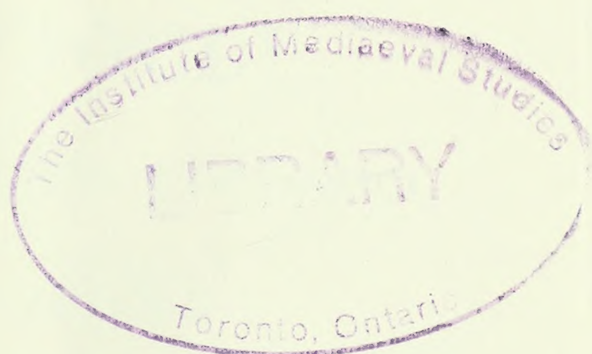

The Institute of Mediaeval Studies
LIBRARY
Toronto, Ontario

PROCLI

PHILOSOPHI PLATONICI

OPERA.

PROCLI

PHILOSOPHI PLATONICI

OPERA

E CODD. MSS. BIBLIOTH. REG. PARISIENSIS,

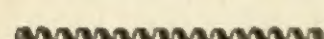
TUM PRIMUM EDIDIT,

LECTIONIS VARIETATE, ET COMMENTARIIS

ILLUSTRAVIT

Victor COUSIN,

PROFESSOR PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA PARISIENSI.

TOMUS PRIMUS,

CONTINENS TRIA OPUSCULA

DE LIBERTATE, PROVIDENTIA ET MALO.

PARISIIS,

EXCUDEBAT J.-M. EBERHART.

MDCCCXX.

PROCLI

PHILOSOPHI PLATONICI

OPERA

E CODD. MSS. BIBLIOTH. REG. PARISIENSIS,

TUM PRIMUM EDIDIT,

LECTIONIS VARIETATE,

VERSIONE LATINA, COMMENTARIIS

ILLUSTRAVIT

VICTOR COUSIN,

PROFESSOR PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA PARISIENSI.

TOMUS PRIMUS,

CONTINENS TRIA OPUSCULA

DE LIBERTATE, PROVIDENTIA ET MALO.

PARISIIS,

EXCUDEBAT J.-M. EBERHART.

MDCCCXX.

VIRO SUMMÈ VENERANDO

P. C. B. GUEROULT,

OLIM UNIVERSITATIS A CONSILIIS

SCHOLÆQUE NORMALIS PRÆSIDI

DE LITTERIS LATINIS ET PATRIIS

EGREGIÈ MERITO:

PRO

OMNIBUS IN ADOLESCENTIAM MEAM COLLATIS

CURIS AC BENEFICIIS,

GRATI ANIMI PUBLICUM MONUMENTUM

DICO ET OFFERO

EDITOR.

PRÆFATIO GENERALIS.

Lectorem hic brevibus præmonere liceat, me donec ætatis progressu, meditandique et docendi usu mea ipsius philosophia (si qua tamen est quam ego meam dicere ausim) maturescat tacitè et ita crescat, ut prodire in medium et publica judicia tentare queat, opera duo aggressum esse generis historici, viam gravioribus, propriisque meis elucubrationibus apertura, in quibus descriptum contineatur quidquid opinionum ad hunc diem de summis philosophiæ quæstionibus intellectûs humani vis atque industria protulerit. Scilicet illis exigetur operibus Germanicæ philosophiæ à patre Kantio usque ad illum recentem nostratemque, famâ verò et scriptis jam posteritati traditum Schellingium; nec non et Græcæ, præsertimque Alexandrinæ phi-

losophiæ historia. Qui sit et quò spectet Germanicus meus labor, aliàs suoque tempore agetur; at Græco paulisper hìc immorandum necesse est, si quidem in causâ ille mihi fuerit cur ineditos Procli codices in lucem proferendos assumpserim.

Græcam appello hanc philosophiam quæ ex Asiâ superiore profecta, mox in Persidem et Ægyptum allata, ex his cujuslibet humanitatis fontibus per Phœnicas in Græciam permeavit, et postquàm magna vastaque incrementa cœpisset, totumque ferè Occidentem fœcundo profluvio haud semel irrigâsset, dein incumbente veteris, et paulò post ingruente novi dominatûs barbarie, longum defuncta certamen et cursum ingentem emensa, confugit tandem ac se recepit in Christianismum, quo vigente rediviva aliquandiù, mox autem deficiente deficiens paulatim elanguit, emortuaque in arentibus quasi Scholastices desertis extremùm consepulta est.

Verùm hic tàm vastus tamque dispersus Græcæ philosophiæ cursus ipse in tres partes ultrò se dividere ac distribuere videtur. Prima nimirùm à Pythagorâ ad Socratem spectat, altera à Socrate ad Ammonium Saccam Plotinumque, tertia denique à Plotino ad finem scholæ Atheniensis, dispersionemque philosophorum. Quamquidem sic divisam historiam summatim, nec ex philosophicâ ratione quidem, at solùm ex descripto temporum ordine percurramus.

Primâ ætate, Græca philosophia regionibus ab externis advecta, nonnisi sub Ioniæ, Thraciæ, Græciæque majoris cœlo primùm adolevit (1). Ionica autem secta, quæ ferè tota in physicis occupata est, temporibus sequentibus nihil omninò tradidit, præter

(1) De primâ illâ Gr. Phil. ætate, vid. Tiedemann's erste philosophen Griechenland's. Leipz. 1780.

utilia aliquot scientiæ inchoandæ adjumenta, paratioresque ad causarum naturalium explorationem vias (1). Quod autem ad Thraciam attinet, adeò ab eâ divisa primitùs et usque fuit Græcia, ut ne systema quidem illius mythologicum usurpaverit unquam, nec etiam apprimè calluerit (2). Orphicis enim carminibus, nonnulla tùm demùm esse cœpit auctoritas, cùm philosophia Græca, uti se vulgo approbaret et à sacerdotibus tueretur, aut illis quidem adversùs communem Philosophiæ et Paganismi hostem auxiliaretur, veterum temporum monumentis sacrorumque carminum religione dogmata sua fulcire enixa est. Solus extitit Pythagoras cujus

(1) De primis Philosophorum Græcorum decretis physicis. *Frid. Bouterweck* in commentariis Societ. Scient. Gotting.

(2) *Cadmillus* et *Cabiri* Græci nunquàm facti sunt, et vix benè apud Grœcos innotuêre. Vid. J. Schelling, über die Gottheiten von Samothrace. Stuttgardt, 1815.

in suo tempore plurimùm inclaruerint et in posteriora tempora influxerint opiniones. In Pythagorâ enim totus Orpheus et ipse præstereà Plato jam magnâ ex parte continetur (1). Apud eum videlicet aut apud ejus discipulos apparent illæ de *vitâ universâ*, de omnibus *rebus* pro totidem *vivis viribus* assumendis sententiæ, quibus purior et sublimior conficitur *Pantheismus*. Illius quoque esse videtur *theoria idearum* et quodcunque in Platonicâ doctrinâ superius (2). Philosophiæ igitur excelsioris apud Græcos habendus pater Pythagoras. Quonam autem ex fonte suam

(1) Procl. comment. ad Timæum. Πυθαγόρειος ὢν ὁ Τιμαῖος ἕπεται ταῖς Πυθαγορείων ἀρχαῖς, αὗται δέ εἰσιν αἱ Ὀρφικαὶ παραδόσεις. Ἃ γὰρ Ὀρφεὺς δι' ἀποῤῥήτων λόγων μυστικῶς παραδέδοκε, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν, ὀργιασθεὶς ἐν Λεϐήθροις τοῖς Θρακίοις Ἀγλαοφάμου τελετὰς μεταδιδόντος, ἣν περὶ Θεῶν σοφίαν Ὀρφεὺς παρὰ Καλλιόπης τῆς μητρὸς ἐπινύσθη.

(2) Vid. in H. Stephani poësi philosophicâ, versus Xenophanis et Parmenidis, περί φύσεως; de *ideis* autem Bruckerum.

hanc philosophandi rationem ille desumpserit, scire quidem expediat, sed minus pronum. Id unum affirmaverimus Pythagoræ Italici metaphysicas et mathematicas, necnon et physicas Ionici Thaletis (1), Thraciique Orphei Theologicas doctrinas alienigenas esse; cùmque illæ primùm in Græciam appulerunt, ibi novas ac peregrinas visas fuisse. Verùm amotis sepositisque in aliud temporis et loci summis illis historicis quæstionibus, pro rato nobis et statuto sit quidquid harum doctrinarum in Græciâ majore viguit, quidquid apud Ionas, aut Orphicis in carminibus inchoa-

(1) De peregrinationibus Pythagoræ. Vid. Fr. Buddæum, Iena, 1692. Etiam in ejus analectis Hist. Philos.

De peregrin. Thaletis vid. Diog. Laert. pluribus in locis vitæ Thal. præsertim in Epist. Thal. ad Pherecydem. Πλώσαντες δὲ ἐς Ἄιγυπτον, Ὁμιλήσαντες τοῖς ἐκείνῃ ὅσοι ἱρέες τε καὶ ἀςρονόμοι.... infrà : ἡμεῖς δὲ περιχωρέομεν τήν τε Ἑλλάδα, καὶ Ἀσίην. — Edit. Kraus. Lips. 1754, p. 30, lib. 1, cap. 1.

tum, hoc omne primâ Græcæ philosophiæ parte contineri, sed ità tamen ut suprà alias Italica schola emineat, ideòque prima illa ætas proprio ac peculiari *Pythagoreæ ætatis* nomine appellanda haud immeritò videatur.

Socratis tempore, post aliquot errores inventa sibi ipsi tandem ac reperta est Græci ingenii ratio. Non enim jam Italicis in oris, aut Ioniæ Thraciæque sub cœlo tantùm, verùm ipso in Græciæ solo ac maximè Athenis, sponte suâ efflorescere cœpit felicissimus doctrinarum proventus. Socraticâ e scholâ vix dùm surgente statim profectæ sunt quinque illæ scholæ, quarum diversâ ratione nullus non philosophandi modus exprimitur, Platonica nimirùm, Peripatetica, Epicurea, Stoïca et Sceptica (1). Cuilibet enim rerum naturam per-

(1) Socrates quidem ipse Platonem, per Platonem verò Aristotelem, per Antisthenem Stoïcos, per Aristippum Epicureos, per Pyrrhonem Scepti-

scrutanti non ità difficile cognitu erit, quinque tantùm esse essentialiter diversas opiniones, quas inter intellectui humano eligendum. Videlicet aut negandum est quidquam præter vacuas sine re species observatione percipi, aut mente concipi posse, qui est scepticismus; aut admittenda quidem sed tantùm ab externis petenda realitas, ità ut pro universo orbe physicus orbis assumatur, quæ est Epicuri sententia; aut in tuîmetipsius contemplatione humanæque *personalitatis* conscientiâ adeò immoraris, tamque altè in te descendis, ut ad exteriora hinc egredi nequeas et omne reliquum aut esse neges, aut contemnas, quod est Stoïcum dogma; aut etiam, quod fecit Aristoteles, duplicem mentis humanæ et exterioris naturæ existentiam simul intellectu comprehenderis, utriusque leges recognoveris, et ad illos perveneris *totius*

cismum. De Pyrrhone. Vid. God. Ploucquet, Dissert. *de Epochâ Pyrrhonis.* Tubing. 1758.

limites, quos ultrà sciens volensque non transgrediare; aut denique, sicuti Plato, non modò totum orbem omnesque ejus partes complectare, sed etiam ad aliquid hoc ipso superius assurgas, ad illam scilicet unitatem, interiùs reconditam, ideòque vix intellectu attingendam, quâ, velut æternâ causâ substantiâque universus ille, quem spiritualem et materialem mundum vocant, vivit et continetur. Constat his quinque inter se pugnantibus doctrinis, et harum continuâ concertatione, ideòque continuis in diem progressibus secunda Græcæ philosophiæ ætas, usque in primum secundumve à Christo sæculum, donec ex illo tàm diutino colluctantium opinionum certamine, nova tandem aliqua secta exoriatur cui id imprimis destinatum fuit, ut, collatis omnium quæ anteà scholarum doctrinis, unam aliquando scholam, unamque doctrinam conderet.

Quodquidem tertia ætas sibi proposuit.

Sed in hunc concentum diversarum sectarum conficiendum, Epicuri multa et Scepticismum, utpotè quæ cum cæteris neutiquam conciliari possint, eximere et amovere oportuit. Confugit tùm è Græciâ in Italiam Epicureismus qui se dominantium ac servientium moribus facilè accommodavit; neque jam Sceptici quidquam in veteri philosophiâ post Sextum Empiricum. Remanserunt igitur inter se commiscendæ Platonis, Aristotelis, Zenonisque doctrinæ, sed eo tamen pacto, ut præcipuus Platoni locus, et hinc propria etiam sectæ nuncupatio. Nihil autem aliud sunt recentiores Platonici nisi Socratica schola suam ad unitatem revocata; neque commentitiam illam dico unitatem quæ dùm strictioribus tenere se limitibus contendit, boni et pulchri plurimum omittit; sed hanc quæ ex collectâ omnigenarum opum varietate feliciter ordinatâ consistit. Quarè ea est profectò matura perfectaque Græcæ philosophiæ ætas. Illa enim rescissis infe-

rioribus ejus quibusque partibus, id modò servavit, quod apud Socraticos fuerat excellentissimum, nec non Orphicas et Pythagoreas opiniones, ipsaque relegit antiqua Pythagoreæ philosophiæ semina, videlicet quidquid doctrinarum ex Ægypto ac Perside inter Magos Memphiticosque Hierophantes traditione servatum, quidquid ex superiore Asiâ, vel dubiis rumoribus pervagatum; quæ omnia in unum intrà justos vasti Eclectismi limites certâ ratione contraxit (1). Cu-

(1) Quis etiam mediocris eruditionis Lector ignorat tentatos tunc temporis Platonis et Aristotelis consensus? Citat Suidas sept. libros deperditos Porphirii *περὶ τοῦ μίαν εἶναι τὴν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους αἵρεσιν.* Nec non et Proclus ad Timæum Porphyrium ait *περιπατητικὰς ἀποδόσεις παρεισφέροντα λύειν τὰς Πλατωνικὰς ἀπορίας.* Quis ignorat *τὰς Ὀρφέως καὶ Πυθαγόρου, καὶ Πλάτωνος συμφωνίας* Syriani, Procli et aliorum; (vid. Fab. T. 9. Bibl. Gr. ad Syrian. et Procl.) excussa antiqua Ægyptiorum mysteria, (vid. Jambl., edit Gale.) et recollecta

jusquidem scholæ sedes atque domicilium, Alexandrina illa fuit civitas, inter Asiam, Africam, Europamque posita, tanquam ut in eâ, velut universâ quâdam litterarum patriâ ex variis orbis partibus concurrerent omnium gentium linguæ, religiones, mores, doctrinæ, et clarissima virorum ingenia.

Hoc ipso Alexandriæ nomine erigitur et inflammatur animus, dùm sibi effingit qua-

sapientiæ Persicæ et Orientalis oracula sub nomine λόγιων? Asserit autem L. Holstenius, multique antè et post illum, Ammonium Christiana dogmata discipulis sub silentii religione communicasse, *de quibus non vulgandis Herennium, Origenem et Plotinum fidem sibi invicem obstrinxisse ipse Porphyrius testatur. L. Holst. de vitâ et scriptis Porphyrii.* Quod ego nullibi Porphyrium testari video, nec certè quidem in vitâ Plotini ubi tradit Herenn. Orig. et Plot. constituisse inter se dogmata Ammoniana silere, μηδὲν ἐκκαλύπτειν τῶν Ἀμμονίου δογμάτων. Nihil hìc et aliàs uspiàm de Christianismo.

lis, quàm actuosa, quàmque varia in hoc totius terrarum orbis conventiculo vita olim agitata fuerit; dùm sibi cum omnibus sectis confabulari, omnium opinionum colloquia audire, et antiqua evolvere scripta videtur quæ immenso locupletissimæ illius bibliothecæ tanquam in thesauro deposita condebantur; dùm etiam, relicto tam salutari illo hominum ac librorum commercio, placidam peragratur solitudinum illarum amœnitatem, quibus philosophica cingebatur civitas, ibique tradita singularum doctrinarum præcepta tranquillâ meditatione recogitat. Floruerunt autem inter hæc omnia practicæ simul et umbratilis vitæ commoda, aliquot præstantissimo ingenio viri, qui, quidquid assiduâ lucubratione invenerint, alii aliis haud interruptâ hereditate, eadem usque instituta secuti, transmitterent. Hæc fuit scilicet ultima illa Græcæ philosophiæ sectæ, quæ iisdem ferè quibus Christiana religio temporibus nata, tam-

diù magnâ cum laude stetit, quamdiù aliqua super in orbe fuit ingeniorum libertas, quartum verò jam circà sæculum, non mutatâ ratione, sed mutato domicilio, exul ab Alexandriâ Athenas (1) confugit, in ipsa philosophiæ Græcæ incunabula, juxtà Platonis tumulum, quo tandem cum supremis antiquarum litterarum artiumque reliquiis, consepulta jacuit.

His fermè limitibus describetur ista quam olim edendam mihi proposui Græcæ philosophiæ historia. Ac de primâ quidem hujus ætate aliud quàm quod incertâ conjectatione colligi potest, afferre enitar, usus præsertim in hoc collatis nonnullorum doctissimorum virorum auxiliis (2), qui

(1) Vid. Marinum in vitâ Procli. Vid. Isidori vitam à Damascio ad Photium, et Suidam.

(2) Hìc non citare non possum egregios labores Fullebornii : Beytrægen zur Geschichte der Philosophie , de Parmenide , et Xenophane : Guil. Sturzii de Empedocle , Lips. 1805 : Tiedemmanni de eodem im Gottingischen Magazin :

cùm plurimorum philosophorum, quorum solasuper esse nomina primâ fonte credideris, sparsa fragmenta et ipsas, quæ in posteriorum temporum scriptoribus citatæ reperiuntur opiniones accuratè recollexerint, id effecerunt ut antiquissimæ eorum doctrinæ ad integrum quoddam corpus nunc revocari possint. Quâ in re meus haud mihi displicebit labor, si qualis fuerit Pythagorea schola et quo se progressu explicuerit, fecerim perspicuum. Alterâ autem ætate, Platonem Aristotelemque, Stoïcos, Epicureos et Scepticos (1) haud nulli sunt qui

Schleirmacheri de Heraclito. Museum der Alterthumswissensch. Berlin 1808.

(1) Jàm multus de Platone disseruit Tennemannus: Systeme der Platonischen Philosophie. 4 B. — Geschichte der Philosophie. Zweiter B. Sperant autem omnes Philosophiæ antiquæ amici mox fore, cùm confectâ tandem egregiâ illâ et verè Platonicâ Platonis versione, Frid. Schleiermacherus illustrandas, ut promisit, philosophicas doctrinas aggredietur, quibus meditandis

jam rectè noscendos ita dederint, ut de illis strictius breviùsque dicere mihi liceat, et summis tantùm doctrinarum inhærere lineamentis. In Alexandrinâ igitur scholâ mea præcipuè opera versabitur, cœterarumque etiam opinionum compendio id unum

omnis ferè vita ejus impensa est. Nullus verò faustus adhùc exstitit Aristoteli editor aut interpres, textûsve aut doctrinarum explanator. *Pendent opera interrupta* Buhlii. Nunc autem iis succurrere accipio virum doctissimum Brandisium qui jàm de Eleaticis feliciter commentatus est Hafniæ, 1813. *Commentationum Eleaticarum Proleg.* Stoicos de quibus tantoperè jàm meritus erat Gatakerus, singulatim longèque altiùs mihi noscendos dedit docta viri amicissimi Faurieli familiaritas, qui investigata à se, necdùm in lucem edita de Stoicorum catenâ documenta amplissima mihi ultrò commodavit. Epicureos verò illustrandos, adhortante me, et quantùm licet, adjuvante, suscepit unus è disciplinâ nostrâ optimæ spei juvenis Rinnius, cujus curæ planè confido. De Scepticis vid. notas Fabricii ad Sext. Empyricum.

verè fiet ut tertiæ illius ætatis historiæ præludatur, quæ in hunc diem neglecta vix innotuit, totius verò antiquitatis philosophicæ doctrinas atque ingenia in se exprimit, quæque, si meam ego sententiam liberè profitear, exceptâ, quod tanti quidem est, methodo, nostram hanc recentiorem philosophiam doctrinarum amplitudine atque altitudine longè exsuperat. Nullus tamen dubito illud quondam tempus affore, quo purior ideòque excelsior quàm apud Alexandrinos, omni symbolico apparatu superstitionisque velamine tandem expedita apud nos, philosophica ratio existat; sed fateri invitus cogor hactenùs à proposito illo philosophandi fine Europæas doctrinas, hinc à sensualismo, illinc ab idealismo longiùs remotas mihi videri; quò ut perveniant Alexandriam invisisse forsàn illis profuerit.

Ita nempè ordinato gravissimi hujus operis consilio, orta est mihi necessitas Græcos nondùm editos codices evol-

vendi detergendique. Fingite enim vobis omnes inter sectæ illius quæ per quinque fermè sæcula duravit, philosophos unum extitisse, qui et propriâ ingenii laude, et eo ipso quo vixerit tempore, gravissimi suprà cœteros momenti sit, eumque tamen nostrarum bibliothecarum in pulvere semisepultum adhùc jacere, nonne id mihi primùm operæ esse debuit, ut eum ex hoc veluti sepulchro extraherem, lucique redderem? Atqui hic ille Proclus meus est.

Qui vitam Procli planè cognitam voluerint, à Marino (1) discipulo percunctentur. Hìc tantùm pauca enuntiabimus quæ callidè legenti satis intelligantur. Natus est Proclus Lyciæ, circà quindringentesimum duodecimumque annum, tempore quo Constantinopolis (2) jam floreret,

(1) Marini vit. Procl. edente Fabr. Hamb. 1700. recentiùs autem doctissimo Boissonnado, Lips. 1814.

(2) Vid. verba et quasi allegoriam Marini.

continuoque cum Armeniâ et Perside commercio uteretur. Eruditus primùm Alexandriæ ubi vigebat etiamnùm Iamblici fama, contulit se deindè Athenas sub Syrianum magistrum (1), cui tantum apud philosophos sequentis ætatis nomen ob perfectissimam Aristotelicæ et Platonicæ philosophiæ notitiam, cujus insigne reliquit monumentum, luculentissimas scilicet de Aristotelis metaphysicis annotationes (2). Perfecto studiorum curriculo, jamque maturâ ætate, Asiam Proclus, ut antè Pythagoras,

(1) Vid. Procl. Libell. ad Theod.—Theolog. Plat. et aliàs. Vid. quoque Damascium ad vit. Isidori.

(2) Syriani, in 2, 12, 13. Aristotelis libros metaphysicos commentarius à Hieronimo Bagolino, latinitate donatus. In Acad. Venetâ, 1558. Græcus codex nondùm est in lucem editus, quamvis plurimus in Bibliot. Italicis et Gallicis reperiatur. Vid. Fabr. Bibliot. Græc. T. 9, Edit. Harl. Monitum verò me facit Doct[r]. Brandisius se editurum tandem et juncturum Aristoteli Syrianum. Dignum erat sanè viro Platonico, cùm de Platonis adversario tantoperè mereretur, ipsius patrono ac defensori non deesse.

Plato et Plotinus, perlustravit. Redux autem in Europam, cùm exulem undiquè philosophiam, clausaque Romæ et Alexandriæ gymnasia reperisset, Athenas se recepit, ad ipsum Græcarum artium tanquam sacrarium, cui suus adhùc honor et reverentia, ibique Syriano successit, ideòque Διαδόχου cognomen ei fuit inditum, ut putant Fabricius (1), et Conradus Gessnerus (2), in præfatione ad latinam illam haud satis dignâ famâ cognitam versionem quorumdam fragmentorum commentarii celeberrimi quem noster de Platonicâ Republicâ scripsit. Sed mirum hoc Διαδόχου nomine insignitum fuisse Proclum, Syriani successorem, nec verò Syrianum ipsum Plutarchi successorem, aut quemlibet alium

(1) Vid. Fabr. Bibl. Græc. T. 9. P. 363. Edit. Harl.

(2) Apologiæ quædam pro Homero in arte poeticâ, Fabularumque aliquot enarrationes ex commentariis Procli Lycii Diadochi, Tiguri, 1742.

quem aliquis certè in Atheniensi cathedrâ antecesserit. Imò, cùm in plurimis codicibus (1), ipsâque theologiæ Platonicæ ab Æmilio Porto editione huic verbo Διαδόχου adscriptum legatur Πλατωνικοῦ, fortè probabiliùs est hunc honorificum titulum Proclo singulariter fuisse addictum, utpotè ei qui maximè omnium sinceram incorruptamque Platonicæ doctrinæ traditionem in Gymnasio Atheniensi servaverit. Sed his inquirendis alibi locus : id tantùm de Procli vitâ hìc addetur, scilicet ab eo conditam fuisse Athenis novam quamdam scholam quâ dehinc philosophia Græca aliquandiù stetit. A Proclo enim in hæreditatem disciplinæ informatus est Marinus, et Ammonius Hermiæ filius, nec non et

(1) Plurimos citare possim ; hic verò tantùm citabo mihi nunc obvios è Bibliothecâ Parisiensi, cod. 1837. è Biblioth. Monacensi, cod. 425. cod. 98. cod. 307. cod. 11. Vid. *Commentarios Philologicos*.

Isidorus celeberrimæ illius et miserrimæ Hypathiæ conjux, quorum discipuli fuerunt et amici, Damascius, Olympiodorus, Hierocles ac Simplicius, omnes pariter ingenio, virtute atque infortuniis (1) illustres, qui secum ipsi antiquitatis decus et libertatem rationis humanæ contumulaverunt, ultimi philosophorum et Græcorum ultimi.

Novissimæ igitur apud Græcos scholæ princeps fuit Proclus, à quo quidquid ipsum secuti philosophi ediderunt, comparatum et antè conditum esse mihi quondàm demonstrabitur. Haud enim credas Proclum Stoïcum minùs et Peripateticum extitisse quàm ipsum Simplicium. Zenonem enim et Aristotelem quoque in se habet (2), quamvis in eo Plato præcipuus. Imò si Sim-

(1) Vid. Agathiam apud Suid. ad verba πρέσβεις, Suidam verò ad Ἱεροκλῆς, et ad plura alia.

(2) Vid. Lib. ad Theodorum, ubi multa Aristotelis, plura autem Zenonis.

plicium excipias, qui de Epicteto Aristotelisque physicis commentaria scripsit à Procli institutis ac philosophandi ratione paulisper quidem recedentia, omnes reliqui, nempè Pythagoreus, Hierocles, Olympiodorus, Damascius Isidori amicus, Isidorus ipse et Ammonius, Procli vestigiis institerunt, nullusque inter eos reperitur qui tàm multa ac de tàm multis scripserit, eâque eximiâ doctrinarum omnium varietate commendetur, quâ clarissima virorum plurimorum ingenia in se uno Proclus contrahere videtur. In mathematicis enim et astronomicis egregius, necnon et optimus, ut tunc dicebatur, grammaticus (1), religiones omnes ità mente comprehenderat, tàmque pari reverentiâ colebat, ut totius quasi orbis sacerdos, nullius non sacri antistes

(1) Vid. apud Fabr. T. 9. Edit. Harl. quot opera seu deperdita, seu feliciter servata, de istis omnibus scripserit Proclus.

haberetur (1); nec id certè mirum in eo viro cui tàm alta tàmque intima rerum naturæ atque hominis scientia. Quæ singula miro quodam consensu in Proclo ità coaluerunt, ut nihil prorsùs sit in quo ullus eorum qui eum secuti sunt, ei sit æquiparandus.

Quemadmodùm autem scholæ Atheniensis, omnisque posterioris Philosophiæ princeps existit Proclus, ità et omnem anteriorem in eo recollectam inveniri, eumque pro unico totius Græcorum philosophiæ interprete haberi posse affirmaverim. Etenim, quamvis inter se quidem differant Alexandrini et proprio cujusque ingenio, et diversis quæ unicuique tractandæ placuerint philosophiæ partibus, aliqua tamen cunctis cognatio similitudine earum doctrinarum quibus scilicet constat

(1) Τοῦ ὅλου κόσμου Ιεροφάντην. Vid. Mar. ad vitam Procl., edente seu Fabr. seu Boissonnad.

scholæ unitas à Plotino ad Proclum usque et ultrà perdurantibus. Quodquidem cum plures haud latuerit diligentes philosophiæ illius ætatis scriptores (1), hìc pro comperto ponemus, statimque statuimus, nihil magni ab Iamblico, Porphyrio Plotinoque fuisse excogitatum, sive in ethicis, sive in metaphysicis, sive in physicis quod apud Proclum nitidiùs et ordinatiùs expressum non occurrat. Alexandrina autem secta nihil aliud est nisi Socratica, cujus diversitates ad unitatem revocatæ sint; nec non et ipsos Socraticos primæ ætatis philosophis, theologis, vatibus ac maximè Pythagoræ plurimùm debere suprà jam diximus; undè fit ut tripartita illa Græcæ philosophiæ

(1) Præter Bruckerum et Cudworthium, vid. Fullebornii Beitrægen zur Geschichte der philosophie. 3 St. — Tennemannii Geschichte der philosophie. B. 6. 1807. Tiedemannii Geist der speculative philosophie. B. 3.

ratio ad unam quamdam reducenda sit philosophiam, quæ eadem semper, naturali ac certo progressu sese auget atque explicat, provehiturque per tres gradus connexione aliquâ hærentes, quorum tertio secundus, secundoque primus contineatur, adeò ut, ille vir qui sæculorum lapsu ad philosophiæ illius sese paulatim evolventis finem, hoc est in summo tertiæ ætatis velut apice positus sit, is quidem cuncta priorum temporum incrementa in se uno complexus, pro singulis universæ Græciæ sectis unus quidam adsit omninò philosophus Græcus. Talem autem virum Proclum dicimus, in quo coire ac fusis, nec promiscuis tamen radiis effulgere mihi videntur, quæcunque variis temporibus Græciam illustraverunt philosophicorum ingeniorum lumina, Orpheus videlicet et Pythagoras, Plato, Aristoteles Zenoque,

Plotinus, Porphyrius atque Iamblichus (1.)

Atquidem de Proclo hùc usque nos egimus, tanquàm de viro amplissimi ingenii, qui cùm in postrema Græcæ philosophiæ tempora incidisset, omnes ejus opes, congestosque priorum ætatum labores in se uno recollexit. Sed aliud quiddam est quo Proclus Græcos inter philosophos imprimis eminet, scilicet illud methodi artificium, quo transmissam ad se doctrinarum hæreditatem novâ formâ induit et ad illam, quæ verè *scientiam* decet, normam severiorem exegit.

(1) Quòd Plotinum, Porphyrium atque Iamblichum Alexandrinos Alexandrinus in se quasi referat, quòdque Zenonem, Aristotelem atque Platonem eclecticus in suam philosophiam contraxerit, mirum non certè videbitur. Quod autem ad Pythagoram et Orpheum attinet, scripserat ipse librum nnnc deperditum Proclus, qui ostendebat harmoniam utriusque cum Platone, quem ipse tàm vividè exprimebat. Vid. Suidam, Edit. Kust. T. 3. P. 185, ad verb. Πρόκλος ὁ Λύκ. Vid. quoque Fab. Bibl. Gr. T. 9. P. 429, Ed. Harl.

Alia enim scientia, alia veritas. Veritas scientiâ non semper nititur, sæpiùsque obscuro intuitu, aut casu felici, subitove afflatu imprudenti fertur obvia, dùm eadem operosos nonnunquam inquirentis labores effugit. Quin et ferè nullæ sunt veritates alicujus ponderis, quæ non jàm cognitæ perspectæque sint; ac pauca in his inventione super extundenda. Antecessit enim philosophiam sensus hominum communis, sed non ità tamen, ut philosophiæ suam laudem præriperet, quæ in eo tota est, ut veritatem sui quasi juris faciat, accuratè perpendendo, concoquendo atque augendo quidquid menti obvium atque spontaneum primitùs occurrit. Veritas rerum ipsarum est, scientia autem hominis. Hanc reperimus, illam contrà libero partu gignimus; scientiaque eò purior, rectior et sublimior est, quò magis id quod natura humana immediatè et simplici intuitu vulgò per obscurum detegit, meditatione philoso-

phicâ dilucidatur atque amplificatur (1).

Naturali intelligentiæ instinctu patefactæ sunt in Oriente quædam veritates, graves et excelsæ, quarum ea primùm forma fuit vulgaris, ad sensus magis quàm ad mentem accommodata, cuncta figuris velisque involvens; symbolicam dico formam, quam equidem de industriâ excogitatam fuisse, sive ad docendum, sive ad decipiendum vulgus non crediderim (sinceriùs enim, aut si mavis, non tam solerter primùm se exerit humanus intellectus); sed contrà natam ultrò atque profectam ab incertâ nascentis philosophiæ titubatione, quæ verum quidem intellectuali instinctu dignosceret, sed modò per imagines atque simulachra

(1) Liceat avocare lectorem ad fragmentum aliquod eo titulo Gallico : Du clair et de l'obscur dans les connoissances humaines, ou de la spontanéité et de la réflexion. Archives philosophiques; janvier 1818. Quod fragmentum Germanicè translatum nunc prodit in lucem Argentorati, apud Levrault.

rerum externarum quibus adhùc caligabat. Constanti quàdam ac velut immobili populorum religione sacræ apud Orientem illæ fabulæ, tùm demùm materiali velo paulùm expediri cœperunt, purioremque ad formam adduci, cùm in illam Græciam permearunt, quæ ab Oriente litteras suas, artes, philosophiam, omnia denique desumpsit, omniaque ad perfectionem refinxit. Tantùm enim ab Oriente Græcia, differre mihi videtur, quantùm ab instinctu naturali meditatio. Namque omnia invenit quidem Oriens, quidquid verò in Oriente inventum, ipso in invento constitit; dùm contrà, quidquid Græcia imitatrix accersivit extrinsecùs, id meditando auxit promovitque. Orientales doctrinæ spontaneo simplicique mentis intuitu genitæ, argumentorum apparatu non indigent, plenam suî fidem credentibus statim faciunt, animumque inducunt in contemplationem quamdam et extasim, quâ velut

omnis immersus conquiescit. Græcæ verò opiniones, conceptus ingenii cùm sint, fidem, sed dubitationem quoque admittunt, assiduâque cogitatione elaboratæ, et continuo motu augescentes, ad summa quidem scientiæ fastigia usque nituntur, at nonnunquàm in disputationum argutias et in sophismata revolvuntur.

Quocircà tribus illis ætatibus quibus Philosophiæ Græcæ historiam prædivisimus, multò magis methodi quam doctrinarum vices atque progressus continentur, cùm ipsæ quibusdam constent *principiis* quæ eadem ferè sunt in Pythagorâ, in Platone et in Alexandrinorum ultimis; dùm contrà usque mutatur methodus, mutato temporum et Græcorum ingeniorum colore.

Primâ quidem ætate, ultrà symbolicarum formarum apparatum, Orientalesque μύθους philosophia vix progreditur. Orsa ab Oriente, Pythagorea secta hùc suam refert indolem undè originem traxit;

pro rationibus symbola, pro sermonibus carmina adhibet, et vatinicatur magis quàm philosophatur. In alterâ autem ætate, ingeniis jam exercitatioribus et acrioribus ad cogitandum, Græcia Orientem invisit adhùc et interrrogat, non autem famulatoriè et servilem in modum imitatur, et quid veri reipsâ lateat sub Orientalibus involucris scrutari incipit et ad meliorem formam revocare. Nascitur hìc tandem severius cogitandi scribendique genus. Quæso tamen animadvertas Platonem, si carmina jàm non scribit, didactico sermone nondùm uti; non hymnos quidem, sed dialogos adhùc condere, quæ certè, licet acceptior sit et gratior forma dicendi, non ità apta est exponendis doctrinis philosophicis. Singulis mirus quidem nitor et concinnitas, at in toto plus majestatis quàm perspicuitatis; et semper nescio quis spiritus poëticus qui primam ætatem et Orientem usque refert. Primus extitit Aristoteles, qui

è philosophiâ mythos, symbola, poësim, cuncta Orientis vestigia deleverit, *scientiamque* ad hanc puriorem et austeriorem formam promoverit, nobis recentioribus suprà omnia æstimandam (1). Verùm id non satis animadversum et intellectum est Aristotelem, cùm non metaphoras modò et symbola, sed et ipsam omnem Platonicæ philosophiæ superiorem partem rescidisset, sic quod difficillimum erat declinâsse, quodque optabile et laudabile magis fuerat, haud quaquam attigisse. Quæ enim philo-

(1) *Οὐ μὴν οὐδὲ μύθοις, οὐδὲ συμβολικοῖς αἰνίγμασιν, ὡς τῶν πρὸ αὐτοῦ τινὲς, Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο.* Simplic. ad Aristot. Categorias. Cap. 1. P. 2. Edit. Basil. J. Velsii. 1551. apud Isingrinium. Cujus operis versiones latinas meminit Fab. quas ipse fatetur non tractasse manibus, et ego nunquàm mihi parare potui. Exstat certè nondùm edita versio latina Guilelmi Morbekæ quam proferre in lucem, collatis aliis, si quæ sunt, deberet aliquis Aristotelicæ philosophiæ et litterarum Græcarum peritus et amans. Quod attinet ad versionem lat. G. Morbekæ, vid. Jac. Echardum de script. ord. prædic. T. 1. P. 390.

sophiæ pars *transcendentalis* nomine dicitur, ea methodo operosiùs subigenda est, quippèquæ suprà sensus et omnem dialecticam posita sit. In eâ verò Plato immoratus, cùm indè ratiocinii artificia omnia despiceret, plùs æquo methodum et strictum exponendi scribendique modum dedignatus est. Rursùs autem methodi severioris custos rigidus Aristoteles, quidquid methodo rebellaret, omisit. Quod tanta non potuere ingenia, ab illorum successoribus ne speraveris. Nihil de primis Stoïcorum superest. Cleanthes odam modò unam reliquit, nec Chrisippo ita difficilè fuit dialecticæ præcepta severiori stylo exigere. Expeditior etiam Epicuro res erat, neque quo pacto perfecerit, judicare pronum ex aliquot libri ejus de naturâ rerum fragmentis quæ nuper Herculani reperta sunt (1). Pyrrhonis

(1) Vid. Hercul. Monum. T. 2. vel potiùs libellum Orellii Turicensis, qui è collect. Hercul. selegit opus Epicuri, singulatimque edidit cum notis Rosinii, additisque suis. Lipsiæ, 1818.

cuncta periêre. Sed ipse Scepticismus haud majori negotio quàm Empirismus intrà strictos exactioris methodi limites cohibendus. Versatur omnis difficultas et labor in ordinandis et concinnandis amplissimis illis atque excelsissimis speculationibus, ad quas pertinere methodi nostræ haud videntur, quæ tamen omissæ non abolentur, quæque licet repudiatæ à præposterâ sapientiâ tegente inopiam ostentatione diligentiæ, nihilominùs philosophantibus usque obversantur, vanaque opinionum commenta et fictitiam concinnitatem redarguunt, et quidquid à nobis vel laboriosissimè, vel elegantissimè structum fuerit, damnaturæ semper et eversuræ sunt, donec suus iis locus intrà auctiora atque ampliora systemata tandem adscribatur.

Tertia ætas quæ Græcarum omnium doctrinarum varietates in unum componere aggressa est, in hunc salebrosum conciliandæ cum transcendentali philosophiâ methodi

laborem incidit; quodquidem nonnisi longis continuisque conatibus vix ac ne vix quidem, et modò ad illius ætatis finem ultimùm evictum est, nec tàm ab Alexandrinis quàm à scholâ Atheniensi, cujus princeps noster Proclus. Id tamen, ne quid veri omittam, profitebor, si temporum ordinem exigas, Syriano, non Proclo, hanc laudem contigisse. Quarè graviter dolendum est, quod Syrianus ad nos non omnis pervenerit, quippè qui de Procli gloriâ nonnihil jure suo sibi vindicaret, postremæque Græcorum sectæ conditor meritò forsàn haberetur. At magistri famam discipuli fama vicit ac superavit, tantusque extitit Proclus, ut velut ipse Homerus, eorum quicumque eum antecesserint nomina nomine suo obscuraverit, omniumque merita atque laudes in se unum traxerit. Utrivis autem opinioni assentiamus, sive ipsius opera, sive, quod aliis placitum, dictata ab ore Syriani,

Proclus modò in lucem ediderit (1), nihilominùs constabit alterutrum principem fuisse cujusdam sectæ, quæ nisi doctrinæ ipsâ ratione, at saltem formâ nova est. Tertia enim ætas et *Eclectismus* in duo momenta gradusve dividitur. Scilicet, cùm naturâ res ità comparatæ sint, ut cuncta certo egeant progressu, Eclectismum per sæculi haud unius lapsum ad eam quæ maximè pura atque sincera esset, formam progredi necesse fuit. Tantum enim, tantæque molis erat illud Græcæ omnis philosophiæ in unum corpus revocandæ consilium, ut illi inchoando vix par fuerit Ammonius Saccas, traditamque discipulorum

(1) Vid. Fab. Bib. Gr. T. 9. P. 358. Ad Syrianum. Vid. quoque Marinum in vitâ Procl. et ipsum pluribus in locis Proclum qui in suo ad Timæum Commentario meminit, ut rectè animadvertit Fabr., duo opera Syriani, alterum ad ipsum eumdem Timæum Platonis, alterum de consensu Orphei, Pythagoræ, Zoroastris et Platonis, de quo et Proclus ipse scripsisse fertur.

auribus novitatem monumentis consecrare ipse non potuerit. Quin et magistri dogmata condere silentio inter se constituerant tres optimi ejus discipuli; ac tùm demùm, cùm Herennius et Origenes obtegenda magistri dogmata patefecissent, palàm quoque, ad secundi sæculi finem, Neoplatonismum profiteri cœpit Plotinus, præceptor tamen, non scriptor. Illius autem quæ scripta supersunt, quædam erant responsa iis quæ ab audientibus objiciebantur, nec ab ipso quidem vulgata, sed à Porphyrio qui defuncti codices collegit atque ordinavit (1). Quarè in Plotino tantùm requirenda sunt admiranda quædam fragmenta, summaque philosophiæ principia. Eminet præcipuè in eo Platonica quædam sublimitas, visque paulò se liberiùs efferens, necdùm certo tramite et justos intrà limites ritè pro-

(1) Vid. de his omnibus Porphyrium in vitâ Plotini, præfixâ Plotini operibus. Basileæ, 1580.

cedens (1). Qui Plotino subiit Porphyrius nonnulla quidem reliquit opera ubi mira elucet sagacitas et quoddam ingenii acumen difficillimis quibusque planè et perspicuè explicandis aptissimum; sed plus tamen laudis in dictione quàm in methodo. Iamblicum verò sermone gravem, cunc-

(1) Non quòd ego negem ità scriptas esse Enneadas, ut cognoscendo Platoni plurimùm conferant. Graviùs enim mihi succenseret vir doctissimus studiisque nostris faventissimus Creuzerus qui de Plotino suo, in Epistolâ ad Dan. Wittenbachium, adscriptâ libro Plotini de pulchritudine : *Quæ à Platone quæstiones sæpiusculè circumaguntur per orbem plurium dialogorum, aut certè unius, eas Plotinus ferè revocat ex istis sermonum diverticulis meatuque et anfractibus, ac dispositas ordine, unique brevique, ut plurimùm, libro inclusas collocat antè oculos lectoris, ut is quid primum, medium, infimum sit, faciliùs assequatur.* Plotini liber de pulchritudine Epist. ad D. Wittenb., p. 41, Heidelberg. 1814.

taque firmè et tranquillè tanquam ex alto intuentem, antistitem quemdam dixeris divino spiritu afflatum, cui id imprimis propositum fuisse videtur, ut antiquorum philosophorum laudem et arcanas Ægyptiorum disciplinas Pythagoreaque præcepta suâ in luce restitueret. Sed præterquàm quòd alienis magis quàm suis opinionibus philosophatur, nec satis in physicis versatus est, graviùs ille quidem à Peripateticis abhorrebat quàm qui severiori eorum methodo se adstringeret. Primus nempè Proclus fuit qui, (nisi mihi illudat, mentique imponat præposterus ille favor, quo propositum sibi scriptorem vulgò prosequuntur commentatores), sentiendi sublimitatem severitate ordinandi temperaverit, et quasi è nube extraxerit Platonicas illas sententias, naturâ quidem arcanas ac paulò obscuriores, utpotè quæ nobis intimæ sint atque immediatæ, easque more Peri-

patetico expressas tandem ostenderit (1). Illa autem Platonis et Aristotelis, et si ità loqui fas est, ideæ et formæ concordia, propriâ notâ et laude peculiari Proclum et ferè omnes ab eo signat Athenienses philosophos; quæ quanti momenti in philosophiâ sit, olim demonstrare aggrediar: quam quidem nec omnibus numeris absolvit noster, nec absolvere potuit, sed quantùm tempus sinebat, ex omnibus antiquis faustissimè instituit, et sæculis recentiori-

(1) Dissentit omninò à me quidem vir eruditissimus Bruckerus qui Tom. 2 Historiæ Philos. P. 326, ait: *rudem sæpè indigestamque molem in scriptis Procli deprehendi, totiesque regnare confusionem materiarum malè cohærentium, temerèque effusarum.* Id verò parùm mirum videtur ab eo homine qui Philosophiam Alexandrinam appellat *sentina et cento versicolor*, eod. Tom. P. 325; et Proclum magis allatrat quàm noscendum et intelligendum facit. Tales hùc usque historicos habuêre Alexandrini.

bus imitandam tradidit et perficiendam.

Ista verò Philosophandi ratio ità Proclo propria et quasi insita erat, ut omnes alias ejus dotes imbuat, seque in eis viva repræsentet, in stylo videlicet et dictione quæ Proclum, qualis est omninò refert et exprimit. Illa enim simplex et mascula, penèque rigida, pro succis nervos, pro ornamentis ordinem adhibet, lucemque, sed eam tamen quæ se modò paulatim aperit afflaturque diutiùs intuentibus; quod scribendi genus, si non oratori et poetæ, at saltem philosopho planè convenit. Illud autem si contuleris cum Plotini et Iamblici stylo, (Plato enim suprà omnem comparationem positus) minùs splendidum et sublime quidem videbitur; si cum Porphyrii, non ità tenue et subtile, at æquè purum et liquidum, et ex altiore fonte petitum: Denique Syriani Simpliciique sermone vigentius et excelsius, hoc quidem Aristotelis concedit, quòd in Proclo concinniores quædam ora-

tionis veneres desiderentur, non tam scriptoris quàm ætatis vitio in quâ flos ille Græcarum litterarum penè omnis emarcuerat.

Verùm alio quoque nomine insignem in historiâ Græcæ Philosophiæ locum Proclus obtinet, qui et ipse post Celsum, Porphyriumque et alios, labefactatum Paganisnum adversùs Christianos supremùm propugnaverit. Neminem enim fugit conscriptum fuisse ab eo pro mundi æternitate adversùs Christianum dogma librum, duodeviginti constantem argumentis (1), deperditum unà cum libris Celsi et Porphyrii, (namque tempus cum victoribus consentiens et quasi conspirans, cuncta victorum monumenta delevit) sed penè totum adhùc extantem apud Joannem Philoponum qui Proclum refutare aggressus est (2).

(1) Vid. Suid. Edit. Kuster. T. 3. P. 185. ad verb. Πρόκλος ὁ Λύκ.

(2) Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, τοῦ Φιλοπόνου κατὰ Πρόκλου περὶ αἰδιότητος κόσμου. Græcè à

Non hìc locus tempusque de gravissimâ illâ quæstione an mundus creatus aut æternus sit, disserendi; at spero promittoque me aliàs olim demonstraturum quàm falsò Platonici accusati fuerint rejicere mundi creationem, eò quod æternitatem admitterent; quasi verò illi, dùm mundum ad causam revocarent, hìncque mundum creatum haberent; causam illius æternam, et creantem ab æterno, et illinc mundum æternum ponere non jure meritòque potuerint. Imò et suprà mundum, suprà illius causam, et extrà omnem γένεσιν motumque, illud immobile et imparticipabile (1) *Unum* ità

Vict. Trincavelo. Venetis, 1535. Latinè à J. Mahotio, Lugd. 1557. Alteram versionem latinam Gasparis Marcelli memorat Labbeus, et Fabr. Venetis, 1551. Vid. de Philoponi opere quid sentiat Simplicius, ad Physica Aristotel. p. 266, etc. Edit. Aldinæ, et ad primum librum de cœlo. p. 269, etc. Ejusd. Edit.

(1) Vid. omnes Alexandrinos, præcipuè autem Plotinum de *uno et bono*. Ennead. 6, lib. 9. Proclum, Theolog. Plat. l. 2 et 3. — Institutiones theo-

constituebant, ut non creata modò, sed et ipsam vim creatricem excederet τὸ Unum, substantia scilicet, quæ causa quidem est, sed nondùm in actum delapsa, et adhùc in potentiâ immanens, sicque omnes actus suos, et omnes actuum suorum effectus mundanos exsuperans (1). At ea altiora et obscuriora quàm quæ paucis hìc explicentur : idque lectorem modò hìc velim monitum Christianos systema illud Alexandrinum de uno, causâ, et mundo altiùs

logic., cap. 2, 3, 4, 5. Nec non et commentarium hactenùs ineditum de Platonis Parmenide, ubi potissimùm de uno, causâ mundoque agitur.

(1) Ait Newtonius : *Deus essendo semper et ubiquè constituit spatium et tempus* (quæ sunt mundi formæ), creationem simul et æternitatem mundi admittens. Idem et alibi profitetur *Dominium nullum esse sine subjectis.* Epist. Newt. ad Leibn. Quod rectè cùm animadvertisset vir Anglus et in omni re mundanâ excellentissimus, Aristotelique propior quàm Platoni, unum illud ineffabile omisit, Deoque vivo, agente et demisso in hunc orbem contentus, essentiam ejus supernaturalem, arcanamque substantiam, et altiora theologiæ et metaphysices

conditum cùm haud satis apprimè callerent, nec omni ex parte complecterentur, distractum discerptumque in proprios nonnunquàm auctores convertisse. Nempè, ut alia taceam, illam de *uno*, tanquàm primo principio, theoriam contrà mundi æternitatem, aut Dualismum adhibuerunt, Manetemque Plotino, et Proclum ipso Proclo refellerunt (1); quæ omnia, et alia graviora ac minus cognita demonstraturum promitto in historiâ meâ Alexandrinismi, his-

haud scrutatus est. Leibnitzius autem Germanus et Platonicus, ad unum se facilius quidem erexit, non autem vidit, uno in multitudinem delapso, substantiâque versâ in causam, causæ coævos effectus esse, tempusque et spatium, quandoquidem sunt formæ mundanæ, Deo esse coæterna, Deo vivo quidem, mundi effectori, gubernatori, regique visibili, non illi abscondito, inintelligibili, ineffabili; uni scilicet absoluto.

(1) Saniora argumenta quibus mundi æternitas falsò apud Joannem Philoponum impugnatur, ex ipso Proclo eliciuntur. Vid. Institut. Theol. et librum in hoc volumine tùm primùm editum *de mali subsistentiâ*.

torico more, non theologico, nec detractator nec fautor iniquus, monumentis usque et probatissimis inhœrens, et huic uni intentus, ut res, quales fuerint, discernam et referam.

Nunc tandem descriptis et recensitis omnibus quibus Proclus commendatur nominibus, lector facilè disjudicabit an illum edendum et illustrandum meritò mihi assumpserim. Primùm quidem hìc agnosco me tanto operi haud satis instructum paratumque accedere; et quanquàm Græcas litteras adolescens non ità infaustè auspicatus, relicta aliquandiù studia novo ardore rursùs adierim, meque Græcis scriptoribus pervolvendis, quò Græcam philosophiam ediscerem, penè totum dederim, difficillimis tamen codicibus tum primùm edendis et explanandis imparem sentio et fateor. At erit pro excusatione necessitas. Necesse enim fuit nondùm editos Procli codices scrutari et perlegere ad eruendas

recognoscendasque philosophi illius opiniones, quo neglecto universa quam mihi tractandam proposui philosophorum Alexandrinorum historia omittenda erat. Necesse indè fuit codices illos manu exarare; nondùm autem in lucem editos hinc indè citando excerpere nolebam, neu aliquas tantùm auctoris sententias, omissis aliis, ex industrià promere viderer, præposterus rerum æstimator. Rursùs commodiùs cùm videretur, si sub manum typis rectè expressos haberem qui usquè mihi pertractandi et versandi sunt libri, necnon adhortarentur plurimi viri quos pro magistris et ducibus in litteris Græcis habeo, accenderentque discipuli Alexandrinæ philosophiæ cupidissimi, tandem superato omni metu fastidioque, rem strenuè sum aggressus.

Imò verò, ne me satis excusatum omnes habeant, sciant me priusquàm tantam capescerem provinciam, nihil intentatum reliquisse, quò peritior alter Proclo interpres accederet.

accederet. Meminit nempè aut meminisse debet doctissimus idemque amicissimus Creuzerus, quo studio præsens verbis et epistolis absens, eum hortatus fuerim ut Proclum è tenebris extraheret, hocque mihi et instanti pariter communi utriusque amico Hegelio (1) condonaret, qui et ipse cum

(1) Hæc memoranti ultrò et jucundissimè recurrunt felices illi quos egi dies et dulce quo sum perfunctus otium Heydelbergæ, semel iterùmque, repetito bis itinere, docta inter colloquia Hegelii, Creuzeri, Daubii, et Fred. Schlosseri, virorum ut ingenio, ità animo præstantium, mihique summâ pietate usque colendorum pro omnibus quibus me juvenem, ignotum, remotum à patriâ, infirmâ valetudine, acrique discendi cupiditate laborantem, maximâ comitate, omni officiorum genere, quoque magis indigebam, doctrinis per longam vitam collectis exceperunt atque refoverunt. Hìc quidquid virorum eximiorum totâ Germaniâ locisque diversissimis mihi priùs occurrerat, quasi recollectum et præsens rursùs inveni. Nempè Monacenses Jacobium et Schellingium Hegelius, Berolinensem Schleiermacherum, et Rhenanum Gorresium Creuzerus, Gottingensemque Heerenium, Fred. Schlosserus referebant. Nullum

Proclo nostro tantam similitudinem refert. Promisit quidem se nobis obsecuturum vir optimus; verùm tot et tantos labores suscepit ut, antequàm Proclum aggredi possit, multùm interesse temporis oporteat. Totus enim est in Plotino suo Creuzerus, patremque illum philosophiæ Alexandrinæ rursus à Ficino proferre destinat variis lectionibus, notis et dissertationibus auctum et locupletatum, quas dudùm longoque labore collegit et composuit.

Audiebam autem omnes alios qui jàm de Philosophiâ antiquâ benè meriti sunt, Astium scilicet, Angel. Maium, nostrumque Schweighaüserum, aliis gravibus inceptis detineri; Tennemannum in continuandâ Philosophiæ historiâ; in vertendo Platone

autem Daubio in Theologiâ candore simul et robore mentis sermonisque similem unquam videram. Hoc memoris animi pignus, quantulumcumque est, accipiant viri optimi, donec pro illis et pro Germaniâ majora audeam.

Schleiermacherum, in collegendis Aristotelis codicibus Brandisium, necnon et Taylorum in edendo rursùs et Anglicè vertendo Procli in Timæum Platonicum commentario, occupari. Ipse verò inter doctos vir tanti nominis Boissonnadus, quùm vitam Procli nuper edidit, se, quæcumque nobis è Procli commentariis de Cratylo extarent, promisit editurum; et ità mihi et omnibus Græcæ Philosophiæ amicis congratulor quod illi saltem Procli codices dignas in manus inciderint. Utinàm et reliquum laborem ipse subire non abnueret, quem familiaris ejus cum Græcis litteris consuetudo et sagax curiosaque eruditio tàm optabilem nobis omnibus facerent! quamquam non illius certè auxilium spero mihi defuturum; et si quid in libris meis laudabilius, aut minus inconcinnum videbitur, hoc amicæ illius severitati, hoc consiliis viri optimi doctissimique Letronnii ferè omne debebitur, cujus prestò

semper adest varia et multiplex disciplina, quæ succurrat amicis egenis, eorumque inopiam ipsa suis sublevet opibus. Nec me, ut confido satis, amicissimi viri Hasius, Courrierus, Thurotus, Faurielusque deficient, et in promptu mihi paratur doctissimi ejusdemque modestissimi collegæ mei Mabellini auxilium. Imò et ipse Coræus, quem nominasse sat est, pro summâ suâ humanitate promisit se mihi quoque nonnihil operæ indulsurum. Denique nonnulli aderunt è nostrâ disciplinâ juvenes probatissimo ergà me meaque omnia, studio; quos cùm non lateat me eorum imprimis gratiâ insuetum opus iniisse, et ipsos invicem conanti mihi, aliquid opis undè eis facilius proficiam, afferre par et justum videtur.

Verùm, quamvis hæc omnia mihi in tuto sint præsidia, summamque diligentiam et quidquid in me facultatum sit, in hanc editionem collaturus sim, scio tamen illam magnâ ex parte mendosam fore, nec ullam

aliam philologiæ laudem mihi vindico quàm si peritiori viam patefecerim, qui Proclo tandem dignus adsit editor et interpres.

Nunc paucis attingam quâ ratione propositum mihi laborem absolvendum credam, et quas in partes distribuendum.

Tripartitò mihi dividetur ista editio. Dabo primò ipsum Græcum textum : Secundò commentarios Philologicos, scilicet breves de codicibus excursus, quales sint, quâ ætate, quos contineant libros, nec non et aliquas adnotationes de Græcis verbis quæ aliquid salebrosius habere, aut ad minùs vulgarem grammaticen pertinere videbuntur : Tertiò commentarios Philosophicos de Procli doctrinis quæ tùm in cæteris jàm editis illius operibus, tùm in novis libris exponuntur. Quibus commentariis id spectabitur, ut ad nitidiorem explanationem revocentur, et more hodierno recentioremque ad methodum describantur fidissimi antiquarum doctrinarum inter-

pretis opiniones de iis quæstionibus in quibus tunc versata est, et versatur etiamnùm humani ingenii industria.

Verùm id mihi forsan objicietur, quòd philologicas adnotationes ab ipso textu sejunxerim, cùm multò commodius et utilius videatur, si eodem in libro præstò adsit omnis earum salebrarum explicatio, quæ in Græcis et philosophicis operibus legenti vulgò officere solent. Quæ quamvis non ità immeritò objici confitear, id tamen retulerim me, quò meus magis provehebatur labor, eò perspectius habuisse, quidquid dubii obscurive offendit, ità maximè dilucidari posse, si afferantur aliundè desumpta ex eodem auctore loca; quæ quidem citare priùs haud decebat, quàm in lucem ederentur ea opera, in quibus singula suo ordine disposita occurrunt et apud quos, ex circumstantibus et adjunctis quibusque, quid significent benè intelligitur. Prætereà ipse confido multa ad Proclum altiùs intel-

ligendum magis atque magis in dies abundè mihi suppetenda, tùm ex ampliori eorum, qui mihi evolvendi et exarandi supersunt codicum notitiâ, tùm ex meliùs recognitâ et perspectâ Procli, sive in cogitando, sive in dicendo ratione. Indè tamen haud sequitur ulla mihi edenda esse loca, quæ me hodiè fallant, et quæ intelligenda et posteriùs perpendenda reliquerim. Nihil edidi de quo priùs non statuerim. Nempè qui hìc editur textus, is est in quo nihil immutandum censeo, quique illis, quicumque in philologicis non ità versantur, sufficiat. Ad eos autem, quos grammatica magis studia delectant, pertinebunt commentarii philologici.

Textum igitur absque ullis commentariis, et adnotationibus hìc primùm affero; cui tantùm addentur, præter inventas in codicibus varias lectiones, argumenta quædam materiarum, quæ singulis voluminibus continebuntur, necnon et index

historicus auctorum et operum quæ à Proclo citando usurpantur. Verborum autem index commentariis philologicis adjungetur, et ad finem operis nectendus erit universus rerum index, qui argumentis singulatim contenta uno tenore recolligat et complectatur.

Procli autem scripta, quæ in lucem edenda mihi proposui, hæc sunt :

1°. Tria de Libertate, Providentiâ, et Malo opuscula, quæ Græco quidem sermone perierunt, latinèque tantùm supersunt : deficiente textu, versionem latinam vulgabo (1).

2°. De primo Platonis Alcibiade commentarii, quorum dimidia pars modò remansit; quatenùs res conjici potest ex eo Alci-

(1) Vid. de istis opusc. præfationem primi voluminis, quæ infrà subjicitur, Fabric. Bibl. Gr. T. 9. Edit. Harles.—de Burigny. T. 31 des Mémoires de l'Acad. des Inscriptions.

biadis Platonici loco, ubi desinunt, reliqui commentarii (1).

3°. De Platonis Parmenide commentarii, septem libris divisi, quorum postremus à Damascio suppletus dicitur (2).

Hæc sunt quæ inedita exstant Procli opera, quibus adjicienda excerpta quædam è Cratyli commentariis fragmenta, incerto

(1) Vid. Fabr. Bibl. Gr. T. 9. Edit. Harles. Excerpta ex hoc commentario latinè vulgavit Mars. Ficinus, hoc titulo : *Procli de Animâ ac Dæmone, de Sacrificio et Magiâ.* Venet. 1497 et 1516, apud Aldum. Doctissimus Fischerus in notitiâ Cod. et edit. Platonis et Platonicorum, præfixâ ad Platonis Eutyphr. Lipsiæ, 1783, notat quamdam. P. 208. versionem latinam Procli in Plat. Alcib. Venetis, 1503, formâ majore. Eamque Harlesius in notis ad Fabric. secundùm Fischerum memorat. Hanc autem editionem frustrà in Catalogo Maittairiano et Panzeriano iterùm iterùmque quæsivi. Cùm autem Fischerus in notitiâ omittit versionem Mars. Ficini, Venetis, 1516, quæ et ipsa formâ majore est, suspicor illum, Harlesiumque, hìc aberravisse, et Marsilianam notatam voluisse.

(2) Vid. Fab. Bib. Gr. T. 9, p. 425. Edit. Harl.

auctore et tempore, quæ vulganda suscepit Dom. Boissonadus (1).

In hæc absolvenda quantùm mihi temporis necessarium sit, equidem haud satis scio : at suffecturam duorum abhinc annorum operam confido.

Disseretur in philologicis adnotationibus, quidquid ad regiæ Bibliothecæ codices attinet : quorum haud magnus sanè numerus, adeòque etiam ut ad latinam trium opusculorum de providentiâ, libertate, et malo versionem ; nec non ad maximam partem commentarii de primo Alcibiade, unus mihi tantùm adfuerit. Exterarum Bibliothecarum codices consulere equidem peroptâssem : at susceptis recentiùs ad invisendam, domique recognoscendam Germanicam philosophiam itineribus effusum mihi atque exhaustum est, quidquid nunc sumptûs et pecuniæ philosophiæ veteris historia reposcit; cùmque

(1) Vid. Fabr. Ibid.

publicâ impensâ hæc editio conficiatur, plura postulare nec opportunum, nec fortè satis æquum fuerat. Id unum igitur quod penès me fuit, vulgabo, non hoc tamen sine desiderio, quòd ad editionis hujus laudem plus mihi non licuerit.

At verò nihil intentatum omisi undè imperfectos Bibliothecæ regiæ codices adjuvarem et supplerem. Monente Fabricio et Lambecio (1), in Vindobonensi bibliothecâ accuratè investigari, meoque sumptu chartis mandari jussi veterem quamdam commentarii de Parmenide, necnon et partis alicujus commentarii de primo Alcibiade, versionem latinam ab Anton. Herm. Gogavâ sæculo duodecimo confectam; quamque, ipsâ licet Morbekæ Archiepiscopi translatione fœdiorem, prout tamen utiliores aliquot dat lectiones, paulò emendatam publici juris facere decrevi. Illa quidem

(1) Vid. Fabric. Bibl. Gr. T. 9, P. 425. Edit. Harl. — Lambecium, Edit. Kollar. T. 7, P. 41.

forsan per se haud valet, quod operæ et pecuniæ ad illam accersendam et emendandam mihi impensum est; at sciunt eos esse quoque philologos qui res non tàm propter ipsam utilitatem et laudem, quàm ob difficultatem atque laborem sæpiùs æstiment et foveant.

Nunc superest mihi palam et apertè exoptandum ut hæc Procli editio, et majus illud cui nunc præluditur opus, cum cæteris meis conatibus ad excitanda tandem et promovenda apud nos, neglecta tamdiù altioris philosophiæ studia, quoquomodo conspirent. Scilicet ex quo Lockiana philosophia Cartesianam omninò vicit apud nos ac profligavit, idque omnium animis penitùs infudit, totum nempè hominem ex quinque sensibus constare, et quidquid ex sensatione non oritur, aut ad sensationem non revertitur, nullo realitatis fundamento niti; tùm paulatim obsolescente sublimiora speculandi usu, obsolescere omne philosophiæ

veteris studium, omittique, aut verti ludibrio cœpit apud nostros illa clarissimi et ingeniosissimi populi philosophia, quæ decem atque ampliùs sæcula tantâ cum laude floruerat. Intereà ii quos tanquàm præ contempu *eruditos* vocant, id soli præstiterunt ut aliqua etiamnùm Græcorum et Græcæ philosophiæ memoria extaret, desertisque à superbo semi-doctorum fastidio antiquitatis aris suus honor et cultus haberetur. Hìc illaudatos et inhonoratos præterire non possumus Canayum (1), Fraguierum (2), Sevinum (3), Garne-

(1) Mémoires de l'abbé de Canaye, sur la vie et les opinions de Thalès, T. 10 de l'Acad. des Inscript. — sur la vie et les opinions d'Anaxi-mandre. *Ibid.*

(2) Mémoire de l'abbé Fraguier, sur l'Ironie, le Démon, et les Mœurs de Socrate. — Sur l'usage que Platon a fait des Fables. — Du Sentiment de Platon sur la poésie. T. 1. 2. 15 de l'Acad. des Inscript.

(3) Mém. de l'abbé Sevin, sur la vie et les ou-

rium (1), Battosium (2), necnon et criticæ Eclectismi historiæ auctorem (3), unàque Bonnamicum (4), Lanauzium (5), et Freretum illum qui Pythagoræ temporibus tantam lucem adhibuit. Nec tacebitur certè ille Bartholomæus qui superba temporum suorum fastidia arte operis atque sermonis elegantià vicit; nec

vrages d'Evhemère, — sur la vie et les ouvrages de Penætius, T. 10, de l'Ac. des Inscript. — sur la vie et les ouvrages d'Athénodore, T. 13. *Ibid.*

(1) Recherches sur Platon, par l'abbé Garnier, T.32 de l'Acad. des Inscript.—sur quelques ouvrages du Stoïcien Panætius. Mémoires de l'Institut de France, classe d'histoire et de littérature ancienne, T. 2. p. 81-110.

(2) Mém. de l'abbé Le Batteux sur les Oméoméries d'Anaxagore, T. 25 de l'Acad. des Inscript. — Sur la Morale d'Aristipe, T. 26. — Morale d'Epicure. Paris, 1758.

(3) Histoire critique de l'Eclectisme. Avignon, 1766.

(4) Mém. de Bonamy sur la vie d'Empédocles, T. 10 de l'Acad. des Inscript.

(5) Mém. de MM. Lanauze et Freret, sur la Chronologie de Pythagore, T. 14 de l'Acad. des Inscript.

deniquè Burinius qui de Ethnicâ mythologiâ egregiè meritus est, Quintum Sextium noscendum fecit, Porphyriumque de carnis ferinæ abstinentiâ, gallicè vertit; cui id gratiæ ego precipuè retulerim, quòd, post Fabricium, tria mihi Procli scripta primo hoc volumine contenta indicaverit (1).

Vixdùm autem incipiens decimi-noni sæculi ætas paucissimos quidem eruditionis philosophicæ fructus, at spem jàm floresque protulit. Nempè adolescentium in manibus versari cœpit Plato, ex quo luculentissimè à Franc. Thuroto in linguam nostram Crito et Socratis apologia translata est (2), atque ex omnibus illius operibus excel-

(1) Burigny, Théologie païenne. Paris. — Mémoires sur le philosophe Musonius, T. 31 de l'Acad. des Inscript.. — Sur Q. Sextius. *Ibid.* — Sur Proclus, *Ibid.*

(2) Le Criton et l'Apologie de Socrate, traduits du grec en français, par F. Thurot, avec le texte en regard. Paris, 1806.

lentiora recentissimè J. V. Clericus excerpsit et edidit (1). Utinam vir uterque studiosissimus incœptum laborem augeat, prior scilicet translatis dialogis alios subjungat, alter autem jàm non excerptis ex Platone fragmentis, cujus nec frangenda nec minimè excerpenda philosophia est, sed integro aliquo dialogo in lucem feliciter edito, Gallicèque verso de philosophiâ et de litteris ipsis magis ac magis mereatur. Nihil verò omnibus antiquæ philosophiæ amicis, mihique imprimis optabilius et acceptius esse possit, quàm si doctissimus ille noster Boissonadus ad veteres philosophos tandem suas opes convertat (2). Quem tùm privatè, tùm palàm,

(1) Pensées extraites de Platon, et traduites en français, par J. V. Leclerc. Paris, 1818.

(2) Vita Procli, à Marino. Lipsiæ, 1814. Mox autem in lucem Lipsiæ proditurus est ille commentarius Procli de Platonis Cratylo, de quo jàm suprà monuimus.

urgere non cessabo, et id usque et usque monebo, ipsos quoque Græco sermone scripsisse Græcos philosophos, accendamque sententiâ et exemplis viri utrique nostrûm notissimi et carissimi Creuzeri, qui ad Dan. Wittenbachium, eruditorum principem, eademque sentientem, de futurâ Plotini editione scribens: *ut alia*, inquit, *vendibiliosa esse scio, sic hæc uberiora certè esse idem existimo. Neque Sosiorum vocibus ausculto quid lucubrationibus meis eligam; sed si quid veritatis, si quid rei litterarum publicæ, si quid studiosæ juventutis interesse videro* (1).

Verùm et Alexandrinos tamdiù in Galliâ ignotos è tenebris educere sibi proposuerat Sanctocrucius. Scilicet dùm Indiæ (2),

(1) Plotini liber de Pulchritudine. Epist. ad Wittenb, p. 39. Heidelberg. 1814.

(2) Vid. l'Introduct. à la traduction de l'Ezour-Vedam, Iverdon, 1778.

Græciæque (1) mysteria indagaret vir ingeniosissimus, in Alexandrinorum philosophiam inciderat, tandemque sibi induxerat in animum, quamdiù ignoraretur ista philosophia, tamdiù id ipsum quod in antiquitate gravissimi momenti fuit, penitùs ignorandum. Imò jàm de Plotino nihil non cogitabat (2), novamque philosophorum omnium Eclecticorum editionem meditabatur (3), cùm luctuoso fato præreptus Alexandrinis apud nos miserè defuit. Cui tanto viro supplendo quàm impar sim, haud equidem ignoro; verùm absente quolibet alio, ejus laboribus dirè in-

(1) Mystères du Paganisme, seconde édition, publiée avec des notes par M. Silvestre de Sacy. Paris, 1817.

(2) Vid. Magasin Encyclopédique de Millin, T. 3, P. 339. Paris, 1797.

(3) Lettre à M. du Theil, l'un des conservateurs de la Bibliothèque Nationale, sur une nouvelle édition de tous les ouvrages des Philosophes éclectiques, par Sainte-Croix. Paris, 1797.

terceptis proprios labores sufficiam. Nempè vix adolescentiam excesseram, ex quo, dùm prima veteris Christianismi monumenta, et Paganorum philosophorum, qui iisdem temporibus floruerunt, scripta raptim evolverem, jàm tùm in obscura illa tempora, necnon et obscuriores quæ tunc agitabantur quæstiones animum intendere cœpi, menteque versare illud, quod usque fovi, consilium, scilicet ut incipientis Christianismi tempora gravissimis studiis aliquandò exigerem, et accutiùs inquirerem de maximâ illâ rerum mutatione, quæ Europam omnem sùsdeque renovavit, præcipitemque egit in illam mediæ ætatis caliginem undè recentior nostra illa lux vixdùm emersit. Non hic igitur ad ingenii exercitationem ostentationemve temerè susceptus labor, sed ad implendam velut aliquam officii legem, et quasi religionem; in quo scilicet, nisi vires, at certè suppetet animus.

Philologici labores in id impensi, quid valeant, viderint qui talibus in studiis versari solent; nihil ego ultrà veniam in hoc mihi vindico. Philosophicis autem consiliis meis haud spero suffragaturos nostros hujusce ætatis philosophos, qui cùm nihil veri antè et post Condillacum, citrà ultràque inveniant, litem mihi fortassè movebunt, quòd antiqua somnia excitem, et systemata sæculorum rubigine squalentia, nuncque nullius pretii et usûs, luci reddere et in medium proferre enitar. Quibus hominibus, licet mihi cæteris nominibus commendatissimis et honoratissimis, nihil hìc respondebo; idque sine supercilio vanoque fastu, sed quià benè scio nunquàm exui, imò nec forsan exuendas hominibus opiniones, in quibus adoleverint simul et consenuerint. Quarè spem omnem meam repono in paucis illis et egregiis juvenibus, qui doctrinarum mearum consuetudine et familiaritate jàm usi, quotidièque imbuti, è somniis et su-

perstitionibus Alexandrinis ea facilè dignoscent, quæ labentibus annis haud senescunt, quæ temporum situ obtegi at non dirui potuerunt, quorum vi ac luce illa ipsa nostra levitas vincenda tandem atque expugnanda est, et jàm tùm, dubiis ni fallor indiciis, perstringi graviùs percellique incipit. Est enim varium et anceps aliquid hæc ætas, in quâ duæ quasi ætates et gentes occurrunt. Altera jàm maturior, sola in publicos mores et opiniones dominatur aut dominari videtur, certo ac definito quodam apparatu sententiarum et formularum, quas veluti totidem oracula ritè compositèque effutit. At quanquam imperanti similis rugas habet in vultu seniles, jàmque, si ità loqui fas est, tota de præterito, languet interiùs, sensimque emoritur. Altera autem junior, rudis indoctaque, at mascula et vigens, in umbrâ et silentio tacitè crescit, incerti et indiscreti etiamnùm vultûs ingeniique. Sed fulgurant jàm oculi, impressa-

que fronti sublimioris fati nota cernitur. Has inter ætates cùm diversa et contraria sint omnia, tùm et philosophicæ opiniones pugnaturæ sunt. Sola verò junior in futurum spectat, dùm altera præsente tantùm seque suaque definit. In futurum autem, non in vanam fugacemque præsentis hujusce temporis usuram convertendus labor philosophicus, omnisque ingenii cujuslibet excelsioris industria. In futurum igitur meæ omnes cogitationes, curæque pertinent, unicèque illos juvenes quorum in capitibus tantæ spes fataque versantur, scribendo et docendo intueor; eòque magis, quòd infirmâ valetudine, æger ipse et languens spem animo penè abjeci et exui, videndi unquàm et ipsum attingendi futura illa tempora quæ me quotidiè angunt et sollicitant, implendique illud quod mihi jàm dudùm proposui consilium, scilicet ut apud Gallos studia philosophica, tùm propriis meis elucubrationibus, tùm systematum

historiâ excitarem et erigerem. At saltem vos illud implebitis, lectissimi iidemque carissimi Juvenes, quorum ut pectoribus memoriam, ità ingeniis et operæ doctrinam et labores vix inchoatos relinquo. Implebitis vos, aut certè ut impleatis, quidquid in vobis virium et facultatum erit, omni alio posthabito, impendetis, doctrinamque nostram in ore hominem spirantem agentemque factis et scriptis ipsi traducetis et repræsentabitis. Volueram ego diutiùs dux aut commilito vobis adesse, vestrisque interesse laboribus et studiis. Velim saltem mox defuturo sufficere Proclum Platonicum. Id cupio, perficiam nescio. Hoc tamen intereà accipite, quodcumque est, vobis incœptum opus, perficiendum abrumpendumve; meliora vos absenti parentabimini.

Parisiis, primo die Januarii 1820.

Vict. COUSIN.

PROCLI
PHILOSOPHI PLATONICI
OPERA INEDITA,

TOMUS I.

CONTINENS TRIA OPUSCULA,

QUORUM DEFICIENTE TEXTU GRÆCO DEPERDITO EXSTAT ET HÌC PRIMÙM IN LUCEM EDITUR VERSIO LATINA DUODECIMI SÆCULI,

AUCTORE

GUILELMO MORBEKA,

CORYNTHI ARCHIEPISCOPO.

PRÆFATIO

PRIMI HUJUS VOLUMINIS.

In hoc primo volumine offerimus antiquæ Philosophiæ amicis tria opuscula Græcè deperdita, quorum exstat modò et hìc primùm in lucem editur versio latina duodecimi sæculi, auctore Guilelmo Morbekâ, Corynthi Archiepiscopo; rudis et illa quidem, inculta et tantùm non barbara, ut ait ipse Fabricius (1), sed in quâ viget adhùc, et hinc indè, nec ità raró, elucet exemplaris antiqui spiritus. Verùm quoniàm aliàs (2) ista Procli opuscula, et Morbekæ versionem tùm philosophicè,

(1) Sic Fabr. de uno è tribus opusculis: *versio inculta, fateor, et tantùm non barbara, sed ex quâ Græcæ linguæ et philosophiæ Platonicæ peritis, pulchras sententias auctoris perspicere, nec difficile, ut confido, erit, nec injucundum.* Fabr. Bibl. Gr. T. 9, P. 373. Edit. Harl.

(2) Vid. suprà. Præfat. Gener. P LIIJ.

tùm philologicè fusiùs tractanda et explicanda suscipiemus, pauca nobis breviterque de iis hìc attingenda sunt.

Primus ad Theodorum Libellus hoc habet inter alia multa insigne et præcipuum, quòd Pantheismo, quantùm par est, faveat simul et adversetur, et Alexandrinum à Spinosistico Pantheismum prorsùs dividat. Ibi enim apertè profitetur Proclus libertatem humanam nec omninò nullam, nec omninò absolutam esse, quæ duo contraria opinionum vitia, seu potiùs monstra, philosophorum sectas penè omnes miserè distrahunt, nostraque tempora recèns, Humio et Fichtio ducibus, invasêre. Necnon in isto libello animadvertere est theoriam illam de facultatibus humani animi quæ quid valeat, hoc uno satis abundè comprobabitur, quòd non alio fundamento nitatur penè omnis secta Alexandrinorum; si quidem jàm nemini, qui paululùm res novit philosophicas, in dubium venire possit, quin, ut

causis effectus, ità et facultatibus viribusque animi, virtualiter contineatur, quale et quantumcumque sit, omne systema philosophicum.

Respondet alter libellus dubiis omnibus et objectionibus quæ tunc temporis contrà Providentiam circùmferebantur; quiquidem, etsi paulùm desideretur in eo virtus philosophica, quâ tantoperè præstant alteri duo, gravis idem et perutilis est cognoscendæ temporum illorum historiæ, quippe qui ea contineat in demonstrationem Providentiæ argumenta, quæ patribus Ecclesiasticis olim usurpata, in ditionem victricis religionis cessêre, et Christiani tandem juris facta sunt.

Ultimus autem Libellus, trium facilè princeps, disputat de mali existentiâ. Cujus in laudem sat erit dixisse, quidquid est in Theodiceâ Leibnitzianâ subtile et acutum, indè petitum esse et depromptum. Rursùs et aliàs demonstrabitur eo quoque fonte Christianos sua hausisse contrà Ma-

netem argumenta, haud aliter ac priùs inclytâ illâ Alexandrinorum de uno theoriâ contrà Arium usi fuerant, Plotinumque et Platonem ad refellendos hæreticos adhibuerant.

Manifestum facient nostri commentarii quàm leviter de tribus istis opusculis disseruerit, vir cæterùm egregius Burinius (1), qui cùm non ità in quæstionibus philosophicis versatus esset, sententiam Procli, haud altiùs intellexit, sicque exposuit, ut factâ priùs satis accuratâ mentione prioris ad Theodorum libelli, jàmdudùm à Fabricio editi, mox desineret in quasdam brevissimas et inopes de duobus alteris adnotatiunculas, vel infrà ipsa Fabriciana argumenta.

Quod autem ad Fabricium attinet, illius hìc, ut in aliis omnibus antiquitatis partibus, operam et merita præstantissima reperimus.

(1) Mém. de M. de Burigny, sur la vie de Proclus; et Notice d'un manuscrit contenant quelques-uns de ses ouvrages qui n'ont pas encore été imprimés. Mém. de l'Acad. des Inscriptions, T. 31, P. 139.

Ille primus libellum ad Theodorum suæ Bibliotecæ totum inseruit (1), et duorum quos ineditos reliquit libellorum argumenta confecit (2); quæ, licet parùm lucida nec satis ex alto et ex intimis rei visceribus petita, tamen respectu auctoris, corrigere aut supprimere ausi non sumus, rursùmque duobus libellis omissis à Fabricio, et hìc primùm editis præmisimus; nec sine libello ad Theodorum, nempe ne dissociarentur opuscula quæ junxisse velle videntur rerum similitudo, jactura eadem Græci codicis, et latinus idem interpres. Ipsi autem hunc libellum argumento auximus, tribusque opusculis indicem subjecimus auctorum et operum quæ in istis identidem memorantur.

Inficias haud ibimus quin hæc Morbekæ versio ipsa et versione indigeat, utpote obscura semper, et quibusdam in locis vix ac ne vix quidem intelligibilis. Verùm in hoc Fabricii exemplum servavimus, rati scilicet

(1) Fabr. Bibl. Gr. T. 9, P. 393, Edit. Harl.
(2) *Ibid.* P. 398 et 401.

plus indè nobis venturum laboris et tædii quàm utilitatis et lucis lectoribus. Jam ex quo Hamburgensis philologus libellum Procli ad Theodorum vulgavit, quoquo modo ab Archiepiscopo Corynthi translatum, nonnulli historici et philologi plurima hìnc hausêre loca sententiarum gravitate insignia, quibus scripta et notas ditaverunt. Quòd si idem obtigerit posterioribus opusculis de Providentiâ, et de Malo, quæ tunc primùm typis mandantur, virique docti, qui mecùm renovandæ et explanandæ veteri philosophiæ dant operam, habeant ibi et inveniant, undè sua adjuvent studia; haud certè nos pœnitebit præceptum illud secutos esse veris sacrum philologis, veterem qualemcumque codicem, et codice ipso deperdito, vetustissimam illius versionem tandem edendam esse, ne pereat omninòque aboleatur aliquod antiquitatis sanctissimæ monumentum.

PROCLI

DE PROVIDENTIA ET FATO,

ET EO QUOD IN NOBIS,

AD THEODORUM MECHANICUM

LIBELLUS,

INTERPRETE

GUILELMO DE MORBEKA,

ARCHIEPISCOPO CORINTHI.

ARGUMENTUM.

Nihil aliud sibi vult Proclus in hoc libello, quàm ut amico Theodoro manifestum faciat, quid sit *id quod est in nobis*, ut Morbekæ verbis utamur, seu potiùs, id quod nostrum est; et quo pacto libera illa vis Fati legibus sit immunis, et uni Providentiæ subjecta.

Ergò tria hæc probanda primùm aggreditur:

1° Differre longè à Fato Providentiam;

2° Duplicem esse animam;

3° Duplicem scientiam.

1° Rectè definitur Providentia ipsa operatio ipsius boni, quippe cujus idea ab ideâ boni separari nequeat. Bonum verò atque unum eadem. Mens autem, intellectus,

νοῦς, inferior est uno et bono ad quod semper intendit. Ergò et Providentia quæ ab uno et bono proficiscitur, est antè et suprà mentem, intellectum, νοῦν, indèque dicitur Πρόνοια. Fatum Providentia est delapsa in mundum, dux et præses causarum et legum quibus summa rerum ad boni normam regitur. Fatum autem quod à bono pendet, pendet et à Providentiâ, dùm contrà Providentia, quæ ipsum est bonum in actu, suprà Fatum eminet. Quidquid igitur Fati est, et est Providentiæ. Cogitari verò potest aliquid quod, cùm in mundum non cadat, Fati vim effugiat, et uni Providentiæ subjectum sit, quam certè nihil omninò effugere potest, quippe omninò nihil bono et uno potest carere.

Duo itaque regna duorum, Providentiæ super cuncta, entia et possibilia, Fati verò super mundana tantùm et sensibilia. Providentia differt à Fato quatenus Deus à divino quidem, sed participatione, non essentiali-

ter divino. Providentia Deus per se: Fatum verò divina res, et non Deus.

2° Est certè aliquid in nobis quod et sentit, et patitur, fruitur, doletque, ideòque corpori inhærere videtur. Eget enim sensus corporalibus organis per quæ moveatur. Passio autem nulla sine sensu, ergò nec sine corpore, et organis materialibus. Verùm et aliquid nobis inest omninò diversum, quod et sensationibus et passionibus, inanibus lætitiis aut mœroribus adversatur, quod errores animi sensibus malè servientis dignoscit et corrigit, quod ab omni extrinseco discernere se, hìncque ad excellentissimas notiones et principia veritatum per omnes intelligentiæ gradus eniti, imò suprà ipsam intelligentiam scientiamque et suprà omnes transgredi potest philosophiæ methodos usque ad instinctum illum, afflatumque divinum, Enthusiasmum scilicet, quo nihil altius et sanctius mens operatur, ut patebit ex sequentibus.

3° Alia quidem scientia est collecta ex illis quas sensus ministrant species et ex assumptis opinionibus quæ, quùm nondùm excussæ et benè recognitæ fuerint, falsum ac verum æquè capiunt, et adeò nihil pensi et certi in se habent. Sed et alia scientia est; sunt aliæ operationes viæque, quarum hic ingressus recedere à sensu et à passionibus. Accedit ratiocinatio quæ suppositâ principiorum veritate id unum intendit ut ex illis legitima id est necessaria concludat. Mox analysis et synthesis quarum opus est resolvere et rursùs componere, multa ex uno facientes et ex multis unum. Alia autem est longè eminentior operatio, simplex, quæ nec ratiocinatione, nec analysi vel synthesi, sed intellectualibus prodit se illuminationibus, immediatè et invictè principia veritatum retegentibus. Est ipsa denique suprà intellectualem operationem divina prorsùs operatio per quam intellectus conversatur, non jàm multiplicibus et diversis veritatibus,

sed ipsi vero, bono, uni, et Deo, factus et ipse Deus, verum, bonum, unumque ipsum. Talis est Enthusiasmus.

His tribus positis, indè Proclus exprimit qualis verè sit hominis status in universo rerum ordine, quæ partes illi agendæ, quæ demùm explenda sint officia. Homo non constat ex illâ animâ à corpore indissociabili, sed ex illâ animâ dissociabili à corpore. Undè sequitur hominem, utpote qui non totus sit in sensibus, nec rebus externis, nec connexioni legum et causarum quibus illæ reguntur, nec Fato denique servire, quod isti præest rerum externarum connexioni. Homo vis est sui juris; haud agendi tantùm sed et eligendi capax. Talis homo cùm sit, potest aut ad res demissus permittere se Fato regendum, aut rursùs segregando se à rebus suprà Fatum assurgere et statuere se sub imperio solius Providentiæ, id est boni, unius ipsius, et Dei. Hic homo est, hoc ipsum ego-met, scilicet medium quiddam

Deum inter et materiem. Haud eligit Deus, quia Deus absolutè bonum; haud eligit materies quià nullum ex se motum habet. Homo igitur nullo alio quam semet ipso definitur, cujus ea est natura ut ipse, quid se esse velit, faciat se et statuat.

Refellit inter eundum Proclus plurimas objectiones. Imò pars operis posterior ferè omnis occupatur in solvendis Theodori dubitationibus adversùs personalitatem et libertatem hominis. Theodori quidem dubitationes non nihil ponderis habent et plurimùm certè utilitatis, si quis illius ætatis philosophiæ historicus accedat. Illam tamen disputationem quâ impeditum hoc argumentum fuisset, amovimus; summam illius indicare satis fuit.

PROCLI

DE PROVIDENTIA ET FATO,

ET EO QUOD IN NOBIS.

I. Conceptus quidem tuæ animæ, ô amice Theodore, maturos esse puto et congruos viro amanti entia speculari : et acceptavi, quod et ad nos putasti oportere de iis scribere, et multis apud vos entibus potentibus conquirere et condubitare tibi circà talia problemata. Oportet autem et nos, ut videtur, apparentia de iis quæ misisti insinuare quæcumque rebusque æstimamus consonare, et gloriosissimis antecedentium Philosophorum, et non vanè audire quæstiones tuas, viri utique optimi in Mechanicis, et nobis olim noti, sicut æstimo et ipse scripsisti. Quæris autem millesiès dicta quidem et neque requiem habitura unquàm secundùm meam opinionem, eò quòd anima provocetur ad id quod circà ipsam consistit negotium, cum dederit jàm multas directiones, et ab illis Plotinicis et Jamblicis (1)

(1) *Jamblichicis* Fabricius et secundùm Fabricium Harlesius.

elaborata et antè hos à divino Platone scripta, et, si non grave dicere, et antè hunc à Theologis præconisata, maniaco ore dicentibus, qualia solus demonstrationibus Plato explicuit. Et quid oportet Platonem et divina sapientes tibi producere? Sed et ipsis Diis quæ suî ipsorum sapienter scientibus, et quæ et qualia post se ipsos egenuerunt, differenter elucidata, et non cum ænigmatibus, sicut Theologis. Oportet igitur et nos consequenter illis scribentes, ut dixi, insinuare tibi de iis quæ interrogas.

II. Patienti dignum indulgentiâ, si adspiciens ad rerum humanarum omnimodas tragicas et comicas aliasve connexiones, unum residere conditorem et factorem talium colligationum in universo solùm æstimasti, et hunc Fatum vocasti, magis autem εἱρμὸν id est connexionem funium ipsum et consequentem generationem conductam Fatum ponens ab aliquâ utique necessitate inevitabili talem dramaturgiam, id est operationem dirigi solus putasti, et hanc Providentiam hymnizasti, et solummodò αὐτεξούσιον, id est liberi arbitrii existere et dominam omnium. Humanæ autem animæ vulgatum αὐτεξούσιον, nomen solum esse, et ut verè nihil ordinatâ ipsâ in mundo et serviente aliorum actionibus, et existente

parte mundialis operis, magis autem ut tuis verbis assequens dicam, mechanica facientem quidem esse irrefragabilem causam omnia moventem quæcumque mundus iste comprehendens in se ipso habet : Mechanemate autem uno quasi ente universo, tympanis quidem implicatas proportionaliter totas esse sphæras; iis autem quæ ab iis moventur partialia, (2) animalia et animas, et omnia ab uno dependere movente, et forte tuimet artem honorans et hæc æstimasti, ut et universi factor Mechanicus quidam sit, et tu imitator optimi causarum. Sed (3) hoc quidem, cum studio ludum commiscentes, scripsimus.

III. Ad ipsum jam agonem versi dicamus, quod trium horum maximè est tibi considerandum differentiam, si debeas ad januam venire quæsitorum. Quorum primum quidem est, Providentiam et Fatum non hàc differre quà scripsisti ; hoc quidem connexam consequentiam, hanc autem necessitatem hujus causam ; sed ambo quidem causas Mundi et eorum quæ in Mundo fiunt, esse, præ-existere autem Providentiam Fato, et omnia quidem quæcum-

(2) Virgulam malè omittit Fabric. et sec. Fabr. Harl.

(3) Hic corrigendi Fabricius et Harlesius qui sic et pravè : *Sed hos quidem cum studio ludum comminiscentes scripsimus.*

que fiunt secundùm Fatum multò priùs à Providentiâ fieri, contrarium autem non jàm verum esse, summa enim totorum à Providentiâ recta, esse diviniora Fato. Secundum autem, aliam quidem esse animam separabilem à corpore, et devenientem in hunc mortalem locum desuper aliundè à Diis : aliam autem esse in corporibus consistentem, et inseparabilem à subjectis, et hanc quidem dependere à Fato, illam autem à Providentiâ secundùm sui ipsius substantiam. Tertium autem, scientiam et veritatem aliam quidem inexistere animabus in generatione versis, quamvis sint immaculata secundùm vitam : aliam autem refugientibus ex hoc loco, et factis ibi et locatis, undè priùs casus et qui in hunc mortalem locum descensus. Horum igitur trium, sicut diximus, si sufficienter invenies (4) discretiones, omnium tibi manifesta erit solutio de quibus quæsivisti. Providentiâ quidem enim dicto modo differente à Fato, palàm erit qualiter diffugiunt multa Fatum, Providentiam autem nihil : et qualiter desuper Providentia Fatum gubernans, quod ipsa produxit, separavit ipsius *epistasiam* id est superstationem usque ad ab altero mobilia,

(4) *Solutiones* haud rectè Fabricius et Harlesius, pro *discretiones*. Vid. annot.

aut ad sortita in ab altero mobilibus primam subsistentiam : animâ autem rursùm ostensâ aliâ esse eâ quæ à corporibus separabili, et aliâ eâ quæ in corporibus plantata ; manifestum fiet tibi, quæ quidem, quæ αὐτεξούσιον, id est libertatem arbitrii habet et τὸ quod in nobis; quæ autem quæ necessitati servit et sub Fato ducitur, et ubi horum complicatio, propter quam hæc quidem hebetat τὸ αὐτεξούσιον, propter deteriorem vitam ; hæc autem participat aliquo idolo electionis propter meliorem vicinitatem ipsi animam. Scientiâ autem tibi duplici apparente, evidens erit qualiter et Plato et Socrates, addatur autem iis et magnus Parmenides, et hìc animam entem ajunt cognoscere veritatem, purgatam à materiali tenebrâ et à passionibus quascumque ipsi corpus et quæ ad hæc commixtio intulit, et majori modo et sinceriùs exterente scientiâ sortiri factam extrà corpora et extrà generationem et materiam amaram.

IV. Iis itaque tribus problematibus necessariis entibus, et ab antiquis benè discussis, hoc quidem Iamblichus in iis quæ de Providentiâ et Fato mille accessibus elaboravit, hoc autem omnes Platonis amatores duplicem divulgantes animam, hoc autem in multis quidem locis Plotinus, in multis autem et Por-

phyrius speculationem et speculativam virtutem distinguentes : omnia autem Plato, assequi potentibus. Necessarium utique à primo nos facientes principium, invenire differentiam Providentiæ et Fati. De omni autem ait Plato: *ó amice, unum principium scire de quo est speculatio, aut de omni peccare, necesse.* Oportet autem et, ut dæmonius Aristoteles docet, post si est, quærere consequenter quid est. Si quidem igitur quæris, sive est Providentia sive etiam non, et de Fato eodem modo; oportebat primùm, quia est utrumque, tibi ostendi, et si de iis jam dubitares, nollem tibi spondere rationem quòd hæc essent. Quoniam autem et esse ambo et ipse confiteris, et propter potentatum horum cogis omnia, palàm æstimo reliquum quod de, quid est utrumque, tibi dicendum : ex hoc enim et quà differunt erit planum. Hoc autem cognito, solventur tibi multa dubiorum, ut diximus. Rursùm autem quoniam ad inventiones ejus quod quid est conferre quidem ajunt, et divisivam methodum, quoniam propter hoc Deorum dationem in homines in Philebo Socrates laudavit, conferre autem ad principii rationem et communes nostros vocatos conceptus à quibus possibile multa venari demonstrabilium, ut Aristoteles scripsit: oportet

utique et nos iis utentes explicare Providentiamque et Fatum, quid dicimus quantùm ad hoc quidem, communibus conceptibus circà hæc utentes; quantùm ad alia autem, divisionibus entium articulatim, à quibus ut mihi videtur solummodò inveniemus quæ quidem Fati, quæ autem Providentiæ ratio. Sic autem hæc nota (5) lumen clarum accendent quæsitis, et fortè satisfacient capientibus nos in præsenti de ipsis dubitationibus.

V. Dicantur igitur de iis communes conceptus apud omnes indubitanter entes, Providentiam quidem causam esse bonorum iis quibus providetur, Fatum autem causam quidem esse et ipsum, sed connexionis cujusdam et sequentiæ iis quæ generantur. Quòd enim hos habemus irrefragabiles de iis conceptus omnes, manifestamus: et hominum procuratores boni aliis, et quodcumque statuentes providisse benè passis dicentes; et rursùs eum qui per multas complexas invicem causas et nobis ignotas evolutum, non aliter quam Fatum nominantes. Et vita nostra plena est nominibus iis, quoniam et nomina attestantur iis conceptibus. Nam πρόνοια, id est Providentia quidem eam quæ antè intellectum qualificat omninò operationem, quam soli bono attri-

(5) *Si autem hæc nota,* Fabricius et Harl.

buere necessarium. Hoc enim solum intellectu divinius, quia et intellectus qui valdè laudatus desiderat bonum et cum omnibus et antè omnia. Fatum autem connectentem omnia nata talem connexionem habere insinuat. Manifestant autem eam nobis qui circà divina sapientes et κλωςῆρας, id est alligatores quosdam dispartitos nominantes, et momenta partium, per quæ, ut mihi videtur, connexionem volunt et ipsi significare fatatorum : quoniam ipsius Fatum, secundùm unam causam connexorum exaltatam infert. Et etiam quòd non id quòd providetur, datio, neque id quod connectitur, Fatum, neque quæ in hoc procedens connexio, sed connectens; sumes utique ab eo, quòd omnes nos factivam quamdam virtutem phantasiamus, Providentiamque et Fatum. Ubique autem factivæ causæ ab effectibus distinctæ sunt, et sunt tria hæc differentia ab invicem, faciens, quod fit, factio. Sicut utique in iis providens, quod providetur, eam quæ à providente in provisum factionem : et rursùm connectens, quod connectitur, eam quæ à connectente in connexum factionem. Et palàm quòd secundùm utramque trinitatum; faciens non est tale quale factum, sed si hoc varium, oportet faciens simplex existere, si participans bono, faciens imparti-

cipabile esse (6). Etenim ubique faciens diviniorem facto sortitum est partem. Providentiam ergò causam bonorum dicentes, ipsam dicemus fontem esse bonorum, non adhuc indigere bonificantibus aliis. Et Fatum causam connexionis ponentes, non adhuc et ipsum ab aliis connecti dicemus. Talibus itaque entibus communibus conceptibus, quos de iis præaccepimus, deinceps utique erit speculari quibus utrumque præstat. Priùs, Fatum quibus.

VI. Ex conceptibus quidem igitur iis habemus quod connexorum est causa : quæ autem connectantur, quæ quidem sint, consideremus. Entium igitur hæc quidem in æternitate substantiam habent, hæc autem in tempore. Dico autem in æternitate quidem, quorum operatio cum substantiâ æternalis : in tempore autem, quorum substantia non est, sed semper fit, quamvis in infinitum tempus sit. Hæc autem media horum, aliqualiter sunt habentia substantiam quidem stantem et meliorem generatione, operationem autem semper fientem; et hanc quidem æternitate, hanc autem tempore mensuratam (7). Oportet enim omnem

(6) Malè Fabric. et Harl. : *Si participans bono faciens, factum imparticipabile esse.* Quod et codicis nostri lectioni et Procli sententiæ æquè repugnat. Vid. Annot.

(7) Hæc tantùm Fab. et Harl. : *Habentia substan-*

processum à primis in ultima fieri per media. Entibus igitur æternis secundùm ambo necesse est et mediam esse latitudinem, et aut substantiam habere æternalem, operationem autem tempore indigentem, aut è contrario : sed hoc impossibile, ut non operationes antè substantias ponentes lateamus (8). Relinquitur ergò mediationem facere, substantiam quidem æternam, operationem autem temporalem. Hos itaque tres entium ordines tibi ostensos dicimus, intellectualem, animalem, corporalem. Dico autem intellectualem quidem omni æternitate et entem et intelligentem : corporalem autem semper fientem aut infinito tempore, aut in parte temporis. Animalem autem æternalem quidem secundùm substantiam, operationibus autem utentem temporalibus. Ubi itaque tibi ponendum quæ connectuntur? Considera à Diis intellectum ejus, quod est, εἵρεσθαι, id est connecti sumens non aliquid aliud dicentem quàm quæ secundùm tempus, aliàs aliud fiunt, copulari invicem et non sequestrari; etsi in eodem autem sint tempore, distantia secundùm locum, habere quamdam coordinationem ad invicem : quare aut locis

tiam quidem stantem et meliorem generatione, operationem autem tempore mensuratam. Vid. Annot.

(8) *Fateamur* minus rectè Fab. et Harl. pro *lateamus*.

aut temporibus ipsa partita per εἱρμὸν id est connexionem conduci aliqualiter in unum, et in unam compassionem : et totaliter quæ connectuntur non posse à se ipsis hoc pati, sed altero indigere exhibituro ipsis εἱρμὸν, id est connexionem. Si igitur quæ sub Fato ordinata hæc sunt quæcumque connectuntur ad invicem propter communem de Fato conceptum nostrum : quæ autem connectuntur, et partibilia sunt, aut locis aut temporibus distantia et ab alio nata sunt connecti propter de connexione apud omnes obtentam æstimationem : hæc autem ab altero mobilia sunt et corporalia. Quæ enim extrà corpora, hæc quidem et loco meliora et tempore, hæc autem etsi secundùm tempus operentur, à loco pura esse videntur.

VII. Palàm utique quòd quæ à Fato reguntur et connectuntur, ab altero mobilia sunt et corporalia omninò. Si autem hoc demonstratum est, manifestum quòd causam connexionis Fatum ponentes, ipsum præsidem ab altero mobilium et corporalium exponemus. Hoc autem sumentes, nos ipsos interrogabimus quæ corporum causa dicitur, quæ et est proximè, et à quo etiam quæ ab altero mobilia moventur et aspirantur et continentur, et quæcumque utique possint : et ad aspicientes [*] adnostra

[*] Lege *adspicientes*.

primò si velis corpora hæc consideremus, quid movens ipsa et nutriens et retexens semper et perstringens? Hoc autem non et quod plantativum (τὸ ἔμφυτον) est, quod et aliis animalibus exhibet similem oportunitatem, et usque ad ea quæ in terrâ sunt eradicata duplicem habens operationem; hanc quidem renovantem extinctum corporum, ut non penitùs cedant discerpta; hanc autem contentivam in eo quod secundùm naturam singulorum : non enim idem ei quod est apponere deficiens, et conservans contentorum virtutem. Si igitur non solùm in nobis et aliis animalibus et plantis, sed et in hoc omni multò antè corpora est una mundi Natura contentiva ens corporum consistentiæ et motiva, sicut et in nobis; aut qualiter omnia corpora Naturæ ἔκγονα, id est, progenita dicimus, necesse utique Naturam causam esse connexorum, et in hâc quærere vocatum Fatum. Et propter hoc fortè et dæmonius Aristoteles eas quæ præter consuetum tempus augmentationes aut generationes, *penes*(9) *Fatum* consuevit vocare. Et divinus Plato ait : *Mundum totum secundùm seipsum consideratum sine intelligentialibus Diis, tanquàm corporeum revolvere fatum et complantatam*

(9) *Penes* quoque Fab. ad codicis lectionem. Sed et rectè proposuit *præter*, παρὰ τὴν εἱμαρμένην.

concupiscentiam. Et cum iis Dii responsa dantes, *non Naturæ inspicias*, ajunt, *fatatum nomen hujus*, attestantes nostris demonstrationibus. Isto igitur inventum est quid fatum, et quomodo hujus Mundi natura substantia quædam ens incorporea : si quidem corporum præses, et vita : tùm substantia, si quidem intrinsecus movet corpora et non de foris, movens omnia secundùm tempus, et connectens omnium motus et temporibus et locis distantium; secundùm quam et mortalia coaptantur æternis, et illa concirculantur, et hæc invicem compatiuntur. Etenim quæ in nobis Natura, partes omnes corporis nostri colligat et connectit, easque in invicem factiones ipsorum; et est Fatum quoddam et hæc nostri corporis, et ut in isto hæc quidem existunt principaliores partes, hæc autem minùs principales, et assequuntur hæc illis. Sic utique et in toto, et assequentes (10) minùs principalium generationes principaliorum motibus, puta cælestium periodis, quæ sub lunâ generationes : et imago qui huic (11) circulus, ejus qui illius, et in æternis. Et divulgata hæc entia omnibus antiquis, prolongare (12) nolo.

(10) *Assequenter* Fabric.
(11) *Hujus* pro *huic* Fab. et Harl.
(12) *Provulgare* in margine codex noster.

VIII. Providentiam itaque non est tibi difficile videre, quam dicimus. Si enim fontem bonorum, primùm quidem divinam ipsam causam determinans rectè dices. Undè enim aliundè omnibus bona quàm divinitùs? Ità ut bonorum quidem, ait Plato, nullum alium causandum quàm Deum. Deinde omnibus superstantem intelligentialibusque et sensibilibus, superiorem esse Fato. Et quæ quidem sub Fato entia, et sub Providentiâ perseverare, τὸ connecti quidem à Fato habentia, bonificari autem à Providentiâ, ut et connexio finem habeat bonum, et Providentia Fati in se ipsâ. Quæ autem rursùm sub Providentiâ, non adhuc omnia indigere et Fato, sed intelligentialia ab hoc exempta esse. Ubi autem in corporeis penitus, si quidem et τὸ connecti et tempus inducit et corporalem motum. Ad hæc etiam et Plato, ut æstimo, respiciens dixit, mixtam quidem hujusmodi consistentiam ex intellectu et necessitate, intellectu participante necessitati corporum : motivam causam, necessitatem vocans, quam et in aliis fatum appellavit, corporibus dans ab hoc cogi iis quæ ab ipso moventur. Et hoc rectè. Omne enim corpus cogitur et facere quodcumque facit, et pati quodcumque patitur, calefacere aut calefieri, et infrigidare aut infrigidari : electio

autem in iis non est, propterea quòd et corporum proprium dices utique esse τὸ necessarium, et sinè electione : si non aliquid melius adhuc corporibus. Etenim quod circulo movetur circulariter, mobile (13) ens, ex necessitate sic movetur, sicut ignis ad circumferentiam, terra autem ad medium. Necessitatem quidem igitur corporum generationibus præfecit ille, propter hoc et corruptionibus : intellectum autem extulit, ab hoc principari necessitati determinans. Si igitur Providentia et suprà intellectum est, palàm, quod intellectui quidem principatur, et iis quæ sub necessitate hâc : solis autem iis quæ sub ipsâ, necessitas. Et propter hoc omne quidem intellectualiter ens, sub Providentiâ perseverat solùm, omne autem quod corporaliter, sub necessitate.

IX. Duo itaque genera tibi intelligantur, hæc quidem intellectualia, hæc autem sensibilia : et regna duo duorum, Providentiæ quidem sursùm intellectualiumque et sensibilium, Fatis (14) autem deorsum, sensibilium. Et Providentia differt à Fato, quà differt Deus à divino quidem, sed participatione divino, et non primè. Quoniam et in aliis, ut vides, aliud quod primè, et aliud quod secundùm partici-

(13) Pravè Fab. et Harl. *nobile* pro *mobile*.

(14) Sic codex et Fabricius. Sed fortassè *Fati*.

pationem velut lumen sol, et quod in aëre lumen, sed hic quidem primè, hoc autem propter illum lumen. Et vita primè quidem in animâ, secundariè autem in corpore propter illam. Sic igitur Providentia quidem Deus per se : Fatum autem divina aliqua res et non Deus : dependet enim à Providentiâ, et velut imago est illius. Si enim ut Providentia ad intellectualia entium, sic fatum ad sensibilia. Regnant enim, hæc quidem super intellectualia, hoc autem super sensibilia. Et permutatim, ajunt Geometræ, et ut Providentia ad Fatum, sic intellectualia ad sensibilia. Intellectualia autem primè sunt entia, et ab iis altera et Providentia ergò primè est quod est, et ad hanc dependet et Fati ordo. Sed de iis quidem satis.

X. Ad secundam autem discussionem, si velis, accedamus separabilis à corporibus animæ (15) et inseparabilis. Sume autem et hanc ab Aristotelis philosophiâ. Dicit autem ille, omnem animam habentem operationem corpore nihil indigentem, et substantiam alteram sortitam esse talem extrà corpus et separabilem. Et hæc necessariè. Si enim ope-

(15) *Anima* Fab. punctum ponens post *accedamus*, phrasim unam in duo sic dividens : *Ad secundam autem discussionem, si velis, accedamus. Separabilis a corporibus anima et inseparabilis.*

ratione sine corpore ente, substantiam ferentes in corpus ordinemus, melior operatio erit quam substantia nihil ipsa indigens deteriori, ut habeat secundùm naturam radicata in illo. Sed hoc impossibile. Necesse ergò, separabiliter à corpore separantem et esse à corpore ipsam separabilem. Considera ergò, ô amator, quam earum quæ in nobis animam confitebimur corpore nihil indigere ad sui ipsius secundùm naturam operationes. Ergòne sensum? Sed corporibus pro organis utitur omnis virtus sensitiva, et cum iis operatur circà propria sensibilia oculis, auribus, aliis omnibus, simul mota et compatiens. Quid autem iram et concupiscentiam? Sed vides quòd et hæc sæpè cooperantur tùm corporis partibus corde et hepate, et neque hæc pura sunt à corporibus. Etenim quomodò possent quæ cum sensu operantur, non etiam corpore indigere, sensu per corpus semper moto? Appetitivas autem virtutes quòd cum sensu operentur, omnes, ut æstimo, cognoscimus. Quid enim utique irascetur insensibilis quid etiam concupiscet? rectè et Plotino dicente, quòd passiones omnes aut sensus sunt, aut non sinè sensu. Quare si et irascens cum sensu contristantis sensum habens, et concupiscens sensum delectantis; quod autem cum sensu

operatur, cum corpore operatur, etenim sensus cum corpore: necesse ergò et irascens omne et concupiscens cum corpore operari. Eæ quidem itaque species vitæ irrationales omnes entes, eamque secundùm naturam operationem habent cum corpore.

XI. Ad ipsam autem jam rationalem aspiciens naturam, vide illius vitam tertiam et primam etiam insidentem inferioribus vitis, et corrigentem aut deficiens ipsarum secundùm cognitionem, sicut quando sensum deceptum circà sua cognoscibilia desuper ipsa arguit. Dico autem puta solem pedalem dicentem, aut aliud aliquid cum consuetâ deceptione pronunciantem ex talibus, aut immensuratum ens motu erudientem, quandò percutit furorem. Hoc itaque illud Homeri: *tolera corde*, clamans et sicut canem latrantem ab impetu reprimens, aut rursùm quando concupiscentiam lascivientem animâ delectationes has quæ ex corporibus pullulant, conatur detinere, petulantiam ipsarum (16) meliorata temperamentis. In talibus enim omnibus operationibus manifestat utique omnes irrationales motus reprehendens cognitivos et appetitivos, et absolvens se ipsam ab iis tanquam alienis en-

(16) *Illorum* minus rectè Fab. et Harl.

tibus. Oportet autem unius cujusque naturam venari non ab iis quæ perversè ipsâ utuntur, sed ab iis quæ secundùm naturam operantur. Si igitur quandoque in nobis ratio ut ratio movetur, umbrosam impressionem delectationum concupiscentiæ coercet, punit furoris præcipitem motum, reprehendit sensum tanquam deceptione plenum, dicens quod neque audimus circùm nihil neque videmus : et hæc loquitur respiciens ad intrinsecas rationes, quarum nullam per corpus novit aut per corporeas cognitiones : manifestum quòd secundùm hanc operationem elongat seipsam evidenter a sensibus, contra quos sententiat (17) et a delectationibus illis et tristitiis sequestratur.

XII. Post hanc autem video alterum et meliorem eâ quæ in nobis rationali animâ motum, quiescentibus jam inferioribus, et nullum tumultum, velutì in multis consuevit, exhibentibus, secundùm quam conversa est ad seipsam, et videt sui ipsius substantiam et virtutes quæ in ipsâ, et harmonicas rationes ex quibus consistit, et multas vitas quarum est complementum, et reinvenit seipsam entem mun-

(17) *Contrà quorum sententias et à delectationibus illis et tristitiis sequestratur.* Fab. et Harl.

dum rationalem, imaginem quidem eorum quæ ante ipsam, à quibus egressa est : exemplar autem eorum quæ post ipsam, quibus superstat. Ad hanc enim operationem animæ et arithmeticam, ô amice, et geometriam vestræ artis matrem, multam habere partem aiunt quæ à sensibus quidem ipsam elongant, purgant autem intellectum à circumfusis speciebus vitæ irrationabilibus, traducunt autem ad incorpoream specierum comprehensionem velut sacrorum sanctissimorum anteriùs circumlustrationes futuris mysticis prætendentes. Etenim considera qualiter eæ (18) intellectualibus operationibus scientiæ prælocatæ purgativam quam diximus sortitæ sunt virtutem. Si enim assumebant quidem animam idolis repletam, et nihil subtile cognoscentem et sine materiali garrulitate, elucidant autem rationes necessitatem demonstrationum irrefragabilem habentes, et species omni certitudine et immaterialitate plenas, et nullatenus eam quæ in sensibilibus grossitiem advocantes : quomodò non purgativæ quidem sunt intellectualis nostræ vitæ à replentibus nos *ἀνοίᾳ*, idest, (19) inintellectualitate, inappli-

(18) Malè Fab. et Harl. *ex* pro *eæ : qualiter ex intellectualibus operationibus*... Vid. Annot.

(19) Malè Harlesius *intellectualitate.*

cabiles autem ad divinam entium circumscriptionem.

XIII. Post has ambas operationes rationalis, ut dictum est, hujus animæ, ad ipsam jam summam recurrens ipsius intelligentiam, per quam videt quidem sorores ipsius in mundo animas, cœlumque et totam generationem secundùm patris voluntatem sortitas, quarum et ipsa pars quædam ens, illarum speculationem desiderat. Videt autem suprà omnes animas intellectuales substantias et ordines. Supra omnem enim animam residet intellectus deiformis, qui et animæ dat intellectualem habitum. Videt autem rursùs et ante hæc eas, quæ suprà intellectum Deorum ipsorum, *μονάδας* à quibus intellectuales multitudines suscipiunt uniones. Oportet enim suprà unita locari unificas causas, sicut suprà vivificatas, vivificantes; et suprà intellectuales factas, intellectualificas; et suprà omnia similiter participantia, imparticipabiles hypostases. Secundùm omnes enim has sursumductivas intelligentias palàm æstimo facere non penitùs cæcis, quomodò et sensum relinquens deorsùm et corpora, intellectualibus circumspectionibus sursùm deducitur circà supermundanorum Deorum et deflexas et verè mysticas *ἐπιβολὰς*, id

est adjectiones. Aut undè nobis et ex qualibus operationibus elucidarunt Deorum ἔκγονοι, id est, progeniti dispensationes Deorum occultas? Qualiter autem ἐνθουσιάζειν, id est indivinare dicuntur animæ, et sobrietate meliorem maniam sumentes coaptari Diis ipsis. Sibyllam dico eam, quæ post partum mox prolocuta est mira, et audivisse præsentes quæ sit, et ex quali ordine venit in eum qui circà terram locum, et si qua etiam alia anima sic fuit divinæ partis.

XIV. Summatim igitur dicamus, quòd rationalis anima et intellectualis secundùm naturam qualitercumque mota, sit extrà corpora et sensus: quare necessarium ipsi, et substantiam habere separabilem ab ambobus: hoc autem rursùs manifestò ex se jam evidens, quòd secundùm naturam quidem operans melior est quàm ut à Fato ducatur, decidens autem in sensum, et irrationalata, et corporizata assequitur iis quæ deorsùm, et convivens cum ipsis quantùm cum vicinis non sobriis obtinetur et ab aliorum regnante causâ. Etenim rursùm oportebat aliquod etiam tale esse entium genus, secundùm substantiam quidem suprà Fatum ens, secundùm habitudinem autem sub ipso aliquandò ordinatum. Si enim sunt qui-

dem quæ (20) toto æterno suprà fatales leges locata sunt, sunt autem quæ secundùm omnem sui ipsorum vitam ordinata sunt sub periodis Fati : oportet ubique et intermediam horum esse naturam eorum, quæ quandoque quidem extrà fatalem factionem, quandoque autem sub ipsâ perseverantium. Nam processus entium nihil relinquunt vacuum, multò magis quam corporum situs. Sed extremorum sunt ubique mediationes, quæ et illis exhibent colligationem ad invicem. Ista non Plato solus, sed et responsa planè nobis revelarunt. Primùm quidem jussa divinis illis qui dignificati fuerunt fieri auditores mysticorum illorum sermonum, *non naturæ inspicias fatatum nomen hujus*. Et iterum : *neque coaugeas fato cujus finis* (21). Et ubique ab eâ quæ secundùm fatum vitâ avertentia, et ab eo quod est *corporalizare fatalibus gregibus* per quæ à sensibus non abducunt, et à desideriis materialibus; per hæc enim corporizamur, et corporati ex necessitate à Fato ducimur. (22) Coaptat enim similitudo entia ad invicem ubique, assimila-

(20) Fab. et Harl. *tota æterna* pro *toto æterno*.

(21) Habet in margine codex noster : *In altero exemplari nonnihil desideratur*. Vid. Annot.

(22) Pravè Fab. et Harl. *captat* pro *coaptat*. Vid. Annot.

tum autem cuicumque assimilatum est, eâdem cum hoc fruitur politiâ, quare et præside politiæ; nihil enim sine præside neque principatu est in universo, sive totorum dicas, sive partium. Principantur autem alia ab aliis, et enim hæc quidem aliter vivunt, hæc autem aliter. Deinde de divinissimâ nostrâ vitâ docentia et de immaculatâ politiâ, qualiter jam ab omni fatali politiâ absolvuntur. Quicumque autem (23) patris opera intelligentes reverendi fient, sortis fatalem alam (24) effugiunt.

XV. Hanc igitur et talem præjaciens vitam anima non erit eorum quæ ducuntur à Fato. Si autem velit corpora plasmare, et corporalibus bonis vocatis intendat, et honores persequatur et potentatus et divitias, idem patitur vinculato philosopho et in navem ingresso, etenim iste servit moventibus navem ventis, et si conculcet aliquis nautarum ipsum, et injurietur aliquis vinculantium. Valere igitur dicentes iis ad quæ alligamur, et virtutis valorem speculabimur, et Fatum non in nos aliquid operans, sed in ea quæ circà nos. Quoniam et quicumque extrinsecùs attingentia considere (25)

(23) Minus rectè Fab. *pacis* pro *patris*. Vid. Annot.

(24) *Aleam* proponit Fab.

(25) Rectè animadvertit Fab. hoc loco MS. esse hiul-

nobis muris spoliata est et lapidibus, ô amice, et ligna in flammam redegit, mortalia omnia et ustibilia, et pecunias dissipavit, extrinsecùs entia, et propter hoc apud alios fore potentia. Eorum autem quæ in nobis, nullus ita est potens, ut auferat aliquid, etsi omnem habeat humanam potestatem. Etenim si temperati sumus, illis insidentibus sumus; et, si speculatores entium, neque hoc habitu spoliamur; sed factis omnimodè diris illis ut dicis effectibus (26) nos laudantes perseveramus, omnium principantes et quærentes causas factorum.

XVI. Nequaquàm igitur ab ultimis operationibus exprobremus animæ necessitatem, sed à primis admiremur ipsius virtutem insuperabilem : et, si sic sapiamus, nihil nos turbabit deorsùm patientium, sed quandò corpore turbato et nos dira aliqua sustinere dicimus, non nos sumus qui dicimus, sed est concupiscentiæ verbum. Hujus enim et delectationes corporis, quare et tristitiæ. Et quandò spoliati pecuniis dolemus, aut non obtinentes, etenim τὸ amativum pecuniæ, hoc animæ est : et rursùm quando vituperati et à potentatu deciden-

cum, sicque supplevit : *extrinsecùs attingentia* CONCIDERE *nobis* VALET, CIVITATEM *muris* SPOLIAVIT, *et lapidibus, ô amice*, ...

(26) *Nos* omisit Fabr.

tes indignamur, non est ejus quæ sursùm animæ passio, sed ejus quæ circà cor, deorsùm habitantis. Etenim τὸ amativum honoris, illius est: quæ autem in nobis ratio in omnibus talibus decepta sequitur et simul conturbatur deterioribus, intellectus ens cæcus et nondùm purgatus illud, quo potest aspicere se ipsum et quæ ante ipsum et quæ post ipsum. Purus autem factus ab iis quibus amictus fuit quando decidit, cognoscet utique quod in ipso, quomodo neque in corporeis (post ipsum enim) neque in illis in quibus divini libertas arbitrii, (ante ipsum enim) sed in vivere secundùm virtutem. Hæc enim libera solùm et inservilis, et libertate decens et potestas ut verè animæ, et potestans qui hanc habet. Potestatis enim omnis opus τὸ habens ipsam continere et salvare.

XVII. Si autem quis in malitiam respicit, animæ in debilitatem respicit, etsi habeat omnem aliam potentiam. Alia enim organorum potentia, et alia eorum quæ debent uti organis. Omnis igitur anima secundùm quòd virtute participat, et quod est liberam esse: Secundùm quòd autem malitiâ et debilitate et eo quod est servire aliis, et non Fato solùm, sed omnibus ut est dicere, volentibus appetibile aut dare, aut auferre potentibus. Quoniam et qui virtutem habet servit iis qui desiderabile

ipsi acquirere et coaugere solis sufficientibus entibus, isti autem sunt dii, apud quos ut verè virtus est et à quâ quæ in nobis. Et alicubi etiam Plato voluntariam servitutem hanc maximam ait esse libertatem : omnem enim potestatem omninum habentibus servientes, assimilamur ad ipsos, ità ut et totum mundum dispensemus, ut ait ille. Perfecta (27) enim ens et superalata superelevatur, et totum mundum dispensat. Hoc quidem igitur divinissimis existit nostrarum animarum, sicut ultimis, veluti in carcere corpore (28) illigatis esse et vivere involuntariâ vitâ pro voluntariâ et liberâ : intermediis autem harum, secundùm quòd absolvuntur a passionibus et corporibus superascendere necessitati ad potentivantem generationi vitam.

XVIII. Etenim rursùm, si ante animam quidem est intellectus et Deus, post animam autem, passiones et corpora : et his quidem coactè agere convenit, intellectui autem et Deo modo meliori omni necessitate, et quod solummodò liberum : necesse igitur animam aut apud illos aut apud istos factam, aut necessitatem subintrare deteriorum, aut libertatem

(27) Sic Codex, Fab. et Harl. : meliùs verò fortassè : perfecta *enim mens*.

(28) *Corpore* omisit Fabr.

præmitti meliorum, et servire quidem aut desuper principatam, aut desubtùs. Servientem autem aut comprincipari principantibus sibi, aut conservire servientibus solùm. Hìc itaque ascendens anima resumens ipsius potentiam, scilicet virtutem, nihil dirum æstimabit etsi quodcumque fiat circà corpus et quæ extrà corpus. Non enim passiones organorum ad utentes transeunt, sed et iis qualitercumque habentibus operabitur quis secundùm virtutem, languente quidem si contingat corpore viriliter agens, sano autem temperatè: et paupertate quidem præsente, μεγαλοφρόνως, id est magnisapienter operans, divitiis autem magnificè: ubique autem ex iis quæ videntur affluere præextollens usuram virtutem, et contrariis oppositiones facientem inservilem, et interiori fugit eas quæ deforis plagas melioratus. Non enim æstimes quod solis vobis (29) admittitur dicere, datâ virtute datam movere gravitatem, hoc itaque multùm divulgatum, sed multò magis iis qui secundùm virtutem vivunt, datam ex omni virtutem aliâ virtute, quæ ut verè, ornare. Et qui quidem sic habet, generosus est et liber, malus autem omnium est servus, etsi principatur omnibus. Similis iis qui in Ægypto puniuntur, quibus larvas

(29) *Mechanicis*. Nota Fabricii.

ridentes circumponentes puniunt : et iis necessitas prævalet non tenentibus seipsos. Elongatis enim ipsis à Diis, tanquam brutis utitur universum.

XIX. Quandò igitur videre volueris τὸ in nobis, vide animam secundùm naturam viventem. Vivit autem secundùm naturam quæ non debilis. Nihil enim debile in eo quod secundùm naturam. Non est autem debilis, quæ non malitiâ repleta, debile enim malum in omnibus. Et, si sic respicias, videbis naturam ejus quod in nobis qualis quædam est, utentem omnibus circumstantibus rectè, et aut prohibentem fieri, aut factas passiones deteriorum curantem, tradentem autem Fato agere in ea quæ post ipsum, quorum est dominus, coordinatam autem iis quæ ante ipsam, à quibus melioribus entibus non abscissa est. Talia et de secundâ discussione à nobis dicta sint.

XX. Ad tertium autem consequenter accedentes dicamus qui sunt et quales modi cognitionum, quos indistinctos sinentes latebimus nos ipsos errantes et circà res et circà divini Platonis institutiones. Sive igitur aliam quidem intelligemus cognitionem ex ab Aristotele divulgatis, et à Platone etiam eam (30) quæ sine causâ solam cognoscentem ipsius quia ve-

(30) *Eam* omisit Fabricius.

ritatem : quoniam incipientibus purgari animabus attribuere primam constituerunt opinionem ipsam (31) vocantes, iis quidem qui erudiuntur circà agibilia, absolutis jam ab humanis circà entia tractantibus. Etenim παιδεία, id est eruditio est purgatio immensurationis passionum. Et multò magis ad (32) impassibilitatem à mediocritate passionum via, non adhuc ratione volente compati quidem sed mediocriter, omnem autem funem passionum exuente.

XXI. Hâc autem tantâ ente, alteram ad sursùm tradiderunt nobis ex eodem Gymnasio. Aiunt eam quæ ex principiis quidem procedentem, ut suppositionibus cognitionem et causas cognoscentem, omnia autem necessaria concludentem : qualem utique et Arithmeticam et Geometriam invenit quæ ab illis ratio, quia quidem et syllogizantur, et ex necessariis concludunt, opinativâ solùm cognitione suprà locatas. Quia autem usque ad sua principia stantes horum causas superiùs gaudere sinunt non multùm tractantes, propter hæc itaque à perfectissimâ cognitione deficientes se ipsas ostendentes. *Geometræ enim*, ait, *sermo non erit ad interimentem principia.* Quare hoc qui-

(31) *Notantes* Fab. et Harl.

(32) *Impossibilitatem* Fab. et Harl., nec non et codex noster : at legendum *impassibilitatem.*

dem erit et in iis planum, quod à principiis illis confessis: quod autem circà ipsa principia, obscurum et ignotum dimissum.

XXII. Tertium igitur superiùs ascendentes dic me dicere animæ cognitionem usque ad unum ascendentem et usquè ad insuppositum per omnes, ut est dicere, species, has quidem dividentem, has autem resolventem, ex unoque multa facientem et è multis unum. Hanc quam θριγκὸν quidem Mathematum determinat qui in politiâ Socrates, qui autem in Epinomide Xenus (33) colligationem ipsorum vocat (34). Ab hâc enim et geometræ et unusquisque aliorum scientium sumunt de suis principiis theoriam, multa principia et divisa ex uno omnium principio rejungentem. Quod enim in omnibus est entibus illud, hoc in Geometriâ quidem punctum, in Arithmeticâ autem monas, et in singulis quod simplicissimum: à quo producentes quæ sub ipsis singulæ scientiarum demonstrant. Sed horum quidem unumquodque dicitur quoddam principium, et est omnium enim entium principium simpliciter est principium, et usque ad illud ascensus summè scientiarum.

(33) Hospes qui apud Platonem loquens inducitur. Nota Fabricii.

(34) *Notat* Fab. et Harl.

XXIII. Quartum autem adhuc tibi et hâc simpliciorem intelligendum nostram cognitionem, quoniam non adhuc methodis utentem et resolutionibus aut compositionibus aut definitionibus, aut demonstrationibus : sed ἐπιϐολαῖς, id est, adjectionibus simplicibus et velut autopticis et per se visivis entia speculantem collaudant qui secundùm ipsam operari possunt, intellectum jam et non scientiam ipsam venerantur, dicentes. Aut non audisti Aristotelem quidem in demonstrativis libris sic aliqualiter dicentem, quòd melior omni substantiâ intellectus in nobis, et quis iste sit determinantem, quo *terminos*, inquit, *cognoscimus*(35). Platonem autem in Timæo, intellectum et scientiam circà entia, cognitiones esse animæ, prononciantem. Etenim videtur scientia quidem esse animæ, secundùm quòd est anima cognitio : intellectus autem, secundùm quòd anima est imago ejus, qui ut verè intellectus, etenim ille videns intellectualia, magis autem ens una, inquit, ἐπιϐολῇ, id est injectione vel intuitu et attactu intellectorum seipsumque intelligentem, et illa in seipso entia conspicit, propter quòd et intelligit quæ est, et quòd intelligens est simul intelligit cognoscens et seipsum quis est. Hunc igitur imitans

(35) Ὅρους definitiones. Nota Fabricii.

secundùm quòd potest anima, fit et ipsa intellectus, scientiam supercurrens et relinquens multas methodos, in quibus priùs decorabatur, et oculum solùm erigens ad entia; contingentia quidem et ipsa intelligens, sicut et intellectus, contingens autem alias aliaque omnia ille simul, *hanc enim fatalem connexuit*, ait, *omnium pater.*

XXIV. Quintam etiam post has omnes cognitiones intelligentiam volo te accipere, qui credidisti Aristoteli quidem usque ad intellectualem operationem sursùm ducenti, ultrà hanc autem nihil insinuanti. Assequentem autem Platoni, et antè Platonem Theologis, qui consueverunt nobis laudare cognitionem suprà intellectum et μανίαν ut verè hanc divinam divulgant : ipsum aiunt imum animæ, non adhuc hoc intellectuale excitantem et hoc coaptantem uni. Omnia enim simili cognoscuntur, sensibile sensu, scibile scientiâ, intelligibile intellectu, unum uniali. Intelligens quidem etiam anima et seipsam cognoscit et quæcumque intelligit contingentia, sicut diximus. Superintelligens autem et seipsam et illa ignorat, quo adjacens τὸ unum, quietem amat, clausa cognitionibus, muta facta et silens intrinseco (36) silentio. Etenim quomodò utique adja-

(36) *Intrinsecùs* Fab. et Harl.

cet indicibilissimo omnium, aliter quàm soporans quæ in ipsâ garrulâ materiâ. Fiat igitur unum ut videat τὸ unum, magis autem ut non videat τὸ unum. Videns enim, intellectuale videbit, et non suprà intellectum, et quoddam unum intelliget, et non τὸ autounum. Hanc, ô amice, divinissimam entis operationem animæ aliquis operans, sòli credens sibi ipsi, scilicet flori intellectûs, et quietans seipsum non ab exterioribus motibus sed ab interioribus, Deus factus, ut animæ passibile, cognoscet solummodò qualiter Dii omnia indicibiliter cognoscunt singuli secundùm τὸ unum quod sui ipsorum. Donec autem circà ea quæ deorsùm volvimur, incredulitatis habemus circà hæc, scilicet omnia divino cognoscente impartibiliter et superæternaliter; esse quidem æternaliter entia, fieri autem temporaliter quæ fiunt, neque tempore neque æterno ente in τῷ uno. Tot quidem sunt cognitionum species apud nos, ad quas utique respicientes, possibile solvere et quæcumque de eo quod est (37) scire animam hìc veritatem, et de non scire.

XXV. Quoniam autem tres fecimus discussiones, quas necessarias dicebamus esse ad quæsitorum dearticulationem, ad ipsas jam

(37) *Solvere* malè Fab. et Harl. pro *scire*.

transibimus dubitationes et secundùm unamquamque ipsarum consequentes apponam solutiones. Primò igitur scribis tanquam sufficiens argumentum ejus quod τὸ in nobis sit frivolum, sed opera (38) et cœlestium partium sola, ad singula eorum quæ fiunt factionem; hoc quòd et nos homines, in quibuscumque dirigimus (39), nos ipsos causamus eventuum: in quibus autem infortunamur, ad illam causam, scilicet necessitatem transferimus pro electione. Et hæc dubitans putas obtinere eum qui de Fato communem conceptum, tanquàm ente et principaliori ente in agibilibus quàm nostri impetus, et neque ego ipse video homines aliter aliqualiter habentes, quàm imputantes sibi ipsis directionis causam, peccatorum autem aliis. Sed in hæc differimus, quòd tu quidem multorum opinionem sufficere æstimas ad id quod de rebus indicium: ego autem illos quidem sic ratiocinari propter quamdam φιλαυτίαν, id est amorem suî malum et inconvenientem æstimo. Inter autem sapientes quibus competit ad totum et partes respicere, quem

(38) *Est* Fabric. pro *et*. Verùm utrumque quid significet haud satis liquet. Vid. annot.

(39) Κατορθοῦμεν, prospero successu gaudemus. Nota Fabric.

habent ad illa ordinem non negligere, omnium eorum quæ fiunt, principaliter quidem causare Deum, à quo bonum advenit omnibus; post illum autem, mundi periodum et tempus in quo quæ fiunt coaptantur totis et coordinantur, nullo super adventitio ente ad totorum politiam : tertiò autem se ipsos in quibuscumque præeligentes sortiuntur et sui ipsorum impetibus cooperantur ad rerum expletionem.

XXVI. Quandò autem aliquid evenit præter ipsorum electionem, tunc tota sola et illorum factionem ut vincentem causantes meritò, partialia quidem enim ubique cum totis necessarium operari, tota autem et sine illis et quod isto modo qui intellectum habent dividunt factiones, sed non ut tu ipsa divisisti. Audi Platonem in Legibus clamantem, quòd Deus quidem omnia et post Deum Fortuna et tempus humana omnia gubernant : nostrum autem ab iis tertium dicere consequi artem, in tempore enim hiemis (40) cooperari utique aliquid et gubernativam, et sanationis medicativam, et totaliter agibilium politicam. Sive igitur dirigamus, Fatum, tempus, et Deum causandum, ut quod fit tres causas habeat :

(40) Χειμῶνος, procellæ. Nota Fabricii.

hanc quidem ipsum facientem bonum, hanc autem ordinatam in unam ad omne homologiam, aliam autem humanam totaliter. Et enim omne humanum opus pars est universi, non è contrario autem, quià et aliis animalibus necesse partibus entibus omnis, et facere, sed et pati: omnis quidem hujus mundialis consistentiæ et dramatis, id est operis, pars finem habet bonum: nulla enim inordinata relinquitur partium sed contexitur ad τὸ benè universi, non è converso autem omne quod bono sortitur, cum mundiali politiâ coordinatur. Est enim et suprà mundum vita, et vita deorum et animarum suprà Fatum excedentium et Providentiæ soli consequentium.

XXVII. Ubi igitur hic τὸ in nobis? Quandò quid fit, connectitur cum periodo Mundi: et rursùm quandò ex illâ solâ efficitur. Ubi autem alibi dicemus, quàm in nostris interiùs electionibus et impetibus? Horum enim solorum nos domini: iis autem quæ extrà, factis, cum aliis et pluribus et potentioribus. Oportet enim quod extrà generabitur partem fieri universi ut et generetur: hoc autem coannuente et cooperante universo ut in se ipsum faciat omne, parte suî ipsius agens in aliud et ab alio patiens. Et propter hoc ergò et in iis quæ fiunt

hos quidem laudamus, hos autem vituperamus, tanquàm utique et ipsos propter electionem dominos factos, et qualia quædam utique sint quæ fiunt, talem non Mundum sed agentem dicimus. Non enim (41) ità à Mundo quod in ipsis quale, sed ab agentis vitâ. Coordinatur autem ad omne propter omne, et est tale iterùm propter partem. Et quòd hæc vera scribimus, manifestabunt tibi et responsa, sæpe victoriam dantia et nostris electionibus, et non soli ordini mundialium periodorum : puta quandò et dicunt : *te ipsum videns, verere.* Et iterum : *cognosce teipsum.* Jam institit et in aliis : *Extra corpus esse te ipsum crede, et es.* Et quid oportet dicere, ubi et ægritudines voluntarias pullulare nobis ajunt ex tali vitâ nostrâ nascentes.

XXVIII. Non ergo oportet quæ fiunt omnia remittere ad solum ordinem universi, sicut neque ad nostrum impetum : neque rursùm sequestrare animam à dominis electionum, in hoc ipso esse habentem scilicet in præeligere solùm, et hæc quidem declinare, iis autem accurrere. quamvis in iis quæ fiunt non sit domina universi. Oportet enim unamquamque causam hoc solùm expetere, in quo apta nata

(41) *Habentia* pro *ità*. Fabric. et Harl.

est. Natum est autem τὸ in nobis non esse activum solùm sed et electivum secundùm se; aut eligens agere cum aliis et peccare ipsum dicimus et dirigere propter electionem. Quoniam et si actum bonum sit et agens ex electione malâ operetur, malam dicimus actionem. Nam quod quidem in acto bonum, propter aliud; quod autem pravum, propter eligens. Sic ergò evidens est omnibus, nos actionum secundùm quòd sunt eligibiles, dominos existere.

XXIX. Post hanc autem quæstionem dicis, quod omnes homines de futuro sollicitamur in omnibus, etiam in iis quæ in nobis esse videntur. Et hic iterùm ut alterum argumentum scribis ad hæc quòd non simus domini alicujus nos, siquidem ignoramus quod eveniet. Manifestare autem hoc studium nostrum circà divinationes; etiam in quibus nos eligimus. Benè quidem igitur dicis, ut summatim est dicere, quòd ergò si amatores, divinationis omnes sumus, nihil est in nobis? Ego autem convertens dicam sermonem melior factus : quòd ergò si nihil est in nobis, sed ex motu solo coacta sunt quæ fiunt, non utique erimus amatores divinationis. Quæ enim in aliundè coactis opportunitas divinativæ, quorum et cognitio ut futurorum aut non

futurorum? Necessariis autem utrisque (42) entibus superflua. Nam necessarium, impossibilem non fieri, quamvis millesiès nos de ipso et præscientes et conciliantes existamus. Si igitur non, frustrà sollicitamur de futuro. Non frustrà autem, si quidem hoc secundùm naturam nobis: (nihil enim eorum quæ secundùm naturam, frustrà) oportet utique non omnia à circulatione ligantes cogere, sed aliquid et præcognitionem nobis proficuam poni, et vitas nostras non ut præcognoscentes patiamur solùm, sed ut per prænosse ad hoc, quod et ipsi aliquid cooperari futuris, aut non cooperari, simus promptiores ad hæc. Aut et non divinationes solùm, sed et orationes et sacrorum negotium omne ajunt conferre: aut et hoc unguento ungentes et coronantes expellemus et circùm scribemus, et neque sursùm tendere manus neque servire dabimus ad potentes suspendere cœlestes influxus. Frustrà etiam omninò homines Deum semper invocare in quibuscumque difficilibus speraverunt, et ipsum Apollo frustrà responsa dare, quia facientibus quidem hæc, fugere existet eas quæ à cœlestibus periodis appensas pœnas, non facientibus autem inefficax occurrere dirum.

(42) *Eventibus* pro *entibus*. Fab. et Harl.

XXX. Et quidem si non in ipsis esset facere et non, quomodò non et dividi ista et sequentia responsis dare electionibus penitùs inconveniens? Sed neque de Deo hoc proclamaremus, neque divinativæ et sacerdotalis utilitatem ex humanis vitis describerimus; quoniam et historias omnes barbaricasque et Græcas habes contestificantes, quòd propter divinativam sive ex divinâ inspiratione, sive ex humanâ arte multi utique sæpe cognoverunt quæ oportebat agere, et cognoscentes inexcusabilium malorum in futurum liberi extiterunt, quas relegere tibi promptum. Illud determino decens (43) ad præsentem speculationem, quandò et divinativam hanc multùm divulgatam, et eam quæ sacrorum habere locum dicimus, ad fieri aliquid et non, et quandò obtineri iis quæ ex universo delatis generationibus: tanquam ergò, quandoquidem quæ in omni omnia, divinæque et dæmoniales causæ concurrunt ad unum, et veluti idem loquuntur, tunc et sacrificii opera inefficacia videntur: oppugnare enim toti partem et contraria ferre impossibile: et præcognitio nihil apponit aut aufert divinatorum. Quandò autem multis

(43) *Decens* ut Fabricius sic et cod. nost.: sed habet quoque in margine *docens*.

entibus talibus hæc quidem aliquid aliud ferunt, hæc autem aliud; puta hæc quidem corruptionem, hæc autem salvationem ægrotantium, qualia utique secundùm unamquamque historiam est dicere in factionibus cœlestium in nos, tunc et sacra talis adducta solvit eos qui à lædentibus (44) defluxus iis quæ à proficientibus nobis, utens cooperativis virtutibus. Et futuri consideratio magnam habet partem in effectibus, et totaliter hic τὸ in nobis aut iis causis, aut aliis coordinatum, sicut in verberibus super auctum suî ipsius motu exhibet aliquandò quidem alium, aliquandò autem alium finem. Et hoc scito de iis quæ extrà fiunt. Ubique autem rursùm illud præexistere dico, scilicet qualem impetum et electionem characterizare τὸ in nobis, et esse hoc animæ opus in ipsâ manens, inecferibile in universum. Iis igitur consequenter, ut mihi videtur, ipse gubernat omnia animalia et nos et alia secundùm submissionem habere vitam ab aëre datam et à primâ latione, in cerebri quidem parte rationalem, in sensitoriis autem eamdem hanc innascentem circà alia et alia sensibilia, vocatam sensum, visum autem, auditum aut aliquem reliquorum tanquam

(44) Malè Fabricius *defluunt* pro *defluxus*.

subjectis differentem, unum autem et differentem secundùm se entem.

XXXI. Hæc autem audiens te ordinantem, mirum existimavi si philosophiæ amator et intellectualium speculationum; et quid dico intellectualium, sed et expertus earum quæ secundùm eruditionem viarum, et geometriæ et arithmeticæ inventionum, dein tantùm attribuisti sensibus, ut rationalis nostræ substantiæ et intellectualis, non idola hujus debilia, et per debilia organa vix tangentia cognoscibilia dicas : sed ipsam illam secundùm sub descensionem factos aliquali solâ organorum diversitate distinctos ab invicem et ab illâ. Et quidem aut alicubi et priùs ostendimus, sensu quidem omni inseparabili à corporibus ente, et ad seipsum converti impotente, rationali autem illâ et intellectuali vitâ seipsamque cognoscere aptâ natâ, et propter suî ipsius cognitionem ad se ipsam convertere; quia et omne cognitivum secundùm operationem conversum est ad cognoscibile, quare et quòd sui ipsius ad se ipsum. Qualem igitur vides intellectualis animæ et sensitivæ identitatem, ejus quæ deorsùm respicit, ad eam quæ sursùm tendit? In totorum principia consepulta in corporibus, ad eam quæ pura est à corporibus, in iis quæ secundùm naturam ope-

rationibus? Ejus quæ nusquam veritatem cognoscere potest, ad eam quæ semper intendit ad ens?

XXXII. Si autem non frustrà, neque in alio aliquo qui secundùm naturam appetitus et sortientem quandoque veritate, (45) si non dicere quòd et substantiam divinæ animæ ab æthere defluere inconveniens, si oportet impossibile inconveniens dicere. Quæquidem enim ab æthere animæ, corpoream generationem sortitæ sunt : animam autem demonstrat et Atheniensium Xenus corporibus omnibus entem seniorem. Si autem utique non corpus ætherem intelligis, sed intellectum æthereum, aut animam intellectualem æthera circùm ducentem; neque sic mihi videris verissimam causam invenisse animæ. Alius enim fons animarum à quo et æthereæ animæ, et quæ eorum quæ sub lunâ elementorum, et dæmoniæ animæ, et nos : et ad illam oportet respicere quam Plato quidem occultans veritatem, craterem appellare mihi videtur, et conditorem non ex æthere, sed antè corpora ibi alicubi tradit et commiscentem animam, uti ait Timæus, *et eam quæ omnis*

(45) *Sino* Fabricius et ipse codex noster. Sed is habet in margine *si non*.

animam commiscens miscuit. Qui autem à Deo traditi sermones fontem per se laudant omnis animæ empyrias, id est impyrialis, æthrerealis, materialis : et hunc sejungunt ex totâ Zoogonotheâ, id est speculâ, à quâ et totum fatum suspendentes, duas faciunt σειρὰς id est ordines, hanc quidem animalem, hanc autem, ut diximus, μοιραῖαν, id est sortialem, fatalem; et animam ex alterâ trahentes, quandoque autem Fato servire, quandò irrationalis facta Dominum permutaverit, pro Providentiâ Fatum.

XXXIII. Quod autem, sicut dixi, neque geometriæ et arithmeticæ non quòd intellectuali operatione dignam pronunciasti nostram animam sensibus ipsam coordinans, addisces utique considerans quòd hoc primum opus est scientiarum harum, cessare ab animâ eam quæ cum sensibus operationem, et abducere ex iis, ut possibile, et assuefacere intùs videre, et rationes videre immateriales, et demonstrationes inquirere contrariantes sensibus : ii quidem enim recusant impartibilitatem, hæc autem ab impartibilibus esse existentiam partibilibus ait et principia, iis quidem partibilia, iis autem impartibilia. Et sensus quidem, quæ aliquid et singularia cognoscere putant : eæ autem universalia, et

quorum eadem natura semper, quam non à sensibilibus acceperunt. Non enim sunt quæ imperfecta perfectorum causa, sed desuper ab intellectu, propter quòd et judicant sensus, et exprobrant ipsis grossitiem cognitionis, eas quæ cum passionibus perceptiones cognoscibilium indeterminabiles à sensibus motus.

XXXIV. Etenim sunt enter (46) ludicræ cognitiones, quæ sensuum cognitiones; quæ autem illarum jàm studiosæ et assuefacientes, à ludicris quidem absolvi, venari autem entis cognitionem pro ludicrâ. Hanc quidem igitur vitam et fatalem esse et pati aliàs alia cum corporibus in quibus consistit quod à Fato necessarium. Omnis enim species à materiâ separabilis, indè et abgeneratur et continetur: conversa enim ipsa ad se ipsam non contingit dicere, quòd aliud quidem est quod extrinsecùs ipsi advenit, aliud autem τὸ verum; dicit autem illud solum, quod passionem nuntiavit, propter quòd et ab altero mobilium est operationem non habens ab altero mobilium puram; sed intellectualem quidem secundùm ipsius naturam, non tolerantem autem violentis passionibus sensus assequi, in se ipsâ autem judicatoria continentem de foris falla-

(46) *Entes* Fabric. pro *enter*.

cium motuùm, et apponentem quidem τὸ deficiens quibus sensus patitur, arguentem autem ipsorum mendacium, et hæc de proprio agentem. Non enim ab iis quæ sensûs est (47) judicare sensum, sed ab intellectualibus rationibus, quas non potest suscipere sensûs cognitio. Ex contrario itaque sensui ponendum immaterialem et separabilem et (48) ex se operativum : et huic quidem et electionem dandum inclinationis ad utraque sursùm et deorsùm; ad intellectum à quo genita est, et ad sensum quem genuit. Sensui autem et omnibus simul incorporatis vitis quod sine electione, quia et corporibus. Media enim rationalis anima intellectûs et sensûs ens, fertur quidem ad ambo propter instabilem electionis inclinationem, fit autem secundùm habitudinem utrumque extremorum, quorum secundùm substantiam neutrum est : manifestat autem ipsius medium et quæ ab intellectu perfectio, et quæ à sensu deceptio. Dogma quidem igitur talem habet directionem, ut mihi videtur.

XXXV. Ad eam autem quæ de bono opinionem, quam intermediè sermonum projecisti,

(47) Ἃ τῆς αἰσθήσεώς ἐστι. Nota Fabric.

(48) Malè Fab. : *in se* pro *ex se*.

quod quidem singulis delectabile, dicens bonum; hoc autem esse (49) positione, obtinere enim alia legalia apud alios. Verecundarer utique in me ipsum, sinon manifestè ad virum amicum scriberem quod videtur, tanquàm utique et electioni meæ indignum sit, ut æstimo, opinio de iis, et ætati quam habens existo. Juveni enim quidem viro talem fieri opinionem, nihil mihi videtur mirum ad opiniones hominum in pluribus juventute aspiciente; intellectum autem senilem præsidem statuenti intellectualis (50) prudentis judicii conceptus convenire existimo, et non quoscumque multorum famæ et illibatæ (51) lationes perstrepunt. (52) Sive igitur, quoniam Persis quidem alia et delectabilia et legalia delectabilibus illis congrua, Græcis autem alia de eisdem iis videntur, et aliis alia: propter hæc ad aliquod bonum, et hoc sicut et delectabile phantasiatur aliud aliis. Solùm enim utique hoc entium natura ut dicitur esse et est. Et quicumque quidem ipso naturâ singulis ente bono sortitur, finem utique

(49) Malè Fab.: *potitione* pro *positione*. Vid. annot.

(50) In margine *intellectualiter* pro *intellectualis*.

(51) *Illibratæ* Fab. pro *illibatæ*, quæ duo idem significant.

(52) Fab. *nunc igitur* pro *sive igitur*.

habebit homini convenientem : quicumque autem ab illo peccat, etsi millies delectetur in præsentibus sibi et apparentibus bonis, imperfectum talis delectationis fructum metit.

XXXVI. Sed erat ut videtur verum, uno inconveniente dato alia accidere, quod utique et ipse pati mihi videris. Fatum enim præstituens animæ, coordinasti ipsam irrationalibus sensibus : iis autem conductis in idem, debili commiscuisti bonum, oportet autem et priora et hoc ab animâ ejicere, ut non lateamus nihil differens dantes hominibus aut brutis animalibus, quorum vita quidem inconvertibilis ad se ipsam, curvatur autem in terram natura, passionibus autem materialibus commassata est cognitio. Et hæc etiam Platone adamantinis, ut est dicere, explicante sermonibus. Quod ergò bonum non est, non est delectabile idem, neque si omnes boves hanc proferant sententiam. Non enim nos esse boum delatores sed Deorum, apud quos obtinet intellectus, et quod entis bonum quod et ipso intellectu divinius est. Hæc in Gorgiâ accepta, et in Philebo, et in Politiâ, superfluum existimo per hæc scripta rursùm evidenter dicta (53) fabulari.

(53) *Scripta* malè Fabric. pro *dicta*.

XXXVII. Hoc autem apponam dictis, quòd boni quidem investigationem non permiscendum delectabili, (non sic nos petulantia delectationis faciat desipere) humanorum autem et legalium et præparationum omnimodas diversitates referendum ad diversas animarum vitas rationales, iracundas, concupiscitivas, ab iis enim illæ pullulant; (54) *non enim à quercu* aiunt *neque à petrâ*. Sed hos quidem multorum capitum bestia persuasit talia lege statuere qualia Persas, alios autem leoninum animæ in aliud transposuit qualia Thraces: aliis autem prævalet ratio in legalibus et verè bonis. Et delectabile quidem omnibus commune. Omni enim delectabile præsens quod appetibile, bonum autem non omnibus, sed in quibus præsidet ratio. Non enim vident passiones bonum, sed sola hæc. Et huic quidem delectabile et bonum idem, passionibus autem cæcis non dedit conditura, boni investigationem, sed delectabilis, unaquæque enim vitæ species inimpeditè mota delectatur. Quare legalia quidem multa, et delectabilia omnimoda, et aliis alia; bonum autem apud illos solos, in quibus ratio prævalet passionibus. Non enim

(54) Codex habet in margine, et Fabricius in notâ refert: οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός, φησιν, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρας.

concupiscentiæ dandum principatum, ut non asinis idem patiamur; neque furoribus, ut non leonibus: sed ei quod in nobis optimo, et quod solum sumus, aut secundùm quod maximè sumus. Etenim omnibus ex pluribus entibus, deterioribus et melioribus secundùm melius esse. Nam quod melius conjecturat boni natura.

XXXVIII. Sed quæ post hæc scribis dubitans, videris utique mihi in multis locis audiens Socratem dicentem nihil scire, et dicentes omnia scire deridentem, et adhuc nos abscedentes hinc verum maximè cognoscere extendentem et certiores scientias neque ipsas scientias entes arguentem, dubitare ne fortè neque totaliter sit cognoscere verum, sed solùm somniare circà ipsum. Et quidem oportebat cointelligere, si non est cognoscere verum, non magis si est τὸ in nobis, nescimus, quàm si non est; ignorantia enim amborum similiter positionem recusat. Quomodò igitur ad ostentionem ejus quod non in nobis, utimur ignorantiâ veritatis? Ignorantiâ ad esse hoc et non esse eamdem potentiam, magis autem impotentiam habente.

XXXIX. Sed ut nihil tale patiamur, nos prædivisimus cognitiones omnes: et quibus hìc anima participare potest, et quibus supremum sumens ordinem, quas has quidem

habens Socrates, has autem sperans se habiturum absolutus à corpore, illùc ait perveniens scire verum. Metra enim alia, et alia cognitionis entia exhibuerunt ipsi occasionem talis spei. Quoniam et hæc significatorum solitudine sunt Platonis amicis, si non solùm purgativè, sed et speculativè possibile est vivere animam : circumferentem grossum hoc vinculum, et mediocriter, ut æstimo, discussione sortitus est sermo, quòd fortè speculari quidem et hìc possibile, ut eum qui in Theæteto coryphæum de cœlo astronomizantem, et omnem entium naturam omniquaque perscrutantem , et eos qui in Politiâ phylacas usque ad bonum per dialecticam illam ascendentes, quam θριγκὸν mathematibus instituit , speculativum autem rursùm fieri perfectè impossibile, propter causas quas ipse in Phædone docet, corporis occupationes et molestationes, non sinentes sine impedimento et indistractam in nobis fieri operationem illam. Vitæ enim est τo speculativum , nomen operationis autem speculatio et Unius.

XL. Et etiam quandò Mathematicas scientias hoc ipsum non permittit vocare scientias, non tanquam demonstrationum necessitatem ipsas habere negans dicit hæc aliqualiter , sed tanquam à supremâ scientiarum deficien-

tes determinat. Et cur enim non oportet dicere planè à dialecticâ, quæ non adhuc punctum aut Monadem hanc, sed ipsum τὸ Bonum principium ponit, et omnium principia considerat. Undè, ut æstimo, et mathematibus quidem in decisione lineæ secundam assignat partem, in materialibus autem omniquaque et separatis speciebus eam quæ antè has et cognitionem instituit, iis quidem eam quæ ex suppositione, iis autem (55) eam quæ sinè suppositione : hanc autem ergò et qui Epinomida composuit. Olim enim nobis hæc pigritia coegit et indicium et sententiam colligationem vocavit Mathematum, tanquam unientem illorum omnium principia, et remittentem in unum omnium principium (56).

XLI. Si autem utique et nihil scire Socrati promptum, et Pythii responsum propter hoc ipsum sapientissimum omnium protulit, ut ipse (57) exponit responsum, considera profundum et Dei et Socratis, quomodò utique τὸ nihil scire solum dicit excellens bonum existere, sed non scientem et hoc scire quod non novit. Hoc quidem enim videtur esse præ

(55) *Eam* deest in Fabricio.

(56) Pro quibus hæc modò leguntur in Fabric. : *tanquam unientem illorum principium.*

(57) Malè Fabric. *imponit.*

opere (58) futuris sapientibus. Secundùm veritatem autem in idem tendit sapientiæ, et sapiens enter est qui novit se ipsum enter non scientem (59), et non ignorans quod non novit. Cujus enim alterius est nosse non scientem unumquemque quàm cognoscentis? et scientem oportet enim utique et ipsum nosse perfectè quod non novit; si quidem non scientem se ipsum sciet: hoc enim ignorans, neque si novit ignorabit utique. Quare nullus utique seipsum prius non scientem cognoscet perfectè, antequàm scientem cognoscat, tunc enim et quod novit simul, et quæ non novit sciet, et quod novit cognoscet et quod non novit, mediam habens notitiam et solummodò scientiam, et eorum qui non totaliter, quorum hoc quidem est intellectus, hoc autem sensus, hic quidem neque totaliter sciens veritatem, quia neque substantiam novit, neque ipsam sensibilium quorum esse fingitur cognitio : hic autem ipsam Entis substantiam immediatè sciens, et ipsam Entis entem veritatem.

XLII. Media autem horum ens anima et novit substantias entium, tanquàm antè sensum ens, et non novit tanquàm post intellectum

(58) In margine πρ᾽ εὔργου.

(59) *Sapientem* Fabricius.

ens. Sapiens ergò quis factus cognoscet et quod novit sciens, et quod non novit sciens, tantùm, amice, Socrati et responso de eâ quæ ut verè sapientiâ competens. Neque ergò propter Mathematicas scientias à primâ scientiâ distinctas, neque propter spem Pythii responsum, exterminare oportet eas quæ de scientiâ rationes. Plato enim est ipse qui clamat, quod utique interimentem scientiam de nullo neque de contingente adhuc affirmare possibile. Sed quam quidem scientiam sumet utique anima et cum corpore ens, et quam erepta à vinculo, et quas quidem cognitiones simul et non scientias esse ponet. Unam autem eam, quæ ut verè scientiam et intellectum scientiâ meliorem et intellectu divinificam intelligentiam, et hanc esse cognitionem quam anima phantasians et in hâc vita accipere non potens desiderat eum qui à corpore exitum, tanquam ibi sortitura supernaturali hâc et divinali entium comprehensione. De iis quidem igitur satis.

XLIII. Consequenter autem iis quæ diximus dubitas, cur utique boni quidem deteriùs agunt, peccantes à finibus quos præstituerunt; mali autem sortiuntur ea quæ appetunt? Tu quidem itaque et hoc existimas esse argumentum hujus, quod non sit τὸ in nobis. Et

quidem licet et aliis melioratis secundùm dubitationem dicere, quòd si ejus quòd non sit τὸ in nobis, est argumentum hoc, quòd non secundùm intellectum eveniunt bonis negotia; et ejus quòd sit hæc quòd secundùm spem malorum ipsa fiunt, idem argumentum erit. Meliùs autem non oppugnativè sermoni adjicere, sed ostendere tibi tantùm, quòd dubitationem hanc non ad interemptionem ejus quod in nobis, novi antiquos proponentes, sed ad inquisitionem Providentiæ. Et magis perseveranter agonizantes, ad ipsum Plotinum illum, Iamblichum, æquivocum tibi (60). Etenim enter concutit de Providentiâ nostras invictas præacceptiones fortunalium rerum inexpectata illatio, et intellectuali inspectione indiget negotium, si debeat quis occursor à dubitatione istâ salvatus committere Providentiæ omne. Novi quidem igitur, ut dixi, non ad interemptionem ejus quod in nobis, sed Providentiæ hæc dubitata prioribus.

XLIV. Quòd autem et hæc, non multo opus est argumento, sicut ejus quòd non sit τὸ in nobis, sed quòd sit, magis addiscemus, illud cointelligentes. Quòd ergò nullius nobis dominis entibus, neque electivam vitam

(60) *Theodorum Asinæum*, nota Fabricii. Vid. annot.

habentibus à se ipsis, neque bonis neque malis, à nobis entibus, sed plasmatis aliundè, non adhuc locum habet dubitare de eventibus, entibus aliundè malis aut bonis, tanquàm præter dignitatem evenientibus. Si enim non se ipsos tales effecerunt, neque utique retribui utrisque oportebit pro vitâ, neque totaliter debebitur aliquid iis qui non sunt causa vitæ quam habent. Quarè si præter dignitatem retributio fortunalium, ipsi vitarum utiquè erunt causa, quorum dignitate in distributis ab universo sortiri volunt : quoniam et omnium eorum quæ circà nos, non in iis quæ à totis habemus, exigimus retributiones habere, sed in quibuscumque aliquid cooperabimur. Si ergò non est τὸ in nobis, nihil habemus à nobis. Si hoc, neque expetemus retributiones eorum quæ aliundè in nos veniunt. Si hoc, neque eam quæ præter dignitatem distributionem eventuum causabimus.

XLV. Si ergò non est τὸ in nobis, non oportet quærere quomodò præter dignitatem boni quidem (61) à finibus peccant, mali autem obtinent. Sed ente eo quod in nobis, et Providentiâ omnium obtinente, et tibi adducentes persuasionem post violentiam dicemus.

(61) Malè Fabr. *quidam.*

Quomodò ergò? Non enim erat τὸ in nobis eorum quæ extrà, dominans, sed cooperans. Quarè meritò, quæ quidem intùs, secundùm sui ipsius disponit potentiam, quæ autem extrà, non adhuc, indigens et aliis, ad aliorum dispositionem, non in ipso jacentibus. Et ego valdè lætor ad tales dubitationes, videns generosum adventitium, qui sæpe jubeo non confundere quæ in nobis cum iis quæ non in nobis : neque sic habere de iis quæ non in nobis, tanquam ipsa fieri omninò, ut non et facta difficulter feramus. Nunc autem tanquam et illis assequi iis, quæ in nobis, debentibus, dubitatio accidit non factis, et supponentibus nobis ut bona quæ non bona, et fieri quærentibus. Meliùs autem erat, quæ quidem in nobis enter entia et quærere semper et acquirere sibi ipsis; quæ autem extrà et non in nobis, relinquere facientibus tanquam dominis et scientibus quæ faciunt. Ad omnia autem quæ (62) non in nobis, præparatos esse per ea quæ in nobis. Sed qualiter quidem habeat dubium ad id quod in nobis, ostendimus tibi per talia. Ad sermonem autem de Providentiâ magìs utique aliquid dices, sicut diximus. Et dicta sunt multa ab antiquis quos dixi viris et sic solvunt ipsum.

XLVI. Rursùm igitur quæris, quid τὸ in no-

(62) *Non* malè omisit Fabr. Vid. Annot.

bis? Quod in principio sermonum oportebat quærere. Deindè ad ipsum dubitans. Quærens autem definis hoc esse, quod à nullo potestatum neque obtentum, sed et verbo dicens sic, αὐτοπερίγραπτον, id est ipsum circumscriptum, et αὐτενέργητον, id est ipsum operativum. Si autem hoc, et incorruptibile omninò, et potentissimum, et soli primo competens præsidi omnium entium, nobis autem τὸ in nobis non adhùc conveniens. Hunc itaque terminum longè ab intelligentiâ ejus quod in nobis, quam habentes antiqui hoc humanis animabus attribuerunt, ego pono. Considera autem et tu ipse, quàm vera dico. Ubiquè τὸ in nobis ad insinuationem assumunt operationis electionis, nos facientes dominos electionis et fugæ, et ut alicujus bonorum aut contrariorum. Sicut enim idem dicunt electionem et voluntatem, sed hanc quidem esse boni solùm, electionem autem bonorumque similiter et non bonorum, sicut utique δόκησιν id est expectationem non bonorum : propter quod et characterizare animam electionem similiter entem amborum et competere mediæ naturæ ei, quæ ad ambo vertitur. Et hoc etiam communis fama testatur. Electiones enim horum quidem (63) laudamus, horum autem

(63) *Quidem* deest in Fabric.

vituperamus. Malum autem omnibus involitum dicimus, et malum videtur bonum esse eligentibus ipsum, anima enim nulla cognoscens malum eligeret utique, sed fugeret. Propter ignorantiam autem studet circà ipsum : acutum quidem amorem boni secundùm naturam habens, alicubì autem bonum videtur impotens.

XLVII. Animâ igitur habente in substantiâ eam quæ ad ambo inclinationem, τὸ benè dico et τὸ malè, hanc potentiam ipsius electivam vocaverunt, propter quam aliud præ alio nati sumus eligere. Et sumes utique ex divisione definitionem talem potentiæ hujus. Quoniam omnis potentia aut rationalis est aut irrationalis, necesse et electionem in altero horum esse : non ens autem irrationalis, sine electione enim vivere illa omnes dicimus, rationalis utique aliqua erit potentia. Omnis autem rationalis potentia aut cognitiva est aut appetitiva, sicut et omnis irrationalis. Electio autem ipsum hoc quod dicitur electio ens et desiderium, appetitus aliquis utique erit. Omnis autem appetitus aut ad solum aspicit ut verè bonum, aut ad solum apparens bonum, aut ad ambo. Electionem autem neque ad solum verè bonum respicere dicimus, non enim utique unquàm vituperaretur justè : neque ad solum apparens,

non enim utique et laudaretur sæpe. Ad ambo ergò nata est talis potentia.

XLVIII. Est ergò, ut summatim dicatur, electio potentia rationalis appetitiva bonorum verorumque et apparentium, ducens ad ambo animam, propter quam ascendit et descendit, et peccat et dirigit. Hujus potentiæ operationem videntes, biviam in nobis vocaverunt ad ambo ipsius inclinationem. Quare erit utique electionale, et τὸ in nobis, idem Et secundùm hanc potentiam et à divinis differimus et à mortalibus (64), utraque enim sunt insusceptiva ejus quæ ad ambo inclinationis : hæc quidem in bonis veris solummodò locata, propter excellentiam ; hæc autem in apparentibus, propter defectum. Quoniam et hæc quidem intellectus characterizat, hæc autem sensus : hic quidem noster rex, hic autem nuncius : medii autem nos in electione fixi, et potentes quidem ad ambo moveri, ubicumque autem moveamur, à totis obtenti ex eâ quæ secundùm dignitatem sortientes ; siquidem ad melius, ut intellectus : si autem ad deterius, ut sensus. Non ergò in omnium potestate et potentiâ τὸ in nobis : quæ enim omnibus potestativa, potentia unialis est, et propter hoc omnium quia una et boni-

(64) *Mortualibus* Fabr.

formis. Quæ autem electiva, dualis, et propter hoc non omnium : quia iis quæ ad ambo inclinationibus minorata est ab eâ quæ antè omnia est. Fieret autem utique et ipsum omnium, si non electivum impetum haberet, voluntas autem sic solùm. Nam volita vita est secundùm bonum, quæ et τὸ in nobis facit potentissimum, et Deiformis enter existit, propter quam et anima fit Deus, et totum mundum dispensat, ait Plato.

XLIX. Neque ergò primò τὸ in nobis, sicut neque ultimo convenit, sed medio. Tu autem, ut videtur, potestatem existimasti significare τὸ in nobis, omnium dominantem, ducentem omnia secundùm suum impetum, obtinentem omnia quæ desiderat, non definiens potentiam in appetibilibus, quæ intrà ipsas animas efficientibus talem eligentem animam; sed dans sibi et eorum quæ non in nobis, potentiam. Quæ enim extrà animam, non in nobis : propter quòd et commixta vita nostra ex iis quæ non in nobis et iis quæ in nobis. Et apud studiosos quidem multum τὸ in nobis : omnibus enim utuntur, etiam iis quæ non in nobis mensuratè (65) propter virtutem, et iis utentes, et velut in seipsis facientes semper quod præsens

(65) *Mensurare* malè Fab. pro *mensuratè*.

ornantes. Apud multos (66) autem τὸ non in nobis plus; assequuntur enim iis quæ extrà, non habentes intùs vitam potentem ipsis assimilare illa. Unde et ii quidem liberi dicuntur esse et sunt propter operationem ejus quod in ipsis, et ejus quod non in ipsis. In servilem autem alii vociferantur necessitatem, consepelientes cum iis quæ non in ipsis quod in ipsis, et omnia habentes non in ipsis.

L. Super omnia colophonem dubiorum nobis apposuisti. Interrogans enim si novit Deus futurum apud nos, sive non novit? Et si quidem non novit, nihil ipsum à nobis differre dicas, non scientibus neque ipsis. Si autem novit, fore penitùs hoc quod novit, et ex necessitate. Hoc autem non τὸ in nobis perimit solùm, ut utique videbitur, sed et omne quod dicitur contingens, et consuevit etiam hoc ponentibus non omnia coacta esse, et est, ut est dicere, millies dictum, et complicant quidem conjunctum omnes ità. Si novit deus omne futurum, ex necessitate erit quod futurum. Sed ii quidem falsum esse ajunt, deum determinatè nosse omne, sed ajunt etiam ipsum in determinari in fientibus indeterminatè, ut salvent contingens. Alii

(66) In margine cod. τοὺς πολλούς.

autem determinatam cognitionem attribuentes Deo, admiserunt necessitatem in omnibus quæ fiunt. Peripateticorum et Stoïcorum hæresum sunt hæc dogmata. Plato autem et quicumque huic amicus, et Deum determinatè scire futura, et fieri contrà secundùm ipsorum naturam affirmant hæc quidem determinatè, hæc autem indeterminatè. Eorum enim quæ in effectis divisim et sub contrariè invicem sunt, in Diis secundùm melius solùm est præacceptio. (67)

LI. Dico autem, puta genitorum aut incorporeorum entium aut corporum, incorporaliter sunt amborum causæ apud illos, et cognitio eodem modo incorporea. Et iterùm intellectualium et non intellectualium entium, intellectualiter ambo apud Deos et secundùm existentiam et secundùm scientiam. Cognoscunt enim et quæ non intellectualia, intellectualiter. Et rursùm eorum quæ fiunt indè intemporalium aut temporalium, intemporalis locata est apud ipsos causaque et cognitio. Quare, quoniam et determinata et indeterminata quædam fiunt, secundùm melius amborum, determinatam dico cognitionem horum amborum præacceperunt. Adhuc autem, non quale est cognoscibile talis et cognitionis

(67) Malè Fab. *præacceptis* pro *præacceptio*.

species, sed quale cognoscens. Meritò, neque enim cognitio in cognoscibili est, sed in cognoscente. Huic igitur similis et conformis est in quo est, non illi in quo non est. Si igitur et cognoscibile indeterminatum, sed quandò determinatum est quòd cognoscit, non propter cognitum indeterminata est cognitio, sed propter cognoscens, determinata. Etenim meliori modo est deterius cognoscere, et deteriori modo melius.

LII. Quare quoniam Dii omnibus meliores, meliori modo omnia præacceperunt : et hæc quæquidem sunt, ante tempus quidem quæ secundùm tempus, ut diximus : incorporeè autem corporea, immaterialiter autem materialia, et determinatè videlicet quæ indeterminata, et stanter instabilia, et ingenerabiliter genita. Non igitur si cognoscunt futurum, ex necessitate fixit huic eventum : sed huic quidem indeterminatam ex determinato generationem dans, Diis autem determinatam indeterminati præcognitionem. Neque enim tua fictio (68) tympanis et cornis (69) utens et materiis corporalibus, si tuâ præcognitione corporaliter erat : sed illa quidem incorporaliter phantasia et vitaliter habuit futuri ra-

(68) Fixio, παράπηγμα, astrolabium. Nota Fabricii.

(69) Fortassè tornis. Nota Fabr.

tionem : factum autem παράπηγμα id est fixio corporaliter confixa ex non tali intrinsecâ cognitione. Si autem hæc in tua factione, quid utique dices de Deorum præcognitione, apud quam indicibile existit et entis inenarrabile nobis et incircumscriptibile, non tanquam alius modus omnium περιοχῆς id est circumsidentiæ et nullatenus συγγενὴς congener iis quæ ab ipso fiunt. Quarè et cognoscunt Dii divinè et intemporaliter quæ in nobis, et nos operamur ut apti nati sumus. Et quodcumque eligimus, præcognitum est apud ipsos, non propter in nobis terminum, sed propter eum qui apud ipsos.

LIII. Hæc tibi, ô amicum caput, de iis quæ interrogasti respondi, potens et per se ostendere quòd est τὸ in nobis, à laudibus et vituperationibus, à consiliis et à provocationibus aut dehortationibus, à judicatoriis et accusationibus aut defensionibus, à politicâ omni eruditione, à legislationibus, ab orationibus, à sacerdotalibus viis, ab ipsâ philosophiâ. Benè enim nosti et meum institutorem (70) dicentem sæpe, quòd τὸ in nobis interemptum, superfluam pronunciat philosophiam. Quid enim erudiet, nullo ente qui erudiatur?

(70) Syrianum, nota Fabricii. Vid. Annot.

Quomodò autem erit aliquid quod erudiatur, non ente in nobis quid fiamus meliores. Hæc igitur iterùm atque iterùm reconsiderans, si aliquid adhuc dubitas, nullatenus patiaris (71) scribere. De quibus enim utique et congruet nos facere sermones, quàm de iis, in quibus nullus utique nos nugacitatis accusabit, facientibus disputationes. Cum autem qui ex superbiâ cumulum et laqueum omnem qui ex eodem illis exercitio ajunt stultiloquium, inclino tibi non adventitiè mihi.

(71) Te pigeat. Nota Fab.

PROCLI

DE DECEM DUBITATIONIBUS

CIRCA PROVIDENTIAM

LIBELLUS,

INTERPRETE

GUILELMO DE MORBEKA,

ARCHIEPISCOPO CORINTHI.

ARGUMENTUM.

1. NUM Providentia ad omnia et singula pertingat, sive, ut Guilelmi interpretis verbis utar, *si Providentia est omnium, totorum, partium, et usque ad individuissima cœlorum et eorum quæ sub cœlo, æternorum et corruptibilium.*

Hoc affirmat Proclus, atque unumquodque singularium è rebus etiam minimis ab unius Optimi Maximi Numinis bonificâ ut appellat Providentiâ dependere contendit. *Nihil enim effugit illud unum, sive in esse dicas, sive in cognosci. Et dicitur quidem, et rectè dicitur, et in centro totus circulus esse centraliter, siquidem causa centrum, causatum autem circulus, et in unitate omnis numerus monadicè propter eamdem rationem. In Providentiæ autem uno majori modo omnia sunt. Siquidem et unum majori modo illud quam centrum et monas.*

2. Quomodò contingentia præsciat Deus iisque provideat?

Respondet Proclus, Deum pro perfectissimâ naturâ suâ cognoscere in spermatibus suis et causis indeterminata determinatè, sicut et incorporaliter et indistanter distantia et corporata. Quàm in rem plura disputavit libro ad Theodorum, Mechanicum, cap. 50, seq.

3. Num et determinatorum et indeterminatorum sit causa Providentia secundùm idem et eodem modo?

Respondet Proclus, providere nihil esse quàm benefacere: hinc pro suo quæque modulo et ordine participare de uno illo bono, ut et ipsi unitas, et indeterminatis libertas constet. In eodem capite probat; providere Deum contingentibus etiam et indeterminatis, ne illa sint velut super adventitia in universo. *Si itaque et volunt* (utpote autores) *providere determinatè indeterminatis, et possunt Dii omnino utique et provident, et providentes cognoscunt*

provisorum dignitatem. Et Dii quidem exaltatim et ad omnia suî ipsorum extendentes Providentiam, dæmones autem partientes illorum super existentiam, hi quidem aliorum gregalitatem acceperunt, hi autem aliorum, ut ait ille, ut ultimam consummantes partitionem, ut hi quidem hominum sint, hi autem leonum, alii autem aliorum animalium, aut plantarum præsides, et adhuc partialiùs, hi quidem oculi, hi autem cordis, hi verò hepatis. Omnia autem sunt plena Diis, his quidem et his immediatè providentibus, sed ultimis per se participare primis non potentibus.

4. Quomodò Deorum participationes fiant, sive quomodò Dî providentes in inferiora operentur?

Respondet Proclus, pro participantium idoneitate, *rationaliter in rationalibus, intellectualiter in intellectualibus, phantasticè et sensibiliter in iis quæ secundùm phantasiam, aut sensum vivunt; essentialiter autem et per esse solùm in his quæ sine vitâ esse obtinent. — Igitur et Providentiâ suprà entia omnia secundùm ipsam divinam unionem locatâ et*

operante, unam operationem uni convenientem omne accedens participat, et ità ut aptum natum est. De oraculorum defectu ità disserit, ut operatione Dei manente semper eâdem, loca vel homines inidonei sint ad eam participandam, velut si facie aliquâ stante, speculum ejus imaginem jàm fulgidùm suscipiat, jàm obscuriùs vel debilem vel planè nullam reddat. *Sive igitur dicat quis* χρηστήρια (*) *quandoquè quidem divinativis participare Diis, quandoquè autem deficere inefficacia facta, et velut* ἄπνοα, *i. e. sine spiritu secundùm quoddam tempus, in hoc reducendum causas irregularitatis, indeficientibus spiritibus utentibus et operantibus in potentiâ participare ipsis semper. Nam veracia* χρηστήρια, *quæ apparentibus complent angelique et dæmones, et heroës, in quos illustrant Dii et semper entes in universo sortes, quamvis aquæ aliquæ et hiatus terræ non semper participare illis possint propter suî ipsorum instabilem naturam : sivè rituum virtutes,* ἀγάλματα, *i. e. imagines introeuntes quandoquè et viven-*

(*) Χρηστήρια, oracula.

tia facientes et replentes divinâ inspiratione, deficiunt in quibusdam periodis. Et horum defectum æstimo remittere convenit ad suscipientia, et non ad variationem operationis Deorum, inspirantium ipsi. Nequè enim lunæ deficientis solem causare audemus, sed incidentiam ipsius in conum.

5. Undè et cur malum, cùm sit Providentia?

Respondet Proclus duo haberi malorum genera; unum in corporibus præter naturam; in animabus contrà rationem. Neutro autem regnum Providentiæ (ut verbo interpretis utar) molestari, sed malo huic finem esse bonum, et universi varietatem ac perfectionem : nam omne, quod præter naturam, fieri, ut aliquid fiat eorum, quæ secundùm naturam, sed non vicissìm. Atquè inter spiritus perfectiores et brutas animantes debuisse quoque medias interpositas esse animas, ratione simul et irâ atquè concupiscentiâ præditas et libertate arbitrii gaudentes.

6. Si Providentia est, cur bonis viris mala fiant, mali triumphent?

Respondet Proclus, bonis tamen non deesse virtutem, virtutisque materiam: atque singularem illis in laudem cedere, quòd virtutem nudam colere malint, quàm *malitiam cum omnibus suis abundantiis.* Malum non esse irritamentis carere malorum et adversa fortunæ quosdam etiam expetisse, sapientes fortiter semper tulisse. Neque æquum esse ut iidem omni simul genere bonorum abundent. *Oportet quamdam experientiam etiam malorum eorum, quæ hîc ipsis inesse, à quibus provocatæ animæ appetant eam quæ hinc translationem ad illum qui extrà mala locum.* Multos per adversa ad majorem virtutem adductos esse. Deniquè sola esse mala quæ ipsi committimus, non quæ patimur. Inglorios malos omnes et inhonoratos, quàmvis myrii (*) adulatorum ipsos circumstent. Ad quæstionem

(*) Μύριοι, decem mille, innumeri.

quam huic adjungit, cur inæqualibus æqualia à Providentiâ existant secundùm arithmeticam, non geometricam, æqualitatem, velut civitate totâ pereunte ut similis sit interitus hominum dissimillimorum, bonorum malorumque; respondet, *primòquidem quòd non secundùm quòd dissimiles sunt, hoc simile patiuntur, sed secundùm quòd similes civitatem eamdem si fortè inhabitare valentes, et navem eandem intrare, et commilitare cum invicem, et siquid aliud ejusdem cum iis speciei, et sic secundùm ipsius actionem idem aliquid passi sunt. Sed secundùm quòd meliores et deteriores, diversam habent communis passionis illationem, siquidem ii impatientes, ii autem mansuetè ferentes perierunt, et post separationem, hos quidem meliorum locus suscipit, hos autem qui deteriorum.* Addit deindè, esse quemdam ordinem et Fati communis periodum à diversis principiis in eumdem finem obviantem, et concursum processuum, ubì compati coguntur imprincipaliores partes ex

necessitate. Latere etiam nos veras animarum æqualitates.

7. Si Providentia etiam ad infima se demittit undè tanta sortis in brutis animantibus inæqualitas, mutuæ devorationes et similia? Respondet: si in illis sit aliquid αὐτοκίνητον, causam altiùs quærendam: si verò corporea tantùm sint, nihil referre, si idem patiantur cum umbra omnimodè transfigurata, atquè Fato subjecta sint.

8. Quare pœnæ post peccata non statim subsequantur sed infligantur post tempus demùm, et hoc interdùm valdè longum? Respondet Proclus: *inserta nequitiæ radix (sicut spinas ferens terra, etsi millesies excidas nascentes, similium est productiva), easdem reddit operationes non flexa punitionibus.* Igitur Providentia congruent tempus, non quale placet hommicionibus, sed quale ad sanationem animarum novit proficere, exspectat, ac tolerando plures erudit. *Cum Diis enim, ait ille, fortunam et tempus om-*

nia gubernare, sivè dare aliquid bonorum oporteat, sivè purgare contrariorum. Deindè vitium sibi ipsi pœna et λώϐη animi gravissima. Non bonus pœnarum dispensator ira præceps. Plato servum verberaturus, flagellum aliquo tempore sublime tenere visus est, causamque interrogatus, dixit, punire se suì ipsius præimpetuantem iram. Archytas ad servos, in agro, qui jussa non fecerant pœnamque expectabant, benè valete, inquit, quia irascor. Et Theano ad servam : si non essem irata, verberarem utiquè te.

Apud Ægyptios lex erat, prægnantem, judicatam morte dignam, donec utiquè pepererit, non morti tradere. Quid mirum Providentiam, delinquntes morte digna, potentes autem parere non quasdamcumque actiones, sed egregias, conservare ad illas! Si Themistocles pro iis quæ egerat juvenis, confestim solvisset pœnam, quis eruisset Athenas à Persicis malis? Quis etiam

fuisset Πυθίας expositor? Si Dionysius in principio periisset tyrannidis, quis Siciliam à Chalcedonensibus liberasset, insuscitabilem fore expectatam? Si Periander punitus fuisset non post multum aliquod tempus, quis utiquè Apolloniam, quis etiam amœnam Leucadiorum insulam, quis etiam Anaxorium eripuisset à sibi adversantibus?... Quid quòd tempus illud pœnarum dilatarum longum videtur nobis tenuiter intuentibus, sed ad Providentiæ oculum nihil est, uti vicissim *iste locus, in quo vivimus, corpora circùmferentes, parvus omninò ad magnorum peccatorum punitionem: τίσεως autem carceres, et quæ in inferno loca, multa utiquè quædam et inenarrabilia, et multitudines tormentorum inexcessibiles omnibus qui qualitercumque ibi sunt..... Propter magnitudinem punitionis non simul tota fit adjectio. Excitare autem remorsiones animæ ingeniatæ sunt, præcursales ipsis maximarum passionum. Aiunt enim et Apollodorum, tyrannum, visionem vidisse, verbe-*

ratum se ipsum et decoctum à qualibus quibusdam, et suî ipsius cor ex lebete clamans, ego tibi horum causa. Ptolemei autem Cerauni vocantis amicos putare se ipsum in somnis vocari ad judicium à Seleuco, vultures autem ibi considere et lupos judices. Talia malignis prœludia appensarum punitionum.

9. Quomodò peccata aliena, parentum puta, vel superiorum, puniantur in liberis ac subjectis? *Quòd autem peccatorum progenitorum* δίκας *sustinere dicuntur quidam, et revelationes et* τελεταὶ *manifestant hoc, et etiam* λύσιοι *quidam Dii purgare ab iis adfirmantur.*

Respondet Proclus gentem, sive familiam, et civitatem pro uno quodam corpore haberi, esseque illi suum præsidem πολιοῦχον atquè ὁμόγνιον, adeòque non aliena esse talia peccata, propter illam conjunctionem atque similitudinem. *Quid igitur adhuc inopinabile et vindictas solvere animas translatas in altera corpora pro iis quœ in aliis corporibus?*

10. Providentiâ unius Dei laudatissimâ cognoscente omnia et in bonum reducente, quomodò et angeli providere dicuntur, et dæmones, atquè si velis et heroës et animæ cum diis mundum condispensantes?

Respondet, providere Deum universaliter ac totaliter omnibus, ut unum et bonum, cæteros partialiter, subordinatè, et quibusdam.

PROCLI

DE DECEM DUBITATIONIBUS

CIRCA PROVIDENTIAM.

Plato quidem magnus in decimo Legum, adamantinis, ut est dicere, sermonibus nos coegit confiteri de Providentiâ tanquàm existente; et alibì in multis locis, sicut et in Timæo ostendes conditurae opera, et usque ad ultimam intelligentiam elaborata, propter Dei Providentiam, ità et verbis dicens. Oportet autem nos persuasos eis quæ Plato demonstravit, et oraculis efficacissimè attestantibus Platonis demonstrationibus. Etenim hanc ipsam oraculorum traditionem ad dignos Deorum auditores æstimo esse apertissimam Providentiæ demonstrationem, ad quæcumque multorum intelligentiis obsistunt, ad susceptionem ejus quod est omnia secundùm Providentiam esse, phantasmata propulsandum; et quàm fædum garriunt disceptantes ad rerum veritatem reducere. Non tanquàm et eis non multâ sollicitudine dignificatis iis qui antè nos; sed tanquàm animâ, quamvis millesies dubitata et dearticulata existit, de iis dicere et

audire desiderante, et ad se ipsam revolvente, et velutì sibi ipsi disceptare, et non solùm de foris recipere de his sermones nolente. Age igitur nos ipsos interrogantes, si videtur et dubitantes in secreto animæ nos ipsos exercitare tentemus in solutionibus dubiorum; sive igitur dicta à prioribus, sive non pertractemus, differentes nihil. Donec enim placentia dicimus nobis ipsis, nostra utique et hæc dicere et scribere videbimur; aliterque et communem Mercurium ducem habentes, qui indocibiles præacceptiones communium conceptuum omni animæ imponere dicitur

1°. Et antè alia quæramus, si Providentia est omnium, totorum, partium, et usque ad individuissima cælorum, et eorum quæ sub cælo, æternorum et corruptibilium. Oportet autem Providentiam cognoscere per eorum quibus providetur dignitatem; aut non deducere omnia secundùm dignitatem, quorum dignitatem ignorat: quomodò cognoscit omnia et tota et partes, et corruptibilia et æterna; et quis modus cognitionis: et si hoc comprehenderimus, deinceps aliud aliquid, et iterùm aliud dubitabimus.

Hoc itaque primò nobis ipsis prætendentes, et communem Mercurium incitantes, dicamus quòd cognitio alia quidem utique esse intel-

ligetur irrationabilitati complanata, sensus aut phantasia vocata, existens rerum partialium utraque et non extrà corpora, quòd et partialium ipsas entes cognitiones manifestat : alia autem rationali vitæ secundùm substantiam inexistens, opinio quædam hæc et scientia appellata; ab irrationabilibus quidem differens cognitionibus eò quòd universalia cognoscat, illis ut dictum est partialium solorum qualificatorum perceptionem habere; ab invicem autem, eò quòd hæc quidem mobilium sit cognitio, opinio videlicet; hæc autem stantium semper, intransmutabilium, scientia videlicet. Alia autem antè has intellectualis dicta cognitio, hæc quidem simul omnium et simpliciter; hæc autem secundùm unum omnium; quibus utiquè et differunt : quæ omnimodè perfecti intellectûs cognitio, et quæ est partialium intellectuum, omnia quidem omnibus intelligentibus, et hàc rationales cognitiones supereminentibus. Sed hæc quidem ὁλικῶς, id est totali modo omnia et ente et intelligente; his autem partialiter utrumque, quoniam et est unusquisque et quæcumque intelligit, et ut intelligit, et quod est. Ultrà autem has omnes est Providentiæ cognitio suprà intellectum existens, et uno solo secundùm quòd et est unusquisque Deus et providere omnium dicitur, in eâ quæ ante intelligere operatione

sistens seipsum. Hoc itaque uno, secundùm quòd et subsistit, cognoscit omnia. Etenim inconveniens, si alias quidem cognitiones connaturales hypostasibus præmanere necessarium, puta phantasiam et sensum, irrationalis vitæ entes irrationales poni et ipsas, eas autem quæ antè eas rationales, tanquàm rationalium animarum entes et intellectuales eas intelligentium: Deorum autem, quà Dii, cognitiones non secundùm existentiam unialem determinari communibus conceptibus, et melius aliquid intellectu, quod divinum existimantibus, et ut est unumquodque sic et cognoscere ponentibus. Si igitur secundùm τὸ unum Providentia, hoc est quod dicitur et dat omnibus hoc bonum, hoc autem idem est τῷ uni, à quâ existentiâ providet omnium, in hâc et cognoscit quæ providentur. Uno ergò habet cognoscere omnia. Hoc autem, idem huic, nihil magìs est totorum quàm partium, eorumque, quæ secundùm naturam, aut quàm eorum quæ præter naturam; specierumque et eorum quæ sine specie. Etenim sicut sensibilium omnium oportet esse impartibile adeò judicatorium, et specierum quæ ante sensibilia, aliud et has discernens. Si enim alio aliud, dicit aliquis simile ac si, hoc quidem ego, illud autem tu sentias: sic oportet esse aliquid antè species, unam habens cognitionem uni-

versaliumque et individuorum; aut qualiter ordinabit, hæc quidem ut participantia, hæc autem ut participata? Commune autem his nihil aliud quàm unum. Est ergò antè species cognoscens, quòd omnia cognoscit quà unum. Hoc autem palàm quòd cognoscit secundùm unum, quatenùs simile simili, causa, dico, quod ab ipsâ. Ubique enim et in omnibus his τὸ unum; et universaliter quidem non omne ens qualitercumque: si quidem aliud quàm universale, et quod secundum partem; neque species omne, sed est aliud, et quod non species, et secundùm naturam non omne, ente et eo quod præter naturam. Unum autem est unumquodque quodcumque intelligi possit, tanquàm utique super omnia uno ente. Si autem aliquid non participat uno, neque ens erit utique penitùs, neque utique Providentiâ poterit participare. Si igitur nihil diffugit unum, si quis cognoscat omnia ex se, unialiter cognoscet, aut enim uno, aut non uno. Sed hoc deterius est cognoscere et alieno modo ab uno. Uno ergò cognoscet omne quod qualitercumque unum. Si igitur aliquis omnia cognoscet, secundùm unum omnia cognoscet. Hoc enim omnibusque commune et entibus et non entibus. Providentiâ itaque, sicut dictum est, secundùm unum et bonum determinatâ, et bono antè intellectum existente;

intellectus enim appetit bonum. Etenim entia omnia, bonum, et non (*) intellectum; necesse et providentialem cognitionem suprà intellectualem esse, et sic utiquè Providentiam omnia cognoscere uno quod suî ipsius, secundùm quòd et bonificat omnia, et intelligentia et non intelligentia, et viventia et non viventia, et entia et non entia, omnibus injiciens τὸ unum, emphasin ejus quod suî ipsius, unius. Non enim et τὸ unum ipsius, velut τὸ individuum unum. Hoc enim ultimum entium et universali deterius, quo participans est quod est. Illud autem et universali melius; etenim illud est aliquod unum; sed autounum non est; multa enim est et non unum solum, si utique et eorum quæ continet differentias habet. Sed neque tale est unum illud secundùm quòd Providentiæ existentia, quale totum; hoc quidem enim partibile; illud autem ut verè unum existens, et verè est impartibile. Summatim igitur dicentes, omnium productivum illud unum omnium salvativum esse dicimus, omni substantiâ existentiam habens veriorem, et omni cognitione eminentiorem, non partitum noscibilibus, neque motum

(*) Habet quidem cod: *Etenim omnia entia et non bonum, intellectum*, quam lectionem evidenter pravam in melius pro sensu mutavi. Vid. Annot.

circà ipsa. Horum quidem enim animalis et intellectualis cognitio habet proprietates. Etenim omnis intellectus unus multus et in esse, et in intelligere, et anima omnis motus existens, et intelligit cum motu. Illud autem in uno manens intransitivum simul et indivisibile, et cognoscit omnia eodem modo, et non hominem solum et solem, et omne quod tale; sed et unumquodque singularium. Nihil enim effugit illud unum, sive in esse dicas, sive in cognosci. Et dicitur quidem, et rectè dicitur, et in centro totus circulus esse centraliter; si quidem causa centrum, causatum autem circulus; et in unitate omnis numerus monadicè propter eamdem rationem. In Providentiæ autem uno majori modo omnia sunt; si quidem et unum majori modo illud quàm centrum et monas. Sicut igitur si centrum haberet cognitionem circuli, centralem utique haberet cognitionem, sicut et hypostasin, et non partiretur se ipsum circuli partibus; sic et providentiæ unialis cognitio in eodem impartibili est omnium partitorum cognitio, et uniuscujusque individuissimorum, et totalissimorum; et ut subsistit unumquodque secundùm unum, sic et cognoscit unumquodque secundùm unum et neque divisa est cognitis cognitio; neque confusa sunt cognita propter unam unionem

cognitionis. Una autem existens omnem quidem infinitatem cognoscibilium comprehendit, omni autem eâ quæ in ipsis unione superunita est; hoc quidem igitur primò nobis dubitatum talem habent responsionem

2. Secundum autem alterum si velis, pertractantes consideremus. Providentiam cognoscere contingentia dicimus, et antiquis profunditatem dubitationis ipsius sufficienter statuentibus. Propter hanc enim hiquidem Providentiam esse concedentes contingentis naturam ab entibus exciderunt; alii autem ad evidentiam subsistentiæ contingentis nullatenus contradicere habentes, Providentiam usque ad hæc pertingere abnegarunt. Utrique autem rectè præaccipientes, quòd utique providentem ipsam, et τὸ determinatum propter cognoscens, et τὸ indeterminatum esse propter illius naturam, et totum hoc indeterminati cognitionem determinatam habens cognoscit, indeterminatione quidem futurâ sed non ente; cognitione autem causam indeterminati preaccipiente. Novit enim quòd et indeterminatum aliquid fiet, et hujus causam adspiciens cognoscit et illud, et sicut substituit sic et cognoscit indeterminatum, non indeterminato, sed determinato indeterminatum substituit: quarè et cognoscit indeterminatum determinatè, si-

cut et incorporaliter et indistanter distensum post ipsam et corporatum. At si utiquè et quæ in spermate ratio una ens et tota in unâquâque parte spermatis, et habens causam hanc ab ipso jam fore partitam, cognosceret, causam quidem partitionis entem ei quod post ipsam, impartibilem autem seipsam entem; et totum hoc diceret impartibiliter partibilitatem habeo; à neutro quidem separatìm existens, in meliori autem quod deterius continens; ut compartitio neque sine causâ sit, neque in causâ præcurrens, sed secundùm causam, ens ibi secundùm existentiam autem in suscipientibus ipsam : et si quidem quæreret partitionis eam, quæ in seipsâ, causam, illa utique inveniret, quia in ipsâ etsi impartibilis sit, sed in alio posita subjecto esse quidem igitur ipsam in alio et non in se ipsâ dedit illis partiri, et aliis in fieri, et non ubique unumquodque esse. Hoc igitur modo, et esse Providentiam dicimus causam entem omnium quæ cognoscit, et cognoscit ea quorum est causa et determinatorum et indeterminatorum determinatè, et indeterminatorum generationem ut futuram et causam ejus qualiter determinata dabit indeterminatis exitum in esse, et nullum impossibile accidit propter hoc in determinatione in iis quæ post ipsam existente, et si ab ipsâ cogni-

tione præaccepta et ut congruit causis. Sed hoc quidem jam manifestum.

3. Tertium autem consequens huic considerare dignum, multâ et hoc indigens attentione: si et determinatorum et indeterminatorum est causa Providentia, utrum secundùm idem amborum aut secundùm alterum. Si enim secundùm idem, quomodò discerneret in cognitione, hoc quidem fore determinatum eorum quæ ab ipsâ; hoc autem indeterminatum? Si autem secundùm alterum, qualiter adhuc manet unum in existentiâ, si hoc quidem ipsius aliud, hoc autem aliud? Deum itaque et hìc invocantes nobis illuminare rationem perficientem conceptum animæ, quem de his habemus, dicamus ad nos ipsos: quòd Providentiam locari quidem in uno, ut qui apud nos sermo. Etenim omne providens aut bonum aliquod, aut apparens semper bonum; credere autem communes conceptiones iis quibus providetur; et neque esse aliquid aliud providere quàm benefacere, de quibuscunque utique dicatur Providentia. Tò boni autem dationem, quòd τὸ unius dationem utique esse dicimus, dictum est prius: propterea quòd et unum, bonum, et bonum, unum; hoc utique myriès dictum. Uno quidem igitur, idem autem dicere et bono, Providentiam dicimus charac-

terizari. Sed esse τὸ unum ipsius, velut insinuavimus et priùs, neque ut materiale unum, hoc enim inefficax et infæcundum, quia nihil post materiam; illud autem fœcundum et efficacissimum, quia omnia post Providentiam. Neque ut quòd individuum unum; hoc enim in ultimam occurrit partitionem, et sic unum est tanquàm nullum aliorum : illud autem ut omnia continens et omnibus præsens quorum est causa, et omnium salvativum non quod inopinabile dicere, ut universale quidam aiunt unum; hoc quidem enim etsi contineat quæ sub ipso, et essentiam det singulis, cùm differentias eorum quæ continet præaccepit, et est unum multa secundùm essentiam : illud autem exemptum est ab omnibus quorum est productivum, perfectivum et omnis varietatis insusceptivum. Nullum igitur horum existens; sed suprà omnem specionalem essentiam locatum, generans attamen omnia, secundùm unionem unam virtutem incircumscriptibilem habet et incomprehensibilem omnibus; ita ut neque unum aliquid subsistentium ab ipsâ neque omnia secundùm unumquodque neque simul omnia, eamque in illâ præexistentem virtutem explicare neque in seipsâ capere, et in sinum reponere et comprehendere possibilia sint. Omnium autem virtutes ab illâ velut absorptas participare aliqualiter ipsam,

secundùm quòd unaquæque nata est diligere. Tò unum quidem igitur providentiæ omni unione incorporeâ et corporeâ est unitius, apirodynamum, (*) id est infinitæ virtutis autem omni virtute infinitâ et finitâ infinitius. Nihil enim mirum in infinitis virtutibus aliud alio esse infinitius : non enim eam quæ secundùm quantum infinitatem ibi aliquis reponet, apud quam infinitum infinitius non habet, omne tamen infinitum iis quidem quæ sub ipso et secundùm virtutem infinitum erit et utiquè tale; iis autem quæ ante ipsum finitum determinatum ab ipsis aut non comprehensum, neque utiquè obtineri posset a melioribus, neque utiquè contineri non obtenibile ens. Si igitur continetur, quamvis infinitum sit obtinetur; et si obtinetur et comprehenditur ab illis, non infinitum. At verò neque sibi ipsi infinitum. Quod enim sibi ipsi infinitum, sibi ipsi incomprehensibile est : quarè non utique seipsum continere poterit et salvare. Unumquodque autem entium suî ipsius salvativum est secundùm virtutem : relinquitur igitur iis quæ post ipsum infinitorum unumquodque esse solis infinitum. Infinitam igitur Providentiæ virtutem, omnium virtutum comprehensivam entem earum quas habent ea omnia

(*) Ἀπειροδύναμον. Vid. annot.

quibus providetur, omnes secundùm unam unionem generareque et perstringere unamquamque in suî ipsius infinito intelligamus; sicut et unionem, omnibus imponere commensuratam ad singulorum essentiam. Non enim est neque τὸ unum ubique idem, puta in incorporeis et corporibus; neque in corporibus æternis et corruptibilibus. Major enim quæ perpetuorum unio aut qualiter hæc quidem indissolubilia manent; ab iis autem perit τὸ unum. Ad hæc autem, quod quidem in corporeum propinquius uni; corpus autem et propter ad infinitum partitionem deficit valdè multum ab uno et non dubitandum si uno est magis unum, videntes unumquodque omnium per submissionem semper factum aliud præter id quod ante ipsum, quousque ad ultimum pertingat suî ipsius seiræ (*) id est ordinis. Providentiâ itaque et uniali existente, et infinitæ virtutis, hæc quidem eorum quæ ab ipsâ producta sunt et provisa, etsi omnia transortita sint utrisque, secundùm τὸ unum subsistunt quibus determinatio connaturalis; Hæc autem secundùm τὸ infinitum, quibus secundùm indeterminationem. Imitationes enim ejus quidem quod ibi infiniti quæ hîc per indeterminationem, ipsius autem unius per determinationem : propter quod et prima qui-

(*) Σειρᾶς. Vid. annot.

dem eorum, quæ in hoc universo secundùm unum terminum sunt quæ sunt impermutabilem, quæ autem deinceps illis ἀοριςαίνει hoc est tendunt ad indeterminationem secundum ordinem habentia. Omni autem infinitate subsistente secundùm provisivam infinitatem; et omni determinato secundùm unionem, et eâ quæ ibi infinitate obtentâ per unum, et unius ente, et hìc quæ quidem indeterminata naturâ serviunt determinatis, ordinant autem determinata eorum quæ indeterminatè feruntur omnimodam transmutationem. et sicut se habent πρωτουργὰ, id est prima agentia horum causæ, secundùm eum qui ad invicem ordinem: sic et ipsa proportionalem illis suscipientia habitudinem complent mundum dependentibus deterioribus à melioribus.

Planior autem erit sermo sumentibus quòd et intellectus producit quidem quæ producit duplicia, corpus dico et incorporeum, utrumque autem incorporeè, et cognoscit et producit secundùm suî ipsius naturam. Et sicut quæ quidem incorporei ratio in ipso et (*) incorporea, et incorporeorum causa; quæ autem corporis quamvis incorporea sit corporum est causa: hæc quidem et ea quæ producuntur ad seipsum adsimilans; hæc autem propter submissionem eam quæ ad illum alieniora producens ad in-

(*) Fortè *est*. Vid. annot.

corpoream speciem. Et etiam anima generat eas quidem quæ in aliis animabus rationes viventes et motas; eas autem quæ in materiam excidunt, scientionales quidem illas, artificiales autem has; et omnes quidem vitaliter, sed has quidem per vitam ín vitam procedentes, has autem per vitam in non vivens. Et ut summatìm dicatur omne generans simul et quæ generat cognoscens differentibus causis generat quidem ipsum et cognoscit secundùm meliorem : generantur autem ab ipsâ hæc quidem secundùm ipsam, hæc autem secundùm submissam. Quarè si et Providentiam dicas habentem uno quidem determinatorum causam, infinitate autem indeterminatorum, ambo quidem determinatè nosse, et generare etiam ambo eodem modo; sicut et intellectum secundùm eam quæ incorporei rationem, et secundùm eam quæ corporis incorporeè. Horum autem quæ substituuntur, hæc quidem determinari propter unum; hæc autem indeterminari propter infinitatem, rectè utiquè dices. Nam necessariis entibus expertibus infinitate, neque contingentibus termino : etenim hæc penitus in eum qui necessarii terminum terminatè, et illa propter ipsam necessariam naturam æterna entia participare infinitâ virtute. Aut undè ipsis τὸ semper hoc, et τὸ nunquàm aliter. Obtinente autem hìc quidem uno

et faciente propter hoc quod secundùm generatur necessarium, velut colligante fini infinitum : hìc autem infinito obtinente, et τὸ unum minoratum faciente eò quòd effugiat supercurrens ipsum et comprehendens. Ambo autem Providentiâ cognoscente, et si secundùm melius, ut dictum est, et præaccipiente in cognitione utriusque proprietatem secundùm generare, et ut hoc quidem περατόποιον, id est terminatè faciens, si velis dicere; illud verò ἀπειρόποιον, id est infinitum faciens. Omnis igitur terminus indè, et omne infinitum indè est, sivè in incorporeis, sivè in corporibus; et quod ex ambobus similiter indè : et propter hæc et simplicium cognitio ibi et compositorum; sicut et simplicium generationes indè et compositorum. Quia quidem est τὸ unum, erat enim et infinita virtus unius, indè et fines termini seorsùm, et omne quod qualitercumque infinitum. (*) Quia autem et alterius alterum erat infinita virtus unius, et hìc combinata quæ ab ipsis unum facit σύνολον, id est simul totum; et aut figente uno necessarium quod fit, aut præcurrente infinitate contingens. Quoniam autem non erat neque hìc licitum desertari uno τὸ infinitum, et contingens in

(*) In margine cod. habet: Quia quidem enim τὸ unum erat ibi, et infinita virtus unius, indè et terminum seorsùm et esse quòd quale... vid. annot.

necessarii naturam terminat ut dictum est : et hoc aut magis uno tenetur, et antè majus tempus eventus in necessarium transcidens determinatum est; aut propter participare uno debilius, antè minus quidem, idem autem attamen patiens et terminatum. Estque à latente naturâ et factum est velut quod prius, et imitatur eam quæ unius entem infinitam virtutem sed non suî ipsius. Etenim omnis virtus est alterius habentis ipsam, sed non suî ipsius. Quod quidem omne qualitercunque indeterminatum in nondùm esse in determinatione habet et hoc quod aiunt contingere, consummat autem in ex necessitate aut esse aut non esse; et aut antè majus tempus aut antè minus. Et conjecturativæ divinationes manifestant : verificantur enim magis antè minus tempus eventurorum, quàm antè majus, tanquàm utiquè jam indeterminatione transcidente. Quòd autem oportet esse et indeterminati cognitionem in melioribus nobis, si debeat et hoc ordinem sortiri, et non velut superadventitium esse universo, supponatur quidem tanquàm alibi ostensum; quærebatur autem solùm qualiter; fiat autem et hoc manifestum. Non enim unum erit omne, neque gubernatio secundùm intellectum si non et hujus ad determinata, et quorum ordo isdem, fiat aliqua

colligatio. Hanc autem cognitionem necessarium sit aut dæmonibus solis attribuere; videntur enim isti proximi entes iis quæ hìc et cognoscere ipsa et dispensare, aut et ante hoc Dei qui et dæmonibus participaverunt providentiam aliorum aliis, quorum omnia isti sunt continentes. Sed si dæmonibus solis relinquimus indeterminatorum cognitionemque et Providentiam, aut seorsùm ipsos sicut nos cognoscere et ea quibus providetur, et ea quæ ante ipsos dicemus, aut simul ambo. Et si quidem seorsùm, quid differunt à nostris animabus? Etenim hæc providere simul et suî ipsarum esse, et ad ea quæ sursùm respicere impotentes sunt. Qualiter autem non extendentes seipsos ad ea quæ extrà, et scientibus assequi confitebimur ἀοριστᾶίνοντας, id est ad determinationem tendentes circà indeterminata. Si autem simul iterùm necessarium, aut secundùm ratiocinationem hanc ipsis dari cognitionem eorum quæ gubernant, et rationes relinquere in ipsis et exempla indeterminatorum. Διάνοια, id est ratiocinatio enim est horum cognitio. Aut antè ratiocinationem hanc et dealiter operantium stare dicentes, multò magis ipsam remittere in Deos, à quibus et dæmonibus inerit divinari et posse etiam indeterminatum determinatè præcognoscere.

Etenim si quidem indeterminatè terminata percipiunt, ipsos excusabimus à conveniente immutabilibus generibus impassibilitate. Opus est enim et phantasiâ et sensu tali omni, ut non præsentium memorans copulet assimilationem futurorum præsentibusque et præteritis. Si autem determinatè, quod (*) utique dæmonibus hoc dantes non etiam Diis majori modo attribuemus ipsum, ut intemporaliter quæ secundùm tempus, sic et determinatè indeterminata cognoscere, et providere indeterminatis secundùm cognitionis modum? Si quidem enim non possunt indeterminata cognoscere determinatè, inconveniens hoc dæmonibus potentibus privare Deos propter impotentiam tali cognitione. Si autem non velint, majori modo, est hoc inconveniens quàm non posse, cùm sint institutores horum, et non velint providere his quæ instituerunt. Aut non etiam mortalia omnia et particularia condita Deorum sunt, et omnia quæcumque continet mundus Et hæc quidem ex uno condita sunt patre; hæc autem ex mundialibus quidem Diis, sed secundùm illius jussionem et his facientibus, et illo per hos etiam hæc producente. Licitum autem non est ea quæ pro-

(*) Verum et in codice sublegi potest anteà scriptum et malè mutatum *quid*, quæ lectio optabilior ad interrogationem.

ducunt, aut immediatè aut per media alia Deos entes negligere. Si itaque et nolunt providere determinatè indeterminatis, et possunt, omninò utique et provident, et providentes cognoscunt provisorum dignitatem : et Dii quidem exaltatìm, et ad omnia suî ipsorum extendentes providentiam, dæmones autem partientes illorum super existentiam, hi quidem aliorum gregalitatem receperunt hi autem aliorum, ut ait ille, in ultimam consummantes partitionem, ut hi quidem hominum sint, hi autem leonum, alii autem aliorum animalium, aut plantarum præsides, et adhuc partialiùs, hi quidem oculi, hi autem cordis, hi verò hepatis. Omnia autem sunt plena Diis, his quidem et his immediatè providentibus, his autem per medios dæmones, ut dictum est : non illis omnibus adesse non potentibus, sed ultimis, per se participare primis, non potentibus. Insinuat autem participantium τὸ inidoneum quidem ad fruendum Diis aliquandò; ejus autem quæ ex dæmonibus providentiæ συναισθανόμενον, id est sensum percipiens. Quod autem idoneum factum, mox præsentes habens Deos, et hinc cognoscens quandò cognoscitur ab ipsis; et incipiens eam quæ in ipsum descendentem Providentiam, quam sortiens latebit se ipsum, et quod participabat immanifestè. At si quis

dormiens in sole et illuminatus ignoraret in dormiendo; excitatus autem se ipsum videat contentum à lumine, et tunc lumen existimet adesse, et priùs sibi ipsi præsens, quamvis ipse propter ignorantiam lumini non aderat. Tunc igitur et indeterminatum determinatur, et conversum ad divinum apud quod et indeterminatum determinatè erat, et transumens indè terminum propter participationem existit; quia et ante conversionem sibi ipsi quidem indeterminatum erat, illi autem non quale est tale existebat, sed ut divino congruebat, erat quidem determinatè, cognoscebatur autem transcidens ab illo propter suî ipsius indeterminationem, non ità excidens, ut omnem quoque terminum effugiat; lateret enim utiquè in non entis abyssum prolapsum; sed ita ut neque expers sit termino, neque in ipso perfectè sit locatum. Post conversionem autem locatum novit veri, et suæ indeterminationis cognitionem, et terminum præexistentem ornantem indeterminationem. Quin imò et si omnibus bonum non aliundè quàm ex Providentiâ supervenire concedimus, sicut ex intellectu intelligentiam, et ex animâ vivere et moveri in vivendo. Omne autem qualitercunque vivens, propter animam vivit, et intelligens propter intellectum

intelligit; palàm utique quòd et bono Providentiæ participans propter Providentiæ causam bonum habet, quamvis partialium sit, et quandoquè participantium. Oportet enim unumquodque in suum fontem ducere, à quo in totam seiram venit existentia. Si quid igitur bonificat eorum quæ in mundo propter illam bonificatur; et non æternorum solùm, sed et corruptibilium unumquodque; neque determinatorum solùm, sed et indeterminatorum unumquodque, sive per se Providentia suscipiat suum bonum, sive per media prima bonificata ab illâ. Nam entium mediationes non eas quæ ante ipsas causas auferentes effectus ejus qui in ea quæ post hæc sunt mediationes, sed iis quæ post hæc, et mensuratis, facientes eorum quæ antè ipsa donationes, quibus ipsæ quidem connaturaliter participant, illa autem impotentia propter submissionem quam adducunt, et idonea ad participationem efficiunt, confortantes suî ipsarum præcursalibus illuminationibus. Propinquiora quidem igitur Providentiæ frui magis ipsâ, et ornari magis vicinantia; at si solis et animæ et intellectûs proximiora, hæc quidem illuminabuntur magis quàm remotiora; hæc autem erunt vitaliora màgis, hæc autem in intelligendo existent perfectiora, et nos utiquè con-

cedemus et communibus conceptibus videtur. Etenim ipsum hoc τὸ propè propter substantiæ ad illa congeniam quibus est prope esse dicetur utiquè, et τὸ longè propter eam quæ secundùm esse penitus elongationem. Quare dare potentibus quæ utiquè excedant entia magis congenita, magis ipsis possunt participare. Quare et participant magis. Providentiâ ergò nihil aliud quàm bonificare omnia insinuata, quæ participant magis, bonificantur et ornantur magis. Oportet itaquè et quemcumque non propè in illum dependere, et si per media dependent et hæc ab iis quæ propè, quod et facit hæc quidem per se frui, hæc autem velut colligationibus aliis indigentia ad ipsam. Sive enim non ad unum omnium coordinatio esset, non utiquè neque mundus unus esset; sive omnia eodem modo participarent ornante, non utiquè esset ornatorum ordo. Si igitur sunt utraque et ordo et et coordinatio, hic quidem distinguens omnia, et alia faciens ante alia, et alia post alia; hæc autem divisa ad unum convertens bonum; omnium necesse Providentiam esse, et non omnium eamdem; esse quidem propter coordinationem; non eamdem autem esse propter ordinem, quem et primorum quidem entem necesse et secundorum esse, et deinceps illis.

Virtus enim omnis majorum ens motiva, ait et Plato et verax sermo, et minorum est multò magis, et obtentiva fortiorum existens, et debiliorum utiquè obtinebit magis : voluntate autem ibi ad virtutem concurrente, necesse et minorum esse Providentiam : non enim possunt quidem, non volunt autem quæcumque possunt, et bonis qui apud nos quæcumque possunt, tot velle creditis, neque sine voluntate virtute in illis, neque impotente voluntate, locum habente. Hoc quidem enim appetitum facit verum, hoc autem virtutem imperfectam. Secundorum autem entem adhùc majori modo necesse primorum esse Providentiam. Non enim Providentiæ est deterioribus prodesse et illa ornare, meliora autem sinere expertia seipsâ. Etenim si nullo sint indigentia, hoc ipsum nullo indigere dicemus utique ab illâ habent, quæ αὐταρκες dat primis entibus. Omnium igitur bonorum causam illam dicentes, sicut et priùs dictum est, communes nostras conceptiones clamare necesse, et αὐτάρκειαν confiteri, indè existere quibuscunque existit et propter illam. Sive igitur indigent, ab illâ sortiuntur repletionem, et sortiuntur præ aliis propter vicinantiam hypostaseos; sive non indigent repleta sunt semper, et habent τὸ αὐταρκες prop-

ter producentem ipsa talia, antè ea quæ semper quidem indigent, semper autem recipiunt applicabilem repletionem. Omnia quidem igitur, ut dixi, cum Providentiâ sunt secundùm ipsorum ordinem; et quæcumque generantur et sunt non semper, his quidem per se ab illâ entibus, et semper entibus; his autem per semper entia habentibus generationem, non Providentiâ ad ista producere et perficere indigente iis quæ post ipsam quidem entia, antè illa autem subsistentibus, sed iis multùm distantibus ab ipsâ, indigentibus ad participandum illâ iis quæ proximè à Providentiâ Producta sunt. Si autem ubiquè et in omnibus hâc præsente, non idem est in omnibus bonum, non oportet mirari. Etenim hoc Providentiæ optimæ opus, omnibus quidem boni *μετουσίαν*, id est, participationem esse, mensurari autem suscipientium dignitate ejus participationem; et tantùm unumquodque capere, quantùm potest recipere; sivè substantiâ differentiam faciente, ut animabus et corporibus; non enim idem utrorumque bonum, quia et esse non idem: sivè operatione solâ in talem dignitatem constituente, tanquàm animas aliter operantes aliis et aliis semper sortiri indè dicimus: et utiquè sortiri quidem omnes, esse autem his quidem facile patien-

tibus sortitionem, his autem cum difficultate, quibus non erat sine hâc converti ad illam. Hoc quidem igitur sic determinantes transferimur. Etenim quòd particularium etiam oporteat verissimam esse providentiam sumemus aspicientes et ad hæc, quòd hæc omnia fiunt facientia aliquid toti, et nihil superadventitium omnium eorum quæ in ipso fiunt; quamvìs nos causas non utiquè possimus conspicere; et ad hoc quod in quibusdam etiam lapidibus est palàm, ex Providentia esse quæ fiunt. Ridiculum autem esse, hæc quidem sic habere, hæc autem non. omnibus existentibus similibus. De iis quidem igitur satis.

4. Velut autem respirantes ab hoc sermone consideremus quartum ab alio principio; qualiter Deorum participationes fieri dicimus. Quod utiquè et de ideis quærere consueverunt, qui idearum speculationem affectant. Sive enim semper Diis operantibus, quæ hic non semper participant; quomodò non inconveniens, inquit enim, operantem participare non ente? Sive non semper ipsis attribuimus operationem quam habent, adhùc magis inconveniens; si oportet quod impossibile inconveniens dicere, omne enim quodcumque existit, Diis semper existit et ante tempus omne. Non igitur in parte temporis solùm huic infi-

niti temporis omnis. Tempus enim et quod infinitum citrà Deos. Ut igitur et hæc mediocri sortiantur discussione ad præsentem sermonem inducatur primò ; quòd omnis participatio sive æternorum , sive corruptibilium existat sortitur semper medium participantium et participatorum ordinem. Et sicut omnibus convenit mediationibus communionem ad extrema habere, et hanc necesse hoc quidem ad participans , hoc autem ad participatum : alterius enim ens solùm , non utiquè copularet ambo ad invicem : media verò ens prædicto modo in participantibus subsistit : procedens quidem ex participatis, firmata autem in suscipientibus illorum operationem ; sicut cognitionem priùs diximus in cognoscentibus esse et non in cognitis : etenim cognoscentia ad cognita participantium sortiuntur dignitatem : participare enim cognito vult omne cognoscens. Participatione igitur hunc ordinem habente, et Providentia primè ab omnibus participata ab animatis, inanimatis, rationalibus, irrationalibus, æternis, corruptibilibus , secundùm ipsorum singulorum virtutem : omnia enim illius organa , hæc quidem propinquiùs producta , hæc autem remotiùs, necesse *μετουσίαν* , id est , postexistentiam vel participationem non solùm Pro-

videntiæ insinuare causam à quâ procedunt, sed et participantis ipsa præaccepisse idoneitatem, rationabiliterquidem in rationabilibus entem, intellectualiter autem in intellectualibus, phantasticè autem aut sensibiliter in iis quæ secundùm phantasiam aut sensum vivunt; essentialiter autem et per esse solùm in his quæ sine vitâ esse obtinent. Omnibus autem entibus organis, et omnibus utente Providentiâ, unumquodque necesse respondere ad opus proprium utenti virtuti; neque illius obfuscans propriam existentiam, nec suî ipsius naturam in operatione; ostendens autem ab ambobus unum quod efficitur. Sicut autem et sol transmittens ad lunam lumen, cedit quidem ab hoc in nos, neque autem quale solare lumen calidum et siccum, neque quale id quod Lunæ grossum et caliginosum alterum sed mixtum et ex participati virtute, et participantis, et colorem transmutare ad operationem, quam habebat, et in aliis multis videbis utiquè hoc. Igitur et Providentiâ suprà entia omia secundùm ipsam divinam unionem locatâ, et operante unam operationem uni convenientem, omne accedens participat, et ità ut aptum natum est; hoc quidem adesse solùm, hoc autem ad vivere, hoc autem ad cognoscere, hoc autem ad omnia sortiens illâ

et perfectum quà aptum natum est, et hoc quidem semper participans, propter suî ipsius virtutem, et partitionem indeficientem habens propter dantis infinitam operationem, et propter suam mansivam et firmam ad illud habitudinem; hoc autem quandòque, propter non firmam in ipso naturam transortiens. Et hoc etiam est τὸ quandòque participationi dans ex suâ debilitate: ut quodquidem benè, à Providentiâ habeat; quod autem non semper, à suscipiente. Hoc enim erat subextollens seipsum, Providentiâ semper dare potente, et dante quibus est virtus recipiendi semper ab illâ quæ dat. Quarè non illa τὸ quandoquè apponit, sed seipso τὸ semper solùm aufert, sicut sole illuminante semper quod non potest semper videre, et quandòque videns; non illius lumine τὸ quandòque dat, sed rejectum lumen seipso semper videre abstulit; illo quidem, quamvis in hæc non agat, propter hujus ad pati debilitatem, impotentia capere illustrationem operante; participatione autem in hæc non ente cùm avertitur, quam non ipsam esse operationem; sed quantum ex operatione venit in hoc dicimus. Si ergò aliquid et Providentiâ operante quandòque participat, solam minorat suî ipsius participationem, non excludens semper illius operationem; operatione

autem Dei manente semper eâdem : velut si facie aliquâ stante quodquidem idoneum est et conversum ad illam ornatur; ut utique si speculum ex opposito positum faciei suscipiat aliquam ab ipsâ emphasim planum ens et fulgidum hoc autem aut de longè ens propter debilitatem, aut etiam aversum attenuat, ad eam quæ indè dationem irregulare et tenebrosum existens : fit autem tale materiam assumens. Sivè igitur dicat quis, χρηςήρια quandòque quidem divinativis participare Diis, quandoquè autem deficere inefficacia facta, et velut ἄπνοα, id est sine spiritu secundùm quoddam tempus, in hoc reducendum causas irregularitatis indeficientibus spiritibus utentibus et operantibus in potentia (*) participare ipsis semper. Nam veracia chresteria, quæ apparentibus complent angelique et dæmones, et heroes, in quos illustrant Dii et semper entes in universo sortes; quamvis aquæ aliquæ et hiatus terræ non semper participare illis possint propter suî ipsorum instabilem naturam. Sive rituum virtutes, ἀγάλματα, id est imagines introeuntes quandòque et viventia facientes, et replentes divinâ inspiratione, deficiunt in qui-

(*) Sic et cod. et Fab. in argumento (vid p. 82), verùm forte legendum *impotentia participare*, haud secus ac suprà *impotentia capere*, vid. sup. 119.

busdam periodis. Et horum defectum æstimo remittere convenit ad suscipientia, et non ad variationem operationis Deorum inspirantium ipsa. (*) Neque enim lunæ deficientis solem causare âudemus, sed incidentiam ipsius in conum : neque realiter eorum quæ quandòque qrovidentur τὸ quandòque Providentiæ attribuendum, sed estimandum in iis ipsis causam habere in quibus participatio erat ; sed non in illo à quo et iis participatio et semper participantibus. Providentiâ autem secundùm unialem suî ipsius operationem simul et infinitam, omnibus præsente, et his quæ aliàs aliter ipsâ participant varietatem incomprehensibilem habentibus, esse quasdam utrorumque colligationes, coaptantes τὸ unum illius, et horum multitudinem, et τὸ passivum illius, et horum instabilitatem. Et ipse credo per quas horum quidem propinquius Providentiæ entium puta angelorum aliquorum; horum autem propinquius his sicut vocarem heroum ; horum autem ipsam mediationem complentium colligationis extremorum ad primæ participatum, et ad ultimæ participans, sicut propriè nominatorum dæmonum coaptatio sit, instabiliumque ad manentem semper Providentiæ speciem, et multiplicatorum ad unum simul et

(*) *Ipsi* Fab. in argumento. p.83. *Ipsa* verò cod. nost.

infinitum, et quandòque quidem ab iis illustrationes sunt in ea quæ post ipsos, quandòque autem per hos. Multùm enim differt aliquod meliorum generum illustrare, aut per meliora genera, quod et illustrationes facit transmutari; iis quidem propter inferioritatem ejus quæ in ipsis ideonitatis vix participantibus iis quæ super ipsa proxime ordinata sunt; iis autem propter eminentiam sursùm tendentibus ad participationem superiorum, in quibus quæ à proximis illustratio, quasi materiæ obtinet rationem ad eam quæ desuper donationem; sicut si quis posset geometriâ solâ participare, aliter autem et hâc et superiori theoriâ, non tamen sine geometriâ, neque ipse ad illam sursùm duci posset, assuefactionem ad incorpoream naturam sumens ab ipsâ; alius autem diligens meditari in iis quæ geometria dicit, sed oculum animæ sursùm tendere in ea quæ intellectus adspicit non sufficiens existens; palàm enim rursùs quòd et iis huic quidem à geometriâ perfectio, et usque ad hanc ascensus, huic autem per geometriam, et in ea quæ ante hanc transitio. Si igitur sic et in melioribus nobis; aliud quidem est per genera quæ post Deos illustrari; aliud autem ab ipsis Diis et hoc quidem in sequentes; illud autem in præsides refert causam, nisi quòd, et si ab

iis illustrationes sint, magis autem quædam illustrationes modo altero à Providentiâ sunt, et hæc à quâ et iis est virtus illustrandi in alia: etenim iis τὸ providere ab illâ imitantibus illius boni felicitatem, secundùm ipsorum ordinem quoniam et hæc quidem immediatè participare, hæc autem per media necesse primis, sicut et memoramus sæpè; aut tanquàm a facientibus ea quæ indè habent; aut tanquam per quæ habent ad illa, à quibus habent virtutes, et quæ deinceps sursùm ducentia. Talia mihi et ad hanc questionem responsa sint, bene aptos remittere possumus ad perfectam Providentiæ speculationem.

5. Post hoc autem, quintum si videtur consideremus aliud. Etenim hoc multorum turbat phantasias. Cur utique malum totaliter habet intra entia locum, Providentiâ ente? Quod et multos persuasit; aut malum propter evidentiam suscipientes, ad per omnia pertingentem Providentiam contradicere; aut confitentes Providentiam omnia ornare, malum excludere, et omnia solummodò bona dicere, quamvis bona remotissima à primis quidam nominare velint mala, non enim esse aliquid malum, quod non est minus bonum. Si quidem igitur et nos iis consentiamus nihil adhùc oportet quærere quod considerare propone-

bamus. Nihil enim erit malum quod utique Providentiam molestabit, sicut diximus. Si autem aliquid, et qualitercumque esse dicimus malum; undè venit hoc omninò oportet explicare. Etenim sive à Providentiâ, inconveniens, à quâ omne quod bonum : sive ab aliâ causâ, si quidem earum quæ ab ipsâ, periclitatur rursùm sermo ad ipsam referre causam : quæ enim ex iis quæ ab ipsâ, et ab istâ Si autem non ex communicante totaliter ipsâ, duo faciemus principia; aliud quidem bonorum, aliud autem malorum, et neque Providentiam innegotiosam servabimus, habentem aliquod contrarium. Dantes igitur esse malum, qualiter est, consideremus non molestans Providentiæ regnum. Et primò, quoniàm duplex hoc, et hoc quidem in corporibus et præter naturam, hoc autem in animabus et præter rationem; et neque in corporibus omnibus neque in animabus totis qualiter subsistit quod præter naturam consideremus, et in quibus corporibus secundùm Providentiæ rationem. Quòd quidem igitur hoc quod præter naturam est in solis corruptibilibus corporibus, palàm : quod enim non susceptibile ejus quod præter naturam, æternum; si quidem via ad non esse, quod præter naturam. Omne autem quod corrumpitur habet intra entia

locum, ergò propter aliam causam; aut propter hanc, quam Timæus dixit, ut non imperfectum sit omne, neque ultima sint totorum quæ prima. Prima enim quæ æterna, et congenea causæ. Si igitur est malum, ut corruptibile sit; hoc autem, ut non solum sit quod æternum, hoc autem, ut perfectum sit omne; hoc autem propter eam quæ circà mundum Providentiam, manifestissimè utiquè ostenditur propter Providentiam esse natum, ut perfectè sit Providentia perfectum declarans mundum. Quarè et malo huic finis bonum. Si quidem propter bonum, et hoc interjectum intrà entia, facit ad universum. Etenim omnis corruptio propter generationem alterius est, et omne quod præter naturam, ut aliquod fiat eorum quæ secundùm naturam, sed non ex contrario. Non ergò omniquaque malum, quod boni gratiâ est, neque impermixtum ad bonum, sed malum alicui ens, scilicet ei quod corrumpitur, alicui est bonum, ei quod propter illius corruptionem fit; propter quod et omni bonum, huic quidem igitur et ut corruptionis causa et ut generationis alterius. Oportet enim esse et generationem et corruptionem, et indiget ambabus omne, ut hoc utiquè multotiès dictum sit omne. Et si corrumpens quidem agit secundùm naturam,

patiens autem patitur præter naturam, fortè autem et hoc patitur secundùm naturam. Erat enim ipsi secundùm naturam contrario enti pati à contrario, per quæ jam evidens nobis factum est quòd utiquè propter Providentiam optimam universi et intrà entia devenit quod præter naturam, et non simpliciter est præter naturam; sed magis secundùm naturam quàm præter naturam; nam corruptibili corrumpi secundùm naturam, et corruptivo corrumpere. Si autem sint contraria, oportet hoc quidem esse corruptibile, hoc autem corruptivum. Si autem erit generatio semper, et contraria esse : ex contrariis enim generatio. Si igitur secundùm Providentiam generatio; et quæ antè hæc secundùm Providentiam; et quod præter naturam secùs subsistens iis quæ ex invicem generationibus, organum est causæ generationum cum hoc quod est complementum ejus quod secundùm naturam. Sed hoc quidem non multo aliquo sermone indigens habeat finem. Transeuntes autem ad id quod præter rationem, et in animabus malum; qualiter et hoc secundùm Providentiam intelligemus. Igitur contrariorum quidem quorumdam et hic conventus immortalis dico animæ et mortalis, ei quod præter rationem dat locum; quandò enim prævaluerit ei quod in nobis

divinum quod mortale, tunc malitiæ est ejus quæ in nobis generatio, puta furore obtinente, aut concupiscentiâ, et iis quidem ipsis pati quæ patiuntur secundùm naturam; huic quidem irasci; huic autem concupiscere. Quod enim utrumque eorum natum est pati, hoc patitur; propter extraneitatem autem secundùm substantiam divini ad mortales passiones, et in iis quæ talia sortiuntur naturam irrationalem, secundùm naturam illi fit præter naturam; quoniam ratio erat quod in nobis divinum nomen habuit hìc præter rationem pro eo quod præter naturam, nominari; sicut etiam et ratione movente bonique hypostasin in animabus et nomen bono quod secundùm rationem pro eo quod secundùm naturam, utroque attamen propter desiderium ejus quod secundùm naturam, agere volente; hoc quidem passionaliter vivere; hoc autem impassionaliter : et hoc quidem rationaliter, hoc autem irrationaliter. In mixturâ autem amborum, et in eâ quæ ad invicem habitudine malo, *παρ᾽ ὑπόστασιν*, id est secùs subsistentiam, non principalem neque hìc appellatam autem merito sumente omni, utique palàm quòd dictum præter rationem non præter irrationale, non malum est solum, sed et non malum; cui qui-

dem est præter rationem malum, cui autem secundùm naturam non malum. Ubi enim ratio non est, nihil talium malum, velut in brutis animalibus, et non quoniam passioni pati secundùm naturam, ratione vinci præter naturam. Etenim hoc secundùm naturam majori modo, eò quòd inest sibi à suâ naturâ. Ubi enim hoc quidem melius est, hoc autem deterius oppositorum, quamvis operans ut natum est quæ suî ipsius patiatur, meliori serviens transfertur ad id quod supra ipsius naturam : quoniam et ratio operans ut ratio expellit quod in nobis divinum, ratione melius, quamvis operationis speciem ipsa secundùm naturam existentem agat, prævalente attamen illo majori modo ratio habet locum. Unumquodque enim entium ; hoc quidem conjugum sibi bonum, hoc autem majus a meliori. Sicut intellectus divinè operari, sicut anima intellectualiter, sicut corpus *αὐτοκινήτως*, id est per se mobiliter. Igitur et quod irrationale, ut quidem tale ens et irascens et concupiscens movetur secundùm naturam, et tantò magis quantò magis utrumque (*) omni ejus qui secundùm naturam motum intendit quòd secundùm naturam. Ut

(*) Codex quoque in margine habet ; OMNI ENIM EUM, QUEM.

autem ei quod in nobis divino coexistens, et impediens illud ad agendum quæ ipsius, et potens participare ab illo alio majori bono quo privatur, quamdiù vult suî ipsius motu moveri, dicto præter rationem malo eum qui in partiales animas dat ingressum. Si autem hæc vera dicimus; necesse opinantes non secundùm Providentiam esse ista, aut divinæ animæ eum qui in generationem descensum accusare, aut mortalis eum qui in generationem. Ambo enim dantes fieri secundùm Providentiam omninò necesse, et generationem ejus quod præter rationem in bonum remittere (*) condignum petenti in mundum Providentiæ. Sed quod quidem bonum et usque ad ultimam mundi partem descendere alterum animam palàm, ut et hìc perfectum sit omne, et non solùm sit rationalium animalium, et immortalium, et iterùm irrationalibus et mortalibus plenum; sed et intermediis horum rationalibus simul et mortalibus, apponatur autem quod et mortalibus et irrationalibus aliis. Est etiam aliquid, etiam tale et in hoc omni; etenim deficiens iis imperfectum utique

(*) Cod. habet in margine : *dignum penetranti in mundum Providentiæ.*

verè esset omne, id est, universum. Quòd autem divinâ animâ in generationem accedente, oportebat mortalem ante hanc adesse corporibus; et non hanc ipsam inhabitare in carneis eis et osseis et totaliter terrenis organis, omni utique manifestum. Quomodò enim utique non vivens et multæ mixturæ corpus participaret per se animâ incorporeâ et immortali ? Quomodò etiam non in veritate immersa materialibus molibus suî ipsius excæcaret rationem, ipsa omnia patiens quæ mortalis animæ; sentiens quidem eas quæ circà corpus passiones quæ sensûs; figuras autem detinens passionum quæ phantasiæ; concupiscens autem opportuna corpori quæ concupiscentiæ; refellere autem volens lædentia mortale animal quæ iræ. Nihil enim horum operans, magis autem patiens, corrumperet utique non magis corpus, et frustrà utique descensus esset non jam adjutus ab ipsis suscipientibus ipsum, sed corruptis : neque enim corrumpentia ab extrinseco nosse possibile, sine sensu cognoscente singularia; neque appetere potum aut edulium sine concupiscentiâ; neque persequi mortale sine memoriâ potentium ipsum lædere vel juvare; quantò igitur melius quam ipsam esse sapientem hoc, quod ab alio pa-

tiente molestetur forte ab illo et hoc quandòque, et non sempiterno tempore, tanto utique animæ majus bonum erat applicare irrationali quam ipsam utique irrationalem fieri quæ illius substinentem. Si igitur et hùc descendere oportebat immortalem animam et propter ipsam substitui mortalem, et ambo hæc secundùm Providentiam : deinde utique et hoc τὸ præter rationem referri ad eumdem Providentiæ terminum gratiâ ejus quod secundùm naturam sic in animabus esse quod præter rationem gratiâ ejus quod secundùm rationem, operante præter rationem subsistente gratiâ agendi secundùm rationem eam quæ in nobis rationem. Sed hujus quidem problematis sit satis : dictum est enim, ut ad præsens sufficienter.

6. Consequenter autem huic considerabimus sextum. Si Providentia est; et Providentiâ ente necesse quòd secundùm dignitatem esse : qualiter vitarum in universo humanarum tanta inæqualitas? Iis quidem tyrannizantibus cùm sint pravi; iis autem servituti addictis quamvis boni sint? Et iis quidem benè habentibus in corporum εὐεξίαις, in fortunæ largitionibus, in similibus omnibus; iis autem totum contrarium, in melioribus viris circumstantiis

deterioribus occupatis. Omnia enim talia mordere videntur Providentiæ rationem, non æqualibus solùm inequalibus hìc distributis quod et ipsum irrationabile est, sed è contrario inæqualium melioribus quidem deterioribus, deterioribus autem melioribus; quamvis neque arithmetica mediata in talibus congruere putata; sed geometrica, quæ propter hæc et bonis indicium ille dignificavit appellare. Primò igitur dicamus quòd Providentiâ singulis, sicut dicitur, congruentia distribuere, et fines convenientes habitibus largiente, nihil mirum ipsam bonis quidem quæcumque coaugent virtutem dare; non boni autem hæc quæ circà virtutem relinquentes, student intendentibus circà corpus quidem sanitatem, circà pecunias autem et potentatus, sollicitant pecunias et potentatus, de quibus boni nihil curant sicut igitur qui circà apparentia bona intenti solummodò non ægrè ferunt quòd non temperati sunt, quòd non speculatores entium, quòd non imminorati animabus; sic neque boni contristantur quòd non ditescunt, aut nihil possunt ad hæc negotiantes, solius autem virtutis sectatores entes quam habent; neque enim agricolæ indignantur non obtinentes ea quæ navigantes; neque isti non metentes; sed

utrique propriis finibus intenti, si hos obtineant a Providentiâ, se frui iis gaudent. Non igitur dicamus quòd ingeometrizata sit Providentiæ donatio; sed omnium maximè præmusicalis, omnibus quidem ens bonarum largitiva, singulis autem eorum quæ student, et eorum quibus dignos seipsos ostendunt, aut verorum aut apparentium. Etenim hoc palàm quomodò virtutem quidem persequens semper obtinet desideratum, et vivit secundùm virtutem : qui autem extrinseca appetit, non semper obtinens conjugata suo appetitui; et hic Providentiâ convenientia habitibus largiente, iis quidem quod mansivum et αὔταρκες, iis autem quòd dubium, et indigentiâ plenum. Primò quidem igitur hoc discendum; post hæc autem quòd et apparentium bonorum defectus confert studiosis ad virtutem; horum quidem movens animas, at horum conceptum exercitans conditionibus assuefaciens corpora contemnere, abducens à sollicitudine circà apparentia; horum autem majori modo insinuans virtutis magnitudinem quanta sit; denudans quidem iis quæ apud multos sunt credita bona, ipsum autem per se venerabile et super eminens illis quæ multi sunt admirati ; exhibens speculari potenti-

bus aspicere veram pulchritudinem ; neque enim gubernativam artem in tranquillitate maris et aeris admiramur, sed in tempestate et turbationibus; neque virtutem in affluentiâ humanorum; sed in iis quæ à fortunæ plagis inconcussam manentem. Tertiò igitur Providentiam esse eruditivam dicentes et eorum qui non secundùm Providentiam vivunt in talibus distributionibus, non utique longè à vero conjiciemus. Si quidem enim esset bonis semper dans divitias et pulchritudines corporum et potentias, malis autem turpitudines et ingloriationes, et pecunias et omne quod tale, videretur utique exter virtus quidem omnia comprehendens honorabilitatem habere; malitia autem quod fugibile. Nunc autem et secundùm se ipsam solam ostendens virtutem, et malitiam cum suis abundantiis; in hâc quidem majori modo admiratam etiam in deteriori fortunâ; hanc autem majori modo fugiendam etiam in meliori, ad amoremque virtutis excitare bene natos, et ad fugam malitiæ videntes; hanc quidem propter seipsam vituperantem fortunam; hanc autem omnimodam conditionem ut verè ornantem; et hanc quidem ut proprio ornatu utentem; hanc autem neque alienum sinentem imminoratum, sed hanc deturpatione replentem.

Aut non vituperat quidem divitias injustitia, sanitatem autem intemperantia, potentiam autem magnificentia animæ, et ornat paupertatem quidem magnanimitas, ægritudinem autem virilitas, impotentiam autem μεγαλοφροσύνη, id est magnisapientia; hæc igitur sic distributa eruditiones Providentiæ dicentes, non utique peccabimus à veritate. Et etiam illud nobis dicendum, ut videtur; quòd homo quidem anima, et ostensum hoc benè est: sed anima corpore, et specie vitæ mortali utens. Et hæc sæpe contrariantur immortalis animæ amativis operationibus circà id quod verè bonum, et indigere potentibus ipsa prohibere, ut ægritudine quidem ut non lasciviens corpus distrahat eum qui in nobis intellectum, paupertate autem, ut non intemperata vitæ species habeat repleri per pecunias; impotentiâ autem, ut non φιλότιμον, id est amativum honoris; propter quæ et multi studiosorum infirma loca pro sanis voluerunt habitare malè pullulans corporis punientes, et eligentes languens organum circumferre, quàm per robur utens despicere. Alii autem et divitias quas habebant abjecerunt, volentes animam habere liberam ab iis quæ propter divitias pullulant passionibus. Et multa occur-

rerent tractantibus hæc : Plato quidem infirmum locum occupans, ut removeret corporis superegressionem. Crates autem abjiciens pecunias, et illud vulgatum proclamans : Crates venacula pecuniarum liberat. Et alius talium historiarum numerus. Si igitur Providentia dat ista bonis quæcumque et ipsi sine illâ sibi ipsis affectant propter amorem virtutis; quomodò utique illam querelabit aliquis pro eâ quæ in bonos largitione? Quomodò autem utique non punitiones aliquis magis appellabit donationes talium in malos, arguentes quidem ipsorum per organorum subministrationem malitiam, quam latebant utique fortè latentes; majorem autem exigentes vindictam eorum quæ agunt utentes pravè organis; et neque hos Providentia deteriores facit largitione organorum. Multi enim habituri insanabiles manent, sine operatione interim entes; oportet autem et eos quandòque sortiri curatione aliquâ. Ad hoc autem iterùm et virtutem non unam entem et hanc individuam, sed multiformem, quandòque quidem in alias; quandòque autem in alias προϐολὰς id est projectiones organorum, rationum Providentiam excitare putandum, et secundùm omnem operans qui virtutem habet sincerus ipsius detes-

tator appareat certatoribus eorum qui secundùm ipsam agonum, propter quod et πρακτικὸς in quietem sæpe transfertur, eum qui in ipsis intellectum convertens in seipsum, et contemplantes interiùs, solùm ad praxim movet virtutis speciem qualis erat, et quomodò multarum viarum docens; ad hæc quidem et dat organa, et quibus dedit aufert, et varians vitas provocat bonorum habituum ad omnem operationem habitus qui est meditatio ejus qui cum diis hujus universi dispensationis; propter quod et à patriâ expellit aliquem et à patribus, et amicis, et ubique et in omnibus factus et manens idem semper modicùm respiciat terram, et alium in suis conservet paternalibus diis servitorem, et cognoscens cooperatorem in eam quæ congeneorum Providentiam; quare et dicet utique studiosus, et non qui μηχανοποιός, id est mechanica faciens : solus datâ mihi potentiâ omnium moveo circumstantiam; potentia enim ut verè virtus ad nihil deficiens circumstantium; et quia exercitia hæc earum quæ in me rationum Providentia dat quibus operet utentem, tanquam (*) generosum flecti ad nihil concidentium. Neque enim contingentis est aut sum-

(*) In margine : *gratiosum.*

mam bonam fortunam temperare, aut ultimum infortunium μεγαλοφρόνως, id est magnisapienter ferre.

Rursus igitur dicamus secundùm alium modum, quòd Providentiæ opus est non in unum solùm concludere omnimodorum bonorum dationes; sicut neque Plato optimam civitatem instituens, putat oportere genus unum omnibus adornari bonis; sed distribuere, iis quidem alia; iis autem alia: hoc autem erat civitatem felicem facientis, sed non partem unam; sed quoniam in generationem animæ provenerunt, oportet quamdam experientiam etiam malorum eorum quæ hîc ipsis in esse, à quibus provocatas faciet appetere eam quæ hinc translationem ad illum qui extra mala locum. Bonis quidem igitur à se ipsis entibus, apparentium tristium donatio ad hoc ingeniata est à Providentiâ. Malis autem bono quidem oportebat participare, et idolo aliquo hoc et participat: quæ autem ex vindictâ punitiones dirigunt et has ad eam quæ hinc fugam; et etiam omnium eorum quæ habemus, hæc quidem habemus propter αὐτεξούσιον, id est libertatem arbitrii nostræ animæ: hæc autem propter pati ab aliis; hæc autem propter solam universi causam. Quorum quidem igitur nos sumus domini agentes

in se ipsos, horum nos ipsos accusandum. Causa enim aiunt volentis, si ægrotaret quis propter seipsum, sive et penuriam habeat, et non Providentiam. Non enim pro (*) interemptione libertatis arbitrii deducentem, hoc etiam αὐτεξούσιον in universo dicimus obtinere sed salvantem genitum. Pro iis autem quæ ab aliis patimur, quamvis injustè patiamur; sed universi lex dat quidem partibus in invicem agere secundùm suum impetum. Talia enim omnia quæ in unum tendunt; hæc quidem naturaliter facientia et patientia; hæc autem electionaliter; assequitur autem vindicta omnibus et benè agentibus et malè, et patienti secundùm dignitatem existit pati, et quod fecit non negligitur à lege. Etenim sicut immaterialiter agentibus non contingens incontingens aiunt facere, neque pati à contingente contingens; sic et in iis quæ electionaliter operantur, non quicumque à quocumque pati videtur, sed ab ordinato in universo ad hujus opportunitatem. Sed neque faciens relinquit id quod est sortiri αὐτοκινήσεως id est proprio motu, quamvis fiat organum universi: nam qualitas impetûs ad vindictam ducit id quod egit; non enim inanimatum organum

(*) In margine quoque : *intemperatione*.

erat, sed ut seipsum utenti cooptans. Eorum autem quæ ex solo universo patimur, sive meliora, sive deteriora, nostram dignitatem causandum, et hanc aut ad præsentem vitam referendum, puta si indigeamus fræno aliquo; multi enim et propter circumstantias meliores facti sunt, aut ad eam quæ ante; non enim à principio fuerunt (*) studiosi; et opus est purificatione earum quæ ante virtutem præparationum; aut ad futuram, Providentiâ abducente nos ab humanis, ut solam habentes virtutem perfectum ipsius in nobis statuamus amorem, solam bonum esse persuasi.

Adhùc autem si quis eodem modo quærat, cur et inæqualibus æqualia à Providentiâ existunt secundùm arithmeticam æqualitatem, hoc enim reliquum; velut civitates totas perire, et unum esse in ipsâ interitum bonorumque et malorum, dissimilium in habitibus similem ut videtur circumstantiam; dicet utique quis, æstimo, et ad inquirentem ista: primo quidem quòd non secundùm quod dissimiles sunt, hæc simile patiuntur; sed secundùm quòd similes civitatem eamdem forte inhabitare volentes et navem

(*) Σπουδαῖοι.

eamdem intrare, et commilitare cum invicem et si quid aliud ejusdem cum iis speciei, et sic secundùm ipsis actionem idem aliquid passi sunt. Sed secundùm quod meliores et deteriores, diversam habent communis passionis illationem; si quidem iis impatientes, ii autem mansuetè ferentes perierunt; et post separationem, hosquidem meliorum locus suscipit; hos autem qui deteriorum. Secundò autem quod et tales coordinationes simul salvatorum aut pereuntium similiter colligans in universo est quidem ordo et fati communis periodus à diversis principiis in eumdem finem obvians, et concursus processuum aut salvantium omnes aut perdentium, et oportet partes totis assequentes, hasquidem cum aliisaliquid facere et pati, has autem cum aliis; quoniam et in iis quæ hic disposito corde si contingat, aliquando quidem compatitur una aliqua pars, aliquando autem plures, et in hoc omni imprincipaliores partes. Eæ quidem singillatim patiuntur, eæ autem communiter a principalioribus, eas autem pati nihil à quibus aliæ patiuntur; non mirum quare, si quidem horum motus secundùm Providentiam, et quæ ab iis ex necessitate assequentes passiones. Si autem nulla ratio permittat has esse secundùm Providentiam quæ ab illis dependent; neque illas dicet se-

cundùm Providentiam esse, adjiciatur etiam dictis à nobis accusantibus quidem æqualitatatem in inæqualibus, quòd latuit ipsos secundùm multas causas, animarum æqualitas in aliis et aliis ens diversa. Etenim sicut sub eodem Deo proficientes, velut sol et luna, aliæ quidem aliorum ad invicem assimilantur, et sicut in prioribus periodis eadem ad invicem operantur; et nihil mirum nùm et eamdem pati retributionem sustinentes eorum quæ egerunt communiter communibus passionibus; quanto amplior communicatio aliorum ad alia, tanto et incidentium ipsis similitudo accidere amat. Ad eos autem qui pro inequalitate ea quæ ad habitus accusant ea quæ ex Providentiâ, quod præter hoc quod veris bonis superferuntur meliores, apparentibus autem deteriores, quod utique distributionis secundùm dignitatem erat, et apparentium bonorum maxima bonis Providentia, et jam nihil negotiantibus præparat differenter. Annon bonam gloriam delectationi et divitiis et corporis sanitati præponemus, quæ solis bonis datur! Sicut inglorii mali omnes et inhonorati, quamvis myrii adulatorum ipsos circumstent! Mortuos enim subsannant qui viventes extollebant; bonos autem majori modo mirantur, et qui viventes

despiciebant. Si igitur et exteriùs positorum bonorum maximum existit melioribus; quomodò non Providentiam et in iis dicemus conjecturare id quod secundùm dignitatem; iis quidem largientem quæ usque ad vitam quæ hìc, tanquam quibusdam παρȣ̃σι (*) impingnari et efferri desiderantibus; aliis autem quæcumque possunt transmittere ad eam quæ post hæc vitam. Etenim ii quidem vivunt secundùm mortale animæ, ii autem secundùm immortale. Conveniunt igitur præferentibus quidem mortale eorum quæ intrà et eorum quæ extrà, quæ magis mortalia; augentibus autem quod immortale quæ magis immortalia, et salvatur quod secundùm dignitatem utrisque in datorum similitudine ad suscipientium vitam. Si autem et habenti quidem virtutem semper quòd propitium adest, quod utique ab ipsis existit diis; pestilenti autem totâ vitâ inquietudinibus et turbationibus et bestiarum delectationibus et silvestritate, veneno punitorum amaritudine: et requies horum nulla malis inexplicabilibus entibus, quomodò non omni palàm qualiter Providentia hunc quidem pronunciat dignificatum melioribus; hunc autem amplectentem passiones,

(*) Vel Παρουσίαις.

per sibi largita connumerat deterioribus naturæ hominis?

7. Age itaque relinquentes quæ de hoc speculamine adjectiones, ad illas transeamus continuas entes de brutis consuetas moveri quæstiones, et consideremus septimum hoc problema Providentiâ etiam ad illa progrediente, quæ in illis æqualitas, puta iis quidem benè patientibus, iis autem non; et iis quidem in ægritudinibus entibus, iis autem *ἐυεξίαις*; et secundùm alias tales differentias ab invicem separatis: quæ autem rursùm et in iis æqualitas dissimilibus entibus? Quoniam et horum communes quasdam videmus factas corruptiones, sicut hominum, et oportet in iis causam eventuum speculari, persuasum Providentiam usque ad ultima protendi; et etiam de suî ultimâ devoratione considerare secundùm quam sit rationem. Tria enim esse hæc quæ exhibent de eâ quæ in iis Providentiâ dubitationem, scilicet inæqualitatem eorum quæ circà ipsa eveniunt, communes et horum corruptiones, eam quæ invicem devorationem, de quibus jam aliquid dicamus, illud determinantes primò. Aut enim est aliquod in iis vestigium vitæ *ἀυτοκινήτου* id est ex se mobilis, et separabile à corpore, aut nullum: sed omnis quæ in ipsis animæ species coextinguitur cum

corpore, et qualitatibus assimilatur et innato callido : Iis autem determinatis abundabimus jàm et in iis ostendere eam quæ secundùm Providentiam dispensationem. Si quidem igitur habent aliquod et horum, ut diximus, vestigium vitæ *ἀυτοκίνητον*, et deterius seipso possunt aliquid facere et melius quale esse *τὸ ἀυτοκίνητον* dicimus, sive secundùm opinionem, sive secundùm veritatem, et bonam domesticationem et invicem devorationem et communem etiam horum corruptionem in Providentiâ sicut in hominibus referemus singula suarum passionum curantem et ornantem et temperantem secundùm vindictam et coordinantem aut secundùm similitudinem vitæ, aut secundùm mundiales periodos, aut secundùm utrumque : hoc enim et in humanis animabus verius, invicemque devorationes ipsis sinentem ; sicut et in nobis eos qui contrà invicem impetus secundùm eumdem *δίκης* terminum, excepto quod bestiarum modum in eam quæ invicem epulationem quæ per invicem punitio terminat; eum non sicut ipsis pecuniæ et possessiones ad occasionem superegressionis, nihil enim est; relictâ autem solâ eâ quæ in corporibus superpetitione, corporibus ad purgare malitiam seipsam opus et

hoc valdè magnum providentiæ etiam in iis uti turpi velut organo ad similis purgationem, et τὸ injustè quidem facienti, justè autem patienti, quod utique ipsum manifestat utens aliud esse et propter hoc fieri passionem justam, et hoc etiam et omne quod tale habere etiam in illis locum; dato et iis competere propter idolum αὐτοκινήσεως deterius à se ipsis disponi et melius. Omninò enim et justiora quidem fiunt et injustiora, et temperantiora et intemperantiora, et magis domestica et silvestriora. Quæ quidem igitur ex Providentiâ ipsis meritò superveniunt diversa, ab iis quidem auferentia quod amarum per tolerantiam, iis autem perfectum exhibentia temperationis vitæ, ad invicem autem factorum justorum expetentia pœnam in iis quæ ab invicem passionibus, et multa utique talia extendere habebit aliquis propter similitudinem vitæ determinantis similia humanis etiam in iis, quoniam et coordinationes et communes corruptiones, vel salvationes, aut in eam quæ secundùm substantiam communionem aut identitatem utentium ipsis dæmonum velut gregis principium quorumdam possibile reducere, aut in omnium periodum unam sibi consonam, aut indebitorum eorumdem solu-

tionem propter identitatem operum, singula enim horum habebunt verisimilem rationem puta iis à simili amarâ vitâ similia sortiri, aut injusta facta. Eodem modo et etiam fati esse concursum propter consonos ipsorum ad invicem in generationem descensus. Supponitur enim inseparabile aliquod à corporibus habere, et *αὐτοκίνητον* sortitis entibus gaudentibus iis quidem talibus corruptionibus; iis autem talibus remissionibus, et iis quidem aliis, iis autem aliis; aut secundùm substantiam, iis quidem invicem propè entibus, iis autem alienis; et propter hoc iis quidem factis in similibus passionibus; iis autem in contrariis, aut etiam omnibus iis concurrentibus invicem secundùm unum providentiæ terminum, secundùm quem et fatata iis quæ in nobis congregantur, et quæ antecedentium assequentibus et una ex omnibus complicatura evenit, et eorum quæ dependere videntur. Undè enim coordinatio hæc et τὸ unum, nisi ex uno? Quod utique maximè Providentia determinare dicebamus quod et factum bonum pronunciat, uni bono conveniente. Si igitur tota vitæ species in brutis sit mortalis in corpore mortali posita, quasi utique cor-

pus et nihil suî ipsius habens, vel illius in quo est : omninò utique et Providentiæ ratio in iis similis erit et communis, sicut et in plantis quibus sine phantasiâ sola natura injacet, separabile nihil habens à radice. Quæ igitur et in iis et in sentientibus, et phantasiantibus et fortè sola quæ in sensu pati, aut passa esse potentibus Providentiæ ratio. Aut quoniam eorum quæ in mundo hoc omnium una quidem est in omnibus ratio; partes autem aliæ quidem principaliores cor, et principalibus in nobis proportionales; aliæ autem minus principales iis; non tamen et in ultimum ordinem deducto pulmoni, et cooperantibus illis conjugatæ; aliæ autem multum distantes à principiis, unguibus et habentibus in nobis debile vestigium vitæ similes. (*) Operatione quidem dicemus totum mundum ambo recipere secundùm omnes partes, Providentiam dico et fatum. Sicut et nostrum corpus totum et partes quæ in ipso naturâ, et rationali animâ singulariter providente; sed quæcumque quidem principialiores Providentiâ magis; quæcumque autem ultimæ Fato magis; quæcumque autem intermediæ nihil magis altero, quam reliquo. Prima quidem igitur et principalia universi multam eviden-

(*) Al : oportere.

tiam habent æternorum Providentiæ in ordine semper currentia et intellectum imitantia, et boniforima omnia, et benefactiva aliarum partium entium, conditiva, vivificativa et omnem virtutem habentia promptam. Media autem talia sunt quæcumque electionem utentia eam quæ ad ambo extrema participantem vitam susceperunt, non præter modicum ex unâ qua ex alterâ dispensata videntur. Etenim Providentiæ evidentis homines experientiam habent usque ad dicere quod sentiant ea quæ ab ipsâ, et promptum esse omnibus eam quæ super lenitate verbi νεμέσεως correctivam operationem et fato ut plurima et eorum quæ in ipsis sunt ad illud remittere propter evidentiam eorum quæ ab ipso eveniunt. Etenim amborum habent donationes tangentes ἐπίϛασιν id est attentionem; hac quidem in christeriis (*), in apparitionibus deorum aut dæmonum incuriis iis quæ per somnium in omnibus talibus, hoc autem in necessitatibus fati omnimodis et sentientes operationes astrorum, et usque ad nos procedentem; ita ut etiam gentium si diversæ opiniones harum quidem attestantium omnium dominum esse fatum; harum autem

(*) Χρηστηρίοις.

credentium Providentiam maximè adstare humanis. Nam quod utriusque evidens in nostris imperfectas adjectiones quomodò solum adducit, propter suî ipsius quidem operationem tangens; propter imperfectam autem tacti intelligentiam solum esse putatum; tangitur autem ab ambobus quod congeneum tangenti promptum habet; congeneum autem Providentiæ quidem qui in nobis intellectus; fato autem quæ in nobis necessitas. Vivimus autem aut secundùm eum qui in nobis omnimodè intellectum; aut secundùm eam quæ in nobis necessitatem. Tertia autem eorum quæ in mundo, et nihil habentia absolutum, etsi utrisque etiam hoc participent secundùm fatum, fere vivunt solum, veluti tacta indè et tota ab ipso dispensata secundùm tota seipsa. Corporum enim fatum, et in corporibus inhabitantium, aut secundùm substantiam, aut secundùm operationem solam dispensativum. Omne igitur quodcunque viventibus isto modo existit ex Providentiâ, effectibus fati complexum est, et velut fatatum sit coalternatum cum illis, et propter hoc fato principium generationis iis exhibente, et in formam ipsorum esse secundùm se et τὸ benè esse secundùm illud principium. Sequitur quòd utique Providentia circà ipsa est

finale vestigium, ut siquidem prima horum consistentia habeat talem in universo partem, et vitam esse iis talem, et corruptionem consequentem primæ consistentiæ. Si autem alieniorem accipiat aliquid generationem, alienioribus sortiri, et iis quæ indè in ipsa descendentibus. Sive igitur invicem corrumpant, sive ab aliis hoc patiantur, sive communiter cum aliis, sive seorsùm, sive delectentur, sive doleant omnia hæc, prioribus motibus assequuntur quibus necesse minus principales partes semper assequentes nihil suum habere, sed idem pati cum umbrâ omnimodè transfiguratâ secundùm corporis motum cujus est umbra, et quod secundùm in ipsis; quia tale plasmatum talem oportet vitam habere. Quoniam et in *αὐτοκινήτοις* dignitatem determinare dicimus *τὸ* quale uniuscujusque. Sed hoc utique *τὸ* quale illis quidem à seipsis, non *αὐτοκινήτοις* autem ab aliis, et non quærendum iterùm, propter quid hoc quidem in hoc ordine factum est universi; hoc autem in alio; et hoc quidem delectatur; hoc autem tristatur propter principium suî ipsius consistentiæ; aut id quod præter naturam super inducens; aut quod secundùm naturam consistenti secundùm ipsum. Nam hoc quærere est, quare principium principii: principium enim solum

modò talium est universi ordo, quo non oportet prius quærere in non habentibus ad prius neque totaliter entium; illativum autem semper alicujus ens, quandoque quidem alterius: quandoque autem alterius plasmare quod fit secundùm suî ipsius solius factionem. Si autem aliquid aliunde, et prius ens venit in ordinem in isto quod secundùm dignitatem et quod ad ordinem consonum inquirere necessarium, et complicare ambo non frustrà aliud alio complecti. Omne autem quodcumque non in ordinem intrat, sed ab ordine fit, concordat ordini etsi nihil sit conducens, et hoc est ipsi τὸ secundùm dignitatem, ordini colligari à quo genitum est. Ipsius autem quod est factum fuisse dignitatem non suscipit. Omne enim τὸ secundùm dignitatem attribuitur præexistenti. Hoc autem non erat totaliter ante generationem, ut utique et eam quæ secundùm dignitatem quæreremus generationem. Quare ut summatim dicamus quod videtur entibus quidem ante ordinem ordo secundùm dignitatem; iis autem qui ab ordine non secundùm dignitatem, sed ordo principium ejus quod secundùm dignitatem. Nam τὸ secundùm dignitatem posterius, sed non primum, et communes aiunt conceptiones, hunc quidem secundùm dignitatem dicentes

pati, hanc autem non secundùm dignitatem; quando nihil vident prius quo dignum id quod posterius. Tanta et de hoc dicere habuimus.

8. Octavum autem post hoc consideremus. Hoc itaque multum divulgatum quod et multos movet, et facit ad Providentiam contravenire: scilicet punitiones esse ex Providentiâ in peccantes, non peccatis mox assequentes, sed post tempus, et hoc aliquandò valdè longum, secundùm quam fit rationem? Magis enim utique corrigerentur puniti mox delinquentes quàm post tantum tempus, ità ut neque cognoscant propter quid puniantur; imò et adversùs Providentiam moveantur, punitiones quidem sentientes, obliti autem eorum in quibus peccaverunt; velut qui in aliis vitiis aliorum præteritorum sustinentes pœnas, aut etiam in eisdem, sed ante multum tempus peccantibus. Providentiâ igitur agente boni gratiâ, et magis utique bono sortientibus punitis simul cum peccatis, quomodò non accidens hoc videmus? Sed in aliquibus etiam totum contrarium; ita ut boni quidem non habeant causam eorum quæ patiuntur propter oblivionem eorum post quos præstantes punitiones bonis entibus incidant: mali autem symptomatibus

disponantur quamvis fiant circà ipsas et nihil magis in ipsis videntes quàm in iis qui dicuntur boni evenientes nullam sententiam ferant contrà suî ipsorum providentiam; sed bonitatis vanam ad inventionem nominent, non malitiæ, si quidem eisdem in fluxis desuper utrisque existat malitiæ plus habere in apparentibus. Si autem esset simul cum acto negligenter acti punitio; neque utique malus accusaret fortunam punitus; neque utique bonus molestè ferret. Non enim dùm bonus est patiens, accusaret utique suî ipsius vitam. Nihil enim sic ait aliquis debitum, ut δίκης id est vindictæ super mansuetum factum augebit præsumptionem malitiæ affligentis. Quod quidem igitur non ex necessitate punitio peccatis applicata, et manifesta ens peccantibus, propter quam causam assequitur, descindit malitiam et obstruit ad operationem omni utique palàm, et punitis quidem quotidiè in iis quæ egerunt, agentibus autem ea pro quibus puniti sunt, et conjungentibus mox, ut est dicere, actionibus quidem punitiones; punitionibus autem actiones, sacra violantibus, spoliantibus, latrocinantibus, intemperatè viventibus, et vindictas in iis sustinentibus, has quidem legales et humanas, has autem et dæmonias, et nihil magis abstinentibus, in quibus plagati cognoscunt. In-

serta enim nequitiæ radix, sicut spinas ferens terra, etsi millesies excidas nascentes, similium est productiva, easdem reddit operationes non flexa punitionibus quæ super iis; quare et simul cum peccatis punitione assequente ad malos, non abstinere à peccatis aut modicum aut nihil, ut est dicere, faciente. Quid Providentiam accusamus de dilatione propter hoc? Sed quid dico præsentis punitionis super peccatis proficuum esse modicum? Sed neque promulgata evidentissimè et confessa ab omnibus malitia contrahitur ad expletionem suorum motuum : sed mox appetitis, sortiri antè præfert ea, quæ sub oculis jacente plagâ distinguens per jam et nondùm actionem ab expectatâ punitione; quòd autem neque correctiones peccatorum mox adhibere artificiale, manifestant medicorum judicia, eorum qui ut verè tales, et non passiones solùm, sed et tempora considerantium, in quibus singula curare volunt, et expectantium illa quamvis videantur esse remotiva, et non cogentium animas obviis, ut aiunt, ægritudinibus dicentes curationum esse tempora. Hæc igitur et Providentiam intelligere puta non corporalium solùm, sed et animalium passionum aliarum alia curationis tempora, animatam curationem observare et oportere Providentiam finem facientem perfectum

curandi congruum expectare curationi tempus. Cum Diis enim, ait et ille, fortunam et tempus humana omnia gubernare; sive dare aliquid bonorum oporteat; sive purgare contrariorum. Si igitur efficacem facit operationem omne ubique tempus, etiam correctivam egressorum, aut id quod secundùm naturam, aut id quod secundùm rationem; et hæc aiunt, hoc quidem in corporibus, hoc autem, ut est dicere, in omnibus humanis negotiis; oportet utique ante hæc putare eam quæ in hoc universo Providentiam ista cognoscentem sive differre oporteat, sive mox sanare, Providentiam considerare non qualiter utique placet homuncionibus, sed qualiter utique proficiat secundùm tempus adducens malignis curationem. Quod enim animarum sanatio δίκη appellata omnium medicinalium artium est exter magis artificiosa, palàm. Etenim quod sanatur anima res divina, ut est dicere, et malitia quam quæ in corporibus magis varia. Ad majorem igitur curationem majori arte indigebit Providentia, majoris autem artis non delectari alios velocitate operationis, sed indigentibus curatione perfectum facere, sive citius, sive tardius, quorum tempus cooperans. Si itaque non convenit non musicos musicorum esse accusatores, et totali-

ter eos qui sine arte artificium; neque Providentiam accuset quis illam cognoscentem, hoc utique optimum in omnibus curationibus corporum et animarum, scilicet tempus dicam efferre sententiam à malitiâ punitus; sed audiat dicentem, et si tibi patiendi instet tempus, et actoribus decens adveniet patiendi; si enim hæc meditetur aliquis, hos quidem miserabitur pro irradicatâ malitiâ, seipsum autem videns jam sortientem iis in quibus illi manent, erit Providentiæ, ut æstimo, zelator simul et laudator. Considera autem, si vis et aliam rationem omnium verissimam; quid quidem est quod puniri intelligis rectè, et quid malum pro quo punitur quidam rectè. Nonne hoc quidem est λώβη, id est spoliatio animæ et perversio, et propter hoc dicitur et est ipsius entis malum languentis maximâ ægritudine, non hepatis neque cordis ægritudine, mortalium et corruptibilium rerum, quibus τὸ secundùm naturam est in esse præter naturam hæc, ex quibus compacta sunt; sed vitæ divinæ quidem secundùm substantiam; infortunantis autem penes casum in alienum locum et ignorantis seipsamque et locum et alutantis (*) alienum entem; punitionem verò rectam præmu-

(*) Ἀλύοντος. Vid. annot.

tatione minorationis hujus esse dicemus adducentem purgationem exter mali et ægritudinis exter diræ. Sicut enim dirum animæ corporis ægritudo retrahens ab eâ quæ in ipsam latione; sed ægritudo ipsius infigens corpori, totaliter in generationem trahens. Hujus ægritudinis igitur curationem punitionem dicentes, non puniri ægrotantes ipsâ punitione utique dicemus ut vere, sed ipsum contrarium, scilicet non puniri. Qui enim puniuntur, profectum habent; non puniti autem circumferunt suî ipsorum λώϐην, id est minorationem insanabilem. Sive igitur mox maligni puniuntur dare δίκην ipsos dicemus, Sive non mox, majori modo et tunc dare δίκην ipsos magisque mansivam ægritudinem habentes et propter hoc indigentes majori punitione, et procurari habentes suam malitiam incurabilem. Neque enim corpori secari solùm et uri malum, sed languere sectione et ustione indigens. Non itaque Providentiæ remissio est sed intentio nondum puniri à puniente rectè, et ut verè, hæc maxima punitio in malo manere impunitum. Et si quis videre seipsum posset talem habitum habentem, tunc utique gemeret exter seipsum tanquam non dignum ut puniatur hâc punitione, quæ est sanatio; sed notatum in universo λελωϐημένον id est minoratum non corporis

aliquâ parte, sed ipso divinissimo animæ; quemadmodùm utique si quis à salvatore Asclepio despiceretur corpore languens ultimè, et despectus gemat multis gemitibus : et quid dico non sortientem Asclepio, et liberantem à malis, quæ habet; sed et aliquo hominum habente artem; quis non utique optabit crure orbatus sortiri orbatione, aut sectionibus, aut adustionibus sanante? Quis vero non iste magis si oculis ipsa insit passio, hoc utique omnibus per ora, scilicet privari lumine omnibus exposito miserabile existimans. Qualem igitur emittet vocem qui animâ minoratus, et valdè pretioso ipso intellectu orbatus, si et qualitercumque sentiat ubi est, non modis omnibus curationem desiderabit, et miserabilissimum seipsum posset non obtinentem et sine doloribus et cum doloribus potentia removere à malitiâ? Ut igitur summatim dicatur non mox puniri punitio est incomparabilis; quare et iis alio modo adest punitio propter excessum nequitiæ, nondum alterâ punitione sortiri factis dignis. Et non ergò post multum tempus, sed multo tempore δίκην sustinent; hanc quidem habentes intrinsecùs; hanc autem extrinsecùs. Etenim τὸ conscium remorsionum ipsis causa ens importabilis et induratum malum vorax inducit supplicium; ita ut lateat cum

ipsi puniantur punitione duplâ quam illi qui puniuntur mox post peccata, ut mihi videtur. Et Socrates præcepit peccantibus ut seipsos adducant judicibus; ut solventes δίκην permutentur à malitiâ, non punitum punito majori modo puniri credens, et nobis persuadens quod majus malum est habere malum, quàm removeri à malo cum dolore. Adhuc igitur et sic transeamus eumdem modum obviationis pro Providentiâ decertantes, magis autem pro nobis ipsis, tanquam benè gubernati. Quid enim utique fiet hominibus majus Dei incitatione? Nonne hæc Plato dicit, quando ait : lumen accendere Deum in secundâ à terrâ periodo, et nobis dare oculos luminiferos, ut per hos videntes eos qui in cœlo ordinatos motus, et sumentes numeri conceptum assimilemus eas quæ in nobis periodos erraticas ad ipsas sine errore entes? Si igitur hoc maximum bonum animabus quæ ad divinum assimilatio; ne forte hoc maximum bonum Providentia adquirit iis qui in ipsam adspiciunt, auferens à nobis peccantibus præcipitem impetum ad punitiones, et præcipiens furiosam iram morosè moveri, et imitari aliqualiter ipsum secundùm posse retardantem punitionem et sustinentem. Persuadens animum dare cum diligentiâ sibi ipsi recogitationis tempus : quare et hunc correc-

tionis modum entem eruditivum animarum non indignum esse, δίκῃ omnibus benefacienti, et iis qui peccaverunt per quandòque in futurum punire, et aliis per jam erudire. Aut non ad hoc respicientes, dico utique ad coërcere tumultuantes passiones, et refrenare acutè reptionis ipsarum motus, et antiquorum aliqui rememorari consueverunt. Plato quidem ait ut super extendit puero virgam, stetit tempore multo elevatam tenens, et causam interrogatus dixit punire suî ipsius præimpetuantem iram. Architas autem ut in agro quæ circà agriculturam jussa erant peccassent, et indigerent punitione, iratus : Benevalete, inquit, quia irascor. Et Theana illa ad ministram dixit: Si non essem irata, verberarem utique te. Per quæ omnia velut præcepta entia admonemur non duobus permittere punitiones furori et ratiocinationi; represso autem furore per tolerantiam, ratiocinationi tradere judicium. Si igitur et virorum talium præcepta erudiunt nos, multo majori modo Deum videntes retinentem punitiones et expectantem tempus, verisimile exscindere nostrum irrationabilem et illibratum motum ad supplicia et μεγαλοπάθειαν id est magnipatientiam (*) ingeniari; quoniam et Deus præinstituit per punire qui-

(*) In codice *magnipotentiam.*

dem solis iis qui puniuntur profectum facientem, per tolerare autem plures erudientem, et impassibiliores facientem. Nam μεγαλοπάθεια, id est magnipatientia doctor impassibilitatis est. Jaceat itaque et iste quem diximus pro dilatione punitionum earum quæ ex Providentiâ modus eruditivus patientiam in ipsum aspicere. Si itaque et illum intelligemus sermonem (oportet enim in nobis ignotas plures recogitare eorum quæ fiunt causas, aliis secundùm aliam factis). Si igitur et illum intelligamus sermonem qui ait Deum prospicere habitus animarum, à quibus peccantes existunt; et hoc et ubique τὸ secundùm dignitatem determinare punitionibus omnibus, quanto, et quali, et tempore. Neque enim eadem omnibus, neque æqualis omnibus, neque secundùm idem tempus convenit punitio. Sumemus utique, ut æstimo, et hinc aliquam quæsiti solutionem. Etenim hoc scilicet, has quidem citiùs purgari, has autem tardiùs, et principium aliud aliis esse purgationis, maximè conjectare id quod secundùm dignitatem animarum ait. Quid enim si eæ quidem non à vitâ, sed habitum habente aliquam passionem peccaverunt; hæ autem ab aliquo velut indurato in ipsis habitu, nonne palàm qualiter iis quidem consequi oportet operationis pœnam aversas ipsas

facientem à talibus operationibus ut non per-negligi operationem, et iterùm atque iterùm agere talia in habitum instituantur; has autem tempore expectare, secundùm quod repleto habitu iis quæ secundùm ipsum operationibus, punitio locum habebit post maturationem et ἀκμὴν (*) superinducto supplicio. Quid autem si eæ quidem propter cognitivum animæ discretionem non habens deliquerunt, vitâ sanè se habente, eæ autem vitam habent λελωβημένην, id est minoratam cum ortali cognitione; nonne et in iis evidens punitionem iis quidem mox superductam adducere ad attentionem neglecti; iis autem dilationem sortitis in tempore congruenti majorem et efficaciorem profectum procurare propter causas quas diximus, non ente interiùs in ipsis suscepturo curationem in instanti, propter omnimodam, ut dictum est, λώβην, id est minorationem. Quid autem si et tempora aliqua fatata sint habituum malignorum, et periodi adducentes celeriorem solutionem ipsorum aut tardiorem, sicut et corporalium ægritudinum. Nonne et hoc manifestum quòd et propter hoc iis quidem existet citiùs punitio; iis autem post amplius tempus propter universi ordinem devenientium ex Providentiâ

(*) In margine : *subducto*.

per hunc in animas quæ in generatione, et complexis tùm fatatis legibus providentionalibus legitimis. Tot igitur entibus modis, et adhùc pluribus, nobis quidem incognitis, Providentiæ autem provisis, secundùm quos congruit, has quidem animarum simul cum peccatis puniri, has autem non simul; et eo quòd secundùm dignitatem in iis ente non omni dignitate, ente citiùs permutari à pœnâ quæ super peccata, non oportet Providentiam accusare pro dilatione; sed quærere causas propter quas verisimile ipsam super mansuetas reddere punitiones quibusdam animarum : aliis autem pro recentibus peccatis correctiones adducere inexcusabiles; et ut non omnia tardè punitorum percurrentes dicamus, nonne et illud oportet considerare, quod vitâ humanâ existente permixtâ, et sæpe magna quidem peccante, habente autem aliquam magnitudinem, et ad magna dirigere secundùm naturam; nam magnarum naturarum utrumque, ut ait ille, verisimile Providentiam et propter ista ingeri dilationem punitionis pro peccatis, ut non humiliatè (*) punientibus, utentes autem magnitudine naturæ magna dirigant; et propter illorum directionem assumant quam non

(*) Al : punitionibus.

habebant idoneitatem purgationis super magnis peccatis. Assequuntur enim utrisque quæ oportet : iis quidem bonorum apponens; iis autem velut sectiones et adustiones medicorum. Si igitur et apud Ægyptios lex erat, prægnantem judicatam morte dignam donec utique pepererit non morti tradere; quid mirum Providentiam delinquentem morte digna, potentem autem parere non quasdamcunque actiones; sed tanquam naturâ magnâ utentem, supernaturales quasdam, conservare ad illas; sed non comprimentem iis quæ pro peccatis mortibus hebetare actionum directiones. Et veniet tibi etiam in iis ab historisatis ad horum fidem multus catalogus. Si enim Themistocles pro iis quæ egerat juvenis ens confestim solvisset vindictam; quis utique eruisset civitatem à Persicis malis ? Quis etiam fuisset Πυθίας id est responsi expositor?. Si Dionisius in principio tyrannidis, quis utique Siciliam à Chalcedonibus liberasset insuscitabilem fore expectatam? Si Periander punitus fuisset non post multum aliquod tempus, quis utique Apolloniam? quis etiam Leucadiorum gaudiosam insulam? quis etiam Anaxorium eripuisset à sibi adversantibus? Quid igitur inconveniens Providentiam in quibusdam propter has causas magnarum naturarum directiones exs-

pectare et super iis adducere morosam pro peccatis punitionem non auferentem ab agere magna bona celeritate vindictæ eos qui magna mala egerunt, sicuti vultuosantem ad ipsos : sed non ad ipsam convertere, et cadentes erigere nactitantem. Et etiam secundùm aliam rationem Providentiæ judicium bonificabit utique quis, hoc tempus considerans quantum est, non apud nos tenuiter intuentibus, et generationis locum quantus est; parvum enim est utrumque et quod usque ad senium tantùm. Apud illam ? et non apud illam solùm : sed et apud eas quæ extrà generationem animas quantum quod apud nos indivisibile tempus ? Et iste locus in quo vivimus corpora circumferentes omninò parvus ad magnorum peccatorum punitionem, τίσεως autem carceres et quæ in inferno loca, multa utique quædam, et inenarrabilia, et multitudines tormentorum inexcessibiles omnibus qui qualitercumque ibi sunt. Si igitur et tempus humanæ vitæ ad Providentiæ oculum nihil est, et locus iste ad punitionem ; et propter hoc utique verisimile utrumque contemni ; et dilationem temporis respicere ad translationem opportunarum magnarum pœnarum, à minoribus ad majora justitiæ observatoria ; et à loco habente cum suppliciis etiam ἐυπαθείας id est boni passiones

ad solum suppliciorum locum; ut et in hâc brevitate solâ δίκην suspensam habentes prodeuntem occultè graviter ferant excitantem eas quæ in ipsis phantasias in supernis, et vigiliis peccatorum et arguentem ipsos à seipsis judicatorium habentes pro iis quæ egerunt remordeant, et post hoc quæ priùs in seipsis viderant deforis videant superducta, et in locis in quibus sint deserti, ab iis quæ qualitercumque possunt delectari. Omnis enim qui injusta egit mox subjectus est δίκῃ, et τὸ dulce injustitiæ veluti escam degustatus, anxiatus reliquo perseverat tempore punitionis in vivendo, præmiis punitionem meditans; propter magnitudinem enim punitionis non simul tota fit adjectio. Excitare autem remorsiones animæ ingeniatæ sunt præcursales ipsis maximarum passionum. Aiunt enim et Apollodorum tyrannum visionem vidisse verberatum seipsum et decoctum à qualibus quibusdam, et suî ipsius cor ex lebete clamans: Ego tibi horum causa. Ptolemæi autem Cerauni vocantis amicos, putare se ipsum in somnis vocari ad judicium à Seleuco, vultures autem ibi consedere et lupos judices. Talia malignis præludia præincipiunt appensarum punitionum secundùm appositionem suî ipsarum illatarum peccatis. Hæc igitur quidem vix veluti fluctus pernatassimus.

9. Post hæc autem consideremus nomen in aliam anomaliam aspicientes, apparentem ex iis quæ à Providentiâ fiunt; quandò peccantibus alteris entibus puta patribus et superioribus iis, in progenitos δίκη dicitur cedere quamvis dicant, si quidem solvissent illi peccatorum δίκην, superfluum et ridiculum Providentiam aliud adhuc iis qui post ipsos ordinasse supplicium; tanquam nihil aliud quàm supplicia inferri in homines volentem. Si autem in peccantibus dimissâ pœnâ in alios ipsam transponit, eos qui non peccaverunt neque τὸ non justè agere diffugit, si injustum quidem negligit; ei autem qui non injustè egit injusti superducit δίκην. Quod autem peccatorum progenitorum δίκας sustinere dicuntur quidam et revelationes et τελεταὶ manifestant hoc, et etiam λύσιοι quidam Dii purgare ab iis affirmantur. Providentiâ igitur ente, et eò quod secundùm dignitatem assequente Providentiâ, quomodò hæc rationem accidendi principiis iis habent sufficientem? Iis itaque secundùm locum hunc dubiis entibus, dicatur. Primò quidem quod omnis civitas, et omne genus unum quoddam animal est, majori modo quam hominum unusquisque, et immortalius et sanctius: etenim unus πολιοῦχος, id est præses multitudinis ut uni animali civitati præest, et ὁμόγνιος id est

caput generis unus et uno toto genere, et periodus una communis civitati est; et generis equidem secundùm eadem concludens utriusque vitam et mores: ii quidem aliorum; ii autem aliorum et civitatum et generum; tanquam utique ὁμόχρονος id est contemporaneum eâ quæ in iis ente vitâ, et corporum magnitudines et pecuniæ, differentes et figuræ et motus tanquàm utique unâ naturâ per civitatem totam et genus unumquodque eorum quæ in civitate pertingente; et hanc quidem unam, hoc autem unum faciente. Si igitur et Providentia una et Fatum circà hoc unum; et vita ejusdem speciei, et natura ejusdem radicis, quod ingenium non est aliud unum, civitatemque et genus vocare, et tanquàm de uno utroque horum differentium jam facere rationes, et eo quod singulis nobis sit longævius aliud et divinius, et omni magis assimilatum, et secundùm comprehensibilitatem minorum aliorum aliquid; cùm et secundùm ipsam quæ ad æternum congeneitatem. Si igitur est, sicut ostensum est, aliquid unum et civitas unaquæque et genus unumquodque, quid miramur si ea quæ progenitorum et usque ad pronepotes exsolvuntur? Et civitatum vita desuper tanquam finem evolvens una ens actorum in aliis temporibus aut meliorum aut deteriorum, in aliis habet retribu-

tionem. Non enim unumquemque nostrum solum eorum quæ egit alio tempore fructum habentem, et recipientem aut vindictam Providentia ostendit, sed et civitatem ut unam, et genus ut unum, et hoc aliud : non neglectis quidem neque primis agentibus. Neque enim fas aliquid negligi, Providentiâ ente. Et posterioribus autem propter eam quæ ad illos ut ad capitalem compassionem, et propter eam quæ cum ipsis ut in unum aliud consummationem suscipientibus ab illis provenientem partem : geniti sunt enim ex illis, et communem habent cum ipsis vitam et naturam; quare meritò et honorantur et puniuntur propter illos. Si autem omnibus unius partibus entibus, et aliis coaptatis aliis, non qui propè; sed qui remotiùs, similia iis qui ante sortiuntur, nihil æstimo mirum. Neque enim partium omnium eadem ad omnes similitudo; sed harum quidem major; harum autem minor, neque proportio eadem, sed hæc quidem colligans magis, hæc autem minus; et hæc quidem non, eo quod propè habet τὸ magis aut τὸ majus; nihil enim prohibet quæ remotiùs magis assimilari quam propinquiora. Et hæc etiam ab operibus medicinalibus manifesta; angis enim ægrotantibus non quæ propè, sed quæ ex opposito adurunt; et hepate ente turgido epigastrium laxant; et boum ungulis

mollificatis ungunt non proximas partes ungulis, sed cornua; Fiet enim ipsis non per ea quæ propè sed per compatientia effectus in indigentia sanatione. Primi igitur delinquentes omnes solverunt pro peccatis vindictam; et per eos qui posteriùs compatientes ad ipsos pertransit aliquid et in illos occultè; et neque isti patiuntur injustè, sed entes propinquioribus magis illis assimilati, à simili vitâ et compatiente similia sortiuntur à Providentiâ. Si autem oportet et hoc dicere (*) transcorporationes animarum admittentibus, et delationes in diversas vitas; placebit utique et dicere illorum esse qui prævixerunt animas in aliis factis secundis, aut honoribus fruentes pro iis quæ in prioribus egerunt vitis, aut suppliciorum decentem retributionem suscipientes. Et hoc etiam ab historiâ manifestum. Aiunt enim et magnum Apollonium eo qui à Diis honore in illâ vitâ sortiri et divinâ vitâ, qui in priori vitâ salvavit mulierem virginem (**) secuto tempore acquisitivâ degentem vitâ. Quid igitur adhùc inopinabile et vindictas solvere translatas in altera corpora pro iis quæ in aliis corporibus? Neque enim (***)

(*) In margine : *metempsycosin.*
(** In codice : *secum tempore acquisitivâ degentem vitâ.* In margine : *secuto tempore acquisitivâ de degente vitâ.* Vid. annot.
(***) Al : τύχουσαι τῆς τυχούσης.

contingentes animæ contingentibus associanter generibus; neque in civitatibus contingentibus inhabitant. Quare etsi non eædem existunt entes propter eam quæ secundùm dignitatem inhabitationem huic generi coordinatè, et debitum generi supplicium secundùm dignitatem hæreditant, multò utique magis easdem entes subduci vindictæ omninò necessarium; velut in fune larvâ et calceamentis et stolis amictas et putatas alias esse; non potentibus videre ipsas nudas. Etenim in vitis nostris, dramati quidem proportionalis tota generis periodus; factori autem dramatis hujus fatum, iis autem qui ad drama faciunt animæ, sæpe quidem aliæ et aliæ, sæpe autem eædem ad implentes fatalem hanc funem: sicut ibi iidem hypocritæ, id est qui sub larvis fiunt; quandoque quidem Piresii (*), quandoque autem OEdipodis dicentes verba Præmiat autem Providentia animas, et honorat propter alia , alias et deshonorat propter similitudinem vitæ, et ipsas propter ipsas in aliis vitis propter identitatem latentem, aspicientes infatatam præparationem permutatam entem. Sed hoc quidem nullus utique inconveniens existimabit easdem entes suî ipsarum gratias, et honorari et inhonorari appa-

(*) Fortè Tiresiæ.

rentes alias propter vitas, alias entes, alias verò propter alias puniri, videtur quidem esse mirabile. Est autem et hoc rationem habens propter, ut dictum est, vitæ suborientem similitudinem, Providentiâ, veluti plantæ quamdam radicem malignam excidente, quam illi præaspicere facilè. Etenim scorpionibus congeneratur aculeus, et viperis virus; et nos quidem percussi ab ipsis cognoscimus, quod virus et quis aculeus. Est autem in universo cognoscens hoc et ante percussionem. Eodem igitur modo et Providentia existentes nequitias animabus congeneas prioribus peccantibus aspiciens fert supplicium super ipsis: quamvis non egerint quæ illi naturam. Similem habentes præinterimens malitiam, sicut epilepsiâ suborientem. Ut enim excrescentiæ extremitatum, et nigredines et signa patrum in filiis aut genitis non apparentes repullularunt in horum natis; sic et morum proprietates erumpunt in plus distantibus quas aliis quidem ignotas esse, uni autem omnia cognoscenti et cognoscere dandum et præexistimare; palificare autem similitudinem per hoc, quod videtur illis extendere vindictas assequentes iis quæ ab illis peccata sunt. Hoc quidem igitur et per hæc sit palàm. Et nosci etiam à meipso in aliis elaboratum.

10. Finem autem dubiorum apponam, decimum et ipsum, ut aiunt, colophonem. Providentiâ enim, ut dictum est, uno hoc valde laudato, omnia et cognoscente et in bonum reducente, quomodò et angeli providere dicuntur et dæmones; si autem velis et heroes et animæ cum iis condispensantes cum Diis mundum. Oportet enim utique in iis nos Providentiæ speciem determinare, quæ sit, non adhuc secundùm unum et hos providere discentes quod utique Diis existentiam characterisare dicimus, si non dæmon et angelus et anima et heros, Deo idem. Omnis equidem Deus, ut dictum est à me, ut priùs secundùm τὸ unum habet esse Deus, quòd utique ante intellectum dicimus existere bono idem extans, et ex bono procedens. Duplicibus autem unitatibus entibus, sive etiam bonitatibus quas bonum illud produxit ens causa utrorumque, et altero modo unum. Et iis quidem ἀυτοτελέσι id est per se perfectis; iis autem dispersis in participantibus causis; tripliciter enim, et τὸ unum et τὸ bonum; aut secundùm causam, puta primùm. Etenim bonum illud et ex se ut causa bonorum omnium, et unitatum, aut secundùm existentiam, puta unusquisque Deus unum et bonum existens: aut secundùm participationem puta quod in substantiis unum

ut bonum, propter quæ et unita est omnis substantia, et boniformis est omnis Deus; et si unitas sit; sed αὐτοτλέσι id est per se perfectis unitas est non alterius ens, sed suî ipsius. Omnis autem intellectus, et anima omnis participans quodam uno : quòd enim unum est quo anima participat et quo participat intellectus, unialis est. Sic enim et quiquidem unus et omnino perfectus intellectus causa omnium intellectuum, qui autem ab ipso intellectus, ii quidem αὐτοτελεῖς, id est per se perfecti partialiter unusquisque ens; quæcumque quidem totaliter omninò perfectus intellectus : et hic quidem secundùm aliud aliquid τὸ partiale habens, hic autem secundùm aliud formatum et finiens : hic quidem in lunam; hic autem in solem; hic autem in aliam aliquam contentarum in omnimodè perfecto specierum; hic autem illustratio ab iis in animas intellectuatas, propter quas et eæ intellectuales secundùm participationem entes intellectiformes et sunt et dicuntur, et sursùm tendunt ad intellectum, quæ quidem animæ τὸ αὐτοκίνητον id est per se mobilitatem habentes communem omnium, quæ autem intellectu participantes intelligentes; et harum quidem existit secundùm participationem, ut dictum est, τὸ intellectuale. Si

igitur et animam videamus primam, et eas quæ ab hâc animas duplices, et eæ apparebunt, et eæ quidem substantiales et separabiles à corporibus, eæ autem in corporibus illustrationes ab iis quæ secundùm substantiam animabus. Etenim animatum secundùm participationem animarum quædam anima in ipso facta, quam vocet quis ἐντελεχείαν, cui amicum sit vocare animata vincula. Secundùm unamquamque igitur principalium ὑποστάσεων animam dico et intellectum et bonum numerus ex unâquâque. Sed iste duplex, hic quidem per se perfectarum existentiarum; hic autem illustrationum in ea quæ deinceps. Quare et si non Dii, neque unitates simpliciter, angelique et dæmones ante nos, et heroes et animæ cum iis nostræ participant, quæ quibusdam unitatibus, et sunt uniales; primæ quidem, qui à Diis ipsis dependent, secundariè autem qui per illos medios ipsis conjuncti : secundùm tertium autem, ut aiunt, ordinem, qui iis submissi, et extremè nos. Etenim in nobis injacet aliquod secretum unius vestigium, quod et eo qui in nobis intellectu est divinius, in quod et consummans anima et locans seipsam divina est, et vivit divinâ vitâ secundùm quod et huic licitum. Dii quidem itaque provident omnes;

etenim sunt quod sunt unitates, ut dictum est, omnes. Angeli autem et dæmones , et heroes secundùm quòd habent aliquod semen et ipsi unius, provident non secundùm quòd viventes, aut intelligentes sunt, sed horum quidem utrumque, aut moventes ipsos enunciat utriusque mobilia solùm, aut cognoscentes omnia solùm. Animæ enim movere; intellectûs autem cognoscere proprium, quæ et omnibus existunt animabus, et omnibus intellectibus; providere autem est ejus quod in ipsis unius. Secundùm quòd enim mirantur Deos , secundùm hoc ipsis provident omnibus. Si autem primè providens Deus, quia et primè bonum; animæ autem post hos, quandò secundùm unum illocantur, et divinè operantur, et provident cum Diis et cum melioribus nobis generibus inhabitudinaliter; quibus et illi, et ipsorum Providentia non in rationibus conjecturativis futurorum, sicut politicorum qui hìc; sed in uno animæ illustrationem sumens. Et per hæc circumlustrare uniali lumine Deorum vident ἀχρόνως id est intemporaliter quæ in tempore, et indivisibiliter divisa, et quæ in loco omnia sine loco, et sunt non suì ipsarum, sed illustrantium. Et animabus quidem hæc quandòque accidit passio. Angelus autem antè

ipsas, et aliis generibus semper adest; propter quòd et semper provident meliori modo, quàm secundùm ratiocinationem operantes; non consequentes iis quæ fiunt, sed omnia videntes secundùm τὸ unum in Diis, secundùm causam sive intelligant, sive intelligantur talis operationis submissionem non habentes. Ab animabus quidem igitur per semper providere differunt, ut diximus; ab ipsis autem Diis, quorum tunc ὀπαδοὶ, id est assequentes, per non secundùm totos seipsos providere, sed secundùm divinissimum suî ipsorum, et secundùm quòd conjuncti sunt cum Diis. Illorum quidem enim unusquisque unitas; horum autem unusquisque unialis: habens igitur aliquod et aliud præter unum, uno quidem imitatur eum qui antè se Deum, et à quo dependet; alio autem secundùm aliam operationem vivit; et est secundùm unum quidem existentia uniuscujusque; secundùm non unum autem τὸ ens quod in ipsis cujus existentia. Hoc autem cognito et alia quæcumque de Providentiâ dicta sunt, et iis adaptare liceat secundariè, excepto quòd et unitatem eæ quidem erunt et in iis totaliorem; eæ autem partialiorum habentes virtutem, sicut et divinorum. In omnibus autem primum, ut virtute omni, sic et Providen-

tiâ melius; si autem et providere illud dicere audeat quis, sed ut desiderabile omnibus, et cujus gratiâ omnia, et ut causa Providentiæ; propter bonum enim Providentia et Deorum est, et eorum quæ post Deos omnium, ut et res manifestant; et qui hæc explicuit Plato, ut diximus inchoantes hunc sermonem.

PROCLI

DE MALORUM SUBSISTENTIA,

LIBELLUS,

INTERPRETE

GUILELMO DE MORBEKA,

ARCHIEPISCOPO CORYNTHI.

ARGUMENTUM.

1. In primo capite hæc maximè persequitur Proclus, ex Platonis sententiâ : 1°, An sit malum? 2°, Si sit, utrùm in intellectualibus? 3°, Si in sensibilibus, nùm secundùm causam principalem? 4°, Si non sit secundùm causam principalem, an substantia aliqua ipsi danda, an penitùs ponendum ἀνούσιον et ἀνυπόστατον? 5°, Et si est hoc, quomodò subsistit, principio altero existente, et undè incipit, et usque quò procedit? et adhùc quomodò Providentiâ existente est malum et undè est? *Si non solùm instituit bonorum naturam Pater, sed et vult nihil esse usquàm malum, quâ μηχανῇ vel arte subsistit malum, quod conditor subsistere non voluit? Non enim alia quidem ipsum velle, facere autem alia licitum, sed velle et facere in divinis simul sunt et conjuncta. Quarè non solùm involitum Deo*

malum, sed et ἀνυπόστατον, non tantùm illo non faciente (nam hoc ne quidem fas cogitare) sed nec esse faciente.

Respondet Proclus malum physicum hoc est corruptivum cujusque substantiæ potentiæ, operationis, non esse malum, sed bonum, quià propter bonum, et quià ex corruptione generatio, quâ constat mundus, et universi ordo ornatur. Non dari autem malum ἄκρατον et αὐτόκακον, æternamve ideam et εἶδος mali, ac substantiam, sed morale etiam malum esse bono mixtum atque ut bonum, à Deo; ut malum ab aliâ causâ impotente; nihil enim esse malum hoc, nisi minorem majoremve declinationem, recessum, defectum, et privationem ab αὐταγάθῳ, et tantùm bono, velut tenebras à Sole. Esse debilitatem et absentiam potentiæ in operando, non potentiam : partialibus malum, Universo non malum.

2. Malum nec in Diis nec in triplici

ἡγεμονεία meliorum generum : hoc est, nec in angelis (*quomodo enim Deorum nuntios et elucidatores vocabimus, si malum qualitercumque in ipsis?* Qui imaginem illorum gerunt et in προθύροις versantes de bonitate ipsorum participant), nec in dæmonibus nec in hæroibus. *Aut præter naturam ipsius faciet Deus, mala generans, aut omne subsistens inde erit boniforme et ἔκγονον manentis in ipso bonitatis. Sed neque ignis, aiunt, infrigidare, neque boni malum à se ipso producere. Duorum igitur alterum, aut neque esse malum dicendum malum, si deitùs : aut esse et non deitùs esse.* Contrà eos qui in dæmonibus malum πρώτως esse docebant, ita disserit : *Sunt aliqui, qui et passiones dæmonibus tribuunt, alii secundùm naturam quandò mortes ipsorum et generationes alias et alias trogœdizant. Alii ex electione solùm, quandò nequam quosdam et malos nominant dæmones, quos et animas inquinare et ducere ad materiam, et eum qui sub terrâ locus, ab itinere in cœlum detra-*

hentes.—Hos rogare oportet, utrùm dæmones, quos malos esse dicitis, et sibi ipsis esse dicitis tales, aut non sibi sed aliis? Nam si sibi ipsis mali, duorum alterum: aut manent in malo, sempiterno tempore; aut transmutationis sunt susceptivi. Et siquidem semper mali, quomodò quod ex Diis subsistit semper malum? Melius enim non esse omninò, quàm semper malè esse. Si autem transmutantur, non sunt substantiâ mali, sed habitudine, in quibus melius et deterius et vitæ alia species. Dæmones autem semper omnes in dæmonum ratione, et in suo ordine singuli; si autem sibi ipsis quidem boni, aliis autem mali, quos ad deterius ducunt, simile ac si quis doctores vocaret nequam, et pedagogos quosdam, qui castigatores peccatorum ordinati non permittunt persequentibus fluctuosè meliorem ordinem pro conveniente ipsis. Aut si quis ipsos, ante sacra stantes et inquinatum detinentes extrà περιβολὴν, *id est cortinas, malos nominaret, quià participatione interiorum prohibent. Erat igitur malum non extrà manere dignis, sed esse talis ordinis et tali pro-*

hibitione dignum. Si igitur et ex dæmonibus in mundo alii sursùm ducunt animas, alii nondùm valentes ascendere custodiunt in suî ipsorum moribus, neutros utique meritò dicemus malos, neque illos separantes, neque hos detinentes. Oportebat enim esse et hos qui inquinatum et progressu in cœlum indignum, in eo qui circà terram loco coercentes habent. Non ergò malum neque in iis ratio adinvenire videtur; secundùm enim ipsorum naturam singuli faciunt quæ faciunt, et semper eodem modo, hoc autem non malum.

3. In animabus malum debilitas non semper et unicè adhærendi melioribus, vero et bono : descensus indè ad deteriora et oblivio, atque in corpore versantibus inclinatio κακεργέτις, et à ratione dissidium. Sunt quibus τὸ πρώτως κακὸν et αὔτοκακον materia : et animabus debilitas per casum in materiam. Sed negat hoc Proclus, et esse etiam ex Deo corpus et materiam, ambo Dei γεννήματα profitetur ;

materiam τὸ πρῶτον ἀόριστον, substantialemque infinitatem perinde ut corpus mixtum à Deo, unâ causâ dependere : Animas verò peccasse, antequàm in materiam detruderentur. Non esse duo principia : Materiam nec bonum esse nec malum, sed necessarium et ab αὐταγαθῳ imo gradu distans.

4. Bonorum causa una, æterna, determinata, universalis, factiva Deus : malorum causæ multiplices et infinitæ aliæ animabus, aliæ corporibus, fluctuosæ, indeterminatæ, inordinatæ et singulares, naturam animarum et corporum ex necessitate circùm ambientes ex impotentiâ incommensuratione ἀσκόπῳ, inharmonizatione et debilitate, deteriorisque victoriâ. Bona habent ὑπόστασιν, mala παρ' ὑπόστασιν. Bonum species, malum sine specie ac velut privatio.

5. Malum habet agere et posse à contra-

rio bono, quòd debile et inefficax propter mixturam mali fit, et malum efficaciam et operationem transsortitur propter boni præsentiam, in uno enim ambo. Sic in corporibus quod præter naturam est, debilitat id quod secundùm naturam, latitante naturâ ad operandum, et ordine (in quo bonum) soluto. Sic in animabus malum quandò vincit bonum, utitur illius potentiâ ad suum, scilicet eâque rationis, et inventionibus ad concupiscentias; et tradunt invicem ex suî ipsorum naturâ, hoc quidem de potentiâ, hoc autem de debilitate: Quoniam secundùm se, malum neque agere natum est neque posse: omnis enim potentia bonum, et omnis operatio extensio potentiæ est. Quod et Plato sciens, injustitiam ipsam secundùm se et debilem et inactivam esse ait; justitiæ autem præsentiâ et potentiam habere et ad agere duci non manentem in suî ipsius naturâ: neque in ἀζωίᾳ privatio solùm, quoniam et præ-

jacens ipsum vitale ens, dat et malo vitæ participationem. Vita autem omnis potentia secundùm se : in potentiâ autem alienâ factum malum contrarium est bono, suî ipsius potentiâ ad adversari utens : et magis quidem potentiâ inexistente majores operationes et opera mali, minùs autem, minores. Jam et in corporibus naturæ potentiis simul et quæ in ipsis desinit præter naturam operatio, et hæc eò quòd præter naturam, tunc magis existente soluto omniquaque ordine. Quare et in animabus majora quidem à minori malitiâ, minora autem à majori operâ : solificata enim à contrario, secundùm turpe quidem ipsius et informe augetur, secundùm virtutem autem et operationem minorata, debilis simul et inefficax est. Non enim ab ipsâ potentiâ, ut utique et augmentatâ etiam potentiâ ad majus transitio esset : sed ex præsentiâ contrarii, puta si et caliditatis potentiâ utatur ad suî ipsius opus frigiditas

vincens et subjacens illius potentiam. Deficiente igitur contrariâ naturâ et eò quòd magis defectu ad privationem habet τὸ magis, ea autem quæ virtutis submissione ad facere est debilior, malum quidem est magis, agit autem minùs.

6. Et quomodò potentia esset ens malum, si omnis potentiæ opus salvare ipsam in quo est, malum autem dissipat unumquodque cujus est malum. Est ergò malum inefficax et impotens secundùm se, si autem, et involuntarium est, ut ait ille, et involitum erit utique : et sic primissimæ trinitatis boni privatio, voluntatis potentiæ operationis. Bonum quidem enim et volitum est, et potens et efficax secundùm ipsius naturam : malum autem involitum et debile et inefficax. Neque enim volitum ulli quod ejus corruptivum, neque potentiæ quod potest ipsa corrumpere, neque operationis τὸ non secundùm potentiam habere ὑπόστασιν ipsius. Sed sicut mala appetunt ut

apparentia ipsis bona, et est malum iis apparens, volitum propter mixturam boni tale dicimus: sic utique et potentia in malo et factio est apparenter, quià non secundùm se neque quà malum, sed extrinsecùs, cui et παρυφέστηκε, id est, juxtà extitit, et ad quod dicitur malum. Hoc ergò et mihi videtur et qui in Theæteto Socrates ostendens potentibus aliqualiter assequi ipsa, neque privationem neque contrarium bono malum dicere, neque enim privatio facere aliquid potens, aut totaliter potens; neque contrarium quod secundùm se, neque potentiam neque operationem habet: sed sic aliqualiter sub contrarium ipsum nominare, quod secundùm se quidem est privatio, quià autem non omninò perfecta est privatio, sed similiter cum habitu transsumens de potentià, inde et de operari in contrariationis partem constituitur, et neque privatio est perfecta, neque contrarium, sed sub contrarium bono.

7. Tria hæc quæ debilitari possunt, et in quibus est malum, anima particularis, animæ idolum (in animalibus) et corpus. Corpori *præter naturam esse* : animæ idolo, *præter rationem esse* : animæ, *præter intellectum esse*. Secundùm rationem vitæ defectus, *ægritudo* : at ignorantia et intellectûs privatio, turpitudo, sive circà διανοίαν, sive circà opinionem, hoc est jam scientiæ, jam artis inopia. Turpe autem et ægritudo aliter quidem in cognitionibus, aliter autem in impetibus. Et enim appetitus non secundùm rationem, et sensuum autem multi et phantasiæ præcipites, quibus quidem vita in actione appetitibus contrariantibus : quibus autem in speculationibus phantasiâ præter incidente et parum ipsarum et immateriale auferente. Indè phantasiæ inconvenientes aut consensus mali et electiones turpes, aut extrà et in actionibus variis, aut secundùm

iram, aut secundùm concupiscentiam factis. Et τὸ præter naturam duplex : est enim *turpitudo* quæ in corpore præter naturam, speciei enim, ut in monstris, est hoc debilitas et defectus. Et ægritudo ejus, eo qui in ipso ordine et commensuratione solutâ, ut in corruptione, morbo, dolore.

8. Multis malum meditatum quidem et intrà animam manens occultatur et bonificatur ut turpe et inconveniens. Actum autem quale est, evidens fit : manifestatur autem pœnitentiâ et animæ conscientiâ, velut ipsâ exprobrante sibi actum. Quoniam et medicorum artes ulcerum aperturis ad evidens ducentes passionem et intùs occultatam causam facientem ægritudinem, imaginem exhibent Providentiæ operum, et factionibus turpibus et passionibus admittentis, ut utique immutata ab eo qui in ipsis conceptu et sub causato et inflato malis habitu principium periodi et

vitæ sumant melioris. Quæcumque autem intùs sunt passiones ipsius, ipsum malignantis bonum habent, secundùm quòd semper ad proprium ducunt animam, cujus electiones in ipsis habent δίκην, ità quæ in animabus lex ducit unamquamque ad suum, et eam quæ ex Providentiâ dignitatem.

9. Non potest esse malum, si non contrarium cogitetur malum, quoniam boni gratiâ omnia et ipsum malum; sed omnia gratiâ boni. Deus incausativus ἀναίτιος malorum, nusquam enim malum, quà malum, inde, sed ex aliis causis et quibus generare non secundùm potentiam, sed propter debilitatem existere dictum est. Propter quod mihi videtur Plato circà regem omnium omnia ponens et illius gratiâ omnia, et quæcumque non bona, phantasiata enim ut bona, et hæc entium sunt similiter bonorum, omnium causam illud

appellare et non semel omnium, (neque enim malorum , sed et horum incausativum) , et omnis entis causam , etenim horum tanquàm entium , et quâ bonum unumquodque. Si itaque hæc rectè dicimus, et omnia utique ex Providentiâ erunt, et malum habebit locum in entibus. Quare et faciunt Dii malum sed tanquàm bonum; et cognoscunt ut omnium unialem habentes cognitionem, impartibiliter quidem partibilium, boniformiter autem malorum, unialiter autem multitudinis. Alia enim animæ cognitio, et alia intellectualis naturæ, alia Deorum ipsorum : hic quidem *αὐτοκίνητος*, sive ex se mobilis, hic autem æternalis cognitio, hic autem indivisibilis et unialis ipso uno omnia et cognoscens et producens.

PROCLI

DE MALORUM SUBSISTENTIA.

Mali naturam, quæ sit et undè habet generationem, quæsiverunt quidem et eorum qui antè hos aliqui, non superfluè, neque aliorum gratiâ eam quæ de hoc theoriam transeuntes; sed ipsum secundùm se malum sive est, sive non; et si est, qualiter est; et undè in esse et hypostasim venit, hæc considerantes. Nihil autem deterius etiàm nos aliterque et vacationem habentes scribere breviter quæ horum singuli dicunt rectè, et antè hos quæ divino Platoni de malorum essentiâ speculata sunt. Nam illorum dicta intelligentes faciliùs et comprehensioni quæsitorum propinquiùs semper erimus, Platonis invenientes intelligentiam, et velut lumen accendentes nobis iis quæ indè quæstionibus.

1°. Sive igitur est, sive non malum primò considerandum. Et, si est; utrùm in intellectualibus est aut non? et, si in sensibilibus, utrùm secundùm causam principalem consistit, aut non? Et si non; utrùm substantiam aliqualiter ipsi dandum, aut penitùs

insubstantiale ipsius esse ponendum? et, si est hoc; quomodò subsistit, principio altero ente? et undè incipit, et usque quò procedit? et adhuc quomodò Providentiâ ente, est malum, et undè est? et totaliter quæcunque de ipso quærere in commentis consuevimus. Super omnia autem et præ omnibus Platonis de ipso doctrinam sumendum, aut nihil reputabimur tractasse nobis ab illius theoriâ decidentibus.

Principium igitur de ipsis speculationis secundùm naturam sit: utrum entium est malum aut non. Etenim qualiter esse hoc possibile quod omninò est expers principii entium? neque enim lumine tenebras, neque virtute malitiam participare possibile, neque bono malum. Sicut igitur si lumen esset prima causa, non utique esset in secundis tenebra, ut non generationem à fortunâ et aliundè quàm à principio: sic quoniam bonum causa omnium, nusquàm entium oportet malum esse. Sive enim à bono etiàm hoc, quomodo adhùc bonorum omnium illud et ἀγαθῶν causa quod mali produxit naturam? Sive non indè; non erat ergò omnium bonum, neque principium omnium entium; si quidem malum in entibus ordinatum diffugit eum qui ex illo progressum. Totaliter autem, si omne qualitercunque subsistens

ex ente subsistit; quod autem ente participat necesse et uno participare. Simul enim ensque et unum; antè ens enim unum. Fas autem neque erat, neque erit sæculis aliter quàm cum suprà positis facere quæ faciunt: intellectum quidem cum vitâ, vitam autem cum ente; omnia autem cum uno. Oportet utique et malum rursùm duorum alterum pati; aut neque ente participare penitùs, aut et qualitercunque ex ente genitum, simul et eâ quæ ultrà, participare causâ, et rursùm quæ iis consequentia; et velut deinceps aut non esse principium; aut neque esse malum; aut neque factum esse malum; quod enim expers entis, non ens; et quod ex primâ causâ, non malum. Utroque autem modo nusquàm dicere malum necessarium. Si autem sicut diximus bonum suprà ens et fontem entium, quià omnia qualitercunque entia et genita secundùm naturam bonum appetunt; quomodò est malum unum aliquod entium? sed erit à tali appetitu exclusum. Multò ergò opus est malum esse; quià bono aliquod omninò subcontrarium esse necesse. Subcontrarium enim omninò quomodò utique expetet contrariam naturam? bonum autem non appetens esse aliquid entium im-

possibile. Omnia autem entia et facta sunt, et sunt propter desiderium istud, et salvantur secundùm hoc. Quare si malum contrarium bono, malum non est æternum. Et quid oportet dicere multa? Si enim ultrà τὸ esse τὸ unum, et quam dicimus boni naturam, ultrà ipsum esse malum. Dico autem non esse τὸ simpliciter; etenim simpliciter ente bonum melius. Duorum igitur alterum, si non ens est, nullatenùs ens multò magis neque malum est, quod et nullatenùs ente ἀμενηνότερον id est immansivius, ut pronunciavit sermo: multùm enim à bono distat malum quàm non ens. Significant autem qui τὸ non esse antè malè esse ponunt, quod autem ab illo remotius ἀνούσιον id est sine essentiâ magis propinquiori. Ipsum ergò τὸ nullatenùs ens est magis quàm dictum malum. Multò igitur magis omniquaque non ente, non est τὸ malum. Si autem et ut Platonis sermo non solum instituit bonorum naturam hujusmodi pater; sed et vult nihil esse nusquàm malum quæ est ars (*) subsistere malum involitum conditori ad hypostasin? non enim alia quidem ipsum velle; facere autem alia; licitum,

(*) Μηχανή.

sed voluntas simul et factio erat in divinis substantiis. Quare non solùm involitum ipsi malum, sed et *ἀνυπόστατον*; non tanquàm utique illo non faciente (hoc autem neque intelligere fas) sed tanquàm neque esse faciente. Etenim voluntas erat, non ut fieret ab ipso malum, sed ut totaliter non esset. Quid igitur adhùc quod faciet esse, adducente ipsum ad non esse hypostato penitùs et patre ente? quid enim contrarium ipsi et undè? neque enim ex ipso τὸ maleficium (non enim fas ipsi) et, si aliundè, inconveniens. Omnia enim à patre quæ in mundo: hoc quidem ex se, ut dictum est; hoc autem velut operantibus aliis.

Quæ quidem malum exterminans ab esse ratio talis utique quædam erit; et talia utique nobis proferat probabiliter dicens. Qui autem contrariam huic vocem emittens, exiget primùm nos aspicere ad rerum hypostasim; et ad hanc respicientes sive malum et sive non enunciantes dicere intemperantiam ipsam et injustitiam, et quæcumque alia animæ malitias consuevimus appellare, ponentes sique bonum unamquamque harum tolerabimus dicere, sique malum. Si enim harum unamquamque bonum ponemus, duorum alterum utique dicere neces-

sarium, aut non esse virtutem contrariam malitiæ, toti totam, et eas quæ in parte proportionaliter; aut bono oppugnans non semper esse malum. Et quidem quid horum utroque fiet utique inopinabilius, aut ad rerum naturam minùs congruum? malitiæ enim contra pugnant virtutes, et qualiter contrà pugnant palàm et ex aliâ humanâ vitâ, secundùm quàm injusti quidem justis, intemperati autem temperatis contrariantur; et ex eâ quæ in ipsis, si velis, animabus dissentione, velut quandò incontinentibus ducit quidem ratio aliò, cogat autem passio: contrariantibus autem ambobus, vincitur quidem melius à deterioribus. Quid enim aliud est in ipsis, quàm sobrium animæ dissidere ad intemperatum morem? quod autem in contrariantibus ad iram, non alterum aliquid tale. Quid autem in aliis malis, in quibus dissidentem sentimus animam? totaliter enim apparentes malorum ad bona contrarietates multo priùs in ipsis sunt occultæ animabus et ultimâ in disciplinâ: et ægritudo hoc animæ, quandò quod in nobis melius, et quæ in ipso rationes bonæ inexistentes à terrenis vincuntur et vilibus passionibus. Hoc igitur quidem non et valdè stultum sit per plura rememorari. Si autem contrariæ quidem, sicut diximus,

malitiæ virtutibus, bono autem contrarium omninò malum; non enim nata est boni natura ipsa ad seipsam dissidere, sed veluti ἐκγονος id est genitura ens unius causæ et unitatis unius, similitudine et unione et amicitiâ tenetur ad ipsam. Et majora quidem bonorum salvativa minorum sunt; minora autem ornantur à perfectioribus. Necesse malitias omninò non solum ratione esse malitias, sed enter malum unamquamque et non minùs bonum. Nusquàm enim contrarium majori bono τὸ minus, sicut neque majori calido minùs calidum, neque magis frigido quod minùs. Si autem animæ malitiæ naturæ mali confiteantur, ostensum utique erit malum in entia facere, et non hoc solùm; sed et quià malum corruptivum est uniuscujusque. Hoc enim esse malum et qui in Politiâ Socrates demonstravit, dicens congruè, quoniàm et bonum est uniuscujusque quod uniuscujusque salvativum: propter quod et appetitus boni omnibus. Nam esse et salvari omnibus indè, sicut rursùm τὸ non esse et corrumpi propter naturam mali. Necesse igitur nihil esse nullius corruptivum. Sed sic generatio considens stabit. Corruptivis enim non entibus neque corruptionem esse possibile; corruptione autem non ente, neque generationem: quo-

niam omnis generatio per alterius fit corruptionem. Et generatione non ente imperfectus erit simul omnis mundus; mortalia enim in ipso genera animalium non habebit. Oportet autem si debeat perfectus, sufficienter esse ait Timæus. Si ergò oportet mundum felicem Deum esse, oportet similitudinem eam quæ ad omne perfectum animal, ipsum perfectè salvare; si hoc oportet, et mortalia genera complere τὸ omne; si hoc oportet, et generationem esse et corruptionem; si autem hoc quidem aliorum, alia autem aliorum. Neque enim generatio neque corruptio omnibus ex iisdem. Corruptivis autem entibus quæ generationibus sortientibus, ingenita corrumpunt illorum virtutem, et τὸ malum esse. Hoc enim erat malum corruptivum uniuscujusque genitorum in quo primum est secundùm se. Etenim animæ quidem alia corruptiva; corporis autem alia; et quod corrumpitur aliud; et non idem modus corruptionis; sed hujus quidem substantialis; hujus autem vitalis, et hujus quidem substantiâ ut esse et corruptionem ducente; hujus autem vitâ ab ente fugiente et totaliter ad aliud non ens. Eadem ergò ratio omnem mundum perfectum nobis salvabit, et malum in entibus ponet. Quare non solùm erit malum propter bonum, sed et bonum

ipsi esse. Hoc itaque inopinabilissimum, quod et iterùm erit notius.

Si autem oportet non dictis solùm acquiescere rationibus, sed et secundùm alteram viam prosequi quod quæritur; age itaque et hunc ipsum modum explicemus. Omne bonum quod suscipit ejus quod magis et minus differentiam, secundùm τὸ magis quidem perfectius est et propinquius suî ipsius fontem constituitur. Secundùm rursùs τὸ minus debilitatumque et imperfectius factum propter defectum distat ad inferius suæ unitatis. Quoniam et æquale similiter quod quidem maximè ipsi cognatissimum utique erit et velut consequenter; quod autem magis secundum habet post hoc ordinem; quod autem minus ultimum. Et calidum etiam et frigidum et pulchrum et magnum et parvum secundùm eamdem rationem. Ergòne injustitiam ipsam et intemperantiam non et magis et minus dicemus; aut æquali modo intemperati et injusti omnes? nullatenus dicemus. Quid autem non ejus quæ magis et minùs, quantò minus est injustitia, tantò à boni naturâ minùs distat? Quæ autem rursùm magis quantò majori modo habet injustitiæ passionem, tantò est expers boni majori modo? necesse utique concedere. Sed bonum omne quodque minus

et quod majus augmentatum propinquius primo bonorum dicebamus fieri, et quod perfectè bonum idem maximè bono. Sed injustitiæ excrementum boni penitus defectus erat. Non ergò bonum adhùc injustitiam congruit vocare, neque majus neque minus, sed omninò malum. Quod quidem enim minus bonum, crescens fit majori modo bonum. Etenim minùs calidum et minùs frigidum, magis utrumque : injustum autem crescens non fit majus bonum. Contrariè igitur habens ad bonum, quomodò non utique erit malorum? hæc quidem itaque et ratio ista dicet et confidet de hypostasi malorum, simul etiam et Platonis litteram in medium producens ut etiam et sic alteram adjuvet per quam ille non enunciativè solum, sed et demonstrativè malorum naturam in entia inducere videtur. Qui igitur in Theœteto Socrates et valdè protendit : neque utique perire mala, neque iterùm superfluam esse et velut casualem existentiam ipsorum, nam necessarium esse, et bonum esse. Malum autem esse ait necessarium; bonum ergò esse malum. Si autem bonum esse malum, est utique malum, ut illius sermo : non in non utique perire perfectum solùm; et sic quidem enim scilicet et in habere principium secundùm bonum scilicet in esse transitum.

Quam igitur causam dicemus ejus quòd malum necessarium sit, eam quæ ad bonum contrariationem, ut Socrates nobis inducit. Sunt enim, et in aliis diximus, et species omnes et quod ultrà species, neque post se ipsas contingenter ipsis participantem generare natæ sunt substantiam; neque usque ad intransmutabiliter ipsis et eodem modo semper potentibus frui, determinant suî ipsarum operationem, sed propter abundantiam virtutis et excellentiam bonitatis, producunt quidem et proximè ipsis participantes ordines, qui ab ipsis observant μονοειδῶς non mixti ad privationes existentes; producunt autem et ultimas hypostases suarum operationum, in quibus quæ ex causis non adhuc permanere immaculata et intransmutabilia nata sunt. Neque enim quæ quandòque quidem ipsis participant, quandòque autem interrupta ab eâ quæ indè illustratione et virtute oportebat fieri solùm. Non enim utique hæc participarent illis quæ sunt, inseparata à totis et exempta ab omnibus iis quæ in aliis subsistunt et participata solùm. Neque oportebat solùm fieri vel esse ea quæ semper obtenta illarum impressionibus subsistere, non et ultimis productis quibus τὸ quandòque participare illis dilecta. Essent

enim utique omnia bona entium ultima, et quæ æternaliter entia materiæ ordinem habentia. Sterilia itaque et debilia et omnia simpliciter quæcunque generabilibus et corruptibilibus inferre consuevimus, illa antè hæc utique essent, veluti iis non entibus. Si igitur et hæc necessariæ sunt autem quæ eam quæ omnis potentiæ et omnis bonitatis primarum causarum operationem. Neque utique bonum semper eodem modo in omnibus erit entibus : neque etiam mali generatio expelletur ab entibus. Si enim est quandòque bono participare potens, quandòque autem iterùm illius coexistentiam negligens; privatio quidem ex necessitate erit transumptionis, boni privatio autem ipsa secundùm se ipsam non potens esse, neque absoluta omninò à naturâ cujus est privatio modo quodam potens facta ab ipsâ propter complicationem ad ipsam in eum qui contrariorum ad bonum constituitur ordinem. Aliæ quidem enim privationes absentiæ solùm sunt habituum, nihil à suis ad esse assumentes : bonum autem ergò propter potentiæ excellentiam potentificat, et suî ipsius privationem. Sicut enim in omnibus entibus bonum ingenuit primam virtutem : sic utique et in unoquoque entium, quod ubique om-

nimodè bonum generat suî ipsius potentiam. Sic autem, sicut diximus, quæ boni complicata privatio et τὸ impermanens suî ipsius illius usa potentiâ, fit quidem contraria bono roborata eâ quæ ad ipsum mixturâ, et potentia ad oppugnandum ad id quod propè sumens : sustinet autem non idem cum aliis privationibus passio. Hæ quidem enim abscedentis omninò habitus sunt, ea autem abscedente bono penitùs non est. Non enim est sic mala species vitæ ut omniquaque rationis potentiam extinxerit. Manet equidem ratio intùs, debile quidem loquens, attamen et hæc, omnimodis ipsam circùmstantibus passionibus. Et σύνεσις id est intelligentia, non relinquit eam quæ sursùm animam, neque umbra corporis aut ægritudo in privatis omninò contrario habitu. Ordine enim non ente, neque corpus salvari possibile. Defectus autem ordinis ægritudo non omnis. Manifestant autem periodi naturæ numeris mensurantes undique quod inordinatum. Hæc quidem igitur iterùm.

Si autem, sicut diximus, non prædictas rationes solùm, sed et ex Platonis narratione explicare convenit eam quæ de existentiâ malorum doctrinam, sufficiunt dicta, etiam mediocriter ipsa assequi potentibus. Oportet autem sicut in judicatorio, non contra dicentes invicem au-

dire solùm, sed jàm aliquam et ipsos sententiam proferre. Sit igitur hæc apud nos si velis sententia : Malum esse duplex, ut ità dicam ; primò hoc quidem ἄκρατον et non mixtum malum cum bono solùm, hoc autem non ἄκρατον neque non mixtum ad boni naturam. Quoniam et bonum, aliud quidem quod primè bonum et velut αὐτὸ id est ipsum, et nihil aliud quàm bonum, neque intellectus neque intelligentia neque enter ens : hoc autem mixtum aliis ; et alicubi quidem non mixtim ad privationem ; alicubi autem jam cum tali mixturâ. Quod enim quandòque participat primè bono, insinuat complicationem non boni, quoniam et ens ipsum et entis natura sursùm quidem exter ens et ens est solùm ; in ultimis autem entium commixtum est aliqualiter non enti. Nam hoc quidem ens, hoc autem non ens ; et quandòque quidem ens, infinities autem non ens ; et hoc quidem ens, alia autem omnia non ens. Quid utique dicet quis esse magis quàm non esse omninò non ente repletum ? Et τὸ non ens ipsum, quod quidem nullatenùs ens aliud et ultrà ultimam naturam quæ secundùm accidens est : neque secundùm se, neque secundùm accidens esse potens. Non enim sic quidem est, sic autem non est, quod nullatenus ens. Quod autem

simul cum ente non ens, sive privationem entis, sive alteritatem vocare ipsum fas, aliud et hoc quidem omniquàque non ens. Hoc autem sursùm quidem non in minus ente est, ut ait Eleates Xenus. In iis autem quæ quandòque quidem entia, quandòque quidem non entia; debilius quidem ente; per esse autem et ipsum modo quodam obtentum. Sicut igitur si τὸ non ens quæreret quis utrum est, aut non est, quodquidem omniquaque non ens, nullatenus esse participans diceremus nullatenus ens. Hoc autem modo quodam. Non ens in entibus connumerare concederemus hæc amanti. Secundùm eadem utique et malum; quoniam et hoc duplex, hoc quidem solùmmodò malum, hoc autem non permixtum ad bonum; hoc quidem videlicet nullatenus entis ultrà ponemus, quantò bonum entis ultrà; hoc autem in entibus ordinabimus. Neque ergò abesse propter boni μεσίτειαν id est mediationem, neque à bono propter esse potens adhuc manere desertum. Simul enim ens est et bonum et quod quidem omniquaque malum primi bonorum decidentiâ ens, et velut ex isto merito et ente privatum est. Quid enim utique in entia progressum habebit bono participare non potens? Quod autem non omniquàque malum sub-

contrarium quidem est bono cuidam et non omni : ordinatur autem et bonificatur propter eam quæ totorum bonorum excellentiam ; et iis quidem est malum quibus contrariatur, ab iis autem tanquam bonum dependet. Contrariari enim illis non fas; sed sequi omnia secundùm δίκην aut neque esse penitus.

Rectè ergò Plato in Timœo quidem secundùm conditivam voluntatem bona quidem omnia; pravum autem nihil esse, ait In sermonibus autem ad geometriam, neque utique perdi mala, et ex necessitate in entibus facta esse prætendit. Nam omnia bonificantur voluntate patris; et nihil ad illius condituram malum, neque entium neque fientium. Et non diffugit malum esse partialiter quorum bonum perimit naturam per gradus distinguens : quoniam et tenebra, quæ quidem permixta omninò ad contrarium, et luminis expers non est; quæ autem in lumine facta et terminata ipso undique entium est. Et sole quidem tenebrosum nihil; dat enim et tenebræ claritatem debilem : aere autem tenebra est privatio ejus, quod in ipso luminis. Omnia igitur bona omnium patre. Et est malum in non omninò secundùm bonum stare potentibus. Propter quod autem et hoc necessarium esse diximus prius. Qualiter quidem igitur est,

et qualiter non est malum, ex iis palàm. Omnes enim dicunt sic quidem rectè, sic autem non rectè, quique omnia bona dicunt, quique non. Etenim quòd omnia entia sunt, verum. Sed et non ens est enti complexum. Omnia igitur bona per nullum scire malum inornatum et impermixtum : et malum est, quibus et est malum : est autem quorum natura in bono manere impermixtim non est nata.

2. In quibus autem entium malum, et qualiter subsistit, et undè consequens, utique erit post hæc speculari : propterea quòd entium nobis apparuit et hujus natura. Superius igitur inchoandum et speculandum, ut poterimus, ubi malum.

Dii enim et deorum regna et numeri et ordines primam entis partem obtinent, magis autem entia omnia et intellectualem substantiam super quam insidentes omnia generant, omnibus principantur, ad omnia procedunt omnibus præsentes impermixtim, et omnia ornantes exaltatim, neque ipsorum intelligentia hebetata Providentiis, neque (*) Patronomica superstantia lavata puritate intelligentiæ. Nam intelligere ipsorum cum esse idem, et providere propter bonitatem ipsis adest et propter geminam virtutem in se ipsâ manere non va-

(*) Πατρονομικὴ superstans. vid. annot.

lentem, sed veluti parientem quæ utique et parere ipsis fas, scilicet entia omnia, et quæcunque meliora animabus genera, et animas ipsas; sed si quid etiam horum ad esse demissius. Ipsi quidem enim Dii et entium omnium sunt ultrà et mensuræ entis, quoniam et ens omne in ipsis, ut in monadibus numerus; procedunt autem ab illis entia; hæc quidem in ipsis manentia, hæc autem secundùm πολλοστὴν naturam, à Deorum unitate secundùm submissionis rationem deficientia: et hæc quidem in ordine participantium sunt locata, à bonitate entis Deorum dependentia. Ii autem secundùm bonum ipsum et metrum totorum substantiati et nihil aliud entes quàm entium unitates et metri et bonitates, et summitates si velis, et velut flores et super substantialia lumina et omne quod tale; participabiles quidem sunt secundùm entis ens et primam substantiam; omnia autem bona et pulchra mediaque et qualitercunque entia producunt à se ipsis. Sicut igitur si quis nos interrogaret de hoc lumine quod per totum mundum ipsius visibilis rex et proportionaliter bono ordinatus spargit Deus, si est ipsum secundùm se susceptivum tenebrarum, sive etiàm non; multipliciter utique ipsum ad recusationem talium om-

nium circumduceremus; quandòque quidem simplicitatem naturæ; quandòque autem eam quæ ad genera continuitatem; quandòque autem aliud aliquid causantes eodem modo et de Diis dicentes; forsitan quidem neque oportebat quærere in divinis moribus manentes. Dicentes attamen et simpliciorum gratiâ multa quidem ex Poëticâ; multa autem ex aliis συνουσιῶν, id est conventibus quæ juvenum sustinentium animas imbuunt. Dicentes igitur quod dictum est, malum quomodo non est in ipsis. Præmemorandum quidem et quòd omnia ornant Dii et quòd nullo indigent et quòd est in omni beatitudine et vita ipsorum in affluentiâ vivere, quæ utique de Diis in intelligentiis indeflexis habemus, indè sumentes et quid oportet de Diis dicere. Sed et animæ (*) ephimeræ intellectum assumentes et suî ipsarum alatum inflantes, et Diis assimilatæ manent in bono: malum autem nullum ipsis neque est, neque fiet unquàm. Et εὐφροσύνη omnis et innocua vita et chorus virtutum, quæ utique talem animam ducunt ad superiorem locum ad epulationemque et fruitionem, et longè ab iis quæ hìc malis, non ut vincant etiam hæc; sed ut cum Diis ipsa ornantes secundùm δίκην ipsæ maneant in

(*) Εφημέριαι.

Diis; repletæ autem eâ quæ ibi speculatione et horum alimenti sumentes principium quidem injuriationis et deliciarum hìc et audaciæ; nondùm autem quod omninò malum. Si igitur et animabus divinis entibus malum non est, quomodo erit in ipsis Diis? neque enim saxo caliditas, aiunt, neque igni frigiditas inest: neque igitur in Diis malum; neque in malis quod ἔνθεον id est divinum.

Dicendum quidem igitur et hæc indicentibus iis; submemorandum autem et quod Diis τὸ esse Deos secundùm bonum est. Sicut enim animæ ab animâ τῇ totâ, et ab intellectu omninò perfecto partiales intellectus; sic utique et ex primè bono, magis autem si fas dicere, ex bonitate ipsâ, et ex bonorum omnium unitate primissimus bonorum numerus, quibus non aliud esse et existentia præter unum et bonum. Neque enim rursùm partialibus intellectibus præter intelligere, neque animabus præter vivere. Si enim omnibus præcedentibus ex suî ipsorum principio per similitudinem est et continuus processus, ex primâ unitate procedentia, primæ unitates et ex uno bono bonorum multitudo. Quibus igitur esse secundùm bonum quî ad hæc τὸ malum et mali natura? non enim fas ipsi; bonum quidem enim mensura et lumen;

malum autem tenebra et immensuratio : et hoc quidem illocabile est et debile; hoc autem omnis locationis et omnis potentiæ causa; et hoc quidem salvativum omnium; hoc autem unumquodque in corruptionem ducens, quibuscunque adest secundùm uniuscujusque ordinem. Non enim idem in omnibus coronis modus, ut dictum est. Utrùm igitur Deos bonos esse falsum esse dicimus, aut bonos entes transmutari; quod utique partiales animas pati dicimus alias, alias vitæ species proferentes? Sed sic utique dicemus quòd neque toleralibe dicere et ipsam deorum existentiam. Neque enim bonum non bono congeneum : quod autem tale, non Deus : neque transmutans, simile uni et meliori omnis operationis. Nam quod similitudinis secundùm unum et æternitaliter ens ex eo quod antè æternum et quod eodem modo in operari locatum, ex meliori quàm proprietas operandi primæ subsistit. Non ergò in Diis malum neque simpliciter, neque secundùm tempus. Totaliter enim et æternum et tempus post Deos : substantiæ enim hæc et circà substantiam : ii autem antè substantiam : et ens ipsorum enim sunt entia, et non ipsi. Et hic quidem est unusquisque bonus; hoc autem dependet ab ipso τὸ enter ens.

Rursùm itaque post Deos, si vis, Angelorum

ordinem considerandum : si et hunc adhuc omninò bonum dicendum, aut malum in hoc primè, et quomodò utique adhuc Deorum ipsos nuncios vocabimus, si malum qualitercunque in ipsis ? Malum quidem enim omne longè est à Diis et alienum, et velut tenebra ad id quod ibi lumen, et non suî ipsius solum in ignorantiâ quod tale : sed et aliorum omnium, et maximè quæcunque bona : fugiet enim utique seipsum et perdet non potens seipsum nosse, aut boni naturam. Genus autem interpretativum Deorum continuum est Diis et intellectum novit Deorum, et elucidat divinam voluntatem ; et est utique etiam ipsum divinum lumen ex lumine in abditis ente, quod extrà et apparens et nihil aliud quàm bonum progressum et ex intùs manentibus in uno primè elucescens. Oportet enim utique processum totorum continuum facere; consequenter autem aliud alii secundùm naturam propter simile. Fonti quidem igitur bonorum consequenter multa bona, et numerus unitatum secretus manens in indicibili fontis. Huic autem primus procedentium et procedentium numerus continuus, velut in προθύροις id est proforiis Deorum ordinatus, et pronuncians illorum silentium. Quibus igitur esse hoc est bonum elucidare,

quomodò in iis malum? Ubi enim malum, indè bonum abest : sed non elucidatur; occultatur autem magis præsentiâ contrariæ naturæ. Uniale autem, quod unius enunciativum, et totaliter enuncians quodcunque in secundo ordine; hoc est quod nunciatum erat antè eam quæ in alia operationem. Undè utique Angeli φῦλον id est tribus assimilatur differenter Diis à quibus dependet, ut per expressam similitudinem elucidare ipsius proprietatem possit iis quæ post ipsum. Si autem non sic solùm velis, sed et secundùm alium modum ostendere bonificum ordinem Angelorum, vide utique omnia genera entium et numeros omnes , qualiter unusquisque ipsorum quod in ipso primum et principalem ordinem hæreditans, immalignabilem habet et sincerè bonum meritò. Oportet enim quod in unoquoque primum imaginem ferre primæ causæ. Ubique enim sunt proportionalia illi, et omnia salvantur illius participatione. Sive enim dividas entia omnia in intellectualia et sensibilia, sive sensibile rursùm in cœlum et generationem : sive intellectuale similiter in animam et intellectum , ubique quod primissimum et divinissimum est insusceptivum mali. Oportet itaque non solùm in dictis sic, sed et in triplici ἡγεμονεία id est præsidatu me

liorum generum immaculatum et intellectualem et impermixtum ad malum, et qualitercunque secundùm bonum determinatum primum factum esse ordinem. Quoniam et processus ipsius propter bonitatem factus est; sicut rursùm qui Dæmonum secundùm potentiam et secundùm genimum Deorum; propterquòd utique et ii medium acceperunt in tribus generibus. Medii enim potentiâ sicut intellectus tertii, et quæ secundùm circulum conversio ad principium Hoc quidem igitur heroum quod conversionis, bonitas autem in Angelis operata et determinans existentiam ipsorum suî ipsius unitate. Quomodò utique adhuc malum in illorum naturam subintrare concedet, non est dicere. Solummodò ergò quod boniforme Angelorum ordinem obtinebit. Malum autem nullum nusquam. Deorum enim sunt elucidatores, et summitatem meliorum generum acceperunt; et bono characterizatur esse ipsis.

Sed ergòne in Dæmonibus malum primè? Isti enim sunt post Angelicum chorum consequenter. Sunt igitur aliqui et passiones Dæmonum dicentes; ii quidem et secundùm naturam, quandò mortes ipsorum et generationes alias et alias tragœdizant, aliis autem ex electione solùm, quandò nequam quosdam et malos nomi-

nant Dæmones, quos et animas inquinare et ducere ad materiam, et eum qui sub terrâ locus, ab itinere in cœlum detrahentes. Et hæc dicentes putant etiam Platonem hujus doctrinæ præsidem fuisse, duplicia exemplaria ponentem in omni; hoc quidem divinum et lucidum et boniforme; hoc autem ἄθεον id est sine Deo et tenebrosum et malificum; et animarum has quidem hùc ferri, has autem illùc et delatas δίκην sustinere : sicut rursùm et earum quæ in æterno, has quidem sursùm oris fieri fugientes eum qui ibi locum; has autem ab igneis et sylvestribus illis phantasmatibus ad aspalathos (*) et ad Tartarum trahi. Omne igitur tale, ut dictum est, Dæmonum genus seductorium et malignum, et destructivum animarum dico esse susceptivum malitiæ primæ illorum insinuat sermo, et bono et malo dividi etiàm horum naturam; quos si nihil aliud hoc interrogare oportet; divini enim et qui horum sermonum patres. Utrum Dæmones quos malos esse dicitis, et sibi ipsis esse dicitis tales; aut sibi ipsis quidem non tales et malos, aliis autem malos ? Si quidem enim sibi ipsis essent mali, duorum alterum; aut manent in malo, sempiterno tempore; aut transmutationis sunt suscep-

(*) Ἀσπαλάθους.

tivi. Et si quidem semper mali; quomodò quod ex Diis subsistit semper malum? Melius enim non esse omninò, quàm semper malè esse Si autem transmutantur non sunt eorum qui substantiâ Dæmonum, sed eorum qui in habitudine talium. Similiter enim quod melius et deterius et vitæ alia species. Dæmones autem semper omnes in Dæmonum ratione et in eo qui suî ipsorum ordine singuli. Si autem sibi ipsis quidem boni; aliis autem mali in ad deterius ducere, simile ac si quis et doctores vocaret nequam et pœdagogos quosdam qui castigatores peccatorum ordinati non permittunt persequentibus fluctuosè meliorem ordinem pro conveniente ipsis. Aut si quis ipsos antè sacra stantes et inquinatum detinentes extrà περιβολὰς (*) id est cortinas malè nominaret; quia participatione intrinsecorum prohibent. Erat igitur malum non extrà manere dignis sed esse talis ordinis et talibus prohibitionibus dignum. Si igitur et eorum qui in mundo Dæmonum, ii quidem sursùm ducunt animas, ii autem nondùm potentes ascendere custodiunt in suî ipsorum moribus, neutros utique meritò dicemus malos neque igitur hinc separantes; neque hic detinentes.

(*) Cod. nost. περιβολῆς. Fabr. περιβολήν. Lege autem περιβολάς ut prorsùs indicant et *s* mss et *cortinas*.

Oportebat enim esse et hos qui inquinatum et progressu in cœlum indignum, in eo qui circà terram loco coercentes habent. Non ergò malum neque in iis ratio adinvenire videtur: secundùm enim ipsorum naturam singuli faciunt quæ faciunt, et semper eodem modo. Hoc autem non malum.

Quid autem heroum genus, non primò quidem et huic esse est secundùm eam quæ ad meliùs conversionem et substantiâ et existentia? deinde et suprà (*) ipsa esse faciunt singuli. Hoc itaque suî ipsorum opus à patre ordinati aliorum et aliorum Providentiis. Si igitur eodem modo non malum; instabile enim naturâ et illocabile omne malum, quod autem semper totum, contrarium. Potentia enim τὸ semper. Hoc enim in potentiâ horum est, quibus et est malum. Totaliter autem transmutari et qualitercunque in vitæ specie eos qui secundùm habitudines heroas facit et nondum (**) ipso esse tales. Etenim Angelus et Dæmon et Deus, qui secundùm substantiam semper ipsius ordinem unusquisque salvare natus est: et non quandòque quidem aliter, quandòque autem aliter; sed operantur semper secundùm naturam quam accepit unusquisque. Adhuc si quidem et iis ira et

(*) Al. semper.
(**) Al. adhuc.

impetus et omnia talia dictis malis ex perversione ejus quod secundùm naturam infierent, est et in iis malum et suæ potentiæ inordinatio et convenientis ipsis perfectionis egressio ubique. Nam malum impotens et imperfectum et naturæ debilis ad salvare ipsam : si autem in agendo hæc unusquisque salvat se ipsum et suî ipsius naturam; et eam quæ in omni desinentiam quam ex æterno hæreditavit. Quomodò adhuc præter naturam ipsis hæc agere, secundùm naturam autem non entis erit malum; si malum unicuique præter suî ipsius naturam. Neque enim leonum, neque pardaleorum (*) malum dices utique esse furorem; sed hominum quibus optimum ratio : alii autem secundùm rationem agere, non bonum cui esse secundùm intellectum. Oportet enim malum, ut dictum est sæpè, non quod secundùm naturam esse, et quod in unoquoque melius bonum enim quod tale; sed naturæ assequentis deteriori. Igitur et heroum quorumcunque phantasia præceps agit et furor et iracundia et præcipitium et pertinacia non extrà naturam, quæ talia natura esse ipsis, non ratio. Quid igitur ex iis malum ipsis? Si autem animabus hæc impedimenta, undè vinculum iis, et quæ deorsùm in vitio? Non enim eas quæ nondum decide-

(*) Παρδάλεων.

runt ducunt in suî ipsorum locum. Non enim utique esset possibile. Sed deorsùm genitas et indigentes ipso pati in δίκην puniunt omni assequentes, et ipsi quidem secundùm naturam agunt : utitur autem ipsis ut organis ad sanationem omnem; quoniàm et bestiis utitur ad hominum devorationem, et inanimatis ipsis ad alia quædam secundùm naturam agentibus et lapis quidem secundùm naturam delatus percutit occurrens. Corporum enim eæ factiones percussiones; et ut ad hoc hujus natura utens in opportunam replet necessitatem indigentis pati. Neque igitur corporibus percutere malum; neque totaliter agentibus secundùm suî ipsorum naturam. Secundùm naturam autem agit omne quod nullam habet operationem istâ meliorem. Quam ergò aliam dictis heroum malis vitâ istâ existere meliorem dicimus, non est dicere. Hic enim ipsis ordo; hæc operationis species ex δημιουργία determinata est consummationum gratiâ custodiæ; cuique custodes entes quòd factum in ipsorum terminis præter suî ipsorum vitam in periodis ordinatis dignificare suî ipsorum custodia. Ordinat autem patientium potentia periodi tempus, et purgatione quidem perfectâ factâ orificum quies-

cit, et alia omnia subtracta sunt ascendentibus animabus : imperfectâ autem adhuc punitione ente, hæ quidem propter suî ipsarum ignorantiam appetunt progressum ad sursùm, has autem ad conveniens ducit universum, et talium custodes universi voluntati ministrantes, alias ad aliam punitionis speciem vertentes; has quidem ad amplius, has autem ad minus tempus coercentes dimiserunt, quà universum ordinant et universi lex unamquamque.

Quæ quidem igitur de Diis et de melioribus generibus misericorditer aliqualiter nobis facta esse dicimus, quòd neque est in ipsis malum nullum, neque utique fiet per hæc considerantibus. Omnia enim agunt secundùm ipsorum ordinem, in quo unumquodque ordinatum est, et eum qui ex *δημιουργίας* terminum indeclinabiliter habent eumdem, in suis moribus manentia.

3. Quæ autem consequenter iis considerandum, in quibus si alicubi malum videbitur tentantibus : si autem nusquàm entium ipsum dicendum esse neque igitur ibi, neque in hoc loco. Dicta quidem enim genera omnia insusceptiva speciei transmutationis erant : dico autem transmutationis quæ secundùm ipsorum ordinem. Semper enim unumquodque eum-

dem ordinem quem accepit, et salvare natum est. Iis autem consequenter sunt, potentia quandòque quidem ascendere, quandòque autem ferri in generationem et mortalem naturam. Et horum, hæc quidem meliora et diviniora, et nihil in attingere mortalem naturam recusantia eam quæ ad divinum cognitionem: hæc autem omnimodas fracturas sustinentia et perversiones circulorum, et oblivioni omni repleta et habitudine et malis. Meliora igitur priùs considerandum. Hæc ergò, quòd quidem meliora, et quòd humanæ malitiæ nullam in se ipsa passionem immittunt, significat et in Politiâ Socrates, Poëticam accusans quæ Deorum pueros ex æquo hominibus amatores pecuniarum narrat fuisse, et non veretur eosdem simul et talium patrum natos nominans, et talibus malis repletos quæ circà humanam naturam videmus accidentia. Si autem, ut qui de ipsis sermo ait, et quòd quidem ipsis plurimùm periodi est theoria et vita innocua et cum Diis providentia totorum secura, descendentes autem in generationem pro beneficentiâ eorum quæ hìc locorum; hæ quidem pro εὐγονία id est bonâ prole; hæ autem pro paritate; eæ autem pro virtute, eæ autem pro divino intellectu facientes elucescentiam,

perficiuntur cum Diis gloriatione et dæmonum bonorum aspiratione et universi annuitione, quod utique erit iis et totaliter malum, excepto si generationem ipsam velis dicere. Mensuram enim quamdam poculi oblivionis necessarium omnem animam facere, ut ait qui in Politiâ Socrates; quod autem oblivionis aliud in aliis; alicubi quidem et habitu perdito; alicubi autem et operatione solùm sepultâ. Hanc itaque operationis quietem, habitu manente intùs, veluti lumine, extrà procedere propter adjacentem caliginem impotente, oblivionem sivis, et malitiam sivis illarum animarum. Eæ autem si quidem sunt impassibiles, sicut ab eâ quæ in generatione turbatione circà animam factâ, propter hoc enim et immaculatas nominare consuevimus; tanquàm iis quæ hìc malis in ipsas ingredi non potentibus, sed inflexibilem quidem et inflectuosam vitam, eam quæ in intellectuali loco, non adhùc et hìc servare potens; turbatorium autem ipsarum et instabile et dependentibus manere sinentes: eæ autem et intùs silentes donec utique in tranquillitate fuerint. Aliter autem effulget ipsarum pulchritudo, quasi verisimile Deorum pueros dictos. Sive igitur in

terrenis animalibus, sive in aliis partibus universi animarum sint generationes, iste modus descensionis omnibus : et oblivio usque ad hoc et malum. Etenim lumen obtenebrari dicimus, quòd propter extraneitatem ejus quod circùm, grossi et nebulosi entis propinqua illuminare non potest. Perfectè autem obtenebratum esse, quod neque ipsum salvare potens. Igitur et divinarum illarum animarum descensus intrinsecam non perdens vitam, debilitatem ad agere dat ipsis. Quæ autem post hæc, et quæ vitam intrinsecam perdiderunt et eorum quæ indè speculaminum oblivionis habitæ veniunt, et mors in iis entibus est, et insatiabilitas et alarum defluentia et quæcunque alia sæpè de ipsis dicere consuevimus. Etenim quid aliud insusceptivorum mali et omninò malignatorum oportebat inter medium ponere, quàm τὸ tenue et apparens ut est dicere malum ? Hæc utique et de iis sint dicta. Habitum autem iis φῦλον id est tribus omnimodum enter est et varium, et omnimodis electionibus et impetibus transmutatum, cui et quæ intùs jam et animæ ipsius potentiæ defalcatæ feruntur, multum quidem habentes laborem, claudicantes autem et debiles et omnia quæcumque animarum dicuntur mala patien-

tes per decidisse indè ubi quidem entibus ipsis quod sine mœstitiâ et beatum in vivendo est : sursùm quidem enim ens anima omnis μετεωροποιεῖ id est alta petit et omnem mundum dispensat entia speculans et cum Diis præsidibus ad felicem et perfectissimam entis operationem ascendens; et quæ in ipsum respicientia replens eò quod ibi nectare. Non enim erat primè bonum θεὰ id est speculatio et intellectualis vita et Prudentia, ut alicubi ait aliquis; sed quæ secundùm divinum intellectum; detinens quidem intellectualia suî ipsius intellectu; ambiens autem sensibilia iis quæ alterius potentiis, et eorum quæ indè bonorum partem quamdam etiàm iis exhibens : quia quod perfectè bonum non in salvare se ipsum solùm habet τὸ plenum; sed jàm eâ quæ ad alia datione et non in invidioso operationis omnia bonificare desiderat, et sibi similia facere. Quando autem impotens secundùm ambas vitæ species imitari præsides ipsius , speculationis quidem entis expers fit, secundis autem aliis potentiis attrahitur, et volventibus circà mundum generationis principium hoc et periodi animabus, aliter et impotentia quidem et privatio speculationis, et iis malum. Universaliter autem malum ne-

que iis, sed vitæ species alia, quia prima propter defectum potentiæ indigentior. Ibi enim primè αὔταρκες id est per se sufficiens, ubi primè bonum : quæ autem maximè potentia ubi τὸ αὔταρκες id est per se sufficiens. Debilitas quidem igitur animæ et hæc sicilicet ab illâ intuitionem peccantem ferri ad deorsùm; potentia autem rursùs ibi fieri antè in profundum decidere. Non enim omnibus idem debilitatis modus. Neque enim corpora omnia in ultimam ægritudinem ponit distantia à virtute mensurante ipsa et salvante. Si autem sicut ait ille, συντυχία id est confortuna utens mortalis generationis mortem ferentis neque oblivio, entis repleta gravataque in terram decidit, ducit quidem ipsam ad convenientem ordinem omnem; aliam autem et aliam vitæ speciem variabit donec utique, ut qui in Timæo sermo, quod sursùm iter versa multam turbam et suborientia ipsi repellans et manere sinens, ad ens ipsum et ad clarissimum entis ducatur. Descendens igitur indè veniet quidem utique et ad continens et speculabitur eas quæ ibi animas, veniet autem et sub necessitatis terminum et oblivionis campum, non qualia primordialem naturam habens speculabitur. Etenim iis quæ sursùm animabus veritatis campus, et quod ibi continens in spe-

culationem aderat. Sed quod quidem indè alimentum congruum erat animæ optimæ, pascua ait ille; quod autem hic opinabile, propter quòd utique et oblivionis fluvium propè et mundum horum dirum, si non multo, repleta autem ducit ad simile animæ *ἄνοιαν* id est inintelligentiam dicens et tenebram et quòd obscurissimum ipsum si vis dicere fundum, omnis ubi utique multa vis hæc et invincibilia malorum mortalem naturam circumdantia, et velut circulo adnascentia animabus. Nam fracturæ circulorum et perversiones et vincula et quæcunque mortem adducunt animabus, et mille annorum periodi et punitiones et, ut est dicere, tragicotatissimæ (*) passionum quascunque ipsis universi lex superduxit in hoc loco, et non nequaquam hæc fugiemus neque requiescemus à laboribus, si non extrà alia facti, suî ipsorum bona et entis speculationem sequestraverimus à mortali nugacitate. Exuendum ergò nobis et tunicas quas descendentes induti sumus, et nudis hinc progrediendum illùc, et purificandum omninò animæ oculum quo entia speculemur, et intellectum præsidem faciendum interioris vitæ pro sensu. Mali quidem enim nobis exhibuit generationem quæ ad deterius nobis semper

(*) Τραγικώταται.

communicatio, et convivere et oblivio et ignorantia per ad inintellectuale et tenebrosum videre : bonos autem fuga et ad divinum similitudo : ibi enim totum bonum et fons bonorum omnium et pura entis et felix vita ibi perfectis animabus. De animâ quidem itaque potente ascendereque illuc et descendere huc ità sit dictum , qualiter malum in ipsâ et debilitas et casus et alia quæcunque prædicta sunt de ipsâ.

Illas autem animas , non quæ partes entium sunt , sed idola quædam et deterioris animæ partes quam *κακεργέτην* id est malefactorem Atheniensis Xenus vocat; et has igitur nobis considerandum , utrùm insusceptivæ malitiæ; aut etiàm in iis aliter malum. Si quidem itaque deteriores sint anima hominum, dico autem eo quod in nobis idolo, malum ipsis τὸ non secundùm naturam agere. Sicut enim utique natura transmutata semper per benè et malè, in illis eodem modo erit τὸ bene, sicut neque τὸ male. Si autem animæ alterius essent ejus quæ antè ipsas, qualis utique et nostræ, palàm quòd necesse, eâ quæ rursùm animâ deterius et melius valente, et idolum ferri ; quandòque quidem coassequens ad id quod sursùm, quandòque autem in generationem et materiæ locum ;

irrationalitate quidem enim ad rationem dependente, τὸ deterius in dissidere ad rationem non suscipiente indè lumen et τὸ immensuratum ipsius, curante eo quod indè metro. Etenim erat hoc non potentia ipsius, sed debilitas et defectus potentiæ. Etenim ad melius duci et ad boni participationem quod suscipere natum est unumquodque ejus autem quod secundùm ipsam malum, sed in peccare à conveniente virtute. Etenim delectationes et tristitiæ iis quidem metro fiunt et usque ad necessitatem; aliis autem suî ipsarum indeterminatio coassequentibus immensuratè. Et quod virtutis autem non idem in omnibus; sed hic quidem eam quæ equi possidens virtutem habet τὸ benè suæ naturæ; hic autem leonis : hic autem alterius animalis, et omnes in bono species eæ quidem magis, eæ autem minus. Si autem hic quidem vulpis pro leone fiat elatum et virile naturæ laxans; hic autem pro pugnante formidolosus; alius autem aliam vitæ speciem variet, eamque secundùm naturam, ipsis conveniente virtute sublatâ, et malum in iis enunciat. Omni enim τὸ secundùm naturam agere non est, aut ad melius natura ipsorum, aut ad deterius naturæ translationem fieri : ad melius quidem igitur et iis ascensus, quandò in ipsis operatio aliqua

elucescit rationi conformis : animâ tali præsente sortiente dœmone, veluti inspirante talem progressum. Ad deterius rursùm quando propter malitiam corporis aut alimentum non conveniens quæ secundùm naturam operatio obtenta contrario habitu ipsis repletam enunciat animam. Totaliter autem omne per generationem progrediens in imperfecto nascitur, et in tempore perfectum ipsi : perficitur autem oppositione cujusdam. Quod enim uniuscujusque finis, bonum. Imperfectum autem unumquodque dupliciter, aut in non operari habitûs privatione : quodquidem igitur operatione solùm deficit est melius eâ quæ secundùm naturam virtute et in eo quod antè naturam habet habitum perfectum ; quod autem ex naturalibus virtutibus perfici aptum natum simul cum imperfecto naturæ et habitu isto privatum est. Hoc autem est malum habitûs qui in virtute privatio, quâ utique præsente et perverti subjectam naturam et totum contrarium fieri ad suam virtutem possibile. Si autem et moribus hæc quidem meliora fiant, hæc autem pejora, quid mirum et ex iis ipsis advenire mali naturam, puta si quid quidem natura superbum assuescat quis humilem esse, hoc autem ad feralitatem difficiliorem evocetur ; hoc

autem aliter et aliter ab eâ quæ secundùm naturam virtute abducat. Omnia enim virtutem habent eam quæ ipsorum. Sed iis quidem et consuetudo facit ad hanc; iis autem fit impedimentum ejus quæ secundùm naturam viæ et alicubi quidem natura prævalens nocumentum quod ex illâ minorat : alicubi autem ipsa patiens et velut contrà (*) se ipsum facta ad iter assuefactionis ducitur.

Ipsam itaque naturam jàm nobis considerandum et quibuscunque esse omne et existentia hæc. Utrum et in hæc malum aut non? et propter quam causam? Omnis quidem itaque naturam, aut si qua alia corpori æterni natura est, neque dicimus, neque æstimamus à suî ipsius habitu exire aliquandò. Manentem autem quod equidem est ducere corpus secundùm naturam : quod enim aliud naturæ opus quàm salvare id, in quo et continere semper : hoc autem in causis omnibus. Hanc autem quæ in parte per singula obtinentem quidem subjectam materiam rectè et prudenter pedagizare, obtentam autem veluti partialem et rationibus talibus utentem totum contrarium agere quàm nata sit. Toti quidem enim naturæ præter naturam nihil; omnes enim rationes ab ipsâ. Ei autem quæ per sin-

(*) Al. extrà.

gula, hoc quidem secundùm naturam erit, hoc autem non secundùm naturam. Alii enim aliud præter naturam. Hominis quidem enim naturæ leonis species hæc generatur præter naturam, quia neque erat intùs quæ hujus ratio, neque rursùm aliarum specierum; sed hominis solùm. Ei autem quæ aliorum alia et in omnibus similiter quorum rationes secundùm speciem alteræ. Hujus igitur naturæ obtineri, et præter naturam agere, sed non totius neque æternorum alicujus. Materia enim subjecta non æternis; sæpè quidem iis quæ ex naturâ vinculis obtenta suî ipsius tenebras et informitatem decorat, et velut illuminat et alienum induit ornatum. Et etiam in totis sic occultatur turpitudo ipsius. Quare et si est à principio non omnibus fieri notum, neque iis qui multa secretorum naturæ elucidaverunt, eâ autem quæ in parte naturâ impotente et propter defectum potentiæ substantialis. Est enim velut radius totius et impressio et ratio, partita indè et in corpus defluxa, neque pura manere potens. Et rursùm propter contrariorum undique ipsam circumdantium potentiam. Multa enim quæ extrinsecus et aliena ad mortalem naturam. Hanc igitur diximus, debilitatem obtinens et suî ipsius turpitudinem superducens, defalcat quidem operatio-

nem ipsius; quod autem ab ipsâ lumen tenebrosum suî ipsius informitate ponit. Etenim quod turpe naturæ, ratione non obtinente, passio est, et inordinatum ordine impotente; obtinetur autem ratio à deteriori, ipsa irrationabilis facta. Si igitur τὸ non impeditum et in hâc operante ostendit, habebimus utique omnia secundùm naturam, et nusquàm malum in iis. Si autem alius quidem hujus finis et quæ secundùm naturam via, aliud autem quod præter hoc et naturæ impedimentum; et ratio quidem una, quæ autem præter ipsam infinita. Quid utique aliud dicemus quam hanc esse naturæ malitiam? Cuiquidem enim speculatio bonum, hujus privatio malum: cui autem quæ in aliud factio, et quæ secundùm rationem operatio non vincere rationem, neque in finem pertingere operationem victam à deteriori malum: corporum autem malitiam ponendum, si quæ super ipsis species sit invincibilis à deteriori. Etenim turpitudo quæ corporalis est, victa ratione; et ægritudo ordine soluto, quoniam et pulchritudo quandò vincit species velut flos speciebus superincidens; quod autem sanitatis, quandò qui secundùm naturam ordo inconcussus fuerit: et hæc sicut in naturâ dicta sunt usque ad materialia corpora,

et singularia entia; sed non usque ad ea quæ ut tota; sed non usque ad ea quæ extrà materiam audiendum. Ubi enim τὸ turpe ex ipsâ materiâ quam τὸ turpe ipsum et ultimam naturam ut immensuratam et impulchram, et claritatem neque debilem habentem vocare consuevimus. Ubi autem inordinatio et τὸ præter naturam in iis quæ semper secundùm naturam, quâ utique obtinente semper naturâ habens τὸ eodem modo in τῷ benè. Singularia quidem igitur corporum quæ in materiâ omnimodas substinentia transmutationes: quandòque quidem habent ordinem et bonum, quandòque autem contraria obtinentia naturam ipsorum. Quæ autem non singularia, quæ et ut tota manere semper et modum complere naturæ habent semper ordinem vincentem inordinationem, eorum autem quæ extrà materiam, hæc quidem semper secundùm numerum eadem et operationibus similiter habentia et ab omni mortali difficultate pura; hæc autem ipsa esse quidem et naturâ eadem, ad deterius autem et melius ducta operationibus, qualia utique et animarum humanarum organa, quod quidem substantiale utique secundùm naturam habentia; quod autem vitæ alius aliud: et quandòque quidem in suî ipsorum pulchri-

tudine et eâ quæ secundùm naturam operatione et in eo qui secundùm naturam ordine (*) manentia; quandòque autem in alienam regionem dispersa et delata præter naturam, et turpitudinem materiæ insinuantia. Animæ enim organum unumquodque potentis adspicere ad utrumque; assequitur igitur illi et illius impetibus et delatum omniquàque omnimodos sustinet motus, assimilatum appetitibus animæ. Dictum est autem et de corporeâ naturâ et quòd malum in hâc et quomodo aliud in alia. Singularum animarum quidem enim hæc quidem in materiâ et substantiâ malum habent et infinita secundùm numerum. Hæc autem extrà materiam finita quidem sunt numero et substantiâ ipsorum neque est malum; operationibus autem et transmutationibus vitæ apparet contrariis; eorum autem quæ ut totorum, hoc quidem in ordine solùm, inordinatione non ente; hâc autem est in ordine, victâ semper inordinatione. Omnis enim totalitas est ordinis vincentis semper et τὸ eodem modo propter ordinem quem et omnem fluctuosè et inordinatè motum quodcunque est hoc non solum materialibus corporibus sed et æternis supponi dicimus, aliter τὸ inordinatum illis

(*) Al. loco.

et non eodem modo dicimus : hic quidem enim τὸ inordinatum propter materiam et propter speciei adinformet mixturam ; ibi autem non ut speciei expers, sed ut vitæ τὸ inordinatum ; etenim subjectum ratio species. Quare ibi quidem et quod quasi inornatum ordo, sed ordo hic ad eum qui desuper ornatum inordinatus. In generatione autem τὸ inordinatum in materiâ propter irrationale et obscurum et indeterminatum ipsius naturæ; non enim accidit ipsi τὸ inordinatum ; neque ad aliud tale dicitur. Nondùm enim ultimum quod ad aliud tale, sed ipsum immensuratio et αὐτὸ indeterminatio et αὐτὸ tenebra est τὸ materiæ inordinatum.

Sed benè quià antequàm ad ipsam considerationem feramur, materiam nobis in medium sermo ipse produxit, dicendum et de hâc, sive est malum ; sive etiam non : accidisse enim ipsi malum nullatenus possibile; quia secundùm se ἄποιος id est sine qualitate et informis est, et subjectum, sed non in subjecto : et simplex; sed non aliud in alio. Si autem est totaliter malum, sicut aiunt quidam, secundùm substantiam est malum ; quod et dicunt illi materiam τὸ primè malum, et quod odiunt Dii facientes. Quid enim aliud est malum quàm immensuratio et indeterminatio et omnia quæ-

cunque boni privationes : bonum enim metrum est omnium et terminus et finis et perfectio : quare malum immensuratio et αὐτὸ infinitum et imperfectum et indeterminatum ; hæc autem omnia in materiâ primè, non alia entia præter illam ; sed illa et quod est ipsius esse. Malum ergò τὸ primè et mali natura materia et omnium ultimum. Si autem et bonum est duplex, hoc quidem ἀυτὸ bonum et nihil aliud quàm bonum ; hoc autem in alio et bonum quoddam, et non primè bonum : erit et malum duplex ; hoc quidem velut αὐτὸ et primè malum et nihil aliud quàm malum ; hoc autem in alio et malum quoddam, et propter illud malum et illius transumptione, aut assimilatione malum. Et sicut bonum primum, sic et αυτὸ malum, ultimum entium. Neque enim bono melius, neque malo deterius esse possibile nihil. Etenim alia omnia propter hæc meliora et deteriora dicimus. Ultimum autem entium materia. Omnia enim alia facere aut pati nata sunt. Hæc autem neutrum virtute amborum privata ; ergò αυτὸ malum et τὸ primè malum materia.

Si autem in corporibus τὸ præter naturam materiâ vincente, sicut dictum est, et in animabus malum et debilitas per casum in materiam et per inebriari, eâ quæ circà ipsam indetermi-

natione assimilatas ad ipsam; quid hanc dimittentes, aliam malorum causam quærimus principium et fontem horum subsistentiæ? Sed si malum materia, iterum enim ad altera transeundum naturæ alterum duorum, aut bonum mali causam facere, aut duo entium principia. Omne quidem enim qualitercunque subsistens naturæ, aut principium esse totorum, aut à principio. Materiam autem ex principio quidem entem à bono et ipsam habere in esse progressum, principium autem entem duo entium nobis subjicere principia oppugnantia invicem, quod primè bonum et quod primè malum; sed impossibile : neque enim duo prima. Unde enim totaliter, monas non ente? si enim utrumque duorum unum, oportet antè ambo esse τὸ unum quo hæc ambo unum et unum principium. Neque ex bono malum. Sicut enim bonorum causa majori modo bonum; sic utique et mali generativum majori modo utique erit malum; et neque bonum adhùc suî ipsius naturam habebit mali producens principium. Si autem utique gentium assimulari amat adgenerans, et ipsum utique malum bonum erit bonificatum propter transumptionem causæ ipsius. Quare bonum quidem erit malum ut mali causa, malum autem bonum ut ex bono productum. Si autem et

necessarium materia ad omne, et non utique esset mundus omnimodè magnus iste et felix Deus materiâ absente, quomodò adhuc mali naturam ad hanc reducendum? Aliud enim τὸ malum et τὸ necessarium aliud. Et hoc quidem est tale sine quo esse impossibile; hoc autem ipsius esse privatio. Si igitur et ad conditura simul omnis mundi, suî ipsius exhibet oportunitatem et producta est primitùs, susceptibilium generationis futura et velut nutrix et mater; quomodò utique adhùc dicetur malum et τὸ primè malum? si autem immensurationem ipsam, et τὸ infinitum et unumquodque talium multipliciter dicimus. Etenim ut oppugnans metro et ut absentiam illius et ablationem et ut subjectam ipsi et velut indigentem mensurâ et termino materiam. Materia autem oppugnare quidem non est nata, neque facere totaliter nihil, cui neque pati est secundùm naturam propter defectum virtutis patiendi. Sublatio autem non est mensuræ et finis: non enim est idem privationi, quià præsentibus illis privatio quidem non est; materia autem et est et suscipit ipsarum emphasim. Naturæ itaque τὸ infinitum ipsius et immensuratum esse indigens metro et fine. Indigens autem iis quomodò ipsis contrarium erit? quomodò autem

adhùc malum boni indigens? fugit enim boni naturam malum, et totaliter omnem contrarium habitum. Si autem expetit et concipit generationem, et ut ait ille, nutrit; malum autem nullum ab ipsâ matre ente iis quæ ex ipsâ, magis autem in ipsâ genitis. Si autem et animabus debilitas et casus non propter materiam, quoniam et antè corpora et materiam erant. Hæc et præerat in ipsis aliqualiter animabus materiæ malorum causa. Aut undè in assequentibus Jovi tollere quidem ad eum qui extrà locum aurigæ caput τὸ impotentes occumbere et velut hebetatos ad aspectum illum aversos (*) fieri oculis. Qualiter autem et in illis entis oblivio et συντυχία id est confortunatio et τὸ exorbitatio; exorbitat enim malitiæ equus participans ad terram repens et gravans, materiâ non ente. Quandò enim in terram ceciderit, tunc et materiæ communicatio et quæ hìc tenebra; ibi autem et ante hæc debilitas et oblivio et malum. Non enim discederemus non debilitati, quoniam et distantes adhùc affectamus entis speculationem.

Si igitur debilitari quidem et antè poculum existit, in materiâ autem fieri et ad materiam venire, post eam quæ indè fu-

(*) Al. adversos.

gam ; non autem propter materiam debilitas et totaliter mala animabus. Etenim quid utique aget in alia non potens facere? quomodò autem rursùm habebit facere τὸ ἄποιον secundùm τὸ? Verùm autem et adducit ad se ipsam materia animas, aut à se ipsis illæ ducuntur et separatæ fiunt et impotentes suî ipsarum, si quidem itaque à se ipsis ducuntur. Hoc erat ipsis malum qui ad deterius impetus et appetitus; sed non materia; omnis enim fuga melioris malum, et multò magis quæ ad deterius et propter debilitatem patiuntur quæ oportet tales pati malè eligentes. Si autem à materiâ adducuntur, ubi est τὸ αὐτὸ mobile; et animæ electiones, si attractionibus animæ velut adductivo quodam generationis causam permittemus? Aut qualiter earum quæ in materiâ generatarum animarum; hæc quidem ad intellectum adspiciunt et bonum; hæc autem ad generationem et materiam, si omnes ducit ad se ipsam materia et molestat et vim infert ibi entibus. Hoc quidem et ista ratio dicet et coget non quod non malum, sed et bonum materiam ostendi contrario illi modo tempestans.

Videbitur autem utique et ipse Plato velut trahi ad ambas rationes. In Timæo quidem enim matrem et nutricem ipsam generationis

vocans et concausam mundi conditurae dicere omni manifestus est; tanquàm bonum ipsum ponens totum quidem mundum felicem Deum nominans, materiam autem mundi particulam. In sermonibus autem Eleatis Xeni causam inordinationis universi in subjectam naturam remittit; et cum ponente quidem omnia bona habere mundum dicens; ab eo autem qui anteriùs habitu contrariam horum in ipso generationem habere. In Philebo autem et materiam ipsam et omnem infiniti naturam ex uno producens, et totaliter aut distantiam finis et infiniti divinam causam ponens ἔνθεον id est divinam ipsam, et bonum propter Dei transumptionem, et eam quæ à Deo generationem esse concedet et nusquàm malum, malorum alias quasdam ait oportere quærere causas et nullam, ut in aliis dictum est. Ne fortè igitur inordinatio et malum non propter materiam sed propter fluctuosè et inordinatè motum. Hoc enim est quod corporeum quod ait Eleates Xenus, inordinationis causam ultimis universi neque materiam esse potentem. Motus enim circà ipsum materiâ immobili ente secundùm se, neque ἄποιον, id est non quale corpus τὸ primè compositum. Visibile enim est, ut ait Timæus; quod autem ἄποιον non visibile, sed cum emphasi specierum omnium

et velut confusione, quod et in moveri facit τὸ inordinatum. Vestigia enim differentium specierum ad aliam et aliam lationem ducentia fluctuosum totum motum manifestant. Hoc igitur est qui anterius habitus; non enim potens obtineri speciebus inornatum seipsum ostendit et impulchrum et in totis quidem obtinet; in iis autem quæ in parte propter debilitatem ratio à contrariâ ipsi naturâ victa ducitur ad malum et velut irrationatur à deteriori obtenta. Qualiter quidem igitur τὸ præter naturam in corporibus ingreditur, paulò post erit manifestum : quòd autem non ex materiâ malum neque corporibus, ex iis palàm. Non enim est materia et quod fluctuosè movetur idem ; sed et quòd materiam non primè malum ponendum sufficienter, ut æstimo, ostendit qui in Philebo Socrates ex Deo infinitatem generans. Si autem et ex se infinitam materiam dicendum, ex Deo materia, sive τὸ primè infinitum : substantialem enim infinitatem ex unâ causâ dependentem divinitùs ex generari dicendum, et maximè eam quæ cum fine facere mixturam non potentem. Etenim subsistentiæ ipsorum et mixtionis Deus causa. Hæc quidem igitur et corporis, quà corpus, naturam in unam causam ducem scilicet Deum : ipse enim est qui mix-

tum genuit. Neque ergò corpus malum, neque materia; hæc enim sunt Dei γέννηματα, hæc quidem ut mixtura, hæc autem ut infinitum. Quid enim τὸ infinitum et super materiam ordinatum, significat alicubi et ipse dicens in illis. Igitur quæ quidem generantur et ex quibus fiunt omnia talia genera exhibuerunt nobis quod ergò corpus. Etenim hoc unum omnium quoniam mixtum et hoc, et hoc quidem fons in ipso et ratio. Hoc autem infinitum dupliciter indè erit, et secundùm partes. Quid enim aliud in ipso infinitum quàm materia? Quid autem finis quàm species? Quid autem quod ex iis quàm σύνολον id est simul totum? Si igitur et ipsa quæ generantur omnia, et ex quibus fiunt mixtum est et finis et infinitum; quòd autem etiàm omnia hæc condit aliud et quartum ut ait ille, neque utique materiam, neque utique speciem, neque utique mixtum aliundè quàm ex Deo mixtum produci dicemus. Quid autem indè genitum erit malum? neque enim caliditatis infrigidare, neque boni mala producere; neque ergò materia neque corpus malum dicendum.

Forsitàn igitur aliquis nos utique interrogabit quid utique et ipsi de materiâ dicemus? et utrùm bonum ipsum aut malum esse

ponimus et qualiter utrumque. Sit itaque nostra et hæc sententia. Neque ergò bonum esse materiam neque malum. Sive enim, bonum finis erit et non ultimum omnium et cujus gratiâ et desiderabile. Omne enim bonum tale, quoniàm τὸ primò bonum finis, et cujus gratiâ omnia et desiderabile omnibus entibus. Sivè rursùm malum Deus erit et principium entium aliud dissidens ad bonorum causam; et erunt duo fontes fabulati fluere ex contrario, bonorum quidem alius, malorum autem alius; et neque erit ipsis Diis vita innocua, neque extrà mortalem difficultatem, et quibus est aliquid difficulter tolerabile, et alienum et velut molestans. Si autem non est utique, quid utique erit secundùm ipsum? aut hoc quod sæpè dictum est τὸ necessarium de ipsâ dicendum. Est enim alia quidem boni natura, alia autem mali : et hæc quidem enim illis contraria. Tertia autem alia neque bonum simpliciter ens neque malum; sed necessarium malum quidem enim abducit à bono et fugit illius naturam; quod autem necessarium boni gratiâ omne est quod est. et ad ipsum relationem habet, et propter illud qualemcunque generationem habuit. Si itaque generatio gratiâ hujus, aliud autem ipsius gratia malum, ut uti-

que et finem ipsum et bonum diceremus necessarium utique ad generationem ipsam et non malum dicendum, et factum esse divinitùs tanquàm necessarium et esse necessarium speciebus in se ipsis firmari non potentibus. Non enim solùm bona et à se ipsis talia generare oportebat bonorum omnium causam, sed etiam naturam illam quæ non est quidem simpliciter et à se ipsâ bonum; appetit autem bonum, quod et appetens dat aliis generationem esse et qualitercunque ab ipsâ naturam indigens ipsa bonorum confert ad sensibilium condituram : quoniàm et τὸ ens non entia solùm sed et desiderantia participationem ipsius esse constituit, quibus τὸ esse secundùm entis desiderium. Aliud igitur primè desiderabile, aliud quod desiderat illud et in hoc bonum habens intermedium aliud omne quod iis quidem desiderabile est. Hæc autem desiderat videlicet quæ antè ipsam et quorum gratiâ est. Materiam quidem igitur ipsam in ratione hâc considerantes, utique inveniemus quòd neque bonum neque malum, sed necessarium solùm; et ut quidem boni gratiâ genita, bonum; simpliciter autem non bonum; et ut quidem ultimum entium, si quidem plurimùm distans à bono malum, malum; simpliciter autem non malum, sed

sicut dictum est necessarium. Totaliter autem malum ipsum secundùm se facere, non verum. Hoc enim est non mixtum malum, neque primè malum. Si enim bono omni malum contrarium erat, oportebat bono antè id quod in alio et secundùm se et primè ens, et malum esse duplex : hoc quidem ipsum, hoc autem in alio. Si autem illius est bonorum contrarium malum cui τὸ esse in alio; multò utique magis, et τὸ malum in alio, secundùm se autem non est : neque enim τὸ bonum cui malum contrarium, sed in alio et non separatim. Etenim quid utique erit primè bono non quia malum, sed et aliud quodcunque entium, contrarium. Omnia enim entia propter illud et illius gratiâ sunt : contrarium autem esse propter contrariam naturam impossibile ; sed ipsum hoc contrarium non esse. Corrumpuntur enim ab invicem contraria, et totaliter omnia contraria ex uno prodierunt vertice et genere. Primè autem boni genus quid utique erit? quid enim ultrà naturam boni? quid autem utique entium illi fiet homogeneum? oportet enim utique alterum aliquid esse circà ambo cujus pars utique erit aliquid illorum, et non utique adhuc bonum principium entium, sed illud utique erit com-

mune ambobus. Nihil ergò contrarium primè bono, sed neque participatis omnibus, sed quibus non eodem modo participatio. Dictum est autem et priùs de iis. Sed materiam hic relinquendum.

Ad privationem autem rursùm transeundum ; quoniàm et hanc malum quidam dicunt et bono penitùs contrariam : materiam quidem eam specie præsente sufficere : privationem autem nusquàm adhùc esse, malificam entem semper et speciebus contrariam ; et hanc quidem appetere bonum et expetere et transumere ; hanc autem fugere bonum et corruptionis factivam esse, et totaliter malum. Sed si primè quidem bonum enti idem erat, et simul bonum et ens et una natura , oportebat et primè malum esse privationem τὸ non ens entem secundùm se et contrariam ad ens. Si autem bonum alterum ab ente, et non idem esse utrique; et malum à privatione alterum, et ut neque bonum, bonum ens, sed suprà ens, neque τὸ ens ipsum secundùm se, sed submissio boni et elucescentia prima et velut illius splendor; sic utique et privatio simpliciter, quoniàm et privatione præsente nondùm malum, et factâ mali naturâ abscessit. Dico autem velut ægritudo in corpore, inordinatione quidem

præsente, sed non omni : omnis enim ordinis privatio simul subjectumque perimit et quod in ipso malum. Et non genitum non privatio quidem est; malum autem non est, ignis enim et aqua et alia secundùm se ejus quod ex ipsis non entis. Horum autem nondùm malum. Totaliter autem inordinationem et immensuratum, sicut dictum est, sumendum aliter quidem absentiam illorum, mensuræ dico et ordinis; aliter autem contrariam ad ipsa naturam; hæc quidem enim adversantur ordini et mensuræ, hæc autem ablatio est illorum solùm, et nihil nisi negatio magis quàm illa; præsentia quidem enim sunt quæ sunt; absentia autem suî ipsorum relinquunt privationes. Si igitur malum quidem contrarium bono et dissidet ad ipsum : privatio autem neque oppugnat suî ipsius habitui, neque facere aliquid nata est cujus et esse tale debile omninò, et non mansivum, ut illorum sermo. Quomodò utique adhùc τὸ malificum ad ipsam reducemus à quâ remotum est omne facere? Species enim est hoc et potentia; hæc autem informis et debilis sed non potentia, magis autem absentia potentiæ. In quibus quidem entium malum est et non est, ab his palàm.

Quoniàm autem aliter quidem est in ani-

mabus, aliter autem in corporibus, quis ordo ipsorum sumendum et undè incipit et usque quò submissio. Utrùm enim quod in animabus malum eo quod in corporibus majus: aut hoc quidem malorum ultimum, illius autem debilius malum. Quod autem in animâ; hoc quidem usque ad operationem solùm; hoc autem has obtinet et potentiarum (*), iis quidem varias fractiones; his autem quietationem induxit, ut qui illius sermo. Si igitur aliud quidem operationis solum impedimentum; aliud autem et usque ad potentiam; aliud autem et substantiæ ipsius corruptivum. Et hoc quidem divinarum animarum est passio generationem attingentium, hoc autem debiliorem quæ ex intellectu claritatem superducentium, hoc autem ipsorum jàm corporum; hoc quidem erit videlicet apparens malum, hoc autem enter malum, quod esse defallat et naturam ejus in quo est, hoc autem intermedium horum, quòd potentiis malum existens nihil in substantiam natum est facere. Totaliter enim quod majora potest lædere, majus malum: substantia autem ultrà potentiam, et potentia ultrà operationem; et quodquidem substantiæ corruptivum potentiamque simul et operationem dissipat;

(*) Al. priorum.

quod autem potentiæ, operationem; (Neque ergò substantia cum iis, neque potentia post operationis cessationem) primipotentiæ autem quodquidem usque ad operationem privatio; et non contrarium; quod autem potentiæ, substantiæ contrarium. Majori autem bono majus malum contrarium; quare majus quod in animabus quàm in corporibus malum, non omnibus, sed quibuscunque potentia pati nata est. Quibuscunque autem operatio solùm, minus malum, et absentia totius perfectionis, et submissio solùm. Hoc quidem enim virtuti contrarium hoc autem bonis corporis; et hoc quidem ei quod secundùm intellectum, hoc autem ei quod secundùm naturam. Quantò itaque intellectus quàm natura, et quod secundùm intellectum eo quod secundùm naturam melius; tantò utique et quod præter intellectum eo quod præter naturam ultrà ad malum. Si autem hoc quidem substantiæ est corruptivum, hoc autem potentiæ solùm, mirabile. Quandò enim ejusdem; hoc quidem substantiam, hoc autem potentiam corrumpit, tàm majori modo malum substantiæ corruptivum. Quandò autem alterius et aliam non inconveniens potentiæ corruptivum longius à naturâ boni ens excedere in malo, puta si alterius potentia melior

quàm substantia, quià quidem utique et animæ potentiæ dicuntur corpoream substantiam et generare et salvare. Hoc ergò et qui in Politiâ Socrates omninò δίκην malitiam nominat, et non utique talem esse ait si mortale erat. Celeriter enim utique in non esse deduceret habentes ipsam animas; meliùs autem non esse quàm malè esse; hoc quidem enim est entis; hoc autem boni privatio, quòd et corporeum malum non otiosius enunciat ea quæ in animabus nequitia. Hoc quidem enim intensum in non esse consummat; hoc autem in malè esse.

Si itaque hæc rectè dicimus, non utique erit primè malum materia, et secundùm hanc, ut dictum est, rationem. Propinquius enim corpus quàm materia animarum, minori malitiâ repletum. Sed neque à bono remotius bonum magis : neque mali magis transumens minus malum : sed est in animabus quidem malum magis; in corporibus autem minùs; quoniam et animarum alius ordo et corporum alius. Etenim animarum eæ quidem sursùm omninò puræ; iis autem ad malum operationis privatio, hæc autem et usque ad potentias suscipientes malitiam : et corporum hæc quidem semper in ordine; hæc autem quibus operatio et potentia aliàs aliter; hæc autem quibus sub-

stantia malum suspiciet utique; quæquidem ordinis talia.

Consequens autem utique erit speculari malum ipsum secundùm se quid est et quam habet naturam. Antè hoc autem causas malorum, sive et horum est aliqua omnium una et eadem causa, sive non. Etenim hoc ii quidem aiunt, ii autem non, et ii quidem fontem malorum dicentes ab hoc producunt omne qualitercunque malum; ii autem et animarum κακεργέτες id est malæ operationis principium ponentes naturæ mali, hinc mala generari aiunt : ii autem intermediè horum intellectuali naturâ species malorum relinquentes, indè sicut alia omnia et mala progressum habere confitentur. Horum autem ii quidem ex aliis suppositionibus concludunt sermones; ii autem et Platonem faciunt suorum dogmatum patrem : ii quidem omnium ideas intellectuales ponentes et eum qui in Theæteto Socratem attestantes exemplaria duplicia, hæc quidem ἔνθεον id est divinum hæc autem ἄθεον id est sine Deo facientes; ii autem Atheniensem Xenum duo genera animæ, hoc quidem benefaciens, hoc autem contrarium huic relinquentem; et omne quidem ab alterâ solùm, mortalem autem locum ab ambabus gubernari dicentem.

Etenim totaliter si unam causam malorum ponendum, divinam ipsam aut intellectualem aut animalem existimare oportet. Dii enim et intellectus et animæ causæ ordinem acceperunt: alii autem hæc quidem organa ipsorum, hæc autem idola quædam et imagines in alio factæ. Ad dicentes quidem igitur fontem malorum, sufficiunt priùs dicta. Dii enim omnes et fontes omnes bonorum causæ, mali autem nullius neque sunt, neque fient unquàm. Si enim, sicut dictum est priùs, et qui in Phædro Socrates vult, divinum omne bonum, pulchrum, sapiens; aut præter naturam ipsius faciet malorum generationem ingenitam; aut omne subsistens indè erit boniforme et ἔκγονον ejus quæ in ipso manentis bonitatis. Sed neque ignis aiunt infrigidare, neque boni malum à seipso producere. Duorum igitur alterum, aut neque esse malum dicendum malum, si deitùs; aut esse et non deitùs esse. Ostensum est autem priùs quòd est alia ergò malorum causa et non Deus; ut alicubi et Plato docet, bonis quidem omnibus ex unâ causâ progressum supponens; malorum autem generationem ad alias causas et non ad divinam reducens. Omne enim indè subsistens bonum, totum igitur bonum; et quod velut cordiale bonitatis lumen in Diis: aliud autem lumen omne ex lumine, et claritas et potentia et

pars potentiæ illius, sed illi beati et entes felices à Diis etiàm mala ornari dicentes et mensurari et infinitum ipsorum et tenebrosum determinari secundùm quòd utique hæc partem boni suscipiunt et ad esse sortiuntur potentiam et hæc ornantem et ordinantem causam appellaverint fontem malorum non ut fontem generatricem ipsorum. Non enim erat fas primas entium causas generationis malorum principium esse, sed ut finem ipsis et terminum adjacentem et τὸ obscurum ipsorum illustrantes suî ipsius lumine. Etenim malum infinitum quidem ex partialibus causis existit; finis autem ex totis propter quòd et illis quidem est malum quod est; totis autem non malum. Non enim secundùm potentiam ipsis existit τὸ infinitum, ut utique et infinitio suî ipsorum boni naturam transumerent, sed propter defectum potentiæ : roborantur autem aliqualiter bono participatione finis.

Illi quidem igitur talia meditantes neque malorum generationem inordinatam esse persuasi, et Deum et ordinis horum causam fecerunt. Videntur autem mihi et non barbari solùm, sed et Græcorum summi omnium in Diis cognitionem relinquentes malorum et bonorum; bonis quidem per se ex Diis dare generationem; malis autem secundùm quòd boni partem acce-

perunt et hæc et potentiam ad esse ad finem. Non enim sine mixturâ malum τὸ malum sicut dictum est sæpè; sed sic quidem malum, sic autem bonum. Et ut quidem bonum ex Diis; ut autem malum ex aliâ causâ impotente. Omne enim malum propter impotentiam generatur et defectum, quoniàm et bonum ex potentiâ et impotentiâ hypostasim accepit. Ipsius enim potentia et in ipso. Etenim si quidem sine mixturâ malum esset τὸ malum et solùm malum, ignotum utique esset Diis bonis entibus et omnia bonificare potentibus quibuscunque esse ab ipsis. Hoc autem est, quorumcunque habent notitiam quoniàm cognitiones ipsorum activæ potentiæ sunt et institutivæ omnium quorum utique et esse dicuntur cognitiones. Quoniàm autem simulque malum et aliter bonum; et non hàc quidem bonum, hàc autem malum; sed omne quod est, bonum, et magis bonum quià omni tale. Neque in Diis cognitionem, neque indè ipsius generationem interimendum. Sed cognoscunt Dii malum quà bonum et faciunt. Eodem igitur modo et cognoscentes habent, et apud ipsos causæ malorum sunt potentiæ bonificæ horum naturæ, velut si secundùm species Deus quis potentias intellectuales specificat in formis naturæ.

Sed Euge quia ad species et specierum ordinem sermo transivit, ne forte ex iis mala et malorum generationes, aut undè τὸ indeficiens etiàm iis. Omne enim semper ens ex immobili quâdam causâ procedit et determinatâ. Si itaque malum æternum mortalem naturam circumambiens, quid τὸ æternum ipsius et undè? Non enim ex aliâ causâ dicimus quàm à semper eodem modo habente et ab immobili naturâ : sed hæc specierum natura et τὸ semper ens bonum. Et quid enim utique intellectu fiet non bonum? si ergò bonum αὐτὸ, unumquodque quod ad illa fit, bonum; quod enim bono assimilatur, bonum; malum autem assimilari bonis, quà tale, non est aptum natum. Et eum quidem qui intellectualibus speciebus assimilatur, perfectum et felicem esse dicimus; malum autem totum contrariùm miserum et infelicem nominamus. Non ergò malus quia malus assimilatur intellectui: hoc autem existente neque utique in intellectu exemplaria erunt malorum. Omnis enim imago exemplaris est imago. Si autem et Plato species quidem divinissimas vocat entium; nam semper eodem modo se habere omnium divinissimis solis convenire ait Eleates Xenus, exemplar autem malorum ἄθεον, et tenebrosum, sicut dictum est, quòd ingenitam

talem naturam in illis supponentes indè producere malum. Si autem et conditor universi apud quem species omnes et specierum numerus, velit non esse malum in omni, et omnia quidem ipsi similia generare velit, malum autem nihil, quomodò utique adhùc exemplar malorum? Habebit omnia quidem bonificans; nihil autem concedens esse frivolum. Non enim iis quidem specierum condit et generat, iis autem sterilis est et inefficax; sed ipso esse producens omnibus, impartibiliter operatur. Et igitur species mali generabit mala et neque quæ vult faciet solùm illa, neque secundùm naturam voluntas ipsa. Simile enim ac si ignis calefaciens alia et exsiccans hoc quidem velit, hoc autem non. Duorum igitur necesse alterum, aut et velle mala et esse et fieri divinum intellectum, si et horum est secundùm substantiam patiens; aut non volentem, neque generare ipsa, neque producere, neque habere rationes ipsorum quibus singula mundialium instituit.

Sed ille quidem sermo neque ipse per se ipsum persuadere sufficiens quòd sit verus, ad contraria sæpè transmutatus. Si autem æternum dicentes malum et æternaliter entium immobiles causas relinquentes, malum talem causam recusare dicimus, non mirum. Nàm æternum illud dicimus quod secundùm

naturam habet in esse progressum, sed non quod qualitercunque factum; quoniàm et circumferri ipsum malis existere dicendum, non secundùm quod malum unumquodque sed quià et hæc ornat universi ordo et maximè cœlum, genitis quidem æternitatis post essentiam dans, iis autem quæ recti motûs periodorum circularium, inordinatis autem ordinis, indeterminatis verò termini, malis autem bonitatis. Omne igitur secundùm naturam ens et semper ens ex causâ determinatâ generatur. Malum autem non secundùm naturam. Neque enim claudicationis in naturâ ratio, neque inartificationis in arte. Quomodò igitur et hìc immobile principium quærendum, et quæ in speciebus malorum ratio, omnibus quidem quæcunque secundùm illas fiunt, speciebus et finibus entibus; naturâ autem malorum infinitâ et indeterminatâ secundùm se ipsam ente.

3. Tertiò igitur animam speculandum, si et hanc omnium malorum causabimus quam κακεργέτην nominamus. Utrùm enim esse ipsius, et sicut ignis calefacere, infrigidare autem nihil, et aliorum aliud opus, sic utique et hujus mala generare et omnia quibuscunque vicinaverit, malitiâ inficere? Aut quodquidem natura ipsius semper bonum; operationibus

autem, hoc quidem sic, hoc autem aliter habet secundùm eumdem ordinem, alius aliam præjacens vitam? Si quidem igitur hæc malefica dicatur, non quià irrationalem animam; sed et hâc meliorem, et à qua sit bonum maleficam dicendum. Etenim huic transmutatio habitûs existit ad melius et deterius. Si autem sicut quidam aiunt essentia et per se, undè esse hoc ipsius æstimabimus? Ergò aliundè quàm ex conditivâ causâ et ex iis qui in mundo Diis? Et quomodò enim non ex iis à quibus mortalis vitæ species exoritur? Sed si ex iis, quomodò secundùm substantiam malum? bona enim omnia et quæ horum ἔγκονα, et totaliter omne malum extrà substantiam et non substantia. Substantiæ quidem enim contrarium nihil. Malo autem contrarium est bonum. Substantia quidem entis est imago: ens autem locatum est in bono et generat omnia secundùm bonum, et nihil indè malum. Si autem κακεργέτην nominat talem animam Atheniensis Xenus propter eam quæ in potentiis ipsius et operationibus malitiam; neque hanc semper permanentem, sed, quod aliquandò dictum est à me, et hâc boniformi aliqualiter factâ et operationes suî ipsius superiori animæ coaptante, quid mirum? Hæc quidem enim seipsam nata est salvare; hæc autem

inconvertibilis est ad se ipsam : et huic quidem malignare à se ipsâ existit boniformi factæ mensura et ratio; huic autem aliundè; quoniàm et corpori et omnibus ab altero mobilibus et τὸ esse et τὸ benè esse propter aliud et velut extrinsecùs. Inconveniens autem et in totum, ut est dicere, malorum causam facere talem animam. Neque enim corpori omnium causa eorum quæ in ipso malorum, neque meliori animæ. Etenim huic malum et debilitas propter ipsum, quoniàm et descendenti quidem ipsi cooritur mortalis species vitæ; debilitas autem et antè sortiri generatione. Non enim aliter qui indè causas quàm debilitate, et per impotentem esse ad speculationem. Neque enim potentibus simùl et volentibus nobis in intellectuali locari, fuga et inordinatio speculationis entis existit; neque potentibus totaliter per non velle, neque videre quæ in superiori loco. Etenim distantes affectant quidem id quòd sursùm omnes; impotentes autem submersæ circumferuntur, ait ille. Relinquitur ergò quod debilitatis solùm. Namque animæ oculi perseverare ad verum ipsum et eam quæ ibi claritatem aspicientes, impotentes sunt. Multò ergò priùs in animabus malum et non ex secundâ vitâ. Sed qualiter quidem in hâc malum et quare κακεργέτην

vocavit ipsam Plato dictum est ad præsentia sufficienter. Nàm immensuratum ipsius et indeterminatum contrariatur mensuræ et terminis iis qui ex ratione; et neque privata est solùm ipsis, neque desiderat adeptionem illorum. Si quis itaque ad hæc aspiciet, maleficam ipsam et contrariam rationi vocabit, non tanquàm sortientem naturam talem, sed tanquàm et sic repentem et ad melius trahi à se ipsâ potentem.

4. Sed si non hæc malorum causæ, quid utique nos ipsi generationis horum causam ponemus? Unam quidem itaque secundùm se malorum causam nullatenus ponendum. Si enim bonorum causa unum; malorum multa et non unum: si bona quidem omnia commensurata invicem et similia et amica, mala autem totum contrarium neque invicem, neque bonis σύμμετρα. Si itaque similium quidem invicem unam causam præcedere; dissimilium autem multitudinem. Quæ enim ex unâ causâ omnia amica sunt compatientia et compellantia invicem; hæc quidem magis, hæc autem minùs sunt, multas et non unam malorum causam ponentibus; alias quidem animabus, alias autem corporibus; ex iis, et in iis malum speculandum. Quod mihi videtur et qui in Politiâ Socrates insinuans: quoniàm divinum

non causas negavit horum dicere; malorum autem alias quasdam oportet quærere causas. Etenim ut multas has et indeterminatas et ut singulares per hæc significant; qualis enim monas, aut qualis trias, aut quæ æterna ratio malorum, quibus τὸ esse per dissimilitudinem est et indeterminationem usque ad individua naturâ. Totum autem ubique malitiâ expers. Factivæ quidem quidem igitur malorum causæ eæ et tales quædam sunt animæ et quæcunque specierum circà materiam. Eæ quidem enim ducunt ipsas ad malum; eæ autem invicem adversantes dant ei quod præter naturam locum in generatione : quod enim aliis secundùm naturam, aliis præter naturam. Exemplum autem et horum si vis sit tibi ἄθεον illud et tenebrosum quod et in Theæteto Socrates ostendit, malitiæ specie ipsâ mortalem naturam ex necessitate circumambiens. Assimilitæ enim animæ entibus malis eâ quæ ad melius assimilatione transmutant horum vitam. Etenim bonorum quidem exemplaria anima aspicit, ad se ipsam conversa, et quæ se ipsâ meliora, apud quæ quæ primè bona, et entium summitates in casto fundamento et ipsæ separatim locatæ; malorum autem rursùm, ad ea quæ extrà seipsam respiciens, et quæ post se ipsam et quæcunque

singularia et extrà se ipsam inordinata et indeterminata et fluctuosa suî ipsorum naturâ, quæ et expertia bonorum, et quibus nutritur animæ oculus et rigatur et vivit suî ipsius vitâ. Neque igitur factivæ malorum rationes et potentiæ, sed impotentia et debilitas et similium commensurata communio et mixtio. Neque rursùm exemplaria immobilia quædam et semper eodem modo habentia, sed infinita et indeterminata et in aliis delata et iis infinitis. Quod autem hujus gratiâ, omnium minimè ponendum in iis. Non enim utique congruet finem esse malorum bonum : sed quoniàm animæ omniquaque bonum venantes et hujus gratiâ omnia facientes et mala agunt : sic utique quis fortè putabit et malorum finem esse bonum. Hujus ergò boni gratiâ omnia, et quæcunque bona et quæcunque contraria. Etenim hæc ignorantiâ suî ipsorum naturæ agimus bonum desiderantes, et fortè utique benè habebit, neque faciens principale poni malum, neque exemplar secundùm naturam, neque suì ipsius gratiâ secundùm se. Etenim species et natura ipsorum defectus est, et indeterminatio, et privatio, et hypostaseos modus; qui utique, ut dicere consueverunt, παρυπόςασι magis assimilatur. Undè utique et involuntarium esse malum sæpè dictum est. Et

quomodò enim utique voluntarium erit, boni factum gratiâ, secundùm se autem quod est neque desiderabile neque volitum nulli entium? Sed hæc quidem aliis. Quod autem malum in animabus quidem propter debilitatem nascitur et propter deterioris victoriam; exorbitat enim equus malitiâ participans, ait ille, ad terram repens et gravans; in corporibus autem, propter dissimilium permixtionem, speciei dico et informis, et iterùm contrariarum rationum, per hæc palàm.

Quis autem modus et qualiter subsistit malum ex iis causisque et non causis entibus consequenter nobis dicendum dictam παρυπόστασιν hìc ponentibus. Non enim est aliter subsistere. Quod enim ex principali causâ factum est qualitercunque, neque indeterminatum finem et ad τὸ cujus gratiâ relationem habens, neque secundùm se eum qui in esse progressum sortiens, opportunè ipsum principaliter substans et quodcunque ex causâ fieri secundùm naturam. Omni enim impossibile sine causâ generationem habere et ad aliquem finem ordinem generationis ipsius referre. Utrùm igitur malum ponendum, aut aliquibus est secundùm accidens et propter aliud et non ex principio primo, quoniam et agimus omnia et secundùm nosipsos

operamur, boni participationis gratiâ et ad illud respicientes et velut parientes ipsum et semper desiderantes; et quòd fit sic quidem rectè, sic autem non rectè. Quià quidem enim τὸ non bonum æstimamus non rectè, quià autem bonum adipisci appetentes agimus, rectè, et quià universale quidem, rectè, particulare autem, contrariùm. Aliud ergò quod desiderabile nobis, et aliud quod fit et cujus adeptio. Et hoc quidem boni natura; hoc autem contrarium illi. Igitur generatione contrarii præsente, si contrarium et qualitercunque fiat, propter debilitatem facientis, et propter incommensurationem ad id quod fit. Subsistere magis utique quàm παρυφίςασθαι id est juxtà subsistere ei quod fit dicentes, rectè dicemus utique aut subsistere quidem eorum, quæ ex principio in finem progredientium erant, παρυφίςασθαι autem eorum quæ neque ex principio secundùm naturam apparent, neque indeterminatum aliud consummativum. Malorum autem generationes neque principalem acceperunt ejus quod est facere ipsa dictum, causam; neque enim natura ejus quod præter naturam, neque ratio eorum quæ præter rationem fiunt, causa, neque in finem pertingunt, et τὸ cujus gratiâ omne quod fit natum est. Παρυπόςασιν ergò talem generationem

dicendum imperfectam et ἄσκοπον id est non intentam et non causatam aliqualiter entem et indeterminatam. Neque enim causa ipsius una, neque quæ et causa est secundùm se et principaliter causa ad malum ipsum et mali naturam aspiciens facit; neque quæ neque secundùm se, neque principaliter causa. Totum autem contrarium; boni enim gratiâ omne quod fit, fit; malum autem extrinsecùs et super adventitium. Adeptio convenientis unicuique finis; inadeptio autem propter facientis debilitatem; hoc autem quià naturam accepit talem, quâ hoc quidem deterius, hoc autem melius et hoc diversum ab invicem. Ubi enim τὸ unum, simùl et bonum; malum autem in naturâ divisâ et non unum. Incommensuratio enim et inharmonizatio et contrarietas in multitudine; ex iis autem debilitas et τὸ indigens, quoniam et in Diis τὸ volatile simul et equorum utrumque. Sed ibi quidem bona omnia et ex bonis et non ex contrariis; quæ autem aliorum mixta sunt et multitudo his et potentiarum diversitas aliis ad alia tractum facientibus. Ibi quidem igitur multitudo ad unum respicit et secundùm unam speciem vitæ determinata est. Ubi autem multitudo et diversitas eluxit, propter submissionem unionis indigentia potentiæ hìc. Omnis enim po-

tentia uno et ex uno est quod est, et inharmonizatio et dissidentia alterius ad aliud delati appetitibus. Qualiter quidem igitur habent malorum generationes dictum est, et quæ vocata παρυπόςασις et undè.

5. Ipsum autem malum quid quidem sit jàm dicendum. Videbitur autem utique omnium difficillimum esse nosse secundùm se ipsam mali naturam; si quidem omnis cognitio speciei est attactus et species. Malum autem sine specie et velut privatio. Forsitan autem utique fiet et hoc manifestum, si ad bonum ipsum et bonorum naturam aspicientes, sic utique malum quid quidem sit speculabimur. Ut enim τὸ primè bonum ultrà omnia, sic malum ipsum omnium expers bonorum : dico autem quidem quà malum et defectus illorum et privatio. Bonum igitur quatenus et qualiter subsistit, et quos habet ordines, in aliis dictum est; malum autem, si boni omninò est quà malum privatio, ut quidem malum, est expers fontis bonorum; ut autem infinitum, primi finis; ut autem debilitas, ejus qui ibi potentiæ; ut autem incommensuratio et falsum et turpitudo, pulchritudinis videlicet et veritatis et mensuræ per quam et τὸ mixtum, et in quibus entium unitates; ut autem illocabile ipsum naturâ et instabile, manentis æterni in uno, et potentiæ illius;

ut autem privatio et ἀζωΐα id est invitalitas primæ specierum monadis, et ejus quæ ibi vitæ; si autem et corruptivum est et divisivum quibuscunque affuerit, et imperfectum, perfectivæ totorum bonitatis. Nàm corruptivum quidem ab ente ducit ad non ens; divisivum autem continuitatem et unionem entis perimit; imperfectum autem suam perfectionem excludit et dispositionem quæ secundùm naturam singulis. Adhùc igitur τὸ indeterminatum quidem naturæ mali, defectus est et peccatum unialis summitatis; τὸ ἄγονον id est infecundum, (*) genimæ; τὸ otiosum autem, conditivæ. Exclusio enim et debilitas et indeterminatio bonorum horum ; privatio monadicæ causæ dico et generativæ potentiæ et efficacis factionis. Si autem et dissimilitudinis est et partitionis et inordinationis causa , palàm quòd et sic ab assimilativis bonis deficere ipsum et ab impartibilili Providentiâ partitorum et ab eo qui impartitis ordine necessarium. Si autem non usque ad hæc bonum ; sed est immaculatum ibi genus et efficax et μεγαλουργὸν, id est magna faciens , inefficax utique erit malum et tenebrosum et materiale. Aut undè ipsi horumque et talium unumquodque, si

(*) Sic quidem cod. pro *genitivæ*, id est fecundæ à γενικὸς seu γενναῖος.

non bonorum illorum privationibus ? Ibi enim bona primè, quorum et quod in nobis bonum pars et imago est; cujus malum privatio. Quare et illorum aliquibus bonum assimilari dicimus. Et quid oportet dicere quandò et quod in corporibus malum non ejus quod in ipsis solùm boni privatio, sed ejus quod antè hoc in animabus est ? Etenim quod in corporibus est bonum, est animarum boni imago corrupta. Ergò et speciei privatio non alterius alicujus decidentia quàm intellectualis utique erit potentiæ; quoniam et species est ἔκγονον intellectûs, et τὸ substantiæ factivum intellectuale utique secundùm substantiam est. Sed quòd quidem malum omniquaque tale privatio bonorum et defectus, dictum est.

Undè autem ipsi secundùm ipsius naturam enti tali, sicut diximus, quæ ad bonum contrarietas dicamus. Est quidem enim et hoc privatio, sed non perfecta privatio. Habitui igitur suî ipsius coexistens cujus est privatio, illum quidem debilem facit ipsius præsentiâ : ipse autem assumit potentiam et speciem ab illo; undè utique et specierum quidem privationes, perfectè entes privationes, absentiæ solùm sunt habituum, non adversantes ad ipsos; quæ autem bonorum, adversantur ad suî ipsarum habitus et contrariæ sunt aliqualiter illis. Non

enim sunt impotentes omninò et inefficaces coexistentes illarum potentiis , et velut in speciem et operationem ductæ ab illis ; quod et Plato sciens, injustitiam ipsam secundùm se et debilem et inactivam esse ait; justitiæ autem præsentiâ et potentiam habere et ad agere duci non manentem in suî ipsius naturâ, neque in ἀζωΐᾳ privatione solùm, quoniàm et præjacens ipsum vitale ens dat et malo vitæ participationem. Vita autem omnis potentia secundùm se , in potentiâ autem alienâ factum malum contrarium est bono, suî ipsius potentiâ ad adversari utens; et magis quidem potentiâ inexistente majores operationes et opera mali ; minùs autem, minores. Jàm et in corporibus naturæ potentiis simul et quæ in ipsis desinit præter naturam operatio, et hæc eo quod præter naturam tunc magis ente soluto omniquâque ordine. Quarè et in animabus majora quidem à minori malitiâ, minora autem à majori operâ. Solificata enim à contrario, secundùm turpe quidem ipsius et informe augetur; secundùm virtutem autem et operationem minorata debilis simul et inefficax est. Non enim ab ipsâ potentiâ, ut utique et augmentatâ etiam potentiâ ad majus transitio esset, sed ex præsentiâ contrarii ; puta si et caliditatis potentiâ utatur ad suî ipsius

opus frigiditas, vincens et subjacens illius potentiam. Deficiente igitur contrariâ naturâ et eo quod magis defectu ad privationem habet τὸ magis; eâ autem quæ virtutis submissione ad facere est debilior, malum quidem est magis, agit autem minus. Si itàque hæc rectè dicimus neque agere malum, neque posse dicendum: sed et agere ipsi et posse à contrario. Etenim bonum debile et inefficax propter mixturam mali fit, et malum virtutem et operationem transortitur propter boni præsentiam, in uno enim ambo. Et sicut in corporibus materialibus fit contrarium contrario, et τὸ secundùm naturam fortificat τὸ præter naturam. Aut undè sibi mensura et periodi et ordo periodorum quàm ex naturalibus numeris, et ex eâ quæ secundùm naturam dispositione? Quod autem præter naturam debilitat quod secundùm naturam, latitante naturâ ad facere, et ordine in quò τὸ benè soluto; sic utique et in animabus malum vincens bonum, utitur illius potentiâ ad suum, scilicet eâ quæ rationis, et inventionibus ad concupiscentias? Et tradunt invicem ex suî ipsorum naturâ; hoc quidem de potentiâ, hic autem de debilitate. Quoniam et secundùm se malum neque agere natum est neque posse. Omnis enim potentia bonum; et omnis operatio extensio potentiæ est.

6. Et quomodo enim utique adhuc potentia

esset ens malum ponentibus ipsam, si omnis potentiæ opus salvare ipsam et in quo est; malum autem dissipat unumquodque cujus est malum. Est ergò malum inefficax et impotens secundùm se, si autem et involuntarium est ut ait ille, et involitum erit utique, et sic primissimæ trinitatis boni privatio, voluntatis, potentiæ, operationis. Bonum quidem enim et volitum est et potens et efficax secundùm ipsius naturam : malum autem involitum et debile et inefficax. Neque enim volitum nulli quod uniuscujusque corruptivum; neque potentiæ corrumpere potens ipsa; neque operationis τὸ non secundùm potentiam habere hypostasim ipsius : sed sicut mala appetunt apparentia ipsis bona, et est malum iis apparens volitum propter mixturam boni talem dicimus. Sic utique et potentia in malo et factio est apparenter; quià non secundùm se neque quà malum, sed extrinsecùs, cui et παρυφέστηκε id est juxtà existit et ad quod dicitur malum. Hoc ergò mihi videtur et qui in Theæteto Socrates ostendens potentibus aliqualiter assequi ipsa, neque privationem neque contrarium bono malum dicere. Neque enim privatio facere aliquid potens aut totaliter potens : neque contrarium quod secundùm se, neque potentiam neque operationem habet; sed sic aliqualiter subcontrarium ipsum

nominare quod secundùm se quidem est privatio; quià autem non omninò perfecta est privatio, sed similiter cum habitu transumens de potentiâ indè et de operari, in contrariationis partem constituitur; et neque privatio est perfecta, neque contrarium, sed subcontrarium bono, parhypostasi aut veritate significante non otiosè audire ipsam consuetis. Quod quidem igitur est malum, et quam naturam accepit et qualiter est et undè, per hæc palàm.

7. Quot autem ipsius differentiæ et quæ, post hæc dicendum. Dictum est quidem igitur et priùs quòd malum aliud quidem est in animabus, aliud autem in corporibus; et quòd in animabus dupliciter: hoc quidem in irrationali specie vitæ, hoc autem in ratione factum. Dicitur autem et nunc quòd tria hæc sunt in quibus malum, anima particularis, et animæ idolum et corpus singularium ens. Si igitur ei quidem quæ sursùm animæ bonum secundùm intellectum; (ante ipsam enim intellectus) et irrationali secundùm rationem; (unicuique enim ex proximè meliori τὸ benè) corpori autem rursum τὸ secundùm naturam; (principium hoc motûs et quietis ipsi) necessariè utique malum, huic quidem præter intellectum, ut τὸ secundùm intellectum subcontrarium esse; huic autem præter rationem, cui

τὸ benè secundùm rationem; huic autem præter naturam erit (*) : et tres hæ malorum species inexistent tribus naturis debilitari potentibus propter submissionem in partiale (**) substantiæ. Tota quidem enim, sicut dictum est sæpè, habent τὸ bonum quod ipsorum, semper; malum autem hìc, dico autem in singularibus et individuis, in quibus utique et potentiæ defectus propter submissionem ipsius esse, et divisionis adhibitio, unione attenuatâ. Totaliter autem malum aliud quidem quod in animabus, aliud autem quod in corporibus; et horum quod in animabus duplex: hoc quidem ægritudo, hoc autem turpitudo, ut alicubi ait Eleates Xenus. Est autem turpitudo quidem ignorantia et intellectûs privatio: ægritudo autem rursùm dissidio in animâ et ejus quæ secundùm vitæ rationem defectu. Tripliciter utique erit et sic malum; sed et horum unumquodque duplex. Etenim turpitudo aliter quidem est circà διάνοιαν id est ratiocinationem; alia autem circà opinionem; (quoniàm et cognitio altera) et alicubi quidem scientiæ, alicubi autem artis indigentiâ. Turpe autem et ægritudo aliter quidem in cognitionibus, aliter autem in impetibus. Etenim

(*) Cod. habet *erat :* et tres *has* malorum species *inexistens.*

(**) Cod. *impartiale.* Vid. annot.

appetitus non secundùm rationem; et sensuum autem multi et phantasiæ præcipites, quibusquidem vita in actione, appetitibus contrariantibus, quibus autem in speculationibus, phantasiâ præterincidente et purum ipsarum et immateriale auferente. Et τὸ præter naturam autem duplex. Etenim turpitudo quæ in corpore præter naturam. Speciei enim est et hoc debilitas et defectus et ægritudo ejus, eo qui in ipso ordine et commensuratione solutâ.

Malum quidem igitur tot modis dividendum; quoniàm et mensuræ entium in tribus iis sunt principiis, naturâ, animâ, intellectu; et τὸ immensuratum, aut earum quæ in naturâ rationum privatio est, aut earum quæ in animâ, aut earum quæ in intellectu et ab intellectu generatarum. Etenim ornans singula melius est ornantis primè. Dico autem primè τὸ ornantium unumquodque; tale autem in corporibus quidem, natura; in irrationalibus autem speciebus vitæ, ratio; in rationalibus autem quod antè ipsas; bonum. Idolis autem aut propter eam quæ sursùm animam. Quæcunque autem et ex animâ dependent tali, aut propter id quod extrinsecùs principium, à quo bonum iis quibus providetur. Corporibus autem, iis quidem ex particulari, iis autem ex totâ animâ.

Dubitabit autem utique aliquis qualiter et undè mala, Providentiâ ente? Sive enim est malum; qualiter Providentia ad bonum nunc instabit? Sive Providentiâ plenum universum, qualiter in entibus malum? Quidam quidem igitur alteri rationum cesserunt, huic quidem quòd non omnia ex Providentiâ si malum, et quòd non est si omnia ex Providentiâ et bono. Etenim hoc movet animam forsan aut utique alicui apparebit et qua non adversantur: et primùm quod in animabus malum. Hoc secundùm se et impermixtum erat ad contrarium, expers illius penitùs ens, et obscurissimum et nihil aliud quam tenebra. Forsitan autem Providentiæ operibus impedimentum erat, à quâ omnia bona, frivolum autem nihil : si autem sicut deindè et est sæpè malum, hoc et bonum est et non permixtè malum, neque αὐτὸ malum. Sed sic quidem malum; simpliciter autem non malum, neque malo esse propter boni participationem ipsi penitùs intermedium, neque τὸ et usque ad hoc omnia bona et esse et fieri propter eam quæ in ipso malitiam. Totaliter enim non idem omniumque causam dicere Deum, et solam causam omnium ; sed hoc quidem verum; hoc autem non. Etenim intellectus causa eorum quæ post ipsum, et anima eorum quæ consequenter; et natura

corporum et quæcunque in corporibus, et horum unumquodque, hoc quidem aliter, hoc autem aliter facit; hoc quidem primè et unialiter, hoc autem æternaliter; hoc autem per se motivè, hoc autem per necessitatem. Et neque quod intellectualiter ei quod antè ipsum idem, neque secundo quà secundum. Si igitur ex Providentiâ omnia, et nullum omnium malum secundùm quòd ex Providentiâ est et fit, quid mirum si malum habebit locum in entibus secundùm quòd ex animâ? Et idem malum quidem erit singularibus, totis autem bonum. Magis autem et singularibus secundùm quod quidem ab ipsis malum. Non enim operatio solum ex Providentiâ, sed et operans habet τὸ benè. Qualiter igitur bonum in iis, dico autem iis quæ in animâ malis. Sic enim utique et Providentia τo credibile habebit, neque horum nullum sinens expers se ipsâ. Duplicia igitur et hoc ponendum; hæc quidem intùs, et ipsius animæ entia ad ipsam, puta quæcunque in phantasiis inconvenientibus aut consensibus malis, aut electionibus aliter turpibus; hæc autem extrà, et in actionibus variis, aut secundùm iram aut secundùm concupiscentiam factis.

8. Talia quidem igitur omnia bonum habent multipliciter. Etenim ad aliorum vindictam fac-

ta sunt, et secundùm dignitatem actio; et non idem agentem malè in quodcunque agere, aut ad indigens pati. Hæc igitur et patienti omninò bona et facienti secundùm quòd assequitur totis; quà autem ut à se ipso, et non assequens facit malum, et inconvenientem suî ipsius et non magnum conceptum animæ explevit; hoc autem principium salvationis patienti. Multis enim malum meditatum quidem et intrà animam manens occultatur et bonificatur ut turpe et inconveniens; actum autem quale est evidens fit. Manifestant autem pœnitentiæ et animæ conscientiæ, velut ipsâ exprobrante sibi ipsi actum. Quoniàm et medicorum artes ulcerum aperturis ad evidens ducentes passionem et intùs occultatam causam facientem ægritudinem, imaginem exhibent Providentiæ operum, et factionibus turpibus et passionibus admiscentis (*), ut utique immutata ab eo qui in ipsis conceptu, et sub causato et inflato malis habitu principium periodi et vitæ sumant melioris. Quæcunque autem intùs sunt passiones ipsius, ipsum malignantis bonum habent, secundùm quod semper ad proprium ducunt animam. Non enim est eligentem deteriora manere in melioribus, sed ad tenebrosum mox fertur et turpe. Et non

(*) *Admittentis*, Fab.

actiones solùm, sed et sine iis animæ electiones habent in ipsis δίκην. Omnis enim electio ducit ipsam ad simile. Si igitur aliquid deterius et turpe et ἄθεον in animâ genus, ad congeneum transferre ipsam habet bonum mox in ipsâ et eam quæ ex Providentiâ dignitatem, et ista quæ in animabus lex ducens unamquamque ad suum : hoc quidem enim præscit vitam, hoc autem copulat similibus ipsam ; hoc autem ei quod secundùm dignitatem idem, hoc autem ei quod secundùm differentiam ; hoc autem ei quod ex Providentiâ ; hoc autem bono. Si quidem enim et injuriantibus ipsis competeret in sursùm manere, quod neque dicere fas, nullatenus utique ipsis electio haberet τὸ benè ; solummodò autem ens malum ἄθεὸν utique esset omniquaque et injusta. Si autem mox eligentem removet à melioribus, habet τὸ bonum ac malo commixtum. Omnis enim anima secundùm naturam appetit τὸ sursùm. Cadentibus ipsis igitur turpe appeteret ejus quæ in ipsis vitæ ; cadere autem necesse omne cui operari non secundùm intellectum ; et si iis quidem magis, iis autem minus casus ; quoniam et electio aliter aliis.

Sed qualiter in corporibus malum simul et bonum est, aut et hoc toti quidem secundùm rationem, parti autem præter naturam. Magis

autem et huic, secundùm quòd ad omne facit, secundùm naturam; secundùm quòd autem partitum est, indè præter naturam. Quoniam autem et quod in corporibus malum duplex; hoc quidem ut turpitudo, hoc autem ut ægritudo, voco autem turpitudines omnia quæcunque non ægritudines præter naturam entis. Etenim monstra naturæ sunt turpitudines. Et horum, hoc quidem turpe secundùm naturam totam, quia et in hoc ratio et species est; in particulari quidem enim naturâ ratio una; et quod præter hanc huic præter naturam. In totâ autem omnes rationes et species omnes naturaliter, et quandòque quidem ex unâ specie quod generatur unum; (homo enim hominem generat principalius dicere); quandòque autem ex uno multa; (etenim figuræ ratio una sed et idem multa) quandòque autem ex multis unum; (quales utique specierum quæ circà materiam mixtiones quæ et monstra videntur esse ad individuam naturam amantem obtinere unâ specie, et subsistentem secundùm unam) Quandòque autem ex multis multa. (etenim æqualitas et inæqualitas in multis.) Omnes igitur species secundùm naturam, et quæ impermixta et quæcunque mixta et ex iis quæ in naturâ rationibus ibi omnibus entibus. Ægritudo autem aliis se-

cundùm naturam, quia horum unumquodque genitum est hoc quod dicitur dupliciter et particulari naturæ et toti. Corruptibile autem secundùm naturam quidem totam, præter naturam autem particularem; in quâ enim transmutatur quod corrumpitur speciem habet rationem ex totâ contrariam ei quæ hujus naturæ et non ab ipsâ habentem speciem sicut ex illâ. Quæ quidem igitur indè transmutatio secundùm naturam hæc contrà quidem corrumpit, iis autem exhibet generationem; quæ autem una ratio in transmutatione præter naturam. Ut quidem enim tota præter naturam; (totum enim unumquodque secundùm eam quæ in ipso rationem) ut autem totius particulæ secundùm naturam; sic enim et factum est ex alio corruptio et corrumpitur iterum in alterius generationem.

9. Non ergò quod in corporibus malum impermixtim est malum; sed his quidem malum, et secundùm quod ex Providentiâ naturale; totaliter autem et quibus generatio propter bonum. Quomodò hoc dicet aliquis utique omniquaque bonum recusare et boni naturæ expertia manere? Neque enim possibile est esse malum, non contrarium phantasiatum ut bonum; quoniam boni gratiâ omnia et ipsum malum. Sed (*)

(*) Suple *si*.

omnia gratiâ boni, divinum incausativum malorum; nusquàm enim malum, qua malum, indè, sed ex aliis causis et quibus generare non secundùm potentiam, sed propter debilitatem existere dictum est. Propter quod mihi videtur Plato circà regem omnium omnia ponens et illius gratiâ omnia, et quæcunque non bona, phantasiata enim ut bona, et hæc entium sunt similiter bonorum, omnium causam illud appellare et non semel omnium, (neque enim malorum, sed et horum incausativum) et omnis entis causam; etenim horum tanquam entium et qua bonum unumquodque. Si itaque hæc recte dicimus et omnia utique ex Providentiâ erunt, et malum habet locum in entibus: quare et faciunt Dii malum, sed tanquàm bonum et cognoscunt ut omnium unialem habentes cognitionem, impartibiliter quidem partibilium, boniformiter autem malorum, unialiter autem multitudinis. Alia enim animæ cognitio et alia intellectualis naturæ, alia deorum ipsorum: hìc quidem omni *αὐτοκίνητος* id est ex se mobilis; hìc autem æternalis cognitio, hìc autem indicibilis et unialis ipso uno omnia et cognoscens et producens.

FINIS.

INDEX HISTORICUS
AUTORUM ET OPERUM
IN HIS TRIBUS PROCLI OPUSCULIS
MEMORATORUM.

A.

J.

H.

O.

19

P.

S.

T.

INDEX

EORUM QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

PROCLI

PHILOSOPHI PLATONICI

OPERA.

SE VEND A PARIS,

CHEZ
- J.-M. Eberhart, Imp.-Lib., rue du Foin Saint-Jacques, n° 12.
- Levrault frères, Lib., rue des Fossés M. le Prince, n° 33; et *à Strasbourg,* chez les mêmes.
- Treutel et Wurtz, Lib., rue de Bourbon, n° 17; *à Londres* et *à Strasbourg,* même librairie.
- Renouard, Libraire, rue Saint-André-des-Arcs, n° 55.

PROCLI
PHILOSOPHI PLATONICI
OPERA

E CODD. MSS. BIBLIOTH. REG. PARISIENSIS,

TUM PRIMUM EDIDIT,

LECTIONIS VARIETATE, ET COMMENTARIIS

ILLUSTRAVIT

VICTOR COUSIN,

PROFESSOR PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA PARISIENSI.

TOMUS SECUNDUS,

CONTINENS PARTEM DIMIDIAM

COMMENTARII

IN PRIMUM PLATONIS ALCIBIADEM.

PARISIIS,

EXCUDEBAT J.-M. EBERHART.

MDCCCXX.

CAR. LOYSON,

AMICI, POETÆ, PHILOSOPHI,

INGENIOSISSIMI ET INFELICISSIMI,

IN IPSO ÆTATIS LAUDISQUE FLORE

MISERÈ EREPTI,

MANIBUS

SUPREMUM HOC AMICITIÆ PIGNUS

PIÈ DICAT

NEC INTEGRÈ NEC DIÙ SUPERSTES

EDITOR.

PRÆFATIO.

Hìc prodit in lucem pars prior commentarii quod de primo Platonis Alcibiade Proclus condidit, quamquidem breviori interposito tempore pars altera secutura est, ita ut nihil jàm ferè defuerit intelligendo uni ex gravissimis Platonis operibus.

Primus Alcibiades agit de natura humana, de eo nempè undè proficiscitur Philosophia, si quidem unicum scientiæ instrumentum ipse tibi sis, quo scilicet uti nequeas, nisi quanti valeat, quantumque præstet, priùs perspexeris. Illud *Nosce te ipsum*, è Delphico sacrario in philosophorum palæstras ingressum, et Socraticis planè cognitum usuque tractatum, Alexandrini, qui sparsas relligiones, variasque sectarum philosophicarum opiniones in amplum Eclectismi sinum compulerant, inter subliliora ea scientiæ principia, constituerant,

quibus inviolanda auctoritas. Quodquidem ita Alexandrinis et Proclo præsertim in hoc commentario explanatum ac delucidatum est, ut vel post inchoatos à Cartesio, renovatos autem à Kantio et feliciùs exactos de eâdem re labores, non parùm lucis et utilitatis ipsis recentioribus indè sit haudiendum. Hìc enim luculentissimè demonstrabitur, quantùm à verâ philosophandi methodo aberret, qui ab Ontologiâ scientiam auspicatur; nec Ontologiam tamen desperandam esse, cùm, absque ullâ prorsùs hypothesi aut paralogismo, a Psychologiâ ad Ontologiam transeatur, per occultum illum ac certissimum mentis intuitum, qui sub ipsâ personalitate substantiam, sub empirica causa absolutam introspicit. Non quòd temporum locorumque superstitionibus omninò caruerint Alexandrini; at quamvis, dùm Œthnicismum rursùs excitare, illoque philosophiam aut illum philosophiâ fulcire conarentur, scientiam intrà præterita incluserint, omnemque ei in futura prospectum vetuerint; quamvis et in eo quoque peccaverint, ut Philosophiæ visi

sint inserere fabularum commenta et allegorias quæ ad populares religiones, et ad poësim et nascentis ipsius scientiæ ad cunabala erant remittendæ; ego tamen, cui certè Alexandrinos Deos aut Dæmones in honorem restituere nequaquàm placitum, id affirmare non dubitabo, eorum philosophiæ in cortice hærere talia opinionum mendacia; et quemadmodum reprehendendos existimo qui scientiam aut inviti, aut de industriâ, hunc in modum adulteraverint, ità latentes sub his involucris et hoc mysticismi velamine altiores et saniores doctrinas accuratè esse investigandas arbitror.

Verùm ea in hoc Procli commentario præsertim attendenda sunt, quæcumque disseruit de homine, personalitate ac libertate, de nostris, quæ aut ad agendum, aut intelligendum pertinent facultatibus, denique de bono et pulchro. Quidquid enim e nostrûm accuratissimâ observatione de naturâ humanâ colligi potest, hic, nisi perfectum, at certè inchoatum est; non aliter atque in Parmenide repe-

rire est quid homini cum rerum naturâ, quid naturæ et homini cum communi utriusque auctore quid scilicet diverso et toti cum uno intersit, ut gravissimè ad speculationem Ontologicam propositum, ità liberrimè investigatum. Porrò qui, in publicâ doctrinarum mearum expositione, Psychologica præ cæteris sermone usurpare soleo, idem nunc hanc Alexandrinarum opinionum restaurationem ab iis quæ ad hominem spectant auspicatus sum; cùmque id aderit tempus quo ad *transcendentalismum* ipse evehar, et præeunte observationis psychologicæ lumine, tenebras entium penetrabo, tùm demùm in lucem vulgabitur Procli de Platonis Parmenide Commentarium. Illud autem obscurum de obscuro Platonis opere commentarium, et antiquum Græcæ Ægyptiæque sapientiæ monumentum, non sine religioso quodam pavore accedo, haud secùs ac si unum ex vetustissimis templis intuerer, quæ mediis superioris Ægypti solitudinibus semiruta, at etiamnùm immensa occurrunt. Quod si verò tempus

quo nemo fidere potest, et valetudo quæ pejor in dies ingravescit, id mihi concesserint ut magnum illud ac venerandum monumentum ex oblivione eruam, publicisque oculis offeram, tunc forsan de antiquitate, de philosophiâ non nihil meruerim. Hæc interim prior pars commentarii de Alcibiade publiciis judiciis traditur, meorumque discipulorum meditationi commendatur.

Verùm si philosophi multa hìc inventuri sunt, quæ secùm anferant et meditenter, non certè deerunt quæ Græcæ linguæ peritis arrideant, tùm variæ Platonis lectiones quæ plurimæ et sæpe laudabiles ibi occurrunt, tùm voces quædam insolentiores, nec pauca his similia quæ necessariò sufficit codex Græcus quilibet, cùm primùm è pluteis in doctorum familiaritatem venit. Nàm dudùm ille Codex in Bibliothecis Europæ languet ineditus, opemque peritæ et impigræ manûs frustrà reposcit. Hinc tantùm aliquot Orphei versus expressere Richardus Bentleius (1) et

(1) In Epist. ad Mill. p. 3.

Conradus Gesnerus (1), et particulam quamdam Fabricius inseruit suis ad Sextum Empiricum adnotationibus (2). Solum novi Creuzerum qui fragmentum (3) nonità breve *de unione et pulchritudine*, Codice Darmstadino et Leidensi Vossiano usus, typis mandaverit.

Primus extitit in Europâ Marsilius Ficinus qui Procli de Alcibiade commentarium notum fecerit, ex quo plurima quidem fragmenta, Latinè versa, sub hoc titulo, vulgavit: *Proclus in Platonicum Alcibiadem de animâ atque Dæmone;* dignum opus Florentino illo societatis Pla-

(1) In Fragmentis Orphei, p. 407.

(2) Fabric. ad Sext. Empir., p. 397.

(3) Ad calcem libri Plotini *de pulchritudine*, Heydelbergæ, 1814. Nunc autem accipio virum doctissimum mox, ut promiserat, editurum totum Procli codicem, unàque Olympiodori de eodem Platonis Alcibiade commentarium. Quod certè congratulor omnibus veteris philosophiæ amicis, idque unum meis laboribus reposco, ut melioribus prosint, nec sint omninò indigni qui unà cum Creuzeri conspiciantur.

tonicæ præside, qui, quùm proprio marte pugnare, et eâdem quâ paulò post Bruno, Campanella, Pomponazzi, laude inclarescere posset, Platonis famam propriæ famæ præposuit, seque Platonici cultus velut antistitem gessit; qui non meliùs certè de Platone mereri poterat, quàm si Alexandrinos ejus interpretes, Plotinum nempè et Proclum, è tenebris extraheret. In eis enim, quàmvis de hoc à nobis dissentiat Tiedemannus (1), quærenda universa ac vera ratio Platonicarum doctrinarum, quæ in dialogis sparsæ ac temere disjectæ occurrunt. Valdè autem desiderandum quod in Proclo non idem quod in Platone et Plotino præstiterit Marsilius, neque totum de Alcibiade commentarium, pro fragmentis vulgaverit. Quibus tamen in fragmentis magna certè utilitas; quippe quæ, præter philosophici sensûs planam atque perfectam intelligentiam, paucissima quidem philologicè reprehendenda habeant. Neque spero legentibus ingratum fore, quod ea, quæ nusquàm separata reperiantur, et ab anno 1577

(1) Vid. *Argumenta in Platonem.* Præfat.

typis nunquàm iterata sunt, in hâc meâ editione reposuerim.

Primi voluminis in præfatione lectorem admonui, partem quamdam commentarii in Alcibiadem, auctore Antonio Hermanno Gogavâ, Latinè translatam, nec dùm vulgatam, meâ hìc operâ in lucem prodituram; hæc vero, ut promisi, nunc editur. Hujus autem versionis Lambecius (1) hæc prima verba enuntiat: « *Civilium disputationum, et universæ, ut ità dixerim, Philosophicæ contemplationis principium potissimum et firmissimum esse arbitramur, suæ essentiæ cognitionem, suî ipsius discretionem. Hujus quippè fundamento ritè posito*, etc. » Addit et Antonium Hermannum Gogavam fuisse medicum et mathematicum celeberrimum, Graviæ, in Brabantio, natum; sed quo sæculo idem ille vixerit, et undè eum medicum et mathematicum fuisse innotuerit, de his in Lambecio nihil : quod ad codicem, hoc tantum dicit Belgicis litteris scriptum, atque ideò lectu difficillimum. Cujus igitur Codicis

(1) Lambec. Biblioth. Vindobon. T. 7, N° 69.

exemplar unum Vindobonæ chartis mihi describi cùm curâssem, prima quidem verba, qualia in Lambecio, reperi; sed valdè miratus sum versionem esse non dimidiæ partis ipsius commentarii, de quo nihil monebat Lambecius. Quarè rescriptis Vindobonam litteris, percunctatus sum utrùm in hoc eodem statu semper fuisset ille codex. At Dom. P. Budick, unus e Bibliothecæ Vindobonensis custodibus, qui codicem summo labore ipse evolvit ac scribæ dictavit, necnon et Dom. Copita summus Bibliothecæ rector, compertum mihi fecerunt nullum unquàm alium in Bibliothecâ extitisse codicem, et illum, qualis nunc est, semper fuisse; quod et ipse perspexit ac recognovit unus ex discipulis meis, Aug. Viguier, qui tunc Vindobonæ versabatur. At ne eum quidem integrum atque omninò sincerum edi passa est litterarum Belgicarum difficultas, minutissimique characteris exiguitas, quæ Dom. Budick sæpiùs fefellit. Quin ipsa in Latinum sermonem translatio tàm servili imitatione ad Græcum composita est, ut barbara prorsùs videatur;

Indè tamen maximum profectum est mihi commodum, scilicet ut ipse, ut ità dicam, oculis obversaretur Græcus codex quo usus est Gogava, quem cum Parisiensibus codicibus exigere in promptu fuit. Latinam versionem omittere sanè potuissem; sed æstimantibus nonnullis assensi aliquid in hâc vulgandâ commodi esse posse, cùm paulisper indè Hermannus iste Gogava notisceret. Desideranda igitur supplevi, nativam barbariem haud delevi, sed aliquantisper emendavi, Gogavamque cum Proclo edidi.

Quæ, qualis hìc prodit, Latina versio intellectu haud difficillima, et multis Gogavæ erroribus expurgata est. Quoties verò aliquid mutandum emendandumque censui, non legentes fastidiosè admonui, sed tùm demùm, cùm aliquid dubii intercederet, aut probabilis esset Gogavæ interpretatio. Neque hìc unquàm omisi ut aut Gogavæ verba, quæ a textu detrahebam, aut ea quæ ipsis codicis verbis sufficiebam, ad imam paginam reponerem. Denique, meum esse profiteor quidquid in philosophici

sensûs interpretatione delinqui potuit, Gogavæ autem fœdam sermonis obscuritatem ac continuam barbariem remitto.

Quæ ad Parisienses codices attinent, in Philologicis commentariis ea tractabuntur. Catalogo quidem tres inscripti erant; sed unius ex iis cùm una tantùm pagina supersit, nihil indè ad textum constituendum auxilii mihi adfuit. E duobus autem reliquis Codicibus, Cod. 1837, mihique designatus A, recentissimus, nitidè sed pravè exaratus est et simul cum ipsâ Gogavæ versione deficit, p. 194, hujus voluminis. Unus igitur Cod. 217, quem B vocavi, in reliquum commentarium super erat, qui, licet recentior, sat bonæ notæ quidem est, et diligenter scriptus, eòdemque Platonici dialogi progreditur quò omnes aliarum Europæ Bibliotecarum Codices. Verum, quanquàm in parte dimidiâ commentarii, quam nunc in lucem profero, paucis vitiis inficitur, in alterâ quæ tertio volumine continebitur, tot scatet mendis, tot horret lacunis, ut sic in lucem edi omninò nequeat. Rariores quas huc usque offendi lacunulas, malui deformiter

apparerent, quam si inventis propriis malè complerem, existimans meliùs squalere ruinas integras, quam falsò restitutas et repictas nitere, idque sanctissimæ antiquitati deberi, scilicet ut qualia tradiderint anni, illius monumenta religione quâdam servemus. Ergo quod in manus erat, quale habebam, dedi, nec dedisse piget; verùm pigeret, si tertium volumen nimiò pluribus vitiis laboraret, cùm illis facile mederi posset, collatis quibusdam è Bibliothecis Italiæ optimis codicibus, et in adjumentum illustrationemque nostri unius adhibitis. Rursùs igitur patriam relinquo, abeoque Italiam, eâ spe ut indè lætam variarum lectionum messem referam, quâ Bibliothecæ Parisiensis inopia adjuvetur, meaque ditescat editio. Sequenti volumine, vulgabitur quid ex illo itinere collegero.

Scribebam Parisiis, primo die Julii, 1820.

VICT. COUSIN.

PROCLI

IN PRIMUM PLATONIS ALCIBIADEM

COMMENTARIUS.

ARGUMENTUM.

Cum hic Procli liber non sit expositio systematis unius cujus diversæ partes continenti vinculo cohœreant, sed quidam contextus annotationum et disquisitionum de singulis quas primus Platonis Alcibiades continet sententiis locisque difficilioribus, fieri nequaquam potest ut quæ in ipso commentario desiderantur, junctura et series in commentarii argumento inveniantur. Hìc igitur pro consequenti ordine sententiarum inter se arctius conjunctarum ponetur tantùm enumeratio propositionum quæ è medio opere emergunt et eminent.

Operi præmittitur introductio quâ lucidè hæc præcipua explicantur :

Humanæ naturæ cognitionem princi-

pium esse quo innititur omnis speculatio philosophica;

Hunc primum fore Platonis dialogum, et a quo Platonicæ philosophiæ incumbendum, qui eâ de re versetur;

Alcibiadem hunc esse dialogum.

Hìc desserit vir in historiâ interpretum Platonicorum omnique eruditione philosophicâ versatissimus, qualem finem primi Alcibiadis esse arbitrati fuerint omnes qui tali de re ante egerint, hi rhetores, illi dialectici; omnibusque interpretationibus excussis et expensis se profitetur consentire cum divino Iamblicho qui apprimè intellexit quo primus spectaret Alcibiades. Rhetoricis igitur et dialecticis organis cognitioni nostrî posthabitis et subjectis, ritèque definito fine dialogi, quas se dividat in partes Proclus agit, usque reponens qui sit summæ finis.

Tunc aggreditur ipsam dialogi interpretationem, ipsisque primis Platonis vocibus inhæret et eas scrutatur omni ex parte, modò Platonis artem, modò ipsam philo-

sophiam extollens. Hinc indè incidit in quasdam dissertationes de amore, de dæmonibus et in alia quædam, prout fert dialogi vocumque Platonicarum tenor. Ex his omnibus exprimi possunt sequentia.

De amore.

Amor est quiddam quod entia inter se unit, motus entium sese ad alia ferentium, qui medietatis vim in se obtinet et sponte ad supera fertur, catenamque entium alligat causæ superiori quæ est pulchrum ipsum, bonum, unum et amabile.

Causæ primæ, pulchri, boni, unius, amor filius est. Inde venit et hùc se refert, ibi Deos primum collocans et constituens, posteà verò Diis Dæmones Angelosque, et Dæmonibus et Angelis heroes et animas humanas amatoriè connectens.

Vir autem amator is est qui amoris vice fungitur, amatum ad amabile convertit, id est per gradus entium ad supera evehit, medius pulchritudinem inter et amatum quem pulcherrimum efficere cupit et potest. Amator amati quasi providentia est.

Quomodo autem ad meliora aliter tendimus, quàm prava et mala posthabendo? Anima quæ vis est per se agendi, ferre se nequit superiùs, nisi se ab inferioribus segregaverit. Inferiora autem animæ passiones sunt, illam miserè distrahentes, inque materiam deprimentes. Id vero supra animam est, quod purius, quod ab omni materiâ abstractius, quod liberius et magis per se subsistens. Anima igitur quoties in semetipsam se convertit segregando se ab extrinseco, sic intus abstrahit sese, liberior evadit, misceturque intelligibilibus. Amor autem medietas est, quâ conversio fit, nec unum, nec varium, sed uniens uni varium, et trinitatem constituens amoris, fidei et veritatis, fidei quæ cuncta in bono firmat, veritatis quæ omnem in entibus cognitionem explicat; amoris denique quæ convertit omnia congregatque in ipsius pulchri naturam, colligator et conciliator eorum quæ sunt post ipsum, et quæ super ipsum, conversor sequentium in priora, imperfectorum reductor atque perfector.

Id autem ex eo deducitur quod Socrates ex turbâ amatorum, id est a diversitate, Alcibiadem per medium amorem convertat in se, cujus substantia una est.

Verum, quia Socrates, antequam ad Alcibiadem accederet et loqueretur, silens illum circumspexerat, inde quasi silentii theoriam Proclus exprimit, tanquam amatorii, intellectualis et verè divini. Quod autem accedentem Socratem stupet Alcibiades, hinc admirationem Proclus ostendit philosophiæ matrem, jàmque ad majora conversionem. Optaveram autem quod hìc ille magis institisset, et in interiora descendisset actûs illius intellectualis, qui tanti in philosophiâ valet, et in se summa psychologiæ complectitur. Nunc ad theoriam Dæmonum venimus, et ad Dæmonem Socratis.

In Theologiâ Platonis quærenda est expositio systematica Deorum et Dæmonum. Illìc manifestè apparebit quid sub istis superstitionibus et nominum vulgarium involueris Alexandrini intellexerint. Hìc autem paucissima de Dæmonibus proferuntur et quæ tantum ad Socratis dæmonem ducant.

De origine dæmonum hoc invenio, oriundos esse a Deâ vitæ, et indè velut ex fonte fluere, diversasque nancisci vitæ formas.

Quod autem ad munera pertinet, illi serviunt Diis, et vice ministrorum funguntur, medii inter divina et mortalia. Hic est ordo Dæmonicus, hæc provincia, scilicet ut Deorum influxus in inferiora quæque ferant, seu animalia, seu plantas ipsas.

Plures sunt dæmonum ordines, utqui ad diversa applicantur. Primi, proximi Diis, ut illi uniformes sunt, et penè ineffabiles. Secundi, intellectuali quoque proprietate præditi, Deorum mundanorum vim omnibus declarant et tradunt. Tertii, in res jam magis demissi, præsident animarum operibus, illarumque effectiones in minora dirigunt. Quarti naturæ universæ vires naturis particularibus inspirant, vitam, ordinem, rationem. Quinti corporibus ipsis præsunt et circa materiam vires cœlestes retinent, in eisque formam motumque custodiunt.

In commentariis philosophicis ex hoc

loco atque ex aliis pluribus id mihi exprimetur et comprobabitur, nihil aliud, per Dæmones et Angelos, intellexisse Proclum et viros verè Platonicos, præter diversas formas diversosque gradus et quasi munera unius illius et æterni principii a materiâ abstracti, quod in se et esse et vivere et moveri primitus habet, cuncta effinxit applicando se rebus et materiæ, quodque, etsi substantialiter unum, ineffabile et incomprehensibile sit, tum demum patet et intelligitur, cum e penetralibus essentiæ interioris in externa venit, sub specie vitæ universæ, virium efficacium et generantium, eâque præsertim sub specie instinctûs illius qui animas humanas illuminando ad vera, bona, et pulchra movet, qui vocatur Græcè ἐνθουσιασμὸς, et Gallicè *inspiration*. Veniamus ad Socratis dæmonem.

Nulla est forma principii divini in mundum semel demissi, quam non antecellat vis illa quæ in animâ humanâ habitat: ergo animarum magnarum Dæmones ex Dæmo-

num ordine summi et primi, Deique frequenter apparent.

Hanc autem inspirationem Dæmonicam Socrates, non cogitatione, nec solis viribus opinantibus, ut Ficini verbis utar, sed ipso spiritu accipiebat; neque extrinsecus illa incidebat in Socratem, sed ex intimis animam totam commovebat, silens primum, ipsique malè cognita Socrati, donec in vocem erumperet, evaderetque in notitiam.

Dæmon est potentia intima et occulta quæ aliquandò magni viri actiones afflat et parit. Dum verò illa potentia mera est, seque intrà potentiam continet, nec in actionem progreditur, non certè sub sensum, et vix sub intellectum cadit. Potentia illa, quatenus potentia, Deus ipse est, atque, ut loquuntur Platonici, pater est aut in patre habitat; cum verò in actum processit, non jam in patre, sed a patre est et cum patre, et quanquam in materiam se demittat, usque in substantiam patremque, motu quodam interno retrahitur.

Quemadmodùm potentia divina foras exit,

ut rebus benefaciat, et per amorem se materiæ applicet, ita Dæmonica vis magnos viros agit, ut per amorem inferioribus benefaciant, eaque causa est amoris Socratici erga Alcibiadem. Hic amor tantopere a materiali recedit, ut Proclus ne defenderit quidem Socratem a fœdis calumniis.

Innumeras hic possim proferre excelsioris ingenii sententias, quas inter commentandum noster dispargit; quasdam tantum citabo:

Finis actionis liberæ, ipsa actionis libertas est.

Omnis copula unioque rationalis indiget præsentiâ Dei. Quid enim aliud et multa unit et congregat segregata nisi divinitas?

Concludemus citando locum, si quis alius, Platonicum, et cum primo capite Evangelii secundum Joannem mirè congruentem: « intellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperque præbet intelligentiæ lumen, atque etiam priusquam in conditionem labamur irrationalem; et quando in pas-

sionibus vitam degimus, et passionibus quandoque sedatis. Non semper autem animadvertimus, sed quando à quam plurimo generationis tumultu purgati sumus, atque tranquilli vivimus; tunc enim intellectus nobis effulget, tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem, antea silentio præsens ».

PROCLI

IN

PLATONIS ALCIBIADEM

PRIMUM.

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΕΙΣ

ΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΝ.

ΤΩΝ Πλατωνικῶν διαλόγων καὶ πάσης, ὡς εἰπεῖν, τῆς φιλοσόφου θεωρίας ἀρχὴν κυριωτάτην καὶ βεβαιοτάτην εἶναι νομίζομεν τὴν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας διάγνωσιν· ταύτης γὰρ ὀρθῶς ὑποτεθείσης, καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ προσῆκον ἡμῖν, καὶ τὸ τούτῳ μαχόμενον κακὸν, πάντως καταμαθεῖν ἀκριβέστερον δυνησόμεθα. Πέφυκε γὰρ ἑκάστῳ τῶν ὄντων, ὥσπερ τὸ εἶναι διάφορον, οὕτω δὴ καὶ ἡ τελειότης, τοῖς μὲν ἄλλη, τοῖς δὲ ἄλλη κατὰ τὴν τῆς οὐσίας ὕφεσιν.

Εἴτε γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐσίας καὶ πρω-

(1) Principium dialogorum Platonicorum totiusque philosophiæ præcipuum atque firmissimum arbitrantur naturæ nostræ cognitionem. Hâc enim rectè cognitâ, bonum quoque consentaneum nobis, malumve dissidens

PROCLI DIADOCHI

IN

PLATONIS PRIMUM ALCIBIADEM.

Dialogorum Platonicorum et universæ, ut ità dixerim, philosophicæ speculationis principium potissimum et firmissimum esse arbitramur essentiæ nostræ cognitionem. Hujus quippe fundamento ritè posito, et bonum accommodatum nobis, atque huic inimicum malum prorsùs perdiscere exactiùs poterimus. Ut enim unicuique rerum sua à naturâ tributa est essentia particularis, ità sanè et perfectio; his quidem alia, aliis verò diversa per ipsius essentiæ diminutionem (1).

Sive enim ab eodem et primo fonte essen-

absolutiùs nosse poterimus. Sic utique naturâ comparatum est, ut quemadmodùm inter se rerum essentiæ differunt, sic et propriæ rerum perfectiones. Marsilius Ficinus.

tia procedit et bonum, quemadmodùm Aristoteles inquit, necesse est, secundùm essentiæ mensuram, etiam id quod intellectuale est perfectionis [1] singulis contingere; sive ab aliâ quidem causâ bonum venit antiquiore et sanctiore, ab aliâ verò essentia, quatenùs res quæque participat ens obscuriùs vel manifestiùs, ità et bonum suscipiet; illa quidem quæ primò sunt, majorem in modum et perfectiorem; quæ autem in mediis constituta sunt, pro suo ordine, inferiùs; ultima verò entium, ultimùm. Etenim quomodò entia, Diis et Providentiâ imperantibus, aliter quàm prò dignitate suâ bonum participarent? Non enim mens in ordinem ducit entia, et mensuram cuique tribuit congruam; bonum verò quod et ipsâ mente antiquius est, largitiones in entia suas et derivationes bonorum sine ordine efficit; et vel diversis secundùm essentiam, verbi gratiâ

[1] Sic Gogava. Vid. Annot.

τίσης πηγῆς τό,τε εἶναι πρόεισι καὶ τὸ ἀγαθὸν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ἀνάγκη δή που, κατὰ τὰ μέτρα τῆς οὐσίας, καὶ τὸ νοερὸν ἑκάστοις παραγίγνεσθαι τῆς τελειότητος· εἴτε ἀπ' ἄλλης μὲν τὸ ἀγαθὸν αἰτίας ἥκει πρεσβυτέρας καὶ ἁγιωτέρας, ἀπ' ἄλλης δὲ ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶναι τοῖς πράγμασιν, ὡς ἕκαστον μετέχει τοῦ ὄντος ἀμυδρότερον ἢ ἐναργέστερον, οὕτω δή που καὶ τοῦ ἀγαθοῦ μεταλήψεται· τὰ μὲν πρώτως ὄντα, μείζονος καὶ τελειοτέρου (*)· τὰ δὲ ἐν μέσοις τεταγμένα, κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν, δευτέρου· τὰ δὲ ἔσχατα τῶν ὄντων, ἐσχάτου. Καὶ πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἔχοι τὰ ὄντα, θεῶν καὶ προνοίας ἡγουμένων, ἢ τὴν κατ' ἀξίαν ἐν τῷ ἀγαθῷ διανομήν; Οὐ γὰρ δὴ νοῦς μὲν εἰς τάξιν ἄγει τὰ ὄντα, καὶ μέτρον ἑκάστῳ τοῦ εἶναι παρέχεται τὸ προσῆκον, τὸ δὲ ἀγαθὸν, ὃ καὶ αὐτὸ πρεσβύτερόν ἐστι τοῦ νοῦ, τὰς ἑαυτοῦ μεταδόσεις εἰς τὰ ὄντα, καὶ τὰς ἐποχετεύσεις τῶν ἀγαθῶν ἀτάκτους ποιεῖται, καὶ ἢ τοῖς διαφόροις κατ' οὐσίαν, λέγω δὲ, οἷον τοῖς αἰτίοις καὶ τοῖς αἰ-

(*) A. μειζόνως καὶ τελειωτέρως. Infrà verò δευτέρου et ἐσχάτου.

τιατοῖς, τῆς αὐτῆς μεταδίδωσιν ἀγαθότητος, ἢ τοῖς αὐτοῖς κατὰ τὸ εἶναι τὰς τῶν ἀρχικωτέρων τε καὶ ἑπομένων διανέμει τελειότητας. Θέμις (*) γὰρ οὔτε ἦν, φησὶν ὁ Τίμαιος, οὔτε ἐςὶ τῷ ἀρίςῳ δρᾶν ἄλλο τι πλὴν τὸ κάλλιςον καὶ συμμετρότατον. Τὸ συμμετρότατον δὲ οὐ τοῖς πρώτως οὖσι καὶ δευτέρως τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν, οὐδὲ τοῖς ὁμοίως οὖσιν ἡ κατ' οὐσίαν ἐξηλλαγμένη (**) τελειότης· ἀλλ', ὥσπερ φησὶν ὁ Ἀθηναῖος ξένος, ἡ τοῖς ἀνίσοις τὰ ἄνισα διανέμουσα ἰσότης, καὶ τοῖς μὲν μείζοσι τὰ μείζω, τοῖς δὲ ἐλάττοσι τὰ ἐλάττω, πασῶν μουσικωτάτη τε καὶ ἀρίςη. Κατὰ ταύτην δὴ οὖν καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἄλλο ἐν ἄλλοις, καὶ τῇ ἑκάςου φύσει σύςοιχον τὸ ἐν αὐτῷ δή που πέφυκεν ἀγαθόν. Διὸ νοῦ μέν ἐςιν ἐν αἰῶνι τὸ τέλειον, ψυχῆς δὲ ἐν χρόνῳ· καὶ ψυχῆς μὲν κατὰ νοῦν τὸ ἀγαθὸν, σώματος δὲ κατὰ φύσιν· καὶ αὖ πάλιν θεῶν μὲν ἄλλη τελειότης, ἀγγέλων δὲ ἄλλη καὶ δαιμόνων, ψυχῶν δὲ ἄλλη μερικῶν· καὶ ὅςις οἴεται τῆς οὐσίας οὔσης ἐν τούτοις διαφερούσης εἶναι τὴν τελειό-

(*) A. θεμιςόν. Forsan θεμιτόν.
(**) B. ἐξήλλακται. Gog. *distincta*

causis et causatis, eamdem bonitatem; vel eisdem secundum essentiam primorum et consequentium perfectiones distribuit. Fas enim, inquit Timæus, nec fuit nec est optimo facere aliud quicquam, quàm optimum et commensuratissimum. Commensuratissimum autem non est primis entibus et secundis idem bonum, neque similibus secundùm essentiam entibus distincta perfectio; sed, ut inquit Atheniensis hospes, inæqualibus inæqualia distribuens æqualitas, majoribus quidem majora, minoribus autem minora, omnium ornatissima et optima. Secundùm hanc igitur bonum, quatenùs bonum, et aliud in aliis et cujusque naturæ consentaneum in se est. Unde mentis quidem est in æternitate perfectio, animæ verò in tempore; et animæ quidem bonum secundùm mentem, corporis verò secundùm naturam, et rursùs Deorum quidem alia perfectio, Angelorum alia et Dæmonum; animarum verò alia humanarum [1], et quisquis putat essentiæ, quæ est in eis, differen-

[1] Gog. *privatarum*. Strictè *divisarum*, id est in corpora lapsarum, jàmque humanarum.

tis, esse perfectionem eamdem, errat à veritate quæ est in entibus, quoniam nullum genus simile, ut inquit Homerus, vel Deorum, vel hominum, vel eorum, quæ consistunt in medio, generum, nec rursùs extremorum utrorumque.

Si quidem hæc rectè accepta sunt, oportet in unoquoque ordine entium essentiam antè perfectionem cognoscere. Non enim sui ipsius est perfectio, sed essentiæ à quâ participatur. Essentia igitur primò contemplanda est (1), utrùm impartibilium est essentiarum, an partibilium circà corpora, an in medio positarum; utrùm etiam æternarum, an secundùm omne tempus subsistentium, an earum quæ in particulâ quâdam temporis fiunt; utrùm etiam simplicium, et antè omnem compositionem existentium, an compositarum quidem, semper autem addictarum indissolubilibus vinculis : an earum quæ resolvi rursùs in ea possunt, ex quibus condita sunt. Si itaque sic consideremus omnia, poterimus et bonum

(1) Perscrutandum est utrùm essentia sit ex earum numero quæ individuæ sunt, vel earum genere quæ circà corpora dividuntur, vel earum quæ in medio collocantur; item utrùm essentia sit æterna, an per omne tempus existens, an in aliquâ temporis parte fiat : rursum utrùm sit simplex, et antè compositionem existens, aut composita quidem, sed insolubilibus vinculis

τητα τὴν αὐτὴν, ἁμαρτάνει τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθείας, ἐπεὶ

οὔποτε φῦλον ὅμοιον,

ὥς φησιν Ὅμηρος, οὔτε θεῶν καὶ ἀνθρώπων, οὔτε τῶν μεταξὺ τούτων γενῶν τε αὖ καὶ τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων.

Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς ὑπείληπται, δεῖ δή που καθ᾽ ἑκάστην τάξιν τῶν ὄντων τὴν οὐσίαν πρὸ τῆς τελειότητος γινώσκειν. Οὐ γὰρ ἑαυτῆς ἐστιν ἡ τελειότης, ἀλλὰ τῆς οὐσίας ὑφ᾽ ἧς μετέχεται. Ταύτην τοίνυν πρώτην θεωρητέον, οἷον, εἰ τῶν ἀμερίστων ἐστὶν οὐσιῶν, ἢ εἰ τῶν μεριστῶν παρὰ (*) τοῖς σώμασιν, ἢ εἰ τῶν ἐν μέσῳ τεταγμένων· καὶ ἢ τῶν αἰωνίων, ἢ τῶν κατὰ πάντα τὸν χρόνον ὑφισταμένων, ἢ τῶν ἐν μορίῳ τινὶ χρόνου γιγνομένων, καὶ ἢ τῶν ἁπλῶν, καὶ πρὸ πάσης συνθέσεως ἱδρυμένων, ἢ τῶν συνθέτων μὲν, ἀεὶ δὲ συντιθεμένων ἐν τοῖς ἀλύτοις δεσμοῖς, ἢ τῶν ἀναλύεσθαι πάλιν εἰς ταῦτα ἐξ ὧν συνετέθησαν (**) δυναμένων. Κἂν οὕτω θεωρῶμεν

(*) A. περί. (**) B. συντέθειται.

sit composita, aut possit vicissim in ea ex quibus componitur, quandòque resolvi. Atque si ità unumquodque

ἕκαστον συνησόμεθα καὶ τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν κατανοεῖν, ὁποῖον δὴ (*) τυγχάνει ὄν. Δῆλον γὰρ αὖ ὅτι τῶν μὲν ἀμέριστον τὴν οὐσίαν λαχόντων τὸ ἀγαθὸν αἰώνιόν ἐστι· τῶν δὲ μεριστὴν, καὶ τὸ ἀγαθὸν κατὰ χρόνου καὶ ἐν κινήσει πέφυκε· τῶν δὲ μεταξὺ, κατὰ τὰ μέτρα τῆς ὑποστάσεως καὶ ἡ τελειότης θεωρεῖται, χρόνου μὲν, ἀλλὰ τοῦ πρώτου δεομένη, καὶ τὰς ἀσωμάτους περιόδους δυναμένη καταμετρεῖν· ὥστε καὶ φιλοσοφίας ἁπάσης καὶ τῆς τοῦ Πλάτωνος πραγματείας ταύτην ἂν ἀρχὴν κυριωτάτην νομίζοιμεν, ὅπερ εἴπομεν, τὴν ἡμῶν αὐτῶν καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον εἴδησιν, ἐν ὅροις ἐπιστημονικοῖς περιγεγραμμένην (**), καὶ τοῖς τῆς αἰτίας λογισμοῖς βεβαίως καταδεθεῖσαν. Καὶ πόθεν γὰρ ἄλλοθεν ἄρχεσθαι προσήκει τῆς ἑαυτῶν καθάρσεως καὶ τελειώσεως, ἢ ὅθεν καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς παρεκελεύσατο θεός. Ὡς γὰρ τοῖς εἰς τὸ τῶν Ἐλευσινίων τέμενος εἰσιοῦσιν ἐδηλοῦτο τὸ πρόγραμ-

(*) A. δή τι.
(**) B. γεγραμμένην. Gog. *circumscriptam.*

consideremus, deindè poterimus ejus quoque bonum, quale sit, faciliùs judicare. Constat enim essentiæ prorsùs indivisibilis æternum esse bonum; divisibilis verò

eorum cognoscere, cujusnam modi sit. Constat enim eorum quæ indivisibilem essentiam sunt sortita, bonum sempiternum esse; eorum verò quæ divisibilem, bonum temporaneum et in motu suâpte naturâ versari; mediorum autem, secundùm mensuras substantiæ ipsorum perfectio consideratur, tempore quidem sed primo indigens, et quæ incorporeas periodos possit metiri. Quare et philosophiæ universæ et Platonici negotii hoc initium potissimum putemus quod jàm diximus, nostrî ipsius puram et incorruptam cognitionem, in terminis scientiæ circumscriptam et causæ rationibus firmiter devinctam [1]. Nempè quomodò aliundè exordiri convenit de suî ipsius purgatione et perfectione, quàm undè etiam in Delphis jussit Deus! Ut enim Eleusinium ingredientibus templum, ostendebatur prohibitio : ne in-

[1] Sic Gog. Vid. Annot.

bonum quoque in tempore motuque versari; mediæ denique, secundùm substantiæ ipsius mensuras perfectio quoque perpenditur. Ejusmodi namque perfectio tempore quidem indiget, sed tempore primo, quod sanè incorporeos circuitus possit aptè metiri. *M. F.*

troirent adita non initiati et inexpiati; ità sanè et pro foribus Delphici templi, *cognosce te ipsum*, inscriptum indicabat modum, ut arbitror, ascendendi ad divina, et viæ ad purgationem expeditissimæ, perinde ac si diceret planè intelligere valentibus, quòd qui se noscit ipsum, à vero principio exorsus conjungi potest Deo omnis veritatis interpreti, et duci vitæ purgatricis, et quicunque se ipsum ignorat quisnam sit, non initiatus et prophanus participare Apollinis Providentiam est ineptus. Hoc igitur sit philosophiæ principium et Platonis doctrinæ, cognitio suî ipsius. Convenit enim, ut puto, Apollonis discipulo, ab iis inchoare imperfectorum perfectionem, à quibus et ipse Deus jubet. Quoniam et ipse Socrates, qui cycnorum conservum se dicit [1], et non minùs quàm ipsi à Deo vaticinationem acceperat, philosophiam incepisse hinc dicitur, Pythicæ inscriptioni obtemperans, et ut ipsius Apollinis hoc esse mandatum ratus.

[1] Gog. sicut Cod. A. *Conservus esse dicitur.*

μα, μὴ χωρεῖν εἴσω τῶν ἀδύτων ἀμυήτοις οὖσι καὶ ἀτελέςοις, οὕτω δὴ καὶ πρὸ τοῦ νεὼ τοῦ Δελφικοῦ τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ ἀναγεγραμμένον ἐδήλου τὸν τρόπον, οἶμαι, τῆς ἐπὶ τὸ θεῖον ἀναγωγῆς, καὶ τῆς εἰς κάθαρσιν ὁδοῦ τῆς ἀνυσιμωτάτης· μόνον οὐχὶ λέγον σαφῶς τοῖς ξυνιέναι δυναμένοις, ὡς ὁ μὲν γνοὺς ἑαυτὸν, ἀφ' ἑςίας ἀρξάμενος, συνάπτεσθαι δύναται θεῷ, τῷ τῆς ὅλης ἀληθείας ἐκφαντικῷ, καὶ ἡγεμόνι τῆς καθαρτικῆς ζωῆς· ὁ δὲ ἀγνοῶν ὅστις ἐςι, ἀτέλεςος καὶ ἀμύητος ὢν, μετέχειν τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος προνοίας ἐςὶν ἀνεπιτήδειος. Αὕτη τοίνυν ἔςω καὶ φιλοσοφίας ἀρχὴ καὶ τῆς Πλάτωνος διδασκαλίας, ἡ ἑαυτῶν γνῶσις· προσήκει γὰρ, οἶμαι, τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὀαριςὴν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἄρχεσθαι τῆς τῶν ἀτελῶν τελειώσεως, ἀφ' ὧν καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς παρακελεύεται. Ἐπεὶ καὶ ὁ Σωκράτης ὁ τῶν κύκνων ὁμόδουλος εἶναι λέγων (*), καὶ οὐχ ἧττον αὐτῶν παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν μαντικὴν λαβὼν, ἐντεῦθεν ἄρξασθαι λέγεται τῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν ὁρμῆς, τῷ Πυθικῷ γράμματι περιτυχὼν, καὶ οἷον αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ταύτην εἶναι τὴν παρακέλευσιν ἡγησάμενος.

(*) A. Ὃς... λέγεται.

Ἐντεῦθεν τοίνυν καὶ ἡμῖν ἀρκτέον ἑπομένοις θεῷ, καὶ ζητητέον ἐν τίνι μάλιϛα τῶν διαλόγων ὁ Πλάτων τοῦτον ἔχει σκοπὸν, τὴν θεωρίαν τῆς οὐσίας ἡμῶν, ἵνα ἐκεῖθεν ποιησώμεθα καὶ τὴν τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων πρωτίϛην ἀρχήν. Ἆρ᾽ οὖν ἄλλον τινὰ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν πρὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ τῆς ἐν τούτῳ παραδεδομένης τοῦ Σωκράτους συνουσίας; καὶ ποῦ φήσομεν οὕτως ἀλλαχοῦ δείκνυσθαι τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἥτις ἐϛι; ποῦ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐζητῆσθαι καὶ τὴν ἀνθρώπου φύσιν; ποῦ δὲ τὸ γράμμα τὸ Δελφικὸν ὅτι ποτε νοεῖ τελέως βεβασανίσθαι, ἢ πῶς δ᾽ ἂν πρὸ τούτων ἄλλο τι τῶν ὄντων ζητήσαιμεν, εἴτε τῶν ὄντων, εἴτε τῶν γιγνομένων, αὐτοῦ Σωκράτους ἀκούσαντες λέγοντος· ἀλλοῖον δή μοι φαίνεται, ἐμαυτὸν ἀγνοοῦντα τὰ τῶν ἄλλων σκοπεῖν· οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ἐϛὶν ἔγγιον ἡμῶν αὐτῶν. Τὸ τοίνυν ἐγγυτάτω μὴ γινώσκοντας τίς μηχανὴ τὰ ποῤῥώτερον γινώσκειν, καὶ ἃ δι᾽ ἡμῶν γινώσκεσθαι πέφυκεν; Εἰ δὲ δὴ μὴ ταῦτα μόνον ἐννοήσειας ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ πολλῆς τυγχάνοντα διαρθρώ-

Hinc igitur et nobis incipiendum sequentibus Deum, et quærendum in quonam præcipuè dialogorum Plato hoc habeat propositum, speculationem scilicet substantiæ nostræ, ut illinc faciamus Platonicorum scriptorum primum initium. Igitur quem alium ponemus ante Alcibiadem et omne traditum hoc in libro Socratis colloquium? et ubi dicemus ità alibi ostendi essentiam nostram, quænam sit? ubi verò hominem investigari et hominis naturam? ubi demùm scriptum Delphicum quandòque exactè comprobatum esse, vel quomodo ante hæc aliud quodcunque entium quæsivissemus, sive eorum quæ sunt, sive eorum quæ fiunt, ipsum Socratem audientes dicentem : ridiculum sanè mihi videtur, cùm me ipsum nesciam, quæ aliena sunt investigare. Neque enim nobis propinquius est quidquam nobis ipsis. Nescientem igitur præsentissima et proxima, quæ copia esse poterit cognoscendi quæ longius absunt, et quæ per nos tantùm cognosci suâpte possunt naturâ? Si verò non hæc solùm intelligeres in hoc dialogo quæ multùm habent rectæ explicationis,

verum etiam quòd primum hoc Socrates constituit colloquium ad Alcibiadem, et ipse ait principia perfectionis ex suî ipsius contemplatione pendere, non jam ires inficias quòd hinc et omnibus perfici properantibus incipiendum. Etenim unusquisque nostrûm, plus vel minus ipsis detentus est passionibus quibus etiam Cliniæ filius. Nàm ignoramus nos ipsos natalitiâ quâdam oblivione occupati, et perturbatione specierum vitæ rationis expertium perculsi; necnon arbitramur nosse quæ ignoramus propter rationes, quæ secundùm essentiam nobis insunt (*), et eodem egemus auxilio ut et superfluam opinionem à nobis ipsis amoveamus, et congruam nobis curationem adhibeamus.

Quod igitur anteire debeat cognitio suî ipsius omnem aliam speculationem et universam, ut ita dicam, philosophicam [*] doctrinam,

[*] Gog. *Philosophi.* Hic et aliàs uspiàm.

(1) Ignoramus quidem nos ipsos, quoniam oblivione geneticâ occupati sumus atque irrationalium specierum vitæ perturbatione perculsi; existimamus autem intereà cognoscere multa quæ ignoramus, quoniam rerum rationes essentiæ nostræ innatas habemus. *M. F.*

σεως, ἀλλὰ καὶ ὅτι πρώτην ταύτην (*) ὁ Σωκράτης καταβάλλεται συνουσίαν πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τὰς ἀρχὰς τῆς τελειώσεως ἐκ τῆς ἑαυτῶν θεωρίας ἠρτῆσθαι λέγων, οὐκ ἂν ἔτι διστάσειας, ὡς ἐντεῦθεν καὶ πᾶσι τοῖς τελειωθῆναι σπεύδουσιν ἀρκτέον. Καὶ γὰρ ἡμῶν ἕκαστος καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐναργέστερον ἢ ἀμυδρότερον, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχος παθήμασιν οἷσπερ δὴ καὶ ὁ Κλεινιεῖός ἐστι· καὶ γὰρ ἀγνοοῦμεν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς γενεσιουργοῦ λήθης κατεχόμενοι, καὶ ὑπὸ τῆς ταραχῆς τῶν ἀλόγων εἰδῶν τῆς ζωῆς ἐκκρουόμενοι, καὶ οἰόμεθα πολλὰ γινώσκειν ὧν ἀγνοοῦμεν διὰ τοὺς κατ' ουσιαν ημῖν ἐνυπάρχοντας λόγους, καὶ τῆς αὐτῆς δεόμεθα βοηθείας, ἵνα τῆς τε περιττῆς οἰήσεως ἀποστήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἐπιμελείας τύχωμεν.

Ἀλλ' ὅτι μὲν προηγεῖσθαι δεῖ τὴν ἑαυτοῦ (**) γνῶσιν παντὸς ἄλλου σκέμματος καὶ πάσης, ὡς εἰπεῖν, τῆς φιλοσόφου θεωρίας, εἴρηται. Τάχα δ' ἄν τις ἡμῖν ἐπιτιμήσειεν

(*) A. deest ταύτην.
(**) A. ἑαυτῶν. Gog. *Sui ipsius.*

οὕτω προχείρως τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου τοῦτον εἶναι τιθεμένοις, ἐπεὶ καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ κλεινῶν ἐξηγητῶν λόγοι, προθέσεις οἱ μὲν ἄλλας, οἱ δὲ ἄλλας, αὐτοῦ γεγράφασιν. Οὐ μὴν ἀλλ' αἰσχυνθείην ἂν ἐμαυτὸν, εἰ τὸ τελεώτατον ἐν τῷ διαλόγῳ καὶ ἐπιστήμης μείζονος δεόμενον, καὶ πάντων περιεκτικὸν τῶν προβλημάτων ὅρον, τοῦτο τὸ τὴν οὐσίαν ἡμῶν καὶ ἐκφαῖνον ἥ τις ἐστι, καὶ διὰ πάντων τῶν κεφαλαίων διατεῖνον τὰ δεύτερα καὶ ἀτελέστερα καὶ μερικώτερα, σκοποὺς ποιησαίμην τοῦ προκειμένου συγγράμματος; Οὔτε γὰρ ἐπὶ μόνον τὸν Ἀλκιβιάδην ἀναφέρειν προσήκει τὴν τοῦ διαλόγου πρόθεσιν, ὥς τινες ὑπέλαβον (ἡ γὰρ ἐπιστημονικὴ θεωρία τὸ κοινὸν ὁρᾷ, καὶ τὸ διατεῖνον ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὁμοίαν ἕξιν) οὔτε τὰ ὄργανα τὰ διαλεκτικὰ προτείνειν ὡς σκοποὺς τῆς συνουσίας, οἷον τὴν προτροπὴν, ἢ τὴν μαιείαν, ἢ τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' ὁρᾷν εἴ τι καὶ ταῦτα τέλος ἀνατείνεται· οὔτε ἀποστάντας τῶν προκειμένων σκεμμάτων, ἐπ' ἄλλας οὐσίας οὐδὲν ἡμῖν προσηκούσας θείας ἢ δαιμονίας μεταφέρειν τὴν ζήτησιν

fecimus exploratum. Sed fortè quispiam nos abjurgabit, adeò prompte finem Alcibiadis hunc esse ponentes, quùm et aliorum multorum et clarorum interpretum rationes, aliæ quidem hanc intentionem, aliæ verò aliam ipsius esse scripserunt. Verumtamen an puderet meipsum, si gravissimum dialogi et scientiæ majoris egentem terminum, et omnia problemata continentem, scilicet essentiam nostram quænam sit ostendentem, et per omnia capita pertinentem posteriora, minora et magis particularia, pro fine constituerim Platonici dialogi? Neque enim in solum Alcibiadem referre oportet dialogi propositum, ut quidam existimant; (scientiæ enim ratio et natura communia semper spectant et quæ porriguntur in omnem similem habitum) neque organa dialectica prætendere tanquàm colloquii fines; ut hortationem vel suadelam [1], vel vituperationem; sed videre in quem etiam hæc finem referantur; neque abesse à propositis speculationibus, aliasque in essentias ad nos nihil attinentes, divinas vel dæmonicas

[1] Versio lat. hic et ubique pro suadelâ, *furorem* habet; quodquidem in Græco Codice, de quo Gogava vertebat, pro μαιείαν, μανίαν arguit. *M. F.*

transferre quæstionem, (proprium enim oportet esse primo philosophicæ contemplationis instituto finem hujus colloquii, quoniam et Socrates nunc primùm juveni ait accedere) nec omnino aliud ullum propositum fingere et moliri dialogi, hoc relicto, cui attestatur et ipse Socrates. Si enim oportet ut omnem aliam speculationem præcurrat cognitio suî ipsius, quonam pacto primæ congressionis alius erit finis ullus convenientior [1], quàm se ipsum cognoscere? Adhortationes igitur et dehortationes, vituperationes et suadela et laudes et exprobrationes pertinet ad ea, sine quibus non [2]. Sine his enim non est nosse se ipsum, sed opus est adhortatione quidem ad verè bonum, dehortatione autem à verè malis, suadelâ et quasi obstetriciâ arte, ut mens rectas sententias ipsa ferat [3]; vituperatione in expiationem ignorantiæ du-

[1] Gog. *Magis intentus.*

[2] Id est ad summum argumentum dialogi. Quo in loco tetrior cod. lat. scripta hæc tantum sublegere dedit: *rationem tenent causarum sine quibus non est.*

[3] Haud satis rectè habet versio Gogavæ : *In primam aciem non perversorum verborum.* Vid. annot.

(οἰκεῖον γὰρ εἶναι δεῖ τῇ πρώτῃ καταβολῇ τῆς φιλοσόφου (*) θεωρίας τὸν σκοπὸν, ἐπεὶ καὶ ὁ Σωκράτης νυνὶ πρῶτον φησὶ τῷ νεανίσκῳ προσελθεῖν) οὔθ' ὅλως ἄλλην τινὰ πρόθεσιν ἐπισκευαστὴν μηχανᾶσθαι τοῦ διαλόγου, ταύτην ἀφέντας, ᾗ μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης. Εἰ γὰρ παντὸς ἄλλου σκέμματος δεῖ προηγεῖσθαι τὴν ἡμῶν αὐτῶν γνῶσιν, πῶς ἂν τῆς πρώτης συνουσίας ἄλλο ἄν τι γένοιτο τέλος σκοπιμώτερον τοῦ γνῶναι ἑαυτούς; Προτροπαὶ τοίνυν καὶ ἀποτροπαὶ καὶ ἔλεγχοι καὶ μαιεῖαι, καὶ ἔπαινοι καὶ ψόγοι τῶν (**), ὧν οὐκ ἄνευ, λογον ἐπέχουσιν. Ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔστι γνῶναι ἑαυτόν· ἀλλὰ δεῖ προτροπῆς μὲν ἐπὶ τὸ ὄντως ἀγαθὸν, ἀποτροπῆς δὲ τῶν ὄντως κακῶν· καὶ μαιείας μὲν εἰς τὴν προβολὴν τῶν ἀδιαστρόφων λόγων· ἐλέγχου δὲ

(*) Λ. φιλοσοφικῆς. Gog. *Philosophi.*

(**) Τὸν uterq. cod. Verùm Hermias in commentario ad Phædrum his habet similia : τὸ ὑλικὸν ἐπὶ πλέον πόῤῥω ἐστὶ τοῦ κυρίως αἰτία εἶναι· τῶν γὰρ, ὧν οὐκ ἄνευ, λόγον ἐπέχει. P. 116. *Phædrus cum Hermiæ commentario*, Ed. Astio. Lipsiæ 1810. Vid. Annot.

εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς ἀγνοίας (*) τῆς διπλῆς· καὶ ἐπαίνου μὲν εἰς τὴν οἰκείωσιν τῶν τελειουμένων· ψόγου δὲ εἰς τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν καὶ τὴν θεραπείαν ἐν οἷς πράττουσι κακῶς. Ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς (**) τελεταῖς καθάρσεις ἡγοῦνται, καὶ περιῤῥαντήρια καὶ ἁγνισμοὶ, ἃ τῶν ἐν ἀποῤῥήτοις δρωμένων καὶ τῆς τοῦ θείου μετουσίας γυμνάσματά εισιν (***), οὕτω μοι δοκεῖ καὶ φιλόσοφος τελεσιουργία προκαθαίρειν καὶ προπαρασκευάζειν εἰς τὴν ἑαυτῶν γνῶσιν καὶ τὴν αὐτοφανῆ τῆς οὐσίας ἡμῶν θεωρίαν τοὺς ἐπ' αὐτὴν στελλομένους.

Ὥστε σκοπὸς μὲν οὗτός ἐςι τοῦ διαλόγου καὶ οὐκ ἄλλος. Τῶν δὲ ἐν αὐτῷ δεικνυμένων τὰ μὲν προηγεῖται, τὰ δὲ ἐπακολουθεῖ τῇ προθέσει ταύτῃ, καθάπερ συμπεράσματα τῷ τέλει τούτῳ συνηρτημένα. Προηγεῖται μὲν γὰρ ἡ τῆς διπλῆς ἀγνοίας ἀπόθεσις (****), καὶ ἡ προτροπὴ, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἕπεται δὲ ἡ τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ τῆς εὐδαιμονίας ἐπίδειξις, καὶ ἡ τῶν πολλῶν τεχνῶν κατάγνωσις, ὡς ἀγνοου-

(*) B. ἀνοίας.
(**) A. αὐταῖς τελεταῖς. Gog. *in sacris.*
(***) A. desunt γυμνάσματά εἰσιν.
(****) A. ὑπόθεσις. Gog. *depositio.*

plicis; et laude in conjunctionem et familiaritatem perficiendorum ; et demum exprobrationibus in adjumentum ipsorum et curationem, in quibus malè agitur. Quemadmodum igitur in sacris purgationes præcedunt, et lavacra et purificationes, quæ eorum quæ in arcanis fiunt (1), et divinæ participationis præludia sunt; ita mihi videtur philosophica initiatio antepurgare et præparare ad suî ipsius cognitionem et per se apparentem nostræ substantiæ contemplationem, eos qui ad ipsam tendunt.

Quare hæc planè sit dialogi sententia et intentio , et non alia ; eorum vero quæ in ipso ostenduntur quædam præcurrunt , alia vero consequuntur, quemadmodum conclusiones ab hoc fine pendentes. Præcurrit enim ignorantiæ duplicis depositio, et adhortatio et quæcunque hujusmodi; deindè sequitur virtutis et felicitatis quæ sint , demonstratio ; et multarum artium [2] deprehensio, tanquam

[1] Versio Gogavæ hæc modò : *et in divinam participationem*. Nempè ut codex Græcus A.

[2] Cod. habet *cognitio*. Vid. annot.

ignorantium et se ipsas et sua, et omnia simpliciter; et multa ejusdem modi in fine dialogi collocantur. Accommodatissimum [1] autem et proximum intentioni totius congressionis, est cognitio suî ipsius. Itaque et si quis dicat dialogi finem esse nostrî curationem, et hujus cognitionem, ponit quidem recte; sed intelligat quòd ex his quæ demonstrantur hunc quidem finem, hoc bonum nobis esse convenit: nosse verò se ipsos illud est quod quæritur problema, et cujus gratiâ omnes syllogismi. Aliud enim foret intentionem nosse dialogi; aliud, et bonum, quod pendet è tali proposito. Oportet igitur, quemadmodùm aliàs dicebamus de dialogis, unumquemque habere (2) quæ et cuncti; et esse aliquid ordinatum in ipsis, quod bono quidem refertur aliquid verò menti, et aliquid animæ, et aliquid phantasiæ (3), et aliquid subjectæ naturæ (4). Dicatur igitur et hìc assimilari divino per suî ipsius curationem bono quidem referri; menti verò, nosse se ipsos; animæ verò, multitudinem demonstratio-

[1] Gog. *Perfectissimum.* Forte habuit τελεώτατον.
[2] Sic quidem Gog. melius verò fortasse: *Unumquemque esse sicut et summa cunctorum.* Vid. annot.
[3] Gog. *Formæ.* Vid. annot.
[4] Scilicet, ipsi materiæ, ut videre est infrà.

σῶν καὶ ἑαυτὰς, καὶ τὰ αὑτῶν, καὶ πάντα ἁπλῶς· καὶ ὅσα τούτου τοῦ εἴδους ἐπὶ τέλει τοῦ διαλόγου συγκατασκευάζεται. Τὸ δὲ τελικώτατον αὐτὸ καὶ σκοπιμώτατόν ἐστι τῆς ὅλης συνουσίας ἡ θεωρία τῆς οὐσίας ἡμῶν. Ἐπεὶ καὶ εἴ τις λέγει τέλος εἶναι τὴν ἑαυτῶν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ταύτης γνῶσιν τῷ διαλόγῳ, τίθεται μὲν ὀρθῶς· ἐννοείτω δὲ ὅτι τοῦτο μὲν ὡς τέλος καὶ ὡς τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἡμῖν ἐκ τῶν ἀποδεικνυμένων προσήκει· τὸ δὲ ζητούμενόν ἐστι πρόβλημα καὶ οὗ ἕνεκα πάντες οἱ συλλογισμοὶ, τὸ γνῶναι ἑαυτούς. Ἄλλο γὰρ ἦν τὸν σκοπὸν γνῶναι τοῦ διαλόγου καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄλλο, τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης προθέσεως. Δεῖ οὖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις εἴπομεν περὶ τῶν διαλόγων, ἕκαστον ἔχειν ἅπερ καὶ τὸ πᾶν, καὶ εἶναι τὸ μέν τι τῷ ἀγαθῷ τεταγμένον ἀνάλογον ἐν αὐτοῖς· τὸ δέ τι τῷ νῷ· τὸ δὲ τῇ ψυχῇ· τὸ δὲ τῷ εἴδει· τὸ δὲ αὐτῇ τῇ ὑποκειμένῃ φύσει. Λεγέσθω δὴ οὖν καὶ τούτοις, τῷ μὲν ἀγαθῷ τὸ ὁμοιωθῆναι τῷ θείῳ διὰ τῆς ἑαυτῶν ἐπιμελείας ἀναλογεῖν· τῷ δὲ νῷ τὸ γνῶναι ἑαυτούς· τῇ δὲ ψυχῇ τὸ πλῆ-

θος τῶν ἀποδείξεων τῶν εἰς τοῦτο ἀγουσῶν ἡμᾶς, τὸ συμπέρασμα καὶ πᾶν, ὡς εἰπεῖν, τὸ συλλογιστικὸν τοῦ διαλόγου· τῷ δὲ εἴδει λοιπὸν ὁ χαρακτὴρ τῆς λέξεως καὶ τῶν σχημάτων καὶ τῶν εἰδέων (*) ἡ πλοκὴ, καὶ ὅσα ἄλλα τῆς λεκτικῆς ἐστι δυνάμεως· τῇ δὲ ὕλῃ τὰ πρόσωπα, καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ἡ καλουμένη παρά τισιν ὑπόθεσις. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν παντὶ διαλόγῳ· τὸ δὲ προκείμενον, σκοπὸς μέν ἐστι τῷδε τῷ συγγράμματι τὸ γνῶναι τὴν οὐσίαν ἡμῶν· ταύτης δὲ τῆς γνώσεως ἐρασταὶ τυγχάνομεν ὄντες, ἵνα τῆς ἑαυτῶν τύχωμεν τελειότητος. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς αἰτίοις αὐτοῖς ὁ νοῦς ἐξήρτηται (**) τοῦ ἀγαθοῦ, οὕτω δὴ καὶ ἐν τούτοις τὸ ζητούμενον ἐν τῷ διαλόγῳ συνέζευκται τῷ τέλει τῆς συνουσίας· τέλος δὲ ἐστιν ὅπερ εἴπομεν. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς προθέσεως ἡμῖν ἀναγεγράφθω προαποδείξασιν ὡς ἄρα ἐντεῦθεν ἀρκτέον τῆς ἑαυτῶν τελειώσεως, ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν καθαρᾶς γνώσεως. Ἀρχὴ δὲ ἐστιν οὗτος ὁ διάλογος ἁπάσης φιλοσοφίας, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ ἑαυτῶν γνῶσις· καὶ διὰ τοῦτο (***) πολλῶν μέν

(*) A. ἰδεῶν. (**) A. ἐξήρηται. (***) A. τούτων.

num nos in id ducentium, ordinem consequentiarum et omne, ut ita dixerim, syllogisticum dialogi; phantasiæ deinceps dicendi modum, ornamentorum et figurarum [1] nexum, et quæcumque alia ad dicendi vim pertinent; materiæ autem personas et tempus et quæ apud quosdam appellatur fictio [2]. Quæ omnia in toto dialogo reperiuntur; quod verò ad illius propositum pertinet [3], nullum certè aliud est quàm essentiam nosse nostram; hujus autem cognitionis cupidi sumus, ut propriam consequamur perfectionem. Et sicut in causis ipsis pendet à bono mens, ita et quod quæritur in hoc dialogo fini congressionis mirè congruit; finis autem hujus congressionis est quem diximus. Hæc igitur de proposito dialogi nobis scripta sint, cùm jàm ante demonstratum à nobis fuerit hìnc inchoandam suî ipsius perfectionem, scilicet à suî ipsius purâ cognitione. Initium verò est hic dialogus universæ Philosophiæ, quemadmodum et suî cognitio; et propterea multorum est in ipso

[1] Cod. *Idearum*, ut et cod. Græcus A. Vid. annot.

[2] Cod. *hypothesis*. Vid. annot.

[3] Hæc supplevi omissa in codice. An rectè, vid. annot.

theorematum dispersa traditio, multorum etiam moralium, et eorum quæ nobis in totam de beatitudine speculationem conducunt, purgatio; tum multorum in phisiologiam et in veritatem de ipsis rebus divinis nos ducentium dogmatum expositio, ità ut in hoc dialogo omnis philosophiæ communis et una et integra descriptio quasi comprehendatur, per ipsam primam nobis in nosmetipsos [1] conversionem apparens. Atque mihi videtur etiam hanc ob causam divinus Iamblichus primum ei dare locum et ordinem in decem dialogis in quibus putat totam Platonis contineri Philosophiam, tamquam præcollectâ in hoc semine universâ illorum enarratione. Quinam verò sint illi decem, et quo pacto ipsos conveniat ordinare, et quomodo in duobus posterioribus [2] contracti sint, olim alibì expedivimus.

[1] Gog. *in se ipsam* ut Cod. Græc. A.
[2] Gog. *in duobus post ipsos.* Vid. Annot.

ἐςι (*) λογικῶν ἐν αὐτῷ θεωρημάτων κατεσπαρμένη παράδοσις· πολλῶν δὲ ἠθικῶν καὶ τῶν πρὸς ὅλην ἡμῖν τὴν περὶ εὐδαιμονίας ἐπίσκεψιν συντελούντων ἀνακάθαρσις· πολλῶν δὲ εἰς φυσιολογίαν, (**) καὶ τὴν περὶ αὐτῶν τῶν θείων (***) ἀλήθειαν ἡμᾶς ποδηγούντων δογμάτων ὑποτύπωσις· ἵν᾽ ὥσπερ ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ πάσης φιλοσοφίας ἡ κοινὴ καὶ μία καὶ ὁλοσχερὴς ὑπογραφὴ περιλαμβάνηται δι᾽ αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμῖν εἰς ἑαυτοὺς (****) ἐπιςροφῆς ἀναφαινομένη. Καί μοι δοκεῖ καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος τὴν πρώτην αὐτῷ διδόναι τάξιν ἐν τοῖς δέκα διαλόγοις ἐν οἷς οἴεται τὴν ὅλην τοῦ Πλάτωνος περιέχεσθαι φιλοσοφίαν, ὥσπερ ἐν σπέρματι τούτῳ τῆς συμπάσης ἐκείνων διεξόδου προειλημμένης. Οἵτινες δὲ εἰσὶν οἱ δέκα καὶ ὅπως αὐτοὺς προσήκει τάττειν, καὶ ὅπως ἐν τοῖς δύο τοῖς μετ᾽ αὐτοὺς συνήρηνται, προηγουμένως ἐν ἄλλοις πεπραγματεύμεθα.

(*) B. deest ἐςί.

(**) B. ἡ antè καί. Deest in A. nec non in Gog.

(***) A. αὐτῶν τῶν θεῶν. Gog. *rebus divinis.*

(****) A. ἑαυτήν.

Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ταῦτα μετρίως ὑπέμνησθαι, περὶ τῆς τοῦ διαλόγου διαιρέσεως μετὰ ταῦτα λεκτέον. Εἰσὶ δέ τινες οἳ κατὰ τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ ποιούμενοι τὴν τομὴν, εἰς ἔπαινον καὶ ἔλεγχον καὶ προτροπὴν καὶ μαιείαν αὐτὸν διῃρήκασιν· ἐπαίνου μὲν δεῖσθαι λέγοντες τὸν φιλόσοφον, ἵν᾽ οἰκειώσηται τὸν νέον· ἐλέγχου δὲ, ἵνα καθήρῃ τῆς περιττῆς οἰήσεως· προτροπῆς δὲ, ἵνα ἀνεγείρῃ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς αὐτὸν μετουσίαν (*)· ἀποτροπῆς δὲ, ἵνα τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς δημαγωγοὺς ὁμοιώσεως ἀποστήσῃ, καὶ τοῦ ζήλου τοῦ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει μέγα δυναμένους· μαιείας δὲ, ὅπως ἂν αὐτὸν ἐγκαλέσηται πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς τε ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας τῇ τοιαύτῃ φύσει. Καὶ λέγουσι μέντοι διαιροῦντες εἰς ταῦτα τὸν διάλογον· οὐ μέντοι ὅσονγε οἷόν τε. Περὶ γὰρ τὰ τρίτα ἀπὸ τῆς ἀληθείας διατρίβουσι, καὶ περὶ τὰ ἔσχατα φιλοπονοῦσι καὶ τῶν ὀργάνων ἅπτονται· τῆς δὲ τῶν πραγμάτων ἀπολείπονται διαρθρώσεως. Ἕτεροι δὲ αὖ τούτων σεμνότεροι, τὸ μὲν λεκτικὸν ὅπῃ (**) ποτὲ

(*) A. Deest αὐτὸν. Gog. *Ipsum.*
(**) A. ὅποι pro ὅπῃ.

Sed quoniam et hoc satis meminimus, de dialogi divisione post hæc dicendum. Nonnulli sunt qui secundum ipsam dicendi figuram conficiunt ejus sectionem, in laudem et vituperationem et adhortationem et dehortationem et suadelam ipsum partiti : laude quidem opus esse philosopho dicentes, ut benivolum reddat juvenem et familiarem ; vituperatione autem ut expurget à supervacuâ opinione ; adhortatione ut excitet ipsum ad virtutis participationem ; dehortatione ut ipsum ab omni similitudine cum dæmagogis avertat, et ab invidiâ ergà valdè potentes in civitate ; suadelâ ut ipsum provocet ad contemplationem humanæ naturæ, et curæ illi convenientis. Et hæc aiunt sic dividentes dialogum ; non sanè quantum par est. Circà enim tertia à veritate, versantur ; et circà postrema laborant, et formis hærent deficientes à rebus. Alii verò his præstantiores, dicendi quidem figuram,

quoquomodo distributa sit, valere sinunt, et erigunt se ad ipsam dialogi syllogisticam vim et demonstrativam, et illinc aggrediendam censent dialogi sectionem, et sic quidem enumerant: primum esse syllogismum in quo ostenditur non nosse justa Alcibiades: secundum verò syllogismum arguentem multos non esse bonos recti magistros: tertium rursùs syllogismum demonstrantem quòd sententiæ auctor est respondens, et non interrogans, ubi interrogatio fit et responsio: quartum, in quo ostenditur ejusdem scientiæ esse præcipuum opus, multos et unum persuadere: quintum contendentem quòd justa utilia sint: sextum alium superiori connexum, qui concludit solum honestum esse bonum: septimum autem probantem quòd secundum duplicem ignorantiam Alcibiades ignorat seipsum et res: octavum reprehendentem quòd ne veros quidem adversarios quinam sint, animadvertat Alcibiades: nonum declarantem prorsùs ipsum ignorar

διήρηται, χαίρειν ἐῶσιν· ἀνάγονται δὲ ἐπὶ τὸ συλλογιςικὸν τοῦ διαλόγου καὶ ἀποδεικτικὸν, κἀκεῖθεν ἀξιοῦσιν αὐτοῦ μεταχειρίζεσθαι τὴν τομὴν, καὶ δὴ καὶ ἀπαριθμοῦνται πρῶτον μὲν εἶναι συλλογισμὸν, ἐν ᾧ δείκνυσιν ὅτι οὐκ οἶδε τὰ δίκαια Ἀλκιβιάδης· δεύτερον δὲ, τὸν ἀποφαίνοντα μὴ εἶναι σπουδαίους διδασκάλους (*) τοῦ δικαίου τοὺς πολλούς· τρίτον δὲ αὖ τὸν συνάγοντα ὅτι ὁ λέγων ἐςὶν ὁ ἀποκρινόμενος καὶ οὐχὶ ὁ ἐρωτῶν, ἐν οἷς ἐρώτησις γίνεται καὶ ἀπόκρισις· τέταρτον, ἐν ᾧ δείκνυται τῆς αὐτῆς ἐπιςήμης ἔργον ὑπάρχον τὸ πολλοὺς καὶ ἕνα πείθειν· πέμπτον, τὸν συλλογιζόμενον ὡς ἄρα τὰ δίκαια συμφέροντα ἐςίν· ἕκτον δὲ ἄλλον τούτῳ (**) συνηρτημένον, ὃς συμπεραίνεται μόνον εἶναι τὸ καλὸν ἀγαθόν· ἕβδομον δὲ, τὸν κατασκευάζοντα ὅτι κατὰ τὴν διπλῆν ἀμαθίαν ὁ Ἀλκιβιάδης ἀγνοεῖ ἑαυτὸν καὶ τὰ πράγματα· ὄγδοον δὲ, τὸν ἐλέγχοντα ὡς οὐδὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀνταγωνιςὰς οἵτινες εἰσὶν ἐπέσκεπται· ἔννατον γε μὴν, ὃς ἀποφαίνει παντελῶς αὐ-

(*) A. Deest διδασκάλους. Gog. *Magistros.*
(**) A. τούτων pro τούτῳ. Gog. *Huic.*

τὸν ἀγνοοῦντα τὸν τρόπον τῆς ὀρθῆς ἐπιμελειας (*)· δέκατον δὲ ἐπὶ τούτοις, ἐν ᾧ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀνακαθαίρεται, καὶ τὰς τριπλᾶς αὐτῆς διαγνώσεις καὶ τὸ εἶδος τῆς ἁρμοττούσης αὐτῇ θεραπείας. Οὐκοῦν καὶ τοὺς ταῦτα λέγοντας ἐπαινεσόμεθα μὲν, ὡς τῶν πρὸ αὐτῶν ἀξειοτέρους καὶ τῶν πραγμάτων ἐγγυτέρω γεγονότας· οὔπω δὲ οὐδὲ τούτους φήσομεν πραγματειώδη ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν, ἀλλ' ἐν δευτέρᾳ τάξει τέταχθαι, καὶ μὴ παντελῶς ἀφεστάναι τῆς περὶ τὰ ὄργανα διατριβῆς.

Ἐκεῖνος δὴ οὖν ὁ τρόπος τῆς τοῦ διαλόγου τομῆς ἔμοιγε δοκεῖ πάντων εἶναι τελειότατος, ὃν καὶ ὁ φιλόσοφος Ἰάμβλιχος ἐνέκρινεν, ὁ ἀπ' αὐτῶν ὁρμώμενος τῶν πραγμάτων καὶ συνάγων εἰς τρία κεφάλαια τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ συγγράμματος, καὶ πρὸς ταῦτα ἀναφέρων τάς τε συλλογιστικὰς μεθόδους καὶ τὰς λεκτικὰς μεταχειρίσεις. Δεῖ γὰρ ἀεὶ τὰ δεύτερα καὶ τὰ ὀργανικὰ (**) τῶν πρώτων καὶ κυρίων μερῶν ἀντέχεσθαι, κἀκείνων ἐξοχασμένα παραδίδοσθαι. Πῶς οὖν φαμὲν τὸν διάλογον εἰς τὰ προσεχῆ καὶ κυριώτατα μέρη διαιρεῖσθαι;

(*) B. ἐπιστήμης pro ἐπιμελείας. Gog. *curationis.*
(**) B. ὄργανα.

rectæ curationis modum : decimum super his qui substantiam nostram et triplices ipsius cognitiones et speciem curæ illi convenientis repurgat. Igitur et hæc dicentes laudabimus quidem, utpote prioribus peritiores et rebus ipsis propinquiores, nondum tamen eos dicemus à rebus dividere dialogum, sed eos in secundo ordine statui, nec omnino abesse quin circa organa versentur.

Ille sane dialogi divisionis modus, mihi videtur esse omnium exactissimus, quem et philosophus Iamblicus anteposuit, à rebus ipsis profectus, colligens in tria capita totam commentarii œconomiam, et referens in hanc syllogisticas methodos et dialecticas disputationes. Oportet enim semper secunda et organica respondere primis et præcipuis partibus, et ad illarum finem dirigi [1]. Quomodo igitur dicamus dialogum in intimas [2] et præcipuas partes dividi? Quomodo vero id fieri

[1] Gog : *Et illas accuratè tradere.* Vid. annot.
[2] Gog. *Proximas.* Vid. Annot.

potest aliter quàm si, cùm [1] intentio illius est substantiam aperire hominis et convertere ad se ipsum quemlibet nostrum ab impetu in exteriora spectante, et ab aliorum negotiis; id vero [2] oportet fieri, nobis quidem rationem purgantibus à rebus illi oppositis [3] et quæ conversionem intercidunt; irrationale autem corrigentibus et ad perfectionem quæ secundum rationem est, revocantibus; præcurrat caput unum ignorantiam auferens rationis; et scientiæ impedimenta, quæ propter generationem in ipsâ [4] sunt, repellens multis certe et omnifariis syllogismis; secunda verò juxtà hoc constituta sit pars dialogi, adstruens quemadmodum non oportet naturalibus cupiditatibus abundantem relinquere instituta, quæ sunt secundùm perfectam virtutem; tertia autem super his reminiscentiam præbens veræ nostræ essentiæ et curationis rectæ inventionem, et ad finem

[1] Gog.; *Quomodò vero aliter, vel quoniam.* Vid. ann.
[2] Gog.: *hanc verò oportet fieri,* ut Græci codices.
[3] Gog.: *à supra dictis.*
[4] Scilicet, *ratione.*

Πῶς δὲ ἄλλως ἤ, ἐπειδὴ σκοπὸς μέν ἐςιν αὐτῷ τὴν οὐσίαν ἐκφῆναι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπιςρέψαι πρὸς ἑαυτὸν ἕκαςον ἡμῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ἔξω βλεπούσης ὁρμῆς καὶ τῆς ἀλλοτριοπραγμοσύνης· τοῦτο (*) δὲ ἀνάγκη γίνεσθαι, τὸν μὲν λόγον ἡμῶν καθαιρόντων ἀπὸ τῶν ἐπιπροσθούντων αὐτῷ καὶ τὴν ἐπιςροφὴν διακοπτόντων, τὸ δὲ ἄλογον παιδευόντων καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὸν λόγον τελείωσιν ἀνακαλουμένων· προηγεῖται μὲν κεφάλαιον ἕν, τὸ τὴν ἄγνοιαν ἀφαιροῦν τοῦ λόγου καὶ τὰ ἐμπόδια τῆς ἐπιςήμης τὰ ἐν αὐτῷ διὰ τὴν γένεσιν ἀναςέλλον πολλοῖς δή τισὶ καὶ παντοδαποῖς συλλογισμοῖς· δεύτερον δὲ ἐπὶ τούτῳ τέτακται τοῦ διαλόγου μέρος, τὸ κατασκευάζον ὡς οὐ χρὴ τοῖς φυσικοῖς πλεονεκτήμασιν ἀρκούμενον ἀπολιμπάνεσθαι τῶν κατὰ τὴν τελείαν ἀρετὴν ἐπιτηδευμάτων· τρίτον δὲ ἐπὶ τούτοις, τὸ τὴν ἀνάμνησιν πορίζον τῆς ἀληθινῆς ἡμῶν οὐσίας καὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς ὀρθῆς τὴν εὕρεσιν,

(*) Ταύτην uterq. Cod. A. B. Τοῦτο vero vel ταῦτα ad sensum. Vid. ann.

καὶ τέλος τὸ προσῆκον ἐπάγον τῇ ὅλῃ προθέσει τῶν λόγων. Τρία τοίνυν ταῦτα τοῦ προκειμένου διαλόγου μέρη· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, τούτων ἕνεκα παραλαμβάνεται καὶ πρὸς ταῦτα συντελεῖ, τά τε ἀποδεικτικὰ καὶ τὰ τῷ λεκτικῷ (*) καθήκοντα.

Καὶ γὰρ τῶν συλλογισμῶν ἕκαστος ὀφθήσεται πρὸς ἓν τοῦτο τέλος ἀνάγων ἡμᾶς, τὴν θεωρίαν τῆς ἡμετέρας ὑποστάσεως καὶ τὴν γνῶσιν τὴν ἑαυτῶν. Εἰ γὰρ βούλει καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον σκοπεῖν καὶ ἣν ἔχει δύναμιν ἐξετάζειν, εἰς μίαν ταύτην ἀρχὴν ἅπαντας ἀναφερομένους εὑρήσεις. Ὁ μὲν γὰρ πρῶτος, ὁ δεικνὺς τὴν ἄγνοιαν ἣν ἔχομεν ἅπαντες ἐκ νεότητος τῶν δικαίων, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν ἀνεπιστημοσύνην αἰτιᾶται τὴν ἑαυτῶν. Κατ' οὐσίαν γὰρ ἔχοντες αὐτῶν (**) τοὺς λόγους, οὐκ ἐπιστρέφομεν εἰς ἑαυτοὺς, οὐδὲ διηρθρωμένην αὐτῶν (***) γνῶσιν ἀναλαμβάνομεν· καὶ τοῦτο αἴτιον τῆς οἰήσεως τοῦ εἰδέναι, καὶ τῶν ἐλέγχων οἷς γινόμεθα περιπετεῖς διὰ τὴν οἴησιν. Ὁ δὲ δεύτερος ἀτιμάζων τὸν

(*) A. καὶ τὰ λεκτικά.
(**) A. B. αὐτῶν. Gog. *id omittit.*
(***) A. B. αὐτων. Gog. *Nostri ipsorum.* Vid. ann.

ducens congruum universo proposito sermonum. Tria igitur hæc sunt propositi dialogi capita et partes; alia vero omnia horum gratia accipiuntur et ad hæc conferunt, tum demonstrandi, tum dicendi officia.

Etenim syllogismorum quilibet videbitur ad unum hunc finem ducere nos, nostræ scilicet essentiæ contemplationem et sui ipsius cognitionem. Si enim velis unumquemque syllogismorum in se contemplari et quam habet vim perscrutari, in unum hoc principium omnes referri invenies. Nam primus ostendens ignorantiam justi quam habemus omnes à pueris, nihil aliud quam inscitiam accusat sui ipsius. Secundùm essentiam enim tenentes justi rationes ipsas, non ad nosmetipsos convertimur, neque sat accuratam illius cognitionem recipimus; idque in causâ est cur nos scire putamus et vituperationibus et elenchis obnoxii reddimur ob opinionem. Secundus verò

contemnens multam turbam hominum ut justi ignaram, ab omni multitudine et vita in opiniones delapsâ nos sejungit, et suscitat unumquemque in unam rationem et unam scientiam in ipsâ animâ secundum essentiam subsistentem. Tertius qui respondentem loqui demonstrat, liberam motionem manifestam facit animæ, principia rationum et disciplinas recordationes esse denuntiat, et nihil aliud intendit quam ut ad se ipsum convertat eum qui perficiendus est. Quartus vero in quo colligit ejusdem esse scientiæ unum et multos persuadere, ostendit qualis est perfecta actionis forma à se ipsâ haud deflectens, sed in se ipsam intellectualiter se convertens; omnia enim replens se ipsâ minora [1], eodem modo multis et uni adest; neque dividitur in participantibus, neque alienatur ab ipsis, sed una et eadem manens in se ipsâ, et alia se ipsâ perficiens. Quintus vero post hunc justa utilia demonstrans, ponit in animâ utilitatem cujusque in qua et justum; et

[1] Gog.: *Omnia enim replens numquàm diminui potest.* Quæ versio vix recipi possit, si supponatur in Gr. Cod: πάντα γάρ πληροῦν οὐκ ἔλαττον ποῦ ἐστι.

πολὺν ὄχλον τῶν ἀνθρώπων ὡς οὐκ ὄντα τῶν δικαίων ἐπιγνώμονα, τοῦ μὲν πλήθους παντὸς καὶ τῆς εἰς δόξας φερομένης ζωῆς ἀφίστησιν ἡμᾶς· ἀνάγει δὲ ἐπὶ τὸν ἕνα λόγον καὶ τὴν μίαν ἐπιστήμην ἕκαστον ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ κατ' οὐσίαν ὑφεστηκυῖαν. Ὁ δὲ τρίτος τὸν ἀποκρινόμενον εἶναι τὸν λέγοντα δεικνὺς, τὴν αὐτοκινησίαν ἐμφανῆ ποιεῖ τῆς ψυχῆς, καὶ προβολὰς τῶν λόγων, καὶ τὰς μαθήσεις, ἀναμνήσεις οὔσας ἀποφαίνει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει τὸν τελειούμενον. Ὁ δὲ δὴ τέταρτος, ἐν ᾧ συνήγαγεν ὡς ἄρα τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης ἕνα καὶ πολλοὺς πείθειν, δείκνυσιν οἷόν ἐστι τὸ τέλειον καὶ τὸ ἑαυτοῦ μὴ ἐξιστάμενον τῆς ἐνεργείας εἶδος, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸ νοερῶς ἐπεστραμμένον· πάντα γὰρ πληροῦν ἃ ἐλάττω αὐτοῦ ἐστι (*), καὶ ὡσαύτως ἑνὶ καὶ πολλοῖς πάρεστιν, οὔτε μεριζόμενον ἐν τοῖς μετέχουσιν, οὔτε ἀλλοιούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μένον ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἄλλα τελειοῦν. Ὁ δὲ πέμπτος μετὰ τοῦτον, ὁ τὰ δίκαια συμφέροντα ἀποδεικνὺς, ἐν τῇ ψυχῇ τίθεται τὸ ἑκάστου συμφέρον, ἐν ᾗ καὶ τὸ δί-

(*) Uterq. Cod. A. B. πάντα γὰρ πληροῦν ἂν ἔλαττω τοῦ ἐστι. Vid. annot.

καιον, καὶ πείθει μηδαμοῦ ζητεῖν ἀλλαχοῦ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἢ ἐν ψυχῇ, ὅπου καὶ τὸ ἀγαθόν ἐςι τῷ δικαίῳ συνυφεςός. Οὐ γὰρ ἀλλαχοῦ μὲν ἡμῶν τὸ συμφέρον, ἀλλαχοῦ δὲ ἡ ὕπαρξις. Ὁ δὲ ἕκτος, ὁ τὸ καλὸν συνάγων εἰς ταὐτὸν (*) καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἀφίςησι μὲν τῶν φαινομένων καλῶν, ἐπ᾽ αὐτὸ δὲ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ ἐπιςημονικὸν κάλλος ἀνάγει τὴν ψυχὴν, καὶ παρασκευάζει πρὸς ἑαυτὴν ἐπιςρέφεσθαι καὶ ἐν ἑαυτῇ (**) ταῦτα θεωρεῖν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τοῖς ἔξωκειμένοις αὐτῆς. Ὁ δὲ ἕβδομος ἀποκαθαίρων τῆς διπλῆς ἀγνοίας πᾶν τὸ ἐπιπροσθοῦν τῇ ἑαυτῶν γνώσει καὶ ἀφαιρούμενον ἡμᾶς τῆς πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιςροφῆς, διὰ τοῦ τὴν περιττὴν οἴησιν ἐκβάλλειν δείκνυσι τὸ μέγιςον ὑπάρχον τοῦτο (***) τῶν κακῶν, τὸ ἀγνοεῖν ἑαυτούς· ᾧ συναναφαίνεται τὸ μέγιςον καὶ τελειότατον τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ αὑτῶν γνώσει τὴν ὑπόςασιν κεκτημένον. Ὁ δὲ ὄγδοος συλλογισμὸς ἐπιδείκνυσι μὲν αὐτῷ τοὺς ἀληθῶς ἀνταγωνιςάς. Συντελεῖ δὲ ἄρα καὶ οὗτος εἰς τὸν ὅλον σκοπὸν, ἐπειδή περ ἀγνοοῦμεν

(*) A et B. τοῦτον. (**) A. ἑαυτῷ.
(***) A. τούτων.

persuadit nullo alio in loco quæri oportere nostram essentiam, quàm in anima ubi et bonum una cum justo subsistit. Non enim alibi nostra utilitas, alibi essentia. Sextus autem honestum cogit in idem et bonum, sejungit ab apparenti pulchritudine, simulque in ipsam intellectualem et rationalem et scientificam pulchritudinem erigit animum et præparat ad conversionem in se ipsum et ad contemplandam pulchritudinem in se ipsâ et non in rebus extra se positis. Septimus expurgans à duplici ignorantia omne quod obstat sui ipsius cognitioni et aufert nos à conversione in nos ipsos, vanarum commenta opinionum expellendo demonstrat maximum malorum hoc esse, ignorare se ipsos; quo simul patet maximum et perfectissimum bonorum naturâ situm esse in sui ipsius cognitione. Octavus vero syllogismus ostendit adversarios veros. Confert autem et hic in totam dialogi intentionem, quoniam ignoramus nos ipsos vel secundùm ani-

malem vim vel corporalem vel externam. Ne igitur Alcibiades omnino ignorans sese et quomodo in omnibus ab adversariis vincatur, se ipsum lateat maximis miseriis obnoxius factus, necessarius, ut arbitror, hic est syllogismus in universum dialogi propositum. Nonus in quo inducitur nos ipsos curandi modum ignorans, enunciat tanquam principium hujus rei cognitionis potissimum nostræ substantiæ cognitionem. Hìnc enim pendet curationis rectæ discretio; imò et ab ipsâ cognitione definita est. Quidquid enim per se mobile est, sese perficit se convertendo in semetipsum; et quicumque se ipsum novit, is sui ipsius curam simul in se ipso concepit; quicumque verò ignorat se ipsum, is et se ipsum curandi modum ignorat. Decimus super omnibus, hominem ostendens in anima essentiam habentem, sic naturæ nostræ formam

ἑαυτοὺς ἢ κατὰ τὴν ψυχικὴν δύναμιν, ἢ κατὰ τὴν σωματικὴν, ἢ κατὰ τὴν ἐκτός. Ἵν' οὖν μὴ παντελῶς ἀγνοῶν ἑαυτὸν, καὶ ὅπως διὰ πάντων ἐλαττῶται τῶν ἀνταγωνιςῶν, ἑαυτὸν λάθῃ τοῖς μεγίςοις ἀτυχήμασι περιπετὴς γενόμενος, ἀναγκαῖος (*), οἶμαι, καὶ αὐτός ἐςιν ὁ συλλογισμὸς πρὸς τὴν ὅλην τοῦ διαλόγου πρόθεσιν. Ὁ δὲ ἔννατος ἐν ᾧ δείκνυται (**) τὸν τρόπον τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελείας ἀγνοῶν, κυριωτάτην ἀρχὴν ἀποφαίνει καὶ τῆς τούτου (***) γνώσεως τὴν τῆς οὐσίας ἡμῶν διάγνωσιν. Ἤρτηται γὰρ ἀπὸ τούτου καὶ ἡ τῆς ἐπιμελείας τῆς ὀρθῆς διάκρισις· μᾶλλον δὲ κατ' αὐτὴν ἀφώριςαι τὴν γνῶσιν. Πᾶν γὰρ αὐτοκίνητον ἑαυτὸ τελειοῖ πρὸς ἑαυτὸ ςρεφόμενον· καὶ ὁ μὲν γνοὺς ἑαυτὸν, ὁμοῦ καὶ τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν· ὁ δὲ ἀγνοῶν, ἀνεπιςήμων ἐςὶ καὶ περὶ τὸν τῆς ἐπιμελείας τρόπον. Δέκατος τοίνυν ἐφ' ἅπασιν, ὁ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ὑπόςασιν ἔχοντα δεικνὺς, αὐτόθεν ἐκφαίνει τὸ εἶδος τῆς ἡμετέρας οὐσίας,

(*) A. ἀνάγκη.
(**) B. δείκνυται ὁ.
(***) A. τούτων.

καὶ τελειοτάτην ἡμῖν παρέχεται γνῶσιν τῆς αὐτοενεργήτου ζωῆς· ἐν ἑνὶ τήν τε ὕπαρξιν ἡμῶν καὶ τὴν τελείωσιν ἀποδεικτικῶς συλλαμβάνων. Εἰ δὴ λέγοιμεν ὅτι καὶ ἕκαστος τῶν ἐν τῷ διαλόγῳ συλλογισμῶν καὶ πάντες ἅμα πρὸς τὴν ἑαυτῶν γνῶσιν ἡμᾶς περιάγουσι, τάχα ἂν τῆς τοῦ Πλάτωνος τυγχάνοιμεν διανοίας.

---

indicat, nobisque absolutissimam præbet vitæ per semetipsam mobilis cognitionem, in uno essentiam nostram perfectionemque demonstrativè complectens. Si igitur dicamus quòd unusquisque sillogismorum in dialogo, simulque collecti omnes ad sui ipsius cognitionem nos circumducunt, Platonis mentem fortasse assequemur.

FINIS INTRODUCTIONIS.

O fili Cliniæ! admirari te arbitror quoniam primus amator tui cum fuerim, aliis ab amore cessantibus, solus ego non cesso.

Proœmia dialogorum Platonis consonant universalibus eorum intentionibus, et neque dramaticæ gratiâ voluptatis à Platone sunt condita; (longè enim abest hic conscribendi modus a philosophi sapientiâ et majestate) neque ad historiam duntaxat intendunt, quemadmodum nonnulli censuerunt (non enim credibile est nec omnino possibile omnia ordine [1] ex factis vel dictis [2] sumi ad unam Platonicorum scriptorum perfectionem) sed ut nostris placet ducibus et in alio sat commentati sumus, ab universa dialogorum pendent intentione; et multa quidem ex verbis vel rebus quas suppeditat historia [3], accommodantur ad præsentem intentionem, quædam vero in spe-

[1] Gog. *Persuasoria sunt*, ut Cod. Gr. A.
[2] Gog. *Sequentia*. Vid. Annot.
[3] Gog. *Rebus subjectis*.

Ὦ παῖ Κλεινίου, οἶμαί σε θαυμάζειν, ὅτι πρῶτος ἐραςής σου γενόμενος, τῶν ἄλλων πεπαυμένων, μόνος οὐκ ἀπαλλάττομαι·

Τὰ (*) προοίμια τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων συνᾴδει πρὸς τοὺς ὅλους αὐτῶν σκοπούς· καὶ οὔτε δραματικῆς ἕνεκα ψυχαγωγίας μεμηχάνηται τῷ Πλάτωνι (πόῤῥω γάρ ἐςιν ὁ τρόπος οὗτος τῆς συγγραφῆς τῆς τοῦ φιλοσόφου μεγαλοφροσύνης,) οὔτε τῆς ἱστορίας στοχάζεται μόνης (**), ὥσπέρ τινες ὑπειλήφασιν· (οὔτε γὰρ πιθανόν (***) ἐςιν, οὐθ᾽ ὅλως δυνατὸν ἅπαντα ἑξῆς ἀπὸ τῶν γεγονότων ἢ ῥηθέντων λαμβάνεσθαι πρὸς τὴν μίαν τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων τελείωσιν)· ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ τοῖς ἡμετέροις δοκεῖ καθηγεμόσι, καὶ ἡμῖν καὶ (****) ἄλλοις μετρίως ὑπέμνηται, τῆς ὅλης τῶν διαλόγων ἐξήρτηται καὶ ταῦτα προθέσεως. Καὶ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ἢ λόγων συναρμόζεται πρὸς τὸν παρόντα σκοπόν· τὰ δὲ τελειοῦται τῶν ἐλλει-

(*) A. τὰ δέ. (**) A. στοχάζεται μόνον.
(***) A. πιθανά.
(****) Sic A. B. Fortè κἂν ἄλλοις.

πόντων εἰς τὴν τῆς προκειμένης θεωρίας συμπλήρωσιν· ὁμοῦ δὲ πάντα, καθάπερ ἐν τελετῇ, πρὸς τὴν ὅλην ἀνάγεται τῶν ζητουμένων τελείωσιν. Τοῦτο δὴ οὖν μοι δοκεῖ καὶ ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ προτείνειν ἡμῖν ὁ Πλάτων τὸ δόγμα, καὶ καλῶς ἐπιδεικνύναι δι' αὐτῆς τῆς πρωτίστης ἐπιβολῆς τῶν λόγων τὸν σύμπαντα τοῦ γράμματος σκοπόν. Πρόκειται μὲν γὰρ αὐτῷ, καθάπερ εἴπομεν, τὴν φύσιν ἡμῶν ἐκφῆναι, καὶ τὴν οὐσίαν ὅλην, καθ' ἣν ἕκαστος ἀφώρισται, τοῖς ἐπιστημονικοῖς καὶ ἀνελέγκτοις τῆς θεωρίας λόγοις περιλαβεῖν, καὶ τοῦτο ἐκεῖνο τὸ Δελφικὸν παράγγελμα, τὸ γνῶθι σαυτόν, ὅτι ποτέ ἐστιν, ἀποκαλύψαι διὰ τῶν ἀποδεικτικῶν μεθόδων. Αὐτὸ δὲ τὸ προοίμιον ἐπιστρέφει μὲν εἰς ἑαυτὸν τὸν νεόν, καὶ καθίστησιν ἐξεταστὴν τῶν ἐν αὐτῷ προκειμένων (*) διανοημάτων· ἀνάγει δὲ αὐτὸν ὁμοῦ τῇ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστροφῇ καὶ εἰς τὴν τῆς Σωκρατικῆς ἐπιστήμης περιωπήν. Τὸ γὰρ ἐξετάζειν (**) τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ Σωκράτης μόνος τῶν ἐραστῶν οὐκ ἀπέληξε (***)

(*) B. ὑποκειμένων. Gog. *Propositarum*. V. Ann.
(**) A. ἐξετάζον. (***) B. Ἀπήλλαξε.

culationis propositæ complementum, simul tamen omnia sicut in sacris, ad totam rediguntur quæsitorum perfectionem. Hoc igitur dogma videtur in hoc dialogo prætendere nobis Plato, et pulchre ostendere in ipso primo verborum ingressu universam dialogi intentionem. Propositum scilicet ejus est, ut diximus, naturam nostram explicare et essentiam totam per quam unusquisque determinatus est, scientificis et invincibilibus speculationis rationibus circumscribere; et hoc illud Delphicum oraculum, cognosce te ipsum, quodnam est, per demonstrativas methodos exponere. Ipsum vero proœmium convertit adolescentem in semetipsum, et illum constituit inquisitorem propositarum in ipso sententiarum; deindè ipsum simul cum conversione in semetipsum ad ipsam Socraticæ scientiæ speculationem erigit. Quòd enim requirit causam propter quam Socrates solus inter amicos ab amore non cessaverit, dùm ante alios in-

ceperit, et illis cessantibus non desistit, id illum spectatorem totius Socraticæ vitæ denuntiat. Sunt autem species conversionis tres. Omne enim quod convertitur, vel ad deterius se ipso convertitur propter lapsum a propria perfectione; vel ad melius erigitur, per propriam vitam vimque ipsi insitam; vel ad seipsum convertitur, secundum consortem sibi ipsi cognitionem et mediam motus speciem. Sed ipsa quidem conversio ad deterius est animæ passio alis exutæ et jam oblitæ suî ipsius et simul eorum quæ sunt ante se; conversio autem et ad se et ad meliora non in animabus est solùm, verùm etiam in ipsis divinis, quemadmodum nos docet Parmenides [1], geminas conversionis species ponens, et ostendens quomodo in se ipsa divina convertuntur et in se ipsis habitant, quomodo autem in ea

[1] Tres sunt conversionis species. Quicquid enim convertitur, vel ad aliquid vertitur se deterius, dum à perfectione propria labitur, vel consurgit ad melius propter propriæ vitæ vigorem actionemque naturalem, vel reflectitur ad seipsum propter cognitionem sibi consortem, mediamque speciem motionis. Conversio quidem erga deterius, passio quædam est animæ alas abjicientis, et in oblivione jam positæ, sui ipsius simul

τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ ἤρξατο πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ πεπαυμένων ἐκείνων οὐκ ἀπαλλάττεται, θεατὴν αὐτὸν ἀποφαίνει τῆς ὅλης τοῦ Σωκράτους ζωῆς. Ἔϛι μὲν οὖν τὰ εἴδη τῆς ἐπιϛροφῆς τριττά. Πᾶν γὰρ τὸ ἐπιϛρεφόμενον, ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ἐπιϛρέφει (*) ἑαυτοῦ, διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς οἰκείας τελειότητος· ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀνάγεται διὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας· ἢ πρὸς ἑαυτὸ ἐπιϛρέφει, κατὰ τὴν σύϛοιχον ἑαυτῷ γνῶσιν καὶ τὸ μέσον εἶδος τῆς κινήσεως. Ἀλλ' ἡ μὲν πρὸς τὸ χεῖρον ἐπιϛροφὴ, ψυχῆς ἐϛι πάθος πτεροῤῥυησάσης, καὶ γενομένης ἐν λήθῃ καὶ ἑαυτῆς ἅμα καὶ τῶν πρὸ αὑτῆς· ἡ δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὸ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον οὐκ ἐν ψυχαῖς ἐϛι μόναις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς θείοις, ὥσπερ ἡμᾶς ὁ Παρμενίδης ἀναδιδάσκει, διττὰ τὰ τῆς ἐπιϛροφῆς εἴδη τιθέμενος, καὶ δεικνὺς ὅπως μὲν εἰς ἑαυτὸ τὸ θεῖον ἐπέϛραπται καὶ ἐν ἑαυτῷ ἐϛιν· ὅπως δὲ εἰς τὸ πρὸ ἑαυτοῦ,

(*) B. Ἐπιϛρέφει τὸ ἑαυτοῦ.

atque aliorum; conversio verò et ad se et ad melius non solis competit animabus, sed ipsis quoque divinis, quemadmodum Parmenides ipse nos docet.

M. F.

καθὸ δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ περιέχεται καὶ συνήνωται πρὸς τὴν κρείττονα φύσιν· ὅθεν δὴ καὶ ὁ Σωκράτης ἐπὶ τέλει τοῦ διαλόγου τὸν εἰς ἑαυτὸν ἐπιστραφέντα καὶ ἑαυτοῦ γινόμενον θεωρὸν, ἐντεῦθεν καὶ τὸ θεῖον ἅπαν κατόψεσθαι φησί· καὶ διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς, ὥσπερ βαθμοῦ τινος ἀναγωγοῦ, μεταστήσεσθαι πρὸς τὴν τοῦ θείου περιωπὴν, καὶ εἰς τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἑαυτοῦ ἐπανάξειν στροφήν. Ταῦτα τοίνυν καὶ ἐκ (*) προοιμίων ἐνδεικνύμενος ὁ λόγος ἀπὸ μὲν τῆς ἔξω φερομένης ζωῆς εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τὴν ἑαυτοῦ περιάγει τὸν Ἀλκιβιάδην· ἀπὸ δὲ τῆς ἑαυτοῦ κατανοήσεως εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Σωκρατικῆς ἐπιστήμης ἀνακαλεῖται (**). Τὸ γὰρ τὴν αἰτίαν ποθῆσαι μαθεῖν ὧν πράττει Σωκράτης, ἐραστήν ἐστι γενέσθαι τῆς ἐν αὐτῷ προυπαρχούσης ἐπιστήμης (***). Τοῦτο μὲν (****) τοίνυν ἐκ τοῦ προοιμίου πρῶτον δοκεῖ μοι τοῖς κατακούειν αὐτοῦ δυναμένοις ὁ Πλάτων ἐνδείκνυσθαι.

(*) A. εἰς.
(**) A. deest ἀνακαλεῖται.
(***) A. deest τὸ γὰρ usque ad τοῦτο μέν...
(****) A. deest μέν.

quæ sunt ante se, convertuntur quatenus ista in alio continentur et meliori naturæ unita sunt; undè et Socrates in calce dialogi conversum in sese et sui ipsius contemplatorem factum, hinc etiam divina omnia visurum inquit; et per conversionem in se, tanquàm per gradum quemdam ad altiora ferentem, transiturum ad ipsius divinitatis speculationem, et inde se ad meliora se ipso conversurum. Hæc igitur indicans ex proæmiis sermo ab eâ vitâ quæ in exteriora fertur in contemplationem suî ipsius recolligit Alcibiadem; à cognitione autem sui ipsius in amorem Socraticæ scientiæ revocat. Nam causam velle discere eorum quæ facit Socrates [1], jàm est factum esse amatorem præexistentis in eo scientiæ. Hoc igitur ex proæmio, audire ipsum potentibus, Plato primùm ostendere mihi videtur.

[1] Sic Gogava quidem. At vid. Annot.

Secundum verò alterum insuper hoc tale est : [1] studiosum ubique subjectis cognoscibilibus cognitiones consortes proferre, et neque de contingentibus et aliter alias se habentibus stantem et determinatam et incommutabilem præsumere cognitionem, neque de necessariis et semper eodem modo se habentibus ambiguam et incertam et instabilem tenere suspicionem; at quemadmodum ipse Socrates in Republicâ discernit, simplici quidem et uniformi et intellectuali cognitione intelligibilia omnia conjuncte contemplari; scientificâ verò et rationali specierum evolutione et compositione medias entium rationes considerare; sensu autem a veritate tertio, per organa attingente id quod propriè cognoscere potest, sensibilia omnia decenter discernere; imaginariâ tandem vi quæ sensibilium sub-

[1] Plato significat in proemio præter cætera animum veritatis studiosum cogitationes rebus cognoscendis consortes edere; neque mutabilium immutabilem, neque necessariorum stabiliumque ambiguam atque mutantem; sed quemadmodum Socrates in Republicâ docuit, notitia quidem simplici, uniformi, intellectuali intellectualia omnia conjugate cognoscere, notitia vero scien-

Δεύτερον δὲ ἕτερον ἐπὶ τούτῳ τοιόνδε· τὸν σπουδαῖον πανταχοῦ τοῖς ὑποκειμένοις γνωστοῖς καὶ τὰς γνώσεις συστοίχους προβάλλειν· καὶ μήτε περὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλοτε ἄλλως φερομένων τὴν ἑστῶσαν καὶ ὡρισμένην καὶ ἄτρεπτον προειληφέναι γνῶσιν, μήτε περὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, ἀμφίβολον καὶ ἀόριστον καὶ ἄστατον (*) ἔχειν ὑπόληψιν· ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐν Πολιτείᾳ διέκρινε, τῇ μὲν ἁπλῇ καὶ μονοειδεῖ καὶ νοερᾷ γνώσει τὰ νοητὰ πάντα συζύγως θεωρεῖν· τῇ δὲ ἐπιστημονικῇ καὶ διανοητικῇ τῶν εἰδῶν ἀνελίξει καὶ συνθέσει τοὺς μέσους τῶν ὄντων λόγους ἐπισκοπεῖσθαι· τρίτῃ δὲ ἀπὸ τῆς ἀληθείας τῇ αἰσθήσει, δι' ὀργάνων ἐφαπτομένῃ τῶν οἰκείων γνωστῶν, τὰ αἰσθητὰ πάντα διακρίνειν δεόντως· τῇ δὲ εἰκαστικῇ τὸ λοιπὸν δυνάμει, τὰ εἰκαστὰ τῶν αἰσθητῶν εἰ-

(*) B. ἄτακτον. Gog. *instabilem.*

tifica atque cogitativa specierum evolutione atque compositione rationes rerum medias contemplari; tertia rursum à veritate potentia sensuali per instrumenta cognoscibilia propria contingente sensibilia judicare; imaginali tandem potentia imagines sensibilium appre-

δῶλα τυγχάνοντα, γιγνώσκειν. Καὶ μὴν καὶ ὁ Τίμαιος ἀνάλογον τοῖς οὖσι τὰς γνώσεις διελόμενος, νοήσει μὲν ἡμᾶς καὶ λόγῳ (*) παρακελεύεται τὰ ὄντα κρίνειν· δόξῃ δὲ καὶ αἰσθήσει τὰ μὴ ὄντα μὲν, γιγνόμενα δὲ καὶ ἀπολλύμενα· καὶ τῶν μὲν ὄντως ὄντων ἀνελέγκτους καὶ ἀραρότας εἶναι τοὺς λόγους· τῶν δὲ φύσιν οὐ τοιαύτην λαχόντων, ἀλλ' ἐν (**) γενέσει φερομένων εἰκασικοὺς καὶ τοῦ προστυχόντος, ὡς αὐτός που λέγει μετειληχότας. Πανταχοῦ γὰρ οἱ λόγοι μιμηταὶ τῶν πραγμάτων εἰσὶν, ὧν ὑπάρχουσιν ἐξηγηταί.

Τὸ δὲ τρίτον, ὅτι καὶ ὁ ἐν τῷ Κρατύλῳ Σωκράτης τὰ μὲν ἐπὶ τῶν ἀϊδίων εἶναι φησὶν ὀνόματα τῆς (***) τῶν πραγμάτων φύσεως μᾶλλον ἐφαπτόμενα· τὰ δὲ ἐπὶ τῶν γιγνομένων καὶ φθειρομένων πολυειδῶς ἐξαλλαττόμενα καὶ πολὺ τοῦ θέσει μετέχοντα (****),

(*) A. λόγοις. Gog. *ratione.*
(**) A. ἀλλὰ γενέσει. (****) A. μετέχοντος.
(***) A. καί, ...

hendere. Jam verò Timæus cognitiones proportione quâdam ad cognoscenda distinguens, jubet nos entia quidem intelligentia rationeque judicare, opinione verò sensuque illa quæ entia quidem non sunt sed fiunt jugiter atque pereunt; atque eorum quæ vere sunt, rationes ratas et inconjunctas existere; rerum

sunt imagines cognoscere. Timæus etiam analogas entibus notiones distribuens, intelligentiâ quidem nos et ratione jubet entia judicare, opinione autem et sensu ea quæ non sunt, sed fiunt et pereunt; eorum quæ realiter sunt irreprehensibiles et fixas [1] esse rationes; eorum verò quæ non ejusmodi naturam sortita sunt, sed generatione feruntur, imaginarias et fortuitas, ut ipse inquit. Ubique enim sermones rerum imitatores sunt, quarum sunt interpretes.

Tertio, et in Cratylo Socrates (*) ait alia quidem sempiternorum esse nomina rerum magis attingentia naturam; alia verò fluxorum et caducorum multiformiter variantia, et omnimodò secundum positionem transmutantia [2],

verò in generatione fluentium imaginarias atque contingentes. Ubique enim rationes sermonesque imitantur illa quæ explicant. *M. F.*

[1] Gog. *consonas*. Ficinus, *inconjunctas*.
[2] Gog. *multùm positione transeuntia*. Vid. Annot.

(*) Atqui Socrates in Cratylo ait circà res sempiternas nomina naturam rei magis attingere; circà verò mutabiles nomina quoque sæpè mutari, et magis in positione versari. *M. F.*

propter et ipsam subjectorum instabilitatem. Quod si autem et cognitiones inter se differunt rerum semper et eodem modo manentium et rerum contingentium; si sermones varias sortiti sunt sententias; si nomina aliis alia conveniunt, aliis verò alia; quid mirum, si et Socrates hic de naturâ instabili disputans et transmutationem recipiente, hoc verbo *arbitror* usus est, significante quidem ipsius rei cognitæ naturam facile variabilem, non verò Socratis cognitionem tanquàm incertam, ignorantiæ nuptam et ambiguam ostendente. Oportet enim, ut antè diximus, in opinabilibus quidem rebus et verisimilibus tanquàm verisimiles promere ipsarum notiones; in intellectualibus autem et scientificis, tanquàm veritate perfectè exploratâ, inexpugnabilibus uti sermonibus. Nefas enim, inquit Aristoteles, vel geometram persuasorie loqui, vel rhetorem profiteri se demonstrare. Quare neque de necessariis probabiliter, neque de probabilibus necessariè loquens æquus unquàm erit rerum interpres. Rectè igitur propter hæc

διὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ἄστατον φοράν. Εἰ τοίνυν καὶ αἱ γνώσεις διαφέρουσι τῶν τε ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων, καὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ οἱ λόγοι παμπόλλην ἔλαχον ἐξαλλαγήν, καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς μὲν ἄλλα προσήκει, τοῖς δὲ ἄλλα· τί θαυμαστὸν εἰ καὶ ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα περὶ φύσεως ἀστάτου διαλεγόμενος καὶ μεταβολὴν ἐπιδεχομένης, τῷ οἶμαι κατεχρήσατο σημαίνοντι τὴν τοῦ γνωστοῦ φύσιν εὔτρεπτον ὑπάρχουσαν, ἀλλ' οὐ τὴν τοῦ Σωκράτους γνῶσιν ὡς ἀόριστον καὶ ἀγνοίᾳ (*) συμμιγῆ καὶ ἀμφισβητήσιμον διελέγχοντι; Δεῖ γάρ, ὡς προείπομεν, ἐν μὲν τοῖς δοξαστοῖς τῶν πραγμάτων καὶ εἰκαστοῖς, ὡς εἰκάζοντας λέγειν τὰς ἑαυτῶν ἐννοίας· ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς καὶ ἐπιστημονικοῖς, ὡς εἰδότας τὸ ἀληθὲς ἀνελέγκτοις δή τισι χρῆσθαι τοῖς λόγοις. Οὐ θέμις γὰρ ἂν ἀποδέξαιτο, φησὶν Ἀριστοτέλης, ἢ γεωμέτρου πιθανῶς λέγοντος, ἢ ῥήτορος ἀποδεικνύναι φάσκοντος. Ὥστε οὔτε ὁ περὶ τῶν ἀναγκαίων εἰκαστικῶς λέγων, οὔτε ὁ περὶ τῶν εἰκαστῶν ἀραρότως, ἔμφρων ἄν ποτε εἴη τῶν πραγμάτων ἐξηγητής. Ἔχει μὲν οὖν καὶ

(*) A. ἀγνοίας.

διὰ ταῦτα τῷ Σωκράτει τὸ οἶμαι τὴν προσθήκην ἀναγκαίαν.

Λέγοις δ' ἂν ὅτι καὶ τὸ ἦθος ὑφορᾶται τοῦ νεανίσκου φιλότιμον ὄν· ἅπαν γὰρ τὸ τοιοῦτο ἐνςατικόν ἐςι καὶ φιλόνεικον (*). Ἵν' οὖν μὴ διατεινόμενος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐκκαλέσηται φιλονεικίαν, τὸ νεαροπρεπὲς εἶδος τῆς ζωῆς, μετ' εὐλαβείας αὐτῷ πρόσεισιν, ὑποςελλόμενός πως ἐν οἷς περὶ αὐτοῦ διαλέγεται, καὶ ὡς εἰκάζων, ἀλλ' οὐ διισχυριζόμενος, προάγει τοὺς λόγους. Δεῖ γὰρ οὕτως αὐτῷ τὴν πρώτην προσβάλλειν, ὥσθ' ὑποσχεῖν ἐκεῖνον τὴν ἀκοὴν, καὶ τὸ φιλότιμον κοιμήσαντα τῆς ψυχῆς μετασχεῖν τῶν ἀπὸ τοῦ σωφρονοῦντος ςόματος προϊόντων λόγων. Τάχ' ἂν δὲ ῥηθείη καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὅτι δὴ Σωκρατικὸν ἐςὶ τὸ μέτριον ἦθος καὶ κοινὸν καὶ τὸ πόῤῥω τῆς ἀλαζονείας τεταγμένον. Ἐπειδὴ τοίνυν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεποίηται λέγων ὁ Σωκράτης ὅτι δοκοίη θαυμαςὸς εἶναι τῷ νεανίσκῳ, καὶ τοῦ ἔρωτος ἕνεκα καὶ τῆς ἐν ἅπαντι τῷ πρόσθεν χρόνῳ σιωπῆς, τὸ οἶμαι κατὰ καιρὸν αὐτῷ παρεμβέβληται (**).

(*) A. φιλόνικον. (**) B. παραβέβληται.

Socrates illud quod dicitur *arbitror* adhibuit.

Dices verò quod et mores serventur juvenis, utpote qui ambitiosus inducatur; hæc enim ætas non sine ambitione et contentionibus. Ut igitur statim a principio mitiùs se gerendo [1] ad se ipsum provocet ipsius ambitionem, juvene dignam speciem vitæ, cùm cautione ipsi adest, quodammodo blanditur in quibus de ipso disputat, et sermonem ludicrè magis quàm graviter incipit [2]. Oportet enim sic ipsum aggredi ut spondeat ille auditum, et ambitione sopitâ animam aperiat rationibus sapienti ex ore prodeuntibus. Illud quoque facilè dixeris, quòd verè Socratici sint, modesti, aperti omnibus et procul à fastu constituti mores. Quoniam igitur ipse de se ipso inducitur dicens Socrates videri se admirabilem juveni, amoris gratiâ necnon et silentii in toto priori tempore; illud verbum, *arbitror*, ei peropportunè adhibitum est; neque

[1] Gog. *Non invehendo.*

[2] Gog. *Conjectans magis quàm cum robore.*

solius venustatis causâ aut convenientiæ dicendi; neque ut ostenderetur inesse dubii et incerti aliquid in mente Socratis [1]; verùm quia convenit [2] talia de se ipso dicentem cùm verecundiâ magis quàm imperiosè eloqui.

Imò et colloquii initium paternè compellans juvenem personæ et rebus apte usurpatum est. Personam enim tanquàm ambitiosam paterna vocatio sibimetipsi aptiùs constituit [3]; (illustris enim Clinias in bello Coroneo fuit) amant autem illustribus orti parentibus illinc magis quàm à se ipsis nominari. Id enim commune est multis hominibus ; illud verò eximium singulorum bonum. Habet autem vim quandam adhortandi ad virtutem capessendam memoria patris. Est enim indignum patrum gloriam deformare, et dùm suscipitur nomen ipsorum et honor inhærens, similitu-

[1] Gog. *Causâ inclinationis circà cognitionem Socraticam.*

[2] Gog. *Convenit enim.*

[3] Gog. *Benevolam sibi magis et familiarem constituit.* Vid. Annot.

καὶ οὔτε χάριτος ἕνεκα μόνης καὶ τῆς περὶ τὴν λέξιν εὐπρεπείας, οὔτε τῆς περὶ τὴν Σωκρατικὴν (*) γνῶσιν ἀμφιβόλου ῥοπῆς· προσήκει γὰρ τῷ μεθ' ἑαυτοῦ τοιαῦτα λέγοντι, μεθ' ὑποςολῆς μᾶλλον ἢ διατεταμένως (**) λέγειν.

Καὶ μὴν ἡ πρώτη τῶν λόγων ἀρχὴ πατρόθεν ἀνακαλοῦσα τὸν νεανίσκον, τῷ τε προσώπῳ καὶ τοῖς πράγμασιν οἰκείως (***) παρείληπται. Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον, ἅτε φιλότιμον ὄν, ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς κλῆσις οἰκεῖον αὐτῷ μᾶλλον καθίςησιν· ἔνδοξος γὰρ ὁ Κλεινίας ἐν τῇ περὶ Κορώνειαν ἐγεγόνει μάχῃ· φιλοῦσι δὲ οἱ πατέρων ἐνδόξων γεγονότες ἐκεῖθεν μᾶλλον ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ὀνομάζεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ (****) κοινόν ἐςι καὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ, ἐξαίρετον αὐτῶν ἀγαθόν. Ἔχει δὲ καὶ προτροπὴν ἱκανὴν εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιτήδευσιν ἡ μνήμη τοῦ πατρός. Οὐ γὰρ ἄξιον καταισχύνειν τὴν τῶν πατέρων δόξαν· οὐδὲ τοῦ μὲν ὀνόματος αὐτῶν ἀντέχεσθαι, καὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν προσρη-

(*) A. Σωκράτους. Gog. *Socraticam.*
(**) A. διατεταγμένως. Gog. *Imperiosè.*
(***) B. οἰκεῖον. Gog. *Aptè.*
(****) A. τὸ μέν γε. Gog. *Quidem.*

σεως (*)· τῆς δὲ κατὰ τὴν ἀρετὴν ὁμοιότητος ἀμελεῖν. Ἔτι τοίνυν ἡ πρὸς τὸν πατέρα τὸν τοῦ φαινομένου καὶ ἔξωθεν προστεθέντος ἀνθρώπου γεννητὴ ἀναφορὰ σύμβολόν ἐςι τῆς ἐπὶ τὸν ἀληθινὸν πατέρα τῶν ψυχῶν ἀνακλήσεως. Χρῆται δὴ καὶ τούτοις ὁ Σωκράτης κατὰ τὸ Πυθαγόρειον (**) ἔθος, καὶ ταῦτα πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν συντελεῖν οἰόμενος· ἐπεὶ καὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τάτε ἐν ἀπορρήτοις δηλούμενα διὰ τῶν συμβόλων ἐπετήδευον, καὶ τὸ φαινόμενον αὐτῶν, ὡς ἐκείνων τὴν δύναμιν ἀπεικονιζόμενον παρεφύλαττον. Τοῦτο δὴ οὖν καὶ ὁ Σωκράτης κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς Πυθαγορείοις εἰδὼς, πατρόθεν ἀνακαλεῖται τὸν νεανίσκον, σύνθημα τὴν τοιαύτην κλῆσιν οἰόμενος εἶναι τῆς ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας τῶν ψυχῶν περιαγωγῆς. Εἰ δὲ καὶ Ὁμηρικός ἐςιν ὁ ζῆλος οὗτος τῆς προσρήσεως, ἔχοι ἂν καὶ ταύτῃ τὸ πρέπον, ἄνωθεν κατὰ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν προαγόμενος· πατρόθεν γάρ φησι καὶ ἐκεῖνος ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαςον, πάντας κυδαίνων· οἰκειωτικὸν γὰρ καὶ θεραπευτικὸν καὶ φιλοσοφροσύνης ἐνδεικτικὸν ἐςὶ τοῦτο τῆς συνουσίας τὸ εἶδος.

(*) A. προσαγορεύσεως. (**) A. Πυθαγόριον.

dinem virtutis negligere. Imò et respectus filiorum ad patrem apparentis et exterioris hominis symbolum est revocationis ad verum patrem animarum. Utitur autem et his Socrates more Pythagoræo, hæc ad animæ salutem conferre putans, quoniam et viri illi quæ in mysteriis revelantur per symbola edocebant, quodque apparet in symbolis asservabant tamquàm simulativum virtutis eorum quæ traduntur in mysteriis. Id igitur Socrates similiter Pythagoricis cùm nosset, paternè appellat adolescentem, tali appellatione tanquam signo aliquo mystico ducendum putans ad causas invisibiles animarum. Si autem est ea Homerica imitatio salutationis, sic quoque nec se indecenter haberet, petita supernè secundùm communem Græcorum consuetudinem. Paternè enim Homerus appellat virum quemque, hinc omnes glorificans. Est enim familiaris et blanda plenaque humanitatis hujusmodi consalutationis species.

Imò verò dicimus quòd hæc mirè conveniunt sermonibus de amore, quemadmodùm inquit etiam divinus Jamblicus. Namque virilem veri amoris vim à materia excitantem, activam et efficacem paterna ostendit [1] vocatio; et rectè, quoniam omnis ordo amatorius a patre intelligibili procedit. Omnibus enim, ut oracula dicunt, insevit pater vinculum ignitum amoris; ut omnia sint conjuncta indissolubilibus amicitiæ vinculis, sicut ait apud Platonem Timæus. Propterea amatoria congressio hoc sibi principium familiaritatis præmittit, benevolentiam patris nomine in amato excitatam. Movet enim patris memoria adolescentis erga amicum familiaritatem; hæc autem cum Socrate cummunionem, quod propositum erat Socrati, et idcircò præsentem instituit congressionem. Videtur autem mihi forma verborum accommodatissima esse ne-

[1] Gog : *ostenditur*. At vid. infrà pag. 70 : ὃ δὴ καὶ ὁ Σωκράτης ἐνδεικνύμενος. It. 72, lin. 2, ubi et activè ἐπιδείκνυται.

Ἔτι δὴ λέγομεν ὅτι καὶ τοῖς περὶ τοῦ ἔρωτος λόγοις ἐστι τοῦτο διαφερόντως προσῆκον, ὥσπερ δή φησι καὶ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος. Τὸ γὰρ ἀῤῥενωπὸν τῆς ἀληθοῦς ἐρωτικῆς καὶ τὸ ἐγηγερμένον ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τὸ δραστήριον ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐνδείκνυται κλῆσις· καὶ ὅλως, ἐπειδὴ πᾶσα ἡ ἐρωτικὴ τάξις ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ νοητοῦ πρόεισιν. Πᾶσι (*) γὰρ, ὡς τὰ λόγια φησὶν, ἐνέσπειρεν ὁ πατὴρ δεσμὸν πυριβριθῆ ἔρωτος· ἵνα συνέχηται τὰ πάντα τοῖς ἀλύτοις τῆς φιλίας (**) δεσμοῖς, ὥς φησι καὶ ὁ παρὰ τῷ Πλάτωνι Τίμαιος. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡ ἐρωτικὴ συνουσία ταύτην ἀρχὴν προΐσταται τῆς οἰκειώσεως, τὴν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐγειρομένην ἐν τῷ ἐρωμένῳ φιλοφροσύνην. Κινεῖ γὰρ ἡ μὲν τοῦ πατρὸς μνήμη τὴν ἐν τῷ νεανίσκῳ πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν· αὕτη δὲ τὴν πρὸς τὸν Σωκράτην κοινωνίαν· ὃ δὴ προκείμενον ἦν τῷ Σωκράτει, καὶ δι᾽ ὃ τὴν παροῦσαν καταπροβάλλεται (***) συνουσίαν. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων πρεπωδέστατον εἶναι τῇ περὶ

(*) A. πᾶσι. B. ἄμμι. Fr. Patricus : πᾶσιν ἐνέσπειρε δεσμὸν πυριβριθῆ ἔρωτος. Otho Heurnius in Philosophiâ barbaricâ : *omnibus insevit vinculum flagrantis amoris.* Vid. Annot.

(**) B. φιλοσοφίας. (***) A. καταβάλλεται.

τοῦ ἔρωτος πραγματείᾳ· τὸ (*) γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν τὸν ἐρώμενον καὶ ἀνακαλεῖσθαι καὶ συλλέγειν (**) οἰκεῖον ἐστὶ τοῖς ἐνθέοις ἐρασταῖς. Μέσην γὰρ οὗτοι τάξιν ἀτεχνῶς ἐνστησάμενοι τοῦτε θείου κάλλους καὶ τῶν δεομένων τῆς παρ᾽ αὐτῶν προνοίας, ἅτε δὴ τὸν ἔρωτα τὸν θεῖον ἀποτυπούμενοι, (***) συνάγουσι μὲν εἰς ἑαυτοὺς τὴν τῶν ἐρωμένων ζωὴν καὶ συνάπτουσιν ἑαυτοῖς· ἀνάγουσι δὲ μεθ᾽ ἑαυτῶν ἐπὶ τὸ νοητὸν κάλλος, ἐπαντλοῦντες, ὥς φησιν ὁ ἐν τῷ Φαίδρῳ Σωκράτης, εἰς τὴν τούτων ψυχὴν ὅσα ἂν ἐκεῖθεν ἀρύτωνται. Ἐι τοίνυν ὁ ἐρωτικὸς τῷ ἔρωτι κάτοχος ἐστὶν, ἐπιστρεπτικὸς τίς ἂν εἴη τῶν εὖ πεφυκότων εἰς τὸ ἀγαθὸν, ὥσπερ δὴ καὶ (****) ὁ ἔρως, καὶ ἀνακλητικός· ὃ δὴ καὶ ὁ Σωκράτης ἐνδεικνύμενος διὰ τῆς πρώτης ταύτης κλήσεως, ἐγείρει μὲν τὸ φρόνημα τοῦ ἐρωμένου πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ (*****) κάλλους ἀντοχὴν, ἀνακινεῖ δὲ τὸ ἐν αὐτῷ θαῦμα τῆς φιλοσόφου ζωῆς, περιάγει δὲ αὐτὸν εἰς τὴν τῆς ἀληθοῦς ἐρωτικῆς ἀποπλήρωσιν. Τοῦτο γὰρ δὴ

(*) B. Τὸν in textu. Τὸ in margine.

(**) B. εὖ λέγειν in margine. In textu συλλέγειν. Gog. *colligere.*

(***) B. Deest τοῦ τε θείου κάλλους.... usque ad συνάγουσι μέν. (****) B. ὥσπερ καί. (*****) A. ἀληθοῦς.

gotio de amore; ad se enim convertere amatum et provocare et colligere proprium est afflatis divinitùs amatoribus. Medii enim illi constituti inter divinam pulchritudinem et eos qui indigent ipsorum providentiâ, quippe qui amorem divinum ipsi exprimunt, alliciunt ad semetipsos amatorum vitam et sibi connectunt, eriguntque una cum se ipsis ad intelligibilem pulchritudinem, infundentes, ut inquit in Phædro Socrates, in illorum animam quæcumque hinc hauriantur. Si igitur amator amore captus est, benè natos ad bonum, quemadmodùm et ipse amor, convertet et provocabit. Quod sanè Socrates demonstrans per hanc primam vocationem excitat spiritus amati ad veram pulchritudinem suscipiendam; commovet autem in ipso admirationem vitæ philosophicæ, et illum gradatim ad verum amorem circumducit. Hanc enim

formam vitæ in hoc dialogo præsertim Socrates ostendit; hincque facit initium et eò usque procedit adolescentem perficiens, ut [1] declaret se ipsum velle Alcibiadis Providentiam esse, quod amoris est præcipuum bonum; et per universa, ut ita dixerim, capita personam amantis usque servat.

Tres igitur cum sint scientiæ, quas Socrates in se ipso representans inducitur, nempè dialectica, obstetricia et amatoria, invenies in hoc dialogo dialecticæ formam ipso opere [2] satis apparentem; obstetriciæ autem multis in locis deprehendes virtutem Socratis verbis infusam; vincit autem maximè et eminet in universo dialogo amatoria scientia [3]. Namque obstetricans, observat quod amantibus convenit; et dialecticâ utens, vim amatoriorum verborum haud omittit. Quemadmodum et in Theæteto obstetricius est et secun-

[1] Gog: *enuntiet amatorem ipsum suî ipsius Providentiæ*. Vid. Annot.

[2] Gog: *quæ per opera ipsa monstratur*. Vid. Annot.

[3] Gog: *amatoriæ scientiæ opera*. Vid. Annot.

τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ διαφερόντως ὁ Σωκράτης ἐπιδείκνυται· καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν πεποίηται, καὶ μέχρι τοσούτου προελήλυθε τὸν νεανίσκον τελειῶν, ἕως ἐραστὴν αὐτὸν ἀπέφηνε τῆς ἑαυτοῦ προνοίας, ὃ δὴ τῆς ἐρωτικῆς ἐστὶ προηγούμενον ἀγαθόν· καὶ διὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν κεφαλαίων τὸ προσῆκον ἀεὶ διαφυλάττει τῇ ἐρωτικῇ ζωῇ.

Τριττῶν τοίνυν οὐσῶν τούτων ἐπιστημῶν, ἃς ὁ Σωκράτης ἑαυτῷ φαίνεται μαρτυρῶν, τῆς διαλεκτικῆς, τῆς μαιευτικῆς, τῆς ἐρωτικῆς, εὕροις μὲν ἂν καὶ τῆς διαλεκτικῆς ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ τὸ εἶδος δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενον· καὶ τῆς μαιευτικῆς πολλαχοῦ λάβοις ἂν τὴν ἰδιότητα τοῖς τοῦ Σωκράτους λόγοις ἐμφερομένην (*)· διαφερόντως δὲ ἐν ἅπαντι τῷ συγγράμματι κρατεῖ τὰ τῆς ἐρωτικῆς ἐπιστήμης ἔργα. Καὶ γὰρ μαιευόμενος, φυλάττει τὸ τῷ ἐρωτικῷ προσῆκον· καὶ τῇ διαλεκτικῇ χρώμενος, οὐκ ἀφίσταται τῆς ἰδιότητος τῶν ἐρωτικῶν λόγων. Ὥσπερ καὶ (**) ἐν Θεαιτήτῳ μαιευτικός ἐστι, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα χα-

(*) A. ἀμφερομένην.
(**) A. καὶ ὁ ἐν. Gog. deest ὁ.

ρακτηρίζεται, διὸ καὶ (*) μέχρι τῆς καθάρσεως πρόεισι τῶν ψευδῶν δοξασμάτων τοῦ Θεαιτήτου· τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀφίησιν αὐτὸν ὡς παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἀληθὲς ἤδη διαγνῶναι δυνάμενον, ὃ δὴ τῆς μαιευτικῆς ἐστιν ἔργον, ὡς αὐτὸς ἐν ἐκείνοις φησίν· οὕτω δὴ τὴν ἐρωτικὴν ἐπιστήμην ἐν τούτῳ πρώτως ἐπιδείκνυσι, καὶ τό τε διαλεκτικὸν ὁμοῦ καὶ τὸ μαιευτικὸν ἐρωτικῶς μεταχειρίζεται. Πανταχοῦ γὰρ ὁ Σωκράτης τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις οἰκείως προσάγει (**) τοὺς λόγους· καὶ ὥσπερ ἐν τῷ θείῳ (***) πάντων ἑνοειδῶς προϋπαρχόντων τῶν ἀγαθῶν, ἄλλος ἄλλων ἀπολαύει, καθόσον ἕκαστος πέφυκεν· οὕτω δὴ καὶ ὁ Σωκράτης ἁπάσας ἐν ἑαυτῷ τὰς ἐπιστήμας περιέχων, ἄλλοτε ἄλλῃ χρῆται, πρὸς τὴν τῶν ὑποδεχομένων ἐπιτηδειότητα τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν παραμετρῶν· καὶ τὸν μὲν διὰ τῆς ἐρωτικῆς ἀνάγει, τὸν δὲ διὰ τῆς μαιευτικῆς εἰς ἀνάμνησιν ἀνακινεῖ τῶν αἰδίων λόγων τῆς ψυχῆς· τὸν δὲ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον εἰς τὴν τῶν ὄντων περιάγει θεωρίαν, συνάπτει δὲ ἄλλους ἄλλοις· τοὺς

(*) B. διὸ deest. Gog. *unde et.* (**) B. προάγει.
(***) A. Τῷ θείων. Gog. *In divinis omnibus bonis.* Vid. Annot.

dum hoc maximè insignitur, unde et eò progreditur ut falsas opiniones Theæteti expurget, atque hunc modò dimittat cùm per se veritatem dignoscere potest, quod obstetriciæ artis opus est, ut ipse ibi inquit; ità sane amatoriam scientiam in hoc dialogo præcipuè [1] ostendit, et dialecticum simul officium et obstetricium amatoriè tractat. Ubique enim Socrates subjectis personis proprios accommodat sermones, et quemadmodum in divino omnibus uniformiter præexistentibus bonis alius aliter fruitur, ut quisque aptus natus est; ita et Socrates omnes in se ipso scientias continens aliàs alia utitur, ad subjectorum aptitudinem propriam metiens actionem; et hunc quidem per artem amatoriam allicit, illum verò per obstetriciam in recordationem excitat æternarum animæ rationum; alterum autem per dialecticam methodum in entium speculationem circumducit; connectit vero

[1] Gog: *primò*.

alios aliis, hos quidem ipsi pulchro, alios vero primitivæ sapientiæ, aliosque bono. Nam per amatoriam ad pulchrum erigimur, per obstetriciam autem sapiens quisque nostrum ostenditur de quibus est indoctus, de entibus rationes quæ in ipso sunt spontè [1] proferens; per dialecticam autem usque ad bonum ascensum esse inquit in republicâ Socrates studiosis contemplatoribus veritatis. Utenim quisque aptitudinem est sortitus, ita et à Socrate perficitur et ad divina secundum suum ordinem ducitur. Divinum autem omne pulchrum, sapiens, bonum, sicut in Phædro dicitur. Ad hæc igitur est elevatio et ascensio, et per hæc animarum salus; aluntur enim his et irrigantur animæ alæ, turpi autem et malo et contrariis contabescunt et pereunt quemadmodum ipse Socrates ibi inquit. Igitur in

[1] Gog. *rationes in ipso proferens*. Vid. Annot.

μὲν, τῷ αὐτοκάλῳ· τοὺς δὲ, τῇ πρωτίστῃ σοφίᾳ· τοὺς δὲ, τῷ ἀγαθῷ. Διὰ μὲν γὰρ τῆς ἐρωτικῆς πρὸς τὸ καλὸν ἀναγόμεθα· διὰ δὲ τῆς μαιευτικῆς σοφὸς ἕκαστος ἡμῶν ἀναφαίνεται περὶ ὧν ἐστιν ἀμαθὴς, τοὺς ἐν αὐτῷ προβάλλων περὶ τῶν ὄντων λόγους· διὰ δὲ τῆς διαλεκτικῆς, καὶ μέχρι τοῦ ἀγαθοῦ τὴν ἄνοδον εἶναι φησὶν ὁ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Σωκράτης τοῖς φιλοθεάμοσι τῆς ἀληθείας. Ὡς οὖν ἕκαστος ἐπιτηδειότητος ἔλαχεν, οὕτω δὴ καὶ τελειοῦται παρὰ τοῦ Σωκράτους, καὶ ἀνάγεται πρὸς τὸ θεῖον κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν. Τὸ θεῖον ἅπαν, καλὸν, σοφὸν, ἀγαθὸν, ὡς ἐν τῷ Φαίδρῳ λέγεται. Πρὸς ταῦτα τοίνυν ἡ ἀναγωγὴ, καὶ διὰ τούτων ἡ σωτηρία ταῖς ψυχαῖς· τρέφεται γὰρ τούτοις καὶ ἄρδεται (*) τὸ τῆς ψυχῆς πτέρωμα (**), αἰσχρῷ δὲ καὶ κακῷ καὶ τοῖς ἐναντίοις φθίνει τε καὶ διόλλυται, καθάπερ ὁ Σωκράτης αὐτός φησιν ἐν ἐκείνοις. Οὐκοῦν δι' ἔρωτος μὲν ἡ τελείωσις ἐν

(*) Sic A. et B. Gog. *irrigantur.* Omnes autem Platonis edit. αὔξεται. Ità et Astius, recentior Phædri editor; neque hìc novi quidquam suppetunt Scholia quæ collegit Ruhnkenius.

(**) A. πτερόν. Omnes autem Platonis edit. ut Cod. B. πτέρωμα.

τῷ προκειμένῳ συγγράμματι τοῖς ταύτην ἔχουσι τὴν φύσιν, ἣν δὴ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης λαχὼν, ἀξιέραστος ἔδοξεν εἶναι τῷ Σωκράτει· ἡ δὲ συναφὴ πρὸς τὸ θεῖον κάλλος, καὶ δι᾽ ἐκείνου πρὸς τὸ θεῖον ἅπαν οἰκειότης. Καὶ δὴ καὶ ἡ μαιεία τοῦ Σωκράτους καὶ τὰ τῆς διαλεκτικῆς (*) ἔργα πρὸς τοῦτο περιάγει τὸ τέλος τὴν τοῦ νεανίσκου ψυχήν. Προβέβληται (**) γὰρ, ὡς εἴπομεν, ἐνταῦθα τὸ ἐρωτικόν· συνεργεῖ δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιστημῶν εἴδη τῷ τοιούτῳ τέλει. Διὸ καὶ τὰ προοίμια τῆς συνουσίας καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς ἐρωτικῆς ἐστιν ἐπιστήμης ἀνάμεστα· καὶ πάντα τὰ μεταξὺ παμπόλλην ἔνδειξιν παρέχεται τῆς κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος ἱσταμένης τοῦ Σωκράτους ἐνεργείας.

Ταῦτα μὲν οὖν τῆς περὶ τὴν λέξιν θεωρίας ἀντεχόμενα μέχρι τούτων ἐξητάσθω· τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἐπ᾽ αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων τραπόμενοι ζήτησιν, περὶ ἔρωτος ὅσα προσήκει τοῖς παροῦσι λόγοις, θεωρήσωμεν.

Ὥσπερ τοίνυν ἄλλων θεῶν ἰδιότητες ἄλλαι πεφήνασιν, αἱ μὲν δημιουργικαὶ τῶν ὅλων, καὶ τοῦ εἴδους ὑποστατικαὶ τῶν ὄντων καὶ τῆς

(*) A. τοῦ διαλεκτικοῦ. (**) B. προσβέβληται.

hoc commentario per amorem perfectio idoneam naturam habentibus, (quam Alcibiades sortitus dignus amore Socrati videbatur) et connexio ad divinam pulchritudinem, et per illam ad divinum omne familiaritas. Et quidem ars obstetricia Socratis et dialecticæ [1] opera ad hunc deducunt finem adolescentis animam. Amor enim hìc operi prætenditur, ut diximus; atque aliæ scientiarum species in eum cooperantur finem. Itaque procœmia congressionis et omnia reliqua amatoriæ sunt scientiæ plena, et omnia media semper exhibent actionem Socratis eâ in formâ manentis.

Hæc igitur quæ circà dictionem tantum versantur, hactenus quæsita sint; hinc autem ad rerum ipsam conversi inquisitionem de amore quæcunque conveniunt præsentibus sermonibus, contemplemur.

Sicut (*) igitur aliorum Deorum proprietates aliæ apparent, hæ quidem opifices univer-

[1] Gog. *dialectici.*

(*) Aliorum ubique Deorum aliæ proprietates existunt; nam aliæ quidem sunt opifices universorum atque

sorum, et formæ entium et ordinis ipsorum custodes incommutabilem ordinem rerum et indissolubilem catenam perpetuò servantes; aliæ vero alii cuipiam præsunt virtuti et omnia per traditionem suì salva faciunt : sic et amatorius omnis ordo conversionis est causa entibus omnibus ad divinam pulchritudinem; erigens quidem secunda omnia ad illam et conjugens ei, in eâ collocans, implens illâ sequentia et illustrans progredientes illinc divini luminis traditiones. Propterea in Symposio sermo Dæmonem magnum vocabat amorem, medii ejusmodi vim in seipso primordialiter ostendentem. Est enim medius amor inter conversum quodcunque, et causam conversionis et appetibile secundis [1]. Amatoria

[1] Hæc Gog. trunca, et ferè sine sensu : *Omnis enim quod convertitur, et conversionem ipsius et desiderat secundis, medii.* Vid. M. F. et Annot.

speciei entium ornatusque substantificæ, aliæ verò propagantes vitam, ac varios vitæ vigores progenerantes, aliæ autem rerum ordinem servant incommutabilem, connexionemque custodiunt insolubilem. Aliæ denique aliàm sortitæ potentiam, omnia suâ quâdam beneficentiâ servant. Similiter et omnis amatorius ordo causa conversionis est rebus omnibus ad divinam pulchritudinem atque formam, reducens quidem sequentia ad illam omnia, eique conjungens et conjuncta con-

ἐν αὐτοῖς διακοσμήσεως· αἱ δὲ, τῆς ζωῆς χορηγοὶ καὶ γεννητικαὶ τῶν ποικίλων τῆς ζωῆς γενῶν· αἱ δὲ, φρουρητικαὶ, τὴν ἄτρεπτον τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἄλυτον συνοχὴν ἀχράντως διαφυλάττουσαι· αἱ δὲ, ἄλλης τινὸς δυνάμεως ἐξηγούμεναι, καὶ σώζουσαι τὰ πάντα διὰ τῆς ἑαυτῶν μεταδόσεως· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἐρωτικὴ πᾶσα τάξις ἐπιστροφῆς ἐστιν αἰτία καὶ οὖσιν ἅπασι πρὸς τὸ θεῖον κάλλος, ἀνάγουσα μὲν τὰ δεύτερα πάντα πρὸς ἐκεῖνο, καὶ συνάπτουσα αὐτῷ καὶ ἐνιδρύουσα, πληροῦσα δὲ ἀπ' ἐκείνου τὰ μεθ' ἑαυτὴν, καὶ ἐπιλάμπουσα τὰς προϊούσας ἐκεῖθεν τοῦ θείου φωτὸς μεταδόσεις. Καὶ διὰ τοῦτο δή που καὶ ὁ ἐν τῷ Συμποσίῳ λόγος δαίμονα μέγαν ἐκάλει τὸν ἔρωτα, τὴν τῆς μεσότητος ταύτης δύναμιν ἐν ἑαυτῷ πρώτως ἐπιδεικνύμενον. Παντὸς γὰρ τοῦ ἐπιστρεφομένου, καὶ τοῦ τῆς ἐπιστροφῆς αἰτίου καὶ ὀρεκτοῦ τοῖς δευτέροις, ὑπάρχοντος μέσου, ἡ τοίνυν ἐρωτικὴ

firmans, atque mox inde sequentia replens, divinique luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Symposio traditur, amorem magnum existere dæmonem, quippe cum amor primus omnium ejusmodi medii vim in seipso demonstret, sitque medius inter ipsum appetibile atque appetens, et causa conversionis sequentium in priora. Universa igitur ama-

πᾶσα σειρὰ, τῆς τοῦ κάλλους αἰτίας προβεβλημένη, συνάγει πάντα πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀνακαλεῖται πρὸς τὴν μέθεξιν αὐτῆς· καὶ μέσην ἐποιήσατο πρόοδον, τοῦτε ἐραστοῦ καὶ τῶν δι' ἔρωτος ἀναγομένων· καὶ διὰ τοῦτο τῆς ὅλης τῶν δαιμόνων τάξεως ἐν ἑαυτῇ τὸ παράδειγμα προεστήσατο (*), ταύτην ἐν τοῖς θεοῖς ἔχουσα τὴν μεσότητα, ἣν οἱ δαίμονες τῶν τε θείων μεταξὺ καὶ τῶν θνητῶν ἐκληρώσαντο πραγμάτων.

Κατὰ δὴ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἁπάσης τῆς ἐρωτικῆς σειρᾶς ἐν τοῖς θεοῖς ὑφισταμένης, τὴν μὲν ἑνοειδῆ καὶ κρύφιον αὐτῆς ἀκρότητα νοήσωμεν (**) ἐν αὐτοῖς τοῖς πρωτίστοις διακόσμοις τῶν θεῶν ἀῤῥήτως ἱδρυμένην, καὶ τῷ πρωτίστῳ καὶ νοητῷ κάλλει συνηνωμένην, χωριστῶς ἀφ' ὅλων τῶν ὄντων· τὴν δὲ μέσην πρόοδον αὐτῆς, ἐν τοῖς πρὸ τοῦ κόσμου θεοῖς προλάμπουσαν τελέως θεωρήσωμεν (***)· νοερῶς μὲν τὴν πρώτην ἐκφαίνουσαν ἑαυτὴν, ἡγεμονικὸν

(*) B. παρεστήσατο. (**) A. νοήσομεν.
(***) A. θεωρήσομεν.

toria cohors in vestibulo causæ pulchritudinis constituta ad illam omnia convocat, mediumque processum facit

igitur omnis catena pulchritudinis causæ præposita cogit ad se universa et revocat ad sui participationem et medium facit processum inter amabile et eos [1] qui ad illud per amorem attolluntur; et propterea totius Dæmonum ordinis in se exemplar præstituit, hanc in Diis habens medietatem quam Dæmones res divinas inter et mortales adepti sunt.

Cùm igitur secundùm hanc proprietatem universa amatoria catena in Diis subsistat, excelsitatem illius uniformem et arcanam intelligamus, in ipsis primis ordinibus Deorum ineffabiliter collocatam, et primæ et intelligibili pulchritudini conjunctam, separatè ab omnibus entibus; medium vero processum ipsius in Diis supermundanis prælucentem perfectè contemplabimur, intellectualiter se primitùs ostendentem, principatûs autem

[1] Gog. *ea quæ.*

inter amabile atque illa quæ revocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in se declarat exemplar, hanc in divinis medietatem obtinens, quam dæmones inter divina tenent atque mortalia. *M. F.*

Cum igitur omnis amatoria cohors hanc inter deos proprietatem habeat, summitatem ejus quidem unicam et occultam excogitamus primæ et intelligibili pulchritudini copulatam, penes supremos deos; medium verò processum ejus penès supermundanos deos, intellec-

speciem in secundo ordine sortitam, et in fine totius ordinis absolutè super omnia mundana præpositam; rursùs autem tertium descensum illius circà mundum multiformiter divisum et multos ordines et virtutes ex se depromentem et variis particulis universi distribuentem conspiciamus. Nam post unicum et primitùs operativum amoris principium, et tripartitam et in se perfectam hujus substantiam, omnifaria amorum multitudo ostenditur; undè Angelorum chori amoris participatione implentur; Dæmonum verò greges hoc pleni Deo consequuntur Deos qui ad intelligibilem pulchritudinem sursùm feruntur; heroum autem exercitus unà cum Dæmonibus et Angelis debacchantur circà pulchri participationem. Omnia denique, ut ità dixerim, circà ipsius pulchritudinis effluxum excitantur, incalescunt et reviviscunt.

tuali conditione fulgentem; tertium verò progressum ejus circà mundum multifariam distributum, multosque ordines atque vires ex se producentem, atque ejusmodi munera partibus mundi diversis distribuentem. Post enim unicum prinumque amoris principium, atque post tripartitam substantiam indè perfectam, varia jam turba refulget amorum; unde chori Angelorum implentur amore. Turbæ quinetiam Dæmonum hoc plenæ Deo sectantur Deos ad intelligibilem pulchritudinem revo-

δὲ εἶδος ἐν (*) δευτέρᾳ τάξει λαχοῦσαν, πρὸς δὲ τῷ τέλει (**) τῆς ὅλης διακοσμήσεως, ἀπολύτως τῶν ἐγκοσμίων πάντων ὑπεριδρυμένην· τὴν δὲ αὖ τρίτην ὑπόβασιν ταύτης περὶ τὸν κόσμον πολυειδῶς μεριζομένην, καὶ πολλὰς τάξεις καὶ δυνάμεις ἀφ᾽ ἑαυτῆς προβάλλουσαν, καὶ τοῖς διαφόροις μέρεσι τοῦ παντὸς διανέμουσαν κατίδωμεν. Μετὰ γὰρ τὴν ἑνιαίαν καὶ πρωτουργὸν τοῦ ἔρωτος ἀρχὴν, καὶ τὴν τριπλασιαζομένην καὶ τελειουμένην ταύτης ἀφ᾽ ἑαυτῆς ὑπόστασιν, τὸ παντοδαπὸν τῶν ἐρώτων πλῆθος ἀναφαίνεται· ὅθεν δὴ πληροῦνται μὲν οἱ τῶν ἀγγέλων χοροὶ τῆς τοῦ ἔρωτος μετουσίας· αἱ δὲ τῶν δαιμόνων ἀγέλαι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ τούτου πλήρωσιν συνέπονται (***) τοῖς θεοῖς ἐπὶ τὸ νοητὸν κάλλος ἀναγομένοις· αἱ δὲ τῶν ἡρώων στρατηγίαι συμβακχεύουσι τοῖς δαίμοσι καὶ τοῖς ἀγγέλοις περὶ τὴν μέθεξιν τοῦ καλοῦ· πάντα δ᾽, ὡς εἰπεῖν, ἐγείρεται καὶ ἀναζωπυρεῖται καὶ θάλπεται (****) περὶ τὴν ἀπορροὴν τοῦ κάλλους.

(*) A. εἰ. Gog. *Si.* (**) A. τὸ τέλος.
(***) A. συνάπτονται. (****) A. ἀναθάλπεται.

catos. Exercitus heroum unà cum Dæmonibus et Angelis circà pulchritudinem debacchantur. Omnia denique suscitantur, reviviscunt, revirescunt, incalescunt circà pulchritudinis ipsius influxum. *M. F.*

Καὶ δὴ καὶ ἀνθρώπων ψυχαὶ μεταλαγχάνουσι τῆς τοιαύτης ἐπιπνοίας, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν οἰκειότητα, κινοῦνται περὶ τὸ καλὸν, καὶ κατίασιν εἰς τὸν τῆς γενέσεως τόπον, ἐπ' εὐεργεσίᾳ μὲν τῶν ἀτελεςέρων ψυχῶν, προνοίᾳ δὲ τῶν σωτηρίας δεομένων. Θεοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ τῶν θεῶν ὀπαδοὶ, μένοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἤθεσιν, εὐεργετοῦσι τὰ δεύτερα πάντα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιςρέφουσι· ψυχαὶ δὲ ἀνθρώπων κατιοῦσαι καὶ γενέσεως ἐφαπτόμεναι, τὴν ἀγαθοειδῆ πρόνοιαν ἀποτυποῦνται τῶν θεῶν. Ὥσπερ οὖν ἄλλαι ψυχαὶ κατ' ἄλλον ἱςάμεναι θεὸν, ἀχράντως ἐπιφοιτῶσι τῷ θνητῷ τόπῳ καὶ ταῖς ἐν τούτῳ ςρεφομέναις ψυχαῖς, καὶ αἱ μὲν, διὰ μαντικῆς ὠφελοῦσι τὰς ἀτελεςέρας, αἱ δὲ διὰ τελεςικῆς, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς θείας ἰατρικῆς· οὕτω δὴ καὶ αἱ τὸν ἐρωτικὸν βίον ἑλόμεναι ψυχαὶ κινοῦνται μὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ (*) τῶν καλῶν παίδων ἐφόρου πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν εὖ πεφυκότων, ἀπὸ δὲ τοῦ φαινομένου κάλλους ἀνάγον-

(*) A. τοῦ deest.

Humanæ quoque animæ (*) inspirationes hujusmodi sortiuntur, et propter familiaritatem ergà Deum circà pulchrum moventur, et descendunt in generationis locum, ad benefaciendum quidem imperfectioribus animabus, providendum autem iis quæ salutis indigent. Dii enim et Deorum ministri suis in moribus consistentes benè faciunt omnibus sequentibus et ad se convertunt; animæ verò hominum delapsæ et generationem attingentes boniformis Deorum providentiæ speciem adhùc in se retinent. Quemadmodùm igitur aliæ animæ secundùm alium Deum collocatæ, purè veniunt in mortalem locum et in animas quæ ibidem versantur, et aliæ quidem per divinationem adjuvant imperfectiores, aliæ verò per sacrificia, aliæ verò per divinam medicinam; sic planè quæ amatoriam vitam animæ elegerunt, moventur à Deo pulchrorum puerorum præside ad curam benè natorum; et ab apparenti pulchri-

(*) Jam verò animæ hominum inspiratione ejusmodi tactæ, et naturaliter cognatæ Deo, circà pulchrum moventer assiduè atque in generationis provinciam delabuntur, ad beneficium animis imperfectionibus exhibendum, et ad providendum iis quæ salute indigere videntur. Dii quidem ipsi deorumque pedis sequi in habitu proprio permanentes sequentibus benefaciunt et ad se convertunt, hominum vero animæ deorsum lapsæ generationemque tangentes beneficam deorum Providentiam pro viribus præferunt. Quemadmodum igitur aliæ animæ secundum alium constitutæ deum syncere provinciis caducis præsunt animabusque hìc oberrantibus, atque aliæ quidem imperfectioribus prosunt per vaticinium, aliæ per expiationes atque sacrificia, aliæ per opem medendi di-

tudine eriguntur ad divinam pulchritudinem et secum erigunt pueros, et convertunt seque et amasios ad ipsum pulchrum.

Quod quidem divinus amor illìc primò efficit, et se ipsum conjungens amabili [1], et in illud participantia virtutis ab ipso prodeuntis compellens, et omnibus unum vinculum et unam amicitiam indissolubilem faciens, omnibus invicem ergà omnes et ergà ipsum pulchrum. Captæ igitur amore animæ participant illius quæ indè afflatur inspirationes, tanquàm puro vehiculo utentes apparente pulchritudine, ad intelligibilem pulchritudinem circumducuntur, et finem hunc sibi suæ actionis adscribunt ; et postquàm lumen accenderunt imperfectioribus animabus, erigunt etiam illas ad divinum, et unà cum illis ducunt choreas circà unum universæ pulchritudinis fontem. Animæ verò à tali munere delapsæ, propter malam edu-

[1] Gog. *amico*, ut et C. G. A.

vinam, sic et animæ, quæ vitam amatoriam elegerunt, moventur quidem à Deo pulchrorum præside ad curam animorum ingeniosorum; à pulchritudine verò sensibus apparente ad divinam pulchritudinem rediguntur, secùmque ipsis convocant et amatos. *M. F.*

ται πρὸς τὸ θεῖον κάλλος, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ἀνάγουσι τὰ παιδικὰ, καὶ ἐπιστρέφουσιν ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἐρωμένους ἐπ' αὐτὸ τὸ καλόν.

Ὃ δὴ καὶ ὁ θεῖος ἔρως ἐκεῖ (*) πρώτως ἀπεργάζεται, καὶ ἑαυτὸν ἐνίζων τῷ ἐραστῷ (**), καὶ τὰ μετέχοντα τῆς ἀπ' αὐτοῦ προϊούσης δυνάμεως ἀνατείνων ἐπ' ἐκεῖνο, καὶ πᾶσιν ἕνα δεσμὸν καὶ μίαν φιλίαν ἀδιάλυτον ἐμποιῶν, πρός τε ἄλληλα, καὶ (***) πρὸς αὐτὸ τὸ καλόν. Αἱ μὲν οὖν κάτοχοι τῷ ἔρωτι ψυχαὶ καὶ μετέχουσαι τῆς ἐκεῖθεν ἐπιπνοίας, ἀχράντῳ ὀχήματι χρώμεναι τῷ φαινομένῳ κάλλει, περιάγονται πρὸς τὸ νοητὸν κάλλος, καὶ τέλος ἐκεῖνο περίστανται τῆς ἑαυτῶν ἐνεργείας. καὶ φῶς ἀνάψασαι ταῖς ἀτελεστέραις ψυχαῖς, ἀνάγουσι καὶ πάσας ἐπὶ τὸ θεῖον, καὶ συγχορεύουσιν αὐταῖς περὶ τὴν μίαν τοῦ παντὸς κάλλους πηγήν· αἱ δὲ τῆς ἐκεῖθεν δόσεως (****) ἀποπεσοῦσαι διὰ μοχθηρὰν τροφὴν, φύσιν δὲ

(*) A. ἐκεῖνος.
(**) A. ἐραστῇ.
(***) A. ἄλληλα πρὸς.....
(****) A. δήσεως.

ἐρωτικὴν λαχοῦσαι, καὶ τοῖς εἰδώλοις τῶν καλῶν προσπίπτουσαι διὰ τὴν τῶν ἀληθινῶν ἄγνοιαν, φιλοφρονοῦνται μὲν τὰ ἔνυλα καὶ μεριστὰ κάλλη, καὶ ταῦτα ἐκπλήττονται, τὸ ἑαυτῶν ἀγνοοῦσαι πάθος ὃ πεπόνθασιν· ἀφίσανται δὲ τοῦ θείου παντός, καὶ εἰς τὸ ἄθεον ὑποφέρονται καὶ σκοτεινὸν τῆς ὕλης· καὶ δοκοῦσι μὲν εἰς ἕνωσιν τὴν πρὸς τὸ καλὸν σπεύδειν, ὥσπερ αἱ τελέως ἐρωτικαὶ ψυχαί, λανθάνουσι δὲ ἑαυτάς, ἀντὶ μὲν τῆς ἑνώσεως ἐπὶ τὸν σκεδασμὸν φερόμεναι τῆς ζωῆς καὶ τὸν τῆς ἀνομοιότητος πόντον, ἀντὶ δὲ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὄντως ὄντος καλοῦ πρὸς τὸ αἶσχος αὐτὸ καὶ τὴν ὑλικὴν ἀμορφίαν συζευγνύμεναι. Ποῦ γὰρ ἢ τὰ ἔνυλα δι' ἀλλήλων χωρῆσαι δυνατόν, ἢ τὸ φαινόμενον κάλλος καθαρόν (*) ἐστι καὶ εἰλικρινές, ὕλῃ συμμιγὲς ὂν καὶ τῆς ὑποκειμένης ἀμορφίας ἀναπεπλησμένον;

Ἐπειδὴ τοίνυν ἀπ' ἀλλήλων διεστησάμεθα τάς τε τάξεις τοῦ ἔρωτος τὰς πολυειδεῖς,

(*) Α. καὶ καθαρόν.

cationem, naturam autem amatoriam sortitæ, et in falsam pulchritudinem propter veræ ignorantiam incidentes, amant quidem materialia et divisibilia pulchra, et hæc admirantur, quo laborant ignorantes malum (*); recedentes autem à divinâ omni pulchritudine, et in impietatem feruntur et tenebras materiæ, videnturque sibi ad unionem cum pulchro properare, ut perfectè amatoriæ animæ; latent autem se ipsas pro unione quidem in dissipationem vitæ delapsæ et in diversitatis pontum; pro verâ autem et verè existente pulchritudine, turpitudini ipsi et materiali deformitati addictæ. Ubi enim vel materialia per se invicem jungi possunt [1], vel apparens pulchritudo pura est et sincera, cùm sit materiæ commixta et subjectâ deformitate plena?

Quoniam igitur alios ab aliis sejunximus ordines amoris multiformes, et animas illas

(*) Animæ verò quæ ob perversam educationem à superno munere decidunt, alioquin amatoriam nactæ naturam simulacris pulchritudinis incidentes, propter veræ pulchritudinis ignorantiam, corporeas formas admirantur et amant, passionem propriam ignorantes. *M. F.*

[1] Gog. *separare possibile.*

quidem legitimè ipsum participantes, illas autem pervertentes accepta illinc munera; (ut enim mentis defluxus (*) malitiam parit, inquit Plotinus, et participatio sapientiæ non recta facit hìc sophisticam, sic et amoris illustratio subjectum nacta malum, tyrannicam et intemperatam vitam efficit) quoniam igitur hæc divisimus, nunc per ipsa verba Platonica incedentes, inspiciamus amantium aliorum ab aliis differentias quas Socrates nobis describit ab ipsis primis verbis, et contemplemur quisnam divinus amator et qualia præstat amico, quis autem vulgaris et multitudinem animæ sequens.

Vulgaris quidem et onerosus amator admiratur amatum, et sectatur et stupet circà eum; verus autem amator admirationem præbet amato et stuporem ipsi omnino commovet circà propriam vitam, idque merito. Alter enim viticsior confitetur se amici in potestate esse et ipso indigere se dicit; alter autem sibi

(*) Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam atque sapientiæ portio lapsa creat sophisticam, sic munus amoris in perversum incidens susceptaculum vitam efficit intemperatam atque tyrannicam. *M. F.*

καὶ τὰς ψυχὰς τάς τε γνησίως αὐτοῦ μετεχούσας καὶ τὰς παρατρεπούσας τὴν ἐκεῖθεν δόσιν· (καὶ γὰρ νοῦ ἀπόῤῥοια πανουργίαν ποιεῖ, φησὶν ὁ Πλωτῖνος, καὶ σοφίας μέθεξις ἡμαρτημένη τὴν ἐνταῦθα σοφιστικὴν ὑφίστησιν, ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἔρωτος ἔλλαμψις, τῆς ὑποδοχῆς μοχθηρᾶς τυχοῦσα, τὴν τυραννικὴν καὶ ἀκόλαστον ἀποτελεῖ ζωήν.) ἐπειδὴ δ' οὖν ταῦτα διεστησάμεθα, φέρε καὶ δι' αὐτῶν χωροῦντες τῶν Πλατωνικῶν ῥημάτων, κατίδωμεν τὰς τῶν ἐραστῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορότητας, ἃς ὁ Σωκράτης ἡμῖν ὑπογράφει δι' αὐτῶν τῶν πρώτων λέξεων· καὶ θεωρήσωμεν τίς μὲν ὁ θεῖος, καὶ οἷα παρέχει τῷ ἐρωμένῳ, τίς δὲ ὁ πάνδημος καὶ ὁ τῷ πλήθει τῆς ψυχῆς ἐφεπόμενος.

Ὁ μὲν τοίνυν δημώδης καὶ φορτικὸς ἐραστὴς, θαυμάζει τὸν ἐρώμενον καὶ ἐπιδιώκει, καὶ ἐπτόηται περὶ αὐτόν· ὁ δὲ ἀληθινὸς ἐραστὴς, θαῦμα παρέχει τῷ ἐρωμένῳ, καὶ εἰς ἔκπληξιν αὐτὸν ἀνακινεῖ παντοδαπῶς τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς· καὶ τοῦτο εἰκότως. Ὁ μὲν γὰρ χείρων ὁμολογεῖ τῶν παιδικῶν ὑπάρχειν, καὶ δεῖσθαι φησὶν αὐτῶν (*)· ὁ δὲ αὐτάρκης ἐστὶ,

(*) B. αὐτόν.

καὶ δυνάμεως πλήρης, καὶ μετάδοσιν ἐπαγγέλλεται τῶν οἰκείων ἀγαθῶν εἰς τὰς τῶν ἐρωμένων ψυχάς.

Δεύτερον τοίνυν, ὁ μὲν ἔνθεος ἐραστὴς ἐκ σπαργάνων τὸν ἐρώμενον ἐπισκοπεῖ καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὥρας πρόσεισιν αὐτῷ, τῶν σωματικῶν παυσαμένων θορύβων· οὐ γάρ ἐστι τοῦ σώματος ἐραστὴς, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς· τοῦ δὲ σώματος παυσαμένου τῆς ἄνθης, τὸ τῆς ψυχῆς ἀναλαμπει κάλλος. Ὁ δέ γε πάνδημος, ὥσπερ ὀπώρας ὀρέγεται τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐρωμένου· καὶ οὔτε πρότερον, οὔθ᾽ ὕστερον αὐτὸν περιεργάζεται· ἀλλ᾽ ἅμα τῇ ὥρᾳ παυσαμένῃ, καὶ τῶν παιδικῶν ἀπαλλάττεται, καὶ πέπονθε τὸ εἰκὸς ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς. Τοῦ σώματος γὰρ ὢν ἐραστὴς, τῇ τοῦ φαινομένου κάλλους ἀκμῇ παραμετρεῖ τὸν ἔρωτα.

Τὸ τρίτον τοίνυν, ὁ μὲν μόνιμος ἐστὶ καὶ ἀεὶ ὁ αὐτὸς, ἅτε δὴ μονίμῳ πράγματι συντακείς· ὁ δὲ, εὐμετάβολος· καὶ παρὼν μὲν φορτικός· ὀξύῤῥοπος δὲ καὶ ῥᾳδίως ἀπολείπων τὰ παιδικὰ (*). Διὰ γὰρ τὴν περὶ τὸ ἔνυλον φιλίαν ὁμοιούμενος τῷ ἐραστῷ, (**)

(*) B. τὰ φυσικά. (**) A. ἐραστῇ.

sufficit et virium plenus est, et largitionem pollicetur suorum bonorum in amicorum animas.

Secundò, divinus amicus ab ipsis fasciis amicum observat, et desinente ætate floridà non minus adest ipsi, cessantibus corporis tumultibus. Non enim corporis est amicus, sed animi; corporis autem flore præterito, effulget animi pulchritudo. Sed vulgaris amator florem amici tanquàm fructum desiderat; nec priùs nec posteriùs ipsum curat, sed simul atque ætatis cecidit flos, amicum statim relinquit, agens suis convenienter principiis. Corporis enim amator, secundùm apparentis pulchritudinis vigorem amorem molitur.

Tertiò, ille quidem permanens est et semper idem utpotè rei permanenti affixus; alter verò mutabilis, et præsens quidem molestus; levis autem et facilis relinquens amores. Propter enim amicitiam quam habet circà rem materialem, amatæ similis rei et ipse insta-

bilis fit, et leviter commutans consuetudines amatoris.

Quantum elementum differentiæ virorum dicatur, quòd ille quidem vel præsens amico, ab eo quodammodo dividitur, neque attingens ipsum neque illi conversans, neque omninò colloquens, nisi quando tempus fuerit illius animo benè faciendi; hic verò sensibus ipsius conjungi cupit, perturbatur, fitque varius, et omnes occasiones excogitat consuetudinis et collocutionis cum amico.

Quintum elementum ex ipsis verbis collegeris, divinum quidem amatorem unum appellari et primum et solum, tanquam uni intentum et bono, et ad simplex et uniforme pulchri exemplar erectum; molestum verò amatorem, multum, et hùc et illùc temerè versatum. Aliorum enim nomine appellare imaginum amatores; primi autem et solius divinum amatorem; illorum quidem incertam et partibilem et prorsus dissipatam re

γίνεται δή που καὶ αὐτὸς ἄστατος, καὶ ῥᾳδίως μεταβάλλων τὴν πρὸς τὰ παιδικὰ συνήθειαν.

Τέταρτον στοιχεῖον τῆς τῶν ἀνδρῶν λεγέσθω διαφορᾶς· ὅτι ὁ μὲν καὶ παρὼν τῷ ἐρωμένῳ κεχώρισται τρόπον τινὰ αὐτοῦ, (*) μήτε ἁπτόμενος αὐτοῦ, μήτε προσομιλῶν, μηθ' ὅλως (**) διαλεγόμενος, ὅταν μὴ καιρὸς ᾖ τῆς ψυχικῆς ὠφελείας· ὁ δὲ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτῷ φιλεῖ συνάπτεσθαι, καὶ δι' ὄχλου γίνεται, ποικιλλόμενος καὶ παντοδαπὰς ἀφορμὰς τῶν πρὸς αὐτὸν λόγων ἐπινοῶν.

Πέμπτον ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων λάβοις ἄν, τὸ τὸν μὲν θεῖον ἐραστὴν ἕνα λέγεσθαι καὶ πρῶτον καὶ μόνον, ἅτε οἰκεῖον ὄντα τῷ ἑνὶ καὶ τῷ ἀγαθῷ, καὶ πρὸς τὸ ἁπλοῦν καὶ ἑνοειδὲς παράδειγμα τῶν καλῶν ἀνατεινόμενον· τὸν δὲ φορτικὸν, πολὺν, καὶ εἰκῇ συμπεφορημένον (***). Τὸ γὰρ ἄλλους μὲν προσειπεῖν τοὺς τῶν εἰδώλων ἐραστὰς, πρῶτον δὲ καὶ μόνον τὸν ἔνθεον φίλον, ἐκείνων μὲν τὴν ἀόριστον καὶ μεριστὴν καὶ πάντῃ διεσκεδασμένην ἀπελέγχει

(*) A. κεχάρισται αὐτῷ τρόπον τινά. B. κεχάρισται τρόπον τινὰ αὐτῷ. Gog. : *gratificatur ei quodam modo*. Vid. annot.

(**) A. ὡς. (***) B. πεφορημένον.

ζωήν· τούτου δὲ τὴν θεοπρεπῆ καὶ πόῤῥω τοῦ ἐνύλου πλήθους οὖσαν, καὶ πάντων τῶν γενεσιουργῶν παθῶν ἐξῃρημένην ἀρετὴν ἀποσεμνύνει.

Πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τις ἔχοι λέγειν ἐκ τούτων ἀνακινούμενος τὰ χωρίζοντα τοὺς ἐραστὰς τούτους ἀπ' ἀλλήλων. Ἐραστὰς γὰρ οὐκ ἀποδοκιμάζει καὶ τοὺς πολλοὺς ὁ Σωκράτης ἔτι καλεῖν, διότι μή πω διακέκριται τίς ὁ ἀληθινός ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ποῦ τὸν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν ὑποθετέον. Τότε γὰρ ἂν δεόντως ὀφθείη μόνος ἐραστὴς Ἀλκιβιάδου Σωκράτης (*)· οἱ δὲ ἄλλοι, τῶν (**) Ἀλκιβιάδου μὲν ἐρῶντες, καὶ ἅτε εἰδωλικὸν ἔρωτα περιφέροντες, περὶ τὰ εἴδωλα στρεφόμενοι καὶ τῶν ψυχῶν ἠμεληκότες, καὶ τὸν ὄντως Ἀλκιβιάδην ἀγνοοῦντες παντάπασι (***). Τότε τοίνυν καὶ τὴν ὑπόκρισιν αὐτῶν τὴν περὶ τὸν ἔρωτα διελέγξει, καὶ ὅτι τῆς ἀληθινῆς τοῦ ἔρωτος ἐπιπνοίας διημαρτηκότες, τὸ εἴδωλον προβέβληνται τοῦ ἔρωτος, καὶ κατὰ τοῦτο τῷ εἰδώλῳ τοῦ κάλλους συμπλέκονται. Πᾶσα γὰρ ἐρωτικὴ τάξις συστοίχῳ τινὶ κάλλει συντέτακται· καὶ ὥσπερ ὁ θεῖος ἔρως ἐπὶ τὸ θεῖον κάλ-

(*) A. Ἀλκιβιάδης Σωκράτους.

(**) A. τοῦ.

(***) A. παντάπασι deest.

darguit vitam : illius verò divinam et à materiali multitudine alienam et à generationis affectibus abstractam virtutem colit.

Multa quidem et alia hìnc orsus [1] habebit aliquis dicere separantia amatores alteros ab alteris. Amatores enim hùc usque nuncupare non dedignatur Socrates etiam multos, proptereà quòd nondùm disjudicatum est qui sit verus homo, et quo constet [2] ipse Alcibiades. Tunc enim satis videbitur solum amatorem Alcibiadis esse Socratem, alios verò ea tantùm quæ sunt Alcibiadis [3] amare, umbratilem amorem circumferre, et conversos ad umbras et animas aspernatos verum Alcibiadem omninò [4] ignorare. Id igitur illos circà amorem falsi arguet [5], quòdque à vero amoris afflatu aberrantes amoris tantùm simulachra prætendunt, et sic simulachra pulchritudinis amplectuntur. Omnis enim amatorius ordo cognatæ sibi cuidam pulchritudini respondet; et quemadmodùm divinus amor ten-

[1] Gog. *ex his permotus.*

[2] Gog. *ubi sit subjiciendus.*

[3] Gog. *Alcibiadis amantes :* ut et Cod. Græc. A.

[4] Gog. *omninò* deest ut in cod. Græc. A.

[5] Gog. *simulationem illorum reprehendet.*

dit ad divinam pulchritudinem, sic et imaginarius amor similem suî pulchritudinem sectatur. Hanc enim tantùm aspicere potest, ad divinam autem obtenebrato prorsùs assimilatur. Namque animæ multitudinis oculi durare non possunt, veritatem intuentes, inquit hospes Eleaticus.

Hæc autem de iis; si verò et incipit antè alios Socrates, et cum aliis circà juvenem providentiam extendit, et cessantibus aliis ipse non cessat, sic agens, ostendit, arbitror, (*) quòd ubiquè quæ exemplaribus propinquiora [1] sunt et perfectiora prorsùs comprehendunt imaginum actiones, quòdque nulli inferiora adsint cui [2] non multò priùs perfectiora se communicaverint; indicat etiam quòd in omni ordine en-

[1] Gog. *quæ magis exemplaria.*
[2] Gog. *quod*, ut cod. G. A.

(*) Causa superior agit in opere priùs posteriùsque quàm inferior, et unà cum illâ, atque est præsentior operi. Quæ perfectiosa sunt ubique et quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsùs imaginum comprehendunt, adeò ut deteriora nulli usquàm adsint cui perfectiora quoque non multò priùs aliquid ex se tradiderint. Quin etiam per omnes rerum ordines ipsum unum alia

λος ἀνάγεται, οὕτω δὴ καὶ ὁ εἰδωλικὸς τοῦ τοιούτου κάλλους ἀντιλαμβάνεσθαι σπεύδει. Τοῦτο (*) γὰρ δὴ καὶ ὁρᾶν δύναται μόνον· πρὸς δὲ τὸ θεῖον ἐσκοτωμένῳ παντάπασιν ἔοικεν. Τὰ γὰρ τῶν πολλῶν τῆς ψυχῆς ὄμματα καρτερεῖν, πρὸς τὸ (**) ἀληθὲς ἀφορῶντα, ἀδύνατα φησὶν ὁ Ἐλεάτης ξένος.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων· εἰ δὲ (***) καὶ ἄρχεται πρὸ τῶν ἄλλων ὁ Σωκράτης, καὶ συνεκτείνει τοῖς ἄλλοις τὴν ἑαυτοῦ περὶ τὸν νεανίσκον πρόνοιαν, καὶ πεπαυμένων τῶν ἄλλων αὐτὸς οὐκ ἀπαλλάττεται, δηλοῖ (****) μὲν διὰ τῆς τοιαύτης, ὡς οἶμαι, ζωῆς, καὶ ὅτι τὰ παραδειγματικώτερα πανταχοῦ καὶ τελειότερα πάντῃ περιλαμβάνει (*****) τὰς τῶν εἰκόνων ἐνεργείας, καὶ ὡς οὐδενὶ τὰ καταδεέστερα πάρεστιν, ᾧ (******) μὴ πολλῷ πρότερον καὶ τὰ τελειότερα μεταδίδωσιν ἑαυτῶν· δηλοῖ δὲ καὶ ὅτι κατὰ

(*) B. τό.

(**) A. Deest τό. Plato : τὸ θεῖον. Edit. Basil. et Bipont.

(***) B. δή.

(****) A. δῆλον. Gog. : *manifestat.* Infrà δηλοῖ δέ.

(*****) B. παραλαμβάνει.

(******) A. ὡς.

πᾶσαν τάξιν τῶν ὄντων, τὸ ἓν τὰ ἄλλα περιείληφε, καὶ πρὸ αὐτῶν ἐνεργοῦν, καὶ μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς. Ἄντικρυς οὖν τὴν μὲν τῷ ἑνὶ προσήκουσαν ὑπεροχὴν ἀπένειμεν ὁ λόγος τῷ ἐνθέῳ φίλῳ, καὶ μόνον αὐτὸν καὶ πρῶτον εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν ἀτελεστέρων ἀποκαλῶν· τὴν δὲ τοῦ πλήθους τοῦ πάντῃ μεριστοῦ τάξιν τοῖς πολλοῖς ἐρασταῖς ἀποδέδωκε· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐνεργεῖ, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις· εἰ θέμις εἰπεῖν, οὕτω δὴ καὶ ὁ θεῖος ἐραστὴς καὶ πρὸ τῶν φορτικῶν τὸν ἐρώμενον περιεργάζεται, (*) καὶ μετ' αὐτῶν (**) οὐκ ἀφίσταται τῆς περὶ αὐτὸν προνοίας· ὅτε δὴ καὶ διαφερόντως τὴν φροντίδα καταβάλλεται, μὴ λάθῃ τῷ ἐνύλῳ καὶ πανδήμῳ τοῦ ἔρωτος εἰδώλῳ παραδοὺς ἑαυτόν· καὶ ἐκείνων ἀποκαμόντων διὰ τὴν τῆς ὕλης ἐπίπονον εἰς αὐτοὺς εἰσδυομένην (***) διάθεσιν, πάρεστιν αὐτὸς ἐν γαλήνῃ τῷ ἐρωμένῳ γεγονότι, καὶ τὸ πλῆθος ἀποσκεδάσαντι

(*) B. ἀπεργάζεται. (**) A. αὐτόν.
(***) A. δυομένην.

tium, unum alia comprehendit, et ante ipsa operans et cum ipsis, et post ipsa. Contra igitur sermo convenientem uni excellentiam attribuit divino amico, solum ipsum et primum in providentiam imperfectiorum vocans, multitudinis autem undique divisibilis ordinem multis amatoribus adscripsit; et quemadmodum illic etiam ante alia operatur unum, et cum aliis, et post alia, si fas est dicere; sic et divinus amator et antè molestos amato adlaborat, et cum illis [1] non recedit à providentiâ circà illum; (quandoquidem et magnoperè [2] curat ne imprudens materialis et vulgaris amoris simulachro tradat se ipsum) et illis laborantibus propter materiæ laboriosam ipsos subeuntem [3] dispositionem, adest ipse amico in tranquillitate constituto, multitudine molestâ procul amotâ,

[1] Gog. *post ipsos.*
[2] Gog. *præcipuè.*
[3] Gog. aut saltem noster quoquo modo exaratus codex : *in ipsos duos solam.*

comprehendit, atque antè illa, et post illa, et unà cum illis agit. *M. F.*

et omni rescisso vitæ inferioris et materialis contubernio. Tunc enim et aptus est ad divini amici familiaritatem et communem cum ipso et mutuam mentis actionem; illis autem præsentibus, tali vitæ ineptus omninò est.

Et si me oportet quod sentio dicere, hæc imaginem mihi videntur admirabilem ferre eorum quæ in sacris aguntur (*). Ubique enim perfectioris imaginem subinduit aliquid imperfectiorum, et ad se flectit animas nondùm recto tramite insistentes, et à melioribus avertit. Quemadmodùm igitur in speculationibus philosophiæ intellectualibus impedimentum est sophistica vita, et participatio illius, abstrahens imperfectiores à contemplatione rerum quæ verè sunt ad phantasiam rerum quæ fiunt et corrumpuntur; sic et in elevatione ad divinum amorem impedimento est molestorum pluralitas amantium, quæ subinduit verorum amantium faciem, et adolescentis ánimum à bonis cœlestibus ad

(*) Mali Dæmones in sacris occurrunt et fallunt sub prætextu bonorum.

Compertum habemus in expiationibus atque sacris, ubiquè ex deterioribus aliquid induere perfectionis imaginem, per quam animas nondùm perfectas alliciat ad se ipsum à superioribusque divertat. Quemadmodùm igitur in contemplatione physicâ impedimentum est vita sophistica proclivitasque ad illam, trahens infirmiorem ab ipsâ entium contemplatione ad imaginationem caducis familiarem; sic in amatoriâ elevatione turba popularium

τὸ φορτικὸν, καὶ πάσας ἐκτεμόντι τὰς πρὸς τὸ καταγωγὸν καὶ ἔνυλον τῆς ζωῆς εἶδος κοινωνίας. Τότε γὰρ δὴ καὶ ἐπιτήδειός ἐςι πρὸς τὴν τοῦ ἐνθέου φίλου μετουσίαν, καὶ τὴν κοινὴν πρὸς αὐτὸν καὶ ὁμονοητικὴν ἐνέργειαν· ἐκείνων δὲ παρόντων, ἀνεπιτηδειότητος ἀναπέπλησται.

Καὶ εἴ με δεῖ τυμὸν λέγειν, εἰκόνα μοι δοκεῖ καὶ ταῦτα θαυμαςὴν φέρειν, τῶν ἐν ταῖς τελεταῖς δρωμένων. Πανταχοῦ γὰρ τὸ τελειότερον ὑποδύεταί τι τῶν ἀτελεςέρων, καὶ περισπᾷ τὰς μήπω κατωρθωμένας ψυχὰς εἰς ἑαυτὸ, καὶ τῶν βελτιόνων ἀφίςησιν. Ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς τῆς φιλοσοφίας νοεροῖς θεάμασιν ἐμπόδιόν ἐςιν ἡ σοφιςικὴ ζωὴ, καὶ ἡ πρὸς ἐκείνην σύνταξις ἀφέλκουσα τοὺς ἀτελεςέρους ἀπὸ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας εἰς τὴν σύςοιχον τοῖς γιγνομένοις καὶ φθειρομένοις φαντασίαν, οὕτω δὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα ἀναγωγῇ τὸ τῶν (*) φορτικῶν ἐραςῶν πλῆθος ἐμποδὼν γίγνεται, τὸν ἀληθινὸν ἐραςὴν ὑποδυόμενον, καὶ τὴν τοῦ νέου ψυχὴν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ὀλυμπίων ἀγαθῶν εἰς τὰ γήϊνα καθέλκον καὶ σκο-

(*) A. deest τὸ τῶν.

amatorum impedimentum est simulans amatorem verum et animam junioris à bonis cælestibus in terrena ac

τεινά. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἁγιωτάταις τῶν τελετῶν, πρὸ τῆς τοῦ θεοῦ παρουσίας, δαιμόνων χθονίων τινῶν ἐμβολαὶ (*) προφαίνονται καὶ ὄψεις, ἐκταράττουσαι τοὺς τελουμένους· καὶ ἀποσπῶσαι τῶν ἀχράντων ἀγαθῶν, καὶ εἰς τὴν ὕλην προκαλούμεναι (**). Διὸ καὶ οἱ θεοὶ παρακελεύονται μὴ πρότερον εἰς ἐκείνους βλέπειν, πρὶν ταῖς ἀπὸ τῶν τελετῶν φραχθῶμεν δυνάμεσιν.

Οὐ γὰρ χρὴ κείνους σε (***) βλέπειν, πρὶν σῶμα τελεσθῇς.

Καὶ διὰ τοῦτο (****) τὰ λόγια προστίθησιν, ὅτι τὰς ψυχὰς θέλγοντες ἀεὶ τῶν τελετῶν ἀπάγουσιν. Ἀνάλογον τοίνυν τοῖς χθονίοις δαίμοσιν, οἱ φορτικοὶ τῶν ἐραστῶν, οἱ περιῤῥέοντες τὸν νέον, ἀπάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀναγωγῆς, καὶ ἀνεπιτήδειον αὐτὸν ἀποτελοῦσι πρὸς τὴν τοῦ ἐνθέου φίλου συνουσίαν. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖ τὸ θεῖον ἐκφαίνεται μετὰ τὴν

(*) A. σύμβολον.
(**) A. ἐγκαλούμεναι.
(***) σε deest in utroq. Cod. At Gog. *te*.
(****) A. τί.

terrena vocat et tenebrosa. Eodem modo in sanctissimis sacrificiis antequam Deus appareat, Demonum terrestrium quorumdam præcurrunt [1] impetus et visus, perturbantes initiandos et separantes à veris bonis et in materiam vocantes. Unde et Dii jubent non priùs in illos aspicere quàm vires in sacris obfirmaverimus. *Non enim oportet illos videre te, antequam corpus initiaveris.* Et illud proverbia ideò proponunt, quòd animos allicientes isti Dæmones semper à sacris abducunt. Ergò instar Demonum terrestrium amatores molesti, qui circumfluentes adolescentem, abducunt ipsum ab ascensione ad res divinas, et eum faciunt ineptum consuetudini cum amico divino. Quemadmodum

[1] Gog. *symbolum promunt.* Ut Cod. A.

tenebrosa detorquens. Similiter in sanctissimis quibusque expiationibus atque sacris, antequàm ipse Deus adsit, palàm occurrunt Dæmonum quorumdam impetus terrenorum, aspectus novi quoque eos qui expiantur perficiunturque deturbantes et à synceris bonis ad materiam deflectentes. Quamobrem Dii jubent ne priùs in illos inspicias quàm sacrorum potestate perstrinxeris oculos. Sic enim aiunt divina eloquia : *non expedit tibi illos aspicere priusquàm corpus expiaveris atque sacraveris;* quoniam illi mulcentes animas à sacrificiis ubiquè deflectunt.

M. F.

enim illic (*) divina panduntur post purgationem à consortio Dæmonum animas in materiam detrahentium ; sic divinus amicus post multorum et in generatione versantium amantium fugam, rursùm se promit et expandit amico consuetudinem suam.

Planè igitur mihi videtur Dæmonis boni locum Socrates tenere ergà Alcibiadem et observare illum à juventute, sicut ipse Dæmon, et custodire, et actiones illius omnes animadvertere, verba et actiones spectare; utque Dæmon ante patres incipit nobis providere, et cum patribus præsidet nobis tamquàm gubernator totius vitæ nostræ, et postquàm illinc egressi sumus, providet accessum ad judices nostros (Ducit enim, inquit, omnes eodem ductu et auspiciis, quibus illos nascentes accepit); secundùm eumdem modum Socrates omnes alios familiares et amicos Alcibiadis præcurrit circà illum providens, et cum multis amatoribus

(*) Sicut igitur in sacris tùm primùm apparet divinum, quandò totum hoc Dæmonium trahens animas in materiam expulerimus; sic et divinus amator post repulsam popularium amatorum occurrit amato. *M. F.*

ἀποκάθαρσιν τοῦ τοιούτου παντὸς δαιμονίου τοῦ κατάγοντος ἐπὶ τὴν ὕλην τὰς ψυχὰς, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἔνθεος ἐραστὴς μετὰ τὴν τῶν πολλῶν καὶ γενεσιουργῶν ἐραστῶν φυγὴν ἀναφαίνεται, καὶ μεταδίδωσι τῷ ἐρωμένῳ τῆς ἑαυτοῦ συνουσίας.

Ἀτεχνῶς οὖν μοι δοκεῖ Δαίμονος ἀγαθοῦ χώραν ὁ Σωκράτης ἐπέχειν πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ κατοπτεύειν αὐτὸν ἐκ νεότητος ὥσπερ ἐκεῖνος, καὶ φρουρεῖν, καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πάσας ἐπισκοπεῖν, καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ἐφορᾶν· καὶ ὥσπερ ὁ δαίμων καὶ πρὸ τῶν πατέρων ἄρχεται τῆς πρὸς ἡμᾶς προνοίας, καὶ μετὰ τῶν πατέρων ἐφέστηκεν ἡμῖν, οἷον κυβερνήτης ἡμῶν (*) τῆς ὅλης ζωῆς, καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν προμηθεῖται τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἡμῶν πορείας· (Ἄγει γάρ, φησιν, ἕκαστον ὥσπερ (**) ζῶντα εἰλήχει) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Σωκράτης καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἰκείους καὶ φίλους τοῦ νεανίσκου φθάνει τῇ περὶ αὐτὸν προνοίᾳ, καὶ μετὰ πολλῶν ἐραστῶν προστίθησι τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ κηδεμονίαν, καὶ

(*) B. Deest ἡμῶν. Gog. : *nostræ.*

(**) A. ὥσπερ. Gog. : *agit enim, inquit, singulos tanquàm viventes.*

πεπαυμένων τῶν ἄλλων αὐτὸς ἐπιφοιτᾷ καὶ σύνεσι, καὶ ἀνακαλεῖται τὸν ἐρώμενον ἐπὶ τὴν ὅλην δικαιοσύνην καὶ τὰ ὄντως ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς.

Ἔτι δὲ, ὥσπερ ὁ δαίμων ὁ ἀγαθὸς τὰ πολλὰ σύνεσιν ἡμῖν ἀφανῶς, ἐξ ἀπροόπτου τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν εἰς ἡμᾶς καταβαλλόμενος, καὶ σιγῇ παρὼν καὶ ἀποῤῥήτως ἀνορθῶν τοὺς βίους ἡμῶν, οὕτω δὴ καὶ ὁ Σωκράτης σιωπῶν παρέπεται τοῖς παιδικοῖς, καὶ προνοεῖ μὲν αὐτῶν, οὐδέπω δὲ τῆς ἑαυτοῦ (*) συνουσίας αὐτοῖς (**) μεταδίδωσι. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς τὴν ἄκραν ἐπιτηδειότητα λαβοῦσιν ἑαυτὸν ἐκφαίνει, καὶ φθέγγεταί τι πρὸς αὐτοὺς, καὶ κοινωνεῖ λόγων, ᾗπερ, οἶμαι, καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, τῆς τοῦ Δαιμονίου παρουσίας (***) ἀπολαύων, καὶ φωνῆς ἐδόκει τινὸς ἐπήκοος γίνεσθαι, οὕτω δὴ καὶ ὁ θεῖος ἐραστὴς τότε τῆς ἑαυτοῦ διαλέξεως τῷ ἐρωμένῳ μεταδίδωσι καὶ πρὸς τὴν διαλόγων αὐτὸν ἐκκαλεῖται συνουσίαν, ὅτε μάλιστα τὴν ἐν αὐτῷ ζωὴν ἐθεάσατο χα-

(*) A. ἑαυτῶν. (**) A. ἑαυτοῖς.
(***) A. συνουσίας. Gog. : *præsentiâ.*

curam illi suam adjungit, et cessantibus aliis illum usquè frequentat illique præsens adest, et provocat amantem in intima justitiæ [1], et ad bona vera animi.

Imò, ut Dæmon bonus plerùmque nobis adest oculté, invisibiliter suam providentiam nobis immittens, silentio præsens et clam dirigens vitas nostras; sic et Socrates tacens adest suis deliciis et curat ipsas, nunquam verò suam propriè consuetudinem illis communicat. Et sicut Dæmon eis qui sortiti sunt summam aptitudinem, se ipsum monstrat et loquitur aliquid ad ipsos, et communicat sermones, [1] velut, arbitror quidem, et ipse Socrates, Dæmonis præsentiâ fruens et vocem quamdam audire videbatur; sic et divinus amator suum colloquium amico communicat et ad congressionem provocat dialogicam, quandò maximè vitam intuitus est abstractam à ma-

[1] Gog. *ad totam justitiam.* Vid. annot.
[2] Gog. *sic.*

teriâ, et explodentem amatorum multitudinem et dominantem studiis terrigenis [1] ac funestis. Hæ sunt enim, conjecturæ compassionis in eo ad pulchrum. Adest igitur Socrates in hoc tempore secundùm quod potissimùm in susceptionem suæ congressionis videbat amantem excitatum ; et hoc ipse innuit ; miraris, enim ipse inquit, quidnam est meum negotium et quomodò permanserim, aliis amicis in fugam conversis. Istud sanè admirari philosophiæ principium est, sicut ipse in Theœteto ait, et idcirco Irim, Thaumantis filiam dici [2], juxta veterem famam. Si igitur tunc adolescenti adest, quandò ille admiratur philosophi vitam, et causam requirit eorum quæ secundùm ipsum fiunt, hìnc certè habet in philosophiam studii initium, et quodammodo invicem concurrunt et molestorum fuga et circà philosophiam excitatio : purgatæ enim animæ

[1] Gog. solummodò *terrigenis.*

[2] Gog. *censuerunt*, ut Cod. A.

λάσασαν (*) μὲν ἀπὸ τῶν ἀγητηρίων τῆς ὕλης, ἀποσκευασαμένην δὲ τὸν πολὺν ὄχλον τῶν ἐραςῶν, κρατήσασαν (**) δὲ τῶν γηγενῶν καὶ χθονίων ἐπιτηδευμάτων. Ταῦτα γὰρ δὴ τῆς ἐν αὐτῷ πρὸς τὸ καλὸν ἐςὶ συμπαθείας τεκμήρια. Πρόσεισιν οὖν ὁ Σωκράτης ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, καθ᾽ ὃν διαφερόντως εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἑαυτοῦ συνουσίας ἑώρα τὸν ἐρώμενον ἐγηγερμένον· καὶ τοῦτο δή που καὶ αὐτὸς δηλοῖ· θαυμάζεις γάρ, φησιν, ὅ,τι ποτέ ἐςι τοὐμὸν πρᾶγμα, καὶ ὅπως ὑπομένω τῶν ἄλλων ἐραςῶν πεφευγότων. Τὸ δὲ θαυμάζειν τοῦτο φιλοσοφίας ἐςὶν ἀρχὴ, καθάπερ αὐτὸς ἐν Θεαιτήτῳ λέγει· καὶ διὰ τοῦτο τὴν Ἶριν Θαύμαντος εἰρῆσθαι (***) θυγατέρα, κατὰ τὴν παλαιὰν φήμην. Εἰ τοίνυν τηνικαῦτα τῷ νεανίσκῳ πρόσεισιν, ἡνίκα ἐκεῖνος θαυμάζει τὴν τοῦ φιλοσόφου (****) ζωὴν, καὶ τὰς αἰτίας ἐπιζητεῖ τῶν κατ᾽ αὐτὴν πραγμάτων, ἀρχὴν ἂν ἔχοι τῆς εἰς φιλοσοφίαν ὁρμῆς· καὶ συντρέχει πως ἀλλήλοις ἥτε τῶν φορτικῶν ἀπαλλαγὴ, καὶ ἡ περὶ φιλοσοφίαν πτοία· καθαρθεῖσαι

(*) A. χαλάσαντα. (**) A. κρατήσαντες.
(***) A. ἡγεῖσθαι.
(****) A. τῶν φιλοσόφων. Gog. *philosophi.*

γὰρ αἱ ψυχαὶ τῶν περικεχυμένων αὐτὰς ἐκ τῆς γενέσεως κακῶν, ἑαυτὰς ἑτοίμους ἀποτελοῦσι πρὸς τὴν μετουσίαν τῶν θείων ἀγαθῶν.

Σκόπει δὴ καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην, οἵαν μὲν ἔχει τάξιν ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τοὺς ἐραστὰς, ὅπως δὲ εἰς τὴν τῶν προκειμένων θεωρίαν καὶ ταῦτα συντελεῖ. Σωκράτης μὲν γὰρ, ἅτε ἔνθεος ὢν ἐραστὴς καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ νοητὸν κάλλος ἀναγόμενος, τῷ νῷ τῆς ψυχῆς ἀνάλογον ἵδρυσεν ἑαυτόν· (τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ τῷ νοητῷ συναπτόμενον ἢ νοῦς, καὶ πᾶν τὸ νοερὰν ἔχον ζωήν) τὸ δὲ ποικίλον καὶ πάνδημον τῶν ἐραστῶν φῦλον αἰσθήσει καὶ φαντασίᾳ συμφερόμενον, καὶ τῷ πολυκεφάλῳ θηρίῳ τῆς ψυχῆς ἐκδεδομένον, τὴν ἀνάλογον ἀποτυποῦται ζωὴν, καθ' ἣν καὶ χαρακτηρίζει τὴν ἑαυτοῦ ζωήν· (πᾶσα γὰρ ψυχὴ τοῦτό ἐστι τὸ μόριον ὃ ζῇ, καὶ κατὰ τοῦτο ἀφώρισεν ἑαυτήν) μεταξὺ δέ πως ἐστὶ τούτων ὁ Ἀλκιβιάδης σπαραττόμενος κάτωθεν ὑπὸ τῶν ἐμπαθῶν ἐραστῶν, καὶ κατασπώμενος ἐπὶ τὴν χείρονα μοῖραν· ἄνωθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἑνὸς ὄντος βοηθούμενος, καὶ σωζόμενος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ προνοούμενος μή τι πάθῃ πρὸς τῶν περιῤῥεόντων

à malis generationis circumfluentibus ipsos, se prompte perficiunt ad participationem divinorum bonorum.

Videt autem et secundùm analogiam hanc, qualem habet ordinem Alcibiades ad amatores, et quomodò ad præsentium speculationem ista conducunt. Socrates enim tanquam divinus amator et ad ipsam pulchritudinem intelligibilem consurgens, intellectûs et animæ analogiam in se ipso constituit. Quid enim aliud est quod intelligibili adhæret quàm intellectus et omne quod est vitæ intellectualis particeps? Sed varium et vulgare amantium genus sensu et phantasiâ abreptum, et belluæ animi multis capitibus luxurianti deditum, analogam imitatur vitam, secundum quam et ipsius vita definitur. Omnis enim anima est id quod vivit, et secundùm hoc definivit seipsam. Alcibiades verò est in horum medio constitutus, distractus quidem ad inferiora, atque in deteriorem partem depressus ab amatoribus cupidini deditis; ad superiora verò à Socrate uno sublevatus, et servatus ab ipso, et ab ejus providentiâ impeditus ne quid patiatur à circumfluentibus ipsum

amatoribus. Oportet igitur secundùm extremorum analogiam Alcibiadem in animâ rationali ponere, à quâ dependent passiones et vires rationis expertes, quasi insidiantes rationali vitæ et Titanicè tentantes ipsam dissipare. Verùm supereminet mens in Minervæ modum hanc cohibens ne labatur et abripiatur in materiam. Est enim Minervæ salvare individuam vitam, ex quo salvatrix appellata est Pallas; est verò Titanicum dividere ipsam et vocare ad generationem.

Ut autem mens semper animabus seipsam ostendit, sed quandò abjecerunt a se turbam multam ex generatione pullulantem atque obortam, quemadmodum inquit Timæus; ità sanè Socrates tum demùm tradit adolescenti suam congressionem, quandò a multis amatoribus et posterius ipsum stipantibus liber effectus, philosophiæ vacat [1], et his quæ ad philosophiam conducunt. Et sicut

[1] Gog. *dat operam.*

αὐτὸν ἐραστῶν. Ἀνάγκη τοίνυν, κατὰ τὴν τῶν ἄκρων ἀναλογίαν, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ἐν ψυχῇ λογικῇ τάττειν, ἧς ἐξήρτηται μὲν ἔτι τὰ πάθη καὶ αἱ ἄλογοι δυνάμεις, οἷον ἐπιβουλεύουσαι τῇ λογικῇ ζωῇ καὶ τιτανικῶς αὐτὴν ἐπιχειροῦσαι σπαράττειν· ὑπερίδρυται δὲ ὁ νοῦς Ἀθηναϊκῶς ἀνέχων αὐτὴν ἀπὸ τῆς ῥοπῆς, καὶ τῆς εἰς τὸ ἔνυλον φορᾶς. Ἀθηναικὸν γὰρ τὸ σώζειν ἀμέριστον τὴν ζωήν, ἐξ οὗπερ σώτειρ᾽ ἐπεκλήθη Παλλὰς Ἀθήνη· τιτανικὸν δὲ τὸ μερίζειν αὐτὴν, καὶ προκαλεῖσθαι περὶ τὴν γένεσιν.

Ὥσπερ τοίνυν ὁ νοῦς οὐκ ἀεὶ ταῖς ψυχαῖς ἑαυτὸν δείκνυσιν, ἀλλ᾽ ὅταν ἀποσκευάζωνται τὸν πολὺν ὄχλον, τὸν ἐκ τῆς γενέσεως ὕστερον (*) προσφύντα, καθάπερ φησὶν ὁ Τίμαιος· οὕτω δὴ καὶ ὁ Σωκράτης τότε μεταδίδωσι τῷ νεανίσκῳ τῆς ἑαυτοῦ συνουσίας, ὅτε τῶν πολλῶν ἐραστῶν καὶ ὕστερον αὐτὸν περιστοιχισαμένων ἐλεύθερος γενόμενος, σχολὴν ἄγει φιλοσοφίας πέρι, καὶ τῶν εἰς ταύτην ἄγειν δυναμένων. Καὶ καθά-

(*) A Deest ὕστερον.

περ ὁ νοῦς ἀεὶ μὲν ἐνεργεῖ περὶ ἡμᾶς καὶ δίδωσιν ἀεὶ τὸ τῆς νοήσεως φῶς, καὶ πρὶν εἰς ἀλογίαν ῥέψωμεν, καὶ ὅτε συζῶμεν τοῖς πάθεσι, καὶ κοιμισθέντων ἡμῖν ἤδη τῶν παθῶν· οὐκ ἀεὶ δὲ αὐτοῦ συναισθανόμεθα, ἀλλ' ὅταν τοῦ πολλοῦ κλύδωνος τοῦ γενεσιουργοῦ καθαροὶ γινώμεθα, καὶ ἐν γαλήνῃ τινὶ τὴν ἑαυτῶν ὁρμίσωμεν (*) ζωήν· (τότε γὰρ ἡμῖν ὁ νοῦς ἐκφαίνεται καὶ οἷον φθέγγεται πρὸς ἡμᾶς, τότε καὶ μεταδίδωσι τῆς ἑαυτοῦ φωνῆς ὁ πρότερον σιγῶν, καὶ ἡσυχῇ παρών·) οὕτω δὴ καὶ ὁ θεῖος ἐραστὴς, καὶ πρὸ τῶν πολλῶν ἐραστῶν τῷ ἐρωμένῳ πάρεστι, καὶ μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλὰ σιωπῶν, καὶ ἡμερῶν, καὶ προνοῶν μόνον· ἐκείνων δὲ πεπαυμένων, καὶ λόγου τῷ ἐρωμένῳ μεταδίδωσι, καὶ συνουσίαν κοινὴν αὐτῷ προτείνει, καὶ δείκνυσιν ἑαυτὸν ὅστις ἐστὶν, καὶ ὅτι ὁ ἔρως αὐτῷ προνοητικός ἐστι, καὶ ἀγαθοειδὴς, καὶ ἀναγωγὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ τῶν πολλῶν ἐκείνων μεριστὸς ἐραστῶν, καὶ ἐνδεὴς, ἔνυλος, καὶ εἰδωλικός.

(*) B. ὁρμήσωμεν.

(*) Intellectus in nobis semper agit illuminando neque tamen semper animadvertimus.

Intellectus ipse quidem circà nos semper agit, semperque præbet intelligentiæ lumen, atque etiam priusquàm

mens (*) semper operatur apud nos semperque lumen intelligentiæ suppeditat, et priusquàm in furorem incidimus, et quando in passionibus adhùc vivimus, et sopitis in nobis passionibus; non autem semper ipsam sentimus, sed cùm à multa tempestate generationis puri facti sumus et in portum appulimus; (tunc enim nobis mens sese aperit et effulget, tunc et nobis communicat vocem suam, dùm priùs tacens et in silentio aderat) ita divinus profecto amicus et antè turbam aliorum amatorum amato adest, et cum ipsis, et post ipsos, per silentium tamen et quietem, et tantùm providens; illis autem deficientibus, etiam verba amico communicat et mutuam præbet consuetudinem, ostenditque se ipsum qui sit, et quòd amor illi sit providens et boniformis et ad divina elevans, et non, ut aliorum amor, partibilis, egens, materialis et imaginarius.

in conditionem labamur irrationalem, et quandò in passionibus vitam degimus, et passionibus quandòque sedatis, non semper animadvertimus, sed quando à quàm plurimo generationis tumultu purgati sumus, atque tranquillè vivimus. Tunc enim intellectus nobis effulget, tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem, anteà silentio præsens. *M. F.*

Incedere est igitur per hanc analogiæ vim horum theorematum studioso; necnon per illam, quam priùs diximus, Dæmoni quidem bono Socratem, terrestribus autem et materialibus Dæmonibus vulgares amatores, et initiando juvenem similes facientem; fugientem genus Dæmonum quod in deteriora deprimit, erigentem seipsum ad bonum Dæmonem, et illi tradentem gubernationem totius vitæ suæ(*).

Si autem oportet connectere utramque sententiam, duplicem mihi intellige(**) Alcibiadem et animam simpliciter, et tanquam animam corpore utentem; non enim est idem utrumque, ut nec gubernator et homo per se, neque auriga et subjectum, et universaliter imparticipatum à participato diversum, et id quod per se est ab eo quod existit cum alio consideratum, disjunctum ab eo quod habet coordinationem ad aliud. Quoniam igitur Alcibiades intelligitur bifariam, ut anima, utque anima utens corpore; qua-

(*) Socrates quidem ad Alcibiadem se habet, ut bonus Dæmon; amatores cæteri ut materiales terrenique Dæmones, qui propellendi sunt, ut animus bono Dæmoni sit magis expositus. *M. F.*

(**) Considerare potest dupliciter Alcibiadem, et ut simpliciter animam, et ut animam utentem corpore. Non enim idem est utrumque; quemadmodùm nec ipse per se homo, et jam gubernator homo, nec homo simpliciter atque auriga. Omninò autem quod est impar-

Ἔςι μὲν οὖν καὶ διὰ ταύτης ὁδεύειν τῆς ἀναλογίας τὸν φιλοθεάμονα τῶν τοιούτων θεωρημάτων· ἔςι δ᾽ αὖ καὶ δι᾽ ἧς ἔμπροσθεν εἴπομεν, δαίμονι μὲν ἀγαθῷ τὸν Σωκράτην προσεικάζοντα, τοῖς δὲ χθονίοις δαίμοσι καὶ ὑλαίοις τοὺς πανδήμους ἐραςάς· τῷ δὲ τελουμένῳ τὸν νεανίσκον· ἀποδιδράσκοντα μὲν τὸ καταγωγὸν ἔθνος τῶν δαιμόνων (*), προσάγοντα δὲ ἑαυτὸν τῷ ἀγαθῷ δαίμονι, κἀκείνῳ παραδιδόντα τὴν ὅλην διακυβέρνησιν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ συνάπτειν τὰς ἐπιβολὰς ἀμφοτέρας, διττόν μοι νόει τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ ὡς ψυχὴν ἁπλῶς, καὶ ὡς ψυχὴν σώματι χρωμένην· οὐ γάρ ἐςι ταυτὸν τούτων ἑκάτερον, ὥσπερ οὐδὲ ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ ἄνθρωπος καθ᾽ αὑτὸν, οὐδὲ ὁ ἡνίοχος καὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ ὅλως (**) τὸ ἀμέθεκτον ἕτερόν ἐςι τοῦ μεθεκτοῦ, καὶ τὸ καθ᾽ αὑτὸ τοῦ μετ᾽ ἄλλου συνθεωρούμενου, καὶ τὸ ἐξῃρημένον τοῦ πρὸς ἕτερόν τινα σύνταξιν λαχόντος. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Ἀλκιβιάδης νοεῖται διχῶς, καὶ ὡς ψυχὴ, καὶ ὡς ψυχὴ σώ-

(*) B. δαιμονίων. (**) A. ὅλον. Gog. *universaliter.*

ticipabile ab eo quod est participabile, differt; atque id quod secundùm se ipsum existit, ab eo differt quod cum alio quodam simul jàm censetur; et denique quod exemptum est ab eo discrepat quod coordinationem ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter

ματι χρωμένη (*), καθ' ὅσον μέν ἐςι ψυχὴ, τὴν τοῦ νοῦ σώζει πρὸς αὐτὸν ἀναλογίαν ὁ Σωκράτης· καθ' ὅσον δὲ σώματι χρωμένη ψυχὴ, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος· καὶ ἔςιν ὁ αὐτὸς δαίμων μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον· νοῦς δὲ ὡς πρὸς ψυχήν· ἐπεὶ καὶ ὅταν μὲν τὴν δαιμονίαν μεσότητα νοῶμεν, θεῶν αὐτὴν καὶ ἀνθρώπων μεταξὺ θεωροῦμεν· ὅταν δὲ νοῦν, ἐν τῷ ἀκροτάτῳ μὲν ψυχὴν ἐξάπτομεν αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς. Καὶ ἔχεις τὴν μὲν ἑτέραν διαίρεσιν ἐν Συμποσίῳ· τὸ γὰρ δαιμόνιον ἐκεῖ που φησὶ μέσον εἶναι θεῶν καὶ ἀνθρώπων· τὴν δ' ἑτέραν ἐν Τιμαίῳ· νοῦ μὲν γὰρ καὶ σώματος ἡ ψυχὴ κατὰ τὸ μέσον ὑφέςηκε· δαίμων οὖν ὁ αὐτὸς καὶ νοῦς, ὡς μὲν ψυχῆς νοῦς, ὡς δὲ ἀνθρωπίνης ψυχῆς δαίμων. Διὸ καὶ ἐνταῦθα περὶ

(*) In utroq. Cod. et in Gog. deest καὶ ὡς ψυχὴ σώματι χρωμένη. Vid. annot.

intelligitur, et ut simpliciter anima, et ut anima utens corpore; quaquidem ratione est simpliciter anima quædam, Socrates ad eum mentis vicem gerit; quâ verò ratione est anima utens corpore, Socrates boni Dæmonis

tenus ille est anima, mentis servat ad ipsum analogiam Socrates; quatenùs verò corpore utens anima, habet analogiam boni Dæmonis Socrates; et est idem Dæmon quidem si ad hominem spectes; mens autem si ad animam, quoniam, cùm Dæmonum medium intelligimus ordinem, inter Deos ipsum et homines collocamus, cùm verò mentem, in summo animam ab illâ suspendimus, et corpus ab animâ. Et habes sanè alteram divisionem in Symposio; nam Dæmones illic inquit medios esse inter Deos et homines; alteram autem in Timæo; nam anima inter mentem subsistit et corpus media. Ergò idem et mens, et Dæmon, verùm ut ad animam mens, ità ad hominem Dæmon. Quarè et hìc de humanâ naturâ

partes agit, atque idem ipse et Dæmon est ut ad hominem, et intellectus ad animam. Jam verò et quandò medietatem Dæmonicam reputamus, inter Deos eam et homines collocamus; quandò verò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspendimus, et corpus ex animâ. Habes profectò divisionem alteram in Symposio, ubi traditur Dæmonum inter Deos hominesque existere medium; habes alteram in Timæo dicente animam inter intellectum atque corpus medium obtinere. Idem igitur est et intellectus et Dæmon, ad animam quidem intellectus, ad animam verò humanam Dæmon esse censetur. *M. F.*

quæstio cùm sit, mentis mentio nulla fiet; Dæmonis verò providentiam commendabit juveni Socrates, quandòque semetipsum appellans Dæmonem, quandòque Deum.

Sed hujus quidem rei causa aliàs manifestius explicabitur; rursus autem a principio quæramus, quid causæ est cur Alcibiades admiretur Socratis erga se studium et assessionem et perseverantiam amoris, aliis desistentibus, et quomodo Socrates animadvertat juvenis sententiam. Dicimus hominum deteriores animarum studia et opera temporis diuturnitate metiri consuevisse, non autem operis excellentiâ. Annon novimus vulgares homines longiori tempore cum præceptoribus versatum artificem vel sapientem vocantes in his circà quæ eo tempore versatus est [1]? Attamen nihil mirum ingeniosiores minori indi-

[1] Gog. *Vel non sentimus multos longiori tempore cum præceptoribus versatos....* Ut Cod. A.

ἀνθρώπου φύσεως τῆς ζητήσεως οὔσης, νοῦ μὲν οὐδεμία μνήμη γενήσεται, τῆς δὲ τοῦ δαίμονος προνοίας ὑπομνήσει τὸν νεανίσκον ὁ Σωκράτης, ποτὲ μὲν ἑαυτὸν (*) δαίμονα προσαγορεύων, ποτὲ δὲ θεόν.

Ἀλλὰ τούτου μὲν ἡ αἰτία εἰσαῦθις φανερώτερον ῥηθήσεται· πάλιν δὲ ἐξ ἀρχῆς διαπορήσωμεν, τί ποτε τὸ αἴτιόν ἐστι τοῦ τὸν Ἀλκιβιάδην θαυμάζειν τὴν τοῦ Σωκράτους περὶ αὐτὸν σπουδὴν, καὶ τὴν προσεδρίαν, καὶ τὴν διαμονὴν τοῦ ἔρωτος, τῶν ἄλλων πεπαυμένων, καὶ πῶς ὁ Σωκράτης καταστοχάζεται τῆς τοῦ νεανίσκου διανοίας. Καὶ λέγομεν ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀτελέστεροι τὰς σπουδὰς τῶν ψυχῶν καὶ τὰς ἐνεργείας τῷ μήκει τοῦ χρόνου παραμετρεῖν εἰώθασι, καὶ οὐχὶ τῇ τελειότητι τῆς ἐνεργείας. Ἦ οὐκ ᾐσθόμεθα τῶν πολλῶν, τὸν (**) ἐν πλείονι χρόνῳ διδασκάλοις ὁμιλήσαντα (***) τεχνίτην ἢ ἐπιστήμονα καλούντων ἐν τούτοις περὶ ἃ τὸν χρόνον τοῦτον διατρίψας ἂν τύχῃ (****); Καίτοι θαυμαστὸν οὐδὲν τὸν εὐφυέστερον ἐλάττονος δεδεῆσθαι χρόνου καὶ

(*) A. B. αὐτόν. Gog. *ipsum*.
(**) A. τῶν...
(***) A. ὁμιλησάντων. (****) B. τύχοι.

πραγματείας εἰς τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν· ἀλλ' ὅμως οἱ τὸ εἶδος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, καὶ τὴν ἕξιν μὴ δυνάμενοι κρίνειν, ἀποχρῶν οἴονται κριτήριον ἑαυτοῖς (*) ὑπὸ τῆς φύσεως δεδόσθαι τὸν χρόνον. Ἐπειδὴ οὖν οἱ πολλοὶ τὸν τρόπον τοῦτον ἕκαςα κρίνειν εἰώθασι, τὸ εἰκὸς ἦν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην θαυμάζειν τὸν Σωκράτην, τοῦ ἔρωτος ἐν πλείονι χρόνῳ περὶ αὐτὸν ἐσπουδακότα τῶν ἄλλων ἐραστῶν, τί ποτέ ἐςι τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα, καὶ τὸν Σωκράτην τὸ νεαροπρεπὲς αὐτοῦ τῆς φύσεως εἰδότα, κατεςοχάσθαι τοῦ ἐν αὐτῷ θαύματος· εἰ καὶ αὐτὸς δι' ἄλλας (**) αἰτίας, καὶ τὴν πρώτην ἐπιδέδωκεν ἑαυτὸν τῇ περὶ αὐτὸν (***) προνοίᾳ, καὶ μόνιμον διεφύλαξε τὸ ἐρωτικὸν ἦθος, καὶ οὐδέποτε καὶ νῦν ἀπήλλακται τοῦ ἔρωτος· τοὐναντίον μὲν οὖν νῦν ἄρχεται κατάδηλον ἑαυτὸν τῷ ἐρωμένῳ ποιεῖν.

Ἔτι τοίνυν ἑξῆς ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ μὲν ἀκόλαςος οὐκ ἂν ἀξιώσειεν ἑαυτὸν

(*) B. αὐτοῖς. Gog. *sibi ipsis.*

(**) A. ἄλλης. Gog. *alias.*

(***) B. αὐτοῦ.

gere tempore et labore ad suam perfectionem. Verùm qui speciem ipsam et habitum non possunt judicare, sufficientem judicii normam arbitrantur sibi ipsis à naturâ datum tempus esse [1]. Quoniam igitur multi hoc modo singula judicare consueverunt, verisimile est etiam Alcibiadem admirari Socratem quid sibi velit, in amoris studio erga se diutiùs perdurantem quàm alii amatores [2]; et Socratem, cui erat optimè cognita natura juvenis, illius suspicari admirationem, etsi ipse propter alias causas, primùm etiam illi providere decrevit stabilemque servavit amoris morem; nec unquam, nec etiam nunc ab amore discessit; rursus autem nunc incipit se qui sit manifestum facere amanti.

Imò etiam nunc statim [3] requiramus causam, ob quam intemperans quidem minimè

[1] Gog. *abutuntur judicio sibi ipsis à naturâ datum tempus esse.*

[2] Sic Gog. *Socratem in amoris studio ergà se tamdiù perstitisse quàm alii amatores quid nam est negotii secundùm ipsum et Socratem*.... Vid. Annot.

[3] Gog. *posterius.*

censeat se modesti cognomine dignum, nec injustus aut timidus, hic fortis, ille justi nomine; dùm molesti et importuni amatores, cùm à recto amore diverterint, amici tamen volunt appellari, et participare cognominationem communem divinis amatoribus, dùm diversa cupiunt et contraria sentiunt; nempè illi ad divinum, illustre, et uniforme amicos erigunt; alteri contrà eorum animas ad impia, obscura ac varia demittunt. Statim igitur ad hanc quæstionem occurramus dicentes quòd intemperato quidem et modesto finis idem non est, sed quemadmodùm habitus ipsorum, sic et fines differunt omninò. Omnibus autem amantibus finis idem est, scilicet unio ad pulchritudinem; sed oblivio et ignorantia primæ pulchritudinis in materialem pulchritudinem improbos amatores demittit. Ut igitur et infima pulchritudo eamdem habet denominationem quam prima

ποτε τῆς τοῦ σώφρονος ἐπωνυμίας, οὐδέ γε ὁ ἄδικος, οὐδὲ ὁ δειλὸς, ὁ μὲν τῆς τοῦ ἀνδρείου προσηγορίας, ὁ δὲ τῆς τοῦ δικαίου· οἱ δὲ φορτικοὶ περὶ τοὺς ἔρωτας καὶ διαπεπτωκότες τῆς τοῦ ἐπιτηδεύματος ὀρθότητος ἐρασαὶ καλεῖσθαι βούλονται, καὶ κοινωνεῖν τῆς αὐτῆς τοῖς ἐνθέοις προσαγορεύσεως (*), οἱ μὴ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως κεκοινωνηκότες, ἀλλὰ καὶ ἐναντίως διακείμενοι πρὸς αὐτούς· οἱ μέν γε πρὸς τὸ θεῖον, καὶ τὸ φανὸν, καὶ τὸ ἑνοειδὲς ἀνατείνουσι τοὺς ἐρωμένους· οἱ δὲ πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν καὶ τὸ σκεδαςὸν κατασπῶσιν αὐτῶν τὰς ψυχάς. Τάχα οὖν ἂν πρὸς τὴν ζήτησιν ταύτην εἰκότως ἀπαντῷμεν λέγοντες· ὡς τῷ μὲν ἀκολάςῳ καὶ τῷ σώφρονι τέλος οὐκ ἔςι ταὐτόν· ἀλλ' ὥσπερ αἱ ἕξεις αὐτῶν, οὕτω καὶ τὰ τέλη διέστηκε παντελῶς· τοῖς δὲ ἐρασταῖς ἅπασι ταὐτόν ἐστι τέλος, ἡ πρὸς τὸ καλὸν οἰκείωσις, ἀλλ' ἡ λήθη καὶ ἡ ἄγνοια (**) τῶν πρώτως καλῶν περὶ τοῖς ἐνύλοις κάλλεσι τοὺς μοχθηροὺς ἐραστὰς ποιεῖ καταῤῥεῖν· ὥσπερ τοίνυν καὶ τὸ ἔσχατον κάλλος τὴν αὐτὴν

(*) B. προσρήσεως. (**) A. ἄνοια.

ἐπωνυμίαν ἔχει τῷ πρώτως καλῷ, καίτοι τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐκςάν· ἐν εἴδει γὰρ τὸ καλὸν, τοῦτο δὲ τῷ ἀνιδέῳ καὶ τῷ αἰσχρῷ συμμιγές· οὕτω δὴ καὶ ὁ τελευταῖος ἐραςὴς ὡσαύτως ἀξιοῖ τῷ πρώτῳ καλεῖσθαι, σύςοιχος ὢν τῷ ἐσχάτῳ κάλλει. Καὶ μὴν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἴδοις ἄν τινα τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀπεικυῖαν τὴν (*) ἐν τούτοις ἔχοντα κοινωνίαν· ὁ μὲν γὰρ σώφρων, καὶ ὁ ἀκόλαςος ἐναντιωτάτας ἕξεις ἔλαχον, καὶ κατὰ ταὐτὰ (**) ἐνεργοῦσιν· οἱ δὲ ἐραςαὶ πάντες, καθόσον εἰσὶ μανικοὶ, ταὐτόν πως πεπόνθασιν, εἰ καὶ οἱ μὲν κατὰ τὸ κρεῖττον τῆς μανίας εἶδος, οἱ δὲ κατὰ τὸ χεῖρον νοοῦνται. Τῆς γὰρ μανίας ἡ μὲν ἐςι σωφροσύνης κρείττων, ἡ δὲ ἀποπέπτωκεν ἀπ' αὐτῆς. Καθόσον δὴ οὖν ἑκάτεροι διάκεινται μανικῶς περὶ τὸ καλὸν, κοινωνοῦσι τῆς αὐτῆς ἐπωνυμίας, ὁ δὲ τρόπος τῆς μανίας ἐξηλλαγμένος· καὶ τὸ καλὸν διάφορον ὂν, τοὺς μὲν ἐνθέους ἐραςὰς ἀποτελεῖ, τοὺς δὲ φορτικούς. Ἔτι δὴ οὖν τὸ τρίτον λέγομεν, ὅτι τὰ θειότερα

(*) B. τοῖς.

(**) Uterq. Cod. ταύτας. Gog. *et secundùm hos* (habitus). Vid. annot.

pulchritudo quamvis ab illius naturâ distans; altera enim idealis, altera autem materiali et turpi commiscetur; sic et postremus amator se putat dignum prioris nomine vocari, cùm sit conjunctus infimæ pulchritudini. Et quidem aliàs videres nomina quædam eamdem quæ hìc habentia similitudinem [1]. Nam modestus et intemperatus amator maximè contrarios habitus habent, et tamen secundùm eadem operantur. Amatores autem omnes quatenus furore implentur, idem quodammodò patiuntur, etsi hi quidem secundùm melioris furoris speciem, illi secundùm deteriorem intelligantur. Furor enim quidam est sapientiâ melior, alter longè inferior. Quatenus igitur utrique furore sunt circà pulchrum affecti, eamdem participant denominationem, sed est distinctus furoris modus; et varia pulchritudo eos quidem divinos, illos autem molestos amatores efficit. Tertiò quo-

[1] Gog. *et quidem secundùm alium modum videres nominum quædam non cohærentem in his habentia communionem.*

que dicimus quòd diviniora rerum propter virtutis abundantiam etiam ea quæ à se excidunt, exornant, dantque illis umbratilem quamdam suæ vis illuminationem. Sapientia autem hoc facere non potest ergà intemperantiam, sed divinus amor, divinior sapientiâ, nescio quid suo idolo impertit, et umbratile sui immittit vestigium; undè et simulachrum dicitur, ideòque eamdem denominationem sortitur; ubique enim simulacra participare appellationem appetunt suorum exemplarium.

Ista ad hanc nobis responsa sint quæstionem. Dictum est autem priùs verum amatorem esse divinum, sicut et ipse Socrates dicit in progressu dialogi, solum amatorem se ipsum ostendens Alcibiadis propter studium circà verum Alcibiadem; ipse enim est animæ amicus, alii autem eam sibi non vindicabant [1]. Circà simulacra, inquit poësis, accendunt se invicem umbræ; undè et simulacrum pulchritudinis cadere videntes, ad illud fri-

[1] Gog. *adjungebant.*

τῶν πραγμάτων, διὰ περιουσίαν δυνάμεως, καὶ τὰς ἀποπτώσεις ἑαυτῶν καλακοσμεῖ, καὶ δίδωσι καὶ ταύταις εἰδωλικήν τινα τῆς ἑαυτῶν ἰδιότητος ἔμφασιν. Ἡ μὲν οὖν σωφροσύνη τοῦτο δρᾷν εἰς τὴν ἀκολασίαν οὐ δύναται· ἡ δὲ ἔνθεος ἐρωτικὴ, θειοτέρα τῆς σωφροσύνης οὖσα, δίδωσί τι καὶ τῷ ἑαυτῆς εἰδώλῳ καὶ ἀμυδρὸν ἴχνος εἰς αὐτὸ καταπέμπει, διὸ καὶ εἴδωλον λέγεται· κατὰ τοῦτο τοίνυν καὶ τῆς αὐτῆς ἐπωνυμίας μεταλαγχάνει· πανταχοῦ γὰρ τὰ εἴδωλα κοινωνεῖν τῆς προσηγορίας τοῖς (*) ἑαυτῶν ἐφίεται παραδείγμασι.

Ταῦτα καὶ πρὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκεκρίσθω τὴν ζήτησιν. Εἴρηται δὲ καὶ πρότερον ὅτι ὁ τῷ ὄντι ἐραστής ἐστιν ὁ ἔνθεος, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐρεῖ προελθὼν, μόνον ἐραστὴν ἑαυτὸν (**) ἀποφαίνων τοῦ Ἀλκιβιάδου διὰ τὴν περὶ τὸν ἀληθινὸν Ἀλκιβιάδην σπουδήν· αὐτὸς μὲν γάρ ἐστι τῆς ψυχῆς ἐραστής, οἱ δὲ ἄλλοι ταύτην μὲν οὐδὲ προσεποιοῦντο· ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ εἰδώλῳ, φησὶν ἡ ποίησις, δήουν ἀλλήλους, διὸ καὶ τὸ (***) εἴδωλον τῆς ἀκμῆς λῆγον ἰδόντες,

(*) B. τῆς. (**) B. Deest ἑαυτόν.
(***) A. διὸ δὴ καί.

φροῦδοι γεγόνασιν. Εἰ δὲ δεῖ τὰ τούτων ἀληθέστερα φάναι, εὐθὺς τῶν πρώτων συλλαβῶν μόνον ἑαυτὸν ἐραστὴν Ἀλκιβιάδου δείκνυσιν ὁ Σωκράτης· εἰ γὰρ ἤρξατο πρὸ τῶν ἄλλων, δηλονότι τηνικαῦτα μόνος ἦν ἐραστὴς (*)· καὶ εἰ πεπαυμένων ἐκείνων αὐτὸς ἔτι περιέπει τὸν ἐρώμενον, μόνος ἂν εἴη καὶ νῦν ἐραστής· εἰ δὲ καὶ ἐκείνων παρόντων ὁ τρόπος τοῦ ἔρωτος διάφορος ἦν, καὶ οἱ μὲν ἠνώχλουν τὸν νεανίσκον, ὁ δὲ οἷον ἔφορός τις αὐτοῦ δαίμων ἢ θεὸς ἔξωθεν προυνόει καὶ τότε δηλαδὴ μόνος ἦν ἐραστής. Τὸ δὲ αἴτιόν ἐστι τούτων, ὅτι πᾶν τὸ ἐξῃρημένον ἐν ἑκάστῃ φύσει τῶν ὄντων μόνον ἐστὶ, κἂν ᾖ τι μετ' αὐτοῦ (**) πλῆθος. Καὶ γὰρ τοῦτο τὸ πλῆθος, εἴ τι ἀγαθὸν ἔχει, διὰ τὴν ἐκείνου ἕνωσιν ἔλαχεν· εἰ δέ τι συντεταγμένον εἴη πρὸς ἄλλο, τοῦτο οὔτε εἶναι μόνον, οὔτε λέγεσθαι δύναται. Καὶ οὖν ὁ Σωκράτης μόνος ἐστὶν ἐραστὴς, ὡς τοῦ πλήθους ἐξῃρημένος τῶν πανδήμων ἐραστῶν· οὐ γάρ ἐστι τούτοις ἡ σύνταξις πρὸς ἐκεῖ-

(*) A. τηνικαῦτα δηλονότι μόνος οὗτος ἐραστὴς.....
(**) A. μετ' αὐτό. Gog. *post ipsum.*

gidi et languidi facti sunt. Si verò oportet et his veriora fari, statim à primis syllabis solum se amatorem Alcibiadis ostendit Socrates. Si enim cœperat antè alios, manifestum hinc quòd solus hic amator; et si, cessantibus aliis, ipse adhuc sectatur amicum, solus est nunc quoque amicus; si verò, et illis præsentibus, diversus amoris modus erat, et alii quidem perturbabant juvenem, hic autem tamquam ipsius Dæmon vel Deus ab extrinseco providebat, hic certè solus erat amator. Horum verò ea ratio est, quòd omne abstractum in quâlibet naturâ entium solum est, etiam si sit aliqua cum ipso multitudo. Etenim hæc multitudo si boni quidquam habet, ex illius unione habet; omne verò quod ordinatum est ad aliud, illud nec esse solum, nec dici potest. Igitu et Socrates solus erat amator, tanquam à multitudine abstractus vulgarium amatorum. Nulla enim eis erat cum ipso societas vel habitudo propter

dissimilitudinem ab ipso. Hinc igitur ostenditur et in præsenti solus amator Socrates Alcibiadis; talis autem juveni paulo post videbitur, et cùm se ipsum noverit [1], et sua. Tunc enim poterit discernere, quid exemplar sit, quid idolum, et quid fictum; in amore et quid verum, et quis falso nomine amicus alieno insignis vocabulo, quisve Deo dignus, undè et nuncupatus est.

Hæc et de his dicta sint. Age jàm si vis, rursus revertentes ad amorem, arcanos attingamus de ipso sermones.

Hunc igitur Deum (*) neque in primis entium, neque in imis censeo statuendum. In primis enim non est, quoniam amabile suprà amorem est; in imis verò dignè poni non poterit, quoniam amans amoris est particeps. Oportet igitur ipsum in medio amabilis et

[1] Gog. *viderit.*

(*) Amorem domini neque in primis entium neque in ultimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipsum amabile superius est amore; non in ultimis quo-

νον (*), ἡ σχέσις, διὰ τὴν (**) πρὸς αὐτὸν ἀνομοιότητα. Ἔςι μὲν οὖν καὶ ἐν τῷ παρόντι μόνος ἐραςὴς ὁ Σωκράτης Ἀλκιβιάδȣ διὰ τȣ́των ἀποδεδειγμένος· τῷ δὲ νεανίσκῳ μικρὸν ὕςερον ὀφθήσεται, καὶ ἑαυτὸν καὶ ἰδόντι καὶ τὰ ἑαυτοῦ. Τότε γὰρ δυνήσεται διακρίνειν τί μὲν παράδειγμα, τί δὲ εἴδωλον, καὶ τί μὲν τὸ πεπλασμένον, τί δὲ τὸ ἀληθινὸν τοῦ ἔρωτος, καὶ τίς μὲν ὁ ψευδώνυμος ἐραςὴς, ἀλλοτρίῳ κοσμούμενος ὀνόματι· τίς δὲ ὁ τῷ θεῷ προσήκων, οὗπέρ ἐςιν ἐπώνυμος.

Ταῦτα καὶ περὶ τȣ́των εἰρήσθω. Φέρε δὲ, εἰ βȣ́λει, πάλιν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸν ἔρωτα, τῶν ἀποῤῥητοτέρων ἁψώμεθα περὶ αὐτοῦ (***) λόγων.

Τὸν τοίνυν θεὸν τȣ̃τον, οὔτε ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ὄντων οὔτε ἐν τοῖς ἐσχάτοις τάττειν ἀξιωτέον. Ἐν τοῖς πρώτοις μὲν γὰρ οὐκ ἔςι, διότι τὸ ἐραςὸν ἐπέκεινα τȣ̃ ἔρωτος ἐςιν· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις ȣ̓κ ἂν ἐν δίκῃ τάττοιτο,

(*) A. ἐκείνων. (**) A. διὰ τὴν ἀνομοιότητα. Gog. *propter dissimilitudinem.*

(***) B. deest περὶ αὐτοῦ. Gog. *de ipso.*

niam amans particeps est amoris. Oportet igitur amorem inter amabile amantemque constituere et ipso

διότι τὸ ἐρῶν μετέχει τῦ ἔρωτος. Δεῖ τοίνυν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῦτε ἐραςοῦ καὶ τῶν ἐρώντων ἱδρῦσθαι, καὶ τῦ μὲν καλῦ δεύτερον εἶναι, τῶν δὲ ἄλλων πρῶτον.

Πῦ δὴ ῦν ὑπέςη τὴν πρώτην, καὶ πῶς ἐπὶ πάντα πρόεισι, καὶ μετὰ τίνων ἐξέθορε μονάδων; Τρίττων τοίνυν ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ κρυφίοις θεοῖς ὑποςάσεων οὐσῶν, καὶ τῆς μὲν πρώτης τῷ ἀγαθῷ χαρακτηριζομένης, τἀγαθὸν αὐτὸ νοούσης (*), ὅπῦ πατρικὴ μονάς ἐςι, τὸ λόγιον φησί· τῆς δὲ κατὰ τὸ σοφὸν, ὅπῦ καὶ ἡ πρώτη νόησις· τῆς δὲ κατὰ τὸ καλὸν, ὅπῦ καὶ τὸ τῶν νοητῶν ἐςι κάλλιςον, ὡς ὁ τῦ Τιμαίῦ λόγος· καὶ τρεῖς κατὰ ταύτας τὰς νοητὰς αἰτίας ὑφίςανται μονάδες, κατ' αἰτίαν μὲν ἐν τοῖς νοητοῖς ῦσαι καὶ ἑνοειδῶς· ἐκφαινόμεναι δὲ πρώτως ἐν τῇ ἀφθέγκτῳ τάξει τῶν θεῶν, πίςις καὶ

(*) A. νοοῦσα.

quidem pulchro posteriorem, cæteris verò quæcunque amant priorem asseverare.

Ubinam igitur exstitit ab initio? Quo pacto per universa procedit, et quibuscum prodiit unitatibus?

Cùm igitur tres sint in diis intelligibilibus occultisque substantiæ, et prima quidem obsignata sit bono, ipsum videlicet bonum ex se intelligens, ubi, sicut sacra eloquia tradunt, unitas est paterna : secunda verò per sapiens designetur, ubi prima viget intelligentia : tertia

amantium collocari, et amabili quidem pulchro posterius esse, amantibus verò prius.

Ubinam igitur subsistit primitùs [1], et quomodò in omnia progreditur et cum quibus emicuit unitatibus? Tres cùm sint in intelligibilibus et absconditis Diis hypostases, prima quidem boniformis [2], et bonum ipsum intelligens, ubi paterna unitas est, ut oracula inquiunt; secunda verò sapientiæ cognata [3], ubi et prima intelligentia; tertia verò pulchriformis [4], ubi et intelligibilium est pulcherrimum, quemadmodum Timæi sermo explicat; tres secundùm has intelligibiles causas subsistunt unitates, secundùm causam quidem intelligibiliter existentes et uniformiter, apparentes autem primitùs in ineffabili or-

[1] Gog. *inprimis.* Vid. annot.
[2] Gog. *benè figurata.*
[3] Gog. *secundùm sapiens.*
[4] Gog. *secundùm pulchrum.*

per pulchrum definiatur, ubi intelligibilium est pulcherrimum, ut Timæus ait: nimirum et tres secundum has intelligibiles causas unitates existunt, secundùm causam quidem uniformiter in intelligibilibus consistentes (*), effulgentes verò primùm in ipso ineffabili deorum ordine,

(*) Omnes Ficini Edit. *consistens.*

dine Deorum, fides veritas et amor; fides quidem firmans omnia et in bono collocans, veritas autem manifestans omnem in entibus intelligentiam, amor demùm convertens omnia et erigens ad pulchri naturam. Hæc autem trinitas procedit hinc in omnes divinos ordines et omnia illustrat unione ad intelligibile; aliter tamen secundùm alios expanditur ordines proprietatibus Deorum suas virtutes implexens. Hìc enim, ut diximus, ineffabiliter est et incognitè et unitè, illìc verò comprehensivè et copulativè, illìc autem perfectivè et formativè; hìc quidem intellectualiter et paternè, illìc verò motivè vivificè et activè; hìc quidem ducis in modum et assimilativè, illìc verò abstractè et purè, illìc autem mixtìm [1] simul et divisè. Supernè igitur amor ab intelligibilibus usque

[1] Gog. *multiplicatè.*

scilicet fides, veritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono; veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat; amor denique convertit omnia congregatque in ipsius pulchri naturam. Ejusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorum progreditur ordines, omnibusque ad ipsum intelligibile irradiat unionem. Aliter autem per alios ordines se declarat, vires ubique suas deorum

ἀλήθεια καὶ ἔρως, ἡ μὲν ἑδράζουσα τὰ πάντα καὶ ἐνιδρύουσα τῷ ἀγαθῷ, ἡ δὲ ἐκφαίνουσα τὴν ἐν τοῖς οὖσιν ἅπασαν (*) γνῶσιν, ὁ δὲ ἐπιστρέφων πάντα καὶ συνάγων εἰς τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν. Καὶ ἡ τριὰς αὕτη πρόεισιν ἐντεῦθεν ἐπὶ πάντας τοὺς θείους διακόσμους, καὶ πᾶσιν ἐπιλάμπει τὴν πρὸς τὸ νοητὸν ἕνωσιν· ἄλλως δὲ κατ᾽ ἄλλας ἐκφαίνεται τάξεις, ταῖς ἰδιότησι τῶν θεῶν συμπλέκουσα τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις. Οὗ μὲν γὰρ, ὡς εἴπομεν, ἀῤῥήτως ἐστὶ καὶ ἀγνώστως καὶ ἑνιαίως, οὗ δὲ καὶ συνεκτικῶς καὶ συνδετικῶς, οὗ δὲ τελειωτικῶς καὶ μορφωτικῶς· καὶ οὗ μὲν νοερῶς καὶ πατρικῶς, οὗ δὲ κινητικῶς καὶ ζωογονικῶς· καὶ ποιητικῶς· καὶ οὗ μὲν ἡγεμονικῶς καὶ ἀφομοιωτικῶς, οὗ δὲ ἀπολύτως καὶ ἀχράντως, οὗ δὲ πεπληθυσμένως καὶ διῃρημένως. Ἄνωθεν οὖν ὁ ἔρως ἀπὸ τῶν νοητῶν μέχρι τῶν ἐγ-

(*) A. ἅπασιν. Gog. *entibus omnibus*. Fic. *omnem*.

proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter incognitèque et unicè : alibi continentiæ connexionisque ratione : alibi tanquam perficiens atque formans : hìc rursùm intellectualiter atque paternè, ibi motivè vivificèque prorsùs et effectivè, illìc tanquam imperans et assimilans, ibi absolutè penitùs atque sincerè, illìc multiplicatè jam atque divisim. Amor ergò supernè

κοσμίων φοιτᾷ, πάντα ἐπιστρέφων ἐπὶ τὸ θεῖον κάλλος· καὶ ἡ ἀλήθεια φωτίζουσα ταῖς γνώσεσι τὰ ὅλα, καὶ ἡ πίστις ἱδρύουσα τῶν ὄντων ἕκαστον ἐν τῷ ἀγαθῷ. Πάντα γὰρ ἐν τρισὶ τοῖς δὲ, φησὶ τὸ λόγιον, κυβερνᾶταί τε καὶ ἔστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς θεουργοῖς οἱ θεοὶ παρακελεύονται διὰ τῆς τριάδος ταύτης ἑαυτοὺς τῷ θεῷ συνάπτειν. Τὰ μὲν οὖν νοητὰ, διὰ τὴν ἄφραστον ἕνωσιν, οὐ δεῖται τῆς ἐρωτικῆς μεσότητος· ὅπου δὲ ἡ διάκρισις τῶν ὄντων(*), ἐκεῖ καὶ ὁ ἔρως μέσος ἐξέφηνε (**)· συνδετικὸς γάρ ἐστι τῶν διῃρημένων, καὶ συναγωγὸς τῶν τε μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρεπτικὸς ἐπὶ τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων, καὶ ἀναγωγὸς καὶ τελεσιουργὸς τῶν ἀτελεστέρων. Κατὰ ταὐτὸν(***) δὴ καὶ ὁ θεῖος ἐραστὴς μιμούμενος τὸν ἑαυτοῦ θεὸν ᾧ κάτοχός ἐστιν, ἀποσπᾷ καὶ ἀνάγει τοὺς εὖ πεφυκότας, τελειοῖ τοὺς ἀτε-

(*) B. ὅπου δὲ ἕνωσις καὶ ἡ διάκρισις. Gog. deest ἕνωσις.
(**) B. deest μέσος ἐξέφηνε.
(***) B. κατὰ τὰ αὐτά. Gog. *secundum hunc.*

ab intelligibilibus usque ad mundana descendit ad divinam pulchritudinem omnia convocans; procedit et per omnia veritas, illustrans cognitionibus omnia; procedit fides per universum, in bono singulatim omnia sistens. Hinc divina eloquia omnia tradunt tribus his

ad mundana descendit, omnia convertens ad divinam pulchritudinem; et veritas autem illustrans omnia cognitibus, et fides entium unumquodque in bono collocans. Omnia enim in his tribus, aiunt oracula, gubernantur et sunt; atque idcircò Theurgos Dei jubent per trinitatem hanc se ipsos Deo conjungere. Quarè intelligibilia propter ineffabilem unionem medio amoris non indigent; ubi autem fracta [1] unitas est, ibi et medius amor apparet. Est enim vinculum nexusque discretorum, uniens quæ post se et antè se, et convertens posteriora ad prima et erigens et perficiens imperfecta. Secundum hunc igitur et divinus amator, suum Deum imitatus quo correptus est, suscitat omnes naturâ bonos, perficit im-

[1] Gog. *Ubi autem discretio est rerum.*

gubernari, in eisque consistere. Quamobrem dii (*) sacrificantes jubent deo per trinitatem ejusmodi se conjungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inæstimabilem unitatem medio non indigent amatorio. Ubi verò et unitas entium est atque discretorum discretio, ibi extat et amor; colligator enim est et conciliator eorum quæ sunt post ipsum et quæ super ipsum, conversor sequentium in priora, imperfectorum reductor atque perfector. *M. F.*

(*) Malè *Diis* Edit. Lugd. *Dii* verò Edit. Ald. Venet.

perfectos, convertit salvari volentes. Alter verò contrario prorsùs agit, nititur animas in profundum materiæ trahere, avertere à rebus divinis, ferre in errores et ignorantias et idolis omnifariis implere amantum animas; non divino igni se tradens, sed materiali, apparenti calori et tenebris materiæ.

Quòd autem [1] tibi permulti adessent colloquentes, ego verò per tot annos ne verbum quidem emitterem.

Duo (*) hæc elementa præcipuè esse aiunt sermonum exactiores, divinæ et dæmonicæ in posteriora Providentiæ; et per omnia ipsam permeare desuper usque ad ima, nihil suî expers relinquentem; et neque quidquam rerum

[1] Gog. *quòd alii per turbam veniant disputantes...*

(*) Qui diligentiores sunt in rerum rationibus assignandis, duo hæc elementa potissima divinæ Dæmonicæque Providentiæ tradunt. Primùm per omnia desuper

λεῖς, ἐπιστρέφει (*) τοὺς σωθῆναι δεομένους· ὁ δὲ ἕτερος πᾶν τοὐναντίον δρᾷ, καθέλκει τὰς ψυχὰς εἰς τὸ βάθος τῆς ὕλης, ἀποστρέφει τοῦ θείου, φέρει πρὸς τὰ (**) τῆς πλάνης καὶ ἀγνοίας, καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν ἀναπίμπλησι τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν, οὐ τῷ θείῳ πυρὶ παραδοὺς ἑαυτὸν, ἀλλὰ τῇ ἐνύλῳ καὶ γενεσιουργῷ θέρμῃ, καὶ τῷ σκότει τῆς ὕλης.

Καὶ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι δι' ὄχλου ἐγένοντό σοι διαλεγόμενοι, ἐγὼ δὲ τοσούτων ἐτῶν οὐδὲ προσεῖπον.

Δύο ταῦτα στοιχεῖα διαφερόντως εἶναί φασιν οἱ τῶν λόγων ἀκριβέστεροι, τῆς τε θείας καὶ τῆς δαιμονίας εἰς τὰ δεύτερα προνοίας· τό τε διὰ πάντων αὐτὴν διήκειν ἄνωθεν μέχρι (***) τῶν ἐσχάτων, μηδὲ τὸ σμικρότατον ἄμοιρον ἑαυτῆς ἀπολείπουσαν· καὶ τὸ μηδὲ ἓν τῶν διοι-

(*) B. ἐπιτυχεῖς ποιεῖ τοὺς.... Gog. *convertit.*

(**) B. ἐμπιπλῶν πλάνης. Gog. *ferre.*

(***) A. ἄχρι.

Providentiam ad ultimum usque procedere, ac ne minimum quidem suî expers alicubi prætermittere. Secundùm nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec

κουμένων εἰσδέχεσθαι, μηδὲ ἀναπίμπλασθαι τῆς φύσεως αὐτῶν (*) μηδὲ συμφέρεσθαι πρὸς αὐτά. Οὔτε γὰρ διὰ τὸ πάντα σώζειν, καὶ πάντα κοσμεῖν ἀναμίγνυται τοῖς προνοουμένοις· οὐδὲ γὰρ πάσχειν τὸ θεῖον καὶ τὸ δαιμόνιον πέφυκε τὰ πάθη τῶν μερικῶν ψυχῶν· οὔτε διὰ τὴν χωριστὴν τῶν δευτέρων ἁπάντων ὑπεροχὴν καταλείπει τι τῶν χειρόνων ἄτακτον καὶ ἀκόσμητον· ἀλλ' ὁμοῦ καὶ πάντα διὰ ταῦτα διατάττει δεόντως, καὶ τῶν ταττομένων ἐξήρτηται, καὶ ἔστιν ἀγαθοειδὴς ἅμα καὶ ἄχραντος, καὶ κοσμητικὴ (**) τῶν ὅλων, καὶ ἄσχετος πρὸς τὰ κοσμούμενα ὑπ' αὐτῆς, χωροῦσά τε διὰ πάντων, καὶ ἀμιγὴς πρὸς πάντα. Ταύτην δὴ οὖν τὴν δαιμονίαν τε καὶ θείαν πρόνοιαν ὁ Πλάτων ἐναργῶς καὶ τῇ Σωκράτους περιλήθησιν ἀγαθουργῷ τῶν ἀτελεστέρων προμηθείᾳ· ὁμοῦ μὲν ἄγρυπνον αὐτὴν περὶ τὸν ἐρώμενον διαφυλάττων καὶ μόνιμον,

(*) Uterq. Cod. αὐτοῦ. Gog. *ipsarum*. Infrà αὐτά.
(**) A. κοσμικος.

eorum naturâ repleri, nec eis alicubi commisceri. Non enim ex eo quod omnia servet atque disponat, admiscetur. Propterea gubernatis. Nam divinum atque Dæmonum naturam habet passionibus animarum particularium non subjectam. Neque tamen dùm separatim sequentia

administratarum in se recipere, neque impleri naturâ ipsarum, neque [1] misceri cum ipsis. Non enim quoniam omnia salvat et omnia ornat iis miscetur quibus providet (namque divinum et dæmonicum pati haud natum est passiones particularium animarum); neque quoniam posterioribus omnibus, abstractè ab illis, supereminet, relinquit aliquid deteriorum inordinatum et inornatum; sed simul omnia propter hæc ordinat decenter, et ab ordinatis abstracta est, et est boniformis simul et pura, ornans omnia et sine ullâ habitudine ad ea quæ ab eâ ornantur, ipsa per omnia vadens, immixta omnibus. Hanc igitur Dæmonicam et Divinam Providentiam Plato manifestè tribuit ipsi Socratis beneficæ imperfectorum Providentiæ, simul quidem ipsam circà amantem vigilem servans et indefessam, nul-

[1] Gog. *conferri ad ipsas.*

supereminet, propterea ex deterioribus aliquid inordinatum incultumque relinquit. Imò vero ob hanc ipsam causam omnia decenter exornat atque à dispensatis absolvitur. Est benefica pariter atque sincera exornatrix omnium, atque ab excultis interim expedita, per omnia currens, præsertim quia cohibita nusquam.

M. F.

lamque opportunitatem studii circà ipsum omittentem; simul autem omni cum illo commercio liberam, immixtam, puram, eaque minimè tangentem quæ circà ipsum. Primum igitur amorem inchoasse, et universis cessantibus ipsum non cessare, Socratis diligentiam et vigilem ergà mores juvenis curam satis superque ostendit; præsentem verò et cum ipso assiduè degentem [1] ne alloqui quidem, curam tibi arguat liberam omni relatione commercioque cum deterioribus. Prima enim relatio hominis ad hominem, allocutio est. Ergò ne illâ quidem ei cui providetur, sese conjungere, abstractum ipsum omninò ostendit et sine ullâ relatione cum deterioribus; simul igitur et adest ei, et non adest; amat et liber est, undique ipsum inspicit, et nullo modò ei conjungitur.

Si hæc igitur (*) sic se habent etiam in divinis viris, quid convenit dicere de ipsis

[1] Gog.: *constitutum ipsi.*

(*) Viri quin etiam divini inferioribus diligentissimè

καὶ μηδένα καιρὸν παραλείπουσαν τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς, ὁμοῦ δὲ ἄσχετον καὶ ἀμιγῆ καὶ ἄχραντον καὶ ἀνέπαφον (*) τῶν περὶ αὐτόν. Τὸ οὖν μὲν καὶ πρῶτον τοῦ ἔρωτος ἄρξασθαι, καὶ τὸ τῶν ὅλων πεπαυμένων αὐτοῦ μὴ ἀπαλλάττεσθαι, τὸ κηδεμονικὸν τοῦ Σωκράτους καὶ φρουρητικὸν τῆς τοῦ νεανίσκου ζωῆς ἱκανῶς ἡμῖν παρέστησε· τὸ δέ γε παρόντα καὶ συνεξεταζόμενον αὐτῷ μηδὲ προσειπεῖν, τεκμήριον ἔςω σοι τῆς ἀσχέτου καὶ ἀμιγοῦς (**) πρὸς τὸ χεῖρον ἐπιμελείας· πρώτη γάρ ἐςι σχέσις ἀνθρώπων πρὸς ἀνθρώπους ἡ πρόσρησις (***). Τὸ τοίνυν μηδὲ κατὰ ταύτην τῷ προνοουμένῳ συνάπτειν ἑαυτὸν, ἐξῃρημένον παντελῶς (****) αὐτὸν ἀποφαίνει καὶ ἄσχετον πρὸς τὸ χεῖρον. Ἅμα δὴ οὖν καὶ πάρεστιν αὐτῷ καὶ οὐ πάρεστι, καὶ ἐρᾷ καὶ ἄσχετός ἐστι· καὶ πανταχόθεν αὐτὸν θεᾶται, καὶ οὐδαμοῦ συντάττεται πρὸς αὐτόν.

Εἰ δὴ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ ἐπὶ τῶν θείων ἀνδρῶν, τί χρὴ φάναι καὶ περὶ

(*) Sic Cod. B. et Gog. A. ἀσχετὸν καὶ ἀνέπαφον.
(**) A. ἐναργοῦς. (***) A. πρόῤῥησις.
(****) A et Gog. deest παντελῶς.

rovident simul atque tranquillè. Quid ergo de Diis

αὐτῶν τῶν θεῶν, ἢ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων; οὐχ, ὡς πᾶσι παρόντες ἐξῄρηνται (*) πάντων; Καὶ πάντα πεπληρωκότες ἑαυτῶν, ὅμως εἰσὶν ἄμικτοι πρὸς πάντα, καὶ πανταχοῦ διήκοντες, οὐδαμοῦ τὴν ἑαυτῶν κατέταξαν ζωήν; Τί δ' ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν λεγομένων θεῶν ἐρᾷν τῶν οἰκείων γεννημάτων, ὥσπερ οἱ μυθοπλάσαι ποιοῦσιν ἢ τῆς Κόρης ἢ αὐτῆς τῆς Ἀφροδίτης ἐρῶντα τὸν Δία; Οὐχ ὅτι προνοητικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος ἔρως, καὶ σωστικὸς τῶν ἐρωμένων καὶ τελειωτικὸς αὐτῶν καὶ συνεκτικός; Οὐχ ὡς ἄσχετος καὶ ἀμιγὴς καὶ ἀγαθοειδὴς καὶ ἄχραντος; Ἢ καὶ πόθεν καὶ ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς τοῦτο τὸ ἐρωτικὸν ἰδίωμα, μὴ πρότερον ἐν αὐτοῖς προϋπάρχον τοῖς θεοῖς. Πᾶν γὰρ ὅτι περ ἂν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον ἐν ταῖς ψυχαῖς ᾖ, τὴν αἰτίαν ἀπὸ τῶν θεῶν ὡρισμένην ἔχει·

(*) A. ἢ περὶ τῶν. B. ἐξήρτηται in utroq. Cod. B. in margine ἐξῄρηνται. Gog. *abstracti.*

ipsis bonisque dæmonibus est dicendum? Nonne præsentes omnibus liberi, sunt ab omnibus? Implentes se ipsis omnia, nullis alicubi permiscentur? Discurrentes per universum nusquàm vitam propriam addixerunt? Nonne confitebimur Deos suas proles amare, quemadmodum poetæ fingunt Jovem amare puellam ipsam-

Diis et bonis Dæmonibus? Non dicendum ut omnibus præsentes, abstracti sunt ab omnibus? Et cùm omnia se impleverint, tamen ad omnia sunt immixti; et omnia percurrentes, nullibi suam constituêre vitam. Quid autem de Diis dicemus, qui dicuntur amare proprios fœtus, quemadmodum fabularum fictores inducunt Jovem Proserpinam [1], vel ipsam Venerem amantem? Non quòd providus est ille amor et salvans amata et perficiens et continens? Non quòd liber et immixtus et boniformis et purus? Vel undè etiam in humanis animabus hæc amatoria virtus nisi priùs in ipsis præexisteret Diis [2]? Omne enim quod bonum est et salvativum in animabus est, causam a Diis certam habet.

[1] Gog.: *puellam.*

[2] Gog.: *amatorium idioma.*

que Venerem? Nempè quoniam amor ejusmodi provisor est et servator, perfectorque et contemptor rerum divinitùs amatarum, interea et beneficus et syncerus, immistusque habitudine nullâ ad res affectus externas. Dic amabo undenam divinis interdùm hominum animabus amatorium ejusmodi privilegium obtigisset nisi prius diis ipsis inesset? Quidquid enim bonum et salutare competit animabus, causam a diis definitam

ideoque virtutum omnium, et bonorum vel corporeorum in illis præexistere exemplaria, inquit Plato, qualia incolumitatis, roboris, justitiæ et sapientiæ. Quanto magis igitur amoris in Diis primitivam esse causam supponemus divinitùs dati, ut ipse inquit in Phædro Socrates. Dii igitur Deos amant; antiquiores quidem inferiores, sed cum Providentiâ; inferiores autem superiores, cum conversione ad illos.

Verùm omittenda ista dogmata quæ statim à verbis antea positis exsurgunt, et amplius nunc intelligamus causam Socratici silentii, et dicamus inexplicabile præcedere explicabile in Diis, et ineffabile id quòd dici potest; quodque siletur ea quæ per verba et voces

habet. Quamobrem et virtutum omnium, corporaliumque bonorum velut sanitatis, roboris, justitiæ, temperantiæ exemplaria Plato probat præcedere penes Deum. Quantò itaque magis amatorii muneris causam principalem apud deos esse fatebimur, quippe cum amatorius hic affectus (ut Socrates in Phædro ait) divino quodam munere sit tributus? Dii igitur Deos amant: antiquiores quidem minores, sed providentiæ munere; minores vicissim majores diligunt quodam videlicet conversionis officio. *M. F.*

διὸ καὶ τῶν ἀρετῶν πασῶν καὶ τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν ἐκεῖ προϋπάρχειν (*) τὰ παραδείγματά φησιν ὁ Πλάτων, οἷον ὑγιείας, ἰσχύος, δικαιοσύνης, σωφροσύνης. Πόσῳ δὴ μᾶλλον τῆς ἐρωτικῆς ἐν θεοῖς εἶναι τὴν πρωτουργὸν αἰτίαν ὑποθησόμεθα θείᾳ δόσει διδομένης, ὡς αὐτός φησιν ὁ ἐν τῷ Φαίδρῳ Σωκράτης. Καὶ θεοὶ τοίνυν θεῶν ἐρῶσιν· οἱ πρεσβύτεροι τῶν καταδεεστέρων, ἀλλὰ προνοητικῶς· καὶ οἱ καταδεέστεροι τῶν ὑπερτέρων, ἀλλ' ἐπιστρεπτικῶς.

Ταῦτα μὲν οὖν ληπτέα τὰ δόγματα τὴν πρώτην ἐκ τῶν προκειμένων ῥημάτων, ἔτι δὲ μειζόνως τὸ αἴτιον νοήσωμεν τῆς τοῦ Σωκράτους σιγῆς (**)· καὶ φῶμεν ὅτι τὸ ἄῤῥητον προηγεῖται τῶν ῥητῶν ἐν τοῖς θεοῖς, καὶ τὸ ἄφθεγκτον τῶν φθεγκτῶν, καὶ τὸ σιγώμενον τῶν διὰ λόγου καὶ φωνῶν γιγνομένων (***).

(*) A. προυπάρχοντα.

(**) B. μειζόνος νοήσομεν τὴν τοῦ Σοκρατοῦς σιγήν.

(***) A. λόγων. A. γιγνόμενον.

Διότι δὴ οὖν ἑαυτὸν πρὸς τὸ θεῖον ὁ Σωκράτης τελέως ἀφωμοίωσεν· ἀπὸ τῆς σιγῆς ἄρχεται τῆς περὶ (*) τὸν ἐρώμενον προνοίας, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ (**) τῷ ἔρωτι τοῦτο δὴ τὸ ἄφθεγκτόν ἐστιν οἰκεῖον, ἐκεῖ πρῶτον, ὥσπερ εἴπομεν, ἐν τῇ σιγωμένῃ τάξει τῶν θεῶν ἑαυτὸν ὑποστήσαντι. Ἔδει τοίνυν τὸν ἔνθεον (***) ἐραστὴν τῇ θεοθρέμμονι σιγῇ πρὸ τῆς διὰ λόγων κοινωνίας παραδοῦναι τὴν περὶ τὸν ἐρώμενον κηδεμονίαν. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ τῷ ἑαυτοῦ θεῷ προσόμοιος ἐφαίνετο, καὶ τὸν νεανίσκον ἐπέστρεφεν εἰς τὸ θαῦμα τῆς ἑαυτοῦ σιγῆς. Ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης τοιοῦτος, οἱ δὲ δὴ φορτικοὶ τῶν ἐραστῶν ὁποῖοι τινές εἰσι, δι' ὄχλου, φησὶν (****), ἐγένοντό σοι.

Τίς οὖν ὁ ὄχλος ἐστίν; Ὅτι μὲν δὴ πλῆθος παντὶ καταφανές· ἀλλὰ πλῆθος (*****)

(*) A. προς.
(**) A. αὐτὸ.
(***) A. θεὸν. Gog. *Deum amatorem.*
(****) A. deest φησιν necnon et in Gog.
(*****) A. deest παντὶ καταφανές· ἀλλὰ πλῆθος.

fiunt. Indè igitur se ipsum divinis Socrates perfectè assimilavit : silens incipit providere amico [1], quoniam et ipsi amori ineffabile illud proprium est, illic primum, sicut diximus, in tacito Deorum ordine se ipsum statuenti. Oportebat igitur divinum amatorem, antè communionem per verba curam amici tradidisse silentio, quo divina quæque aluntur [2]. Sic enim et suo Deo similis videbatur et juvenem in admirationem silentii rapiebat. Verùm talis quidem Socrates, molesti autem amatores, qualescumque sint singuli [3], turba tibi sunt, ait Socrates.

Quænam igitur turba est? Quòd multitudo quidem sit, cuivis manifestum : sed multitu-

[1] Gog. : *Undè se ipsum divinis Socrates perfectè assimilavit, atque silentio incipit.*

[2] Gog. : *Deum amatorem, Deorum alumno silentio.*

[3] Gog. : *Qualesnam sint, per turbam fiunt.*

do indefinita, multitudo confusa, multitudo inordinata [1]. Nec enim sicut chorus, neque sicut populus; populus enim est multitudo quæ in se ipsam vincula et leges habet; turba autem est multitudo dissipata. Unde et in rebuspublicis differre ajunt Ochlocratiam à Democratiâ; est enim altera inordinata et textum numerus; altera verò sub legibus constituta est. Constat igitur quod turba esse signum est dissipatæ vitæ et confusæ et trahentis amatum ad materialem illam et variam multiplicemque formam quam præ se ferunt passiones, essentialiter diversæ [2]. Etenim Timæus turbam vocavit omnem irrationabilitatem, tanquam à se ipsâ indefinitam, confusam et inordinatam omnem turbam, et posteriùs pullulantem ex igne, terrâ, aquâ et aere. Quemadmodum igitur hoc verbum, alii, discordiam ipsorum significat et distractam hinc et indè vitam : sic et in turbâ adesse juveni damna in ipsum abillis venientia demonstrat,

[1] Gog. : *Varia et incerta.*

[2] Gog. : *Multimembrem formam varietatis passionum.*

ἀόριστον, πλῆθος συγκεχυμένον, πλῆθος ἀσύντακτον. Οὐ γὰρ οἷον ὁ χορὸς, οὐδὲ οἷον ὁ δῆμος· ὁ μὲν γὰρ δῆμος πλῆθός ἐςι πρὸς ἑαυτὸ συνδέομενον· ὁ δὲ ὄχλος διεσπασμένον πλῆθος. Ὅθεν δὴ καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις διαφέρειν λέγουσι τὴν ὀχλοκρατίαν τῆς δημοκρατίας· ἔςι γὰρ ἡ μὲν ἄτακτος καὶ πλημμελὴς, ἡ δὲ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένη. Δῆλον δὴ οὖν ὅτι τὸ δι' ὄχλου γένεσθαι τεκμήριόν ἐςι τῆς ἐπισεσυρμένης ζωῆς καὶ συγκεχυμένης, καὶ καθελκούσης τὸν ἐρώμενον ἐπὶ τὸ ἔνυλον καὶ σκεδαςὸν καὶ πολυμελὲς εἶδος τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας. Καὶ γὰρ ὁ Τίμαιος ὄχλον ἀπεκάλεσε τὴν ἀλογίαν πᾶσαν, ὡς ἀόριςον ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ πλημμελῆ καὶ ἄτακτον τὸν πολὺν ὄχλον, καὶ ὕςερον προσφύντα ἐκ πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος. Ὥσπερ οὖν το ἄλλοι τὴν διάστασιν αὐτῶν ἐδήλου, καὶ τὴν διεσπασμένην ζωήν, οὕτω δὴ καὶ τὸ δι' ὄχλου γένεσθαι τῷ νεανίσκῳ τὴν εἰς αὐτὸν ἀπ' ἐκείνων ἥκουσαν ἐπήρειαν (*) ἐνδείκνυται· καὶ ὅτι κατῆγον αὐτὸν ἐπί τι μεριστὸν καὶ

(*) Sic uterq. Cod. A. B. Gog. *infinitudinem*... ἀπείριαν.

ἔνυλον εἶδος ζωῆς. Οὐ μόνον ἄρα πρὸς ἀλλήλους οὕτως εἶχον διῃρημένως καὶ διαφώνως, ἀλλὰ καὶ τὸν νεανίσκον ἀνεπίμπλασαν τῆς τοιαύτης κακίας, πᾶν τοὐναντίον δρῶντες, ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἔρωτος δύναμιν· ὁ μὲν γὰρ ἀλλοτριότητος κενοῖ, καὶ οἰκειότητος πληροῖ, καθάπερ φησὶν ὁ τοῦ Πλάτωνος Ἀγάθων· οἱ δὲ καὶ καθ' ἑαυτοὺς διαιρέσεως ἦσαν καὶ ἀναρμοστίας πεπληρωμένοι, διὰ τὸ ἄλλοι, καὶ τῷ ἐρωμένῳ τὴν αὐτῶν προύτεινον ταύτην ἀλλοτριότητα (*)· παντὶ γὰρ τὸ ὀχληρὸν ἀλλότριόν ἐστι φύσει καὶ λυπηρόν. Ὁ μὲν οὖν πολὺς ἐραστὴς τοιοῦτος.

Μέγιστον δὲ καὶ τῆς Ἀλκιβιάδου φύσεως ἐγκώμιον, τὸ μέχρι τοῦ διαλέγεσθαι μόνον προσέσθαι τὴν τῶν ἄλλων ἐραστῶν ὁμιλίαν, καὶ τοσοῦτον μόνον αὐτῶν (**) τῇ περὶ αὐτὸν πτοίᾳ χαρίσασθαι, καὶ τοῦτο ὀχληρὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ ἀηδὲς, ἐνδιδόντα δὲ ὅμως καὶ λόγου κοινωνοῦντα τοῖς φορτικοῖς ἐρασταῖς, ἀλλ' οὐχ ἁφῆς, οὐδὲ συμποσίων, οὐδὲ τῶν

(*) A. ἐρομένω οὐ προύτεινον τὴν αὐτῶν ταύτην.

(**) B. αὐτον. Gog. *ipsum.*

quòdque ipsum ad partitam et materialem vitæ formam deducunt. Non autem solùm alii ergà alios invicem sic se divisè et dissonè habent, sed et juvenem implent eodem malo, omninò aliter agentes, quàm vis amoris suadet. Amor enim [1] omnem excludit diversitatem et unionem parit, quemadmodùm inquit Platonis Agatho; hi contrà per se etiam sunt divisionis et dissonantiæ pleni, quia alii; et amico [2] prætendunt ipsam hanc diversitatem. Omni enim turba est naturâ aliena et molesta. Vulgaris igitur amator hujusmodi est.

Magna verò ea est laus naturæ Alcibiadis, intrà colloquium stetisse aliorum amatorum consuetudinem, idque tantùm tribuisse ipsorum admirationi, importunum illud et ingratum existimantem, at amatorum molestorum sermones patientem, nunquàm verò tactum [3] neque convivia, neque alia mala quæ ipsum ad

[1] Gog.: *Omnem excludit alienationem et alietatem, et implet familiaritate et unione.*

[2] Gog.: *non prætendunt.*

[3] Gog.: *Usque ad disputationem solùm consequi aliorum amatorum consuetudinem, et tantùm solùm ipsum tribuere stupori circà ipsum, et hoc turbatum suscipientem et acerbum; dantem tamen etiam sermonis consuetudinem molestis amatoribus, sed non tactum...* Vid. annot.

pravum vitæ genus inducebant; in quo etiam maximè demonstratur, quantùm intersit inter naturam Alcibiadis et alios eamdem ætatem habentes. Ut enim adversùs voluptates exercemur et adversùs dolores [1], non recedentes à passionibus neque earum ignari omninò manentes, sed in mediis ipsis stantes vimque ipsarum et inordinationem vincentes; sic et in amore molestorum amicorum consuetudo benè natis maxima est ad omnes virtutes exercitatio; passionum enim vincere perturbationem et amentiam ipsarum domare, indolem firmam arguit contemptui habentem malitiæ illecebras, et vitæ voluptatibus deditæ [2]. Talis igitur Alcibiades ostenditur meritò dignus visus esse Socratico amore; malos amatorum tumultus [3] cùm gererit eâ in ætate, simul et

[1] Gog. *ad voluptates... ad dolores.*

[2] Gog. *naturæ robur indicat super contemplativè adulationum et vitæ secundùm voluptatem.* Vid. annot.

[3] Gog. *male affectam quidem tempestatem.* Vid. annot.

ἄλλων κακῶν καὶ τῶν προκαλουμένων αὐτὸν ἐπὶ τὴν κακοζωΐαν· οὗ δὴ καὶ μάλιστα δείκνυται τί τὸ διάφερον ἦν τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου φύσεως πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἔχοντας. Ὥσπερ γὰρ καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς γυμναζόμεθα καὶ πρὸς τὰς ἀλγηδόνας, οὐ φεύγοντες ἀπὸ τῶν παθῶν, οὐδὲ ἀπείρατοι πάντως μένοντες αὐτῶν (*), ἀλλ' ἐν μέσοις αὐτοῖς γινόμενοι, καὶ κρατοῦντες τῆς ὑπερβολῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἀταξίας· οὕτω δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς γυμνάσιόν ἐστι μέγιστον ἡ τῶν φορτικῶν ἐραστῶν ὁμιλία τοῖς εὖ πεφυκόσι πρὸς τὴν ὅλην ἀρετήν. Τὸ γὰρ ὑπερέχειν τῆς τούτων ἐνοχλήσεως καὶ κρατῆσαι τῆς ἀλογίας αὐτῶν, φύσεως ἰσχὺν δηλοῖ τῆς κακίας ὑπεροπτικῶς ἔχουσαν κολακείας (**), καὶ τῆς (***) καθ' ἡδονὴν ζωῆς. Τοιοῦτος τοίνυν καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης φανεὶς εἰκότως ἔδοξεν ἄξιος εἶναι τῷ Σωκράτει τοῦ ἔρωτος, τὸν μὲν ἐμπαθῆ (****) κλύδωνα τῶν ἐραστῶν ἀποσεισάμενος ἐν ἡλικίᾳ τοιαύ-

(*) B. deest οὐδὲ ἀπείρατοι πάντως μενοντες αὐτῶν.

(**) B. κολακείαν. Gog. *adulationum.*

(***) B. καί τὴν.

(****) B. τὸν μὲν ἀπαθῆ. Gog. *malè affectam quidem.*

τῃ (*), θαυμάζων δὲ τὸν Σωκράτους (**) ἔρωτα. Καθάπερ δὴ οὖν ὁ Ἀθηναῖος ξένος εἰς μέθην ἄγει τὴν νεότητα, γυμνάσιον τοῦτο πρὸς τὰ πάθη τοῖς νέοις ἐπινοήσας, καὶ ἄρχοντα αὐτοῖς ἐφίστησι, κριτὴν τῶν κινημάτων τῶν ἐν αὐτοῖς, κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ὁ Σωκράτης οἷον ἄρχοντα ἑαυτὸν ἐπέστησε τῷ νεανίσκῳ, τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν μέθης κριτὴν καὶ δικαστὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν παθῶν, καὶ τῶν κατὰ ταῦτα ζώντων ἐραστῶν. Καὶ ἐπειδὴ κεκρατηκότα αὐτὸν ἐθεάσατο τῶν τοιούτων ἁπάντων, καὶ ὑπερβαλλόμενον τῷ φρονήματι τὴν ἐκείνων ἀγεννῆ καὶ ἀπατηλὴν καὶ ὕπουλον ζωήν· ἀνακαλεῖται μὲν αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ συνουσίαν, ἐπιδείκνυσι δὲ τίς ἡ ἀληθὴς (***) ἐρωτική, καὶ τί τὸ ἐξ αὐτῆς ὄφελος, καὶ ποῖον τέλος ἐστὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας.

Τούτου δὲ τὸ αἴτιον γέγονεν οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλά τι δαιμόνιον ἐναντίωμα· οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ.

Θαυμαστὸς μὲν ἦν ὁ Σωκράτης τῷ νεανίσκῳ καὶ

(*) A. ταύτῃ.

(**) A. τὸν Σωκρατὴν ἔρωτα.

(***) B. ἀληθινή.

Socratis amorem admiratus fuerit. Ergò quemadmodùm Atheniensis hospes in ebrietatem ducit juventutem, cùm nosset exercitium hoc adversùs passiones juvenibus, et aliquem ipsis præfecit judicem atque censorem motuum quos excitat ebrietas, sic et Socrates tamquam principem se ipsum constituit juveni, ebrietatis illius ætatis judicem et censorem Alcibiadis et passionum et amatorum sic viventium. Et quando eum [1] vidit his omnibus superiorem, animoque erectum super illorum vitæ genus turpe, perniciosum et servile, provocat ipsum ad suam consuetudinem, et ostendit quænam vera amicitia sit et quis ex eâ usus, et quis finis est actionis honestæ.

Hujus autem causa fuit, non humanum aliquid, sed quoddam dœmonicum; cujus tu vim et posterius intelliges.

Mirabilis erat Socrates juveni et propter supe-

[1] Gog. *quoniàm viderat.*

riores sermones et propter constantiam amoris, et vitam puram, et liberam circà ipsum providentiam. Quid enim in humanâ vitâ illis potest esse divinius, quæ ostendunt etiam divinam ipsam in posteriora providentiam admirabilem? Simul enim omnia percurrere et seipsam non relinquere, omnibus adesse, et in se ipsâ solùm consistere, egregia est [1] virtus Providentiæ attributa. Ergò et humanam vitam [2] eam visam fuisse quæ valeret hæc capere, liberam simul et præsentem omnibus quibus consulit, et in eodem [3] more manentem, quomodò non est admiratione omninò dignum? Verùm etiam majori Alcibiadem admiratione percellit, rerum [4] humanè gestarum causam Dæmonicè ità repetens, ut non solùm sicut homo admirabilis illi videatur, sed etiam sicut per dæmonem agens, et nescio quid humanâ habens virtute melius,

[1] Gog. *est maximè paradoxum inter dogmata de Providentiâ.*

[2] Gog. *susceptivam apparuisse horum, liberam simul*, etc.

[3] Gog. *suo.*

[4] Gog. *humanorum institutorum causam Dæmoni conjungens.*

διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων λόγων, τῆς τε μονιμότητος (*) ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ἔρωτι, καὶ τῆς ἀχράντου ζωῆς καὶ τῆς ἀσχέτου περὶ αὐτὸν προνοίας. Τί γὰρ ἂν εἴη τούτων θειότερον ἐν ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, τῶν καὶ τὴν θείαν αὐτὴν εἰς τὰ δεύτερα πρόνοιαν θαυμαστὴν ἐπιδεικνύντων; τὸ γὰρ ἅμα διὰ πάντων φοιτᾷν καὶ μὴ ἐξίςασθαι ἑαυτῆς, καὶ πᾶσι παροῦσαν ἐν ἑαυτῇ μόνον (**) ἱδρύσθαι, τὸ παραδοξότατόν ἐςι τῶν περὶ τῆς προνοίας δογμάτων· τὸ τοίνυν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν δεκτικὴν ἀναφανῆναι τούτων, ἄσχετον ἅμα καὶ ἐν σχέσει συνοῦσαν τοῖς προνοουμένοις, καὶ μένουσαν ἐν τῷ αὐτῷ (***) κατὰ τρόπον ἤθει, πῶς οὐ παντελῶς ἐςι θαύματος ἄξιον; Ἔτι δὲ μειζόνως αὐτὸν καταπλήττει, τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιτηδευμάτων τὴν αἰτίαν τοῦ δαιμονίου (****) ἐξάπτων· ἵνα μὴ μόνον ὡς ἄνθρωπος αὐτῷ θαυμαςὸς εἶναι δοκῇ, ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ δαίμονα ἐνεργῶν, καὶ κρεῖττόν τι τῆς

(*) A. μονιμωτατης.
(**) B. deest μονον. Gog. *solùm.*
(***) A. ἑαυτῷ.
(****) A. δαίμονας.

ἀνθρωπίνης ἔχων ἀρετῆς, τὴν ἐκ τοῦ δαιμονίου (*) ἐπίπνοιαν. Πολλοῦ (**) ἄρα δεῖ τοιοῦτος εἶναι ὁ Σωκράτους ἔρως, ὁποῖος ὁ τῶν ἄλλων (***) ἐραστῶν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καθεῖλκον αὐτὸν εἰς ἀλογίαν καὶ ὕλην· ὁ δὲ ἀνατείνει καὶ διὰ τουτωνὶ τῶν πρώτων ῥημάτων μόνων αὐτὸν ἐπὶ λόγον καὶ δαίμονα. Τοιοῦτος γὰρ ὁ θεῖος ἔρως, ἀναγωγὸς καὶ ἀγαθουργὸς καὶ τελειώσεως χορηγὸς, καὶ νοῦ καὶ τῆς κατὰ νοῦν ζωῆς αἴτιος· ἀμείνω γάρ, φησιν, ἔρωτος συνεργὸν εἰς φιλοσοφίαν, οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν ἄλλοις ἀναδιδάσκει. Δείκνυται οὖν ἤδη καὶ δαιμονιόςῖις ὁ Σωκράτης, μείζονα τὴν ἔκπληξιν ἀνεγείρων ἐν αὐτῷ (****), καὶ πολλαπλασιάζων τὸ θαῦμα τὸ περὶ φιλοσοφίαν· καὶ τοῦτο εἰκότως ὁ Σωκράτης ποιεῖ· πολλαχοῦ γὰρ αἱ τοιαῦται ἐκπλήξεις εἰς τὴν περὶ τὸ ἀγαθὸν ἡμᾶς ἐπισπῶνται συμπάθειαν. Ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ἁγιωτάταις τῶν τελετῶν προηγοῦνται τῶν δρωμένων καταπλήξεις τινὲς, αἱ μὲν διὰ τῶν λεγομένων, αἱ δὲ διὰ τῶν δεικνυμένων

(*) A. δαίμονος. Gog. *à dæmone.*

(**) A. πολλά. (***) A. deest ἄλλων.

(****) A. ἑαυτῷ. Gog. *in se ipso.*

scilicet inspirationem Dæmonicam. Abest igitur multùm ut talis sit amor Socratis, qualis aliorum amatorum. Illi enim detrahebant ipsum in dementiam et materiam : ille verò illum etiam per hæc prima verba sola ad rationem et Dæmonem erigit. Is est enim divinus amor, sursùm erigens, beneficus et perfectionis dux, et dator mentis vitæque secundùm mentem. Aliquid enim, inquit, quod meliùs amore in Philosophiam conducat, invenire haud facile, ut et ipse aliàs edocet. Hìnc igitur jàm Dæmonicum quiddam habens Socrates ostenditur majorem in illo excitans stuporem, et admirationem circà philosophiam multiplicans ; idque meritò Socrates agit. Sæpè (*) enim hujusmodi stupores sympathiam boni in nobis excitant. Ut igitur in sanctissimis sacris ea quæ geruntur antecedunt admirationes et stupores quidam, alii per verba, alii per spectacula animum ad

(*) Solent Sacerdotes in sanctissimis sacrificiis, vel per verba, vel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationem stuporemque presentes adhùc adducere. Stupor enim Deo animam exponere consuevit. *M. F.*

divina inclinantes. Sic et in Philosophiæ vestibulo incutit admirationem et stuporem juveni, illum ergà se adducens ut agant in ipsum immissi sermones et provocent ad philosophicam vitam. Et id maximè faciendum in hominibus plenis fastu, et altæ cervicis. Ejusmodi enim elatio adversus multos quidem est recta, adversus bonos autem impedit [1] ne qua ex illis exprimatur utilitas. Ne igitur cùm vulgares vicerit amatores Alcibiades, putet etiam Socratem similiter contemnendum, statim ab initio admirabilem se ipsum ille ostendit verbis [2], silentio, vitâque Dæmonicâ. È duobus autem antè dictis, tùm quòd idem amicus diuturnior est multis illis et diversis, tùm quòd tacens peragit [3] ea quæ illius ergò priùs egit, secundi causam in dæmonium refert; hujus enim, inquit, scilicet non alloquendi, causa est quædam dæmonica repugnantia.

[1] Gog. *multis quidem est recta; studiosis verò impedimentum ad utilitatem suam.*

[2] Gog. *carmine.*

[3] Gog. *perfecit ea quæ ad ipsum pertinent in priori tempore.*

ὑποκατακλίνουσαι τῷ θείῳ τὴν ψυχὴν, οὕτω δὴ καὶ ἐν τοῖς τῆς φιλοσοφίας προθύροις ἀνεγείρει θαῦμα τῷ νεανίσκῳ καὶ ἔκπληξιν περὶ ἑαυτὸν ὁ καθηγούμενος, ἵνα δράσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ λόγοι προϊόντες, καὶ ἐκκαλέσωνται πρὸς τὴν φιλόσοφον ζωήν. Καὶ τοῦτο μάλιστα ποιητέον ἐπὶ τῶν φρονήματος μεστῶν καὶ μεγαλαυχίας· τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο φρόνημα πρὸς μὲν τοὺς πολλούς ἐςιν ὀρθὸν, πρὸς δὲ τοὺς σπουδαίους ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν ὠφέλειαν. Ἵν᾽ οὖν μὴ τῶν πολλῶν ἐραστῶν κεκρατηκὼς ὁ Ἀλκιβιάδης, οἰηθῇ καὶ τοῦ Σωκράτους ὁμοίως περιφρονήσειν, εὐθὺς ἐκ προοιμίων, θαυμαστὸν αὐτῷ δείκνυσιν (*) ἑαυτὸν τῇ συντονίᾳ, τῇ σκοπῇ, τῇ κατὰ δαίμονα ζωῇ. Δύο δὲ τούτων αὐτῷ προειρημένων, τοῦ μὲν, ὅτι πολυχρονιώτερός ἐστιν αὐτὸς ἐραςὴς τῶν πολλῶν ἐκείνων καὶ παντοδαπῶν· τοῦ δὲ, ὅτι σιωπῶν διετέλει τὰ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τοῦ δεύτερου τοῦδε τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸ δαιμόνιον ἀναφέρει· τούτου γάρ, φησι, τὸ αἴτιον, τοῦ μηδὲ προσειπεῖν, ἐναντίωμά τι δαιμόνιόν ἐστι.

(*) A. δεικνύει.

Καίτοι καὶ τοῦ ἔρωτος αὐτῷ πάντως ὁ δαίμων αἴτιος· οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἄριστα μετήει τὴν ἐρωτικὴν ζωὴν, εἰ μὴ κατὰ δαίμονα πεποίητο καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῆς καὶ τὴν σπουδήν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐρασθῆναι τοῦ νεανίσκου καὶ σπουδάσαι περὶ αὐτὸν τῆς προνοίας ἔργον τῆς περὶ τὸ ἀτελέστερον, τὸ δὲ ἀσχέτως αὐτῷ (*) καὶ ἀμιγῶς καὶ ἐξῃρημένως ἐπιςατεῖν, δαιμονιώτερόν ἐςιν ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν, διὰ δὴ τούτου μόνου τούτου τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸ δαιμόνιον ἀνήνεγκε. Τὸ μὲν γὰρ τελειοῦν τὰ χείρονα, καὶ προνοεῖν τῶν ἀτελεςέρων (**) ὑπάρχει καὶ ψυχαῖς, ὡς ψυχαῖς· ἐπεὶ καὶ ἡ κάθοδος αὐταῖς διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν ἐν γενέσει πραγμάτων, καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν θνητῶν ἐγένετο· τὸ δὲ μηδὲν ἀπὸ τῶν διοικουμένων εἰσδέχεσθαι, μηδὲ ἀναμίγνυσθαι τοῖς χείροσιν, ἀλλὰ ἀσχέτως αὐτὰ διακοσμεῖν, θεοῖς προσήκει καὶ τοῖς ἀγαθοῖς δαίμοσι. Καὶ ὅταν ὑπάρχῃ καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις

(*) Uterq. cod. αὐτὸ. Gog. : *ipsum*. Vid. annot.

(**) B. καταδεεστέρων.

(*) Socrates nunquàm amatoriam vitam usque adeò rectam peregisset, ni afflatu quodam dæmonis elegisset et tenuisset electam. *M. F.*

Et quidem amoris ipsi causa Dæmon; non enim (*) tam rectè amatoriâ vitâ defunctus fuisset, si non per dæmonem illam elegisset, ipsique studuisset; sed quum amare juvenem et illum sectari providentiæ est opus circà imperfectius; ipsi autem libere et immixte et abstracte præesse divinius est quàm ut in humanam vitam cadat; id [1] unum sufficit ut istius Providentiæ causam ad Dæmonicam quamdam vim referatur. Nam perficere (**) deteriora et providere imperfectioribus, animarum est quatenùs animarum, quoniam descensus earum propter providentiam rerum quæ sunt in generatione et propter curam mortalium factus est. Sed nihil a rebus quibus providetur, in se recipere, neque commisceri deterioribus, verum ipsa abstractè administrare, Diis convenit bonisque dæmonibus. Et si quando id etiam humanis animis contingit,

[1] Gog. *hoc enim solum hujus causam in dæmonium retulit.*

(**) Perficere quidem deteriora, et inferioribus providere, animabus quoque, quâ ratione sunt animæ, competit; nam et ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabilium providentiam curamque mortalium. Ita verò providere, ut provideat gubernatis, nec misceatur, nec velut addictus afficiatur, nec indè recipiat quicquam, Deorum proprium est, Dæmonumque bonorum; et quoties contingit animabus humanis, divinâ vel Dæmonicâ largitate contingit. *F. M.*

secundùm quoddam munus Deorum vel Dæmonum contingit. Ergò causam affert Socrates vim dæmonicam abstractæ liberæque circà Alcibiadem curæ. Nam silentium est symbolum detentionis et suspensionis actionum quæ feruntur extrinsecùs, et vitæ à deterioribus liberæ.

Et quidem mentio virtutis dæmonicæ cum amoris essentiâ et virtute aptè congruit. Etenim idem est amatorius et dæmonicus homo; namque vir amatorius, si divinus est, proxime quidem fruitur Dæmone, et per hunc conjungitur Diis, et ipsam inspirationem per medium Dæmonem accipit; quippè à diis bona veniunt hominibus per medios Dæmones, ut fert Diotimæ sermo: rursùs et vir dæmonicus vim amatoriam habet. Quomodò verò fruitur Dæmone, nisi se conjunxerit illi et illius virtutum participaverit? Quid verò efficit vinculum hoc inferioris ad melius, præ-

ψυχαῖς, κατά τινα θείαν ἢ δαιμονίαν δόσιν ὑπάρχει. Τούτου τοίνυν ᾐτιάσατο τὸ δαιμόνιον τῆς ἐξῃρημένης περὶ αὐτὸν (*) κηδεμονίας· ἡ γὰρ σκοπὴ σύμβολόν ἐστι τῆς ἀῤῥεψίας καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν ἔξω φερομένων ἐνεργειῶν, καὶ τῆς ἀσχέτου πρὸς τὸ χεῖρον ζωῆς.

Καὶ μὴν καὶ ἡ μνήμη τοῦ δαιμονίου συνᾴδει τῇ τοῦ ἔρωτος οὐσίᾳ τε καὶ δυνάμει. Καὶ γὰρ ὁ αὐτός ἐστιν ἐρωτικός τε καὶ δαιμόνιος ἀνήρ· ὅ τε (**) γὰρ ἐρωτικὸς, ἐὰν ἔνθεος ᾖ, προσεχῶς μὲν ἀπολαύει τοῦ δαίμονος· διὰ δὲ τούτου συνάπτεται τοῖς θεοῖς, καὶ αὐτὴν τὴν ἐπίπνοιαν διὰ μέσου δέχεται τοῦ δαίμονος (***)· τὰ γὰρ ἀπὸ θεῶν ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἥκει διὰ μέσων τῶν δαιμόνων, ὡς ὁ τῆς Διοτίμας λόγος· καὶ αὖ ὁ δαιμόνιος ἐρωτικὸς τίς ἐστιν, ἢ πῶς ἀπολαύει τοῦ δαιμονίου (****), μὴ συνάψας ἑαυτὸν ἐκείνῳ, καὶ κοινώσας τὴν ζωὴν ταῖς ἐκείνου δυνάμεσι; τί δὲ τὸν σύνδεσμον τοῦτον τοῦ καταδεεστέρου πρὸς τὸ κρεῖττον ἀπεργά-

(*) Uterq. Cod. αὐτὸ. Gog. *ipsum*.

(**) Gog. *quandò*, ὅτε. Codices nostri ὁ τε. Infrà καὶ αὖ ὁ.

(***) A. δαιμονίου.

(****) A. δαιμονίου.

ζεται, πλὴν τοῦ ἔρωτος; Τοῦτον γὰρ δὴ τὸν θεὸν συνδετικὸν πάντων ἐπιβήτορα καὶ τὰ λόγια καλεῖ· καὶ οὐ τῶν μὲν συνδετικὸν, τῶν δὲ οὔ. Καὶ ἡμᾶς τοίνυν ταῖς τῶν δαιμόνων ἐπιστασίαις οὗτός ἐστιν ὁ συνάπτων. Ἔτι καὶ αὐτὸς ὁ ἔρως δαίμων ἐστὶ μέγας, ὥς φησιν ἡ Διοτίμα, καθόσον δὴ τὴν μεσότητα συμπληροῖ πάνταχοῦ τῶν τε ἐραστῶν καὶ τῶν σπευδόντων ἐπ᾽ ἐκεῖνα διὰ τοῦ ἔρωτος. Τὸ γὰρ ἐραστὸν τὴν πρώτην ἔχει τάξιν, τὸ δὲ ἐρῶν ἐκείνου (*) τὴν τρίτην· τὸ δὲ μέσον ἀμφοῖν ὁ ἔρως συμπληροῖ, συνάγων καὶ συνδέων ἀλλήλοις, τό τε ἐφετὸν καὶ τὸ ἐφιέμενον ἐκείνου, καὶ πληρῶν ἀπὸ τοῦ κρείττονος τὸ καταδεέστερον· καὶ ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς καὶ κρυφίοις θεοῖς, ἐνίζων τῷ πρώτῳ καὶ κρυφίῳ κάλλει τὸν νοῦν τὸν νοητὸν κατά τινα νοήσεως κρείττονα ζωήν· διὸ καὶ ὁ θεολόγος ὁ παρ᾽ Ἕλλησιν, ἀνόμματον ἀποκαλεῖ τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον·

Ποιμαίνων πραπίδεσσιν ἀνόμματον ὠκὺν ἔρωτα.

(*) A. εκεῖνο. Gog. *illius.*

(*) Sacra igitur eloquia hunc amorem domini indicant omnia colligantem, omnibus insidentem. Hic sanè, si connectit omnia, copulat et nos dæmonum profecturis. Hunc Diotima magnum dæmonem appellavit, quoniam medium implet ubique inter illa quæ appetunt et quæ

ter amorem? Hunc enim Deum copulativè omnibus insidentem [1] oracula (*) vocant; omnibus, dico, nullis omissis. Amor igitur Dæmonum nos præfecturis adjungit. Imò et ipse amor est magnus Dæmon, ut inquit Diotima, quatenùs sanè medius ubique est amabiliumque et ad illa per amorem festinantium. Amabile enim primum habet ordinem, amans verò illius tertium. Medium inter utrumque tenet amor, conjungens invicemque alligans amantem cum amando, et implens meliori deterius; inque intelligibilibus Diis et arcanis uniens primæ et absconditæ pulchritudini mentem intelligibilem, secundùm quamdam intelligentiæ meliorem formam; unde et Theologus Græcus cæcum vocat amorem :

Pascens corde cæcum, velocem amorem.

[1] Gog. *custodem.*

appetuntur. Ipsum quidem, quod est amandum, gradum sibi vindicat primum, amans autem gradum tertium ab amato; amor denique usurpat inter utrumque medium, congregans atque colligans invicem appetens atque appetendum, et implens meliore deterius; imò verò apud intelligibiles deos atque reconditos primæ secretæque pulchritudini intelligibilem intellectum unit per vitam quamdam intelligentiâ meliorem. Itaque Græcorum ipse Theologus cæcum illum appellat amorem.

In his autem quæ sunt extrà intelligibilia, vinculum indissolubile irradians his quæ ab illo perficiuntur. Vinculum enim aliqua est imperfectior unitas; ideòque amoris hujus ignem copulatum oracula appellaverunt:

Qui ex intelligentiâ emicuit primus
Indutus ignem igni copulatum.

Ab intelligibili enim mente progressus, secunda omnia aliaque invicem aliis illique connectit; quarè et adjungit Deos omnes intelligibili pulchritudini, Dæmones Diis, et nos Dæmonibus et Diis; in diis quidem primò subsistens, in Dæmonibus secundò, in animabus particularibus, tertio tantùm à principiis gradu; in Diis quidem superessentialiter; (namque omne Deorum genus tale) in Dæmonibus autem secundùm essentiam; in animabus demùm secundùm illustrationem.

In illis autem quæ extrà intelligibilia sunt nodum illustrat indissolubilem cunctis ab ipso perfectis. Vinculum enim unio quædam est; sed unio cùm discretione permulta. Quapropter eloquia sacra hujus amoris ignem appellare copulatorem solent; ab intelligibili namque intellectu procedens sequentia cuncta invicem illique devincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis verò demones, nos autem demonibus diisque conjungit. In diis quidem subsistit primò; in demonibus vero secundo; in animabus autem particularibus per processum quemdam tertium à principiis existentem; in diis rursùm super essentiam; (omnia namque deorum genus est ejusmodi) in demonibus autem per essentiam; in animabus denique per illustrationis effectum. *M.F.*

ἐν δὲ τοῖς ἔξω τῶν νοητῶν (*), σύνδεσιν (**) ἀδιάλυτον ἐλλάμπων τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ τελειουμένοις· καὶ γὰρ ὁ δεσμὸς ἕνωσίς ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ διακρίσεως πλείονος· διὸ καὶ συνδέσμιον τοῦ ἔρωτος τούτου τὸ πῦρ τὰ λόγια προσείρηκεν·

Ὃς (***) ἐκ νόου ἔκθορε (****) πρῶτος
Ἑσσάμενος πυρὶ πῦρ συνδέσμιον (*****).

Ἀπὸ γὰρ τοῦ νοητοῦ νοῦ προελθὼν, συνδεῖ τὰ δεύτερα πάντα καὶ ἀλλήλοις καὶ ἐκείνῳ. Συνάπτει τοίνυν καὶ θεοὺς πάντας τῷ νοητῷ κάλλει, καὶ τοὺς δαίμονας τοῖς θεοῖς, καὶ ἡμᾶς τοῖς τε δαίμοσι καὶ τοῖς θεοῖς· ἐν μὲν τοῖς θεοῖς πρώτως ὑφεστηκὼς, ἐν δὲ τοῖς δαίμοσι δευτέρως, ἐν δὲ ταῖς ψυχαῖς ταῖς μερικαῖς (******), κατά δή τινα πρόοδον τρίτην ἀπὸ τῶν ἀρχῶν· καὶ ἐν μὲν τοῖς θεοῖς ὑπερουσίως· πᾶν γὰρ τὸ θεῶν γένος τοιοῦτο· ἐν δὲ τοῖς δαίμοσι κατ' οὐσίαν, ἐν δὲ ταῖς ψυχαῖς κατ' ἔλλαμψιν.

(*) B. τῶν νοητῶν ἐρδῶν. Forte legendum εἰδῶν.
(**) A. σύνδεσμον.
(***) Uterq. Cod. ως. Gog. *qui*. Patricius ὅς.
(****) B. ἔθορε. A. ἔθωρε. Patricius ἔκθωρε.
(*****) Patric. συνδέσμων.

Ὃς ἐκ νόου ἔκθωρε πρῶτος
Ἑσσάμενος πυρὶ πῦρ, σ υ ν δ έ σ μ ω ν ὄφρα κεράσῃ
Πηγαίους κρατῆρας, ἑοῦ πυρὸς ἄνθος ἐπίσχων.

Qui ex mente exiliit primus
Indutus igni ignem, *vinculorum* ut temperet
Fontanos crateras, sui ignis florem sustinens.

(******) A. μερικῶς. Gog. *particulariter*.

Καὶ ἔοικε τριπλῆ τάξις αὕτη τῇ τοῦ νοῦ τριττῇ δυνάμει. Καὶ γὰρ ὁ νοῦς ἄλλος (*) μὲν ὁ ἀμέθεκτος, ἐξῃρημένος ἀφ᾽ ὅλων τῶν μερικῶν γενῶν (**)· ἄλλος δὲ ὁ μεθεκτὸς, οὗ καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν θεῶν μετέχουσι, κρείττονος ὄντος· ἄλλος δὲ ὁ ἀπὸ τούτου, ταῖς ψύχαις ἐγγιγνόμενος, ὅς δὴ καὶ ἔστιν αὐτῶν τῶν ψυχῶν τελειώτης. Καὶ ἔχεις ἐν Τιμαίῳ τὰ τρία ταῦτα σημαινόμενα τοῦ νοῦ. Τῷ μὲν οὖν ἀμεθέκτῳ νῷ τὸν ἔρωτα τὸν ἐν θεοῖς ἀνάλογον ληπτέον· ἐξῃρημένος γάρ ἐστι καὶ ἐκεῖνος πάντων τῶν κατόχων αὐτῷ καὶ ἐλλαμπομένων ὑπ᾽ αὐτοῦ· τῷ δὲ μετεχομένῳ τὸν ἐν δαίμοσιν· οὐσιώδης γὰρ καὶ οὗτος καὶ αὐτοτελὴς, ὥσπερ ὁ μετεχόμενος (***) νοῦς, καὶ προσεχῶς ἐπιβαλέων ταῖς

(*) Uterq. Cod. ἄλλως. Gog. *aliter*. Fic. *alius*.
(**) A. ψυχῶν. Gog. *animabus*. Fic. *generibus*.
(***) B. ὡς προμετεχόμενος. Gog. *quemadmodùm participata mens*. Fic. *præparticipatus*.

(*) Atque videtur hic trinus ordo trinæ intellectus potentiæ similis. Etenim intellectus alius quidem imparticipabilis extat, ab omnibus particularibus generibus absolutus; alius verò participatus, cujus et deorum animæ tanquam meliores participes sunt; alius autem ab hoc infunditur animabus; qui sanè est ipsarum perfectio

(*) Respondet autem triplex hic ordo mentis triplici potentiæ. Etenim mens alia quidem est imparticipabilis, abstracta ab omnibus particularibus generibus; alia verò participabilis, quam animæ Deorum participant, iis meliorem; alia autem huic inferior, in animis habitans, quæ et est ipsarum animarum perfectio. Et habes in Timæo triplicem hanc amoris et mentis analogiam. Imparticipabili menti respondet amor qui in Diis; abstractus enim est ille ab omnibus et ipsum habentibus et ab ipso illustratis; participabili autem qui in Dæmonibus; essentialis enim et hic et in se perfectus, quemadmodùm mens participabilis, et animis proximè illabens;

animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectui igitur imparticipabili amorem diis insitum congruum intelligito: absolutus namque est et ille ab omnibus quæ suscipiunt eum, et illuminantur ab ipso; intellectui verò participato amorem dæmonicum comparato: essentialis enim est et ipse, seque ipso perfectus, tanquàm præparticipatus intellectus, et proximè

menti verò quæ infrà secundùm ordinem venit, perspicuum quòd respondet tertius amor per illustrationem subsistens in animabus.

Et merito, arbitror, secundùm triplicem hanc intellectûs diversitatem amor consideratur; ideòque primam habet hypostasim occultam in intelligibili mente. Si enim ex mente emicuit, in illâ, quoàd causam, collocatus est. Et mihi videtur Plato reperisse apud Orpheum eumdem Deum, et amorem et Dæmonem magnum vocatum, ipsumque amavisse hunc de amore hymnum. Nam de intelligibili mente loquens Theologus :

Mollis amor, inquit, *et mens proterva;*

et rursùs :

Quibus insidet Dæmon magnus urit vestigia.

De intellectuali autem mente et imparticipabili:

Et mens primus genitor, et amor multùm jucundus;

aliàsque

Una vis, unus Dæmon fit magnus princeps omnium.

insidens animabus; intellectui denique secundùm habitum accepto tertium amorem illustratione animabus infusum reddere debes.

Nec injuriâ universæ intellectuali differentiæ conjugatum consideramus amorem; intellectu enim intelligibili primam habet occultamque substantiam. Si enim prodiit indè, et ibi per causam est fundatus. Atqui mihi videtur et Plato hunc deum apud Orpheum invenisse, eumdem et amorem et magnum dæmonem illic appellatum, atque ipse hoc hymno videtur fuisse contentus. *M. F.*

ψυχαῖς· τῷ δὲ καθ' ἕξιν νῷ, δῆλον ὡς τὸν τρίτον τὸν κατ' ἔλλαμψιν ὑφιστάμενον ἐν ταῖς ψυχαῖς.

Καὶ εἰκότως, οἶμαι, τῇ νοερᾷ ταύτῃ διαφορότητι συστοίχως καὶ ὁ ἔρως θεωρεῖται· διότι δὴ τὴν πρώτην ὑπόστασιν ἔχει καὶ κρύφιον ἐν τῷ νοητῷ νῷ· εἰ γὰρ ἐξέθορεν ἐκεῖθεν, ἔστιν ἐν ἐκείνῳ κατ' αἰτίαν ἱδρυμένος. Καὶ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Πλάτων εὑρὼν παρ' Ὀρφεῖ τὸν αὐτὸν τοῦτον θεὸν καὶ ἔρωτα καὶ δαίμονα μέγαν ἀποκαλούμενον, ἀγαπῆσαι (*) καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ἔρωτος τὸν τοιοῦτον ὕμνον· περὶ μὲν γὰρ τοῦ νοητοῦ νοῦ λέγων ὁ θεολόγος,

Ἁβρός ἔρως, φησὶ, καὶ μῆτις ἀτάσθαλος.

καὶ πάλιν·

Οἷσιν ἐπεμβεβαὼς δαίμων μέγας αἰὲν ἐπ' ἴχνη· (**)

περὶ δὲ τοῦ νοεροῦ νοῦ καὶ ἀμεθέκτου,

Καὶ μῆτις πρῶτος γενέτωρ καὶ ἔρως πολυτερπής.

καὶ πάλιν·

Ἓν κράτος, εἷς δαίμων γένετο μέγας ἀρχὸς ἁπάντων.

(*) A. ἀγαπήσεται. Hermannus ἀγαπήσειαι. Orphica. 508. Gog. *cecinisse.*

(**) Uterq. Cod. ἐπίσχνη. Sic et Hermannus è duobus MSS. Orphica p. 508. Verùm Gessnerus et Bentleius ἐπ' ἴχνη. Gog. ut legere licuit, *agit tenens.*

Εἰκότως ἄρα καὶ ἡ Διοτίμα δαίμονα μέγαν αὐτὸν ἀποκαλεῖ· καὶ ὁ Σωκράτης συνάπτει τῷ περὶ ἔρωτος λόγῳ καὶ ἐραστῶν τὴν περὶ τοῦ δαίμονος (*), καὶ τῆς δαιμονίας αἰτίας ἐπίδειξιν (**). Ὥσπερ γὰρ ἅπαν τὸ δαιμόνιον ἐξήρτηται τῆς ἐρωτικῆς μεσότητος, οὕτω δὴ καὶ ὁ περὶ τοῦ δαιμονίου λόγος συνάπτεται (***) τῷ περὶ τοῦ ἔρωτος, καὶ ἔςιν ἐκείνῳ συγγενής. Μέσος γὰρ καὶ ὁ ἔρως ἐρασοῦ καὶ ἐρῶντος, καὶ ὁ δαίμων ἀνθρώπου καὶ θεοῦ· καὶ διὰ ταύτην τὴν μεσότητα, παμπόλλην ἔλαχον τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν· καθ' ἣν καὶ ὁ Σωκράτης μετιὼν τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον, ἤρξατο μὲν ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, ἐτελεύτησε δὲ εἰς τὸν περὶ τοῦ δαιμονίου λόγον. Ἔςι γὰρ ἅμα καὶ ἐρωτικὸς, καὶ δαιμόνιος, καὶ κυϐερνᾷ μὲν τὴν ἐρωτικὴν ἐνέργειαν τῇ βουλήσει τοῦ δαίμονος (****)· προκαλεῖται δὲ τὴν δαιμονίαν ἐπίπνοιαν τῇ περὶ τὴν ἐρωτικὴν σπουδῇ (*****).

(*) B. τὸν δαίμονα. Gog. *de dæmone.*

(**) B. περίδειξιν.

(***) A. συνέπεται. Gog. *sequitur.*

(****) A. δαίμονος ἔρωτος.

(*****) Uterq. Cod. σπουδήν. Verùm anteà τῇ. Gog. *studio.*

Meritò igitur et Diotima (*) dæmonem magnum amorem appellat, et Socrates conjungit sermoni de amore et amabilibus [1] demonstrationem de Dæmone et dæmonicâ causâ. Ut enim quidquid dæmonicum est pendet ab amatoriâ medietate; sic igitur et sermo de dæmonicis sermoni subjungitur de amore, et illi est cognatus. Medius enim amor est inter [2] amabile et amantem, dæmon autem inter hominem et Deum; et propter hoc medium, plurimam habent inter se communionem, per quam et Socrates sermonem [3] de hoc mutuatus, cœpit quidem ab amore et desiit in dæmones. Est enim simul amatorius et dæmonicus; et amatoriam vim dæmonis consilio gubernat [4], provocat autem dæmonicam inspirationem studio amatorio.

[1] Gog. *amantibus.*

[2] Gog. *inter amantem et amatum.*

[3] Gog. *transiens et relinquens de ipso sermonem.*

[4] *Gubernat amatoriam actionem voluntate amoris...*

(*) Merito igitur Diotima magnum dæmonem appellat amorem. Et Socrates ubi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus. *M. F.*

Hæc igitur de iis habuimus dicere; de ipsis autem dæmonibus, imo de illis nos communiter sortitis, tertiòque de Socratico dæmone posteà dicendum (*). Oportet enim ab universalioribus semper quæstiones moveri et ex his procedere usque ad individua; hoc enim est secundùm naturam et scientiæ accommodatius.

Dæmones (**) primam hypostasim sortiti à vitæ deâ, et illinc tamquam ex fonte quodam defluentes, essentiam adepti sunt animalem; intellectualem magis quidem majores et meliores, pro suâ naturâ; diminutam verò et magis rationis indigentem medii et ordinem secundum nacti; variam demùm et magis irrationabilem et materialem tertii et finem facientes ordinis dæmonum. Sic autem ordinati secundùm essentiam, condivivuntur Diis (nempe servilem et ministram ergà illos vim sortiti); aliter

(*) Dicendum est deinceps primò quidem communiter de dæmonibus, deindè de illis qui nos sortiti gubernant; tertiò de dæmone Socratis. *M. F.*

(**) Dæmones igitur à primâ vivificâ deâ sortiti substantiam, atque indè velut ex fonte fluentes essentiam nacti sunt animalem, et hanc quidem magis intellectualem illi qui majorem habent perfectioremque substantiam, minus verò intellectualem potiùsque rationalem qui media possident; tertii verò ac dæmonici ordinis postrema tenentes variam magisque rationalem habent materialemque naturam. Ejusmodi igitur substantia constituti ad divisionem deorum pariter dividuntur, utpote qui ad deos ministrorum vice funguntur. Aliter enim respondent serviuntque diis penitus absolutis,

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων εἴχομεν λέγειν· περὶ δὲ αὐτῶν τῶν δαίμονων (*), καὶ ἔτι τῶν εἰληχότων ἡμᾶς κοινῇ· καὶ τρίτον περὶ τοῦ Σωκρατικοῦ δαιμονίου μετὰ ταῦτα ῥητέον· δεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν καθολικωτέρων ἀεὶ (**) τὰς ζητήσεις ὁρμᾶσθαι καὶ ἐκ τούτων προϊέναι μέχρι τῶν ἀτόμων. Τοῦτο γάρ ἐστι καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πρὸς ἐπιστήμην οἰκειότερον.

Οἱ μὲν τοίνυν δαίμονες τὴν πρώτην ὑπόστασιν λαχόντες ἀπὸ τῆς ζωογόνου θέας, κἀκεῖθεν οἷον ἐκ πηγῆς τινὸς ἀποῤῥέοντες, οὐσίαν ἔλαχον ψυχικὴν· νοερωτέραν (***) μὲν οἱ μείζους καὶ τελεώτεροι κατὰ τὴν ὕπαρξιν· ὑφειμένην δὲ καὶ λογοειδεστέραν οἱ μέσοι καὶ δευτέραν τάξιν κεκληρωμένοι· ποικίλην δὲ καὶ ἀλογωτέραν καὶ ἐνυλοτέραν οἱ τρίτοι καὶ τὸ τέλος συμπεραίνοντες τῆς δαιμονίας τάξεως. Τοιαύτην (****) δὲ προστησάμενοι τὴν ὕπαρξιν, συνδιῄρηνται τοῖς θεοῖς· ἅτε δὴ τὴν ὑπουργικὴν καὶ ὑπηρετικὴν πρὸς αὐτοὺς δύναμιν λα-

(*) B. ὑπὲρ δὲ. — A. δαίμονιων. Gog. *dæmonibus.*

(**) A. ἐπὶ. Gog. *ad.*

(***) A. νοερὰν. Gog. *intellectualem.* Fic. *magis intellectualem.*

(****) A. ταύτην.

χόντες· ἄλλως (*) μὲν τοῖς ἀπολύτοις καὶ πρὸ τοῦ κόσμου τῶν ὅλων ἐξηγουμένοις, ἄλλως δὲ τοῖς ἐγκοσμίοις, οἱ καὶ προσεχῶς ἐπιβατεύουσι ταῖς μοίραις τοῦ παντός. Ἡ μὲν γὰρ ἐστιν αὐτῶν διάκρισις κατὰ τοὺς δώδεκα θεοὺς τοὺς ὑπερουρανίους· ἡ δὲ (**) κατὰ πάσας τὰς ἰδιότητας τῶν ἐν τῷ κόσμῳ θεῶν. Ἅπας γὰρ θεὸς ἐγκόσμιος ἡγεῖται τάξεως τινὸς δαιμονίας, ᾗ προσεχῶς δίδωσι τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὁ μὲν δημιουργικὸς τὴν δημιουγικήν· ὁ δὲ ἄτρεπτος τὴν ἄχραντον· ὁ δὲ τελεσιουργὸς τὴν τελειωτικήν· καὶ περὶ ἕκαστον τῶν θεῶν πλῆθος ἐστὶ δαιμόνων ἀμύθητον, καὶ ταῖς αὐταῖς ἐπωνυμίαις ἀποσεμνυνόμενον τῶν ἡγουμένων θεῶν. Ἀπόλλωνες γὰρ καὶ Δίες καὶ Διέρμαι καλούμενοι χαίρουσιν· ἅτε δὴ καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν οἰκείων θεῶν ἀποτυπούμενοι. Λοιπὸν δὲ ἐκ τούτων καὶ τὰ θνητά μετέχει (***) τῶν θείων ἀποῤῥοιῶν, καὶ οὕτω δὴ ζῶα καὶ

(*) A: ἄλλου.

(**) B. οἱ δὲ. Gog. *alia verò.*

(***) A. μετέσχῃ.

antè mundum cuncta exordientibus atque ducentibus; aliter verò mundanis, qui mundi partibus proximè præsunt, qui et secundùm duodecim deos super cœlestes

quidem absolutis et ante mundum universa ducentibus, aliter autem mundanis qui et proxime partibus universi præsident. Est autem ipsorum discretio alia secundùm duodecim Deos super cælestes, alia verò secundùm omnes proprietates Deorum mundanorum. Omnis enim Deus mundanus ducit ordinem quemdam dæmonum, cui proximè suam vim tribuit; opifex quidem opificem; incommutabilis, puram: perfector, perfectricem; et circà unumquemque Deorum multitudo inest Dæmonum ineffabilis, et nominibus insignis deorum ducentium. Apollines enim et Joves et Mercurii vocari gaudent, tanquàm virtutes propriorum deorum exprimentes. Proindè [1] mortalia participant divinas emanationes, et sic animalia, et plantæ

[1] *Reliquum ex his* Fic. *proindè per hos Dæmones.*

distribuuntur, hi autem secundùm omnes mundanorum deorum proprietates distributi sunt. Omnis enim mundanus deus ordini alicui dæmonum imperat cui propinquo suam impartit potentiam. Deus namque opifex vim largitur opificam, deus inconvertibilis incontaminabilem exhibet facultatem, perfector autem similiter perfectoriam; atque circà unumquemque deum innumerabilis est dæmonum multitudo, eademque cum diis ducibus cognomenta reportat. Gratulantur sanè quando Apollines, Mercurii, Joves nominantur, quippè cùm propriorum deorum proprietatem in se ipsis exprimant. Proindè mortalia per hos dæmones divinos nanciscuntur influxus

formantur, alia quidem aliorum Deorum, alia verò aliorum imagines ferentia. Et his proxime quidem dæmones suorum indicia ducum præbent; abstracte autem dii dæmonibus desuper feruntur, et idcircò ultima primis respondent. Primorum enim sunt in ultimis illuminationes, et ultimorum in primis causa præaccipitur; media autem genera dæmonum complent universum et ligant, continentque unionem ipsius, participantia quidem Deos, participata verò à mortalibus. Si quis igitur dicat centrum mundani regiminis in dæmonibus constituisse omnium architectum, à veritate non aberraverit, namque Diotima hoc ipsis adscripsit munus, scilicet ut sint divinorum vinculum et mortalium, canalis supernorum, vehiculum secundorum omnium

atque ita plantæ et animalia fabricantur, hæc quidem horum, illa verò illorum deorum imagines præferentia. His quidem è proximo dæmones ducum suorum munera largiuntur; eminentius verò dii desuper dæmonibus præsidentes; quamobrem postrema primis in passione consentiunt. Primorum enim notæ sunt in postremis, et postremorum in primis causæ deprehenduntur. Media sanè dæmonum genera implent omnia, simulque connectunt, communionemque ipsi omnium continent, dùm Deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Si quis itaque dixerit Deum universi fabrum centra totius ordi-

φυτὰ δημιουργεῖται, τὰ μὲν ἄλλων θεῶν, τὰ δὲ ἄλλων εἰκόνας φέροντα. Καὶ τούτοις προσεχῶς μὲν οἱ δαίμονες τὰς ἐμφάσεις τῶν σφετέρων ἡγεμόνων παρέχονται, ἐξῃρημένως δὲ οἱ θεοὶ τοῖς δαίμοσιν ἄνωθεν ἐποχούμενοι· καὶ διὰ τοῦτο συμπαθῆ καὶ τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις ἐστί. Τῶν τε γὰρ πρώτων εἰσὶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἐμφάσεις, καὶ τῶν ἐσχάτων ἐν τοῖς πρώτοις τὰ αἴτια προείληπται· τά τε μέσα γένη τῶν δαιμόνων συμπληροῖ τὰ ὅλα καὶ συνδεῖ, καὶ συνέχει τὴν κοινωνίαν αὐτῶν, μετέχοντα (*) μὲν τῶν θεῶν, μετεχόμενα δὲ (**) ὑπὸ τῶν θνητῶν. Εἰ τοίνυν λέγοι τὶς τὰ κέντρα τῆς τοῦ παντὸς διακοσμήσεως ἐν τοῖς δαίμοσι πήξασθαι τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τῆς περὶ αὐτῶν ἀληθείας· ἐπεὶ καὶ ἡ Διοτίμα ταύτην αὐτοῖς ἀποδέδωκε τὴν τάξιν· τὴν συνδετικὴν τῶν θείων καὶ τῶν θνητῶν, τὴν διαπόρθμιον τῶν ἄνωθεν ὀχετῶν, τὴν ἀναγωγόν τῶν δευτέρων ἁπάντων εἰς τοὺς

(*) A. μετέχεται. (**) A. μετεχομένη δὲ.

nis in dæmonibus firmasse, à veritate non aberrabit. Quandò quidem Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem videlicet divina simul atque mortalia, derivantem liquores superne fluentes, in Deos sequentia omnia

θεοὺς, τὴν συμπληρωτικὴν τῶν ὅλων, κατὰ τὴν τῆς μεσότητος συνοχήν.

Οὐκ ἄρα ἀποδεξόμεθα τοὺς λέγοντας (*) ψυχὰς ἀνθρώπων εἶναι τοὺς δαίμονας, μεταβαλλούσας τὸν τῇδε βίον· οὐ γὰρ δεῖ (**) τὸ κατὰ σχέσιν δαιμόνιον εἰς ταὐτὸν ἄγειν τῷ κατ' οὐσίαν, οὐδὲ τὴν ἀΐδιον μεσότητα τῶν ἐγκοσμίων πάντων ἐκ τῆς μεταβαλλούσης ἑαυτὴν πολυειδῶς ὑφιςάνειν ζωῆς (***). Ἕςηκε γὰρ ἀεὶ ὡσαύτως ἡ δαιμονία φρουρὰ, συνέχουσα τὰ ὅλα· ψυχῆς δὲ τάξις οὐκ ἔςιν, ὥς φησιν ὁ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Σωκράτης· ἄλλοτε γὰρ ἄλλους αἱρεῖται βίους. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνους ἐπαινέσομεν, ὅσοι τῶν θεῶν τινὰς δαίμονας ποιοῦσιν οἷον τοὺς πλανωμένους, καθάπερ Ἀμέλιος· ἀλλὰ πεισόμεθα τῷ Πλάτωνι τῷ τοὺς μὲν θεοὺς ἄρχοντας λέγοντι τοῦ παντός· ὑποτάττοντι δὲ αὐτοῖς τὰς τῶν δαιμόνων ἀγέλας, καὶ

(*) B. τῶν λεγόντων. (**) B. δή.
(***) A. ζωήν. Gog. *vitam.*

referentem, denique universa complentem secundùm medietatis ipsius connexionem.

Non igitur admittemus eos qui dæmones aiunt esse nostras animas, hâc vita jàm functas, in aliamque translatas. Non enim decet dæmonem per habitudinem quam-

ad Deos; complementum universorum, secundùm medietatis vim contentivam.

Non igitur recipiemus dicentes : Dæmones esse animas hominum quæ transmutavêre hanc vitam. Non enim oportet quod dæmonicum est in idem ducere et quod essentiale, neque immortale medium mundanorum omnium ex vitâ transmutante se ipsam multiformiter, constituere. Manet enim semper eodem modo dæmonica custodia universum continens; animæ verò ordo non est, ut inquit in Republicâ Socrates, alias enim variè eligit formas. Sic nec illos quoque laudabimus, qui dæmones faciunt Deos quosdam quasi errantes, sicut Amelius. Sed credemus Platoni dicenti Deos esse principes universi, et subjicienti ipsis Dæmonum greges; et ubique

dam in idem conferre atque ipsum essentiâ dæmonem, neque medietatem mundanorum omnium sempiternam ex vita quadam constituere multifariam permutante se ipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans universa; anima verò non ità suum retinet ordinem, ut ait Socrates in republicâ; aliis namque temporibus vitas alias eligit. Nec illos iterùm comprobabimus qui Deorum aliquos esse dæmones arbitrantur, ceu erraticos Deos, ut putat Amelius. Sed Platonem ipsum sectabimur Deos quidem dicentem dominos universi, greges Diis dæmonum subigentem, et ubique rationem

servabimus Diotimæ sermonem tribuentem dæmonicæ virtuti medium ordinem divina omnia inter et mortalia.

Generaliter igitur de omni Dæmonum ordine convenit hanc habere notionem; particulariter autem de Dæmonibus nos sortitis posteà dicendum. Horum enim Dæmonum in medio, ut diximus, constitutorum, primi quidem et summi, Dæmones divini sunt; et Dii sæpè videntur propter eximiam cum Diis similitudinem. Dicendum enim universaliter de omni ordine, prima alicujus ordinis formam retinere eorum quæ sunt ante se. Etenim mens prima inter mentes, illinc Deus, et animarum antiquissima ideò intellectualis, et Dæmonum supremum genus, uti proximum Diis, uniforme est et divinum. Secundi post hos sunt Dæmones, in-

Diotimæ comprobabimus medium dæmonibus ordinem inter Deos mortalesque tribuentem. *M. F.*

(*) De Dæmonibus Familiaribus. Item numerat quinque genera Dæmonum, diversaque eorum officia.

Cùm igitur Dæmones in medio sint, ut diximus, constituti, primi quidem atque summi inter eos divini sunt dæmones, Diique frequenter apparent ob excellentem ad Deos similitudinem. Nempè in unoquoque ordine pri-

πανταχοῦ διασωσόμεθα τὸν τῆς Διοτίμας λόγον, μέσην τῷ δαιμονίῳ τάξιν ἀπονέμοντα (*) τῶν τε θείων ἁπάντων καὶ τῶν θνητῶν.

Κοινῇ μὲν οὖν περὶ ἁπάσης τῆς δαιμονίας τάξεως, ταύτην ἔχειν προσήκει τὴν ἔννοιαν· ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν εἰληχότων ἡμᾶς μετὰ ταῦτα λεκτέον. Τῶν γὰρ δαιμόνων τούτων, κατὰ τὸ μέσον, ὡς εἴπομεν, τεταγμένων, οἱ μὲν πρώτιστοι καὶ ἀκρότατοι, θεῖοι δαίμονες εἰσί· καὶ θεοὶ φανταζόμενοι πολλάκις διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς θεούς (**). Ὡς γὰρ καθ' ὅλου φάναι, πάσης τάξεως τὸ πρώτιστον σώζει τὴν τοῦ πρὸ ἑαυτοῦ μορφήν. Καὶ γὰρ νοῦς ὁ πρώτιστος αὐτόθεν θεὸς, καὶ ψυχῶν ἡ πρεσβυτάτη νοερὰ, καὶ τῶν δαιμόνων τοίνυν τὸ ἀκρότατον γένος, ἅτε προσεχὲς (***) ὂν τοῖς θεοῖς, ἑνοειδές ἐστι καὶ θεῖον· δεύτεροι δὲ μετὰ τοὺς τοιούτους εἰσὶ δαίμονες, οἱ τῆς νοερᾶς

(*) A. ἀπονέμοντι. Gog. *tribuenti*.

(**) A. εἰς θεούς.

(***) A. προσεχῶς.

mum superioris ordinis formam præfert. Etenim intellectus ex se tanquàm Deus occurrit, et animarum antiquissima intellectualis existit, ideòque Dæmonum quoque supremum genus, utpotè Diis proximum, uniforme est atque divinum; secundi verò post hos sunt dæmones

ἰδιότητος μετέχοντες, καὶ τῶν ἀνόδων προϊστάμενοι καὶ τῶν καθόδων· καὶ ὅλως ἐκφαίνοντες τοῖς πᾶσι καὶ ἐκδιδόντες τὴν ποίησιν τῶν θεῶν. Τρίτοι δέ εἰσιν οἱ τῶν θείων ψυχῶν τὰς εἰς τά δεύτερα ποιήσεις διανέμοντες, καὶ συμπληροῦντες τὸν σύνδεσμον τῶν δεχομένων τὰς ἐκεῖθεν ἀποῤῥοίας πρὸς αὐτάς. Τέταρτοι δὲ οἱ τῶν ὅλων φύσεων τὰς δυνάμεις τὰς δραστηρίους εἰς τὰ γεννητὰ καὶ φθαρτὰ διαπορθμεύοντες, καὶ ἐμπνέοντες ταῖς μερισταῖς φύσεσι, ζωὴν, καὶ τάξιν, καὶ λόγους, καὶ τὴν παντοίαν τῶν θνητῶν (*) τελεσιουργίαν· πέμπτοι δὲ οἱ σωματοειδεῖς καὶ συνδετικοὶ τῶν ἐν τοῖς σώμασιν ἀκροτήτων. Πῶς γὰρ τὰ ἀΐδια σώματα συνάπτεται (**) τοῖς φθαρτοῖς; πῶς τὰ ποιοῦντα τοῖς ἀποτελέσμασιν (***) ἢ

(*) B. θεῶν. Gog. *mortalium.*

(**) B. συνέσονται. Gog. *connectuntur.*

(***) Hìc desinit Cod. Græc. A. necnon et Gogavæ versio latina.

intellectuali proprietate jàm præditi ascensionibusque et descensionibus præsidentes, atque omninò deorum affectionem declarantes omnibus atque tradentes. Tertii verò sunt dæmones qui animarum divinarum affectiones distri-

tellectualem proprietatem participantes, et ascensionibus præsidentes et descensionibus, et omnibus universaliter [1] ostendentes et tradentes actionem Deorum. Tertii divinarum animarum in secunda actionem moderantur [2] illisque alligant animas emanationes hinc recipientes. Quarti universalium naturarum vires efficaces in generabilia et corruptibilia transvehunt, et inspirant particularibus naturis vitas et ordinem et rationem vimque mortalium perfectricem. Quinti autem corporei et extrema in corporibus copulantes. Quomodo enim immortalia corpora connectuntur corruptibilibus? Quomodo agentia effectis nisi hoc medio?.....

[1] Gog. *omninò.*
[2] Gog. *opera distribuentes.*

buunt in æqualia, complentque vinculum suscipientium indè defluxus ad illas. Quarti universalium naturarum vires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusque naturis inspirant vitam, ordinemque et rationes et universam mortalium effecturam. Quinti corporei quodammodò sunt, corporumque extrema devinciunt. Quo enim pacto corpora sempiterna convenient cum caducis? quomodo efficientia cum effectibus nisi ejus modi

διὰ ταύτης μεσότητος; Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ καὶ τῶν σωματοειδῶν ἀγαθῶν ὑπάρχουσα, καὶ πρόνοιαν ποιουμένη τῶν κατὰ φύσιν ἁπάντων πλεονεκτημάτων. Ἕκτοι δὲ δὴ οὖν ἐπὶ τούτοις οἱ περὶ τὴν ὕλην στρεφόμενοι, καὶ τῶν εἰς τὴν ὕλην ἡκόντων ἄνωθεν ἀπὸ τῆς οὐρανίας ὕλης δυνάμεων συνεκτικοί, καὶ φρουροῦντες αὐτῆς ἀεί, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σκιαγραφίαν τῶν εἰδῶν φυλάττοντες.

Πολλῶν τοίνυν καὶ παντοδαπῶν, ὥσπερ καὶ ἡ Διοτίμα φησὶ, τῶν δαιμόνων ὄντων, οἱ μὲν ἀκρότατοι τὰς ψυχὰς τὰς προελθούσας ἀπὸ τοῦ πατρὸς συνάπτουσι τοῖς αὐτῶν ἡγεμόσι θεοῖς· ἕκαστος γὰρ, ὡς εἴπομεν, θεὸς ἡγεῖται πρῶτον μὲν δαιμόνων,

medio colligante? Natura enim ejus modi media bonis corporeis dominatur, omnibusque copiis naturalibus providet; plerique verò ex eorum numero versantur circà materiam, viresque a celesti materiâ desuper in materiam descendentes continent atque contexunt, eamque subinde custodiunt et varietatem picturamque formarum in hac ipsa conservant.

Cum igitur multi multiformesque sint, ut ait Diotima, dæmones, summi quidem animas procedentes a patre Diis earum ducibus copulant; nam unusquisque Deus ducit

ἔπειτα καὶ ψυχῶν μερικῶν· ἔσπειρε γὰρ καὶ τούτων ὁ δημιουργὸς, ὥς φησιν ὁ Τίμαιος, τὰς μὲν εἰς ἥλιον, τὰς δὲ εἰς σελήνην, τὰς δὲ εἰς τοὺς ἄλλους θεούς. Οὗτοι δὴ οὖν οἱ θεοὶ δαίμονες εἰσὶν, οἱ κατ' οὐσίαν εἰληχότες τὰς ψυχὰς, καὶ συνάπτοντες αὐτὰς τοῖς οἰκείοις ἄρχουσι· καὶ πᾶσα ψυχὴ, κἂν συμπεριπόλῃ τῷ ἑαυτῆς θεῷ, δεῖται τοῦ τοιούτου δαίμονος. Οἱ δὲ δεύτεροι δαίμονες τὰς ἀνόδους αὐτῶν καὶ τὰς καθόδους ἐπιτροπεύουσι, καὶ ἀπὸ τούτων αἱ αἱρέσεις ταῖς πολλαῖς τῶν ψυχῶν· ἐπεὶ αἵ γε τελεώταται, καὶ ἀχράντως ὁμιλοῦσαι τῇ γενέσει, ὥσπερ τὸν προσήκοντα βίον αἱροῦνται τῷ ἑαυτῶν θεῷ, οὕτω

primò quidem dæmones, deindè verò particulares animas, sicut enim Timæus ait, Deus horum opifex alias quidem animas in solem, alias autem in lunam, alias in deos alios seminavit. Hi utique Dii sunt dæmones, qui secundùm essentiam sortiti sunt animas propriisque eas ducibus copulant, atqui unaquæque anima, etsi circà Deum suum se revolvit, indiget ejusmodi dæmonis beneficio. Secundi vero dæmones ascensus animarum descensusque dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis. Nempè perfectissimæ animarum, quæ sine generabilium commercio in generatione vitam agunt, quemadmodùm proprio deo vitam consentaneam elegerunt, sic et secun-

καὶ κατὰ δαίμονα ζῶσι τὸν θεὸν, ὃς καὶ μενούσας αὐτὰς ἄνω συνῆπτε τῷ οἰκείῳ θεῷ· διὸ καὶ ὁ Αἰγύπτιος τὸν Πλωτῖνον ἐθαύμασεν, ὡς θεὸν ἔχοντα τὸν δαίμονα. Ταῖς μὲν οὖν ἀποκτηλικῶς ζώσαις ψυχαῖς, ὁ αὐτός ἐστιν ἄνω, κἀνταῦθα δαίμων· ταῖς δὲ ἀτελεστέραις, ἄλλος μὲν ὁ κατ' οὐσίαν δαίμων, ἄλλος δὲ ὁ κατὰ τὸν προβεβλημένον βίον.

Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγοιμεν, οὐδεὶς ἂν ἀποδέξαιτο τὸν τὴν λογικὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν δαίμονα ποιοῦντα. Ὁ μὲν γὰρ δαίμων ἕτερος ἀνθρώπου, καθάπερ ἥτε Διοτίμα λέγεται, μέσους τιθεμένη τοὺς δαίμονας θεῶν καὶ ἀνθρώπων· καὶ ὁ Σωκράτης ἐνδείκνυται ἀντιδιαστέλλων τῷ

dùm dæmonem deum vivunt, qui et manentes quondam apud superos eas Deo proprio coaptaverat. Quamobrem Egyptius Plotinum est admiratus tanquam divino quodam Dæmone gubernatum. Itaque circà animas quæ hîc vitam agunt tanquam non ad sublimia redituræ Dæmon idem hic est atque superne; circa verò minus perfectas alius quidem est ipse secundùm essentiam Dæmon, alius autem qui vitam nuper editam comitatur.

Si hæc recte posita sunt, nemo jam admittet animam nostram rationalem Dæmonem esse dicentes. Dæmon enim alius est quam homo, ut Diotima tradit, Dæmonas inter Deos hominesque disponens. Quod et hic Socrates ipse

ἀνθρωπείῳ τὸ δαιμόνιον· οὐκ ἀνθρώπειον γάρ, φησι, τὸ αἴτιον, ἀλλά τι δαιμόνιον ἐναντίωμα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ψυχή ἐστι σώματι χρωμένη, ὡς δειχθήσεται· οὐκ ἄρα ὁ δαίμων ὁ αὐτός ἐστι τῇ λογικῇ ψυχῇ. Καίτοι καὶ τοῦτο φανερὸν ὅτι καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐν τῷ Τιμαίῳ δαίμονα φησὶν ἐν ἡμῖν τοῦ ζώου κατῳκίσθαι τὸν λόγον· ἀλλὰ τοῦτο μέχρι τῆς ἀναλογίας μόνον ἀληθές· ἄλλος γάρ ἐστιν ὁ τῇ οὐσίᾳ δαίμων, ἄλλος ὁ κατ' ἀναλογίαν δαίμων, ἄλλος ὁ κατὰ σχέσιν δαίμων. Πολλαχοῦ γὰρ τὸ προσεχῶς ὑποκείμενον ἐν δαίμονος τάξει, πρὸς τὸ καταδεέστερον τεταγμένον δαίμονα καλῶς εἰώθασιν· ὥσπερ δὴ καὶ παρὰ τῷ Ὀρφεῖ λέγει που πρὸς τὸν

significat, ubi contrà causam humanam, causam Dæmonicam dividit, dicens: non humana quidem causa sed Dæmonicum obstaculum me detinuit. Homo autem est anima utens corpore. Non igitur Dæmon idem atque anima rationalis est putandus. Jam vero et hoc manifestum est, ubi Plato in Timæo Dæmonem ait animalis in nobis rationem constitutam esse; verum tamen hoc usque ad comparationem quamdam nobis est admittendum. Alius enim est ipsa essentia Dæmon, alius comparatione Dæmon, alius habitu vel habitudine Dæmon. Ubique enim quod proximè præest in quodam Dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueverunt, quo usu Jupiter apud Orphæum Saturnum patrem Dæmonem

ἑαυτοῦ πατέρα τὸν Κρόνον ὁ Ζεύς·

Ὄρθου δ' ἡμετέρην γενεὴν, ἀριδείκετε δαῖμον.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ δαίμονας ἐκάλεσε τοὺς προσεχῶς διακοσμοῦντας τὴν γένεσιν θεούς· περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. Ὁ μὲν δὴ κατ' ἀναλογίαν δαίμων τοιοῦτός ἐστιν, ὁ προσεχῶς ἑκάστου προνοῶν, κἂν θεὸς ᾖ, καὶ τῶν μεταξὺ τεταγμένων· ὁ δὲ κατὰ σχέσιν δαίμων λέγοιτο ἂν, ὁ δι' ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὸ δαιμόνιον γένος, θαυμασιωτέρας ἢ κατ' ἄνθρωπον ἐνεργείας προβεβλημένος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ὅλην ἐξάψας τῶν δαιμόνων. Οὕτω γὰρ, οἶμαι, καὶ ὁ ἐν Πολιτείᾳ Σωκράτης δαίμονας

appellavit. Et ipse Plato in Timæo Dæmonas nuncupavit Deos illos qui generationem à propinquo disponunt, ubi ait : de aliis vero Dæmonibus tractare eorumque generationem in lucem edere, majus est quam ferre humanum possit ingenium. Comparatione utique Dæmon est ejusmodi qui videlicet proximè unicuique providet, etiam si deus sit ac etiam si Deo sit inferior. Habitudine vero quâdam Dæmon dicitur animus, qui similitudine quâpiam ad genus Dæmonicum, mirabiliores (*) quam secundùm hominem, actiones edit, totamque vitam suam suspendit in Dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in

(*) Edit. Lugd. et Ald. *similitudine quâpiam ad genus Dæmonicum mirabiliore, quàm.*

ἐκάλεσε τοὺς εὖ βεβιωκότας, καὶ ἐς ἀμείνω λῆξιν μεταστάντας καὶ τόπον ἁγιώτερον. Ὁ δὲ αὖ κατ' οὐσίαν δαίμων, οὔτε διὰ τὴν πρὸς τὰ δεύτερα σχέσιν καλεῖται δαίμων, οὔτε διὰ τὴν πρὸς ἄλλο ἀφομοίωσιν, ἀλλὰ καθ' αὑτὸν ταύτην ἔλαχε τὴν ἰδιότητα, καὶ ἔστιν ἐν ὑπάρξει τινὶ καὶ δυνάμεσιν οἰκείαις καὶ ἐνεργειῶν τρόποις διαφέρουσιν ἀφωρισμένος· ὅλως δὲ ἡ λογικὴ ψυχὴ δαίμων ἐν τῷ Τιμαίῳ τοῦ ζώου προσείρηται· ἡμεῖς δὲ τὸν ἀνθρώπου δαίμονα ζητοῦμεν, ἀλλ' οὐ τὸν τοῦ ζώου· καὶ τὸν ἐπιτροπεύοντα τὴν λογικὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὐ τὸ ὄργανον αὐτῆς· καὶ τὸν ἄγοντα περὶ τοὺς δικαστὰς τὴν ψυχὴν, μετὰ τὴν τοῦ ζώου

Republicâ Dæmonas animos appellasse qui vitam benè transegerint et in meliorem translati sint sortem locaque augustiora jam colant. Ipse denique secundùm essentiam Dæmon, neque propter habitudinem ad sequentia, neque ob aliquam ad alia similitudinem appellatus est Dæmon, sed hanc per se ipsum proprietatem est sortitus, atque in existentiâ quâdam viribusque propriis modisque differentibus actionum est distinctus. Omninò verò anima quidem rationalis in Timæo Dæmon animalis est appellata. Nos autem ipsum hominis Dæmonem perscrutamur, non Dæmonem animalis; atque eum qui rationalem dirigat animam, non instrumentum duntaxat illius; eum rursus qui tandem animali soluto (*) animam

(*) Edit. Lug. et Ald. *solutos*.

διάλυσιν, ὥς φησιν ὁ ἐν τῷ Φαίδωνι Σωκράτης· ὅτε τὸ μὲν ζῶον οὐκέτ' ἐστὶν, ὁ δὲ δαίμων ἄγει ἕκαστον, ὥσπερ καὶ ζῶντα εἰλήχει, παρὰ τὸν δικαστήν. Εἰ γὰρ εἴληχε (*) ζῶντα ὁ δαίμων ὃν καὶ νῦν ἄγειν λέγεται μετὰ θάνατον, τὸν ἄνθρωπον δηλονότι εἴληχεν, ἀλλ' οὐ τὸ ζῶον μόνον· καὶ ἄνωθεν ἀρχόμενος ἐπιτροπεύει πᾶσαν τὴν σύστασιν ἡμῶν·

Ἀλλ' οὐδὲ εἴ τινες τῆς λογικῆς ψυχῆς ἀποστάντες δαίμονα λέγοιεν εἶναι τὸ ἐνεργοῦν τῆς ψυχῆς, οἷον ἐν μὲν τοῖς ζῶσι κατὰ λόγον, τὸν λόγον, ἐν δὲ τοῖς θυμοειδέσι τὸ θυμικόν· ἢ εἴ τινες αὐτὸ προσεχῶς ὑπερκείμενον τοῦ ἐνεργοῦντος τίθενται τῆς ζωῆς ἡμῶν,

(*) B. deest εἴληχε. Sic autem supplevimus lacunulam codicis inter γὰρ et ζῶντα.

perducat ad judices, quemadmodum Socrates asserit in Phædone: quando animal quidem non est amplius, Dæmon autem unumquemque ducit ad judicem, Dæmon, inquam, ipse qui sortitus fuerat et viventem; si enim eum ipsum viventem nactus est Dæmon quem et post obitum judicio sistit, nimirum hominem videlicet, non animal solùm nactus erat; quin etiam desuper exordiens atque imperans constitutionem nostram gubernat totam.

Sed neque etiam probandi sunt si qui animâ rationali dimissâ Dæmonem esse dicunt ipsum quod operatur in animâ, ceu in viventibus quidem secundùm rationem

οἷον τῶν θυμοειδῶν τὸν λόγον, καὶ τῶν κατ' ἐπιθυμίαν ζώντων τὸν θυμόν, οὐδ' οὗτοί μοι δοκοῦσι στοχάζεσθαι τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας. Πρῶτον μὲν γὰρ τὸ τοὺς δαίμονας μόρια τῶν ψυχῶν ποιεῖν, πᾶν θαυμαζόντων ἐστὶ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, καὶ οὐδαμοῦ προσποιουμένων τὸν ἐν Πολιτείᾳ Σωκράτην μετὰ θεὸν καὶ δαίμονα τάττοντα τότε ἡρωικὸν καὶ τὸ ἀνθρώπειον γένος, καὶ τοῖς ποιηταῖς ἐπιπλήττοντα, διότι δὴ τοὺς ἥρωας οὐδὲ βελτίους τῶν ἀνθρώπων εἰσάγουσιν ἐν τοῖς ποιήμασιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁμοίοις παθήμασι στεφομένους. Ὁ γὰρ ταῦτα ἐπιτιμῶν πολλοῦ ἂν δεήσειε τοὺς δαίμονας, οἱ καὶ τῶν ἡρώων εἰσὶν ὑπέρτεροι, τοῖς μορίοις τῶν ψυχῶν καὶ ταῖς δυνάμεσι

esse Dæmonem rationem, sed irâ viventibus irascibile cupiditate concupiscibile. Neque rursùm audiendi si qui dixerint Dæmonum esse quod in ipsa vitâ nostrâ ei quod operatur proxime præsidet, ceu iracundis rationem, libidinosis iracundiæ potestatem. Principio dicere Dæmonas esse partes animæ hominum, est humanam vitam nimiùm admirantium, neque probantium Socratem in Republicâ post Deos et Dæmonas disponentem genus heroicum et humanum, increpantemque poetas quod heroas nihilo meliores hominibus introducant, sed passionibus similibus mancipatos. Socrates igitur talia increpans procul admodum ab hâc erit opinione, ut Dæmonas qui heroibus præstantiores sunt inter animæ

τοὺς αὐτοὺς ὑποτίθεσθαι· συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων τὰ κρείττονα κατ᾽ οὐσίαν συμπληρωτικὰ γίνεσθαι τῶν καταδεεστέρων. Δεύτερον δὲ αἱ τῶν ζώων μεταβολαὶ καὶ τῶν δαιμόνων εἰσάξουσι τὰς πολυειδεῖς ἐξαλλαγάς· ὁ γὰρ φιλοχρήματος μεταπίπτει πολλὸν εἰς φιλότιμον βίον, καὶ οὗτος εἰς ὀρθοδοξάστικον, καὶ οὗτος εἰς ἐπιστήμονα. Καὶ δαίμων τοίνυν ἄλλοτε ἄλλος ἔσται· καὶ γὰρ τὸ ἐνεργοῦν μόριον, ἄλλοτε ἄλλο ἐστίν. Εἴ τε οὖν αὐτὸ δαίμων ἐστὶν, εἴτε τὸ πρὸ αὐτοῦ τεταγμένον, ὁμοῦ τῇ μεταβολῇ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ οἱ δαίμονες μεταβάλλουσι, καὶ ἐν ἑνὶ βίῳ πολλοὺς ἕξει δαίμονας ὁ αὐτός· ὃ δὴ πάντων ἐστὶν ἀδυνατώτατον. Οὐδέποτε γὰρ ψυχὴ

partes viresque constituat. Ex his namque sequitur ipsa per essentiam meliora intus accipi ad deteriora complenda. Præterea vitarum mutationes varias Dæmonum mutationem adducent; avarus namque in ambitiosam vitam sæpe mutatur, ambitiosus in habitum rectâ opinione viventem, hic in habitum scientiâ præditum, Dæmon igitur aliàs similiter alius erit; nam pars ipsa agens in animâ aliàs existit alia. Si igitur vel hæc ipsa pars operans vel pars huic proximè præsidens Dæmon fuerit, nimirùm unà cum humanæ vitæ mutationibus Dæmones pariter mutabuntur, atque in eadem vita plures idem animus Dæmones nanciscetur; quod fieri nullo

μεταβάλλει καθ' ἕνα βίον τὴν τοῦ δαίμονος προστασίαν· ἀλλ' ὁ αὐτός ἐστιν ἐκ γενετῆς μέχρι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς πορείας, ὁ κυβερνῶν ἡμᾶς, ὥσπερ καὶ τοῦτό φησιν ὁ ἐν Φαίδωνι Σωκράτης.

Καὶ μὴν καὶ ὅσοι τὸν νοῦν τὸν μερικὸν εἰς ταυτὸν ἄγουσι τῷ λαχόντι δαίμονι τὸν ἄνθρωπον, οὐ καλῶς δοκοῦσί μοι συγχεῖν τὴν νοερὰν ἰδιότητα πρὸς τὴν δαιμονίαν ὕπαρξιν· ἅπαντες γὰρ δαίμονες ἐν τῷ πλάτει τῶν ψυχῶν ὑφεστήκασιν, καὶ δεύτεροι τῶν θείων εἰσὶ ψυχῶν. Ἄλλη δὲ ἡ νοερὰ τάξις τῆς ψυχῆς· καὶ οὐ τὴν οὐσίαν ἔλαχον τὴν αὐτὴν, οὐ τὴν δύναμιν, οὐ τὴν ἐνέργειαν. Ἔτι δὲ πρὸς τοῦτο κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι νοῦ μὲν ἀπολαύουσιν αἱ ψυχαὶ τότε μόνον, ὅταν πρὸς

modo potest. Nunquam enim anima in eodem vitæ curriculo mutat Dæmonis præfecturam, sed idem Dæmon est ex ipsâ geniturâ usque ad judicis vitæ præsentiam nos gubernans, quemadmodùm Socrates asserit in Phædone.

Proindè qui intellectum particularem idem esse putant atque Dæmonem nos sortitum, non rectè mihi videntur intellectualem proprietatem cum substantiâ Dæmonicâ confundere; omnes enim Dæmones in animarum latitudine continentur, animisque divinis posteriores existunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam est quàm anima, neque eamdem essentiam vel potentiam vel actionem eamdem nacta sunt. Præterea intellectu quidem animæ perfruuntur tùm demùm, quandò ad

αὐτὸν ἐπιστραφῶσι καὶ δέξωνται τὸ ἐκεῖθεν φῶς καὶ συνάψωσι τὴν ἑαυτῶν ἐνέργειαν ἐκείνῳ· τῆς δὲ τοῦ δαίμονος ἐπιστασίας, κατὰ πᾶσαν ἡμῶν ζωὴν καὶ πάντα τὸν βίον, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς εἱμαρμένης πάντα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ὅλης προνοίας μετέχομεν. Ὁ γὰρ πᾶσαν ἡμῶν τὴν ζωὴν ἰθύνων, καὶ τάς τε αἱρέσεις ἡμῶν ἀποπληρῶν τὰς πρὸ τῆς γενέσεως, καὶ τὰς τῆς εἱμαρμένης δόσεις, καὶ τῶν μοιρηγενετῶν θεῶν· ἔτι δὲ τὰς αὐτῆς προνοίας ἐλλάμψεις χορηγῶν καὶ παραμετρῶν, οὗτος ὁ δαίμων ἐστί· καὶ ὡς μὲν ψυχαὶ, τοῦ νοῦ μόνον ἐξηρτήμεθα, ὡς δὲ ψυχαὶ σώματι χρώμεναι, τοῦ δαίμονος δεόμεθα. Διὸ καὶ ὁ Πλάτων τὸν μὲν νοῦν ψυχῆς κυβερνήτην ἀποκαλεῖ, (ψυχῆς γάρ φησι κυβερ-

ipsum conversæ fuerint lumenque indè susceperint suamque illi conjunxerint actionem, Dæmonis autem præfecturâ potiuntur per omnem vitam, totumque victum atque per omnia quæ vel à fato proficiscuntur vel Providentia. Ipse namque Dæmon est, qui omnem vitam nostram regit, electionesque nostras ante generationem factas implet, donaque fatalia et munera ducum fati Deorum, quin etiam illustrationes a Providentiâ suggerit atque dimetitur. Jam vero nos tanquam animæ quædam a solo intellectu pendemus, ut autem animæ utentes corpore, egemus et Dæmone. Quamobrem Plato intellectum quidem gubernatorem animæ nuncupavit in

νήτῃ μόνῳ θεατῇ) τὸν δὲ δαίμονα ἀνθρώπων ἔφορον καὶ ἐπίτροπον. Καὶ οὐδ' ἂν εὕροι τις σκοπῶν ἀληθῶς ἄλλην τινὰ μίαν πρόνοιαν προσεχῆ πάντων τῶν περὶ ἡμῶν ὑπάρχουσαν, ὡς τὴν δαιμονίαν· νοῦς γὰρ, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ τῆς λογικῆς μετέχεται ψυχῆς, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ φύσις ὑπὸ σώματος, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς διανοίας· καὶ ἔτι ἡ λογικὴ ψυχὴ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας ἄρχει, ἀλλ' οὐκ ἔτι τῶν ἀπὸ τύχης· μόνος δὲ ὁ δαίμων πάντα κινεῖ, πάντα κυβερνᾷ, πάντα διακοσμεῖ τὰ ἡμέτερα. Καὶ γὰρ τὸν λόγον τελειοῖ, καὶ τὰ πάθη μετρεῖ, καὶ τὴν φύσιν ἐμπνεῖ, καὶ τὸ σῶμα συνέχει, καὶ τὰ τυχαῖα χορηγεῖ, καὶ τὰ εἱμαρμένα

Phædro; Dæmonem vero passim hominum speculatorem atque curatorem. Atqui nemo rectè considerans, aliam quamdam unam et nobis proximam Providentiam inveniet ad nostra omnia pertinentem, præter Dæmonicam providentiam atque curam. Intellectus enim ab anima rationali participatur, ut diximus; a corpore verò nequaquam, natura participatur a corpore, ab intelligentiâ minime. Anima rationalis iracundiæ quidem et concupiscentiæ dominatur, in rebus verò fortuitis non habet imperium. Dæmon vero solus omnia movet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit atque disponit. Enim verò rationem perficit, perturbationes temperat, naturam inspirat, corpus continet, fortuita subministrat, fatalia

πληροῖ, καὶ τὰ ἐκ προνοίας δωρεῖται, καὶ εἷς ἐστιν οὗτος ἁπάντων τῶν ἐν ἡμῖν καὶ περὶ ἡμᾶς βασιλεὺς, οἰακίζων ἡμῶν τῆς σύμπασαν ζωήν.

Περὶ μὲν δὴ τῶν εἰληχότων ἡμας δαιμόνων ἀρκεῖ καὶ ταῦτα πρὸς τὸ παρόν· τὸ δὲ δὴ τῶν προσεθέντων ζητημάτων τρίτον ἑξῆς διέλθωμεν, καὶ τὸν τρίτον λόγον περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου διαπερανώμεθα. Λέγεται δὴ περὶ αὐτοῦ τρία ταῦτα διαφερόντως· ἓν μὲν, ὡς οὐ μόνον δαίμων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὡς θεός. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ προελθὼν λέγει σαφῶς· « ἐπίτροπος ἐμὸς βελτίων ἐστὶν ἢ Περικλῆς ὁ σὸς θεῖος, Ἀλκιβιάδη, θεὸς ὅσπερ σοί με οὐκ εἴα διαλέγεσθαι. » Τὸν αὐτὸν ἄρα δαίμονα λέγει καὶ θεόν· περὶ οὗ γὰρ προείρηται τὸ δαιμόνων ἐναντίωμα, οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ, τοῦτον ἀπεκάλεν θεὸν, ἐπεὶ καὶ οὗτός ἐστιν ὁ τῆς σιωπῆς αὐτῷ τῆς ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ τὴν αἰτίαν παρασχών. Καὶ μέντοι καὶ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ σαφέστερον

complet, Providentiæ dona largitur; unusquisque hic existit universorum quæ in nobis et circa nos sunt rector, totius vitæ gubernacula tenens.

De Socratis Dæmone consideranda sunt nobis tria. Primùm, quòd appellatur et Deus, ut hic et in Apologiâ patet. Secundùm, quòd et per vocem dabat Socrati signum, quod in Theage apparet et Phædro. Tertiùm, quòd revocabat Socratem, non provocabat, quod testatur Apologia.

ἐνδείκνυται περὶ τῆς τεύξεως αὐτοῦ, καὶ ὅτι θείαν ὑπεροχὴν ἔλαχεν, ὡς ἐν τῇ δαιμονίᾳ φύσει. Καὶ τοῦτο ἦν ὃ καὶ πρότερον ἐλέγομεν, ὅτι τῶν θείων ψυχῶν καὶ νοερὸν βίον ἑλομένων καὶ ἀναγωγὸν, οἱ δαίμονες θεῖοι τινές εἰσι, τοῦ παντὸς δαιμονίου γένους ὑπεριδρυμένοι, καὶ τῶν θεῶν πρώτον μετέχοντες. Ὡς γὰρ ἔστι καὶ ἐν θεοῖς δαίμων, οὕτω καὶ ἐν δαίμοσι θεός. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἡ ὕπαρξις θεία, ἡ δὲ ἀναλογία δαιμονία· ἐν δὲ τοῖς δαίμοσι, τὸ ἔμπαλιν, ἡ μὲν ἰδιότης δαιμονία, ἡ δ' ἀναλογία θεοπρεπῆ τὴν οὐσίαν ἐπιδείκνυσι· διὰ γὰρ τὴν ὑπεροχὴν τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους δαίμονας, καὶ θεοὶ φαντάζονται πολλάκις. Εἰκότως δ' ἄρ' ὁ Σωκράτης τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καὶ θεὸν ἀποκαλεῖ· τῶν γὰρ πρωτίστων ἦν

Principiò animarum divinarum quæ intellectualem vitam elegerunt, dæmones sunt divini, in dæmonum genere summi, deorum verò participes antè omnes. Sicut enim in diis est dæmon, sic et in dæmonibus est et deus. Sed ibi quidem substantia est divina, proportio verò dæmonica; in dæmonibus autem proprietas quidem dæmonica, proportio verò divinam declarat essentiam. Adeò enim cæteros dæmones antecellunt, ut dii frequenter appareant. Meritò itaque Socrates dæmonem suum appellat et deum, tanquàm ex dæmo-

καὶ ἀκροτάτων δαιμόνων· διὸ καὶ τελεώτατος ἦν, ὑπὸ τοιούτου προστάτου κυβερνώμενος, καὶ πρὸς τοιοῦτον ἡγεμόνα καὶ φύλακα τῆς ζωῆς αὐτοῦ παραμετρῶν ἑαυτόν.

Ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοιοῦτον ἐξαίρετον τῷ Σωκράτους δαιμονίῳ μεμαρτύρηκεν ὁ λόγος· δεύτερον δὲ ὅτι φωνῆς τινὸς ἀπ' αὐτοῦ προϊούσης ἐπῃσθάνετο· καὶ γὰρ ἐν τῷ Θεάγει, καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ λέλεκται. Τοῦτο δέ ἐςι φωνὴ τὸ ἐκ τοῦ δαιμονίου σημεῖον, ἐν τῷ Θεάγει φησί· καὶ πάλιν ἐν τῷ Φαίδρῳ· « ἡνίκα ἔμελλον, ὦ 'γαθέ, τὸν ποταμὸν διαβαίνειν, τὸ δαιμόνιον καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίνεσθαι ἐγένετο, ἀεὶ δέ με ἐπίσχει ἃ ἂν μέλλω πράττειν· καί τινα καὶ φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι, ἥ με οὐκ ἐᾷ ἀπιέναι, ὥς δή τι ἡμαρτηκότα εἰς τὸ θεῖον ». Τί δὴ οὖν ἐνδείκνυται ταῦτα λέγων ὁ Σωκράτης (*); καὶ τίς ἡ φωνὴ δι' ἧς φησιν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον σημαίνειν τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν, λεκτέον δή· ὅτι

num ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali videlicet Dæmone gubernatus et ad ejusmodi sui Dæmonis normam sese dirigens. *M. F.*

(*) Proindè quantùm ad illam Dæmonis vocem spectat, attende. Socrates sanè primò quidem per

πρῶτον μὲν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ὁ Σωκράτης καὶ τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην, ἀπήλαυε τῆς ἐπιπνοίας τοῦ δαίμονος ἀνακινούσης αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἔρωτα τὸν θεῖον· δεύτερον δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι, ἀνώρθου καὶ διεκόσμει τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοὺς ἀτελεστέρους, καὶ κατ' αὐτὴν τοῦ δαίμονος τὴν ἐνέργειαν, οὐ τῇ διανοίᾳ μόνον, οὐδὲ ταῖς δοξαστικαῖς δυνάμεσιν ὑπεδέχετο τὸ ἐκεῖθεν προὸν φῶς, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματι, διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς χωρούσης ἐξαίφνης τῆς δαιμονίας ἐλλάμψεως, καὶ αὐτὴν ἤδη τὴν αἴσθησιν κινούσης. Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦ αὐτοῦ ὄντος ἐνεργήματος, ἄλλως μὲν ὁ λόγος ἀπολαύει τῆς δόσεως, ἄλλως δὲ ἡ φαντασία, ἄλλως δὲ ἡ

intelligentiam scientiamque rerum separatarum inspiratione Dæmonis fruebatur ad divinum amorem assiduè revocante. Secundò verò et in vitæ negotiis dirigebat Providentiam suam ergà deteriores, atque secundùm ipsam Dæmonis actionem non intelligentiâ sive cogitatione tantùm, neque solis viribus opinantibus lumen accepit indè procedens, sed ipso quoque spiritu, dum per totam ejus vitam inspiratio illa Dæmonica repentè procederet, ipsumque sensum jam moveret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationem, aliter verò sensum dato munere perfrui, et unumquodque

αἴσθησις· καὶ ἕκαστον τῶν ἐν ἡμῖν ἰδίως πάσχει καὶ κινεῖται παρὰ τοῦ δαίμονος. Οὐκ ἔξωθεν οὖν παθητικῶς ἡ φωνὴ τῷ Σωκράτει προσέβαλλεν, ἀλλ' ἔνδοθεν διὰ πάσης φοιτήσασα τῆς ψυχῆς ἡ ἐπίπνοια, καὶ μέχρι τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων διαδραμοῦσα, φωνὴ τελευτῶσα ἐγίγνετο, συναισθήσει μᾶλλον ἢ αἰσθήσει γνωριζομένη. Τοιαῦται γὰρ αἱ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων καὶ τῶν θεῶν ἐλλάμψεις.

Τὸ δὴ τρίτον ἐπὶ τούτοις, τοῦ δαίμονος ἴδιον τοῦ Σωκράτους ἀνασκεψώμεθα. Προτρέπει μὲν γὰρ οὐδέποτε, φησὶν, ἀποτρέπει δὲ ἀεί· πάλιν δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τὴν Σωκρατικὴν ζωὴν ἐπανεκτέον· οὐ γὰρ κοινόν ἐστι τῶν εἰληχότων ἡμᾶς δαιμόνων, ἀλλὰ ἴδιον τῆς τοῦ

eorum quæ nobis insunt propriâ quâdam conditione à Dæmone moveri atque pati. Non extrinsecùs igitur passivè vox in Socratem incidebat, sed ex intimis inspiratio per animam totam procedens, et usque ad sensuum instrumenta progrediens, postremò vox evadebat in notitiam videlicet veniens, non tàm sensu quopiam quàm consensu. Tales enim à bonis Dæmonibus atque Diis illustrationes contingere solent.

Quod autem de Socratis Dæmone dictum est, revocare videlicet, non provocare, non omnibus Dæmonibus nostris est commune. Beneficum ergò Socratis

Σωκράτους ἐπιστασίας. Λέγομεν τοίνυν ὅτι τὸ ἀγαθοειδὲς τῆς τοῦ Σωκράτους ζωῆς, καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ ἐκκεχυμένον, ὡς αὐτός που φησι, περὶ τὴν μετάδοσιν τῶν ἀγαθῶν, οὐκ ἐδεῖτο τῆς αὐτοῦ δαίμονος προτροπῆς· ὥρμητο γὰρ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ πᾶσι παρεῖχεν ἑαυτὸν ἕτοιμον εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἀρίστης ζωῆς. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν προσιόντων ἀνεπιτήδειοι πρὸς τὴν μετάληψιν ἦσαν τῶν τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδευμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν ὅλων, ἀνεχαίτιζεν αὐτὸν ὁ ἐπιτροπεύων ἀγαθὸς δαίμων τῆς περὶ τοὺς τοιούτους προνοίας, οἷον εἴ τις ἡνίοχος ἀγαθὸς ἵππον εὖ πεφυκότα πρὸς δρόμον ἐπέχοι, μόνον ὅτι δέοι, τῆς ὁρμῆς, κινοίη δὲ μηκέτι παρ᾽ ἑαυτοῦ πρὸς τὴν κίνησιν ἐγειρόμενον, καὶ μὴ κέντρων ἡνιοχικῶν, ἀλλὰ χαλινῶν δεόμενον. Τοῦτο δὴ οὖν καὶ ὁ Σωκράτης ἔχων τὸ ἄφθονον περὶ τὰς τῶν προσιόντων ἐνεργείας (ἱππέας

ingenium, et caritate ergà homines communiter plenum, et altè ad beneficia promptum, Dæmonicâ exhortatione non indigebat. Dehortabatur tamen eum Dæmon quoties vel importunè vel ineptos ad disciplinam suam aggrederetur, freno videlicet quàm calcaribus indigentem.

γάρ φησί τις ἐς πεδίον προκαλεῖν, Σωκράτη προκαλύμενον ἐς λόγυς, εἰκότως) ἐδεῖτο μᾶλλον τοῦ ἀποτρέποντος αὐτὸν, μᾶλλον ἢ προτρέποντος. Αἵ τε γὰρ τῶν προσιόντων ἀνεπιτηδειότητες λανθανόμεναι τὰ πολλὰ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, τῆς δαιμονίας δέονται διακρίσεως· καὶ αἱ τῶν καιρῶν διαγνώσεις ὑπ' ἐκείνης μόνης ἀκριβῶς ἡμῖν ὑπαγορεύεσθαι δύνανται. Μεμηχάνηνται μὲν γὰρ καὶ ἄνθρωποι πρὸς τοῦτο μεθόδους τινὰς καὶ τέχνας, ἀλλ' ἀμυδρὰ καὶ ἡ ἐκ τούτων κατάληψις καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων ἐνδέξεως πάμπολυ λειπομένη. Πρὸς ταῦτα τοίνυν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἀστοχῶς ἐχούσης, εἰκότως ὁ Σωκράτης ἀποτροπῆς ἐδεῖτο μόνον ἐν ταῖς παρὰ καιρὸν ὁρμαῖς, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὰ ἀγαθὰ κεκινημένος.

(*) Præterea Dæmonum alii purgatoriam et incontaminabilem possident potestatem, alii verò genitricem, alii perfectoriam, alii opificem, atque omninò secundùm Deorum proprietates viresque sub quibus ordinati sunt, dividuntur. Jàm verò secundùm eorum substantiam singuli clientibus suis ad beatam vitam patrocinantur, alii quidem ad deteriorum curam nos moventes, alii verò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis Dæmon proprietatem hujusmodi nactus, purgatoriam, inquàm, et incontaminabilis

Ἔϛι μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἀληθῆ περὶ τοῦτο, Σωκράτη προτρέπειν μὲν οὐδέποτε τὸ δαιμόνιον, ἀποτρέπειν δὲ ἀεί· μειζόνως δὲ ἔτι λεκτέον, ὅτι τῶν δαιμόνων οἱ μὲν (*) καθαρτικὴν ἔλαχον δύναμιν καὶ ἄχραντον, οἱ δὲ γεννητικὴν, οἱ δὲ τελεσιεργὸν, οἱ δὲ δημιουργικήν· καὶ ὅλως κατὰ τὰς ἰδιότητας διῄρηνται τῶν θεῶν, καὶ τὰς δυνάμεις ὑφ᾽ ἃς ἐτάχθησαν· καὶ δὴ καὶ ὅτι, κατὰ τὴν ἑαυτῶν ὕπαρξιν, ἕκαστοι συλλαμβάνουσι τοῖς ὑφ᾽ ἑαυτῶν προνοουμένοις εἰς τὴν εὐδαίμονα ζωὴν, οἱ μὲν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν καταδεεστέρων κινοῦντες, οἱ δὲ ἀναστέλλοντες ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῆς ἔξω ῥεπούσης ἐνεργείας. Ἔοικε δὴ οὖν καὶ τὸ Σωκρατικὸν δαιμόνιον τοιαύτην ἰδιότητα λαχὸν, καθαρτικὴν λέγω, καὶ ἀχράντου ζωῆς παρεκτικὴν, καὶ ὑπὸ ταύτην τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν δύναμιν τεταγμένον, τὴν τῆς καθάρσεως ὅλης μονοειδῶς προϊσταμένην· καὶ τὸν Σωκράτην τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀνακόπτειν σχέσεως καὶ τῆς εἰς τὸ πλῆθος ἀποτεινομένης ζωῆς, περιάγειν δὲ αὐτὸν εἰς τὸ εἴσω

vitæ causam; at sub hanc Apollinis potentiam ordinatus præsidentem universæ purgationi, virtute scilicet uniformi. Hac ergò virtute Dæmon à commercio vulgi nimio segregat, colligitque ipsam ad animi penetralia,

τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν ἄχραντον ἀπὸ τῶν καταδεεστέρων ἐνέργειαν· καὶ διὰ τοῦτο, προτρέπειν μὲν αὐτὸν οὐδέποτε, ἀποτρέπειν δὲ ἀεί. Τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ ἀποτρέπειν, ἢ τὸ ἀναχαιτίζειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰς τὰ ἐκτὸς ἐνεργειῶν; Τοῦτο δὲ τίνος ἐστὶν, ἢ καθαρτικῆς ἰδιότητος; Καί μοι δοκεῖ, καθάπερ Ὀρφεὺς ἐφίστησι τῷ βασιλεῖ Διονύσῳ τὴν μονάδα τὴν Ἀπολλωνιακὴν, ἀποτρέπουσαν αὐτὸν τῆς εἰς τὸ Τιτανικὸν πλῆθος προόδου, καὶ τῆς ἐξαναστάσεως τοῦ βασιλείου θρόνου, καὶ φρουροῦσαν αὐτὸν ἄχραντον ἐν τῇ ἑνώσει· κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ ὁ Σωκράτους δαίμων περιάγειν μὲν αὐτὸν εἰς τὴν νοερὰν περιωπὴν, ἐπέχειν δὲ τῶν πρὸς τοὺς πολλοὺς συνουσιῶν. Καὶ γὰρ ἀνάλογον ὁ μὲν δαίμων ἐστὶ τῷ Ἀπόλλωνι, ὀπαδὸς ὢν αὐτοῦ, ὁ δὲ Σωκράτους λόγος τῷ Διονύσῳ· γέννημα γὰρ ἐστὶν ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς, τῆς τοῦ θεοῦ τούτου δυνάμεως.

Περὶ μὲν δὴ τούτων τοσαῦτα λεκτέον·

et actionem à deterioribus segregatam. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Baccho, revocans eum à processu in Titanicam multitudinem, sic et Socratem ejus dæmon qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est numinis Apollinei proles.

Inter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis

ἕπεται δὲ τοῖς ἔμπροσθεν εἰπεῖν τί δή-ποτέ φησιν ὁ Σωκράτης οὐκ αὐτὸ τὸ δαιμόνιον ὕστερον ἔσεσθαι τῷ νεανίσκῳ γνώριμον, ἀλλὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, λέγει γὰρ οὕτως· « οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ ». Πρῶτον μὲν οὖν ῥητέον ὃ καὶ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχός φησιν, ὅτι τὰς μὲν ὑπάρξεις τῶν δαιμόνων, καὶ ὅλως τῶν κρειττόνων, ἡμῖν θεωρῆσαι χαλεπώτατόν ἐστι τοῖς μὴ τελέως ἐκκεκαθαρμένοις τὸν τῆς ψυχῆς νοῦν, ὅπου γε καὶ ψυχῆς οὐσίαν κατιδεῖν, οὐ ῥᾴδιον παντί· (μόνος γοῦν ὁ Τίμαιος ἅπασαν αὐτῆς τὴν οὐσίαν ἐξέφηνεν· οἷον γάρ ἐστι πάντῃ πάντως, θείας καὶ μακρᾶς δεῖται διηγήσεως, ὥς πού φησι καὶ ὁ ἐν τῷ Φαίδρῳ Σωκράτης) τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἰδεῖν καὶ διασαφῆσαι ῥᾷον· ἀπὸ γὰρ τῶν ἐνεργειῶν ὧν εἰσι

non substantiam, sed potentiam notam fore. Ait enim divinus Jamblichus substantias quidem dæmonum et communiter omnium nobis superiorum contemplari nobis difficillimum esse, nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum; quandoquidem et animæ essentiam non unicuique facile. Solus ergo Timæus omnem ejus essentiam declaravit. Qualis enim est omninò, divina longaque expositione indiget, qua declaretur, ut Socrates ait in Phædro. Potentias autem numinum facile est explicare; nam ab actionibus, quarum proximè matres sunt ipsæ

προσεχῶς αἱ δυνάμεις μητρὲς, καὶ αὐτῶν ἐκείνων συναισθανόμεθα· (μέση γὰρ ἡ δύναμίς ἐστι τῆς τε οὐσίας καὶ τῆς ἐνεργείας, προβαλλομένη μὲν ἀπὸ τῆς οὐσίας, ἀπογεννῶσα δὲ τὴν ἐνέργειαν) δεύτερον δὲ ὅτι καὶ ἄλλως ἡ δύναμις οἰκειοτάτη τοῖς δαίμοσίν ἐστι. Πανταχοῦ γὰρ ἡ δύναμις τὸ μέσον κεκλήρωται· καὶ ἐν μὲν τοῖς νοητοῖς συνάπτει τὸν πατέρα καὶ τὸν νοῦν, (ἡ μὲν γὰρ δύναμις σὺν ἐκείνῳ, νοῦς δ' ἀπ' ἐκείνου) ἐν δὲ τοῖς νοεροῖς τὰς ἐνεργείας συνδεῖ πρὸς τὰς οὐσίας· ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια γέννημα τῆς δυνάμεώς ἐστιν, ἡ δὲ οὐσία προάγει τὰς δυνάμεις ἀφ' ἑαυτῆς· καὶ οὖν καὶ τὰ κρείττονα ἡμῶν γένη μέσα τῶν θεῶν ὄντα καὶ ἡμῶν, οἰκείως σημαίνεται διὰ τῆς δυνάμεως, ὡς μέσην πανταχοῦ τάξιν λαχούσης. Ἔςι γὰρ

vires, eas ipsas potentias persentimus. Media namque inter actionem et essentiam potentia est, producta quidem ab essentiâ, actionem verò producens. Præterea ipsa potentia maximam cum Dæmonibus familiaritatem habet. Ubique enim potentia Dæmonis instar medium obtinet, et in rebus quidem intelligibilibus patrem intellectumque conjungit; (potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre) in rebus autem intellectualibus cum essentia copulat actiones; actio namque est potentiæ proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos deosque media propriè per nomen potentiæ designantur, ubique medium possidentis. Vera

ἡ μὲν ἀληθινὴ οὐσία καὶ τὸ ὄντως εἶναι παρὰ τοῖς θεοῖς, ἡ δὲ δύναμις ἡ ὑπουργὸς τῶν θεῶν παρὰ τοῖς δαίμοσιν· ἡ δὲ ἔξω προιοῦσα διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐνεργείας, καὶ ποίησις, ἐν ἡμῖν. Τὸ τρίτον, τοίνυν καὶ τῷ νεανίσκῳ πρεπόντως ἐξύμνει τὴν δαιμονίαν δύναμιν (ἦν γὰρ δὴ ὁ Ἀλκιβιάδης δυνάμεως ἐραστής·) μόνον οὐχὶ ἤδη λέγει σαφῶς ὁ Σωκράτης ὅτι ἡ ἀληθὴς δύναμις ἐν τοῖς δαίμοσίν ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ πολλῶν ἀνθρωπίσκων ἄρχειν· καὶ ὡς ἐκείνης ἐραστὴν εἶναι δεῖ τὸν μεγαλόφρονα τῆς δυνάμεως, ἀλλ' οὐ τῆς φαινομένης. Αὕτη μὲν γὰρ ἀσθενείᾳ συμμιγής ἐστι (τί γὰρ ἐν τοῖς ἐνυλοῖς δυνατὸν, τῆς ὕλης αὐτῆς ἀδυναμίας οὔσης;) ἐκείνη δὲ ἀκραιφνὴς προϋπάρχει καὶ δραστήριος πρὸ τῶν παρ' ἡμῖν θαυμαζομένων δυνάμεων. Τέταρτος αἰτίας ἀπολογισμὸς, ὅτι καὶ τῷ σκόπῳ τοῦ διαλόγου σύμφωνος ἐστιν ἡ μνήμη τῆς δυνάμεως. Μέση γὰρ ἐστιν ἡ γνῶσις ἑαυτῶν, τῆς τε τῶν θείων γνώσεως, καὶ τῆς εἰς τὸ ἔξω ῥεπούσης ζωῆς. Διὸ καὶ ἡ ἄνοδος ἐπὶ τὴν θειοτέραν ἐνέρ-

enim essentia verumque esse penès Deos existit. Potentia verò ritè diis ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniquè et effectio per eorum potentiam progressa foràs, versatur in nobis.

γειαν διὰ ταύτης γίνεται μέσης τῆς ἑαυτῶν γνώσεως· ἡ δὲ δύναμις τῷ μέσῳ προσήκει, καὶ τὸ μέσον εἶδος τῆς ζωῆς ἐκ τῆς δύναμεως ἀποφαίνεται. Καθάπερ δὴ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῆς ὑπάρξεως, τὸ δὲ τρίτον ἐκ τοῦ μικτοῦ, καὶ ταύτῃ τοίνυν οἰκεῖον ἀπὸ τῆς δυναμεως τὸ ὅλον δαιμόνιον ἡμῖν γνωσθήσησται φησὶν ὁ Σωκράτης.

« Νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐναντιοῦται, οὕτω
» προσελήλυθα. Εὔελπις δέ εἰμι μηδὲ τὸ
» λοιπὸν ἐναντιώσησθαι αὐτό. »

Ζητεῖν εἰώθασιν ἐν τούτοις πῶς τὸ δαιμόνιον ὅλως ἐφῆκε τῷ Σωκράτει τὴν πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην συνουσίαν, μηδὲν ὠφελεῖσθαι μέλλοντα· τὸ γὰρ μάτην ἐνεργεῖν οὔτε τοῖς δαίμοσιν ἔστι προσῆκον, οὔτε τοῖς σπουδαίοις ἀνδράσιν· ὅπου γε οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὸ προσήκατο, καίτοι γε ἄλογος οὖσα καθ' ἑαυτήν. Πῶς οὖν ἢ ὁ δαίμων ἐφῆκεν, ἢ ὁ Σωκράτης κατὰ δαίμονα τῷ νεανίσκῳ προσῆλθεν, ὃν οὐδὲν ἐκ τῶν λόγων ὠφέλησε; Τίς γὰρ ὁ τὰ μυστήρια, φασίν, ἐξορχησάμενος ἐν τῇ Πολυτίωνος οἰκίᾳ; Τίς ὁ τὸν ἐπὶ Σικελίαν πλοῦν εἰσηγησάμενος; Τίς ὁ τὴν πατρίδα ποιήσας ἀνάστατον, καὶ Λακεδαιμονίους πείσας Δεκέλειαν ἐπιτειχίσασθαι;

Τίς ὁ τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ τραγικῶν δυστυχημάτων αἴτιος Ἀθηναίοις, ὧν ἱστορίαι πλήρεις; Ταῦτα δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα θρυλλοῦσιν οἱ κατήγοροι τῶν λόγων τούτων, καὶ κενὸν ἀνάπλασμα τὴν δαιμονίαν ταύτην εἶναι νομίζοντες ἐπίπνοιαν. Πρὸς οὖν ταῦτα ἀπαντῶντες, λέγουσί τινες ὅτι μείζονα ἂν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ τούτων ἐποίησε τῶν κακῶν, εἰ μὴ, καθάπερ ἐπῳδῆς τινος ἀλεξικάκου, μετέσχε τῆς τοῦ Σωκράτους συνουσίας· διὰ γὰρ ταύτην ἐπέσχε μὲν τὴν παντοδαπὴν κακίαν, ἐλαττόνων δὲ αἴτιος ἐγένετο τῇ πατρίδι συμφορῶν Ἄτοπος δέ μοι δοκεῖ τῆς ἀπαντήσεως εἶναι ταύτης ὁ τρόπος. Οὐ γάρ ἐστι τῆς τοῦ δαίμονος προνοίας τέλος ἡ τῶν κακῶν ἐλάττωσις, ἀλλ' ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπίδοσις· οὐδὲ τοῦ Σωκράτους τοῦτο ἦν τὸ ἔργον, εἰς βραχὺ συστέλλειν τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ ταύτην μὲν ἐκκόπτειν τῶν συνόντων, ἀντεισφέρειν δὲ τὸ ἀγαθὸν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Μήποτε οὖν τὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀληθές, ὡς ὁ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει συνῆν, οὐδενὸς οὐδενὶ κακοῦ γέγονεν αἴτιος, ἀποστὰς δὲ τῆς τοῦ Σωκράτους ὁμιλίας, ὑπό τε πλούτου καὶ τρυφῆς διεφθάρη, καὶ παρὰ τοῦτο τηλικαῦτα ἐξήμαρτεν.

Ἢ καὶ τοῦτο μὲν ἀληθές, οὔπω δὲ τὴν αἰτίαν λέγει, δι' ἣν ὁ δαίμων ἐπέτρεπε διαλεχθῆναι πρὸς αὐτὸν τῷ Σωκράτει. Πάντως γὰρ ἠγνόει τὸ δαιμόνιον, ὅτι διαφθαρήσεται καὶ ἐξυβρίσει χρόνου προϊόντος, καὶ ἔσαι περὶ τὴν πατρίδα μοχθηρός. Λέγουσι δέ τινες πρὸς ταῦτα, μηδὲ τῷ δαίμονι φανερὰν εἶναι τὴν ἀόριστον τοῦ ἐφ' ἡμῖν ῥοπήν· ἄστατον γὰρ ὂν καὶ πεφυκὸς πρὸς τὸ χεῖρον καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον μεθίστασθαι, δύσγνωστόν ἐστι καὶ αὐτοῖς τοῖς δαίμοσιν. Ἐμοὶ δὲ δὴ ταῦτα οὐκ ἀνεκτά· λέγεται δ' οὖν ὅμως ὑπό τινων. Πῶς (*) γὰρ οὐκ ἄτοπον τῇ φύσει τῶν γνωστῶν τὰς τῶν γνώσεων ἀφορίζειν διαφορὰς, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον ταῖς τῶν γνώσεων διαιρεῖν, καὶ τὸ μὲν αἰώνιον κατ' οὐσίαν καὶ θεῖον καὶ γινώσκειν τὰ πάντα θείως, τὸ δὲ ἀνθρώπινον (*) ἀνθρωπίνως· καὶ τὸ

(*) Ἀνθρώπινον, deest. Fic. *quod humanum est.*

(*) Divinus Jamblichus atque dux ille noster ità quærunt atque solvunt. Quomodò non est absurdum ex natura rerum cognoscendarum differentias cognitionum determinare, atque non contrà, scilicet cognitionum sive cognoscentium differentiis cognoscenda dividere ? Ità ut quod per essentiam æternum est atque divinum æternè atque divinè cuncta cognoscat, quod humanum est cognoscat humanè, quod sanè individuum est, nimirùm

μὲν ἀμέριστον ἀμερίστως καὶ τὰ μεριστὰ προειληφέναι, τὸ δὲ αἰώνιον ὑπὲρ χρόνον καὶ τὰ ἔγχρονα, τὸ δὲ λογικὸν λογικῶς καὶ τὰ ἄλογα; Δῆλον γὰρ ἐκ τούτων ὅτι καὶ τὰ ἀόριστα ὡρισμένως, καὶ τὰ ἄστατα στασίμως καὶ βεβαίως οἵ τε θεοὶ γνώσονται καὶ οἱ δαίμονες. Πῶς δὲ οὐχ ὁρῶμεν ὅτι πολλὰ καὶ τῶν τοῖς χείροσιν ἡμῶν εἰς γνῶσιν ἀδυνάτων, ἡμῖν ἐςιν εὔγνωστα; Τὴν γὰρ τῶν καθόλου φύσιν τὰ μὲν ἄλογα γιγνώσκειν οὐ πέφυκεν, ἡμεῖς δὲ συναιρεῖν δυνάμεθα. Τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ καὶ ὅσων ἡμεῖς πεπλανημένην ἔχομεν ὑπόληψιν, τούτων ἀραρότως ἐςὶ τὰ κρείττονα ἡμῶν γνωστικά; Οὐ γάρ ἐστι τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς κριτήριον τῆς ἐκείνων δυνάμεως, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τῶν καταδεεστέρων τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀλόγιστον τοῦ

et individuè vel quæ dividua sunt anticipet, quod æternum super tempus etiam temporalia, quod rationale irrationalia quoque rationaliter? Ex his itaque patet Deos atque Dæmones cognoscere indefinita definitè, instabilia stabiliter atque firmiter. Nunc videmus multa inferioribus nostris incognita nobis interim esse nota? Irrationalia enim universalis ipsius naturam apprehendere nequeunt, nos autem colligere possumus. Quidnam igitur ulterius admiramur quæ nos ambiguâ et fallaci cognitione conjicimus, hæc superos firmiter comprehendere? Non enim nostra debilitas est illorum potentiæ judex, quemadmodum neque irrationale nobis inferius habet ratio-

ἐν ἡμῖν λόγου καὶ τῆς ἡμετέρας διανοήσεως ἀναζητικόν. Πῶς δὲ ὅλως οὐκ ἄτοπον στοχαστικὴν μὲν εἶναι τοῦ μέλλοντος πρόγνωσιν, ἑστῶσαν δὲ καὶ ὡρισμένην καὶ ἀνενδοίαστον ἐν μηδεμιᾷ τάξει τῶν πραγμάτων ἐφεστάναι (οὐδαμοῦ γὰρ ἡ φύσις ἀπὸ τῶν ἀτελῶν ἄρχεσθαι πέφυκεν, οὐδὲ ἀπὸ τῶν μὴ εἰλικρινῶν, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἐναντίοις συμπεφυρμένων) ὁ δὲ στοχασμὸς τοῦ μέλλοντος μετέχει πως ἀγνοίας καὶ οὐκ ἔστι. Ποῦ δὴ οὖν ἡ αὐτογνῶσις τοῦ μέλλοντος; ποῦ δὴ τὸ εἰλικρινὲς, ἀφ' οὗ καὶ τὸ δευτέρως ὂν καὶ τὸ ἐφιέμενον ἐκείνου τὴν ὑπόστασιν ἔλαχεν;

Ἐπειδὴ τοίνυν αἱ τοιαῦται πᾶσαι ἀπαντήσεις σαθραὶ καὶ εὐδιάλυτοι πεφύκασι, λέγο-

nis nostræ judicium, quamvis irrationali quod est in nobis vel extrà nos, nostram intelligentiam moveat. Cur non absurdum sit conjecturalem quidem futuri præsentionem alicubi reperiri, stabilem verò determinatamque et indubiam inveniri nusquàm? Ipsa namque natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cum contrario mistis exordia ducere. Si autem futuri conjectio est ignorantiæ particeps neque constat, ubinam ipsa est per se futuri notitia (*)? Ubi purum ipsum à quo quidem et quod posterius est et illius cupidum, substantiam est sortitum, nisi apud superos? *M. F.*

(*) Hæc pravè Ficin. Vid. annot.

μεν ἡμεῖς, ἑπόμενοι τῷ τε θείῳ Ἰαμβλίχῳ καὶ τῷ ἡμετέρῳ καθηγεμόνι, τρία ταῦτα χρῆναι διαφερόντως ἐν τῇ λύσει τῆς προκειμένης ἀπορίας διασώζειν· ἓν μὲν τὸ πρέπον τῷ ἐφιέντι δαίμονι τὴν συνουσίαν· δεύτερον δὲ τὸ καθῆκον τῷ Σωκράτει, τῷ καὶ προτέρως ὁρμήσαντι περὶ τὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου πρόνοιαν, καὶ νῦν ἀπηντηκότι πρὸς αὐτόν· τρίτον τὸ τοῦ νεανίσκου συμφέρον. Δεῖ γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς συνουσίας ἐπιδεῖξαι ταύτης ὠφελημένον· οὐ γὰρ ἀποχρῆναι μὴ χεῖρω γεγονέναι. Τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ὅτῳ μοχθηρῷ τὸ καὶ χεῖρον ἀποτελεσθῆναι, τῷ δὲ σπουδαίῳ πρέποι ἂν ἀμείνους δή που τοὺς συνόντας ποιεῖν. Ὅτι μὲν τοίνυν ὁ νεανίσκος, ἵνα ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων ἀρξώμεθα, καλλίων ἀποτετέλεσται, δηλοῖ καὶ τὸ Πλατωνικὸν Συμπόσιον, ὅπου δὴ καὶ ταῦτα· μεθύων ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπόκειται θαυμάζων περὶ τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγους ὡς δραστηρίους, καὶ ἀγριώτερον ἐχίδνης τῶν εὐφυΐᾳ διαφερουσῶν ψυχῶν ἀντιλαμβανομένους, ἐξομνύμενος δὲ καταψηφίζεσθαι ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀμαθίας, ὅταν ἀκούῃ διαλεγομένου Σωκράτους, καὶ ἀποθαυμάζειν μὲν αὐτοῦ τὰ ἔνδον ἀγάλματα τῶν

ἀρετῶν ὡς σεμνὰ καὶ τίμια, ἄθλιον δὲ ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι τῆς ἕξεως ἕνεκα, τῆς κατὰ τὴν ψυχήν. Πρὸς γὰρ ταῦτα ὠφελημένος ὑπὸ τοῦ Σωκράτους οὐ σμικρὰν, οἶμαι, προσθήκην ἔσχεν εἰς τὴν τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων τελείωσιν· εἰ δὲ καὶ πέπρακταί τινα αὐτῷ πλημμελῆ, τὸ ἀτελὲς αἰτιώμεθα καὶ τὸ μὴ πάντῃ κατωρθωμένον τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς. Οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔφαμεν, ὡς σπουδαῖον αὐτὸν ἡ Σωκράτους, ἀπείργασαι συνουσία, ἀλλ' ὡς ἀπώνατο λέγειν (*)· ἔσω πρὸς τὸν παρόντα βίον μηδὲν αὐτῷ γεγονέναι τι διὰ τὴν συνουσίαν ἀγαθὸν, ἀλλὰ πρός γε τὸν μέλλοντα προὔργου τι πάντως ἐγένετο· καὶ νῦν μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, ὑπὸ μοχθηρᾷ πολιτείᾳ τρεφόμενος, οὐκ ἔσχε τελέως ἀπόνασθαι τῶν λόγων, πολλῶν ὄντων τῶν ἀνθελκόντων, ἀποπλήσας δὲ τὰς ἐμπλήκτους ὁρμὰς τῆς ψυχῆς, καὶ ἐν γαλήνῃ τῶν τοιούτων γενόμενος κακῶν, κατὰ σχολὴν προβάλλων τοὺς τοιούτους λόγους, ὁρᾷ τὸ διάφορον τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς πρὸς τὴν φιλόσοφον συμβουλήν. Οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὁ ἐν Πολιτείᾳ Σωκράτης περὶ Θρασυμάχου φησιν, ὅτι εἰ καὶ πρὸς τὸ παρὸν

(*) Sic Cod. Fortè legendum τοῦ λέγειν. Infrà, ἀπόνασθαι τῶν λόγων. Vid. annot.

μὴ πέπεισταί μοι, πρός γε τὸν ἔπειτα βίον εἴην ἄν τι προὔργου γεγονός· καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν καὶ τὸν δαίμονα πρὸς τὴν ὅλην περίοδον ἀποβλέποντα τῶν ψυχῶν, ἐφιέναι τῷ Σωκράτει διαλεχθῆναι. Καθάπερ γὰρ οὖν καὶ τὰς κολάσεις, ἃς ἐπάγουσιν οἱ δαίμονες, οὐκ ἀξιοῦντες πρὸς ἕνα βίον μόνον ἀναφέρειν ἀλλὰ πρὸς ἅπασαν τὴν περιόδον, κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀπ' αὐτῶν προτεινόμενα καὶ τὰς ὠφελείας εἰς τὸ ὅλον τῆς περιόδου τέλος, ἀνενεκτέον. Οὐ γὰρ ἐπὶ βραχὺ βλέπουσιν οἱ κρείττους ἡμῶν, οὐδ' ὥσπερ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλά γε τοὺς βίους ἡμῶν ἐπεσκεμμένοι πάντας, καὶ τὰς ὅλας περιόδους ἐκείνων στοχαζόμενοι, πολλὰ δρῶσιν εἰς ἡμᾶς ὡς πρὸς ἕνα βίον ἀσύμφωνα τοῖς πολλοῖς φαινόμενα· διὸ καὶ θαυμάζεται ὑπ' αὐτῶν εἰ κατὰ δαίμονα τὰ τοιαῦτα δίδοται.

Καὶ μὴν καὶ ἐκεῖνα ῥητέον πρὸς τήνδε τὴν ζήτησιν, ὅτι καὶ δαίμονες καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ σπουδαῖοι δι' ἑαυτοὺς ἐνεργοῦσι καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς ἀγαθὸν, καὶ πράττουσιν ἃ ἂν πράττωσι διὰ τὸ τέλος ὅπερ ἐνεστήσαντο τούτων ἑκάτεροι τῆς ζωῆς· καὶ οἱ μὲν δαίμονες προτείνουσι τὰς

τῶν ἀγαθῶν δόσεις ἀφθόνως, οἱ δὲ εὐεργετεῖν σπουδάζουσι τοὺς συνόντας· καὶ ὥσπερ ὁ ἥλιος ἀφίησι τὸ φῶς οὐ διωρισμένως, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς δυναμένοις ἀπολαύειν, μετέχειν δὲ ὁ δυνάμενος, καὶ τοῦ μὲν ἡλίου πάντα μετέχει, τὸ δέ γε μὴ μετέχον διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἑαυτοῦ, παραιτεῖται τῆς μεθέξεως, οὕτω δὴ καὶ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ διδόντων καὶ τῶν ἐκείνοις συντεταγμένων ἀνδρῶν, τὸ μὴ διατίθεσθαι καθ' αὐτὰ (*) συμβάντα τοῖς ἄλλοις παρὰ τὴν αὐτῶν (**) ἀνεπιτηδειότητα· καὶ εἰ προεγίνωσκεν οὖν ὁ δαίμων ὡς οὐ πεισθήσεται ὁ νεανίσκος, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀγαθότητα ἐνήργει τὸν Σωκράτη, μὴ ἀεὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀποτρέπων συνουσίας· καὶ τῷ μὲν δαίμονι καὶ οὕτος ὠφέληται, τῇ δὲ οἰκείᾳ αἱρέσει τῆς ὠφελείας ἀποπέπτωκεν. Ἐπεὶ καὶ ὁ Πύθιος (***) ὁ τῷ Λαΐῳ χρήσας μὴ σπείρειν τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίᾳ, πάντως προῄδει τὸν Λαΐον μὴ πεισό-

(*) Fortè legendum κατὰ τά.

(**) Αὐτῶν absque antecedenti nomine, lacunulam palàm indicat. Vid. annot.

(***) Apollo Pythius Laio respondit consulens ne filium generaret, alioquin Dæmonum violentiæ subditum; providebat tamen intereà Laium oraculo non obtempera-

μενον· ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς ὢν, προὔτεινεν αὐτῷ τὴν ἀμείνω τῆς ζωῆς αἵρεσιν, καὶ ὁ Λάϊος αὐτῷ μὲν οὐχ ὥμαρτε (*), διὰ δὲ τὴν οἰκείαν ἄνοιαν τοῖς ὕστερον περιπετὴς ἐγένετο δυστυχήμασιν. Καὶ τοίνυν καὶ ὅσων (**). Πᾶσαι γὰρ αἱ τοῦ σπουδαίου πράξεις πρὸς αὐτὸν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν. Ἐνεργήσας οὖν εὐεργετικῶς καὶ θεοπρεπῶς, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τὸ τέλος ἔχει, καὶ εἰ μὴ τὸ ἐνδεχόμενον αὐτοῦ καὶ (***) τὴν ἐκτὸς ἐνέργειαν τετελείωται.

Ταῦτά μοι δοκεῖ καὶ τῷ Πλάτωνι σύμφωνα καὶ τοῖς πράγμασιν ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν εἰρῆσθαι πρὸς τὴν τῆς ἀπορίας διάλυσιν. Τὸ δὴ μετὰ τοῦτο, τί τὸ προσελήλυθα, σκοπήσομεν· καὶ

(*) Cod. ἥμαρτε. Ficin. *non credidit.*
(**) Hic evidens est lacuna. Vid. annot.
(***) Fortè κατὰ pro καί.

turum; sed Phœbus, tanquàm bonus, proposuit ei vitæ melioris electionem, et Laius sanè illi quidem non credidit, sed propter propriam ignorantiam futuris est periculis circumventus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipsa sui intima vergunt. Itaque si benefice atque divine fuerit operatus, finem jam suum habet in actione videlicet propriâ constitutum, etiam si extrà nihil fuerit indè perfectum similiter.

Proindè divina frequenter inferioribus videntur occurrere atque præcurrere, interim è suis sedibus non discedentia, sed dùm in se ipsis permanent, propter

λέγομεν ὅτι πολλάχου καὶ τὰ θειότερα δοκεῖ προϊέναι τοῖς καταδεεστέροις, οὐκ ἐξιστάμενα τῆς ἑαυτῶν ἕδρας, ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτοῖς μένοντα, καὶ προϊέναι φανταζόμενα διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ μετέχοντος· ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς κλήσεσι καὶ ταῖς αὐτοψίαις, προσιέναι πως ἡμῖν φαίνεται τὸ θεῖον, ἡμῶν ἐπανατεινομένων ἐπ᾽ αὐτό.

Λέγοιτο δ᾽ ἂν ὅτι καὶ, οἷον ἀγάλματι του νοητοῦ κάλλους, πρόσεισιν ὁ Σωκράτης τῷ ἐμφανεῖ κάλλει. Θεραπευτὴς γάρ ἐστι πάσης τῆς τοῦ κάλλους σειρᾶς· καὶ ὥσπερ οἱ περὶ θεουργίαν δεινοὶ καὶ τὰς φαινομένας εἰκόνας τῶν θεῶν σέβουσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ τελέως ἐρωτικὸς καὶ τὸ προελθὸν ἐν ἐσχάτοις ἴνδαλμα τοῦ θείου κάλλους, ὡς ἐξηρτημένον ἐκείνου, μέθεισι· πρόσεισιν οὖν αὐτῷ, διότι τὴν ἀγάλματος ἐπέχει τάξιν· καὶ γὰρ τοῖς ἀγάλμασι προσιέναι λεγόμεθα.

Καὶ μὴν καὶ τὸ εὔελπις θαυμαστῶς μὲν αὐτῷ τὸν νεανίσκον οἰκειοῖ. Τὸ γὰρ εὐελπιστίαν ἑαυτοῦ τὴν ἐκείνου προσαγορεύειν ὠφέλειαν,

aptitudinem suscipientis videntur accedere. Nam et in Deorum invocationibus et occursibus sponte factis accedere ad nos quodammodo videtur ipsa Divinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam. *M. F.*

πῶς οὐ παντάπασιν οἰκειωτικόν. Ἔχει δὲ ὅλως αὐτὸ τὸ τῆς ἐλπίδος πρᾶγμα στοχασμοῦ δεόμενον, ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ὑπὲρ οὗ καὶ ὁ λόγος. Ἄδηλον γὰρ εἰ ἐπιτρέψει, καὶ αὖθις, διὰ τὸ ὑποκείμενον, ἄστατον ὄν. Τὸ μὲν οὖν ἀμφίβολον ἐκεῖθεν, τὸ δὲ εὖ καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἀπὸ τῆς Σωκράτους σπουδαιότητος καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἀγαθότητος· ὥστε τὸ ὅλον, εὐελπιστία, διὰ μὲν τὴν τῶν προνοούντων ἀρετὴν, ἔχει τὸ εὖ, διὰ δὲ τὴν τοῦ προνοουμένου φύσιν εὐμετάβολον οὖσαν, ἀμφιβολίας ἐστὶν ἐνδεικτικόν. Ἀλλὰ πόθεν ὁ Σωκράτης ὅλως εἰς ἐλπίδα καθίστατο, μὴ ἐναντιώσεσθαι τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ λοιπὸν, ἢ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐναντιωθὲν, ἀλλ' ἐφὲν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν νεανίσκον συνουσίαν, ᾤετο καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐφήσειν· τὸ γὰρ ὅλως ἐφεῖναι τεκμήριόν ἐστι τοῦ μὴ παντάπασιν ἀλλοτριώτατον εἶναι τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ σπουδήν. Οὐκοῦν ὅσῳ μᾶλλον ὁ νεανίσκος ἐπιδίδωσιν ἐκ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, τοσούτῳ πλέον ὑπελάμβανε καὶ τὸν δαίμονα συλλήψεσθαι αὐτῷ πρὸς τὸν ἔρωτα· δοκεῖ δέ μοι καὶ ὡς προτρεπτικὸν αὐτὸ τοῦ ἐρωμένου

παραλαβεῖν. Τὸ γὰρ κατὰ δαίμονα αὐτὸν ὑπολαμβάνειν ἀεὶ τὸν Σωκράτην τοὺς πρὸς αὐτὸν ποιεῖσθαι λόγους, ἐῤῥωμενέστερον αὐτὸν ἀπειργάζετο πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιτήδευσιν. Οἱ γὰρ λόγοι τοῦ Σωκράτους ἐπὶ ταύτην ἐποιοῦντο τὴν παράκλησιν. Μέγιςον οὖν ὁρμητήριον τοῦτο τῷ Σωκράτει μεμηχάνηται πρὸς τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους ἡ τοῦ δαιμονίου βούλησις, ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ἅπαντες ἄνθρωποι πεπείσμεθα τὸ κατὰ δαίμονα ζῇν μακάρων εἶναι καὶ εὔδαιμον. Ἐγγὺς γὰρ τῶν θεῶν ὑπάρχον τὸ δαιμόνων γένος, καὶ πρὸς τὴν θείαν ζωὴν τὰ μέγιςα συντελεῖ ταῖς ψυχαῖς· δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἡ ἄνοδος καὶ ἡ συναφὴ πρὸς θεούς.

« Σχεδὸν οὖν κατανενόηκα ἐν τούτῳ τῷ
» χρόνῳ σκοπούμενος ὡς πρὸς τοὺς ἐραςὰς
» ἔσχες. Πολλῶν γὰρ γενομένων καὶ μεγα-
» λοφρόνων, οὐδείς ἐςιν ὃς οὐχ ὑπερβληθεὶς
» τῷ φρονήματι ὑπὸ σοῦ πέφευγε. »

Πολλὰ μὲν ἑώρα καὶ θαυμαςὰ ὁ Σωκράτης ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ φυσικὰ συνθήματα τῆς πρὸς ἀρετὴν ἐπιτηδειότητος· καὶ γὰρ τὸ φαινόμενον κάλλος καὶ τὸ μέγεθος σημεῖα τῆς κατὰ τὴν

ψυχὴν ὑπῆρχε μεγαλουργοῦ καὶ ἁδρᾶς καὶ διαπρεποῦς ὑπεροχῆς· καὶ τούτων ἡ φύσις ἡ τοῦ ὀργάνου δημιουργικὴ τῷ φαινομένῳ σύμβολα ἄττα περιῆψεν, ἃ δὴ καὶ ὁ Σωκράτης θεώμενος, ἐπιμελείας ἄξιον ὑπέλαβεν εἶναι τὸν νέον. Καὶ τοῦτο ἦν ἄνωθεν τῶν Πυθαγορείων (*) ἔθος, τὸ διὰ τῶν περὶ τὸ σῶμα σημείων διακρίνειν τὰς τῶν προσιόντων ἐπιτηδειότητας εἰς τὴν κρείττονα ζωήν· ἐπειδήπερ ἡ φύσις, ἡ τὰ σώματα πλάττουσα ταῖς ψυχαῖς, προσήκοντα αὐταῖς ὄργανα ὑποτίθησι, καὶ εἰκόνας αὐτῶν ἐν τοῖς σώμασι προτείνει, δι' ὧν καὶ τὰς τῶν ψυχῶν ἰδιότητας οἱ ταῦτα δεινοὶ κατανοεῖν ἐκφαίνειν δύνανται. Πολλὰ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, καὶ διὰ τοῦ σώματος Σωκράτης ἑώρα φυσικὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου πλεονεκτήματα, μειζόνως δὲ αὐτὸν ἔτι καὶ τελεώτερον ἔκρινε, παρεπόμενος αὐτοῦ τοῖς ἔργοις καὶ τῷ βίῳ·

(*) Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos judicare, utrùm ad meliorem vitam apti forent, necne. Natura enim ipsa quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesque animarum in corporibus indicat, per quos et animarum ingenia in hâc arte periti deprehendere possunt. *M. F.*

καὶ ὥσπερ ὁ ἀγαθὸς δαίμων, τῶν τε λόγων αὐτῷ καὶ τῶν ἔργων κριτὴς γινόμενος, πῶς μὲν ἐν τῷ ἰδίῳ βίῳ, πῶς δὲ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλίαις διαγίνεται, καὶ πότερον ἀποδέχεται τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα, τὰ δὲ τῆς κακίας ἀποςρέφεται, ἢ τῷ φιληδόνῳ τῆς ψυχῆς ἐνδίδωσι καὶ ῥέπει πρὸς τὸ χεῖρον καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν ἀνδραποδίζεται. Ταῦτα δὴ οὖν πάντα κατανοῶν καὶ ἀνασκοπούμενος, εὗρεν αὐτὸς ἀδούλωτον ὑπὸ τῶν ὅλων ἐραςῶν, ἀνίκητον ὑπὸ τῆς φιλοχρημάτου ζωῆς, φρονήματος ἀντεχόμενον ἁδροῦ, καὶ σμικρὰ πάντα τὰ ἀνθρώπινα νομίζοντα· καὶ ταῦτα θεασάμενος, οὕτω δὴ μεταδίδωσιν αὐτῷ τῶν οἰκείων συμβουλιῶν, ἀνακαθαίρων μὲν αὐτοῦ τὰς ἐννοίας, τελειῶν δὲ αὐτοῦ τὰς φυσικὰς ἀρετάς, ἀνάγων δὲ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐλευθέρας ὄντως ζωῆς. Εἰκότως δὴ οὖν φησιν ὅτι σκοπούμενος αὐτὸν ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καὶ κατανοῶν διατελεῖ. Δεῖ γὰρ τὸν ἐρωτικὸν ἀπὸ τῆς γνώσεως ἀρχόμενον, οὕτω τελευτᾶν εἰς τὴν περὶ τὸν ἐρώμενον πρόνοιαν· ἀνάλογον γάρ ἐςι τῷ πολιτικῷ· πάντως δὲ οὐκ ἄδηλον ὅτι κἀκεῖνος ἀπὸ τῆς θεωρίας ἄρχεται καὶ τῆς

ἐξετάσεως, ἔπειθ᾽ οὕτω τὴν ὅλην διακοσμεῖ πολιτείαν, τὰ τῆς θεωρίας συμπεράσματα διὰ τῶν ἔργων δεικνύς. Κατὰ τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ ὁ ἐρωτικὸς γινώσκει πρότερον τὸ ἐραςὸν, ὁποῖόν τι ἐςιν, ἔπειθ᾽ οὕτως αὐτῷ μεταδίδωσι τῆς ἑαυτοῦ προνοίας.

Ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἦν τὸ γνωςὸν τοῦτο ἄϋλον καὶ καθαρὸν καὶ ἑςὸς, εἶπεν ἂν αὐτοῦ δήπου καὶ τὴν γνῶσιν ἀραρυῖαν εἶναι καὶ ἀναμφισβήτητον· ἐπεὶ δὲ πᾶν τοὐναντίον, ἀόριςόν ἐςι καὶ ἀτελὲς, καὶ δυνάμει μόνῃ προςίθεται τῇ κατανοήσει τὸ σχεδὸν, ὡς οὐ πάντῃ τὸ ἀκριβὲς ἐχούσῃ. Καθάπερ γὰρ οἱ δεινοὶ τὰ διαλεκτικά (*) φασι, κἂν μυρίαις προτάσεσιν ἀναγκαίαις χρήσηταί τις, μίαν δὲ ἐνδεχομένην προσλάβῃ, τὸ συμπέρασμα πάντως ὁμοιοῦται τῷ χείρονι· κατὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ εἰ τὸ γνωςὸν ἔχει τι παρ᾽ ἑαυτῷ τῆς ὑλικῆς καὶ ἀςάτου φύσεως συμπεπλεγμένον, τὴν περὶ αὐτὸ γνῶσιν ἡμῶν ἀόριςον ἀπεργάζεται καὶ ἀμφίβολον. Οὐ γὰρ

(*) Periti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille propositionibus necessariis usus fuerit, unicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omninò deteriori similem evasuram; similiter si ipsum quod à nobis cognoscendum est, habeat penes se aliquid ma-

εἰσιν αἱ τῶν μὴ ἑςώτων ἀεὶ ὡσαύτως γνώσεις ἀνέλεγκτοι, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰκασίας τὰ τοιαῦτα μόλις ἁλίσκεται. Τοιοῦτον δὲ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ, διότι δὴ πανταχοῦ τὸ ἀτελὲς, ἅτε τῇ ὕλῃ συγγενὲς ὑπάρχον, εὐμετάβλητον ἐςι. Ταύτης γοῦν ἔτι τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν εἴποις ἂν μᾶλλον ἔχειν τὸ βέβαιον καὶ τὸ ἑστός· καὶ ταύτης τὴν πολιτικὴν ἤδη μετ' ἐπιςήμης οὖσαν· καὶ ὅσῳ δήπου πρὸς τὸ ἄναντες καὶ τὸ ὑψηλότερον μεταβαίνομεν τῶν ἀρετῶν εἶδος, τοσούτῳ πλέον εἰς τοὺς ἀνελέγκτους περὶ αὐτῶν καθίςαμεθα λόγους· τὸ δ' αἴτιον, ὅτι τῆς νοερᾶς οὐσίας ἐγγυτέρω γινόμεθα, παρ' ᾗ μόνιμόν ἐςι καὶ τὸ ὡρισμένον καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον. Τὸ μὲν οὖν σχεδὸν, τὴν ἀμυδρότητά μοι δοκεῖ σημαίνειν τῶν φυσικῶν ἀρετῶν. Ἔσχαται γὰρ οὖσαι καὶ πόῤῥω τοῦ νοῦ καὶ τῇ ὕλῃ συμμιγεῖς καὶ ἀτελεῖς, ἔχουσί τι δύσγνωςον

terialis instabilisque naturæ commistum, procul dubio efficit ut nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit et ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum non sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quamdam vix talia comprehenduntur. Talis autem est et naturalis virtus, quia ubique quod imperfectum est, tanquam materiæ cognatum facillimè permutatur. *M. F.*

καὶ εἰκαστὸν καὶ τοῖς ἀνελέγκτοις τῆς ψυχῆς λογισμοῖς οὐχ ἁλωτόν· τὸ δὲ αὖ κατανενοηκέναι, δηλοῦντω μὲν καὶ τὴν σύντονον τοῦ Σωκράτους βάσανον τῶν τοῦ νεανίσκου λόγων τε καὶ ἔργων· ἐνδείκνυται δὲ καὶ τὴν τοῦ χείρονος γνῶσιν καὶ τὴν εἰς τὸ κάτω βλέπουσαν καὶ πρὸς τὸ ἐκτὸς ἀποτεινομένην, διαφέρει δὲ τοῦ σκοπεῖσθαι, καθόσον τὸ μὲν διέξοδον ἔχει διὰ πάντων τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ἐξεταστικὴν, τὸ δὲ συμπέρασμά ἐστιν, ἐκ τῆς διεξόδου ταύτης, συνῃρηκὸς ἤδη τὴν ὅλην ἐπιτηδειότητα τοῦ νεανίσκου. Τοιοῦτον γὰρ τὸ κατανενόηκα. Καὶ ἔχεις πάλιν ἐκ τούτων, ὅπως τὴν μὲν ἀθρόαν γνῶσιν, ἅτε τοῦ νοῦ φέρουσαν ἴνδαλμα, κατανόησιν προσείρηκε, τὴν δὲ ἐξέτασιν τὴν διεξοδικὴν, ἐν χρόνῳ γιγνομένην, ψυχικῷ προσηγόρευσεν ὀνόματι. Τὸ γὰρ σκοπεῖσθαι ψυχῆς ἐστι κίνησις, ὥς φησιν ὁ Ἀθήναιος ξένος.

Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ Σωκράτους· ὁ δ' Ἀλκιβιάδης διὰ τί θαύματος ἄξιος καὶ πρὸς ἐπιμέλειαν οὐκ ἀνεπιτήδειος; ὅτι, φήσω, τὸν πολὺν ἐραστὴν ἀπεσείσατο καὶ φορτικόν. Πολλῶν γὰρ γεγονότων φησὶ, τοῦτο μὲν αὐτῶν τῆς

ποσότητος δηλοῖ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ μεγαλοφρόνων· τοῦτο δὲ αὖ τῆς ποιότητος ἐςιν ἐνδεικτικὸν, πάντας φυγάδας ἀπέφηνας, καὶ δῆλον μὲν ὅτι τὸ μεγαλόφρον οὐκ ἔστιν ἐπὶ τούτων ἀληθινὸν, ἀλλὰ φαινόμενον. Ποῦ γὰρ ἂν εἴη μεγαλοφροσύνη, φρονήσεως καὶ ἐπιςήμης οὐκ οὔσης; ποῦ δ' ἂν εἴη φρόνησις, τῆς ἡγεμονίας ἡγεμονευούσης (*); Ἀλλ' ἐπειδήπερ ἑλεῖν σπουδάζοντες τὸν ἐρώμενον, οἱ μὲν ἵππους, οἱ δὲ κύνας θηρευτικὰς, οἱ δὲ ἄλλ' ἄττα προσῆγον ἐκθεραπεύοντες αὐτὸν καὶ κολακεύοντες, καὶ τῶν ὑπαρχόντων κατεφρόνουν, μεγαλόφρονες ἐπονομάζονται· καὶ ὥσπερ ἐρας αὶ καλοῦνται τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος ἀποπεσόντες, οὕτω δὴ καὶ μεγαλόφρονες τῆς ἀληθινῆς μεγαλοφροσύνης ἐστερημένοι. Πάντα δὴ οὖν εἰκότως τοὺς τοιούτους ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπερεβάλετο τῷ φρονήματι, φύσιν γαυροτέραν τινὰ καὶ ἁδροτέραν λαχὼν, καὶ φυγάδας αὐτοὺς ἀπέδειξεν οὐκ ἐνεγκόντας τὸ φρόνημα αὐτοῦ τὸ ὑπέρογκον· καί μοι δοκεῖ καὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ τοὺς φορτικοὺς ἐρας ὰς περιβαλεῖν· πρῶτον μὲν, ἵνα

(*) Sic cod. Lege autem ἀνηγεμονευούσης, vel οὐχ ἡγεμονευούσης.

αὐξήσῃ τὴν νεανίσκου μειζόνως τὴν κατ᾽ ἐκείνων ὑπεροψίαν, οἷον στρατηγικήν τινα αὐτῷ μαρτυρήσας δύναμιν καθ᾽ αὐτῶν· ἔπειτα, ἵνα κἀκείνην ἐμφανῆ ποιήσῃ τὴν ζωὴν κατὰ τὸ ἔσχατον μόριον τῆς ψυχῆς χαρακτηριζομένην. Τὸ γὰρ δειλὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ μάλιστα προσήκει· φυγάδες οὖν οἱ, διὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν ταύτης οἶστρον, ἐρασταί. Καὶ τρίτον, ὕμνος τίς ἐστιν οὗτος τῶν ὡς ἀληθῶς ἀξιεράστων, ὅτι τοῖς πολλοῖς εἰσὶ καὶ ἀγενέσιν ἀνέραστοι. Λέγει γοῦν καὶ ὁ Ἀντισθένους Ἡρακλῆς περί τινος νεανίσκου παρὰ τῷ Χείρωνι τρεφομένου· μέγας γάρ, φησι, καὶ καλὸς καὶ ὡραῖος· οὐκ ἂν αὐτοῦ ἠράσθη δειλὸς ἐραστής· τοιοῦτος δὴ οὖν καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ τῶν προκειμένων ἀναφαίνεται. Τὸ γὰρ τῶν μὲν ἀναξίων τοῦ ἔρωτος ὑπεριδεῖν, τὸν δὲ ἄξιον θαυμάσαι, πολλὴν αὐτῷ μαρτυρεῖ τὴν πρὸς τὸ καλὸν οἰκειότητα καὶ εἰς ἀρετὴν παρασκευήν.

Ἴσως δ᾽ ἄν τις ἐπιποθήσειε μαθεῖν τί δή ποτε τὰ ὑψηλὰ φρονήματα καὶ ἁδρὰ κινεῖ τοὺς θείους ἐραστὰς, καὶ σπουδῆς ἄξια εἶναι δοκεῖ. Ῥητέον δὴ οὖν ὅτι τὰ τοιαῦτα ἤθη συγγένειαν ἔχειν δοκεῖ πρὸς αὐτὸ τὸ θεῖον

κάλλος. Τὸ γὰρ τῶν παρόντων μὲν ὑπερφρονεῖν ὡς ἐσκιαγραφημένων καὶ οὐδενὸς ἀξίων, ἄλλο δέ τι πρὸ τούτων ἐπιζητεῖν μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ ὑπερέχον τῶν πολλῶν, τεκμήριόν ἐστιν ἐμφανὲς τῆς περὶ αὐτὸ τὸ κάλλος ὠδῖνος τῶν ψυχῶν. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐν Πολιτείᾳ Σωκράτης ἀνέφηνε τῶν ἀπ᾽ οὐρανοῦ κατιουσῶν ψυχῶν τὸ ἡγεμονικὸν καὶ ἁδρὸν καὶ μεγαλόφρον ἐν ταῖς αἱρέσεσι τῶν βίων ἰδίων, εἰπών· ἔτι γὰρ ἀπήχημα φέρουσι τῆς ἐκεῖ ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς δυνάμεσιν ἐπιτρέχουσι, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς μικρῶν καὶ οὐδενὸς ἀξίων ὑπερορῶσιν. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πάθος εὖ παιδαγωγηθὲν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν· τὸ γὰρ σμικρὰ μὲν ὑπολαβεῖν τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ἀτιμάσαι τὰ παρόντα ὡς φορτικὰ καὶ εὐτελῆ καὶ οὐκ ἄξια σπουδῆς, ἐπιζητῆσαι δὲ τὸ ἐν ἐκείνῳ τῆς ζωῆς εἶδος, τὸ τοῦ πλήθους ἐξῃρημένον καὶ ἄφατον τοῖς πολλοῖς, ἐφόδιόν ἐστιν ἱκανὸν εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιτήδευσιν.

« Τὸν δὲ λόγον, ᾧ ὑπερπεφρόνηκας,
» ἐθέλω διελθεῖν· οὐδενὸς φῂς ἀνθρώπων
» ἐνδεὴς εἶναι εἰς οὐδέν. Τὰ γὰρ ὑπάρχοντά
» σοι, μεγάλα εἶναι, ὥστε μηδενὸς δεῖσθαι,

» ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρξάμενα, τελευτῶντα
» εἰς τὴν ψυχήν. »

Εἰ καὶ ὁ νεανίσκος διά τινα χαυνότητα καὶ μεγαλαυχίαν ὑπερεώρα τῶν πολλῶν περὶ αὐτὸν (*) ἐραςῶν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης εἰς λόγον ἀναφέρει τὴν τοιαύτην ὑπεροψίαν, ἅμα καὶ προτρέπων αὐτὸν εἰς τὸ κατὰ λόγον ζῆν, καὶ διὰ τὴν κατὰ λόγον ζωὴν ἀποσείεσθαι τὸ πλῆθος τῶν εἰκαίων ἀνθρώπων, ἵνα λόγῳ τὰ πάθη διαφεύγωμεν, ἀλλὰ μὴ παθῶν ἄλλων ἀντικαταλλαττώμεθα· θαυμαςὸν δὲ οὐδὲν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην κατὰ λόγον ἐκείνων ὑπεριδεῖν. Πολλαχῶς γὰρ ὁ λόγος· ἄλλος μὲν γάρ ἐςιν ὁ ἐπιςημονικὸς λόγος, ἄλλος δὲ ὁ δοξαςικός. Κωλύει τοίνυν οὐδὲν κατὰ δόξαν αὐτὸν ἐνεργοῦντα ἀληθῆ καὶ ἀδιάςροφον, ἄμικτον ἑαυτὸν φυλάξαι τοῖς φορτικοῖς ἐραςαῖς· ἔςιν οὖν οὐ μόνον ἔπαινος τοῦ νεανίσκου, ἀλλὰ καὶ προτροπὴ εἰς εὐζωΐαν. Τὸ γὰρ μὴ χείρονας φαίνεσθαι τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὑπολήψεως, ἱκανόν ἐςιν ἡμᾶς ἀνεγεῖραι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπιμέλειαν.

Ἀλλὰ τί, φαίης ἄν, ὁ Σωκράτης εἰς ἔπαινον καθίησι τοῦ νεανίσκου; οὗτοι γὰρ παρόντα

(*) Cod. αὐτῶν.

ἐπαινετέον· κολακικὸν γὰρ τοιοῦτον ἔργον· οὔτε νέον· χαυνότητος γὰρ ποιητικόν· οὔτε ἐρώμενον· ἐμπόδιον γὰρ πρὸς τὸ πεῖσαι τὸν ἐρώμενον αὐτῷ προσέχειν τὸν νοῦν· ὁ δέ γε Σωκράτης καὶ τὸν ἐρώμενον προτίθεται καὶ παρόντα τοῖς ἐπαίνοις. Λεκτέον τοίνυν ὅτι πᾶς οὗτος ὁ λόγος δοκεῖ μὲν ἔπαινος εἶναι τοῦ νεανίσκου, καὶ ἔστι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐγκωμιαστικὸς, κατηγορία δὲ μᾶλλόν ἐστι λεληθυῖα καὶ ἐσχηματισμένη. Τοῦ δὲ τοιούτου τρόπου δέδεηται τῶν λόγων, πρῶτον μὲν, ἐπειδὴ καὶ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ τοιάδε τίς ἐστιν ἐσκιαγραφημένη τις (*) ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ἀτελὴς, καὶ οὔτε ἐπαινετὴ ἁπλῶς οὔτε ψεκτὴ, ἀλλὰ μετέχουσά πως ἀμφοῖν εἰκότως. Καθόσον μὲν γὰρ ἀρετή τίς ἐστιν καὶ ἔσχατον ἴχνος τῆς ἀληθοῦς, ἔχει τι ἐπαινετὸν, καθόσον δ' αὖ ἀτελής ἐστι καὶ ἔνυλος καὶ σωματοειδὴς, κατὰ τοῦτο ψεκτή. Μεμίμηται γοῦν ὁ τῶν λόγων τρόπος τὴν ἰδιότητα τῆς φυσικῆς ἀρετῆς· φαινόμενον μὲν ἔχων τὸ ἐγκωμιαστικὸν, ὥσπερ ἐκείνη τὸ ἐπαινετὸν, κρυπτόμενον δὲ τοὐναντίον, ὥσπερ ἐκείνη τὸ ψεκτόν· δεύτερον δὲ, καὶ ἀμφοῖν ὁ Σωκράτης ποιεῖται

(*) Forte τι scribendum, vel τις delendum.

λόγον, τοῦ τε οἰκειώσασθαι τὸν ἐρώμενον (τί γὰρ ἄλλο ἐρωτικῷ τούτου προηγούμενόν ἐστι, καὶ τοῦ μὴ χαυνότερον ποιῆσαι καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνεπιτήδειον; ὁ τοίνυν ἐσκιαγραφημένος οὗτος ἔπαινος οἰκειοῦται μὲν αὐτὸν τῷ φαινομένῳ, συστέλλει δὲ τῷ λεληθότι τῆς κατηγορίας· καὶ, εἴπερ τις ἄλλος ἢ ῥητόρων ἢ συγγραφέων, ἐσχημάτισε τὸν λόγον καὶ ὁ Πλάτων ἐν τούτοις, καὶ ἔξεστι ἕκαστον τῶν λεγομένων βασανίζοντας δεικνύναι τῷ ἐγκωμίῳ συνυπάρχοντα τὸν τῆς ἀμαθίας ἔλεγχον, καὶ φυσικὴν μέν τινα δεικνυμένην ἐν τῷ νεανίσκῳ πρὸς τὸ καλὸν παρασκευὴν, ἀτελῆ δὲ ταύτην καὶ ἀδιάρθρωτον καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς ἁμαρτάνουσαν)· ἔτι δὲ καὶ κατ' ἄλλον λόγον ὁ Σωκράτης φαινομένως ἐγκωμιάζει, κακίζει δὲ λεληθότως. Πρὸ γὰρ τῶν ἀμίκτων ἐλέγχων κεκραμένως παρέχεται τοῖς ἐπαίνοις αὐτοὺς, κατὰ μικρὸν ἐθίζων τὸν νεανίσκον ὑποφέρειν τοὺς ἐλεγκτικοὺς λόγους· ἄρχεται δὴ οὖν ἀπὸ τῶν ἐσχηματισμένων ἐγκωμίων, τοῦτον τὸν τρόπον τῶν λόγων ἁρμοσάμενος, ἵνα πείσῃ, καὶ τῶν ἀλλοτριωτέρων εὐμενῶς ἐπαινούμενος (*) ῥημάτων, καὶ προσδέξηται ὁ ἀκροατὴς τό· ἀμαθίᾳ γὰρ

(*) Deest ἀκούσηται, vel tale quid.

συνοικεῖς τῇ ἐσχάτῃ. Φορητὸν γοῦν τὸ τοιοῦτον γίνεται τῶν λόγων εἶδος διὰ τῆς νῦν ἐπιτηδευομένης κράσεως.

Πῶς οὖν, ἅπερ εἴπομεν, ἐν τοῖς προκειμένοις ἔνεςι, καὶ πῶς ἡ εὐφημία συμμιγής ἐςι τοῖς ἐλέγχοις; Πρῶτον μὲν δὴ τὸ οὐδενὸς φὴς (ἐν προσθήκης μοίρᾳ τοῦτο παραλαμβάνων τὸ φὴς), ἀλλοτριοῖ μὲν ἀπὸ τοῦ Σωκράτους τὸν λόγον, ἐπ᾽ αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον ἀναπέμπει πάντα τὰ ῥηθησόμενα· μονονουχὶ γὰρ τοῦτο λέγει σαφῶς, ὅτι ἀνενδεὴς εἶ, ὡς σὺ λέγεις, οὐχ ὡς ἐγὼ, καὶ τάδε σοι πρόσεςι κατὰ τὴν σὴν οἴησιν, οὐ κατὰ τὴν ἐμήν. Ἔστιν οὖν ἐπαινέτης αὐτὸς ἑαυτοῦ, πρᾶγμα φορτικὸν ποιῶν ὁ νέος· τούτου δὲ αἴτιον ἡ διπλῆ ἄγνοια· αὐτὸς γὰρ περὶ αὑτοῦ ἀμαθὴς ὢν, οὐκ οἶδε τὴν ἑαυτοῦ κακοδαιμονίαν, ἀλλ᾽ οἴεται εὐδαίμων εἶναι καὶ αὐτάρκης. Δεύτερον τὸ τῆς ὑπερβολῆς μέγιςον ἔτι κατηγόρημα τοῦ λέγοντος. Τὸ γὰρ μηδενὸς εἰς μηδὲν δεῖσθαι τῆς ἀνθρωπίνης οὐ στοχάζεται φύσεως καὶ ἀσθενείας τοῦ γένους ἡμῶν, οὐδὲ ἐννοεῖ τό· κούφων γὰρ καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία. Πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἐπίσκοπος ἐτάχθη δίκης νέμεσις ἄγγελος.

Ἔδει δὴ οὖν αὐτὸν μὴ μέχρι τοσούτου μεγαφρονεῖν, ὥστε τοὺς ὅρους ὑπερβαίνειν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τρίτον, τὸ τὰ ὑπάρχοντα μεγάλα εἶναι, δείκνυσιν ἐπικτήτῳ μεγέθει κοσμούμενον, ἀλλ᾽ οὐ τῷ οἰκείῳ τῶν ψυχῶν, οὐδὲ τῷ αὐτοφυεῖ. Πᾶσα γὰρ ἡ φαινομένη δύναμις ἐν δοκήσει ψιλῇ τὸ μέγεθος ἔχει· τὸ δὲ ὄντως ὑψηλὸν καὶ μέγα καὶ ὑπερέχον, ἐν αὐτῇ κεῖται τῇ ζωῇ τῶν ψυχῶν· μονοειδὴς δὲ αὕτη καὶ ἁπλῆ καὶ οὐ πεπληθισμένη καὶ αὐτοφυὴς, ἀλλ᾽ οὐκ ἔξωθεν ἐνυπάρχουσα. Τέταρτον, τὸ ἀπὸ τοῦ σώματος ἄρχεσθαι τὰ ἀγαθὰ, τελευτᾷν δὲ εἰς τὴν ψυχήν, τὸ σαθρὸν αὐτῶν καὶ τὸ εἰδωλικὸν διασαφεῖ, καὶ διελέγχει τὸν οἰόμενον εὐδαίμονα εἶναι, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀπὸ τοῦ σώματος ὁρμᾶσθαι νομίζοντα. Προτίθησι γὰρ οὗτος τὰ ἀναγκαῖα τῶν αἱρετῶν καὶ τὰ ἑπόμενα τῶν ἡγουμένων· ὡς γοῦν Ἀθηναῖος Μεγάξενος· θεῖα μέν ἐστι τὰ ψυχικὰ ἀνθρώπινα δὲ τὰ θνητὰ· καὶ τὰ μὲν ἄρχειν προσήκει, τὰ δὲ ἐκείνοις ἐπακολουθεῖν· ὁ δὲ ἀνάπαλιν ἀπὸ τῶν σωματικῶν ἄρχεσθαί φησι τὴν ἑαυτοῦ εὐδαιμονίαν, πολλοῦ ἄρα δεῖ εἶναι εὐδαίμων καὶ ἀνενδεής.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐςὶ δι' ἃ φημι, τὸν Σωκράτην φαινομένως μὲν ἐπαινεῖν, ἀληθῶς δὲ ἐξελέγχειν τοῦ νεανίσκου τὴν ἀμαθίαν· ὅλως δὲ αὐτὸ τοῦτο ζητητέον ἀπὸ ποίας ἐννοίας ὁ Ἀλκιβιάδης τὸ ἀνενδεὲς τοῦτο ςοιχεῖον ἐτίθετο τῆς εὐδαίμονος ζωῆς, καὶ λεκτέον ὅτι τὸ αὔταρκες (*) πρώτως ἐν αὐτοῖς ἐςι τοῖς θεοῖς. Ἀγαθοὶ γάρ εἰσιν οἱ θεοὶ καὶ ἀγαθότητος ὑπερούσιοι, καὶ πληρώματα τῶν ὄντων ἁπάντων· δι' οὓς καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τὸ αὔταρκες καὶ τοῖς νοῖς καὶ ταῖς θείαις ψυχαῖς καὶ τοῖς δαίμοσι καὶ ἡμῖν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ μέθεξιν αὐτάρκη· θεοὶ δὲ καθ' ὕπαρξιν. Διὰ τοῦτο δὴ οὖν ἡ κοινὴ καὶ ἀδιάςροφος ἔννοια τὴν εὐδαιμονίαν τῇ αὐταρκείᾳ χαρακτηρίζει· παρ' ὧν γὰρ τὸ εὖ, παρὰ τούτων

(*) Ipsa per se sufficientia primum est penes Deos. Boni namque sunt Dii, atque superessentiales bonitates quædam, et entium omnium plenitudines; per quos et cæteris omnibus sufficientia competit, intellectibus, animis divinis, Dæmonibus, nobis; et alia quidem participatione quadam sufficientia sunt, Dii autem ipsa substantia. Quamobrem communis immutabilisque sententia beatitudinem designat sufficientiam; quibus enim competit habere se benè, eisdem sufficienter habere se convenit.

M. F.

καὶ τὸ αὔταρκες. Καὶ ὁρᾷς δὴ πάλιν ὅπως ἐνταῦθα ὁ Ἀλκιβιάδης κατορθοῖ μὲν κατὰ τὴν μείζονα· σφάλλεται δὲ κατὰ τὴν ἐλάττονα πρότασιν. Συλλογίζεται γὰρ οὕτως· ἐγὼ διὰ σῶμα καὶ γένος καὶ φίλους καὶ πλοῦτον εὐδαίμων ἀνενδεής· ἐγώ φησιν ἀνενδεής· οὐκοῦν ὅτι μὲν ὁ εὐδαίμων ἀνενδεὴς, ἀληθές· ὅτι δὲ αὐτὸς εὐδαίμων, ψευδές. Τὸ γοῦν συμπέρασμα ψευδὲς διὰ τὴν ἐλάττονα, καὶ οὕτως εὑρήσεις καὶ τὸν φιλήδονον καὶ τὸν φιλοχρήματον διὰ ταύτην ψευδομένους. Ὁ μὲν γὰρ ἡδονὴν, ὁ δὲ χρήματα τίθεται τὸ ἀγαθόν· ὅτι δὲ πᾶν τὸ ἐφετὸν ἀγαθὸν, κοινόν ἐστιν αὐτοῖς, καὶ συνελόντι φάναι, τὰς μὲν μείζους τῶν προτάσεων ἕκαστοι τιθέασιν ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν καὶ τοῦ λόγου προβάλλοντες· τὰς δὲ ἐλάττους ἀπὸ φαντασίας, ἀπὸ αἰσθήσεως, ἀπὸ τῶν ἀλόγων προφέρονται παθῶν. Διὸ καὶ ταύταις μὲν διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους· ἐκείναις δὲ ὁμοφρονοῦσι. Τὰ μὲν γὰρ πάθη μερισμοῦ καὶ διαστάσεως ἐστὶν αἴτια ταῖς ψυχαῖς· Τιτανικὰ γάρ ἐστι, καὶ διασπᾷ καὶ σπαράττει τὸν ἐν ἡμῖν νοῦν· ὁ δὲ λόγος κοινός ἐστι πᾶσι καὶ ἡ τοῦ λόγου προβολὴ, καὶ διὰ τοῦτο κοινὸς ὁ Ἑρμῆς, ἵνα δὴ

καὶ ἠθικῶς αὐτοῦ ποιησώμεθα τὴν ἐξήγησιν.

« Οἴει γὰρ δὴ εἶναι πρῶτον κάλλιϛός τε
» καὶ μέγιϛος· (καὶ τοῦτο μὲν δὴ παντὶ δῆλον
» ἰδεῖν ὅτι οὐ ψεύδη) ἔπειτα, νεανικωτάτου
» γένους ἐν τῇ σεαυτοῦ πόλει, οὔσῃ μεγίϛῃ
» τῶν Ἑλληνίδων. Καὶ ἐνταῦθα πρὸς πατρός
» τέ σοι φίλους καὶ ξυγγενεῖς πλείστους
» εἶναι καὶ ἀρίστους, οἳ εἴ τι δέῃ, ὑπηρετοῖεν
» ἄν σοι· τούτων δὲ τοὺς πρὸς μητρὸς, οὐδὲν
» χείρους οὐδ᾽ ἐλάττους· ξυμπάντων δὲ ὧν
» εἶπον μείζω οἴει σοι δύναμιν ὑπάρχειν,
» Περικλέα τὸν Ξανθίππου, ὃν ὁ πατὴρ
» ἐπίτροπον κατέλιπε σοί τε καὶ τῷ ἀδελφῷ·
» ὃς οὐ μόνον ἐν τῇδε τῇ πόλει δύναται
» πράττειν ὅτι ἂν βούληται, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ
» τῇ Ἑλλάδι, καὶ τῶν βαρβάρων ἐν πολλοῖς
» καὶ μεγάλοις γένεσι. Προσθήσω δὲ, καὶ ὅτι
» τῶν πλουσίων· δοκεῖς δέ μοι ἐπὶ τούτῳ
» ἥκιστα μεγαλοφρονεῖν. »

Ἡ διὰ τῶν καθ᾽ ἕκαϛα τοῦ νεανίσκου φαντασιῶν διέξοδος ἐναργέϛερον μὲν τὸν φαινόμενον ἔπαινον ποιεῖ· πληκτικώτερον δὲ τὸν ἔλεγχον. Ἓν γὰρ εἶναι δοκεῖ τὸ κυρίως ἀγαθὸν, ἐκ τοῦ ἑνὸς ἐφῆκον, καὶ ἴχνος τι φέρον τῆς οἰκείας

πηγῆς· τὰ δὲ νῦν ὡς ἀγαθὰ προτεινόμενα, συμπεφορημένα παραδίδοται, καὶ πρὸς ἓν οὐκ ἀναφέρεται. Πῶς ἂν οὖν εἴη ταῦτα τῆς αὐταρκείας αἴτια, τὰ δεόμενα τοῦ συντάττοντος αὐτὰ ἀλλήλοις καὶ ἑνοποιοῦντος ἑτέρου δή τινος; Πάλιν τὸ μὲν αὔταρκες ἐν αὐτῷ τῷ δαίμονι θεωρεῖται. Τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀρκεῖν τοῦτ᾽ ἔστι τὸ μηδὲν εἰσδέχεσθαι τῶν ἐκτός· ὁ δὲ πρὸς πάντα μᾶλλον ἀναφαίνεται βλέπων, ἢ πρὸς ἑαυτόν. Πρὸς γὰρ τὸ σῶμα καὶ τὸ γένος καὶ τοὺς φίλους καὶ τὸν Περικλέα βλέπει, καὶ ἐν τούτοις ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας, αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν οὐκ ἐπιστρέφει, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁρᾷ, ὥστε οὐδ᾽ ἂν αὐτάρκης εἴη· οὐ γὰρ ἑαυτῷ ἀρκεῖται, ἀλλὰ ἄλλοις τοῖς ἔξω κειμένοις, καὶ ὁ μηδενὸς ἐνδεὴς, ἀναπέφανται πολυδεής· καὶ ὁρᾷς πάλιν τοῦτο παρ᾽ ἣν αἰτίαν πέπονθεν ἡ τοῦ νεανίσκου ψυχή. Διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸ σῶμα ῥοπὴν, καὶ τὸ αὐτῆς ἀγαθὸν κρίνει σωματικῶς. Νοῦς μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ παρ᾽ ἑαυτοῦ τὸ ἀγαθὸν ἔχει τὸ νοερὸν, διὸ καὶ τῷ ὄντι αὐτάρκης· ἅπαν δὲ σῶμα κομίζεται παρ᾽ ἑτέρου τὸ ἀγαθὸν, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι· καὶ γὰρ ἑτεροκίνητόν ἐστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν.

Καὶ ψυχὴ τοίνυν, ἡ μὲν νῷ ὁμοιουμένη, ζητεῖ τὸ ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῇ, καὶ ἔστιν ὡς ἀληθῶς αὐτάρκης· ἡ δὲ σωματοειδὴς τὸ τῶν σωμάτων ὑπομένει πάθος, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν ἑτέροις οἴεται κεῖσθαι τὸ ἑαυτῆς, ἢ χρήμασιν, ἢ φίλοις, ἢ τιμαῖς ἢ ἄλλοις, τισὶ τοιούτοις· ὥστε φάντασμα μὲν αὐταρκείας ἔχειν, αὐτὴν δὲ μὴ ἔχειν. Τὸ γὰρ μὴ ἑαυτὸ ἀρκούμενον, ἀλλ᾽ ἑτέρων ἐξηρτημένον, καὶ τούτων παντοδαπῶν καὶ ἀστάτων, οὐκ ἂν εἴη τῆς αὐταρκοῦς φύσεως.

Ἔτι τοίνυν καὶ τῶν ῥημάτων ἕκαστον θεασώμεθα. Τὸ μὲν δὴ οἴει πρόσκειται ἐν τοῖς ἐκκειμένοις ῥήμασιν ἱκανὸς ἔλεγχος τῆς ψευδοῦς ὑπολήψεως· τὶ γὰρ ἄλλο διὰ τῆς προσθήκης ἐνδείκνυται ταύτης, ἢ ὅτι οἴει μὲν, οὐ μέντοι ἔχει ταῦτα οὕτως, καὶ πρόσεστι καὶ τὸ ἀλαζονικὸν καὶ τὸ φορτικὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν κήρυκα τῆς εὐδαιμονίας, αὐτὸν τὸν κηρυττόμενον, αὐτὸν τὸν ἐπαινέτην, αὐτὸν τὸν ἐπαινούμενον· τὸ δὲ αὐτὸ κάλλος ἐννοεῖν τοῦ σώματος καὶ τὸ μέγεθος ὡς εἰς αὐτάρκειαν συντελοῦντα πῶς οὐκ (*) ἔμαθες; Οὐ γάρ ἐστιν ἐν αὐτῷ ταῦτα, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς αὐτοῦ. Πῶς οὖν, τῆς αὐταρκείας ἐν αὐτῷ οὔσης, τὰ μὴ ὄντα ἐν αὐτῷ συμπληροῖ τὴν αὐτάρκειαν; Ὅμοιον γὰρ ὥσπερ εἴ τις τῆς

(*) Lege οὖν, vel suprà οὐκ pro ὡς. Vid. annot.

σκιᾶς τὰ παθήματα συντελεῖν ἔλεγε πρὸς τὸ τοῦ σώματος ἀγαθὸν, οὗ ἐςιν ἡ σκιά.

Καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ παντὶ δῆλον εἶναι ἰδεῖν τὸ λεγόμενον ἀγαθὸν, εὐκαταφρόνητον αὐτὸ παντελῶς ἀπέφηνε· τὸ γὰρ ἀληθινὸν ἀγαθὸν ἄγνωςόν ἐςι τοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς ἐπισήμοσι μόνοις καταφανὲς, καὶ διὰ νοήσεως ληπτὸν, ἀλλ᾽ οὐκ αἰσθήσεως· πᾶν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἐν κινήσει τὴν ὑπόστασιν ἔλαχε· στοιχεῖον δὲ τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ τὸ δυσκίνητόν ἐςι καὶ δυσμετάβλητον.

Πάλιν, ὐκ εἶπεν ὅτι ἀληθεύεις κάλλιςος εἶναι καὶ μέγιςος οἰόμενος, ἀλλ᾽ ὅτι ὐ ψεύδῃ. Τὸ γὰρ ἀληθεύειν μάλιςα προσήκει τοῖς ἀΰλοις γνωςοῖς· τὸ δὲ μὴ ψεύδεσθαι ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν, καὶ διαφερόντως, ὅταν τὰ εἴδη κρατῇ τῆς ὕλης· εἴπερ ἡ ὕλη τὸ ἀληθινόν ἐςι ψεῦδος καὶ τὸ ὄντως μὴ ὂν, ὡς εἰώθασι λέγειν οἱ τοῦ Πλάτωνος ἐνθέως ἐξηγηταί. Καὶ μὴν καὶ τὸ ἄρχεσθαι τῶν φαινομένων ἐγκωμίων ἀπὸ τοῦ σώματος, ἱκανὸς ἔλεγχός ἐστι τῆς ἀμαθίας τοῦ μέγα διὰ ταῦτα φρονοῦντος. Τὸ γὰρ ἔσχατον πρῶτον τίθεται, καὶ τὸ ἑπόμενον ὡς ἡγούμενον παραλαμβάνει· καὶ ἅμα δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι ἡ

πρώτη τῆς οἰήσεως αἰτία καὶ τοῦ τύφου καὶ τῆς ἀπάτης ταῖς ψυχαῖς τὸ σῶμά ἐστι καὶ ἡ ὕλη καὶ ἡ περὶ αὐτὴν εἰδωλικὴ σκιαγραφία τῶν εἰδῶν. Ἐπιτρέχομεν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀληθέσι, καὶ θαυμάζομεν αὐτὰ ὡς ὄντα, καὶ μεγαφρονοῦμεν ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὡς τοῖς εἰλικρινέσιν ἀγαθοῖς, ἀπαλώμενοι ὑπ᾽ αὐτῶν· καὶ ἡ πρώτη τοίνυν κάθαρσις ἀπὸ τούτων γίνεται τῶν σωματικῶν εἰδώλων, πρὸς ἃ καὶ ἐνδεσμεῖται πρώτως ἡ ψυχὴ, κατιοῦσα εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν θνητὴν φύσιν.

Ἔτι δὴ οὖν καὶ ἡ εὐγένεια καὶ ἡ πρὸς πατρὸς καὶ ἡ πρὸς μητρὸς, καὶ ἡ περιβολὴ τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν οὐκ ἔστιν αὐτῆς ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ περὶ τὸν φαινόμενον ἄνθρωπον ὁρᾶται, καὶ πολλοῖς ὑπάρχει καὶ τῶν μὴ σπουδαίων κατὰ ἦθος· οὐδὲν δὲ ἐστιν ὄντως ἀγαθὸν, ὃ κοινόν ἐστι πρὸς τοὺς πολλοὺς, ἀλλ᾽ ὃ μόνον ἐξαίρετόν ἐστι τῶν σπουδαίων.

Οὔπω τοίνυν οὐδὲ ἐν τούτοις ὁ Ἀλκιβιάδης εὐδαίμων, πρὸς τῷ καὶ ἄτοπον εἶναι τὸ τὸν εὐδαιμονοῦντα τοσούτων ἐν χρείᾳ καθεστάναι φίλων καὶ συγγενῶν, καὶ ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις σχέσεσι καὶ ζωαῖς ὑφεστῶσαν ἔχειν τὴν εὐδαιμονίαν. Εἰ δὲ ὑπηρέτας οἴεται τοὺς

φίλους ἔχειν ὧν δεῖται, πάντως καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐςὶν ἐκείνων ὑπηρέτης. Τοῖς γὰρ φίλοις ὁ αὐτός ἐςι πρὸς ἀλλήλους λόγος· οὐκ ἄρα εὐδαίμων ἐςὶν, ὑπηρέτης ὢν τῶν ἄλλων. Ἔτι δὲ ἡ φιλία τῶν ἀγαθῶν ἐςιν ἀνθρώπων καὶ σπουδαίων, ἐν δὲ μοχθηροῖς τὸ ἦθος οὐκ ἐμφαίνεται· τὸ δ᾽ αἴτιον ὅτι φιλία, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἀφ᾽ ἑνὸς ἥκει καὶ μιᾶς αἰτίας. Ὅθεν γὰρ ἑκάςῳ τῶν ὄντων ὑπάρχει τὸ ἀγαθὸν, ἐκεῖθεν καὶ ἡ ἕνωσις, καὶ ὅθεν ἡ ἕνωσις, ἐκεῖθεν καὶ τὸ ἀγαθόν· ὥςε εἰ μὲν ἀγαθός ἐςιν ὁ Ἀλκιβιάδης, δύναιτο ἂν καὶ φιλίας ἄλλοις τοῖς ὁμοίοις κοινωνεῖν· εἰ δὲ μὴ ἔςιν ἀγαθὸς, ἄμοιρός ἐστι καὶ φιλίας ἀληθινῆς.

Πρὸς δὴ τούτοις ἡ τοῦ Περικλέους δύναμις καὶ ἡ ἐπιτροπεία τῆς μὲν αὐταρκείας αὐτὸν ἀφαιρεῖται καὶ τῆς ἀνενδεοῦς ζωῆς, ἐξάπτει δὲ αὐτοῦ τὰ πράγματα τῆς ἄλλου δυναςείας, τοῦτο δὲ οὐκ ἔςιν εὐδαιμονικὸν οὐδὲ μακαρίον. Εἰ γὰρ δόξειε τῷ Περικλεῖ τῆς περὶ αὐτὸν ἀποςῆναι προνοίας, ἀφήρηται τῆς εὐδαιμονίας ὁ Ἀλκιβιάδης· ἀλλ᾽ οὐ γὰρ οὐκ ἔςιν ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία τὰς ἀρχὰς ἐν τοῖς ἐκτὸς ἔχουσα κειμένας, ἀλλ᾽ ἐν ἡμῖν· ὥςε εἰ καὶ τὰ μάλιςα μεγάλα δύναται Περικλῆς ἐν Ἕλλησι

καὶ βαρβάροις, οὔπω διὰ τȣτο εὐδαίμων ἐςὶν Ἀλκιβιάδης· εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνος εὐδαίμων ὁ τοσȣτον δυνάμενος, πῶς ἂν ἄλλῳ γίγνοιτο τῆς εὐδαιμονίας αἴτιος;

Λοιπὸν δὴ τὸ περὶ τῶν χρημάτων, ὅπερ ὡς ἐν προσθήκης μοίρᾳ παρέλαβεν ὁ Σωκράτης· σφόδρα γάρ ἐςι ψυχῶν εὐτελῶν καὶ ἀγεννῶν ἐκ τȣ πλȣτȣ καὶ τῆς περιȣσίας κρίνειν τὴν εὐδαιμονίαν. Διὸ καὶ αἱ τῶν ψυχῶν ταπεινότεραι καὶ ἐνυλότεραι τοῖς πάθεσιν ἁλίσκονται τοῖς τῆς φιλοχρηματίας. Εἴωθε δὲ ὁ Σωκράτης, καὶ ὅσα βούλεται ζηλȣν τοὺς ἀφ᾽ ἑαυτȣ τελειουμένους, ταῦτα ὡς ἤδη προειληφόσιν αὐτοῖς τὰ πλεονεκτήματα μαρτυρεῖν, προκαλȣμενος αὐτȣς εἰς τὸ μὴ χείρους ὀφθῆναι τῆς παρ᾽ αὐτῷ περὶ αὐτῶν ὑπολήψεως· διὸ δὴ καὶ ἐν τούτοις τῷ Ἀλκιβιάδῃ μεμαρτύρηκεν ὡς ἥκιστα μεγάλα φρονȣντι διὰ χρῆμα· τȣτο δὲ καὶ ἐκ τῆς ἱςορίας δῆλον. Φασὶ γὰρ αὐτὸν ἔτι παῖδα ὄντα, καὶ πυθόμενον ὅτι Ἀθηναῖοι περὶ πόρου βουλεύονται χρημάτων, ἐπιδȣναι τῇ πόλει τάλαντα δέκα, καὶ δὴ καὶ τῶν ἐραςῶν τινι τὸν ἀγρὸν ἀποδομένῳ δραχμῶν ἑκατὸν, παρασκευάσαι τάλαντα δέκα δοθῆναι παρὰ τῶν τὰ δημόσια τέλη μισθωσαμένων· τοῦτό

γε μὴν τὸ καταφρονητικὸν τῶν χρημάτων τοῖς εὖ πεφυκόσιν ἔοικεν ὁ Πλάτων μάλιστα μαρτυρεῖν· καὶ γὰρ ἐν Θεαιτήτῳ, πρὸς τοῖς ἄλλοις πλεονεκτήμασι, καὶ τοῦτο τῷ νεανίσκῳ μεμαρτύρηκεν, ἐπεὶ καὶ ἐν Πολιτείᾳ στοιχεῖον ἔφατο καὶ τοῦτο τῆς φιλοσόφου φύσεως εἶναι, τὸ τῶν χρημάτων ὑπεροπτικόν. Ἡ γὰρ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιτηδειότης ἀνθέστηκε πρὸς τὴν περὶ τὰ χρήματα πτοίαν. Ὅπου γὰρ καὶ τοῦ σώματος ὑπερορᾶν δεῖ τὸν τῆς ἀρετῆς γνησίως ἀντεχόμενον, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον τῶν τοῦ σώματος ὑπερφρονεῖν δεῖ τὸν τῶν ἀγαθῶν τῆς ψυχῆς ἐξηρτημένον;

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐλέγχων ἐν τοῖς ἐγκωμίοις τούτοις συμμίξεως ἡμῖν εἰρήσθω. Πάλιν δὲ ἄνωθεν ἀρξάμενοι, λέγωμεν ἀπὸ ποίας ἐννοίας ἐπὶ τούτοις αἱ ψυχαὶ μεγαφρονοῦσι σωμάτων κάλλεσι καὶ μεγέθεσι καὶ εὐγενείᾳ καὶ φιλίᾳ καὶ δυναστείαις· εἴδωλα γάρ ἐστι ταῦτα τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν ταῖς ψυχαῖς προτεινόμενα, ὧν αἱ μὲν εὔφρονες ὑπερορῶσιν, αἱ δὲ ἀνόητοι λιπαρῶς ἀντέχονται. Λέγομεν τοίνυν ὅτι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος ἐν ταῖς πρωτίσταις ἀνεφάνη τάξεσι τῶν θεῶν, τὸ μὲν

ἐραστὰ πάντα τὰ θεῖα ποιοῦν καὶ ἐφετὰ τοῖς δευτέροις, τὸ δὲ ὑπερέχοντα τῶν ὅλων καὶ ἐξηρτημένα τῶν οἰκείων γεννημάτων· καὶ τὸ μὲν τῷ πέρατι συγγενὲς ὄν, ὡς εἶδος εἰδῶν, καὶ ὡς ἐπανθοῦν ἅπασι τοῖς νοητοῖς εἴδεσι, τὸ δὲ τῷ ἀπείρῳ καὶ τὸ ἀπερίληπτον καὶ τὸ πάντα περιλαμβάνον καὶ κρατητικὸν τῶν πάντων. Διὸ δὴ καὶ ἡ Διοτίμα τῷ μὲν κάλλει τὴν πρωτίστην δέδωκεν ἀξίαν, τῷ δὲ μεγέθει τὴν δευτέραν· τὸ μὲν γὰρ ἐραστὸν τὸ καλόν ἐστιν (ὁ δὲ ἔρως δαίμων μέγας ὁ τοῦ κάλλους πρῶτος ἐξηρτημένος)· ἄνωθεν δ' οὖν ἀπὸ τῶν πρωτίστων ἀρχῶν πρόεισι διὰ πάντων τῶν μέσων διακόσμων ἄχρι τοῦ ἐμφανοῦς κόσμου καὶ τοῦτον ἀποτελοῦντα μέγιστον τῶν αἰσθητῶν θεῶν καὶ κάλλιστον, ὡς ὁ Τίμαιος λέγει. Ταῦτα δὴ οὖν αἱ ψυχαὶ κατὰ τὰς αὐτοφυεῖς ἐννοίας ἐν τοῖς θείοις διαλάμπειν προειληφυῖαι, καὶ τὸ ἐν τοῖς θνητοῖς σώμασι κάλλος καὶ μέγεθος τεθήπασιν, ὡς ἔμφασιν ἐκείνων ἔχοντα, διὰ δὲ τὴν ἄγνοιαν ἐκείνων τῶν ἀληθινῶν ἐν τούτοις καταμένουσι καὶ ταῦτα μόνα θαυμάζουσι. Τὸ δὴ δεύτερον, ἡ εὐγένεια πρώτως ἐστὶν ἐν αὐτοῖς τοῖς θεοῖς· τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλο-

τέρων αἰτιῶν ὑφιςάμενα, κατὰ γένος ὑπερέχει τῶν ἐν τοῖς δευτέροις ἀπογεννωμένων· δηλοῖ που τῦτο καὶ Ὅμηρος τὴν Ἥραν λέγουσαν πρὸς τὸν Δία ποιῶν·

Γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοι,
Καί με πρεσβυτάτην τέκετο Κρόνος ἀγκυλομήτις.

Ὁρᾷς ὅτι τῆς τῦ γένους ἀξίας ἀντιλαμβάνεται, καὶ διὰ ταύτην, ἴσην ἔχειν τὴν ἐπικράτειαν ἐν τῷ παντὶ βούλεται τῷ Διΐ.

Κατὰ δὴ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν φαίης ἂν καὶ ἐν ἡμῖν τὴν λογικὴν ψυχὴν (*) εὐγενεςέραν εἶναι τῆς ἀλόγου, διότι τὴν μὲν ὁ δημιουργὸς ὁ πρῶτος ὑπέςησε, τὴν δὲ οἱ νέοι θεοὶ παρήγαγον· τῆς δὲ τοιαύτης εὐγενείας εἴδωλόν ἐςιν ἡ κατὰ φυσικὴν διαδοχὴν, εἰς ἣν αἱ ψυχαὶ μόνην ὁρῶσαι φρονήματος ἐμπίμπλανται διακένου· μηδὲ αὐτὸ τῦτο γινώσκουσαι τὸ ἐν Θεαιτήτῳ ῥηθὲν, ὅτι θαυμαςὸν ὐδὲν ἐν τῇ ἀπείρῳ γενέσει τὸν ἐπὶ καταλόγῳ προγόνων πέντε καὶ εἴκοσι σεμ-

(*) In nobis rationalem animâ irrationali nobiliorem esse dicimus, quoniam illam quidem primus mundi opifex procreavit; hanc autem Dii juvenes produxerunt. Hujus sanè generositatis ipsa familiarum nobilitas est imago quæ tamen ignobilitatem habet admistam, vicis-

νυνόμενον ἀπὸ δούλων τῶν ἀνωτέρω γεγονέναι. Πολλὰς γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὰς ἐπιδέχεται· ἡ δὲ ἑστῶσα καὶ ἀΐδιος εὐγένεια τῶν ψυχῶν ἀπὸ τῶν Θεῶν ἤρτηται, περὶ οὓς ἐσπάρησαν, καὶ τῶν θείων δυνάμεων ὑφ᾽ ἃς ἐτάχθησαν. Εὐγενέϛεραι γὰρ αἱ τῶν Θεῶν ὑψηλοτέρων ὀπαδοὶ, καὶ αἱ δυνάμεις μειζόνων ἐξημμέναι, κατὰ τὴν ἐν τῷ παντὶ διακλήρωσιν. Τὸ δὲ αὐτὸ λέγω καὶ περὶ τῶν πόλεων. Ἄνωθεν γὰρ ἡ κατὰ κλήρους διαφορὰ διήκει καὶ μεχρὶ τῶν ψυχῶν· καὶ φαμὲν τοὺς μὲν ἐμπυρίους εἶναι, τοὺς δὲ αἰθερίους, τοὺς δὲ οὐρανίους, τοὺς δὲ χρονίους Θεούς· καὶ τῶν ψυχῶν τὰς μὲν τῆς ἡλιακῆς εἶναι σφαίρας, τὰς δὲ τῆς ἑρμαϊκῆς, τὰς δὲ τῆς σεληνιακῆς· καὶ ἔϛιν ἡ τοιαύτη κατὰ τόπους διακλήρωσις τῶν ψυχῶν ὄντως

sim mutatur. Stabilis autem et sempiterna generositas animarum à Diis ducitur, circa quos olim satæ dicuntur, atque à divinis potentiis sub quibus ordinatæ fuerunt. Nobiliores enim animæ sunt, quæ sublimiorum Deorum pedissequæ sunt, atque à majoribus potentiis dependentes, secundum distributionem in universo dispositam. Idem quoque de civitatibus assero. Desuper enim secundùm sortes differentia ad animos usque descendit. Atque dicimus Deos quidem alios esse igneos, alios cœlestes, alios ætherios, alios postremò terrenos; rursùm animarum alias esse ex sphærâ Solari, alias Mercuriali, alias verò Lunari : atque est ejusmodi secundum loca

ἀξία φρονήματος· ἡ δὲ εἰς τὰς παρ' ἡμῖν πόλεις καὶ τὰς ἐν γῇ τόπους ἀποβλέπουσα διάκρισις, ἄτοπός ἐςι καὶ χαυνότητος αἰτία ταῖς ψυχαῖς.

Πάλιν δὴ ὖν ἡ ἀληθινὴ φιλία καὶ τῶν θεῶν ἐςιν αὐτῶν, καὶ τῶν κρειττόνων ἡμῶν γενῶν· ἥκει δὲ καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τὰς ἀγαθάς· ἡ δὲ φαινομένη φιλία, κατὰ πάθος συνιςαμένη, φάντασμα φέρεται τῆς ἀληθῦς, ὃ τὰς ψυχὰς παρακρούεται καὶ μεγαφρονεῖν ἐπ' αὐτῷ παρασκευάζει. Δέον δὲ γινώσκειν ὅτι σεμνὸν μὲν καὶ τίμιον ἡ φιλία ἐςί· δεῖται δὲ ζωῆς θεοπρεπῦς καὶ νοερᾶς, ἐπεὶ καὶ τὴν πρώτην ἐν τοῖς θεοῖς ὑπέςη καὶ τῇ νοερᾷ ζωῇ καὶ τῷ κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα νοητῷ θεῷ, σφαῖρον δὲ αὐτὸν ἐκεῖνος εἴωθεν ἀποκαλεῖν. Τὸ τοίνυν τῆς τῦ Περικλέους ἐπιτροπείας πόθεν ἐξαπατᾷ τὸν νεανίσκον; πόθεν δὲ ἄλλοθεν, ἢ τὴν τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων (*), τῶν κατ' ὐσίαν προεςηκότων ἡμῶν, διαφορὰν ὀνειροπολεῖ, καὶ τὰς

distributio animarum talis ut eâ revera gloriari quis possit; non autem nobilitas secundùm terrenos genitores et urbes.

(*) Socrates inter hæc designat differentiam bonorum Dæmonum nobis secundùm essentiam præsidentium, at-

δυνάμεις ἃς ἐν τῷ κόσμῳ κεκλήρωνται· καὶ ὅτι τῶν ψυχῶν αἱ μὲν τελεώτεραι τοῖς δυνατωτέροις εἰσὶν ὑποτεταγμέναι δαίμοσι, καὶ σώζονται ὑπ᾽ ἐκείνων, καὶ κατευθύνονται δέοντως· αἱ δὲ ἀτελέστεραι τοῖς ὑφειμένοις. Ὡς γὰρ περὶ τοὺς θεοὺς κατ᾽ ἀξίαν ἐσπάρησαν, οὕτω καὶ ὑπὸ τοὺς δαίμονας ἐτάχθησαν κατὰ τὸ προσῆκον· καὶ ὥσπερ θεοὺς ἡγεμόνας, οὕτω καὶ δαίμονας ἐπιτρόπους ὁ δημιουργὸς καὶ πατὴρ ἐπέστησε ταῖς ψυχαῖς· διὸ καὶ ὁ Σωκράτης μικρὸν προελθὼν ἐπίτροπον ἑαυτοῦ καλέσει τὸν δαίμονα καὶ θεὸν, μονονουχὶ λέγων τῷ νεανίσκῳ σαφῶς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν ἐπίτροπος, ὁ τῆς εὐδαιμονίας ἡμῖν αἴτιος διὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀλλ᾽ οὐχὶ Περικλῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀνθρώπων ἄλλος οὐδείς.

que potentias quas sortiti sunt in mundo : item animarum perfectiores quidem potentioribus subjectas esse Dæmonibus, ab eisque servari, atque, ut expedit, ubique dirigi; imperfectiores autem inferioribus subesse Dæmonibus. Sicut enim circà Deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub Dæmonibus ritè sunt ordinatæ; et quemadmodum Deos duces, sic et Dæmones curatores pater ille faberque mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi Dæmonem atque Deum, manifestè asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse verum hominis curatorem, qui sit et beatitudinis autor propter ejus mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere valeat.

M. F.

Ταῦτα καὶ περὶ τȣτων εἴχομεν λέγειν· ὅτι δὲ αὖ μέγας ὁ Ἀλκιβιάδης ἐγένετο καὶ καλὸς, δηλοῖ μὲν καὶ τὸ κοινὸν αὐτὸν ἐρώμενον καλεῖσθαι τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης, δηλοῖ δὲ ὁ Ἀντισθένης εἰπὼν ὡς εἰ μὴ τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀχιλλεὺς, ȣκ ἄρα ἦν ὄντως καλός· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ τοὺς Ἑρμᾶς πλάττεσθαι κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ. Καὶ ὅλως πολλὰς τοιαύτας ἡ ἱστορία δίδωσιν ἀφορμάς. Καὶ μὴν καὶ ὅτι εὐγενὴς, κατὰ φυσικὴν εὐγένειαν, καὶ τȣτο δῆλον· ἦν γὰρ πρὸς πατρὸς μὲν Αἰακίδης, πρὸς μητρὸς δὲ Ἀλκμαιωνίδης. Καὶ δὴ καὶ Περικλῆς ὅτι δυνάστης, καὶ τȣτο Θουκυδίδης μαρτυρεῖ, τὴν ἐκείνου πολιτείαν εἰπὼν λόγῳ μὲν δημοκρατίαν, ἔργῳ δὲ ἑνὸς ἀνδρὸς δυναστείαν. Διὸ καὶ τῷ Ἀλκιβιάδῃ πρὸς ἐκεῖνον ἦν ἡ ἅμιλλα· καὶ γὰρ ἤγειρεν αὐτοῦ τὸ φιλότιμον ὁ Περικλῆς, Εὔβοιαν μὲν παραστησάμενος, Σάμον δὲ κληρουχήσας, καὶ Νάξον καὶ Χεῤῥόνησον περιπλεύσας, τείχη δὲ οἰκοδομησάμενος. Ταῦτα δὲ πάντα φαινόμενα μὲν ἐστιν ἀγαθὰ, μειζόνων δὲ αἴτια συμφορῶν τοῖς ἔχουσι χωρὶς φρονήσεως καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς.

« Κατὰ πάντα δὴ ταῦτα σύ τε μεγαλ-
» αυχȣμενος κεκράτηκας τῶν ἐραστῶν, ἐκεῖναι

» δὲ (*) ὑποδεέστεροι ὄντες ἐκρατήθησαν. Καί
» σε ταῦτα οὐ λέληθεν. Ὅθεν δὴ εὖ οἶδα ὅτι
» θαυμάζεις (**), τί διανοούμενός ποτε οὐκ
» ἀπαλλάττομαι τοῦ ἔρωτος· καὶ ἥντινα ἐλ-
» πίδα ἔχων ὑπομένω, τῶν ἄλλων πεφευ-
» γότων. »

Πάλιν καὶ διὰ τούτων ἡμῖν γενέσθω σαφὲς ὅπως ὁ ἔνθεος ἐραστὴς τῷ παντὶ διέστηκε τῶν πολλῶν καὶ πανδήμων ἐραστῶν. Οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ νεανίσκου μεγαφρονοῦντος ἐπὶ σμικροῖς κεκράτηνται, πάθεσιν ἀστειοτέροις ἡττηθέντες. Ἦσαν γὰρ, ὥς φησιν αὐτὸς, ὑποδεέστεροι κάτωθεν καὶ οἷον ἐκ τῆς ὕλης ὁρμώμενοι, καὶ κατασπᾷν εἰς ἐκείνην τὸν νεανίσκον σπεύδοντες· ὁ δὲ μάταιον αὐτοῦ τὸ φρόνημα διέδειξεν, εἰς τὴν ἐσχάτην (***) ἀμαθίαν ἀγαγὼν ἅπασαν ταύτην τὴν φαινομένην μεγαλοφροσύνην καὶ τὴν ἄγνοιαν

(*) Omnes editiones ἐκεῖνοί τε.

(**) Omn. Edit. θαυμάζοις, præter Stephanum et C. Nürnbergerum (Lips. 1796), qui citat codicem Marcianum, Procli lectioni hìc, ut in aliis, satis congruentem. Vid. quoque infrà p. 268 et 269 rursùs usurpatum θαυμάζεις.

(***) Suprà, p. 244. Ἀμαθίᾳ συνοικεῖς τῇ ἐσχάτῃ. Sic et Cod. Marcianus, dùm omnes edit., nec non et Nürnbergeriana τῇ αἰσχίστῃ.

τὴν ἑαυτȣ̃. Δηλοῖ δὲ αὐτῶν ἱκανῶς τὴν διαφορὰν καὶ τὸ ἐκείνους μὲν φυγάδας ἐπονομάζεσθαι ὡς ἐμπαθεῖς καὶ ἀγεννεῖς καὶ μαλθακȣ̀ς ἐραςὰς, τȣ̃τον δὲ μὴ ἀπαλλάτ]εσθαι τȣ̃ ἔρωτος, ἀλλ᾽ ἀνδρεῖον εἶναι καὶ σύντονον ὄντως τῷ ἑαυτȣ̃ θεῷ παραπλήσιον. Καὶ τȣ̃το συνέβαινεν εἰκότως. Μέση γάρ ἐστιν ἡ ψυχὴ τȣ̃ τε νȣ̃ καὶ τῆς σωματικῆς φύσεως· καὶ ὅταν μὲν εἰς νȣ̃ν βλέπῃ καὶ τὸ ἐκεῖ καλὸν, ὁ ἔρως αὐτῆς μόνιμός ἐστιν ὡς τῷ ἀκινήτῳ καὶ ἀμεταβλήτῳ δι᾽ ὁμοιότητος συναπτόμενος· νȣ̃ς γὰρ ἐν αἰῶνι τήν τε οὐσίαν ἑςτῶσαν ἔχει καὶ τὴν ἐνέργειαν· ὅταν δὲ εἰς τὰ σώματα καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς κάλλος, ἑτεροκίνητος γίνεται αὐτῆς ὁ ἔρως, καὶ μεταβάλλει τῷ ἐραςῷ· καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοιοῦτόν ἐςιν, ἑτεροκίνητον δήπου καὶ εὐμετάβολον. Μέσην τοίνυν ἔχουσα τάξιν, καὶ αὐτοκινήτως ἐπ᾽ ἄμφω φερομένη, τότε μὲν ὁμοιȣ̃ται τῷ ἀκινήτῳ καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντι, τότε δὲ τῷ ἑτεροκινήτῳ καὶ εὐμεταβόλῳ, παντοῖα φερομένῳ. Εἰκότως οὖν ὁ μὲν ἔνθεος ἐραςὴς ὁ πρὸς τὸ μόνιμον ἀνατεινόμενος καὶ ἑστὼς καλὸν, μόλις ἀπαλλάττεται τȣ̃ ἔρωτος· ȣ̓ γὰρ προσποιεῖται τὴν σωματικὴν ῥοήν· ὁ δὲ γηγενὴς καὶ ἔνυλος

ἀναπίμπλαται τῆς ἐν γένεσι φερομένης μεταβολῆς. Διὸ δὴ καὶ αὐτὸς εὐκίνητός (*) ἐςι καὶ εὔτρεπτος, ἐπειδὴ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ἔρωτος κάλλος μεταβλητὸν ὑπάρχει· θέμις δὲ οὐκ ἔςι τοῖς αἰτιατοῖς ὑπεκδραμεῖν ποτε τὰ αἴτια τὰ αὐτῶν, καὶ γενέσθαι κρείττω τῆς ἐκείνων φύσεως. Ὅπου τοίνυν καὶ τῶν αἰτίων τεταγμένων ὄντων ἄτακτα φύεται τὰ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἑςώτων ἐκείνων κινούμενα, καὶ ὡρισμένων ἀόριςα τὰ γινόμενά ἐςι, τί χρὴ φάναι περὶ αὐτῶν τούτων, ὧν καὶ τὰ αἴτια ἄτακτα καὶ εὐμετάβολα καὶ ἀόριςά ἐςιν; οὐχ ὡς πολλῷ μᾶλλον εἰς ἀοριστίαν ἀποφέρεται καὶ μεταβολὴν παντοίαν; εἰ τοίνυν τὸ αἰσθητὸν καὶ ἔνυλον κάλλος εὔτρεπτόν ἐστι καὶ εὐκίνητον, τί χρὴ φάναι περὶ τοῦ ἔρωτος, ὃς ἐκ τούτου ταῖς ψυχαῖς ἐμφύεται;

Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι. Λεκτέον δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ ὡς ὁ μὲν

(*) Amor à corporeâ pulchritudine pendens mutabilis est, quoniam est et illa mutabilis. Nefas verò est effectus alicubi conditionem supergredi causarum atque meliores illis evadere. Nam et ubi causæ sunt ordinatæ, sæpè effectus inordinati nascuntur; ubi stabiles causæ, exitus sæpè mobiles; ubi determinatæ, frequenter indefinita contingunt. Igitur multo magis ex causis statu ordineque carentibus effectus ordinis statusque expertes.

θεῖος ἔρως ἐνέργειά ἐστιν, ὁ δὲ ὑβριστὴς πάθος· σύστοιχος γὰρ ὁ μὲν τῷ νῷ καὶ τῷ θείῳ κάλλει, ὁ δὲ τοῖς σώμασι· προσήκει δὲ τὸ μὲν τῆς ἐνεργείας τοῖς ἀΰλοις εἴδεσιν, τὸ δὲ τοῦ πάθους τοῖς ἐνύλοις· τῶν γὰρ ἀσωμάτων τὸ ποιεῖν, τῶν δὲ σωμάτων τὸ πάσχειν ἴδιον. Ἀντίκεινται ἄρα οἱ ἔρωτες ἀλλήλοις, εἴπερ ὁ μὲν μόνιμός ἐστιν, ὁ δὲ εὐμετάβλητος· καὶ ὁ μὲν ἐνεργητικὸς, ὁ δὲ παθητικὸς· καὶ ὁ μὲν ἄϋλος, ὁ δὲ ὑλικός· καὶ ὁ μὲν ἔνθεος, ὁ δὲ ὑβριστής· οὕτω γὰρ αὐτὸν ὁ ἐν τῷ Φαίδρῳ Σωκράτης ἐπωνόμασεν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τὰ λόγια, πνιγμὸν ἔρωτος ἀληθοῦς. Τίς οὖν αἰτία τῆς τῶν ἐρώτων τούτων ἀντιθέσεως; ἡ τῶν πραγμάτων ὕφεσις. Ἄνωθεν (*) γὰρ ἡ πρόοδος ἀρχομένη καταλήγει μέχρι τούτων, ἃ καὶ μεταβάλλειν δύναται, καὶ παρυφιστάνειν τινὰ παρατροπὴν ἑαυτοῖς· οἷον τὸ μὲν δίκαιον, τὸ μέν ἐστι πρώτως δίκαιον καὶ αὐτὸ δίκαιον καὶ οὐ κατὰ μετοχὴν τοιοῦτον, τὸ δὲ ἐκείνου πρώτως μετέχον, ὃ καὶ ἀεὶ μετέ-

(*) Series universi desuper per ejusmodi gradus devenit ad extrema quæ tandem talia sunt quæ permutari possint. Quemadmodùm circà justum, aliud quidem est primò justum, ipsumque justum, neque participatione tale; aliud autem illius primò particeps quod et semper

χει, τὸ δὲ τοτὲ μὲν αὐτοῦ μετέχει, τοτὲ δὲ ἀποπίπτει τῆς μεθέξεως. Οὔτοι γὰρ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἄγονον ἔδει προεστάναι, μηδενὶ μεταδιδὸν τῆς οἰκείας ἰδιότητος· οὐδὲν γὰρ τῶν πρώτων τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ ἄγονον τῇ ὕλῃ προσήκει μόνον, ὡς ἐσχάτῃ τῶν ὄντων· οὔτοι μετεχόμενον ὑπ' ἄλλων ὑπὸ τῶν ποτὲ μὲν μετεχομένων ἔδει μετέχεσθαι πρώτως· τῷ γὰρ ἁπλῷ καὶ ἀμεταβόλῳ τὸ σύνθετον καὶ μεταβλητὸν ἀλλότριόν ἐστι, καὶ δεῖται μέσου συνδέσμου τινὸς εἰς τὴν πρὸς αὐτὸ συναφήν· οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἀεὶ δυναμένων ἐλλάμπεσθαι μετεχόμενον ἔδει μέχρι τούτων ἱστάνειν τὴν ἑαυτοῦ δόσιν, ἵνα μὴ τὸ ἔσχατον ᾖ, τὸ ἀεὶ τῶν ἀργῶν ἐξηρτημένον. Ἀνάγκη ἄρα τριχῶς τὸ αὐτὸ δίκαιον ὁρᾷν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ

est particeps; aliud deniquè aliquandò quidem particeps, aliquandò verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipsum justum sterile permanere, nulli prorsùs quidquam suæ proprietatis impatiens; nullum sanè primorum est ejusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquàm rerum infimæ competit. Neque rursus fas erat quod primum aliis participandum fuit, participari primò ab eis quæ solum quandòque participant. Nam ab ipso quod simplex penitùs immutabileque consistit, hoc certè quod compositum est atque mutabile, minùs est alienum. Ideòque medio quodam vinculo indiget ad illius contac-

ἄλλα πάντα εἴδη, τὸ αὐτὸ καλὸν, τὸ ἴσον, τὸ ὅμοιον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ τὰ μὲν αὐτὰ καλεῖν· τὰ δὲ μετέχοντα καὶ τὰς παρυποστάσεις ἐν τοῖς τρίτοις ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὁρᾷν. Οὔτε γὰρ τοῖς ἁπλοῖς παρυφίστασθαί τι δυνατόν· οὔτε τοῖς ἀεὶ μετέχουσιν· οὗ μὲν γὰρ ἡ ἁπλότης κωλύει τὴν παρυπόστασιν, οὗ δὲ ἡ ἀϊδιότης τῆς μεθέξεως. Ἀνάγκη ἄρα τοῖς τρίτοις τοῖς ποτὲ μετέχουσι παρυφίστασθαι τὸ χεῖρον, τῷ μὲν ἐνταῦθα δικαίῳ τὸ ἄδικον, τῷ δὲ καλῷ τὸ αἰσχρὸν, τῷ δὲ ἴσῳ τὸ ἄνισον. Οὕτω τοίνυν καὶ ὁ ἔρως τριττὸς, ὁ μὲν αὐτὸ καὶ πρώτως· ὁ δὲ μετεχόμενος ἀϊδίως· ὁ δὲ ποτὲ μετεχόμενος. Τούτῳ οὖν δὴ τῷ τρίτῳ παρυφέστηκεν ὁ ὑβριστὴς ἔρως, διὸ καὶ ἀντίκειται αὐτῷ, καὶ τέλη τὰ ἐναντία προΐσταται, καὶ σκοποῖς χρῆται διαφέρουσι, καὶ ζωαῖς ἐμφύεται ταῖς ἀντικειμέναις.

tum. Nec iterum quod participatum est ab eis quæ indè semper illustrari possunt, oportuit usque ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, ne in universo sit extremum hoc ipsum quod principiis semper est suspensum. Oportet igitur triplicem, sicut diximus, ordinem constituere, non solùm circà justum, sed circà pulchrum, æquale, simile, et species denique rerum omnes.

M. F.

Ταῦτα καὶ περὶ τούτων. Τί δὲ τό· καί σε ταῦτα οὐ λέληθεν; οὐκ ἐπιστρέφει μὲν τὸν νεανίσκον εἰς ἐξέτασιν τῶν ἐν αὐτῷ κινημάτων, δείκνυσι δὲ ἑαυτὸν οὐ μόνον ἔνθεον ἐρωτικὸν, ἀλλὰ καὶ μάντιν καὶ σοφὸν, ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἐκφήναντα, καὶ οἷον ἀναστόμωντα τὰ ἐν αὐτῷ πάθη, καθάπερ οἱ δεινοὶ τῶν ἰατρῶν, πρὸ τῶν ἰάσεων, ταῖς ἀνατομαῖς ἐγχειροῦσιν, ἵνα τὴν φύσιν τοῦ θεραπευομένου κατανοήσωσι, ταῖς ἀναστομώσεσι χρώμενοι (*) τῶν ἑλκῶν, ἵνα προκαλίσωνται τὸν ἐνοχλοῦντα χυμὸν, καὶ ἐπιτήδειον ποιήσωσι τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἴασιν.

Ἔτι τοίνυν τὸ εὖ οἶδ᾽ ὅτι θαυμάζεις τί διανοούμενος οὐκ ἀπαλλάττομαι τοῦ ἔρωτος, οὐχὶ συνάπτει μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου τὸ πέρας, ἔνδειξιν δὲ παρέχεται τῆς νοερᾶς τοῦ Σωκράτους ἐπιστήμης; Τί δὲ οὐχὶ καὶ τῷ ἔρωτι προσήκων ἐστὶν ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἑρμηνείας, τῷ πάντα ἐπιστρέφοντι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν; Τί δὲ οὐχὶ καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων καὶ τῇ διακοσμήσει προσφορώ-

(*) Jam eâ comparatione usus est noster in opusculo, *de mali subsistentiâ.* « *Quoniam et medicorum artes, ulcerum aperturis ad evidens ducentes passionem, et intus occultatam causam facientem ægritudinem, imaginem exhibent Providentiæ....* » Tom. 1, p. 284.

τατος, εἴπερ ἅπαντα καὶ πρόεισίν ἀπὸ τοῦ πρώτου, καὶ ἐπέςραπται πρὸς αὐτό; Μὴ τοίνυν ἔτι θαυμάσῃς εἰς τὸν ἐπιστήμονα, λέγοιμεν ἀφομοιῶν τοῖς πράγμασι τοὺς λόγους ὧν εἰσιν ἐξηγηταί. Ταῦτα γὰρ ἡμῖν ἱκανῶς καὶ διὰ τούτων ὁ Σωκράτης ἐνέφηνεν· εἰ δὲ πρότερον μὲν ἔλεγε τὸ οἶμαί σε θαυμάζειν, νυνὶ δὲ εὖ οἶδ᾽ ὅτι θαυμάζεις, πάντως που καὶ τῦτο προσῆκον ἂν εἴη τῷ ἐπιστήμονι, πρὸ μὲν τῆς τῶν αἰτίων εὑρέσεως, εὐλαβέςερον ἅπτεσθαι τῶν λόγων, μετὰ δὲ τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν εἰς φῶς αὐτῶν προϊῦσαν ἔκθεσιν, θαῤῥαλεώτερον. Καὶ οὖν καὶ ὁ Σωκράτης, πρὶν μὲν κατασκευάσῃ διὰ τῶν λόγων ὅτι θαυμαςός ἐςι τῷ νεανίσκῳ, τῷ οἶμαι ἐχρήσατο, μετὰ δὲ τὰς ὑπομνήσεις τὰς διὰ τῶν προειρημένων, τῷ εὖ οἶδ᾽ ὅτι γνώριμον γὰρ ἤδη τὸ αἴτιον τοῦ θαύματος γέγονεν.

« Καὶ ἴσως γε, ὦ Σώκρατες, ὐκ οἶδ᾽ ὅτι
» μικρόν με ἔφθης· ἐγὼ γάρ τοι ἐν νῷ εἶχον,
» πρότερός σοι προσελθὼν ταῦτα (*) ἔρεσθαι,
» τί ποτε βύλει, καὶ εἰς τίνα ἐλπίδα βλέ-
» πων, ἐνοχλεῖς με, ἀεὶ ὅπυ περ (**) ἂν ὦ, ἐπι-
» μελέςατα παρών. Τῷ ὄντι γὰρ θαυμάζω,

(*) Edit. habent ταυτὰ ταῦτ᾽. Cod. Marcianus αὐτὰ ταῦτ᾽. (**) Περ deest in Edit.

» ὅτι ποτέ ἐστι τὸ σὸν πρᾶγμα· καὶ ἥδιστα ἂν
» πυθοίμην. »

Εἴπερ που ἄλλοθι τὸ τὰς ψυχὰς εἶναι τοὺς καιροὺς τῶν θεραπειῶν, ἀληθές ἐστιν, ὅ φησιν ὁ τῶν Ἀσκληπιαδῶν Ἱπποκράτης, καὶ ἐν ταῖς τῶν ψυχῶν ἰάσεσιν ἐστὶ παναληθές. Καὶ γὰρ μαθημάτων παράδοσις κατὰ καιρὸν ἐπιτελουμένη, καὶ ζωῆς κάθαρσις εὐκαίρως προσαγομένη, πολλαπλασίαν παρέχονται τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ὠφέλειαν τοῖς δεχομένοις. Ὥσπερ οὖν οἱ θεοὶ (*) τὰς ἰάσεις ταῖς ψυχαῖς τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὰς ἐπικαρπίας ἐν τοῖς προσήκουσι χρόνοις εὐτάκτως ἀπονέμοντες εὐεργετοῦσιν αὐτὰς, οὕτω δὴ καὶ οἱ θεοπρεπεῖς ἄνδρες στοχάζονται δευτέρως τοῦ καιροῦ. Καὶ τῆς εἰς τὰ ἀτελέστερα κατὰ καιρὸν εὐποΐας, θεοὶ μὲν νοερῶς καὶ θείως ἀφορίζοντες τὰ μέτρα τῶν καιρῶν· ἄνθρωποι δὲ κατ' ἐπιστήμην αὐτὰ μεταδιώκοντες, οἱ δὲ, καὶ κατὰ τὴν

(*) Quemadmodum Dii curationes morborum, id est peccatorum, animis et fruges opportunis temporibus adhibentes beneficio eas afficiunt; sic et viri divini opportunitatem quærunt ad disciplinam. Sed Dii quidem intellectuali divinâque formâ opportunitatum mensuras ipsi determinant; homines autem eas scientia persequuntur. Sunt et qui inter homines ex inspiratione dæmonicâ eas

δαιμονίαν ἐπίπνοιαν τὴν θήραν αὐτῆς ποιούμενοι. Μεγάλη γὰρ ῥοπὴ ταῖς ἐν γενέσει ψυχαῖς τῆς ἀναμαρτήτου τῶν καιρῶν διαγνώσεως ἡ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων συνουσία. Καὶ οὖν καὶ ὁ Σωκράτης ἐν τούτοις ὑπὸ τȣ͂ δαιμονίου κινούμενος, καὶ ὑπ᾽ αὐτȣ͂ τȣ͂ ἔρωτος ποδηγούμενος, τὸν ἄριϛον καιρὸν ἀνεῦρε τουτονὶ, τῆς εἰς τὸν ἐρώμενον εὐποιΐας. Ὥσπερ γὰρ τόπος ἐκ τῆς φύσεως ἑκάστῳ τῶν σωμάτων οἰκείως ἀφώριϛαι, οὕτω δὴ καὶ χρόνου μόρια ἄλλο ἄλλαις ἐφαρμόττει πράξεσι. Καὶ ὥσπερ τȣ͂ ὅλου κόσμου περίοδοί τινες εἰσὶν εὐγονίας αἰτίαι καὶ ἀγονίας, καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὕτω δὴ καὶ ταῖς καθέκαστον πράξεσιν, ἄλλαις ἄλλος προσήκει χρόνος εἰς τελείωσιν. Καὶ ὁ τοιοῦτος δὴ χρόνος καιρός ἐϛι πράξεως ἑκάϛης,

aucupantur. Bonorum namque Dæmonum præsentia familiaritasque præcipuam vim habet in nobis ad opportunitatem infallibiliter ubique captandam, quod et Socrati contingebat. Jam verò, quemadmodùm locus unicuique corpori ab ipsâ naturâ propriè destinatus est, sic et temporis partes aliæ aliis conveniunt actionibus. Et quemadmodum totius mundi quidam circuitus sunt fecunditatis sterilitatisve causæ, animalium atque plantarum, ita singulis actionibus aliud convenit aliudque tempus ad actionem hanc aut illam perficiendam : ejusmodi verò tempus est actionis cujuslibet opportunitas, tanquàm bonum atque finem agentibus afferens et

ὡς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ τέλος ἐπάγων τοῖς πράττουσι καὶ αὐτοῖς τοῖς πραττομένοις. Διὸ καὶ τὴν πρώτην αἰτίαν, ἀφ' ἧς πᾶσι τὸ ἀγαθὸν, οἱ Πυθαγόρειοι καιρὸν ἀπεκάλουν, ὡς πᾶσι τὸ τελείοις εἶναι δωρουμένην. Πῶς οὖν ἐν τοῖς παροῦσι κατακαιρὸν ἡ τοῦ Σωκράτους ἐπιτελεῖται συνουσία, δεδήλωκεν αὐτὸς ὁ νεανίασκος εἰπὼν, ὅτι σμικρόν με ἔφθης. Καὶ γὰρ ἐγὼ, φησὶν, ὡρμήμην προσελθεῖν σοι, καὶ ἐπὶ τούτοις ποιήσασθαι τοὺς λόγους. Ἅπαντα γὰρ τὰ ὄντα τοῦτον ἀλλήλοις συνάπτεται τὸν τρόπον, καὶ πᾶσι κοινωνία τῶν ἀγαθῶν ἐπιτελεῖται πανταχοῦ, τῶν μὲν τελεσιουργῶν αἰτίων πρόχειρον ἐχόντων τὴν μετάδοσιν, τῶν δὲ μεταληψομένων ἐγηγερμένων πρὸς τὴν μέθεξιν· καὶ τῶν μὲν τὴν τελειωτικὴν δύ-

effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque causam, à quâ omnibus bonum adest, opportunitatem ipsam nominaverunt, quippe cum omnibus, ut perfecta sint, largiatur. Tali quadam occasione Socrates per Dæmonem ad Alcibiadem fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quandò et Alcibiades cogitabat ad eum rogaturus. Universa enim hunc in modum invicem coaptantur, omnibusque ita communio bonorum ubique perficitur, dùm videlicet causæ quidem perfectoriæ ad tradendum promptissimæ sunt: susceptura verò ad participationem expergiscuntur; et illa rursùm

ναμιν προτεινόντων, τῶν δὲ τὴν κατ' ἐπιτηδειότητα δύναμιν προειληφότων. Διττὴ γὰρ ἡ δύναμις· ἡ μὲν τοῦ ποιοῦντος, ἡ δὲ τοῦ πάσχοντος· καὶ ἡ μὲν μήτηρ τῆς ἐνεργείας, ἡ δὲ ὑποδοχὴ τῆς τελειότητος· καὶ δεῖ τό, τε ποιῆσον, ὑπερπλῆρες εἶναι, καὶ περὶ τὴν ἐνέργειαν ἕτοιμον οὕτως, ὡς εἰ καὶ μὴ πάρεστι τὸ ὑποδεξόμενον, αὐτὸ τέλειον εἶναι, καὶ περὶ τὴν μετάδοσιν κεκινημένον· τό, τε πεισόμενον ὀργᾷν πρὸς τὴν μέθεξιν, καὶ ἑαυτὸ προσάγειν τῇ τελεσιουργῷ δυνάμει, κἂν ἐκείνη μὴ παρῇ, διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τῆς ἄκρας ἐγηγέρθαι πρὸς τὴν μετουσίαν. Διττῶν γὰρ ὄντων τῶν αἰτίων, τῶν μὲν ἀκινήτων καὶ πανταχοῦ πᾶσι παρόντων,

potentiam porrigunt perfectiorem; hæc autem potentiam aptitudinis à naturâ susceperunt. Duplex enim potentia est, altera efficientis, altera patientis; et illa mater est actionis, hæc verò perfectionis est susceptaculum; atque oportet tum quod effecturum est, exuberans in se esse, atque ad agendum ita promptum, ut etiamsi suscepturum subsit nullum, ipsum tamen per se sit perfectum atque ultrà motum sit ad dandum; tum etiam quod passurum est, ad participationem gliscat, seque ipsum perfectoriæ admoveat potestati; atque, etiam si illa non adsit, tamen per aptitudinem summam ad participationem fuerit experrectum. Cùm enim duæ sint causæ, aliæ quidem immobiles et om-

τῶν δὲ κινουμένων, καὶ ποτὲ μὲν προσιόντων τοῖς τελειουμένοις, ποτὲ δὲ ἀφισταμένων· καὶ τῶν μὲν νοητῶν ὁμοίως πανταχοῦ παρόντων καὶ πᾶσιν ἐλλαμπόντων ἀεὶ καὶ ὡσαύτως τὰς ἑαυτῶν μεταδόσεις· τῶν δὲ αἰσθητῶν, καὶ παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι δυναμένων τοῖς μετέχουσιν αὐτῶν· ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἥλιος ποτὲ μὲν πάρεστι, καὶ πληροῖ φωτὸς, ποτὲ δὲ ἄπεστιν· ὅταν μὲν ἡ ἐπιτηδειότης ᾖ τοῦ μεθέξοντος πρός τι τῶν ἀκινήτων, ἅμα τε πάρεστιν αὐτὴ, καὶ ἡ τοῦ ποιοῦντος ἐπιτελεῖται μετάδοσις· (κωλύει γὰρ ἐπὶ τούτων τὴν μετάδοσιν μόνη ἡ τῶν ὑποδεχομένων ἀνεπιτηδειότης, ἐπεὶ τά γε μεταδώσοντα ἀεὶ δίδωσι καὶ πανταχοῦ ἐστὶν ὁμοίως· τὸ τοίνυν ἐπιτήδειον γεγονὸς, μετέχει

nibus ubique præsentes; aliæ verò mobiles, et aliquandò præsentes perficiendis, aliquandò verò distantes; et intelligibilia certè similiter ubique adsint, omnibusque semper eodem modo sua munera largiantur: sensibilia verò adesse participantibus vicissimque abesse possint, quemadmodum Sol nunc adest, impletque lumine, deindè discedit; cùm, inquam, ità se res habeant, quandò aptitudo quidem inest participaturo ad aliquam immobilium causarum, tunc et hæc adest simul, et efficientis causæ munus absolvitur. In talibus enim sola subjectorum inaptitudo solet munera prohibere, quoniam quæ traditura sunt, et semper tradunt, et sunt semper ubiquè similiter. Quod igitur evasit ap-

τοῦ αἰτίου λοιπὸν αὐτόθεν) ὅταν δὲ πρός τι τῶν κινουμένων πολλάκις καὶ τὸ δεξόμενον ἐπιτήδειόν ἐςι, καὶ τὸ μεταδῶσον ἄπεςι. Δεῖ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν αὐτῷ γενέσθαι, τόπου δεόμενον εἰς τὴν μετάδοσιν. Ἀλλ' οὖν, ὅπερ ἐλέγομεν, ἀνάγκη, κατὰ πάσας τὰς τῶν ἀγαθῶν κοινωνίας, τὰ δύο ταῦτα προϋπάρχειν· τὴν τελεσιουργὸν τοῦ δώσοντος δύναμιν, καὶ τὴν ἄκραν ἐπιτηδειότητα τοῦ ληψομένου, καὶ σύνδρομόν πως εἶναι τὴν τελειότητα τοῦ διδόντος τῇ ἐπιτηδειότητι τοῦ δεχομένου· καὶ μετὰ τῆς συνδρομῆς ταύτης, κατ' οὐσίαν ὑπερφέρειν τὸ ποιοῦν τοῦ πάσχοντος· καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν συνδρομὴν οὐκ εἶναι τυχαίαν· (οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν

tum, fit causæ subitò particeps: at quandò ad aliquam mobilium causarum aliquid fit paratum, sæpe, etsi hoc expositum est, quod tamen traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc et nuper (*) adesse, quandòquidem locum requirit ad dandum. Omninò verò, quemadmodùm diximus, necesse est, per omnes bonorum communiones, hæc duo præcedere, tùm dantis perfectoriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atque largitoris perfectionem cum suscipientis præparatione concurrere, et unà cum ejusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundùm essentiam superferri; concursum quinetiam ejusmodi non esse

(*) Ἐν αὐτῷ γενέσθαι, significat *in eo esse, præstò adesse.* Vide annot.

ἀτάκτων γίνεται καὶ ἀσυντάκτων, ὥσπερ τὰ κατὰ τύχην συντρέχοντα ἀλλήλοις) ἀλλ᾽ ὅπου μὲν γίγνεσθαι κατὰ φύσιν, ὅπου δὲ κατὰ νοῦν· καὶ ὅπου μὲν ἀπὸ δαιμονίας αἰτίας, ὅπου δὲ θεόθεν ἐπιτελεῖσθαι. Ταῦτα τοίνυν ἔξεστιν ὁρᾷν καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης ταύτης συνουσίας. Ἔστι μὲν γὰρ ἐρωτικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ τελειότης ἐν Σώκρατει, πρόχειρον ἔχουσα τὴν εἰς τὸν ἐρώμενον εὐποιΐαν· ἔστι δὲ καὶ Ἀλκιβιάδῃ τῆς τελειώσεως ἐπιτηδειότης. Διὸ καὶ φησί· μικρόν με ἔφθης· ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἤδη κεκινήμενος ἀφ᾽ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Σωκράτην. Πρόσεισι δὲ ὁ Σωκράτης τῷ νεανίσκῳ· τῶν γὰρ κινουμένων ἦν πραγμάτων. Καὶ συντρέχουσιν ἀλλήλοις ὅ,τε ἐραστὴς ὁ θεῖος, ἑαυτὸν ἔχων καὶ τὴν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ πρόνοιαν εἰς τὸν ἐρώμενον, καὶ ὁ ἐρώμενος ἐγείρων ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ ἐραστοῦ μετουσίαν. Καὶ τῆς συνδρομῆς ταύτης ὁ δαίμων ἐστὶν ἀγαθὸς ἡγεμὼν, τὸν καιρὸν ἀφορίσας τῷ Σωκράτει τῆς συνουσίας. Ἄνωθεν γὰρ ὁ καιρὸς ἀπὸ τῶν θείων ἀρχόμενος, πρόεισιν ἄχρι τῶν

fortuitum, neque ab inordinatis et rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum, quemadmodùm quæ casu invicem confluunt; sed necessarium est, conspirationem talem alicubi quidem per naturam

ἐσχάτων· καὶ ἄλλος μὲν, ὁ παρὰ τῶν θεῶν ἀφοριζόμενος, ἄλλος δὲ ὁ δαιμόνιος, ἄλλος δὲ ὁ εἱμαρμένος, ἄλλος δὲ ὁ τυχαῖος. Τύχη γὰρ, φησὶ, καὶ καιρὸς τὰ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι σύμπαντα.

Διότι δὲ αὖ πανταχοῦ τὸ τελειοῦν προκατάρχει τῆς μεταδόσεως τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀνακινεῖ πως τὸ δύναμει πρὸς τὴν μετουσίαν (*), διὰ τοῦτο φησὶν, ὅτι μικρόν με ἔφθης· ὥστ' ἂν μὲν γὰρ ἀνεπιτήδειον ἦν τὸ ληψόμενον, πολλή τις ἐστὶν αὐτῶν ἡ διαφορότης· ὅταν δὲ ἐπιτήδειον γένηται, σμικρὸν φθάνει τὸ τελειοῦν, δι' ἣν εἴπομεν αἰτίαν· ὅταν δὲ ἤδη συναφθῇ

(*) In Cod. videtur hic prætermissum aliquid aut corruptum. Legendum fortassè, τῇ δύναμει, *vi suâ ad participationem trahit;* sive τὸ δυνάμενον, *aptum quodque*, ut suprà explicat. Sive, quæ lectio videtur potior, τὸ δύναμει πρὸς τὴν μετουσίαν φερόμενον.

fieri, alicubi verò per intellectum, item alibi à causâ quadam dæmonicâ, et alibi potiùs à divinâ. Hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade opportunè concurrit ad idem. Hujus autem opportuni congressus bonus Dæmon causa extitit, opportunitatem Socrati conveniendi determinans. Ipsa namque opportunitas desuper à divinis excidens usque ad extrema progreditur; et alia quidem opportunitas est à Diis determinata, alia verò dæmonica, fatalis alia, alia verò fortuita. Fortuna enim, ut inquit, opportunitásque omnia humana gubernant.

M. F.

ταῦτα ἀλλήλοις, τοσαύτην ἔχει πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν, ὥστε καὶ τὸ ποιοῦν ἐν τῷ πάσχοντί πως θεωρεῖσθαι, καὶ τὸ πάσχον ἐν τῷ ποιοῦντι. Διὸ δὴ καὶ ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ παντὸς, τινὲς εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην ἰδόντες, καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν εἰς ἑαυτὴν ποιεῖν εἰρήκασι, καὶ αὐτὴν τελειοῦν ἑαυτὴν κοσμουμένην, καὶ τὸ ποιοῦν ἔνυλον ἔθεντο, μήτε τὸ πάσχον τοῦ ποιοῦντος, μήτε τὸ ποιοῦν τοῦ πάσχοντος χωρίσαι δυνηθέντες.

Ταῦτα μὲν δὴ περὶ τοῦ καιροῦ τῆς συνουσίας, ἐκ τῶν προκειμένων ὁρμηθέντες, εἴχομεν λέγειν· δοκεῖ δέ μοι διὰ τούτων ὁ νεανίσκος δύο ταῦτα μάλιστα θαυμάσαι τοῦ Σωκράτους· τήν τε ἀγαθοειδῆ βούλησιν αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν τὴν προνοητικήν· ἃ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἀρχηγικωτάταις αἰτίαις τῶν ὄντων διαλάμπει, καὶ ἐν τῇ δημιουργικῇ τάξει διαφερόντως προτίθεται, καὶ τῆς ὅλης ἐξάρχει διακοσμήσεως. Βουληθεὶς γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς ἀγαθὰ πάντα εἶναι κατὰ δύναμιν, διεκόσμησε τὸ πᾶν, τῇ μὲν βουλήσει προτείνων τὸ ἀγαθὸν τοῖς ὅλοις, τῇ δὲ δυνάμει πάντα καταγωνιζόμενος, καὶ πανταχοῦ διατείνων τὰς ἑαυτοῦ ποιήσεις. Ταῦτα δὴ οὖν καὶ ὁ Σωκράτη ἀπομιμούμενος, βούλησιν τὴν ἄφθονον

προεςήσατο τῆς τελειώσεως τῶν χειρόνων καὶ δύναμιν, πανταχοῦ τῷ ἐρωμένῳ παρὼν, καὶ εἰς τάξιν ἄγων αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀταξίας. Τοῦτο οὖν θαυμάζει καὶ ὁ νεανίσκος, τί ποτε βούλεται (*). Καὶ εἴπερ ἠδύνατο καὶ τὸ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον λέγειν τι πρὸς τὸν δημιουργὸν, τὰς αὐτὰς ἂν ταύτας φωνὰς ἀφῆκε· τῷ ὄντι σοῦ θαυμάζω καὶ τὴν βούλησιν τὴν ἀγαθουργὸν, καὶ τὴν δύναμιν τὴν καὶ μέχρις ἐμοῦ διήκουσαν, καὶ πανταχοῦ παροῦσαν μοι, καὶ διακοσμοῦσάν με πανταχόθεν· δαιμόνιον οὖν τοῦτο καὶ θεῖον τῷ Σωκράτει μαρτυρεῖ, καὶ τοῖς πάντα ἑαυτῶν πεπληρωκόσιν, ὅμοιον τῷ μηδένα καιρὸν μηδὲ τόπον ἔρημον ἀφιέναι τῆς περὶ τὸν ἐρώμενον προνοίας. Διὸ καὶ εἰκότως ἐπήνεγκεν ἐκεῖνος, ὅτι δὴ τῷ ὄντι θαυμάζει τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ οὐκ οἴεσθαι δεῖ τοῦτο, καθάπερ ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ πεπεῖσθαι.

Πάλιν τοίνυν τὸ μὲν ἴσως οὐκ οἶσθα, καὶ μιμεῖται τὴν ἀρχὴν τῶν Σωκρατείων λόγων, καὶ τὴν ὕφεσιν ἐνδείκνυται τὴν ἐν τῷ νεανίσκῳ πρὸς τὸν καθηγουμένον τῆς συνουσίας. Τὸ μὲν γὰρ

(*) Codex habet in ora : καὶ ὅπως αὐτῷ συντόνως καὶ προνοητικῶς (τοῦτο γὰρ τὸ ἐπιμελέστατα) πανταχοῦ πάρεστι.

ἴσως ἔοικε τῷ οἶμαί σε θαυμάζειν· τὸ δὲ, οὐκ οἶσθα, τῆς ἐπιστήμης ἀπολιμπάνεται τοῦ Σωκράτους· (ᾔδει γὰρ ἐκεῖνος (*), ὅτι θαῦμα τῷ νεανίσκῳ κεκίνηκε) τὸ δὲ ἐν νῷ ἔχειν προσελθεῖν αὐτῷ, πάνυ σφόδρα δεδήλωκεν, ὅτι διὰ νοῦ, πρὸς τὸν ἔνθεον ἐραστὴν, ἡμῖν ἡ συναφὴ, καθάπερ δὴ διὰ τῶν παθῶν, πρὸς τὸν φορτικόν· (καὶ γὰρ νοῦς μὲν εἰς θεὸν ἄγει τὴν ψυχὴν, πάθος δὲ εἰς ὕλην) τὸ δὲ, τί ποτε βούλει, σημαίνειν ἔοικεν, ὅτι τὸ μὲν ὄντως ἀγαθὸν, ὃ καὶ βουλητόν ἐστιν, ἄγνωστον καὶ ἄβατον τοῖς ὄμμασι τῶν πολλῶν, τὸ δὲ δοκοῦν εἶναι ἀγαθὸν, πᾶσι πρόκειται εἰς θέαν· (διὸ τὸ μὲν Σωκράτους ἄδηλον ἐστι τῷ νεανίσκῳ τέλος· τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἀγαθὸν, παντὶ δῆλον ἐλέγετο παρὰ τοῦ Σώκρατους) τὸ δὲ, ἐνοχλεῖς με, οὐκ ἔστι τοιοῦτον οἷον τὸ πρόσθεν εἰρημένον, τὸ, δι' ὄχλου ἐγένοντό σοι, ἀλλ', ὥς φησιν ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος, ἴσον δύναται τῷ, εἰς ἀπορίαν με καταβάλλεις, ζητοῦντα τὴν αἰτίαν καὶ τὸ τέλος τῆς σιωπῆς καὶ τῆς συντόμου ταύτης παρακολουθήσεως· (καὶ γάρ ἐστιν ὄντως τὸ ἀπορεῖν

(*) Hic spatium vacuum quasi unius vocabuli relictum est in Codice.

δεσμός τις τῆς ἀπορούσης ψυχῆς, καὶ κώλυσις τῆς ἐνεργείας, καὶ οἷον ὄχλησις) τὸ δὲ, ἥδιστα ἂν πυθέσθαι, τὴν τοῦ ἀντέρωντος ἤδη προφαίνει δύναμιν. Τὸ γὰρ ἐπιστρέφειν τὸ χεῖρον εἰς τὸ βέλτιον, καὶ ὀρέγεσθαι τῆς ἐκείνου συνουσίας, ἀρχή τις ἐστὶ καὶ οἷον ἐμπύρευμα τοῦ ἀντέρωντος. Καὶ ὁρᾷς πάλιν, ὅτι τοῖς μὲν φορτικοῖς ἐρασταῖς συνὼν, οὐ καθ' ἡδονὴν ἐλέγετο συνεῖναι, ἀλλὰ δι' ὄχλου ἑαυτῷ ἐγίνοντο, τῷ δὲ Σωκράτει πρόσεισί μεθ' ἡδονῆς. Τοῦτο δὲ ἐνδείκνυταί που, τὴν μὲν εἰς ὕλην ῥέπουσαν ζωὴν ἀσχάλλειν καὶ λυπεῖσθαι διὰ τὰ ἐκεῖθεν ἐμπόδια· τὴν δὲ εἰς νοῦν ἀναγομένην, εὐφροσύνης πληροῦσθαι. Τὰ μὲν γὰρ ἐμπόδια τῆς ζωῆς ἐκ τῆς ὕλης ἐφήκει ταῖς ψυχαῖς· ἡ δὲ ῥαστώνη καὶ τὸ εὔλυτον ἀπὸ νοῦ καὶ θεῶν· ἐκεῖ γάρ ἐστι τὸ ῥεῖα ζῆν παρὰ τοῖς θεοῖς.

« Ἀκούσῃ μὲν ἄρα μου, ὡς τὸ εἰκὸς, προ-
» θύμως, εἴπερ, ὡς, φῇς, ἐπιθυμεῖς εἰδέναι (*) τί
» διανοοῦμαι· καὶ (**) ὡς ἀκουσομένῳ καὶ περιμε-
» νοῦντι λέγω. Αλκ· Πάνυ μὲν οὖν· ἀλλὰ λέγε.
» Σωκ. Ὅρα δή· καὶ γάρ (***) τοι εἴη ἂν θαυμα-

(*) Omnes Edit. *εἰδέναι καὶ ἀκοῦσαι.*

(**) Edit. *ὡς* omisso *καί*. Ficin. verò: Ego *enim*. *ουν* suspicatur Stephanus. *Καὶ ὡς* Cod. Marc. Vid. p. 284.

(***) Edit. *οὐ γάρ*, ut ipse Cod. p. 283 et 285.

» στὸν, εἰ, ὥσπερ μόγις ἠρξάμην, οὕτω μόγις
» καὶ παυσαίμην. Αλκ. Ὦ 'γαθὲ, λέγε· ἀκούσο-
» μαι γάρ. Σωκ. λεκτέον ἂν εἴη ».

Τὰς ὑποθέσεις πανταχοῦ τῶν λογῶν ἐλαχίστας εἶναι δεῖ καὶ ἁπλουστάτας· ὅσῳ γὰρ ἂν μᾶλλον ὦσι τοιαίδε, τοσούτῳ τῆς ἀνυποθέτου λεγομένης ἐπιστήμης ἐγγυτάτω τυγχάνουσιν οὖσαι. Σκέψαι δὴ οὖν, ὅπως καὶ τοῦτο ὁ Σωκράτης ἄκρως παραφυλάττει. Προσαγαγέσθαι γὰρ καὶ τελειῶσαι τὸν νεανίσκον βουλόμενος, οὔτε προοιμίων δεῖται μακρῶν, ὥσπερ οἱ ῥήτορες, οὔτε ὑποθέσεων ποικίλων καὶ πολλῶν· ἀλλ' ἀπαιτεῖ τοσοῦτον μόνον, νῦν μὲν αὐτὸν ἀκροατὴν γενέσθαι τῶν λόγων, ὧν ἐρεῖ μικρὸν δὲ ὕστερον, καὶ ἀποκρίνεσθαι ταῖς ἐρωτήσεσιν· τοσαύτην ἑαυτῷ μαρτυρεῖ καὶ ἐπιστήμην τῶν πραγμάτων καὶ δύναμιν διαλεκτικήν· καὶ τούτων αὐτῷ μόνων συγχωρηθέντων, ἀνύσει τὸ προκείμενον. Διὰ τί οὖν, φαίης ἂν, προηγεῖται τὸ ἀκοῦσαι μόνον τοῦ διδόναι λόγον; Ὅτι, φήσω, διὰ τῆς ἀκοῆς ἀνακινηθῆναι δεῖ αὐτὸν πρὸς τὴν ἀπόκρισιν, καὶ παρασκευὴν λαβεῖν εἰς τὸ καὶ αὐτόν τι λέγειν τὸ ὀρθόν, οἷον ἐκ πραγμάτων πρώτων φύοντα τὰς τῶν λόγων ἀδιαστρόφους ἀποκρίσεις. Ἐν μὲν οὖν

τοῦτο τοιοῦτον ἔχομεν ἐκ τῶν προκειμένων ῥημάτων· δεύτερον δὲ, ὅτι, διὰ τῆς μελλήσεως καὶ τῆς ἀναβολῆς τοῦ λόγου, πάνυ λιπαρῆ ποιεῖ τὸν νεανίσκον περὶ τὴν ἀκρόασιν· καὶ τὸν ἔρωτα τῶν λόγων αὔξει τῶν ἐν αὐτῷ. Ἐρωτηθεὶς γὰρ, οὐκ εὐθὺς ἀπεκρίνατο πρὸς τὴν ἐρώτησιν, οὐδὲ εἶπε (*) τί ποτε βούλεται, καὶ ἥντινα ἐλπίδα ἔχων ὑπομένει, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὁμολογίαν αὐτὸν ἀπήτησε τῆς ἀκροάσεως· τοῦ δὲ διατειναμένου, καὶ παρασκευασαμένου λέγειν, οὐδὲ οὕτως εἶπεν, ἀλλά τι προσέθηκεν ἄλλο· Ὅρα δή· οὐ γάρ τοι εἴη ἂν θαυμαστόν· τοῦ δὲ ἔτι λιπαρώτερον εἰπεῖν προκαλεσαμένου· Ὦ 'γαθὲ, λέγε· ἀκούσομαι γάρ· οὐδὲ νῦν λέγει, ἀλλά· λεκτέον ἂν εἴη· καὶ τὸ ἑξῆς τῶν λόγων προοίμιον, ἀναβολὴν ἱκανὴν παρέχεται ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἐκθερμαίνων τὸν νεανίσκον περὶ τὴν τῶν ῥηθησομένων ἀκρόασιν.

Ταῦτα καὶ περὶ τοῦτο. Τῶν δὲ καθέκαστα, τὸ μὲν, εἴπερ ὡς φῇς ἐπιθυμεῖς, οὐ δι' ἀγνοίας εἴρηται τῆς τοῦ νεανίσκου προθυμίας· ἀλλ' οἷον ὁμολογία τις ἐστὶν αὐτοῦ καὶ δεσμὸς, ἐῤῥωμε-

(*) Εἶπε Cod. habet tantùm in margine.

νέστερον αὐτὸν ἀπεργαζόμενος καὶ προσεκτικώτερον πρὸς τοὺς λόγους· τὸ δὲ δὴ, καὶ ὡς (*) ἀκουσομένῳ καὶ περιμενοῦντι λέγω, κατ' ἐρώτησιν προήκται, διὰ μὲν τῆς ἀκοῆς τὸν λόγον αὐτοῦ διεγεῖρον πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν λόγων, διὰ δὲ τῆς προσεδρείας τὴν εὐκινησίαν τοῦ ἀλόγου καὶ τὴν ἔκπληκτον ὁρμὴν καταστέλλον. Τὸ δὲ, πάνυ μὲν οὖν, ἀλλὰ λέγε, μεμέρισται κατά τε τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν πρόκλησιν. Δεῖ γὰρ τὸ μεθέξον καὶ ὑποστρωννύειν ἑαυτὸ τῷ χορηγοῦντι τὴν τελείωσιν· καὶ προσκαλεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην συνουσίαν. Καὶ ὅρα δὴ, πῶς πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει τὸν νεανίαν, καὶ κατασκευάζει νῷ καὶ λόγῳ χρῆσθαι, τῆς ἀκροάσεως καὶ μόνον οὐκ ἐκεῖνον λέγοντος αὐτὸν ἰδὼν ἐν δυσὶ, καὶ διὰ τούτου τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτοῦ τελεούμενον. Τὸ δὲ, ὦ 'γαθὲ, λέγε, ἐφετὸν μὲν ποιεῖ τόν Σωκράτην (** τῷ νεανίσκῳ, ἐραστὴν δὲ τὸν ἐρώμενον. Τὸ γὰρ ἀγαθὸν, ἐρετόν ἐστι· καὶ ὁ ἔρως πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἄγει τοὺς ἐρῶντας, ὡς ὁ τῆς Διοτίμας λόγος. Διὰ τί οὖν

(*) Malè Cod. δικαίως. Vid. p. 281.

(**) Cod. habet in ora : Γρ. τὸν Σωκράτη. In textu verò Τῷ Σωκράτει.

προσείρηκεν αὐτὸν ἀγαθόν; ἢ τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ καὶ τὸ θεῖον θαυμάσας, ταύτην προηνέγκατο φωνήν; τὸ γὰρ προνοητικὸν καὶ τὸ μόνιμον καὶ τὸ τελεσιουργὸν, ἀγαθότητός ἐςι. Τὶ δὴ οὖν βούλεται λοιπὸν τὸ προτοῦ ῥηθὲν, τὸ, οὐ γάρ τοι εἴη ἂν θαυμαστὸν, εἰ ὥσπερ μόγις ἠρξάμην, οὕτω καὶ μόγις παυσαίμην, ἢ συνῃρημένως περιέχει τὴν αἰτίαν τῆς ἐρωτήσεως τοῦ νεανίσκου; Διὰ τοῦτο γὰρ ἐκίνει τοὺς λόγους προϊών· διότι καὶ μόγις ἄρχεται. Δεῖ γὰρ τὸν ὡς ἀληθῶς ἐρωτικὸν ἀμφότερα προβεβλημένα ἔχειν, τό, τε κριτικὸν τῶν ἐρωμένων, καὶ τὸ συμπαθές. Ἡ μὲν γὰρ κρίσις, τῆς συμπαθείας χωρὶς, ἐμποδὼν ποιεῖ τὸν ἔρωτα καὶ εἰς δή τινα ἄλλην περιάγει ζωήν· ἡ δὲ συμπάθεια, τῆς κρίσεως ἐςερημένη, προσκολλᾷ τοῖς χείροσι τὴν ψυχήν. Δεῖ δὲ οὔτε ἀσχέτου πάντη τῷ ἐρωτικῷ ζωῆς, οὔτε ἐνύλου σχέσεως, ἀλλ' οἷον ἀσχέτου τινὸς ἅμα σχέσεως· ἵνα καὶ προνοῇ τῶν ἀτελεςέρων, καὶ μὴ βαρύνῃ περὶ αὐτά. Τούτων δὴ οὖν ἀμφοτέρων στοιχείων ὄντων, τῆς ἀληθοῦς καὶ θείας ἐρωτικῆς κρίσεως λέγω, καὶ συμπαθείας, ἡ μὲν κρίσις ἡ περὶ τὸν ἐρώμενον αἰτία τῷ Σωκράτει μόγις

ἄρχεσθαι γέγονεν. Δεῖ γὰρ χρόνου πρὸς τὴν διάσκεψιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς φύσεως· ἡ δὲ συμπάθεια τοῦ μόγις παύεσθαι. Διὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀπαλλάττεται τοῦ ἔρωτος, οὐδὲ τῶν ἐρωτικῶν λόγων. Ἔτι δὲ αὖ κατ᾽ ἄλλον τρόπον λέγομεν· ὅτι καὶ τοῦτο πολλαχοῦ θεωρεῖται περὶ τὴν πρόνοιαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων, τὸ μόγις ἄρχεσθαι καὶ παύεσθαι μόγις. Καὶ γὰρ πολλῶν πολλὰ ἁμαρτανόντων, μόλις ἡ κόλασις αὐτῶν ἄρχεται, καὶ, ἀρξαμένη, πλεῖστον ὅσον ἐπιμένει χρόνον. Καὶ πολλῶν πολλὰ ἀγαθὰ πραττόντων, ἡ περὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς προνοίας ἀμοιβὴ, μόλις ἄρχεται, καὶ διατείνει καθόσον δυνατόν. Οὕτω τοίνυν καὶ ὁ Σωκράτης, κατὰ τὸν τοῦ θείου ζῆλον, καὶ μόγις ἄρχεται τῶν λόγων, καὶ διατείνει πλεῖστα ὅσα τὸν νεανίσκον εὖ ποιῶν. Καὶ τῷ μὲν ἄρξασθαι μόλις τὸ ὑποκείμενον αἴτιον ἀνεπιτήδειον ὄν· τοῦ δὲ παύσασθαι μόλις (*) τὸ ὑπερπλῆρες τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς εὐεργεσίας ἄφθονον. Οὐκ ἄρα θαυμαστὸν ἐστίν· καὶ τῷδε ὄντι καὶ τῷ καιρῷ παραμετρεῖ τὴν οἰκείαν ἐνεργείαν· καὶ ἐπὶ τούτῳ,

(*) Τὸ ὑποκείμενον αἴτιον ἀνεπιτήδειον ὂν, τοῦ δὲ παύσασθαι μόλις Cod. habet in margine.

διαφερόντως ἐστὶν ἀληθὲς, ὅτι καιρὸς ἐπὶ τοῦ στόματος ἐπεκαθέζετο· κατὰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰ τέλη, καὶ τὰ μέσα τῶν συνουσίων κατεβάλλετο.

« Χαλεπὸν μὲν οὖν πρὸς ἄνδρα οὐχ ἥττονα
» ἐραστῶν προσφέρεσθαι ἐραστῇ· ὅμως δὲ
» τολμητέον φράσαι τὴν ἐμὴν διάνοιαν. »

Τὸ προοίμιον τοῦτο τῶν λόγων σύντομόν ἐστι καὶ συνεστραμμένον, ἐν βραχυτάτοις περιέχον τὰ αἴτια τῆς ὅλης συνουσίας. Ὁ μὲν γὰρ Ἀλκιβιάδας πολλῶν ἄλλων κεκρατηκὼς ἐραστῶν, ἀτελής ἐστιν ἐπὶ τὸ τοῦ ἔρωτος εἶδος, οὐ διακρίνων οὐδὲ τὰς διαφόρους τάξεις, οὐδὲ τὰ παρὰ φύσιν, ὅπη διαφέρει τῶν κατὰ φύσιν συνορῶν. Διὸ τῆς ἀπὸ τοῦ Σωκράτους δεῖται τελειώσεως· οὐδὲ γὰρ ὅλως τέλειος ὢν, ἐδεῖτο τοῦ καθηγησομένου, οὐδὲ πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα ἐπιτήδειος ὢν, ἐπεδέχετο βοήθειαν. Εἰ μὲν οὖν ἥττητο τῶν πολλῶν ἐραστῶν, ἁπάσης ἂν ἐπιτηδειότητος ἀποπεπτωκὼς ἐδείκνυτο. Εἰ δὲ διηρθρωμένος εἶχεν ἐννοίας περὶ τῶν ἐρώτων τῶν τε ἐνθέων καὶ τῶν ὑβριστῶν, τελειώτατος ἂν ἦν. Νῦν δὲ τὰ μὲν ἀγνοῶν, τὰ δὲ πεφευγὼς, ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἐπιστήμης. Ὁ δὲ Σωκράτης, πλήρης μὲν ἐστὶ

τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν καλῶν, καὶ προτείνει τῷ νεανίσκῳ τὴν μετάδοσιν τῶν ἀρετῶν. Οἷον δὲ κάτεισιν εἰς τὴν πρὸς ἄλλον ἐνέργειαν, καὶ πρόεισιν εἰς ὑφειμένην κίνησιν ἀπὸ τῆς ἔνδον ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρόοδον ταύτην τόλμαν ἀποκαλεῖ τὸν Πυθαγόρειον τρόπον, καὶ ἐκφαίνε τὴν ἑαυτοῦ τῷ νεανίσκῳ προμήθειαν, καὶ ἀναπλῇ τὴν ὅλην προαίρεσιν τῆς οἰκείας ζωῆς, καὶ τὸν ἐρωτικὸν σκοπὸν, δι' ὃν οὐκ ἀπαλλάττεται τοῦ ἔρωτος. Διότι μὲν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης οὐχ ἧττον ἐστὶν ἐραστῶν, καὶ διότι χαλεπὸν αὐτῷ προσφέρεσθαι καὶ τὸν ἀληθινὸν ἐραστὴν, οὔπω διακρίναντι τοὺς ἔρωτας, μέσης ὢν ἐπιδείκνυται δυνάμεως, καὶ φυσικὰς μὲν ἔχων ἀρετὰς, ἐννοίαις δὲ ἀδιαρθρώτοις χρώμενος· (ἡ γὰρ φυσικὴ ἀρετὴ τοιάδε τίς ἐστι· καὶ γὰρ ὄμμα ἀτελὲς καὶ ἦθος ἔχει, κατὰ τὸν θεῖον Πλωτῖνον)· διότι δὲ ὁ Σωκράτης τολμᾷ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν φράζειν, κάτεισιν εἰς ὑποδεεστέραν ἐνέργειαν τῆς ἔνδον ἐν αὐτῷ μενούσης· (τοῖς γὰρ θείοις ἐρασταῖς, τολμηρὰ πάντως ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ χεῖρον ἐπιστροφὴ) ἀλλ' ὅμως κάτεισιν ὁ Σωκράτης, ἵν', ὥσπερ Ἡρακλῆς, ἐξ ἅδου τὸν ἐρώμενον ἀγάγῃ, καὶ πείσῃ τῆς μὲν φαινομένης ἀποστῆναι ζωῆς,

ἐπὶ δὲ τὴν νοερὰν καὶ θείαν ἀναδραμεῖν, ἀφ' ἧς καὶ ἑαυτὸν γνώσεται, καὶ τὸ θεῖον ὅλον ἐξηρημένον ἁπάντων, καὶ αἴτιον αὐτῶν προϋπάρχον.

« Ἐγὼ γὰρ, ὦ Ἀλκιβιάδη, εἰ μέν σε ἑώ-
» ρων ἃ νῦν δὴ διῆλθον (*) ἀγαπῶντα, καὶ
» οἰόμενον δεῖν ἐν τούτοις καταβιῶναι, πά-
» λαι ἂν ἀπηλλάγμην τοῦ ἔρωτος, ὥς γε δὴ
» ἐμαυτὸν πείθω ».

Τίς ἐστιν ὁ ἀξιέραστος κατὰ φύσιν δείκνυται διὰ τούτων ἐναργῶς παρὰ τοῦ Σωκράτους· καὶ ὥσπερ ἐν τῇ Πολιτείᾳ στοιχεῖα παραδέδωκεν ἡμῖν τῆς φιλοσόφου φύσεως, οὕτω μοι δοκεῖ καὶ ἐν τούτοις στοιχεῖά τινα τῆς ἀξιεράστου παραδιδόναι φύσεως. Διττὰ δὲ ταῦτα ἐστί· τὰ μὲν ἐμφανῆ, τὰ δὲ ἀφανῆ· καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ σῶμα φανταζόμενα, τὰ δὲ ἔνδον ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ κινήματα θεωρούμενα· καὶ τὰ μὲν, εἱμαρμένης δῶρα καὶ φύσεως, ὥσπερ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, τὰ δὲ, τῆς προνοίας τῶν θεῶν σπέρματα, πρὸς σωτηρίαν ἐνδιδόμενα ταῖς ψυχαῖς, ὥσπερ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ ἀρχικὸν, καὶ τὸ εἰς ὕψος ἐπαιρόμενον εἶδος τῆς ζωῆς. Κατὰ μὲν οὖν τὰ φυσικὰ καὶ τὰ

(*) Editt. διήλθομεν. Cod. Marc. διῆλθον.

εἱμαρμένα πλεονεκτήματα κεκράτηκε τῶν πολλῶν ὁ Ἀλκιβιάδης ἐραστῶν· διὰ γὰρ τὴν ἐπ' αὐτῆς μεγαλοφροσύνην ὑπερεῖδε τῆς πλημμελοῦς καὶ ἀτάκτου παρ' ἐκείνων ὀχλήσεως· κατὰ δὲ τὰ προνοητικὰ καὶ τὰ ψυχικὰ κινήματα κρατεῖται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους· διὰ γὰρ ταῦτα πείθεται ὑπ' αὐτοῦ ὅτι παντὸς μᾶλλον ἐστὶ σπουδῆς ἄξιος αὐτῷ. Κἀνταῦθα δείκνυται τίς ἐστιν ὑπεροχὴ καὶ ἡλίκη τοῦ ἐνθέου φίλου πρὸς τὸν πολὺν ἐραστήν. Ὁ μὲν γὰρ καὶ τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων ἐστὶν ὑποδεέστερος· ταῦτα δὲ τῶν ψυχικῶν ἐστὶ δεύτερα κινημάτων· ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνθέου τελειοῦνται μόνον ἐρωτικοῦ· πολλῷ ἄρα μειζόνως, φαῖεν ἂν οἱ γεωμέτραι, τοῦ θείου ἔρωτος ἡττᾶσθαι λέγοιτ' ἂν ὁ φορτικός. Ἀλλ' οὖν, ὅπερ ἐλέγομεν, ἄρχεται τῶν λόγων ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸς πεπεισμένος ὅτι παντὸς ἄξιος τῷ ἐρωμένῳ, κἀκεῖνον πείθειν ἐπιχειρῶν, ἄντικρυς κατὰ τὸ ἐν Τιμαίῳ ῥηθὲν, καὶ τῷ νῷ πείθων τὴν ἀνάγκην πρὸς τὸ βέλτιστον ἀκολουθεῖν, καὶ κηδεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου τὸ κυρίως ἀγαθόν.

Τί δήποτ' οὖν ϛοιχεῖον ἐστὶ τῆς ἀξιεράστου φύσεως τοῦτο, τὸ μὴ ἀγαπᾷν τὰ

παρόντα καὶ καταμένειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸ μεῖζον τῶν παρόντων ἐπιζητεῖν; ὅτι δὴ, φήσει, ψυχῆς γε τοῦτο, τὸ πᾶν μὲν τὸ φορτικὸν ἀτιμαζούσης καὶ οὐδενὸς ἄξιος εἶναι πεπεισμένης; μόνον δέ που τὸ μέγα καὶ τίμιον ἰδεῖν ὀρεγομένης· τὸ μὲν πάθος ὃ πέπονθεν ἀγνοούσης, κατὰ δὲ τὰς αὐτοφυεῖς ἐννοίας ἄλλο τι μέγεθος καὶ ὕψος ἀληθινὸν φανταζομένης. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ, φησὶν ὁ Πλάτων, φύσει τε θεᾶται τὰ ὄντα· εἶδεν οὖν ἐκεῖ τὸ ἀληθῶς τίμιον, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ ἀρχικὸν, ἐν αὐτοῖς ἱδρυμένα τοῖς θεοῖς· καὶ ἰδοῦσα τέθηπεν αὐτὰ, καὶ ἔχει τινὰ τῶν ἐντὸς ἀπηχήματα· διὰ δὲ τὴν λήθην αὖ καὶ τὴν ἄγνοιαν, οὐκ οἶδε τί ποτέ ἐστιν ὃ θαυμάζει, καὶ κατὰ ποίας ἐννοίας ὀρέγεται τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἀρχῆς, ἢ τῆς ἡδονῆς, ἢ τῶν χρημάτων· ὁ δέ γε ἐπιστήμων, ὁ καὶ τὰ πράγματα ἐπεσκεμμένος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἀτελὲς, δείκνυται μὲν αὐτῷ τὶς ἀληθὴς δύναμις· ἐκφαίνει δὲ τὸ ἀρχικὸν καὶ τὸ ἡγεμονικὸν, ἐν ποίᾳ θεωρεῖται ζωῇ· τελειοῖ δὲ τὸ ἀτελὲς αὐτοῦ κίνημα τῆς ψυχῆς. Ὅλως γὰρ τριττήν τινα τῶν ψυχῶν ζωὴν νοήσομεν, εἰ βούλει· τὴν μὲν,

κατὰ τὴν μόνιμον ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐνέργειαν· τὴν δὲ, κατὰ τὴν ἐκεῖθεν προϊοῦσαν· τὴν δὲ, κατὰ τὴν εἰς ἐκείνας πάλιν ἐπιστρεφομένην. Καὶ λέγομεν ὅτι, μένουσαι μὲν αἱ ψυχαὶ παρὰ τοῖς θεοῖς, νοερῶς ἐνεργοῦσι, καὶ τῆς τε ἀγαθοειδοῦς βουλήσεως τῶν θεῶν, καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἀπολαύουσι δόσεως· προϊοῦσαι δὲ ἐκεῖθεν, διὰ φαντασίας καὶ ἀορίστου τινὸς κινήσεως εἰδώλοις ἐντυγχάνουσι τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, καὶ φαινομένοις ἀντὶ τῶν ἀληθινῶν, καὶ θεώμεναι τὰς εἰκόνας καὶ τὰ εἴδωλα τῶν πραγμάτων, παιφάσσουσι περὶ αὐτά καὶ ποθοῦσι μὲν ἃ εἶδον, ἀντιπεριάγονται δὲ εἰς ἃ μὴ ποθοῦσιν· ἐπιστρέφουσαι δὲ ἐν αὐτοῖς περὶ τὰς ἀρχὰς, μεταβαίνουσι (*) πάλιν ἀπὸ τῶν εἰδώλων ἐπὶ τὰ πρωτουργῶν παραδείγματα, καὶ δέονται νοήσεως ἐνταῦθα καὶ λόγου. Δι' ἐπιστήμης γὰρ ἡ ἄνοδος. Καὶ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ

(*) Animæ nostræ hic pervagantur circà imagines eorum quæ in prima viderant, et ad eas imagines magis afficiuntur, quorum exemplaria illic attentius contemplatæ fuerant. Aliæ namque animæ aliis sunt accommodatæ spectaculis, ideò aliæ aliis imaginibus incumbunt; eorum enim quæ illic inspexerant, similitudines amant.

διαβάλλων ἐπὶ νοῦν ἀπ' ὀλισθήσεως καὶ φαντασίας. Ἄλλαι μὲν οὖν τῶν ψυχῶν ἄλλοις εἰσὶν οἰκεῖαι θεάμασι· διὸ καὶ αἱ μὲν ἄλλοις, αἱ δὲ ἄλλοις εἰδώλοις ἐπιτρέχουσιν· ὧν γὰρ ἴδον (*), ἐκεῖ τὰ εἴδωλα καὶ τὰς σκιὰς φιλοφρονοῦνται· ὅσοι δὲ αὖ τοῦ μεγάλου Διὸς ὀπαδοὶ γεγένηνται, καὶ συμπεριεπόλουν αὐτῷ τὴν ἡγεμονικὴν ἔχοντι τάξιν ἐν τοῖς δώδεκα τῶν ὅλων ἄρχουσι, κατὰ εἶδος τοῦ σφετέρου θεοῦ καὶ δεῦρο ἐλθοῦσαι, τὸ ἡγεμονικὸν εἶδος τῆς ζωῆς ποθοῦσι· καὶ τὸ μὲν ὄντως τοιοῦτον ἀγνοοῦσι, τὴν δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἐπιδιώκουσι· κἂν μὲν τύχωσιν ἐπιστημόνων τῶν καθηγουμένων, εἰς σωτηρίαν αὐταῖς καὶ ἀναγωγὴν ἡ ἐπιτηδειότης ἡ τοιαύτη τελευτᾷ· ἂν δὲ καταμενωσιν ἐν τοῖς εἰδώλοις,

(*) Cod. ὧ γὰρ ἴδιον.

Quæcumque verò magni Jovis insuper pedissequæ fuerant, unàque cum illo circumvixere ordinem habente ducalem inter duodecim principes universi, hæ profectò secundùm speciem sui Dei etiam hùc profectæ imperiosam vitæ speciem appetunt, et quod revera imperiale est, ignorant, apparentem verò principatum inter imagines prosequuntur; atque, si sapientes nactæ sunt præceptores, affectus ejusmodi eis pervenit ad salutem per quemdam ad cælestia reditum: sin autem inter ima-

φίλαρχοι γίνονται, καὶ περὶ τὰς φαινομένας ἐπτόηνται δυνάμεις, καὶ τυραννίδων ἐμπιπλᾶσι τοὺς ἑαυτῶν βίους, καὶ τῶν τοιούτων κακῶν.

Ἔςι μὲν οὖν καὶ ταῦτα λέγειν περὶ τῶν ψυχῶν, ὡς ἀξιεράςους αὐτὰς ποιεῖ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦτο καὶ τὸ μεγαλουργικὸν, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν· ἔστι δὲ αὖ κἀκεῖνον λέγειν, οἶμαι, τὸν λόγον, ὃν ἐν Πολιτείᾳ Σωκράτης παραδίδωσι περὶ τῶν ἐξ οὐρανοῦ κατιουσῶν ψυχῶν· ὅτι ἄρα πᾶσαι αἱ τοιαῦται ταῖς δυνάμεσι διαφερόντως ἐπιτρέχουσαι, καὶ τοὺς ἀρχικοὺς βίους καὶ ἡγεμονικοὺς ἐπιδιώκουσι· συμπεριπολήσασαι γὰρ τοῖς οὐρανίοις θεοῖς, καὶ θεασάμεναι τὰς δυνάμεις αὐτῶν τὰς κρατητικὰς τῶν ὅλων, καὶ τὰς βασιλείας τὰς διοικούσας ἄνωθεν ἄχρι τῶν ἐσχάτων, καὶ τὰς σειρὰς τὰς ἀνεχομένας ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐφίενται καὶ αὗται τῆς ὁμοίας ζωῆς, καὶ βούλονται πλείστων ἄρχειν, καὶ ὑπερανέχειν τῶν ἄλλων

gines moras traxerint, desinunt in tyrannidem. Hinc ait in Republicâ Socrates animas nuper profectas è cœlis, imperiosas potissimùm eligere vitas. Cùm enim paulò antè unà cum Diis cœlestibus circumvenerint, inspexerintque vires eorum omnibus dominantes, affectant ipsæ quoque vitam eorum similem cæteris imperantem.

ἀνθρώπων, ὡς ἐκεῖνοι τῆς γενέσεως, καὶ κυβερνᾷν τὰ τῶν ὅλων, ὡς ἐκεῖνοι τὰ καταδεέςερα πάντα. Τούτου δὲ ὀρεγόμεναι, ταῖς τυραννίσι καὶ ταῖς δυνάμεσι καὶ ταῖς τιμαῖς ἐπιπηδῶσι. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν, φιλότιμον, αἱ δὲ, τυραννικὸν αἱροῦνται βίον. Οἶδεν οὖν ὁ Σωκράτης ὅτι τὸ φίλαρχον τοῦτο καὶ φιλότιμον ἐκείναις προσήκει ταῖς ψυχαῖς ταῖς οὐρανίας συμπεριπολήσεως ποτὲ τυχούσαις, κἀκεῖθεν εἰς τὸν περὶ γῆν τόπον ἀφικνουμέναις. Διὸ καὶ ἐν τούτοις πρὸς τὸν νεανίσκον φησὶν ὅτι πάλαι ἂν ἀπήλλακτο τοῦ ἔρωτος, εἰ ἑώρα αὐτὸν τὰ παρόντα ἀγαπῶντα· σμικρᾶς γὰρ τοῦτο καὶ ἀγενοῦς ἐστὶ φύσεως, καὶ κάτωθεν ποθὲν ἐκ τῶν ὑπὸ γῆν τόπων ἀφικνουμένης, καὶ διὰ τοῦτο στεργούσης τὸ παρὸν, πρὸς δὲ τὸ ὅλον καὶ ὑπερέχον οὐκ ἀναβλεπούσης οὐδὲ, διὰ μεγαλουργίας, ἀξιεράςου τυγχανούσης. Ἐκ δὴ τρίτων λεγέσθω καὶ ὅτι μετὰ τὴν κατὰ τὸν λόγον πολιτείαν, ἡ φιλότιμος ἐστὶ καὶ τιμοκρα-

Et plurimæ affectu ejusmodi abutuntur, rectè verò utuntur admodum paucæ. Præstantissimam quidem vitam Plato ponit contemplativam; secundam ambitiosam: tertiam, voluptuosam vel avaram. Contemplativam quidem eligunt animæ venientes cœlitus, educatæ

τικὴ· προσεχῶς γὰρ αὕτη μετ' ἐκείνην ὑφίσταται· Καὶ ἥτε ἔκβασις ἀπὸ ἀρίστης ζωῆς, εἰς ταύτην πρώτην πρόεισιν, ὥσπερ φησὶν ὁ ἐν τῇ Πολιτείᾳ Σωκράτης, καὶ εἰς ἄνοδον ἀπὸ ταύτης ἐσχάτης καθαίρεται.

Διὸ καὶ ὁ Πλάτων ἔσχατον χιτῶνα τῶν ψυχῶν ἀπεκάλει τὴν φιλοτιμίαν· χρημάτων μὲν γὰρ ὑπεροψία, καὶ ἡδονῆς καταφρόνησις πάρεστι καὶ ταῖς μετριωτέραις τῶν ψυχῶν· τιμῶν δὲ καὶ δόξης καὶ δυνάμεως, πολλοὶ καὶ τῶν δεινῶν οἰομένων ὑπάρχειν, ἡττήθησαν· ἀνιοῦσιν οὖν ἡμῖν καὶ ἀποδυομένοις τὰ πάθη καὶ τοὺς χιτῶνας, οὓς κατιόντες προσειλήφαμεν, ἔσχατος χιτών ἐστι ἀποδυτέος ὁ τῆς φιλοτιμίας, ἵνα γυμνοί τε, ὥς φησι τὸ λόγιον, γεγονότες, ἑαυτοὺς τῷ θεῷ προσιδρύσωμεν, λόγος καθαρὸς καὶ εἰλικρινεῖς γενόμενοι· καὶ πάντα καταλιπόντες τὰ πάθη περὶ γῆν, ὅπουπερ ἐτάχθη, καὶ ταῖς θείαις ζωαῖς ἑαυτοὺς ἐξομοιώσαντες. Εἰ τοίνυν ἡ πρώτη τῶν ψυχῶν κάθοδος ἡ φιλότιμός ἐστι ζωὴ, δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν ἡ ἔφεσις αὕτη τῶν

rectissimè; ambitiosam quoque venientes è cœlo, sed educatæ deteriùs, reliquas venientes è terris. *M. F.*

εἰς βάθος πεσόντων, ἀλλ' ἐν προθύροις τοῦ λόγου στρεφομένων. Διὸ δὴ καὶ ὁ Σωκράτης ἀξιέραστον εἶναι τὸ τοιοῦτον ἦθος ὑπείληφεν, ὡς ὑπερανέχον τῆς γενέσεως καὶ τῷ λόγῳ συγγενέστερον· ἐγγυτέρω γάρ ἐστιν ὁ θυμὸς ἡμῶν, ἤπερ ἡ ἐπιθυμία. Διὰ ταύτας μὲν οὖν τὰς αἰτίας, τὴν φίλαρχον καὶ φιλότιμον ζωὴν ὁ Σωκράτης ἀξίαν ἐρωτικῆς ὑπέλαβεν εἶναι κηδεμονίας· ἐκ δὲ τούτων φανερὸν, ὅτι χρὴ τὸν γνησίως ἐραστήν τινος, καὶ ψυχῆς φύσιν εἰδέναι, καὶ τὰς διαφόρους αἱρέσεις τῶν βίων ἐπεσκέφθαι, καὶ τῶν εἰδώλων ἀξιόπιστον εἶναι κριτὴν, καὶ δυνάμενον ὁρᾷν τίνων ἐκφάσεις ἕκαστον ἔχει, καὶ διὰ ποίων ὁδῶν πέφυκεν ἑκάστη ψυχὴ τυγχάνειν τοῦ οἰκείου τέλους· ὁ γὰρ μὴ ταῦτα συνιδὼν ἀκριβῶς, ἀποτυγχάνει τῶν ἐκ τῆς ἐρωτικῆς ἐπιπνοίας ἀγαθῶν. Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ πόρισμα ληπτέον ἀπὸ τῶν προειρημένων λόγων· τὸ δὲ, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, δοκεῖ μοι δηλοῦν ἐναργῶς, ὅτι ὁ ἔνθεος ἐραστὴς ἐπιτήδειον μὲν ὁρῶν τὸν ἐρώμενον πρὸς τὴν εἰς τὸν νοῦν περιαγωγὴν, βοηθεῖ κἀκείνῳ καθόσον ἔτι δυνατόν· σμικρὸν δὲ αὐτὸν εὑρίσκων καὶ ἀγενῆ καὶ περὶ τὰ κάτω στρεφόμενον,

εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μόνον βλέπει, τὸ, αὐτόν γ' ἐξεσάωσα, πρόχειρον ποιούμενος· ἡ γὰρ πειθὼ καὶ ἡ πρὸς ἑαυτὸν ἐνέργεια τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐστὶν ἔνδειξις.

« Νῦν δὲ ἕτερα αὖ κατηγορήσω διανοή-
» ματα (*) πρὸς αὐτόν σε· ᾧ καὶ γνώσῃ, ὅτι
» προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα. »

Διὰ τούτων μάλιστα τῶν διανοημάτων, ἔδοξεν εἶναι τῷ Σωκράτῃ σπουδῆς ἄξιος· ἀλλ' οὐ διὰ τὰ φυσικὰ μόνον πλεονεκτήματα, περὶ ἃ τὸ πλῆθος ἐπτόητο τῶν ἐραστῶν· ὁ γὰρ ἔνθεος φίλος ἔνδοθεν ἄρχεται τῆς κρίσεως· καὶ γὰρ τὴν τελείωσιν ἐπιφέρει τῇ ψυχῇ πρῶτον, καὶ οἷον ἐκ πρύμνης ταύτης τινὸς, τὴν σύμπασαν κυβερνᾷ τοῦ ἐρωμένου ζωήν. Ἐπισημαντέον δὲ καὶ ὅτι πρότερον μὲν ἡνίκα τοῦ νεανίσκου τὴν ἐνέργειαν τὴν ψυχικὴν οἴησιν ἐκάλει, διανόησιν ἐπωνόμαζε τὴν ἑαυτοῦ κίνησιν· περὶ μὲν ἐκείνου λέγων τὸ, οἴει γὰρ δὴ εἶναι, περὶ δὲ αὐτοῦ τὸ, τὶ διανοοῦμαι· νυνὶ δὲ ἐπειδὴ διανοήματα προσείρηκε τὰ ἐν τούτῳ κινήματα, τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ὅλην ἵστησι κατὰ τὸν νοῦν· ᾧ καὶ γνώσῃ, φη-

(*) Editt. διανοήματα σά.

σὶν, ὅτι προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα· νοῦς γὰρ προσεχῶς ὑπὲρ διάνοιαν· διάνοια δὲ, ὑπὲρ δόξαν καὶ φαντασίαν· καὶ δεῖ τινὶ (*) τὸν ἐρωτικὸν ἑνὶ τινὶ καλῷ τοῦ ἐρωμένου προσέχειν, ἵνα καὶ τελειότερος ᾖ καὶ προσεχῶς ἱδρυμένος. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὁ μὲν ἀνάγοι, ὁ δὲ ἀνάγοιτο, καὶ μετά τινος συμπαθείας ποιοῖτο τὴν πρόνοιαν· τὸ γὰρ παντελῶς ἀσύντακτον οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ καταδεέστερον κοινωνίαν· ὁ δὲ ἔρως, ἐν τοῖς δυναμένοις κοινωνεῖν ἀλλήλοις, ἔχει τὴν ὑπόστασιν· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δι᾽ ὁμοιότητος ἐπιτελεῖται τῶν ὑφειμένων πρὸς τὰ κρείττονα, καὶ διὰ συνδέσεως τῶν ἀτελεστέρων πρὸς τὰ τελειότερα, καὶ δι᾽ ἐπιστροφῆς τῶν πληρουμένων πρὸς τὰ τῆς πληρώσεως αἴτια. Ἔτι τοίνυν διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ῥημάτων, ἅμα μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ Σωκράτης συλλέγει τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν· ἅμα δὲ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς αὐτὸν καὶ τῶν ἔνδον κινημάτων καθίστησι θεωρόν· καθαίρων μὲν αὐτὸν ἀπὸ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας, καὶ τῆς περιττῆς ἐν τοῖς ἐκτὸς οἰήσεως, ἐπιστρέφων δὲ εἰς τὴν ἔνδον ζωὴν, καὶ πείθων γνωρίσαι τὰς κινήσεις τὰς ἐν αὐτῷ,

(*) Sic Cod. Forsan τοίνυν.

καὶ ἐπισκέψασθαι τὸ τέλος αὐτῶν εἰς ὃ βλέπουσι, καὶ τὸν τρόπον τῆς τελειώσεως αὐτῶν· εἰ δέ τινες λέγοιεν ὅτι τὸ, πρὸς αὐτὸν σὲ, προσέθηκεν ὡς ἐπισφαλῶν ὄντων τῶν ῥηθησομένων καὶ εὐδιαβόλων πρὸς τοὺς πολλοὺς, οὐκ ἄξια Σωκράτους ἂν αὐτοὶ προφέροιεν. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδείκνυσθαι λεκτέον αὐτὸν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἔχει τοῦ διαλόγου· τὸ, τὸν Ἀλκιβιάδην εἶναι τὴν ψυχήν· τὰ γὰρ τὰ διανοήματα καὶ πρὸς αὐτὸν σὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἐν τῇ διανοητικῇ τίθεται ζωῇ, καὶ ψυχὴν αὐτὸν μόνως εἶναι ὑποσημαίνει, τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς ζωῆς ἐξῃρημένην κατ' οὐσίαν.

« Δοκεῖς γάρ μοι εἴ τίς σοι εἴποι θεῶν, ὦ » Ἀλκιβιάδη, πότερον βούλει ζῇν, εἰ *) ἃ νῦν » ἔχεις, ἢ αὐτίκα τεθνάναι εἰ μή σοι ἐξέσται » μείζω κτήσασθαι, δοκεῖς (**) ἄν μοι ἑλέσθαι » τεθνάναι. »

Ὥσπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἐκ μηχανῆς πολλάκις θεούς τινας εἰσάγουσιν οἱ ποιηταὶ τῶν παρόντων πραγμάτων διορθωτὰς, οὕτω μοι δοκεῖ καὶ ὁ Σωκράτης ἐν τούτοις οἷον θεῖον φάσμα τῷ νεανίσκῳ προτείνας ἐπὶ τούτου

(*) Editt. ἔχων. (**) Editt. δοκῇς. Cod. Marc. δοκεῖς.

τὴν σύμπασαν αὐτοῦ διάνοιαν ἁπλοῦν. Καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς τελεταῖς τῶν ἀῤῥήτων φασμάτων δείξεις, καὶ τὰ σύμβολα καταπλήττοντα τοὺς τελουμένους, ἐπιτηδειοτέρους αὐτοὺς καθίστησι, καὶ συμπαθεστέρους πρὸς τὴν ὅλην τελετὴν, οὕτω δὴ καὶ ὁ παρὼν λόγος, ἐκ τοῦ θείου τὴν ἀρχὴν ποιούμενος, καὶ θεοῦ ἐπιστήσας τῇ συνουσίᾳ, μειζόνως ἐπιστρέφει τὸν νεανίσκον εἰς ἑαυτόν. Ἔτι δὲ δοκεῖ καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν τοῦτο ποιεῖν ὁ Σωκράτης· ἐπειδὴ γὰρ μέλει τὰς κινήσεις ἁπάσας τοῦ νεανίσκου καὶ τὰς διανοήσεις ἐκφαίνειν, ἵνα, εἰ τύχοι, καὶ ἔξαρνος ἐκεῖνος γένηται, ἦ μὴν μηδὲν τοιοῦτον διανενοῆσθαι ποτὲ, προκαταστέλλει τὴν ἄρνησιν καὶ ἐκποδὼν καθίστησι, θεὸν ἐπιστήσας τοῖς λόγοις. Ἅπαντες (*) γὰρ κατὰ φύσιν πρὸς τοὺς θεοὺς τὰς ἑαυτῶν ἐννοίας λέγομεν, καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ὀρέξεις, πεπεισμένοι, κατὰ τὰς ἀδιαστρόφους προλήψεις, τὸ θεῖον τὰ πάντα γιγνώσκειν καὶ τὰ ἀφανῆ κινήματα τῶν ψυχῶν· εἰ δὲ βούλει, καὶ τοῦτο εἰπέ· ὅτι διὰ

(*) Omnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, et passiones, et appetitus ad Deos loquuntur, persuasi videlicet per immutabiles anticipationes ipsam Divinitatem omnia nosse, ipsa etiam animarum

τούτων ὁ Σωκράτης μέλει τῶν λόγων, ἑαυτῷ συνάπτειν τὸν νεανίσκον, ἐνδειξάμενος ὅτι παντὸς ἄξιος ἐςὶν αὐτῷ· καὶ ὅτι τῶν οἰκείων ἐφετῶν οὐκ ἂν ποτε κρατήσειε, Σωκράτους ἄνευ· πᾶσα δὲ συναφὴ καὶ κοινωνία κατὰ λόγον ἀποτελουμένη, δεῖται τῆς τοῦ θεοῦ παρουσίας. Τί γὰρ τὸ ἑνοποιὸν τῶν πραγμάτων, ἢ τὸ συναγωγόν ἐστι τῶν διῃρημένων, ἢ τὸ θεῖον;

Καὶ διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ τοῦ θεοῦ παρουσία καὶ ἡ ἐρώτησις αὕτη τῷ Σωκράτει μεμηχάνηται· καὶ μὴν καὶ ἡ πρότασις αὕτη τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γιγνομένων ἀεὶ, δοκεῖ μοι προτείνειν εἰκόνα τινά· καὶ γὰρ (*) ταῖς ψυχαῖς οἱ θεοὶ τοὺς βίους προτείνουσι, καὶ ἑλομέναις ἀποπληροῦσι τὰ πρέποντα τοῖς βίοις· καὶ οὕτω δὴ τὸ αὐτεξούσιον ἐν μέσῃ τῇ προνοίᾳ περιέχεται, καὶ κινούμενον, καὶ ὁριζόμενον ἐκεῖθεν, καὶ τῷ μέσῳ ςρεφόμενον. Καὶ ταῦτα σαφῶς

occulta momenta. Omnis certè copula communioque ratione confecta indiget præsentiâ Dei. Quid enim aliud et multa unit, et congregat segregata, nisi Divinitas?

(*) Dii omnibus vitas proponunt; et eisdem, postquàm elegerint quæcumque electæ vitæ conveniunt, certâ sorte determinant; atque ita libertas arbitrii in mediâ providentiâ continetur moveturque, et determinatur indè et in medio vertitur. Hæc manifestè in

ἐν Πολιτείᾳ γέγραπται· καὶ γὰρ ἐκεῖ ὁ προφήτης προτείνει ταῖς ψυχαῖς τοὺς βίους ἐκ τῶν τῆς Λαχέσεως γονάτων τοὺς κλήρους λαμβάνων, καὶ βοῶν ἐν μέσαις αὐταῖς ταῖς ψυχαῖς, ἐφήμεροι. Καὶ ἡ μὲν πρότασις, διὰ μέσου τοῦ προφήτου περὶ τῆς Λαχέσεως· ἡ δὲ αἵρεσις ἐκ τῶν προταθέντων, ἤδη τῶν ψυχῶν ἐστιν αὐτῶν. Ἀνάλογον δὴ οὖν κἀνταῦθα, τῇ μὲν Λαχέσει θεὸς νοείσθω, τὸν νεανίσκον ἐρωτῶν· τῷ δὲ προφήτῃ μετὰ τοῦτον ὁ Σωκράτης, ὁ τὴν ἐρώτησιν ἐκφαίνων τοῦ θεοῦ· ταῖς δὲ αἱρουμέναις ψυχαῖς ὁ νεανίσκος, οὗ τὴν αἵρεσιν ὁ Σωκράτης προείληφε. Καὶ γὰρ ὁ ἐκεῖ προφήτης ἐν ἑαυτῷ τὰς τῶν ψυχῶν αἱρέσεις προλαβὼν ἁπάσας, οὕτως ἐπιῤῥίπτει τοὺς κλήρους· καὶ τὸ δοκοῦν ἄστατον εἶναι πρᾶγμα καὶ ἀόριστον, ἐν τοῖς κρείττοσιν ἀεὶ καὶ τελειο-

Republicâ describuntur, ubi Propheta vitas proponit animis, ex genibus Lachesis sortes accipiens atque clamans inter animas : ô animæ diurnæ et cætera; et propositio quidem per medium Prophetam fit à Lachesi. Electio verò circà vitas ibi propositas ipsarum jàm est animarum. Jàm verò Propheta illìc animarum electiones in se ipso cunctas anticipans, ita demum sortes projicit. Profectò res ipsa, quæ instabilis et indefinita

τέρως καθ' ἕνα ὅρον καὶ ἑςώτως καὶ τεταγμένως προείληπται.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῶν ῥημάτων τούτων δείκνυσιν ἡμῖν ἐναργῶς ὁ Πλάτων· συναγάγοιμεν δ' ἂν ἐκ τῶν αὐτῶν οἷον πόρισμα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ κακῶς εἶναι τοῦ μὲν εἶναι πάντη χεῖρον ἐστί· καὶ κατὰ ταύτην ἄρα τὴν ἔννοιαν ὁ Ἀλκιβιάδης ἡρεῖτο μὴ ζῆν μᾶλλον, ἢ διαπεσεῖν τῆς μεγαλουργοῦ ζωῆς· δεύτερον, ὅτι τὸ χωρισθῆναι τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, ἀπαλλάττει τῆς ἐν τῷ θνητῷ τόπῳ δυσχερείας καὶ τῶν ἐμποδίων τῶν ἐνταῦθα παραγινομένων εἰς τὴν τεῦξιν τοῦ προσήκοντος τέλους· τρίτον, ὅτι καὶ αἱ τῶν ψυχῶν ἐφέσεις τὰ μέγιστα συντελοῦσι πρὸς τοὺς βίους· καὶ οὐ πλαττομένοις

videtur semper in superioribus perfectioribusque secundùm rerum terminum et stabiliter et ordinatè antè comprehenditur.

Ex Platonis verbis hic tria colligimus. Primum, ipsum malè esse omninò deterius judicandum quàm non esse; secundum, separationem animæ à corpore liberare nos à malis quæ versantur in regione caducâ, et ab impedimentis quæ hic consecutionem convenientis finis impediunt; tertium, ipsos animarum appetitus ad vitæ formas valere quàm plurimum; neque nos esse tales, ut ab externis duntaxat

ἔξωθεν ἐοίκαμεν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυτῶν προβάλλομεν τὰς αἱρέσεις καθ' ἃς διαζῶμεν.

« Ἀλλὰ νῦν, ἐπὶ τίνι δήποτε ἐλπίδι
» ζῇς, ἐγὼ φράσω· ἡγῇ, ἐὰν θᾶττον εἰς τὸν
» Ἀθηναίων δῆμον παρέλθῃς (τοῦτο δὲ ἔσε-
» σθαι μάλα ἡμερῶν ὀλίγων), παρελθὼν δὲ (*)
» ἐνδείξασθαι Ἀθηναίοις, ὅτι ἄξιος εἶ τι-
» μᾶσθαι, ὡς οὔτε Περικλῆς, οὔτε ἄλλος οὐ-
» δεὶς τῶν πώποτε γενομένων· καὶ τοῦτο ἐν-
» δειξάμενος, μέγιςος γενήσῃ ἐν τῇ (**) πόλει·
» ἐὰν δὲ ἐνθάδε μέγιστος ῇς, καὶ ἐν τοῖς ἄλ-
» λοις Ἕλλησι (***)· καὶ οὐ μόνον ἐν Ἕλλησιν,
» ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Βαρβάροις, ὅσοι ἐν τῇ
» αὐτῇ ἡμῖν οἰκοῦσιν ἠπείρῳ. »

Δείκνυται μὲν εὐθὺς ἐκ τούτων, ὁπόσον ἦν τὸ διάφορον τοῦ τε Ἀλκιβιάδου καὶ τοῦ θείου Σωκράτους· εἴπερ ὁ μὲν ἐδεῖτο τοῦ γνῶναι παρ' αὐτοῦ, τίνα ἐλπίδα ἔχων ὑπομένει, τῶν ἄλλων ἀποφευγόντων ἐραςῶν· ὁ δὲ, αὐτός

(*) Editt. et Cod. Marc. οὖν.

(**) Editt. μέγιστον δυνήσεσθαι.

(***) Ἕλλησι rectè suspicatus est Stephanus.

formemur atque moveamur. Ex nobis enim ipsis electiones promimus, per quas vitam agimus. *M. F.*

φησιν, αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα φανερὰν ποιήσειν. Λάβοις (*) δ' ἂν, διὰ τούτου, θεώρημα θαυμαστὸν, τὸ τὰ κρείττονα πανταχοῦ μονοειδῶς περιειληφέναι τὰ καταδεέστερα, τὰ δὲ χείρονα, μὴ ἐξισοῦσθαι τῇ δυνάμει τῶν ὑψηλοτέρων· καὶ τὸ τῶν μὲν ἀνωτέρω τὰς γνώσεις ἀῤῥαρότως περιέχειν τὰς τῶν δευτέρων ἐνεργείας, τῶν δὲ ὑφειμένων τὰς ἐπιβολὰς τὴν τῶν ὑπερκειμένων ὅλην ἐνέργειαν μὴ δύνασθαι συνορᾷν. Καὶ μὴν καὶ ἡ πάροδος ἡ εἰς τὸν δῆμον, οὕτω ταχεῖα γενομένη καὶ πρὸ τῆς τελειώσεως, ἱκανῶς ἐκφαίνει τὸ ἔμπληκτον τῆς ὁρμῆς καὶ τὸ δημεραστικόν· τὸ γὰρ οὕτως ἔχοντα τὴν ψυχὴν ἀμαθῶς, μάλα ὀλίγων ἡμερῶν, εἰς τὴν τῶν δημαγωγῶν καθίςασθαι τάξιν, πῶς οὐκ ἀλόγιστον καὶ πλημμελές; Ἅμα οὖν καὶ τὴν ἡλικίαν ὁ Σωκράτης τοῦ Ἀλκιβιάδους δεδήλωκεν, εἰπὼν, τοῦτο δὲ ἔσεσθαι μάλα ὀλίγων ἡμερῶν· μετὰ γὰρ τὴν ἐφηβείαν,

(*) Accipies hinc sententiam admirandam, quæ videlicet præstantiora sunt uniformiter ubique anticipare deteriora; at verò deteriora potentiæ superiorum non æquari; item cognitiones superiorum in se ipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere; cognitiones autem inferiorum totam superiorum actionem comprehendere nunquàm posse. *M. F.*

αὐτοῖς ἀγορεύειν ἐξῆν, ὡς περὶ ἔτος εἰκοστόν· καὶ ἐπέπληξε τῷ ἀνοήτῳ τῆς ὁρμῆς· οὐ γὰρ ἔδει τὸν τῆς ἐφηβείας περιμένειν καιρόν, ἀλλὰ τὴν τῆς ἐπιστήμης κτῆσιν καὶ τῆς ἀμελείας κάθαρσιν. Ἔτι τοίνυν τῇ τοιαύτῃ παρόδῳ καὶ τῇ ὁρμῇ, καὶ τὸ τέλος ἐστὶ σύμφωνον· οὐδὲ γὰρ εἰς τὸ ἀγαθὸν ὁρᾷ τῆς πόλεως, οὐδὲ εἰς τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' εἰς τιμὴν καὶ δυναστείαν· οὐ γὰρ συμβουλεύσεις, φησὶν, Ἀθηναίοις περί τινος ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐνδείξῃ, ὅτι ἄξιος εἶ τιμᾶσθαι· τοῦτο δὲ φιλότιμον ἐστὶν, ἀλλ' οὐ προνοητικόν. Ἔτι δὲ λέγω, ὅτι καὶ ἡ πρὸς τὸν Περικλέα ἅμιλλα τὸ ἴδιον ἐμφαίνει τῶν κατὰ πάθος ζώντων· ἀπὸ γὰρ τῶν οἰκειοτάτων ἄρχονται τῆς ἐναντιώσεως, οὐ προσποιούμενοι τὴν οἰκειότητα καὶ τὴν συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ τούτοις ἐφεδρεύοντες, εἰ παρ' αὐτοῖς ἴδοιεν τὸ σφέτερον αἱρετόν. Καὶ ἅμα δῆλον ὅτι μεριστὸν τὸ ἀγαθὸν, περὶ ὃ ἐσπούδακεν ὁ Ἀλκιβιάδης· οὐ γὰρ ἂν ἐμάχετο περὶ αὐτοῦ πρὸς ἄλλους· τὰ μὲν γὰρ ἀμέριστα τῶν ἀγαθῶν ἅμα πλείοσι παρεῖναι δυνατόν· καὶ οὐδεὶς ἔλαττον ἔχει περὶ αὐτὰ διὰ τὴν ἄλλων κτῆσιν· τὰ δὲ μεριστὰ, σὺν ἐλαττώσεσι τῶν ἄλλων παρα-

γίνεται τοῖς ἔχουσιν. Ὅτι δὲ ὁ Περικλῆς διαφανέστατος ἐγένετο τῶν δημαγωγῶν, ἡ ἱςορία λέγει· καὶ γὰρ ἐν τῇ ζωῇ διαφέρων ἦν τῶν πολλῶν, καὶ, ὡς αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ λέγει, φύσιν γενναίαν λαχὼν, καὶ Ἀναξαγόρᾳ συγγενόμενος, καὶ φρονήματος ἐκ φιλοσοφίας πληρωθεὶς, τελεώτερος ἦν τῶν ἄλλων ῥητόρων· εἰ δὲ καὶ ἀνιὼν ἐπὶ τὸ βῆμα πρὸς ἑαυτὸν εἰώθει λέγειν, Ἑλλήνων ἄρχεις, Ἀθηναίων ἄρχεις, ἐλευθέρων ἄρχεις, δῆλος ἦν, καὶ διὰ τούτων, σκοποὺς ἐν ἑαυτῷ τῆς δημαγωγίας ἀστειοτέρους τῶν πολλῶν προστησάμενος. Πρὸς δὴ τοῦτον ἁμιλλώμενος ὁ νεανίσκος, τὸν συγγενῆ, τὸν ἐπίτροπον, τὸν διὰ φιλοσοφίας τοιοῦτον γενόμενον, πῶς οὐκ ἔμπληκτος, ἀμαθὴς ὢν καὶ ἀπαίδευτος; εἰ δὲ οὐ πρὸς Περικλέα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς προγεγονότας διαμάχεται, πῶς οὐκ ἄπληστον ἐν αὐτῷ τὸ τῆς φιλοτιμίας πάθος, οὐκ ἐπιλογιζομένῳ τὰ τοῦ Ὀδυσσέως ἐκεῖνα τοῦ σώφρονος·

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω.

Καθόλου γὰρ εἰπεῖν ἕκαστον τῶν παθῶν ἀπέραντόν ἐςι καὶ ἄμετρον, μὴ λόγῳ κρατούμενον· ὁ γὰρ λόγος, πέρας ἐςί· τὸ δὲ

πάθος, ἄλογον καὶ ἀόριστον. Ἔτι τῆς δυνάμεως τὴν ἔφεσιν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς πόλεως περὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους, τί ἄλλογε ἔοικε δηλοῦν, ἢ τὸ ἄμετρον ἐνδείκνυσθαι τῆς φιλάρχου ζωῆς; Ὡς γὰρ τὸ φιλότιμον οὐκ ὁρίζει τὴν ὑπεροχὴν τῆς τιμῆς ἕως Περικλέους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ὁμοίως ἁμιλλᾶται τοὺς πρότερον προγεγονότας, οὕτω δὴ καὶ τὸ φίλαρχον ἀεὶ τοῦ προτεινομένου γένους ὑπερορᾷ· καὶ τὸ τούτου περιληπτικώτερον ἐκλέγεται, καὶ πρόεισιν εἰς ἄπειρον. Πάλιν τοίνυν ἐκ τούτων τὰς ἐννοίας ἀνακαθηρώμεθα (*), δι᾽ ἃς ὁ νεανίσκος τοιαῦτα ὠνειροπόλει· προείρηται γὰρ, ὅτι ϛοχάζεται τινὸς τέλους, ἀποπίπτει δὲ αὐτοῦ δι᾽ ἀνεπιστημοσύνην. Τὸ μὲν δὴ τίμιον πᾶν διώκων, πάντως ὀρέγεται τοῦ θείου· τίμιον γὰρ τὸ θεῖον ἐστὶ πρώτως· δευτέρως ἡ κεκοσμημένη ψυχὴ, καθά φησιν ὁ Ἀθήναιος ξένος· τῶν δὲ αὖ κακῶν οὐδὲν τίμιον· ἡ δὲ ἄγνοια τῶν ὄντως τιμίων, ἐν τοῖς φαινομένοις αὐτὸν καὶ τοῖς φαινομένοις (**) τρέφεσθαι ποιεῖ· τῆς

(*) Forsan ἀναθεωρώμεθα. (**) Sic Codex.

τοίνυν ἐπιστήμης ἔργον, ὑποδεῖξαι τίς ἡ ἀληθὴς τιμὴ, καὶ ἐν ποίᾳ φύσει τῶν ὄντων τὸ τίμιον· τὸ δὲ αὖ πάντων ἀνθρώπων ὑπερέχειν τῇ τιμῇ, κινητικόν ἐστιν αὐτοῦ· διότι δαιμονίας τινὸς τάξεως καὶ πάσης τῆς ἐν γενέσει ζωῆς ἐξῃρημένης ἐπιθυμεῖ, καὶ, πρὸς ἐκείνην βλέπων, σμικρὰς εἶναι νομίζει τὰς περὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τιμάς. Καὶ μὴν καὶ ἡ ἔφεσις τῆς κατὰ πάντων ἀνθρώπων δυναστείας, καὶ ἡ μετάβασις ἡ ἀπὸ τῶν μερικωτέρων δυνάμεων ἐπὶ τὰς κοινοτέρας καὶ περιληπτικωτέρας, εἰς τὸ ἀπόλυτόν ἐστι τῶν θεῶν γένος ὁρῶντος, τὸ πᾶσιν ἐνεξουσιάζον τοῖς ἐγκοσμίοις, καὶ διατεῖνον ἐπὶ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ταῖς δυνάμεσιν· ἐκεῖ γὰρ καὶ ὁ μέγας ἡγεμὼν Ζεὺς διακοσμῶν πάντα, καὶ ἐπιμελούμενος, ὥς φησιν ὁ ἐν Φαίδρῳ Σωκράτης. Ὁ τοίνυν δῖος καὶ ἡγεμονικὸς τὴν φύσιν, τῇ τοῦ ὅλου καὶ παντὸς ἐπιθυμίᾳ, τὰς μὲν παρούσας ἀεὶ δυνάμεις ἀτιμάζει, τὰς δὲ ὁλικωτέρας ποθεῖ· καὶ τέλος ἐπείγεται τὸν ὅλον κόσμον συνδιοικεῖν τοῖς θεοῖς· ταύτην γὰρ εἶχε τὴν ἀξίαν, καὶ τοῦ Διὸς ὀπαδὸς ὤν. Ψυχῆς οὖν ἐστι σπευδούσης εἰς τὴν τοῦ σύμπαντος κόσμου διοί-

κησιν, ἡ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων δυνάμεων εἰς τὰς μείζους μετάβασις· ἀλλ᾽, ἐπιστήμης μὲν κρατησάσης, σωτηρία τὸ τέλος τῆς τοιαύτης ψυχῆς· ἄνευ δὲ ταύτης, διαφθορὰ καὶ τῶν ἐφήβων (*) καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

« Καὶ εἰ αὖ σοι εἴποι ὁ αὐτὸς (**) θεὸς, ὅτι
» αὐτοῦ ἔδει (***) δυναστεύειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ,
» διαβῆναι δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐξέσται σοι,
» οὐδὲ ἐπιθέσθαι τοῖς ἐκεῖ πράγμασιν, οὐκ
» ἂν αὖ μοι δοκεῖς ἐθέλειν, οὐδὲ ἐπὶ τούτοις
» μόνοις ζῆν, εἰ μὴ ἐμπλήσεις τοῦ σοῦ ὀνόμα-
» τος καὶ τῆς σῆς δυνάμεως, πάντας (****),
» ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπους· καὶ οἶμαί σε,
» πλὴν Κύρου καὶ Ξέρξου, ἡγεῖσθαι οὐδένα
» ἄξιον λόγου γεγονέναι. »

Ὁ μὲν αὐτὸς ὑπόκειται θεὸς, ἵνα τῆς ἀπειρίας ἀεὶ τῆς κατὰ τὴν ἔφεσιν τοῦ Ἀλκιβιάδου πολλαπλασιαζομένης, τὸ μετροῦν αὐτὴν ἀεὶ τὸ αὐτὸ διαμένῃ (*****) καὶ ἵνα τὰς ὅλας ἡμῶν αἱρέσεις ἑνῇ τὸ ἐπισκοποῦν, καὶ τὴν μίαν ζωὴν εἰς ἓν τέλος ἀναφέροι· τὸ δὲ μήτε

(*) Cod. ἐφημίων, et in orâ miniatis litteris ἐφημίος.
(**) Editt. ὁ αὐτος οὗτος. (***) Editt. σε δεῖ.
(****) Cod. πάντως. (*****) Cod. διδομενη.

τῇ Εὐρώπῃ, μήτε τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ὁρίζειν τὴν φιλαρχίαν, ἀλλὰ τῆς κατὰ πάντων ἀνθρώπων ὀρέγεσθαι δυνάμεως, ἀορίστου μέν ἐστιν ἐφέσεως, ἐννοίας δὲ καὶ ὠδῖνος μεγάλης, καὶ πρὸς τὸ ὄντως καὶ ὑψηλὸν καὶ θεῖον βλεπούσης, ὃ πάντας αὐτοῦ ἐμπέπληκε, καὶ πᾶσι πάρεστιν ἀδιαστάτως, καὶ πᾶσιν ἐνδυναστεύει τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐπεὶ καὶ τὸ τοῦ ὀνόματος ἐμπλῆσαι πάντας ἀνθρώπους, ἐκείνου τινὰ φέρει θαυμαστὴν εἰκόνα· τὰ γὰρ ἄῤῥητα ὀνόματα τῶν θεῶν ὅλον πεπλήρωκε τὸν κόσμον, ὥσπερ οἱ θεουργοὶ λέγουσι· καὶ οὐ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτὸν πάσας δυνάμεις. Καὶ γὰρ τὸ διαπόρθμιον ὄνομα τὸ ἐν ἀπείροις κόσμοις ἐνθρῶσκον, τοιαύτην ἔλαχε δύναμιν. Πεπληρώκασιν οὖν οἱ θεοὶ καὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκείων ὀνομάτων τὸν σύμπαντα κόσμον· ἃ καὶ θεασάμεναι πρὸς τῆς γενέσεως αἱ ψυχαὶ, καὶ ποθοῦσαι τὴν πρὸς ἐκείνους ὁμοίωσιν, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸν τῆς ὁμοιώσεως τρόπον, φίλαρχοι γίνονται, καὶ ποθοῦσι τὰ ἐκείνων εἴδωλα, καὶ τοῦ ἑαυτῶν ὀνόματος καὶ τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ἐμπλῆσαι πᾶν τὸ ἀνθρώπων γένος. Αἱ μὲν οὖν ἔννοιαι

μεγάλαι καὶ θαυμασταὶ τῶν τοιούτων ψυχῶν· τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα σμικρὰ καὶ ἀγεννῆ καὶ εἰδωλικὰ χωρὶς ἐπιστήμης μεταδιωκόμενα. Τὰ μὲν γάρ ἐστι παρὰ φύσιν, αἱ δὲ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ μὲν λήθης ἐστὶν ἔκγονα καὶ ἀγνοίας, αἱ δὲ τῶν αὐτοφυῶν ὠδίνων ἀνακινήσεις. Ἀλλὰ τί βούλεται αὐτῷ Κῦρος ἐνταῦθα καὶ Ξέρξης; ἢ ἐπειδὴ Κῦρος μὲν φιλάνθρωπον καὶ κηδεμονικὴν προσεστήσατο βασιλείαν, Ξέρξης δὲ φλεγμαίνουσαν καὶ ὑβριστικὴν (διὸ ὁ μὲν πατὴρ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐπωνομάζετο, ὁ δὲ, οὐκ ἀρκεσθεὶς τοῖς παροῦσιν, ἐπέθετο καὶ τοῖς τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦσιν)· ἐνδεικνύμενος τοῦ νεανίσκου τὴν ἀνεξέταστον περὶ τούτου κρίσιν, ὡς ὁμοίως ἑκάτερον θαυμάζοντος διὰ τὴν δύναμιν, τούτων ἐμνημόνευσεν. Ὁ γὰρ τιμῆς ἁπλῶς ἐραστὴς οὐ διορίζει τὸ τιμῶν ὁποῖόν ἐστι· καὶ ὁ φίλαρχος οὐ προσποιεῖται τὰς τῶν ἀρχόντων διαφορὰς, ἀλλ' ὅπου ποτ' ἂν ᾖ τὸ ἄρχειν, καὶ παρ' οἷς τισι, θαυμαστὸν εἶναι νενόμικεν.

« Ὅτι μὲν οὖν ἔχεις ταύτην τὴν ἐλπίδα (*),
» εὖ οἶδα καὶ οὐκ εἰκάζω· ἴσως ἂν οὖν (**) εἰ-

(*) Sic Cod. Marc. Editt. autem ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχεις. (**) Editt. οὖν ἄν.

» ποιῇς, ἅτε εἰδὼς, ὡς (*) ἀληθῆ λέγω. Αλκ. Τὶ
» δὴ οὖν, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ἔστι σοι πρὸς
» λόγον ὃν ἔφησθα ἐρεῖν, διὸ ἐμοῦ οὐκ ἀπαλ-
» λάττῃ. Σ. Ἐγὼ δή σοί γε ἐρῶ, ὦ φίλε παῖ
» Κλεινίου καὶ Δεινομένης (**)· τούτων γάρ σοι
» ἁπάντων τῶν διανοημάτων τέλος ἐπιθεῖ-
» ναι (***) ἄνευ ἐμοῦ, ἀδύνατον· τοσαύτην
» ἐγὼ οἶμαι δύναμιν ἔχειν εἰς τὰ σὰ πρά-
» γματα καὶ εἰς σέ. »

Τίς ὁ παιδεύων ἐςὶ, καὶ τίς ὁ παιδευόμενος, ὀρθῶς ἀπὸ τούτων κατανοητέον· τὸν μὲν γὰρ παιδεύοντα προσήκει τὰς τῶν παιδευομένων ἐπιτηδειότητας ἀκριϐῶς διαγινώσκειν, καὶ κατὰ ταύτας αὐτῶν μετιέναι τὴν ἐπιμέλειαν· οὐ γάρ ἐστιν ὡσαύτως ἕκαστος ἀνακτέος, ἀλλὰ ἄλλως μὲν ὁ τὴν φύσιν φιλόσοφος, ἄλλως δὲ ὁ ἐρωτικὸς, ἄλλως δὲ ὁ μουσικός· καὶ ἄλλως μὲν ὁ διὰ φαντασίαν τῆς θείας ῥαστώνης περὶ τὴν ἡδονὴν ἐπτοημένος, ἄλλως δὲ ὁ διὰ τὴν τῆς αὐταρκείας ἔφεσιν τῆς τῶν χρημάτων κτήσεως ὀρεγόμενος· ἄλλως ὁ διὰ τὴν τῆς θείας δυνάμεως ἔννοιαν

(*) Editt. ὅτι. (**) Editt. Δεινομάχης.
(***) Editt. ἐπιτεθῆναι.

περὶ τὰς δυνάμεις τὰς φαινομένας ὑποφερόμενος· τὰ γὰρ εἴδωλα πανταχοῦ, τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς ὑποδυόμενα, περισπᾷ τὰς ἀνοήτους τῶν ψυχῶν· δεῖ δὲ, ἀπὸ τούτων ἐξαναστάντας, ἐπ᾽ ἐκεῖνα τὰ ἀληθῆ καὶ ὄντως ὄντα διαβαίνειν. Καὶ οὗτος ἦν ὁ τρόπος τῆς Σωκρατικῆς διδασκαλίας, ἕκαστον ἀνάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον ἐφετόν, καὶ τῷ μὲν φιληδόνῳ δεικνύναι, ποῦ τὸ καθαρῶς ἡδὺ, τὸ πρὸς τὸ λυπηρὸν ἀμιγές· δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἱρετώτερον αὐτῷ, διώκοντι τὴν ἡδονὴν, ἀλλ᾽ οὐ τὸ τῷ ἐναντίῳ συμπεφυρμένον· τῷ δὲ φιλοχρηματῳ, ποῦ τὸ ὄντως αὔταρκες, τὸ μηδαμῶς τῆς ἐνδείας ἀναπιμπλάμενον· τοῦτο γὰρ πάντως περισπουδαστότερον τῷ τῆς αὐταρκείας ὀρεγομένῳ καὶ τὴν ἔνδειαν φεύγοντι· τῷ δὲ φιλάρχῳ, ποῦ τὸ δύνασθαι καὶ τὸ ἄρχειν, καὶ ποῖον τὸ ἡγεμονικὸν εἶδος τῆς ζωῆς, δουλείας ἁπάσης καθαρεῦον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ μᾶλλον ἂν εἴη τιμιώτερον, ἢ τὸ τῷ φευκτῷ συμπεπλεγμένον. Δύναμις μὲν οὖν καὶ αὐτάρκεια καὶ ἡδονὴ περὶ τὰ ἔνυλα τῶν πραγμάτων οὐκ ἔστιν· ἀσθένεια γὰρ ἡ ὕλη, καὶ πενία, καὶ φθορᾶς αἰτία καὶ λύπης· δῆλον δὲ ὅτι, εἴπερ που ταῦτά ἐστιν

ἐν τοῖς αὔλοις καὶ χωριστοῖς, ἐκεῖνο οὖν (*) ἐρᾷν δεῖ, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ποιεῖσθαι τὴν ἀναγωγήν. Τὸν μὲν οὖν παιδεύοντα, τοῦτον χρὴ τὸν τρόπον προσάγειν τὴν παιδείαν ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ φυσικῶν ἐπιτηδειοτήτων, προτείνοντα τὴν σωτηρίαν ἑκάστοις· τὸν δὲ παιδευόμενον, ἑαυτὸν ἐπιδιδόναι προσήκει τῷ παιδεύοντι, καὶ ἠρέμα περιάγεσθαι πρὸς τὸ ἀληθὲς, τῶν εἰδώλων ἀφιστάμενον, καὶ ἀπὸ τοῦ καταγείου σπηλαίου πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ὄντως οὐσίαν ἀνατεινόμενον, πανταχοῦ τῆς ἀμιγοῦς πρὸς τὸ ἐναντίον (**), καὶ ἀφιέντα μὲν τὸ μεριστὸν καὶ εἰδωλικὸν, τοῦ δὲ καθόλου καὶ ἀμερίστου τελέως ὀρεγόμενον. Τὸ γὰρ ὅλον ἀγαθὸν, ὥς φησιν ὁ ἐν Φιλήβῳ Σωκράτης, οὔτε ἐφετόν ἐστι μόνον, οὔτε τέλειον καὶ αὔταρκες, οὔτε ἱκανὸν καὶ δυνάμενον ἄλλα πληροῦν, ἀλλ' ὁμοῦ δὴ ταῦτα πάντα συλλαβὸν, ἔχει τὴν τελειότητα, τὴν ἱκανότητα τὸ ἐφετόν· καὶ γὰρ εἰς αὐτὸ πάντα ἀνατείνει, καὶ πλῆρες ἐστὶν ἑαυτοῦ, καὶ πᾶσιν ἐνδίδωσι τὸ εὖ. Οἱ δὲ πολλοὶ μερικῶς αὐτοῦ καταδράττονται· καὶ οἱ μὲν, πρὸς τὸ ἐφετὸν αὐτοῦ μόνον ὁρῶντες, τὸ ἡδὺ διώκου-

(*) Sic Cod. Legendum verò ἐκείνων οὐκ.

(**) Hic nonnulla deesse videntur.

σιν, εἴδωλον ὂν τοῦ ἐκεῖσε ἐφετοῦ· οἱ δὲ, πρὸς τὸ τέλειον μόνον περὶ τὰ χρήματα σπουδάζουσιν· ἐν γὰρ τούτοις τὸ τῆς αὐταρκείας εἴδωλον· οἱ δὲ, πρὸς τὸ ἱκανὸν ἀπονεύοντες, περὶ τὰς δυνάμεις ἐπτόηνται· καὶ γὰρ ἡ δύναμις φάντασμα φέρεται τῆς ἱκανότητος· τὸ τοίνυν ἀφεῖναι μὲν τὰς μεριστὰς τοῦ ἀγαθοῦ ταύτας ἀντιλήψεις, ἰδεῖν δὲ πρὸς ὅλην αὐτοῦ τὴν φύσιν, καὶ ἀναχθῆναι πρὸς τὸ παντελὲς αὐτοῦ πλήρωμα, τοὺς παιδευομένους καλῶς, ἀφίστησι τῆς περὶ τὰ εἴδωλα διατριβῆς. Παιδείας μὲν οὖν ὀρθότης αὕτη τῷ τε παιδεύοντι καὶ τῷ παιδευομένῳ προσήκουσα· διὸ καὶ ὁ Σωκράτης ἐν τῇ παρούσῃ συνουσίᾳ προτίθησιν ὑπ' αὐγὰς τῷ νεανίσκῳ τὴν διὰ τῆς ἐπιστήμης τεῦξιν τοῦ προσήκοντος αὐτῷ τέλους. Ἡ γὰρ δύναμις, κρατηθεῖσα μὲν τῷ λόγῳ τῆς ἐπιστήμης, μεγάλων ἐστὶν ἀγαθῶν αἰτία, καὶ τὸ τέλειον συνεισφέρει τῷ ἱκανῷ καὶ τὸ ἐφετόν· ἄνευ δὲ ἐπιστήμης, φευκτὴ μᾶλλον ἐστὶν ἢ αἱρετὴ, καὶ ἀτελὴς καὶ τοῦ σώζοντος ἐνδεής· ἀπόλλυσι γὰρ τὸν ἔχοντα αὐτήν. Ἀληθὲς ἄρα ἐστὶν ὅτι μεγίστην ὁ Σωκράτης ἔχει δύναμιν ἐν τοῖς Ἀλκιβιάδου πραγ-

μασι· τὸ γὰρ τελειωτικὸν παρὰ τοῖς τελειουμένοις, καὶ τὸ σωστικὸν παρὰ τοῖς σωζομένοις, τὰ μέγιστα δύναται· διότι παντὶ πρὸς τὸ σῶζον ἐστὶν ἡ ἀνάστασις.

Ἴσως δ' ἄν τις πρὸς ἡμᾶς ἐνιστάμενος λέγοι, φίλαρχον ἀποτελεῖσθαι διὰ τούτων τὸν Ἀλκιβιάδην ὑπὸ Σωκράτους· ἔδει γὰρ ἀποκόπτειν αὐτοῦ πάντη τὸ πάθος, ἀλλ' οὐ πολλαπλασιάζειν αὐτὸ ἐλπίδας ὑποτείνοντα τοιαύτας. Λέγομεν τοίνυν πρὸς τὸν τούτων κατήγορον, ὅτι τὰ πάθη τῆς σκληρᾶς καὶ ἀντιτύπου φύσεώς ἐστιν, ἅτε ἔνυλα ὄντα καὶ γήϊνα πάντα μὲν, ὡς εἰπεῖν, διαφερόντως δὲ τὰ θυμοειδῆ· τὸ γὰρ φιλότιμον ἦθος καὶ φίλαρχον ἕτοιμόν ἐστι πρὸς τὴν ἀντίστασιν τοῦ παιδεύειν ἐπιχειροῦντος. Δεῖ δὴ οὖν αὐτὰ κατὰ βραχὺ περιάγειν εἰς τὸ εὐθὺ, καὶ ἠρέμα παραμυθεῖσθαι τὸν τῆς παιδείας καθηγούμενον· ὥσπερ δὴ καὶ οἱ χρηστοὶ Ἀσκληπιάδαι τὰ φλεγμαίνοντα τῶν νοσημάτων διαίτῃ παιδαγωγοῦσιν, ἀλλ' οὐκ αὐτόθεν ἐκβάλλειν ἐπιχειροῦσι τοὺς ἐνοχλοῦντας χυμούς. Οὐκοῦν εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, καὶ ὁ Σωκράτης ὀρθῶς, οὐκ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων πρὸς τὸ τοῦ νεανίσκου πάθος ἱστά-

μενος, ἀλλὰ μετάγων αὐτοῦ τὴν ἔφεσιν ἀπὸ τῆς δυνάμεως εἰς ἐπιστήμην τὴν τῇ δυνάμει χρησομένην· ἐπιστήμης γὰρ ἐνούσης ἐν ψυχῇ δυνατώτερον οὐδέν ἐστιν, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φησίν. Αὕτη τοίνυν καὶ τῶν ὄντως ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν ἡμῖν παρέχει τὴν διάκρισιν, καὶ ὁ ταύτην κτησάμενος, οὐκ εὐεξαπάτητός ἐστιν ὑπὸ τῶν εἰδώλων, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ὄντα δύναται βλέπειν, τῶν σκιαγραφιῶν τούτων ἀπαλλαγείς.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων. Πάλιν δὲ αὖ ἐκεῖνο ζητήσωμεν, εἰ μὴ θρασὺ πρᾶγμα ποιεῖ ὁ Σωκράτης, τοιαῦτα κατεπαγγελλόμενος δύνασθαι παρασχεῖν· τοῦτο γὰρ οὐ κατὰ τὸ Σωκρατικὸν ἦθος τὸ ἐπάγγελμα. Δεῖ δὴ καὶ πρὸς ταῦτα λέγειν, ὅτι τῷ φιλοσόφῳ προσήκει τὸ μεγαληγορεῖν, ὅταν ᾖ τούτου καιρός· ἐν Θεαιτήτῳ μὲν οὖν φησιν, οὐδεὶς θεὸς δύσνους ἀνθρώποις, οὐδὲ ἐγὼ δυσνοίᾳ τοιοῦτον οὐδὲν δρῶ· ἀλλά μοι ψεῦδός τε συγχωρῆσαι, καὶ ἀληθὲς ἀφανίσαι, οὐδαμῶς θέμις· ἔπρεπε γὰρ τῷ μαιευτικῷ, τῷ κριτῇ τῶν τε γονίμων λόγων καὶ τῶν ἀνεμιαίων, πρὸς τὸν μαιευόμενον οὗτος ὁ τρόπος τῆς διαιτήσεως, ἵνα τι καὶ δράσῃ διὰ τῆς μαιείας· ἐν δὲ τῇ

Ἀπολογίᾳ πάλιν, οὐ θεμιτόν φησιν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι, καὶ ἀποκτεῖναι μὲν δύνασθαι, βλάψαι δὲ οὔ· προσῆκον γὰρ ἂν, ἐν μέσοις ὄντα τοῖς κινδύνοις, ὑψηλὸν φαίνεσθαι κατὰ τὴν ζωήν. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς ἐρώμενον ἐστὶν ὁ λόγος, φιλότιμον, φίλαρχον, ἤδη καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἐραστῶν· πρόσεισιν οὖν αὐτῷ μετὰ φρονήματος καὶ παῤῥησίας, ὑποτάττων αὐτὸν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις, καὶ οὕτω δὴ τὴν περισπούδαστον ἐκείνῳ δύναμιν τῆς οἰκείας ἐξάπτει δυνάμεως. Καὶ ὁρᾷς ὅπως ἀσφαλὴς καὶ ἐν τούτῳ ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι μετ' ἐμοῦ πάντως τεύξῃ τοῦ τέλους· ἀλλ' ὅτι ἄνευ ἐμοῦ οὐκ ἂν τύχοις· ἐπιστήμης μὲν γὰρ χωρὶς, οὐκ ἄν τις τῆς δυνάμεως τύχοι· τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἡ δύναμις, τὰ δὲ ἀγαθὰ μετ' ἐπιστήμης κτώμεθα· παρούσης δὲ ἐπιστήμης, θαυμαστὸν οὐδὲν μὴ παρεῖναι τὴν δύναμιν· δεῖ γὰρ καὶ τῆς τοῦ παντὸς συμπνοίας καὶ τῆς ἀγαθῆς τύχης τῆς τούτων προεστώσης.

Ταῦτα περὶ ἁπάσης εἴχομεν λέγειν τῆς προκειμένης ῥήσεως. Ἤδη δὲ καὶ τὰ καθέκαστα διέλθωμεν. Τὸ μὲν τοίνυν εὖ οἶδα καὶ οὐκ εἰκάζω, μετὰ τοὺς λόγους καὶ

τὰς ὑπομνήσεις, ἀναγκαίως πρόσκειται· διὰ πολλῶν γὰρ ἑαυτὸν ἐπιδείξας μόνον, εἰκότως λοιπὸν διϊσχυρίζεται. Τὸ δὲ, ἅτε εἰδὼς ὅτι ἀληθῆ λέγω, πάλιν εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ τῶν αὐτοῦ διανοημάτων ποιεῖ θεατήν. Τὸ δὲ, ὦ φίλε παῖ, τὴν θεραπείαν ἔχει προσκειμένην ἐν καιρῷ· βούλεται γὰρ αὐτὸν οἰκειώσασθαι καὶ συνάψαι πρὸς ἑαυτὸν, ἵνα ἐραςὴς γένηται, διὰ τὴν ἔφεσιν, τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐτῷ τελέας ἐπιστήμης. Ἡ δὲ αὖ ἐκ τῶν δύο πατέρων ἀνάκλησις ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν συλλέγει καὶ οἰκειοῖ τῷ Σωκράτει· καὶ γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ μέν ἐςιν οἷον ἄῤῥεν, τὸ δὲ οἷον θῆλυ, καὶ ἅμα τοὺς δύο πατέρας ὀνομάζων, ἐνδείκνυται αὐτῷ ὅτι οὔτε οἱ πρὸς μητρὸς, οὔτε οἱ πρὸς πατρὸς συγγενεῖς ἢ φίλοι πρὸς ταύτην ἑαυτοῦ συντελοῦσι τὴν ἔφεσιν, ἀλλ' αὐτὸς μόνος τέλος αὐτοῦ δύναται τῇ βουλήσει, μετὰ τοῦ (*) ἀγαθοῦ δαίμονος, ἐπιθεῖναι (**). Τὸ δὲ εἰς τὰ σὰ πράγματα, καὶ εἰς σὲ, πάλιν ἐν ψυχῇ τὸν Ἀλκιβιάδην ἀφορίζεται· καὶ πρᾶγμα μὲν αὐτοῦ,

(*) Μετὰ τοῦ sicut p. 322.

(**) Ἐπιθεῖναι sicut p. 314.

τὰς ἔξω προϊούσας ἐνεργείας καλεῖ, καὶ τὴν τῆς πόλεως προστασίαν, καὶ τάξιν τῆς δυνάμεως· αὐτὸν δὲ, τὴν ψυχὴν τίθεται, καὶ τὴν ἐν ταύτῃ τελειότητα.

« Διὸ δὴ καὶ πάλαι οἶμαι (*) τὸν θεὸν οὐκ
» ἐᾶν διαλέγεσθαί σοι ὃν ἐγὼ περιέμενον ὁπη-
» νίκα ἐάσει· ὥσπερ γὰρ σὺ ἐλπίδας ἔχεις
» ἐν τῇ πόλει ἐνδείξασθαι ὅ τι αὐτῇ παντὸς
» ἄξιος εἶ, ἐνδειξάμενος δὲ (**), οὐδὲν ὅ τι οὐ
» παραυτίκα δυνήσεσθαι, ἐνδειξαίμην (***) ὅτι
» καὶ αὐτὸς μᾶλλον ἄξιος εἰμὶ, καὶ οὔτε ἐπί-
» τροπος, οὔτε συνεργός τις ἄλλος οὐδεὶς
» ἱκανὸς παραδοῦναι τὴν δύναμιν, ἧς ἐπιθυμεῖς,
» πλὴν ἐμοῦ, μετὰ τοῦ θεοῦ (****) μέντοι. »

Τὶς ὁ λεγόμενος ἐνταῦθα θεὸς, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν οὕτως ἐπονομάζεται, λέλεκταί μοι κἀν τοῖς προοιμίοις τοῦ διαλόγου· λε-

(*) Editt. με post οἶμαι.

(**) Editt. ὅτι οὐδὲν ὅτι. Jam putaverat Schneiderus ὅτι antè οὐδὲν delendum esse, quod confirmat Procli lectio.

(***) Editt. pro ἐνδειξαίμην habent : οὕτω κἀγὼ παρὰ σοὶ ἐλπίζω μέγιστον δυνήσεσθαι, ἐνδειξάμενος.

(****) Editt. μετὰ θεοῦ. Cod. Marc. τοῦ θεοῦ, ut Cod. nost. hìc, nec non, p. 321, et p. 337. Verùm et ille dat quoque μετὰ θεοῦ absque τοῦ, p. 327 et 332. Vid. annot.

γέσθω δὲ καὶ νῦν, ὡς οἱ θεῖοι δαίμονες τὴν ἀκροτάτην τάξιν ἐν τοῖς δαίμοσι λαχόντες, καὶ πληρούμενοι προσεχῶς ἄνωθεν τοῦ θείου φωτὸς, ποτὲ μὲν δαίμονες, ποτὲ δὲ θεοὶ καλοῦνται· θεοὶ (*) γὰρ ἔχουσι πρὸς τὸ λοιπὸν δαιμόνιον τάξιν· καὶ εἴπομεν (**), ὡς ἄλλος μέν ἐστιν ὁ ἐν θεοῖς δαίμων, ἄλλος δὲ ὁ δαίμων μόνον. Οἱ μὲν γὰρ πρώτιστοι τῶν θεῶν, ἐπέκεινα καὶ τῆς τῶν δαιμόνων εἰσὶν ἀναλογίας· πρὸς γοῦν τῷ τέλει τῶν νοητῶν, ἀνεφάνη πρῶτον ἡ δαιμονία πρὸς τοὺς ἄλλους θεοὺς ὑπεροχή· οἱ δὲ δεύτεροι καὶ τρίτοι δαίμονες, ὥσπερ ὑφεστήκασιν ἐν τῇ τῶν δαιμόνων ἰδιότητι, οὕτω καὶ ὀνομάζονται δαίμονες μόνον· οἱ δὲ ἀκρότατοι τῶν δαιμόνων, καὶ θεοὶ καλοῦνται καὶ δαίμονες· δαίμονες μὲν ὄντες κατ' οὐσίαν, θεοὶ δὲ κατὰ μέθεξιν· καὶ αὖ τῶν θεῶν ἀπὸ τῶν νοερῶν ἀρξάμενοι τινὲς προσαγορεύονται δαίμονες, θεοὶ μὲν ὄντες κατὰ τὴν ὕπαρξιν, δαίμονες δὲ κατὰ τὴν ἀναλογίαν. Ὃν τοίνυν δαίμονα πρόσθεν Σωκράτης ἀπεκάλει, τοῦτον ἐν τοῖς παροῦσι θεὸν προσαγορεύει, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν· τῶν γὰρ θείων

(*) Cod. θέον. (**) Vid. p. 209.

ἐστὶ δαιμόνων, ὡς εἴρηται πρότερον. Εἰ δὲ καὶ, ὅτι τῶν θεῶν οἱ δαίμονες ἐξήρτηνται, καὶ κατὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν πρόνοιαν ἀποτελεῖται τὰ περὶ ἡμᾶς, λέγοι τις κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ τὸ δαιμόνιον δοκεῖν καὶ τὸ θεῖον, οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἀπόβλητος· οὐ γὰρ ἀντιμάχεται τῷ δαιμονίῳ τὸ θεῖον· οὐδὲ ἡ τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων πρόνοια τοῖς τῶν θεῶν ἀπέσπασαι βουλήσεως· οὐδὲ καὶ (*) ἡ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ἐνέργεια τῆς θείας δόσεως ἀφέστηκε. Κατὰ θεὸν γὰρ καὶ ὁ δαίμων δίδωσι καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, καὶ ἔχεις πᾶσαν ἐνταῦθα τὴν σειρὰν τῶν ἀγαθοειδῶν αἰτίων ἐκφαινομένην. Ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης εἰς δαίμονα βλέπει καὶ τὴν τοῦ δαίμονος προμήθειαν, ὁ δὲ δαίμων εἰς τὸν θεὸν, οὗ ἐστιν ὀπαδός· καὶ συνάπτεται τῷ θείῳ διὰ τοῦ δαιμονίου ὁ Σωκράτης, καὶ πάντα καὶ οὗτος ἐνεργεῖ κατὰ θεὸν, τοῦ δαίμονος αὐτῷ τὴν θείαν βούλησιν ἐκφαίνοντος.

Αὕτη μὲν οὖν ἀναλογία τῶν κρειττόνων αἰτίων· κατ' ἄλλην δὲ αὖθις συστοιχίαν, ὅπερ ἐστὶν Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸν Σωκράτην,

(*) In textu ὅπου γε καί. in margine γρ. οὐδ'.

τοῦτο τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην· ὥσπερ γὰρ σὺ, φησὶν, ἐν τῇ πόλει μέγιστον δυνήσεσθαι προσδοκᾷς, οὕτω καὶ ἐγὼ παρὰ σοί. Δεῖ γὰρ τὸ μὲν πλῆθος ἑνὸς ἐξάπτειν τοῦ συντεταγμένου· τὸ δὲ συντεταγμένον ἓν, τοῦ ἐξῃρημένου. Καὶ γὰρ αἱ πρόοδοι πᾶσαι τῶν ὄντων, τοῦτον ἐπιτελοῦνται τὸν τρόπον.

Κατ' ἀμφοτέρας δὴ οὖν τὰς ἀναλογίας, ὁ Σωκράτης ἐςὶ δυοῖν ὅρων μέσος, αὐτὸς μὲν εἰς δαίμονα καὶ θεὸν ἀνηρτημένος, ἑαυτοῦ δὲ ἐξάπτων τόν τε ἐρώμενον καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων· καὶ οὕτω δὴ πᾶσιν αἴτιος γίνεται τῆς τοῦ θείου μετουσίας καὶ τοῖς χείροσι. Καὶ τὰ μὲν πλεῖςον ἀφέςηκε, τό τε πλῆθος καὶ τὸ θεῖον· τὰ δὲ συμπληροῖ τὰς τούτων μεσότητας. Οἷον εἰ βούλει λέγειν ἐπὶ μιᾶς ψυχῆς, τὸ μὲν πλῆθός σοι νοείσθω τὸ ἐπιθυμητικὸν, (τοῦτο γάρ ἐςιν ὅπερ δῆμος ἐν πόλει, φησὶν ὁ Ἀθηναῖος ξένος· καὶ ὅλως τὸ πολυκέφαλον θηρίον, ὡς ὁ ἐν Πολιτείᾳ φησὶ Σωκράτης) ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης κατὰ τὸν θυμὸν, (ἐκεῖ γὰρ τὸ φιλότιμον, ἐπεὶ τῆς δυναςείας ἡ ἔφεσις)· ὁ δὲ Σωκράτης κατὰ τὸν

λόγον· (ἐν τούτῳ γὰρ ἡ ἐπιστήμη) διὸ καὶ οἷον δαίμων ἐςὶν ἀγαθὸς τοῦ Ἀλκιβιάδου· (καὶ γὰρ ὁ Τίμαιος τὸν λόγον δαίμονα τῶν ἐνταῦθα καλεῖ δυνάμεων) ὑπὲρ δὲ τὸν λόγον, ὁ ἀγαθὸς δαίμων ὁ καὶ κινῶν τὸν Σωκράτην πρὸς τὸ ἀγαθόν· καὶ ὑπὲρ τοῦτον ὁ θεὸς, εἰς ὃν καὶ ὁ δαίμων ἀνήρτηται, καὶ περὶ ὃν ἔχει τὴν ὑπόςασιν. Εἰκότως ἄρα ὁ Σωκράτης, ἅτε προσεχῶς ὑπεριδρυμένος τοῦ νεανίσκου, φησὶν αὐτὸς αἴτιος αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν ἔσεσθαι, μετὰ τούτου μέντοι.

Καὶ δὴ ἐπισημαντέον πάλιν ἐν τούτοις, ὅπως ὁ Σωκράτης ἐν τάξει προῆλθε· πρὸ μὲν γὰρ τῶν λόγων τούτων, αὐτός φησι προμηθεῖσθαι τοῦ Ἀλκιβιάδου, ᾧ καὶ γνώσῃ, ὅτι προσέχων γέ σοι τὸν νοῦν διατετέλεκα· διὰ δὲ τῶν λόγων τούτων, τὴν δύναμιν αὐτῷ ταύτην αὐτὸς παραδώσειν· ἐπὶ δὲ τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν ἐξέφηνε τῷ νεανίσκῳ.

Καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ δύναμις πρώτως ἐκ τοῦ θεοῦ τὴν πρόοδον ἔλαχον. Ἀλλ' ἡ μὲν ὅλη δύναμις προσεχῶς ἀπ' αὐτοῦ πρόεισιν, ὁ δὲ νοῦς τρίτος ἐςὶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ· διὸ καὶ νοῦ μετέχει πρῶτον ὁ ἀτελὴς, εἶτα δυνάμεως, εἶτα θεοῦ,

του καὶ ταῦτα χορηγοῦντος. Οὐκοῦν εἰ τὸν νοῦν ὁ Σωκράτης προσεῖχεν, ἔννους ἐςὶν, εἰ δὲ μετὰ θεοῦ πάντα πράττει, ἔνθεος ἐςίν· ἀλλ' οὐκ ἦν τῷ νεανίσκῳ δυνατὸν, ἅμα ταῦτα πάντα συνιδεῖν· διὸ κατὰ μέρος αὐτὰ προέφηνεν ὁ Σωκράτης· καὶ ἅμα διὰ τούτων δῆλον ὅπως αἱ μεθέξεις ἀπὸ τῶν ὑφειμένων ἄρχονται, καὶ ὅπως αἱ ἐπιςροφαὶ γίγνονται πρὸς τὰ (*) σύνεγγυς πρῶτον, εἶθ' οὕτως πρὸς τὰ θειότερα τῶν αἰτίων.

« Νεωτέρῳ μὲν οὖν ὄντι σοι, καὶ πρὶν » τοσαύτης ἐλπίδος γέμειν (**), οὐκ εἴα ὁ θεὸς » διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ μάτην διαλεγοίμην· » νῦν δὲ ἀφῆκε (***), νῦν γὰρ ἄν μου ἀκού» σαις. »

Νῦν ἀποδίδωσι τὰ ἐν προοιμίοις ῥηθέντα ὁ Σωκράτης, οὗ σὺ τὴν δύναμιν καὶ ὕστερον πεύσῃ· τῷ γὰρ ὄντι τῆς τοῦ δαίμονος προνοίας ὕμνος ἐςὶ πάντα ταῦτα. Τὸ γὰρ ἀγαθοειδῶς τοτὲ μὲν ἀνακόπτειν τοῦ Σωκράτους τὴν ὁρμὴν, τοτὲ δὲ ἀφιέναι, δηλοῖ τῆς προμηθείας τῆς ἐκείνου τὴν δύναμιν· καὶ τὸ θεὸν αὐτὸν

(*) Cod. τάς. (**) Editt. ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.
(***) Editt. ἐφῆκε.

ἐπονομάζεσθαι, ὑπερτάτην αὐτῷ τάξιν ἐν τῷ γένει τῶν δαιμόνων μαρτυρεῖ, καὶ αὖ τὰ μέτρα πάλιν τῆς ὑφηγήσεως· πρότερον μὲν γὰρ δαιμόνιον αὐτὸν ἐκάλει, νυνὶ δὲ καὶ θεόν. Τοῖς γὰρ ἀναγομένοις, πρῶτον ἐκφαίνεται ἡ τῶν δαιμόνων ἰδιότης, ἔπειτα καὶ ἡ τῆς θείας ὑπάρξεως μέθεξις. Ἀλλὰ διὰ τί, πρὶν τοσαύτης ἐλπίδος γέμειν, οὐκ εἴα ὁ θεὸς διαλέγεσθαι τὸν Σωκράτην; ἢ ὅτι παῖδες ὄντες, οὔπω κατὰ τὸ φιλότιμον δύνανται ζῆν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ κατ' ἐπιθυμίαν μᾶλλον, ὥσπερ οὐδὲ κατὰ φαντασίαν, ἀλλὰ μᾶλλον κατ' αἴσθησιν· τότε τοίνυν πορρώτερόν εἰσι τοῦ λόγου· προελθόντες δὲ καθ' ἡλικίαν ὑπερανέχουσί πως ἤδη τοῦ γενεσιουργοῦ κλύδωνος, καὶ μεθίστανται πρὸς τὰ ἀστειότερα τῶν παθῶν οἱ φύσιν ἔχοντες ἁδροτέραν· τότε δὴ οὖν καὶ ὑπὸ λόγου ῥυθμίζεσθαι μᾶλλον δύνανται, καὶ κατήκοοι γίνεσθαι τῆς ἐπιστήμης. Οὐκοῦν παιδὶ μὲν ὄντι τῷ Ἀλκιβιάδῃ, περὶ τούτων λέγειν οὐκ ἦν· εἰς δὲ ταύτην ἥκοντι τὴν ἡλικίαν, καιρός ἐστι προσάγειν τοὺς τοιούτους λόγους. Διὰ τί δὲ ὡς αἰτία παρείληπται, τὸ, ἵνα μὴ μάτην διαλεγοίμην; ἢ ὅτι καὶ ἡ φύσις καὶ ὁ θεὸς οὐδὲν ποιεῖ μάτην,

ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, καὶ οὐδὲ τούτῳ μόνον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄλλῳ τοῦ μάτην ἐνεργεῖν αἴτιός ἐστιν, ὡς νυνί φησι Σωκράτης· ὥσπερ γὰρ κακίας αἴτιος οὐκ ἔστιν, ἀγαθὸς ὤν, οὕτως οὐδὲ τοῦ μάτην τέλος ἂν τοῖς πᾶσι· τὸ γὰρ ἄσκοπον καὶ ἀόριστον καὶ ἀτελὲς τοῦ μάτην αἴτιον ἐστί. Καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅπου γε πολλά, καὶ τῶν ἐν τοῖς μερικοῖς αἰτίοις μάτην γίνεσθαι δοκούντων, διὰ τὴν θείαν αἰτίαν οὐ γίνεται μάτην, πῶς ἂν οὖν ὁ θεὸς μάτην τι πράττειν ἐπιτρέποι· καίτοι τὸ παρὰ τὰς ἡμετέρας αἱρέσεις ὁ θεὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν ἑκάστοτε περιάγων; Εἰκότως ἄρα οὐδὲ τῷ Σωκράτει τότε ἐνεργεῖν ἐφῆκεν, ὅτε δὴ μάτην ἔμελλεν ἐνεργεῖν· ἀλλὰ τί τὸ ἐφεῖναι τὸν θεὸν, ἢ τὸ μὴ ἀνακόψαι τὴν σπουδὴν αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς τὸν νεανίσκον πρόνοιαν· ᾧ καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἐκ παντὸς ἀπαιτεῖ τὸ δαίμονα κινεῖν ἡμᾶς ἐπὶ τὰς πράξεις, ἀλλ᾽ ὅταν ἀγαθοειδὴς ἡμῶν ἡ προαίρεσις ᾖ. Καὶ τὸ μὴ ἀποτρέπεσθαι μηδὲ ἐξείργεσθαι σημεῖον ἐστὶ τοῦ καθήκειν ἡμῖν τὴν πρᾶξιν· διὸ καὶ ὁ Σωκράτης κωλυόμενος μὲν, ἐπείθετο τῷ δαιμονίῳ· παυσαμένου δὲ ἐκείνου τῆς ἐναντιώσεως, ἐφεῖσθαι νομίσας αὐτῷ

τὴν πρὸς τὸν ἐρώμενον συνουσίαν, οὕτω θαῤῥῶν προσελήλυθε. Καὶ φυλακτέον καὶ ἡμῖν ἐν ταῖς πράξεσι τὰ μέτρα ταῦτα τῆς ὁσιότητος· οὔτε γὰρ ἐνίςασθαι χρὴ ταῖς τῶν ἀγαθῶν δαιμόνων ἀποτροπαῖς, οὔτε, κατὰ τοὺς δεισιδαίμονας ἀργοὺς, καθῆσθαι περιμένοντας ἐφ᾽ ἑκάςοις τὴν ἐκεῖθεν προτροπὴν, ἀλλὰ προαίρεσιν ἀγαθὴν καὶ λογισμὸν προςησαμένους, ἅπτεσθαι δεῖ τῶν πράξεων.

« Πολύ γ᾽ ἐμοὶ, ὦ Σώκρατες, νῦν ἀτο» πώτερος φαίνῃ ἐπειδὴ ἤρξω λέγειν, ἢ » ὅτε σιγῶν εἵπου, καίτοι σφόδρα γε » ἦσθα ἰδεῖν καὶ τότε τοιοῦτος. Εἰ μὲν » οὖν ἐγὼ τοιαῦτα (*) διανοοῦμαι, ἢ μὴ, ὡς » ἔοικε, διέγνωκάς· καὶ ἐὰν μὴ φῶ, οὐδέν » μοι πλέον ἔςαι πρὸς τὸ πείθειν σε· εἶεν. » Εἰ δὲ δὴ ὅτι μάλιςα ταῦτα διανενόημαι, » πῶς διὰ σοῦ μοι ἔςαι, καὶ ἄνευ σοῦ » οὐκ ἂν γένοιτο; ἔχεις τι (**) λέγειν; »

Τοῦτ᾽ ἦν ὃ καὶ ὁ Σωκράτης ἐβούλετο δρᾶσαι διὰ τῶν προειρημένων λόγων, εἰς θαῦμα

(*) Editt. ταῦτα.

(**) Editt. non habent τί. et interpositâ tantùm virgulâ post γένοιτο, referunt ἔχεις λέγειν ad πῶς διὰ σοῦ... καὶ ἄνευ σοῦ. Ità quoque Procl., p. 336.

καὶ ἔκπληξιν κινῆσαι τὸν νεανίσκον· ἵνα διὰ μέσου (*) τοῦ θαύματος τούτου, πρὸς ἑαυτὸν ἐπιτρέψῃ τὸν ἐρώμενον, καὶ πείσῃ τῆς ἑαυτοῦ προνοίας ὥσπερ ἀφανοῦς πείσματος ἀντέχεσθαι· καὶ μήτε δι' οἴησιν κενὴν ὑπερορᾷν τῶν αὐτοῦ λόγων, ὥσπερ τῶν πολλῶν ἐραστῶν, μήτε διὰ τὴν τῆς ἐφέσεως ὑπερβολὴν, τὴν παρ' αὐτοῦ, τιμὴν ἀπαιτεῖν, ὥσπερ τὰς παρὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· μήτε ὅλως πρὸς αὐτὸν ἁμιλλᾶσθαι περὶ πρωτείων, ὥσπερ δὴ πρὸς τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ Περικλέα. Διὰ ταῦτα γὰρ δὴ καὶ ἡ τοῦ θεοῦ μνήμη, καὶ ἡ τοῦ δαίμονος ἔνδειξις, καὶ ἡ φιλόσοφος παραδοξολογία μεμηχάνηται τῷ Σωκράτει, καταπλήττουσα πανταχόθεν αὐτόν· οὐκ ἀπὸ τῶν ὑλικῶν καὶ τῶν ἐκτὸς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἐρασταὶ, δία χρημάτων αὐτων, καὶ ἵππων, καὶ κυνῶν θηρατικῶν προσήγοντο, ἀλλὰ διὰ φιλοσοφίας, διὰ δαιμόνων, διά θεῶν, ἃ δὴ καὶ διὰ τὸ ἄγνωστον ἐξέπληττεν αὐτὸν, καὶ διὰ τὸ ἄϋλον μᾶλλον ὑπῆρχε δραστήρια. Πᾶν γὰρ τὸ ἔνυλον ἀδρανές ἐστι καὶ ἀσθενὲς, ὅσῳ δ' ἂν τι τῆς ὕλης ᾖ χωριστὸν, τοσούτῳ μᾶλλον ἐστὶ καὶ ἀπαθέστερον καὶ δραστικώτερον.

(*) In margine μέσου. In textu μόνου.

Ταῦτ' ἄρα καὶ τὴν Στωϊκὴν μεγαληγορίαν ὑπερβέβληκεν ὁ Σωκράτης ἐν τούτοις. Τί γὰρ ἄλλο ἐςὶν ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγειν, ἢ ὅτι μόνος ἄρχων ὁ σπουδαῖος, μόνος δυνάςης, μόνος βασιλεὺς, μόνος ἡγεμὼν πάντων, μόνος ἐλεύθερος, καὶ ὅτι πάντα τῶν σπουδαίων ἐστὶν, ὅσα καὶ τῶν θεῶν. Κοινὰ γὰρ τὰ φίλων· εἴπερ οὖν πάντα τῶν θεῶν, πάντα καὶ τῶν σπουδαίων. Διὰ γὰρ ταῦτα, καὶ μετὰ θεοῦ, παραδώσειν ὑπέσχετο τὴν δύναμιν, καὶ ἄρχοντα ποιήσειν καί ἐγκρατῆ πάντων, ἐπιςήμης ἀρχικῆς μεταδούς· ὡς γὰρ τέκτονα λέγομεν, οὐ τὸν ἔχοντα τὰ ὄργανα τοῦ τέκτονος, ἀλλὰ τὸν τὴν τέχνην κεκτημένον, οὕτω καὶ ἄρχοντα καὶ βασιλέα τὸν ἔχοντα τὴν βασιλικὴν ἐπιςήμην, ἀλλ' οὐ τὸν κρατοῦντα πολλῶν· ὄργανον γάρ ἐστιν ἡ φαινομένη δύναμις, τὸ δὲ χρώμενον ἡ ἕξις· χωρὶς δὲ ταύτης, οὐκ ἂν ποτέ τις ἄρχων εἴη καὶ βασιλεύς.

Τὸ παρὸν τοίνυν εἰς πλέον θαῦμα Ἀλκιβιάδην ἤγειρε· πλέον γάρ μοι, φησὶ, νῦν φαίνῃ θαυμαςὸς, ἢ ὅτε σιγῶν εἴπου. Καὶ σιωπῶν ἄρα καὶ φθεγγόμενος ἐςὶν ὁ σπουδαῖος θαύ-

ματος τοῖς συμπεφυκόσιν ἄξιος· ἀλλ' οὐκ ὅ γε κακὸς τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ σιωπῶν ὕπουλος ἐςὶ, καὶ φθεγγόμενος ἀηδής. Ἔοικε δὴ οὖν ὁ νεανίσκος καταπλαγεὶς δι' ἀμφότερα, καὶ τὴν σιωπὴν τοῦ Σωκράτους καὶ τοὺς λόγους, ἄντικρυς οἷον δαίμονα αὐτὸν, ὑπολαβεῖν· τὸ γὰρ σιγῶντα ἕπεσθαι δαιμόνιον ἐςί. Καὶ γὰρ τὸν ἀγαθὸν δαίμονα, σύμπορον ἡμῶν εἰώθασι λέγειν, καὶ ἕπεσθαι φασὶν ἡμῖν αὐτὸν ἐκ θείας ὁρμῆς· καὶ τὸ φθεγξάμενον ἔτι μειζόνως φαίνεσθαι θαυμαςὸν, αὐτοῖς προσήκει πάλιν τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν. Ὅσῳ γὰρ πλέον συναισθανόμεθα τῆς τῶν κρειττόνων δυνάμεως, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτοὺς τεθήπαμεν, οἷον, εἰ βούλει, καὶ τοῦ σωτῆρος Ἀσκληπιοῦ καὶ νῦν ὑγιάζοντος ἡμᾶς, καὶ ἀεὶ σώζοντος, καὶ ἔχοντος ἐν ἑαυτῷ θειοτέρας ἐνεργείας τῶν ἔξω προϊουσῶν, ὅμως μᾶλλον αὐτὸν ἀνυμνοῦμεν, ὅταν τινὸς ἐπιφανείας τύχωμεν· ἐθέλομεν γὰρ καὶ τὸ ζῶον ἡμῶν συναισθάνεσθαι τῆς τοῦ θεοῦ δόσεως. Ταύτῃ μοι δοκεῖ καὶ ὁ νεανίσκος νυνὶ θαυμαςότερον εἶναι φῆσαι τὸν Σωκράτην· νυνὶ γὰρ αὐτοῦ συναισθάνεται· ἐν δὲ τῷ πρόσθεν χρόνῳ, σιγῶντα μόνον ἑώρα καὶ

παρεπόμενον. Σιγῶν τε οὖν ἐςὶ θαυμαςὸς ὁ σοφὸς, ὡς τῷ κρυφίῳ καὶ ἀγνώςῳ γένει τῶν θεῶν ὁμοιότατος· καὶ φθεγγόμενος, ἔτι μείζονος θαύματος ἄξιος, τῷ ἐκφαντορικῷ τοῦ θείου προσεικάζων ἑαυτόν· πᾶν γὰρ δὴ τὸ θεῖον τοιοῦτον ἐςὶ, κατὰ πάσας ἑαυτοῦ τὰς δυνάμεις θαυμαςὸν φαίνεται, καὶ γινωσκόμενον καὶ ἄγνωςον μένον. Ὥσπερ δὴ τὸ ἄθεον καί σκοτεινὸν, ὅσῳ γινώσκεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐςὶν εὐκαταφρονητότερον. Ὁ μὲν οὖν Σωκράτης τοιοῦτος, καὶ ὅμως ἤδη μέγιςον πέφηνε τῷ νεανίσκῳ συνηθείς· κεκίνηκε γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἔκπληξιν, καὶ τὸ θαῦμα τὸ περὶ ἑαυτόν· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ὁποῖος καὶ διὰ τούτων ἀναφαίνεται, εὐφυὴς ἅμα καὶ ἀσφαλής· οὔτε γὰρ ψεῦδος προσιέμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν, οὔτε ἄντικρυς ὁμολογῶν φίλαρχος εἶναι καὶ δυναςείας ἐραςής· καὶ πέπονθέ τι τοιοῦτον πάθος, οἷον δή τι καὶ ὁ Χαρμίδης ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος περὶ σωφροσύνης ἐρωτηθεὶς, ἄπορον αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν εἶναι λέγει· κἄν τε γὰρ φῶ σωφρονεῖν, φορτικὸς ὁ λόγος· κἄν τε μὴ φῶ, κατήγορος ἔσομαι ἐμαυτοῦ. Τοῦτο δὴ οὖν καὶ

ὁ Ἀλκιβιάδης ἐν τοῖς προκειμένοις πέπονθε. Καὶ γὰρ ὁμολογήσας δυναστείας ἐρᾷν, κατηγορεῖ ἑαυτοῦ ὡς φιλάρχου, καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἐψεύδετο. Τούτοις δὴ συνεχόμενος τοῖς ἀπόροις δι' εὐφυΐαν, εὗρέ τινα ἀποστροφήν· οὐ γὰρ κατηγορικῶς, ἀλλ' ὑποθετικῶς προάγει τοὺς λόγους· οὐδὲ μόνα τὰ καταφατικὰ παραλαμβάνει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποφατικά. Εἴτε γὰρ, φησιν, ἐγὼ διανοοῦμαι, εἴτε μὴ, ὡς ἔοικε, διέγνωκας, καὶ ἔχεις πάλιν, ἐκ τούτων ἐπὶ τὰ πράγματα μετιὼν, ὁρᾷν ὅτι τὰ μὲν τελειότερα αἴτια καθαρεύει πάσης στερήσεως, τὰ δὲ κοιλότερα τῷ μὴ ὄντι συμπλέκεται, καὶ τὰ μὲν ἕστηκεν ἐν τῷ εἴδει, τὰ δὲ ῥέπει καὶ εἰς τὴν στέρησιν. Ὁ μέν τοι γε Σωκράτης μονοειδῶς ἔλεγεν, ὅτι ταῦτα ἐστὶ διανοήματά σου, καὶ ἀραρότως θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως· ὁ δὲ ἐπ' ἄμφω φέρεται, καὶ ταῦτα ἐξ ὑποθέσεως, εἴτε διανοοῦμαι, εἴτε μὴ, ὡς ἔοικε, διέγνωκας· καὶ ἐὰν μὴ φῶ, οὐδέν μοι πλέον ἔσαι πρὸς τὸ πείθειν σε· καὶ τοῦτο εἰκότως. Οὐδὲν (*) γὰρ ἀπὸ τῶν χειρόνων εἰς ἑαυτὸ τὸ κρεῖττον εἰσδέχεται, ὡς-

(*) Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit;

περ οὐδὲ ὁ οὐρανὸς ἐκ τῆς μεταβολῆς πάσχει τι τῶν ὑπὸ σελήνην, οὐδὲ τὸ ἀκίνητον αἴτιον ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἐγκοσμίων, οὐδὲ ὅλως τὰ αἰώνια ἐκ τῶν κατὰ χρόνον ἐνεργούντων, οὐδὲ ὅλως τὸ ἀναγκαῖον πάντα γινῶσκον, τροπὴν ὑπομένει κατὰ γνωςὸν, ἂν ἐνδεχόμενον ᾖ. Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης οὐδὲν εἰς τὸν Σωκράτην, διὰ τῆς οἰκείας ἀρνήσεως, οὐδὲ διὰ τῆς ἐπικρύψεως (*), ἐλέγχει τὴν μόνιμον ἐκείνου γνῶσιν· ἐπειδὴ τούτοις συγχωρήσας ἐξ ὑποθέσεως ὅτι ταῦτα διανοεῖται, καὶ θαυμάζων ἅμα τὴν Σωκράτους ὑπόσχεσιν, ἀπαιτεῖ λέγειν αὐτὸν πῶς δι᾽ αὐτοῦ ταῦτα ἔσται, καὶ ἄνευ αὐτοῦ οὐκ ἂν γένοιτο. Καὶ προενήνεκται πάνυ θαυμαςῶς τὸ ἔχεις λέγειν, ὡς εἰς πᾶσαν

(*) In textu ἐπικρίσεως. In margine : ἐν ἄλλῳ· ἐπικρύψεως.

quemadmodùm neque cœlum ex mutatione accipit aliquam sublunarium (*) passionem; neque immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intromittit; nec omninò quæ sunt æterna ex rebus agentibus temporaliter quidquam in se ipsis admittunt. Hoc denique quod necessarium est, dùm cuncta cognoscit, mutationem sustinet in eo etiam cognoscendo, quod est contingens. *M. F.*

(*) Editt. sublimarium.

ἀπορίαν αὐτὸν καταβάλλον· ἀποβλέπει γὰρ εἰς τὰς ἐκτὸς δυνάμεις, καὶ οἴεται ἀκούσεσθαι πόρους χρημάτων, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων, καὶ ναυτικοῦ παρασκευήν· Σωκράτει δὲ οὐδενὸς τούτων ἔμελλεν, ἀλλ' ἐπιστήμης· οὐ γὰρ δεῖ πρὸ τοῦ χρησομένου τὰ ὄργανα ποθεῖν. Καί μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο συντρέχειν τῷ παντὶ τοῦ διαλόγου σκοπῷ· Εἰ γὰρ τὸ χρώμενον ἕτερόν ἐςι τῶν ὀργάνων, καὶ ἐν τῷ χρωμένῳ τὸ πᾶν ἐςιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ὀργάνοις, καὶ τὸ ὅλον τοῦ ἀνθρώπου ἐν ψυχῇ ἐςι, τὸ δὲ σῶμα ἔξωθεν ὡς ὄργανον ὑπέςρωται τῇ ψυχῇ· τοῦ αὐτοῦ τοίνυν ἐςὶ καὶ τὴν πρωτίςην δύναμιν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῇ χρωμένῃ τίθεσθαι, καὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἐν ψυχῇ δεικνύναι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ὡς ὄργανα τούτων ἐξάπτειν.

Καί μὴν καὶ τὸ διὰ σοῦ, πάνυ θαυμαςῶς ὁ νεανίσκος ἐπινενόηκεν· ἀκούσας γὰρ τοῦ Σωκράτους λέγοντος ὅτι παραδώσω σοι τὴν δύναμιν ἧς ἐπιθυμεῖς, μετὰ τοῦ θεοῦ μέν τοι, συνοῖδεν ὅτι τὸ μὲν πρώτως ποιητικὸν τῷ θείῳ προσήκει νέμειν· τῷ δὲ Σωκράτει τὸ ὀργανικόν· ἔςι δὲ τὸ μὲν ποιοῦν αἴτιον, ὡς τὸ

ὑφ' οὗ· τὸ δὲ ὄργανον, ὡς τὸ δι' οὗ. Καθάπερ δὴ καὶ τὸ μὲν τέλος εἴωθε καλεῖσθαι δι' ὅ· τὸ δὲ παράδειγμα, πρὸς ὅ· καὶ τὸ μὲν εἶδος, καθ' ὅ· τὸ δὲ ὑλικὸν αἴτιον, ὡς μὲν Ἀριστοτέλης φησὶν, ἐξ οὗ, ὡς δὲ ὁ Τίμαιος, ἐν ᾧ. Προσήκει δὴ οὖν τὸ ὄργανον οὕτως αἴτιον λέγειν, ὡς τὸ δι' οὗ. Καὶ οὖν καὶ ὁ Σωκράτης, ὄργανον ὑπάρχων τοῦ θείου, τὸν δι' οὗ λόγον ἐπέχει (*), καὶ εἰκότως ὁ νεανίσκος φησὶ, τὸ διὰ σοῦ μοι ἔσαι, καὶ τὸ ἄνευ σοῦ οὐκ ἂν μοι γένοιτο. Καὶ γὰρ τὰ ὄργανα, τὸν ὧν οὐκ ἄνευ λόγον πρὸς τὸ γινόμενον ἔχουσιν, ἐπειδὴ τὰ κυρίως αἴτια ἄλλα εἰσί· τὸ τελικὸν, τὸ παραδειγματικὸν, τὸ ποιητικόν.

(*) Δι' οὗ λόγον ἐπέχει, nec non et infrà : τὸν, ὧν οὐκ ἄνευ, λόγον πρὸς τὸ γιγνόμενον ἔχουσιν, confirmant Codicis utriusque lectionem p. 21.

FINIS SECUNDI VOLUMINIS.

INDEX HISTORICUS
AUCTORUM ET OPERUM
IN HOC PROCLI COMMENTARIO
MEMORATORUM.

A.

D.

E.

H.

J.

O.

P.

S.

T.

X.

INDEX

EORUM QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

